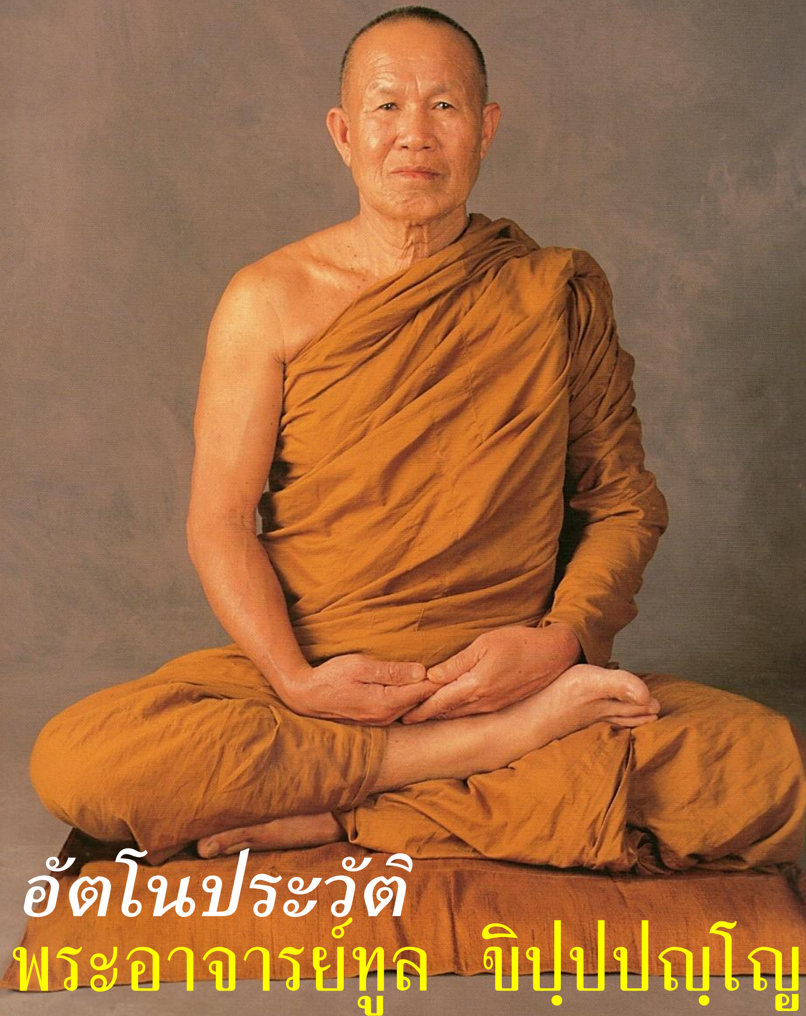

คำปรารภ

เนื่องด้วยมีคณะศิษย์หลายท่าน ได้ขอร้องให้ข้าพเจ้าเขียนประวัติส่วนตัวเอาไว้ เพื่อให้ลูกศิษย์ทั้งหลายได้รู้ความเป็นมาของชีวิต ว่ามีความเป็นมาอย่างไร และใช้อุบายการภาวนาปฏิบัติมาอย่างไร โดยให้เหตุผลว่า ถ้าหลวงพ่อไม่เขียนเก็บเอาไว้ในช่วงนี้ ความไม่แน่นอนของชีวิตในอนาคตย่อมเกิดขึ้นได้ เพราะขณะนี้มีลูกศิษย์หลายระดับด้วยกันทั้งแก่และหนุ่ม สมมุติว่าศิษย์ผู้สูงอายุเกิดมีอันเป็นไปในชีวิตโดยคาดไม่ถึง ก็จะหมดโอกาสที่จะได้รู้จักประวัติของหลวงพ่อทันที หรือศิษย์ผู้มีอายุยังน้อยอยู่ก็ตาม เมื่อมีอันเป็นไปก็หมดโอกาสได้อ่านประวัติของหลวงพ่อเช่นกัน หรือหากหลวงพ่อได้จากไปก่อน ทุกคนก็หมดโอกาสด้วยกันทั้งนั้น ลูกหลานที่เกิดมาภายหลังก็จะไม่รู้เช่นกัน เมื่อได้ฟังเหตุผลจากคณะลูกศิษย์ขอร้องมาอย่างนี้ ประกอบกับคิดว่าอาจจะมีประโยชน์อยู่บ้างไม่มากก็น้อย จึงได้ตัดสินใจเขียนประวัติของตัวเอง การเขียนประวัติในครั้งนี้จะเขียนทั้งหมดคงไม่ได้ เพราะจะเป็นหนังสือเล่มใหญ่เกินไป จะเขียนพอเป็นสังเขปพอได้รู้เรื่องพอสมควรเท่านั้น และเขียนในเรื่องจริงทั้งหมด จะเป็นเรื่องส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่ และจะมีเรื่องของครูอาจารย์อยู่ในหนังสือเล่มนี้ด้วย ประวัติของข้าพเจ้านั้นพิสดารพอสมควร บางคนอาจจะคิดว่าเหลือเชื่อเป็นไปไม่ได้ อาจเกิดความปรามาส ขาดความเคารพเชื่อถือในตัวของข้าพเจ้าก็อาจเป็นได้ แต่ก็ไม่เป็นไรเรื่องอย่างนี้มีอยู่ประจำโลก ทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมา และจะมีต่อไปในอนาคตไม่มีที่สิ้นสุด

ขอทุกท่าน เมื่อได้อ่านประวัติของข้าพเจ้าแล้ว อุบายใดพอจะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ ก็ให้ท่านได้พิจารณาด้วยตนเอง อุบายใดที่ไม่ถูกกับนิสัย ขอให้ท่านทิ้งเสียอย่าเอามาคิดวิพากษ์วิจารณ์ให้เสียเวลา

สุดท้ายนี้ ขอให้ท่านผู้อ่านทั้งหลาย ให้มีความเจริญทางสติปัญญา พิจารณาในสัจธรรมใด ขอให้รู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรมนั้น หากท่านมีบารมีได้บำเพ็ญมาแล้วในอดีตชาติ พร้อมแล้วที่จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าในชาตินี้ ขอท่านจงสมปรารถนาด้วยเทอญ

พระอาจารย์ทูล ขิปฺปปญฺโญ

นายอุทธา นนฤชา
โยมพ่อ

นางจันทร์ นนฤชา
โยมแม่

อัตโนประวัติ
พระอาจารย์ ทูล ขิปฺปปญฺโญ

พระอาจารย์ ทูล ขิปฺปปญฺโญ เป็นบุตรของนายอุทธา นางจันทร์ นนฤชา เป็นบุตรคนที่ ๕ มีพี่น้องร่วมกัน ๑๐ คน

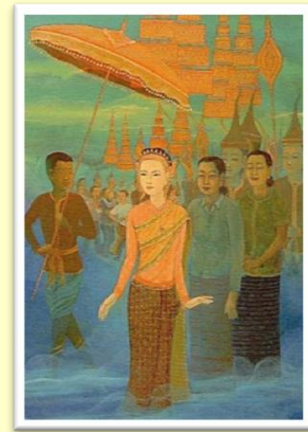
๑. นายโฮม นนฤชา (ถึงแก่กรรม)
๒. นางติ่ง ร่วมจิต
๓. นางบุ่น โสมา (ถึงแก่กรรม)
๔. นางบุญน้อย นามคุณ (ถึงแก่กรรม)
๕. พระอาจารย์ ทูล ขิปฺปปญฺโญ
๖. นางบับพา อาร้อน
๗. พระบุญมา สิริธมฺโม
๘. นายโสภา นนฤชา
๙. นางบุญหนา ขันธวิชัย
๑๐. นางบัวเงิน กองอำไพ

ภาค ๑

ภูมิลำเนาเดิม

เกิด ณ บ้านหนองค้อ ตำบลบัวค้อ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เกิดเมื่อวันจันทร์ที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ อายุได้ ๗ ปี พ่อแม่ได้พาอพยพมาอยู่ที่บ้านหนองแวง (แก้มหอม) ตำบลไชยวาน อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี เรียนจบชั้นประถมปีที่ ๔ โรงเรียนบ้านหนองแวง แต่ละชั้นได้รับเลือกเป็นหัวหน้าชั้นทุกชั้นไป มีครูอยู่ ๒ คน ๑. คุณครูหัส ๒. คุณครูอักษร เมื่อคุณครูมีน้อย สอนนักเรียนก็ไม่ทั่วถึง เด็กชายทูล จึงได้รับเลือกให้เป็นครูสอนนักเรียนด้วยกันเอง และเป็นที่ยอมรับของเพื่อนนักเรียนด้วยกัน เด็กชายทูลจึงเป็นที่รักแก่เพื่อนๆ ทั้งหลาย เพราะมีความซื่อสัตย์ สุจริตต่อเพื่อนๆ ตลอดมา ให้ความเมตตาสงสารให้หมู่เพื่อนๆ เป็นนิสัย ให้ความเป็นธรรมอยู่เสมอ

เมื่อเรียนจบชั้นประถมปีที่ ๔ แล้ว คุณครูทั้งสองมีความหวังดีต่อเด็กชายทูลเป็นอย่างมาก จึงได้มาขอร้องพ่อแม่ว่า อยากให้เด็กชายทูล ไปเรียนต่อที่จังหวัดอุดรธานี แต่พ่อแม่ยังไม่มีความพร้อมจึงได้พูดกับคุณครูทั้งสองว่า ขณะนี้ เพิ่งมาอยู่บ้านใหม่อะไรยังไม่สมบูรณ์ ในขณะนั้นเด็กชายทูลอยากจะไปเรียนต่อเป็นอย่างมาก เมื่อพ่อแม่ไม่มีเงินพอที่จะให้ไปเรียนต่อได้ จึงทำให้เรียนจบเพียงชั้นประถมปีที่ ๔ เท่านั้น ต่อมาก็ได้บวชเป็นสามเณร ในปีพ.ศ. ๒๔๙๒ ได้ศึกษานักธรรมชั้นตรีจบได้อย่างรวดเร็ว คำไหว้พระสวดมนต์ก็เรียนจบอย่างรวดเร็วเช่นกัน ในช่วงนั้นพ่อแม่ให้ลาสิกขา จึงได้บวชอยู่ได้ ๑ ปี เท่านั้น ในปีนั้นได้ทราบข่าวหลวงปู่มั่นมรณภาพ แต่ก็ไม่มีเวลาไปกราบหลวงปู่มั่นเลย

แม่ได้เล่าเรื่องในอดีตให้ฟัง

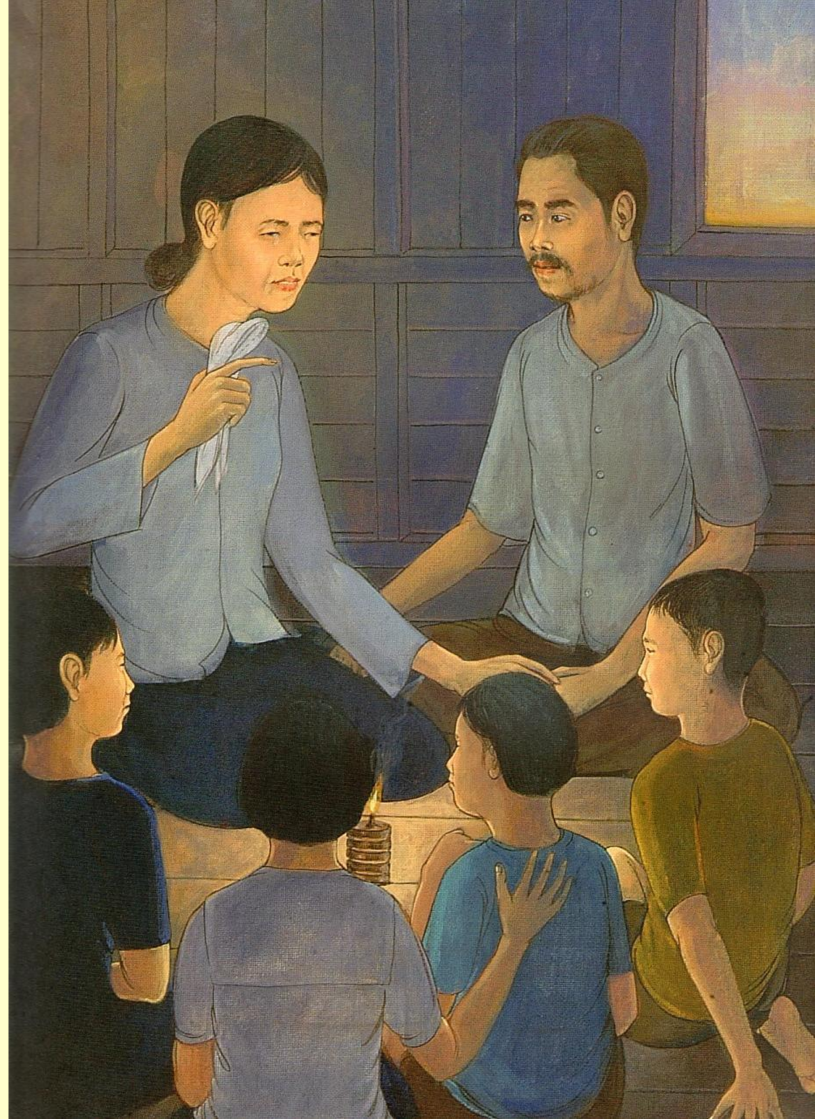
ในช่วงนี้แม่ได้เล่าเรื่องในอดีตให้ฟังว่า ก่อนได้มาเกิด มีเรื่องที่อัศจรรย์ได้ปรากฏ แม่เล่าให้ฟังว่า ในคืนหนึ่งในขณะที่นอนยังไม่ทันหลับสนิทเหมือนกับความฝัน เห็นสิ่งหนึ่งใสๆ ลอยเข้ามาในห้องนอน มีแสงเหมือนกับแสงหิ่งห้อยขนาดใหญ่ลอยเข้ามาหา แม่ก็เอามือคว้าไปเพื่อที่จะกำเอา แต่ก็กำเอาไว้ไม่ได้ หิ่งห้อยใหญ่ก็ลอยไปมาอยู่ในห้องหลบไปมาอยู่ในห้องนอนนั้น ในขณะนั้นเหมือนจะลุกขึ้นไปตะครุบเอาให้ได้ เมื่อตื่นขึ้นมาก็มองหาสิ่งที่ใสๆ ลอยอยู่นั้นไม่เห็น เลยคิดแปลกใจไปว่านี่เป็นแสงอะไร จะว่าแสงหิ่งห้อยหรือก็ใหญ่เกินไป มีความผิดปกติจากแสงหิ่งห้อยทั่วไป แต่ก็ไม่คิดกลัวอะไร คิดว่าเป็นแสงหิ่งห้อยเท่านั้น ถ้าจะตีความหมายไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นั่นคือวิญญาณที่จะเข้ามาเกิดในขณะนั้น แต่แม่ไม่เข้าใจ ก็คิดว่าเป็นแสงหิ่งห้อยไป

ในหลายวันต่อมา แม่ก็มีความฝันที่แปลกขึ้นมาอีก ฝันว่าตัวเองได้แต่งตัวเหมือนเทพธิดา ใส่เครื่องประดับประดาสวยงามมาก มีทั้งเพชรนิลจินดา สร้อยสังวาลย์ทองห้อยตามคอ พวงกำไลทองผูกข้อมือ ผูกตามแขน มีแหวนประดับเพชรใส่นิ้วมือ นุ่งผ้าถุงห่มผ้าแพรทองสดใสแพรวพราวทั่วกายทั้งหมด มีผิวพรรณผ่องใสเป็นประกาย

ออกมารอบตัว ที่ศีรษะก็มีชฎาสวมใส่ สวมรองเท้าประดับเงินทองมีความสวยงามมาก ในขณะนั้นเหมือนกับว่าได้เดินไปที่ไหนสักแห่งหนึ่ง ในขณะที่เดินไปก็มีคนเอาร่มฉัตรขนาดใหญ่มากั้นให้ และมีฝูงมหาชนเดินห้อมล้อมเป็นบริวารเป็นจำนวนมาก ทุกคนแสดงความเคารพต่อแม่เป็นอย่างมาก และมีเสียงปี่เสียงกลอง เสียงดนตรีอย่างอื่นอีกมากมาย ในขณะนั้นแม่มีความสุขใจเป็นอย่างมาก ทุกคนพากันไชโยโห่ร้องพร้อมกันว่าขอยกแม่ขึ้นเป็นใหญ่ในหมู่มหาชนทั้งหลาย ขอพระแม่เจ้า จงเป็นที่พึ่งให้แก่ปวงชนข้าพเจ้าทั้งหลายด้วยเถิด เสียงนี้ดังประกาศก้องอยู่ตลอดเวลา จากนั้นแม่ก็ได้ตื่นขึ้นมาจึงมีความกังวลใจในชีวิตเป็นอย่างมาก

ความกังวลใจของแม่

เมื่อตื่นนอนขึ้นมาเกิดความตกใจ กลัวต่อความตายไม่สบายใจเลยในขณะนั้นคิดว่าตัวจะตายจากพ่อและลูกๆ ไป เข้าใจว่าวิญญาณของตัวเองได้ออกจากร่างกายไปในขณะนั้น จะมีวิญญาณอื่นมารับเอาวิญญาณเราไป จึงคิดว่าตัวเองจะตายไปในเร็วๆ นี้ จึงได้เรียกพ่อกับลูกคนโตเข้ามารวมกัน แล้วเล่าเรื่องความฝันที่เกิดขึ้นให้ฟังทั้งหมด พ่อกับลูกก็ตั้งใจฟังเป็นอย่างดี แม่บอกว่าชีวิตนั้นจะอยู่กับพ่อลูกต่อไปอีกไม่นาน คงจะตายจากพ่อลูกไป แม่สั่งต่อไปอีกว่า เมื่อแม่ได้ตายไปแล้ว พ่อจะไปหาเอาเมียใหม่มาเลี้ยงลูกจงพิจารณาให้ดี มีความระวังอย่าให้แม่ใหม่มาบังคับลูกเก่า พ่อเองก็อย่าหลงใหลในเมียใหม่ลูกใหม่จนเกิดความแตกแยกกัน ให้พ่อเป็นคนกลาง ให้มีความรักกันทั้งสองฝ่าย อบรมลูกใหม่และลูกเก่าให้เข้าใจกัน ให้มีความสามัคคีกันในครอบครัว และลูกๆ ทุกคนจะต้องฟังคำสั่งสอนของพ่อ ให้เป็นผู้ว่านอนสอนง่าย เพื่อให้พ่อมีความสบายใจ ให้ช่วยกันทำงาน ให้มีความขยันช่วยกันทำมาหากิน ลูกคนโตก็อย่าไปบังคับน้องผู้น้อย ให้น้องผู้น้อยต้องเชื่อฟังคำสั่งสอนของพวกพี่ๆ อย่าทะเลาะตบตีกัน ให้มีความรักกัน มีอะไรแบ่งกัน ในขณะที่แม่สั่งเสียพ่อลูกอยู่นั้น น้ำตาแม่ก็ไหลสะอึกสะอื้นน้ำตานองหน้า ใช้ผ้าเช็ดไปร้องไห้ไป พูดคำใดมีเสียงสั่นเครือ ร้องไห้ไปบ่นไปด้วยความอาลัยอาวรณ์ในพ่อและลูกๆ ทุกๆ คน แม่นึกอยู่ในใจว่าอายุขัยเรานี้มีน้อยนัก ยังไม่ถึงวัยอันควรก็จะได้ตายจาก

พ่อลูกนี้ไป เมื่อแม่ได้ตายไม่ทราบว่าลูกๆ จะพากันอยู่กินกันอย่างไร พากันนอนกันอย่างไร ในความอาลัยอาวรณ์ระหว่างพ่อแม่และลูกๆ ในขณะนั้น จึงเป็นบรรยากาศวังเวงซบเซาเศร้าโศกเสียเหลือเกิน เหมือนกับว่า ต้นไม้ที่ให้ความร่มเย็นตลอดมา บัดนี้จะต้องโค่นล้มไปเสียแล้ว ลูกๆ ที่ยังมีชีวิตอยู่ไม่รู้ว่าจะอยู่กันอย่างไร จึงร้องไห้ไปบ่นไปในขณะนั้น

คำทำนายของพ่อ

ในช่วงที่แม่เล่าความฝันอยู่นั้น พ่อก็ตั้งใจฟังอย่างใจจดใจจ่อ และพิจารณาตีความฝันของแม่ไปด้วย ตั้งใจฟังตั้งแต่ต้นจนจบ พ่อกลับมีความตรงกันข้ามกับแม่เลยทีเดียว จากนั้น พ่อก็ได้พูดออกมาเป็นประโยคแรกว่า บ๊า ความฝันที่แม่ฝันไปนั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องของความตายแต่อย่างใด ลักษณะความฝันอย่างนี้ มันเป็นเรื่องของคนจะมีลูกเกิดขึ้น และจะเป็นลูกที่มีบุญจะลงมาเกิดด้วย จะเป็นลูกที่พร้อมด้วยวาสนาบารมี จะเป็นที่พึ่งแก่พวกญาติๆ และเป็นที่พึ่งแก่หมู่ชนทั้งหลายในยุคนี้ด้วย ฉะนั้นขอแม่อย่าไปคิดว่าตังเองจะตายไปเลย มันมีเหตุปัจจัยต่อเนื่องกัน ในวันก่อนก็ฝันเห็นแก้วเสด็จเข้ามาในห้องนอน นั้นก็หมายถึงวิญญาณของผู้มีบุญจะลงมาเกิดด้วย ในคืนนี้ก็ฝันเป็นอย่างนี้จึงเป็นความฝันที่เป็นมงคลเป็นอย่างมาก ลูกที่เกิดมาจะได้ทำประโยชน์อันยิ่งใหญ่ คนทั้งหลายจะให้ความเคารพเชื่อถือเป็นอย่างมากทีเดียว ส่วนแม่ก็ตั้งใจฟังทั้งไม่แน่ใจว่าจะเป็นไปตามคำพูดของพ่อหรือไม่ว่าตัวเองจะตายไป หรือตัวเองจะตั้งครรภ์กันแน่ แต่ก็อยู่ในความไม่ประมาท มีการไหว้พระสวดมนต์เป็นนิสัย

จากนั้นมาไม่กี่วัน แม่ก็มีการตั้งครรภ์ขึ้นมาตามที่พ่อได้พูดเอาไว้ แม่ก็เกิดความโล่งใจขึ้นมา คิดว่ายังไม่ตายจากพ่อลูกในขณะนี้ ส่วนพ่อพูดว่าถ้าฝันอย่างนี้จะมีการตั้งครรภ์นั้น ก็เพราะว่าได้เรียนในทางโหราศาสตร์มา เรื่องการทำนายความฝันต่างๆ นั้นพ่อมีความชำนาญเป็นพิเศษ ว่าความฝันเช่นนั้นเป็นอย่างนั้น ความฝันเช่นนี้เป็นอย่างนี้จากนั้นมาก็รู้กันในเครือญาติว่า คอยดูซิ ในเมื่อแม่มีความฝัน ได้ตั้งครรภ์ขึ้นมาแล้ว ลูกที่เกิดมาจะมีลักษณะเป็นอย่างไร จะมีสิ่งที่ผิดแปลกแตกต่างเป็นอย่างไรบ้าง พ่อจึงมีความคิดว่าต้องต่างกับคนอื่นแน่นอน จากนั้นมาแม่ก็มีอาการที่แตกต่างขึ้นในใจเป็นอย่างมากทีเดียว นั้นคือมีอาการแพ้ท้องขึ้นมา การแพ้ท้องนั้นมีอาการแตกต่างจากการตั้งครรภ์ลูกคนอื่นๆ ตั้งครรภ์ลูกคนอื่นๆ ไม่มีอาการแพ้ท้องเหมือนอย่างนี้ เมื่อลูกคนนี้เข้ามาสู่ครรภ์ อะไรหลายๆ อย่างมีอาการเปลี่ยนไป เช่น มีอาการเหม็นคาวสัตว์ทุกชนิดใต้ถุนบ้านมีวัวควายจำนวนมาก เมื่อแม่ถูกกลิ่นวัวควายจึงเกิดอาเจียนขึ้นอย่างรุนแรง จึงต้องเอาวัวควายออกจากใต้ถุนบ้านทั้งหมด อาการเหม็นคาวไม่มี ก็ไม่ได้เกิดอาเจียนอีกต่อไป แต่ก็มีอีกอย่างหนึ่งที่แม่กินไม่ได้ เห็นก็ไม่ได้ เบื่อที่สุดจนเกิดอาการอาเจียนอย่างรุนแรง นั้นคืออาหารคาวที่เป็นเนื้อสัตว์ทุกชนิด นับแต่ปลาร้าขึ้นไป จะเห็นไม่ได้มีอาการอาเจียนในทันที จะกินข้าวในพาสำรับร่วมวงกับพ่อลูกไม่ได้เลย ฉะนั้นจึงได้แยกแม่ออกมากินต่างหาก ในครอบครัวใครอยากกินลาบก้อย ต้องเอาไปทำกินที่บ้านคนอื่น ในบ้านนี้ไม่ให้มีอาหารดิบกินกันอยู่เลย แม่จึงได้สั่งลูกไว้ว่า ให้เอาข้าวในกลางหวดใส่กล่องข้าวให้เป็นพิเศษ ปากหวดก็ไม่เอา ที่ก้นหวดก็ไม่ให้เอา ให้เอาเฉพาะข้าวในกลางหวดเท่านั้น ห้ามกับทุกๆ คนว่า อย่าไปกินข้าวในกล่องข้าวนั้นนั้นเลย ให้เก็บไว้ให้แม่กินคนเดียวเท่านั้น อาหารที่แม่กินกับข้าวได้มีสองอย่างเท่านั้น ๑. เกลือ ๒. ของหวานมีน้ำอ้อยกล้วยสุกเท่านั้น แล้วก็กินคนเดียว คนอื่นกินร่วมไม่ได้เลย เมื่อแม่ตั้งครรภ์มาจนครบกำหนด จึงได้คลอดลูกออกมาเป็นผู้ชาย แม่พูดว่าเป็นลูกที่คลอดง่ายที่สุด ไม่มีความเจ็บปวดแต่อย่างใด ในขณะที่ออกมาจากท้องแม่ก็มีความแปลกอีกอย่างหนึ่งนั้นคือสายรกพันตัวออกมาเป็นอังสะ ก้อนรกก็ออกมาพร้อมกันเหมือนสะพายบาตร เมื่อพ่อได้เห็นอย่างนี้จึงพูดเสียงดังขึ้นว่า พุทโธ อาจารย์ญาคูใหญ่*กูออกมาแล้ว ดูซิครองผ้ามีสะพายบาตรออกมาด้วย แม่มีอาการปกติไม่วิงเวียนแต่อย่างใด

จากนั้นก็เชิญญาติๆ ผู้ใหญ่มาตั้งชื่อร่วมกัน การตั้งชื่อนั้นก็มุ่งประเด็นเอาความฝันของแม่มาเป็นหลัก ในครั้งที่แม่ฝันว่า มีมหาชนยกให้แม่เป็นใหญ่ ดังที่ได้อธิบายมาแล้วนั้น ในจุดนี้เองญาติๆ จึงได้มีมติว่า ความฝันนี้เป็นในลักษณะทูลเกล้า ที่ยกขึ้นไว้ในที่สูง จึงตั้งชื่อไปตามความฝันนั้น จึงให้ชื่อว่า ทูล นับแต่วันนั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันจากนั้นมาพ่อแม่พี่น้องจับตามองมาตลอดว่า เด็กชายทูล นับแต่บัดนี้ไป เด็กชายทูลจะมี

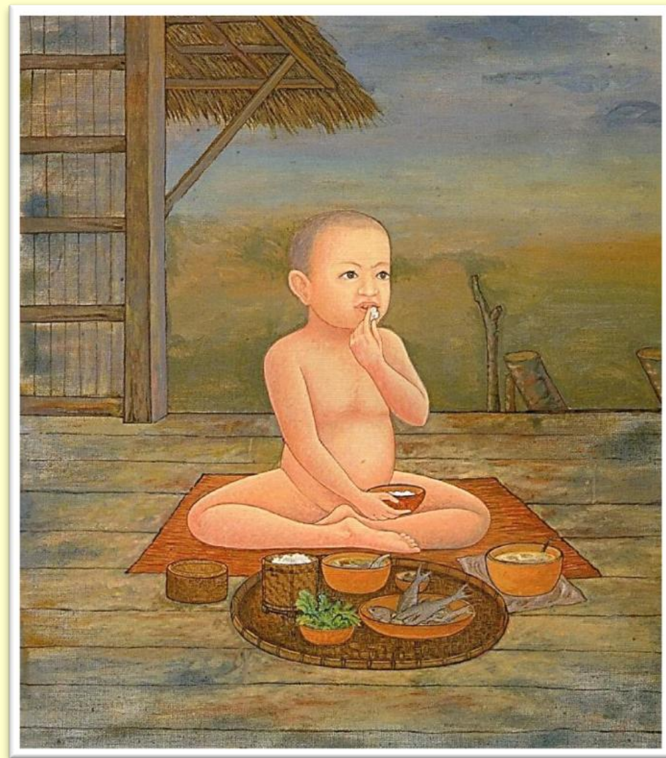
** ญาคูใหญ่ หมายถึง พระมหาเถระผู้ใหญ่ ผู้บวชตลอดไป*

ลักษณะแปลกไปเป็นอย่างไร จะมีนิสัยเป็นอย่างไร พ่อแม่และญาติๆ คอยสังเกตดูเด็กชายทูลอย่างใกล้ชิดว่าเด็กชายทูลจะมีการแสดงออกมาอย่างไร ในวัยเด็กอ่อนก็กินนมแม่เหมือนเด็กทั่วไป ในช่วงที่กินอาหารได้เอง ก็แสดงความแปลกออกมาให้คนอื่นได้เห็น นั้นคือไม่ยอมกินข้าวร่วมวงร่วมสำรับ กับพ่อแม่และพี่ๆ ได้แต่อย่างใด ถ้าจะให้กินร่วมวงก็ต้องแบ่งถ้วยอาหารกันและแบ่งกระติบข้าวกันอีกด้วย อาหารที่เป็นส่วนของเด็กชายทูล ห้ามใครๆ มาแตะต้องอย่างเด็ดขาด ห้ามมาหยิบเอาอาหารในถ้วย ห้ามหยิบเอาข้าวในกระติบ ตลอดพ่อแม่ก็ห้ามมายุ่งแตะต้องอาหารของเด็กชายทูลนี้เช่นกัน ถ้าใครฝ่าฝืนข้อห้ามนี้จะทำให้พาข้าวแตกกระจายในทันที ถ้วยจานอาหารกระติบข้าวก็จะถูกพังกระจายทิ้งขว้างเสียหมด หลายๆ ครั้งที่ถูกพี่ๆ มาร่วมกินด้วย ทุกครั้งก็เด็กชายทูลยกทุ่มลงใส่พื้น ถ้วยดินแตกกระจายทั้งหมด ทำให้พ่อแม่และพี่ๆ มีความเดือดร้อนไปตามๆ กัน

จากนั้น พ่อแม่ได้วางแผนกันเสียใหม่ ต้องจัดให้เด็กชายทูลกินข้าวนอกวงคนเดียว มีอาหารสุกก็แบ่งออกมาใส่ถ้วยเป็นพิเศษ ถ้ามีอาหารดิบถ้วยก็จะแตกทันที กระติบข้าวก็แยกออกมาเป็นพิเศษ ห้ามไม่ให้ใครๆ มาหยิบร่วมเช่นกัน แต่ก็มีพี่สาวผู้ถัดกันชอบมาแกล้งอยู่เสมอ เมื่อพ่อแม่เผลอก็ยื่นมือออกมาหยิบเอาอาหารของเด็กชายทูล เด็กชายทูลก็แสดงความไม่พอใจขึ้นมาทันที แล้วยกถ้วยอาหารขึ้นวางกระแทกกับพื้นกระดานแตกกระจายทันที จะไม่ยอมกินข้าวถ้าพ่อแม่ไม่แต่งสำรับใหม่ให้ ในสมัยนั้นมีแต่ถ้วยดิน กระแทกทีเดียวก็แตกกระจาย ถ้าพี่มาหยิบข้าวในกระติบ ก็จะโยนกระติบข้าวลงข้างล่างอีก ทุกๆ ครั้งต้องเป็นอย่างนี้ เป็นนิสัยใจมีสัจจะมาแต่กำเนิดนั้นเอง

พ่อเห็นท่าไม่ดี ต่อไปถ้วยจานจะแตกฉิบหายไปเสียทั้งหมด พ่อจึงได้ตัดกระบอกไม้ไผ่ขังข้อ ทำเป็นถ้วยใส่อาหารให้เด็กชายทูลกินเป็นพิเศษ เมื่อพี่สาวมาหยิบเอาอาหารอีก ก็ยกกระบอกไม้ไผ่นั้นขึ้นทุบใส่กระดานอีก ถ้าไม่แตกก็โยนลงข้างล่างไป พ่อแม่ต้องลงไปเก็บมาล้างใส่อาหารกินใหม่ในครั้งต่อไป เด็กชายทูลมีนิสัยอย่างนี้ตั้งแต่วัยเด็ก จะเอาในสิ่งใดจะต้องเอาให้ได้ตามความตั้งใจ ไม่ให้ใครๆ ขัดขวาง เอาตามใจทุกครั้งไป ถ้าไม่ได้ก็จะร้องไห้ไม่ยอมหยุด ในครั้งหนึ่งกำลังคลานไปมาได้ คิดอยากจะกิน

“ในช่วงที่กินอาหารได้เอง ก็แสดงความแปลกออกมาให้คนอื่นได้เห็น นั้นคือไม่ยอมกินข้าวร่วมวง ร่วมสำรับ กับพ่อแม่และพี่ๆ แต่อย่างใด”

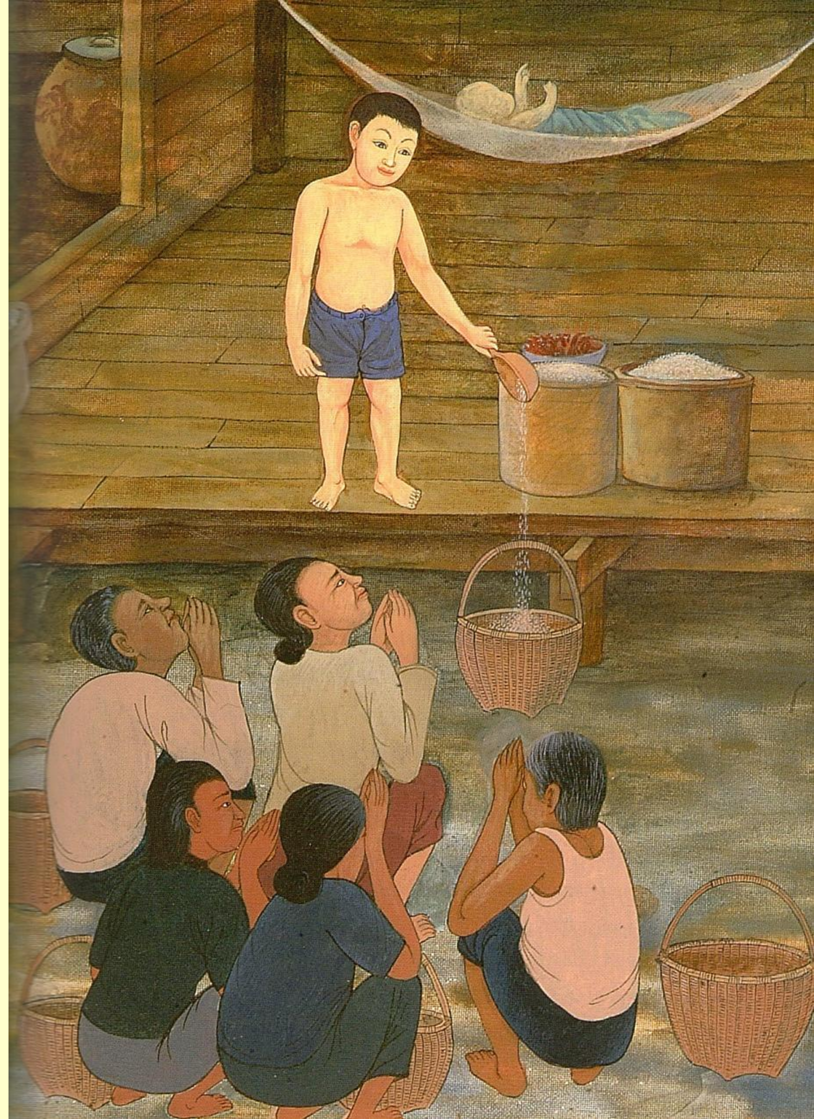
กล้วยตากแห้ง แต่กล้วยตากแห้งไม่ทัน แม่เอากล้วยสุกให้ก็ไม่ยอมกิน ได้พูดว่าจะเอากล้วยแห้งก็ต้องเอากล้วยแห้งให้ได้ แม่ก็อุ้มใส่เอวพาไปหาดูที่กระจาดที่ตากกล้วย แม่ก็เอากระจาดนั้นมาให้ดู เอากระจาดนี้มาให้ดู ดูกระจาดไหนก็ไม่มีกล้วยตากแห้งเลยแม้แต่ชิ้นเดียว ในขณะนั้นไม่ทราบว่ามีอะไรมาบันดาลใจ จึงได้เกิดความสำนึกขึ้นมาในใจว่าเราเองทำไมจึงเป็นผู้เอาแต่ใจตัวเองอย่างนี้ ทำให้แม่เป็นทุกข์ใจจากเราเพราะกล้วยตากนี้ กล้วยตากไม่มีก็จะบังคับให้มันมี ซึ่งเป็นสิ่งที่เหลือวิสัยแม่จะหามาให้ได้ ในขณะนั้นดูสีหน้าของแม่แล้ว มีในลักษณะไม่สบายใจเลย จึงนึกขึ้นมาในใจว่า กล้วยสุกก็มีรสหวานเหมือนกัน ในเมื่อกล้วยตากแห้งไม่มีกล้วยสุกก็กินทดแทนกันได้ จากนี้ไปเราจะไม่ทำให้แม่เป็นทุกข์ มีความยุ่งยากกับเราอีกต่อไป มีความละอายตัวเองว่าได้ทำให้แม่เดือดร้อน จากนั้นก็หยุดร้องไห้ แล้วดิ้นออกจากเอวแม่ แล้วคลานมาหากล้วยสุกชี้มือให้แม่ดู แม่ก็เอามาให้แล้วกินกล้วยในขณะนั้น แม่ได้โอบกอดแล้วพูดว่า ลูกหล้าเป็นที่น่ารักกินกล้วยสุกธรรมดาเป็นแล้ว จากนั้นมาไม่เคยขอกล้วยตากแห้งจากแม่อีกเลย มีกล้วยสุกอย่างไรก็กินได้ทั้งหมด ในช่วงนั้นเด็กชายทูลมีอายุประมาณปีกว่าเท่านั้น จากนั้นก็รู้ตัวเองว่า จะไม่เอาแต่ใจตัวเองเหมือนที่เคยเป็นมา

แต่ก็มีของสองอย่างที่จำได้ในวัยเด็ก เป็นนิสัยมาจากกำเนิดติดตัวมา เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นเฉพาะตัว นั้นคืออาหารดิบ และมังสะสิบอย่าง ทั้งสองนี้ใครจะมาหลอกให้กินไม่ได้เลย เช่นเอาเนื้องูมาหลอกว่าเป็นเนื้อไก่ เอาเนื้อม้ามาหลอกว่าเป็นเนื้อวัว เอากุ้งดิบมาตำปนกันกับน้ำพริกป่นปลาถ้าเอาสิ่งเหล่านี้เข้าปากก็จะเกิดอาการอาเจียนขึ้นมาทันที นิสัยอย่างนี้มีประจำตัวมาแต่กำเนิด ถึงจะเป็นวัยหนุ่มแล้วก็ยังเป็นนิสัยอย่างนี้ตลอดมา ก็ยังรู้ตัวเองอยู่เสมอว่า อาหารเราไม่เหมือนกับคนอื่นเขา ถูกพ่อแม่ดุด่าหลายครั้ง ให้เหตุผลว่าถ้าหากมีครอบครัวจะเกิดมีปัญหาในการกินเกิดขึ้น ไม่มีหญิงใดจะไปต้มน้ำปลาร้าให้สุกมาทำแจ่วบอง หรือเอามาใส่ส้มตำกินหรอก ไม่มีสาวใดที่ไม่กินของดิบ มีเราคนเดียวในโลกกินอย่างนี้ ในหลายครั้งถูกเชิญไปเลี้ยงในงาน เอาเงินให้เขาแล้วกลับมากินข้าวบ้าน เขาหาวานไปทำบ้านก็ดี วานไปเกี่ยวข้าวดำนาก็ดี จะมีวิธีออกตัวกลับมากินข้าวที่บ้าน ถ้างานไหนมีเพื่อนที่รู้จักในการกินของเรา เขาก็จะไปทำให้อาหารสุกให้จึงได้กิน

ในครอบครัวของข้าพเจ้านี้ ชอบกินอาหารดิบกันทั้งนั้น อาหารสุกก็มีอยู่ในบางครั้งเท่านั้นเอง ในบางมื้อมีน้ำต้มกระดูก ก็พอได้กินน้ำต้มกระดูกกินกับข้าวไปบ้าง ในบางครั้งไม่มีไฟที่จะปิ้งจะเผาก็กินข้าวกับเกลือไปประทังชีวิตอยู่ได้ เวลาใดพี่ๆ เขาสงสารก็เอาลาบไปคั่วไฟให้กินบ้าง พ่อแม่เองเกิดความรำคาญก็ใช้ไม้เรียวตีบังคับให้กินดิบ แต่ก็กินไม่ได้เพราะนิสัยเป็นมาอย่างนี้ ในช่วงที่เป็นเด็กนี้มีความทุกข์อยู่มาก อยากกินลาบก้อยเหมือนพี่ๆ เขาก็กินไม่ได้ อยากจนน้ำลายไหลก็ได้แต่มองดูพี่ๆ เขากินกัน จำเป็นก็ต้องอดทนต่อความหิว เพราะตัวเองทำอาหารกินไม่เป็น เมื่อคิดเรียบเรียงชีวิตในอดีตที่เป็นมาของตัวเอง เป็นชีวิตที่ต่อสู้อดทนแต่วัยเด็กมาตลอด พวกพี่ๆ หาวิธีกลั่นแกล้งบังคับให้กินอาหารดิบอยู่เสมอเช่นใส่ไฟนิดเดียวเขาก็ว่าสุกแล้ว เมื่อเอาอาหารใส่ปากก็เกิดอาเจียนออกมา จึงรู้ว่าอาหารนั้นยังไม่สุกจริง พวกพี่ๆ เขาได้กุ้ง ปู หอย ก็พากันลาบดิบกินกันอย่างหน้าตาเฉย มิหนำซ้ำยังพูดว่าใครไม่กินแสดงว่าไม่อยาก ที่จริงพี่ๆ เขาก็รู้อยู่ว่าเรากินของดิบไม่ได้ แผนของพ่อแม่และพี่ๆ ที่ได้วางเอาไว้นั้น ไม่สามารถหลอกเด็กชายทูลให้หลงกลได้เลย และก็ไม่มีใครๆ ในโลกนี้เปลี่ยนนิสัยนี้ได้แต่อย่างใด

ให้ข้าวแก่คนมาขอทาน

ในช่วงต่อมาข้าพเจ้าอายุได้ ๔ ปี ในปีนั้นเกิดภัยแล้งเป็นอย่างมากและแล้งเป็นบริเวณกว้างหลายจังหวัด ทุกคนต้องดิ้นรนแสวงหาข้าวปลาอาหาร ส่วนใหญ่จะพากันออกขอทาน พากันหาบตะกร้าพากันไปเป็นหมู่ๆ หาขอตามบ้านน้อยใหญ่ โดยไม่มีสิ่งของอะไรไปแลกเปลี่ยนเลย เมื่อไปถึงบ้านไหนก็พากันนั่งลง ยกมือใส่หัวแล้วพรรณนาเรื่องความทุกข์ยากลำบากต่างๆ เจ้าของบ้านก็ให้ข้าวและอาหารตามสมควร แล้วไปขอบ้านหลังอื่นต่อไป ในวันหนึ่งเด็กชายทูลอยู่บ้านกับน้องเล็กๆ คนหนึ่ง พ่อแม่พี่ๆ เข้าไปหาขี้ไต้และสิ่งอื่นๆ เพื่อจะนำไปแลกกับข้าวและอาหารในบ้านอื่น ข้าวสารที่หามาได้แล้วเต็มโอ่งใหญ่ ในวันนั้นมีคนมาขอข้าวที่บ้าน ๕ คน พากันมานั่งอยู่หน้าบ้านแล้วประนมมือขอข้าวกล่าวพรรณนาความทุกข์เดือดร้อนว่าไม่มีข้าวจะกิน ข้าพเจ้าเกิดความสงสารจึงเรียกขึ้นมาบนบ้าน เอาข้าวสารที่พ่อแม่หามาได้จากที่ต่างๆ มีอยู่เต็มโอ่ง แล้วตัก

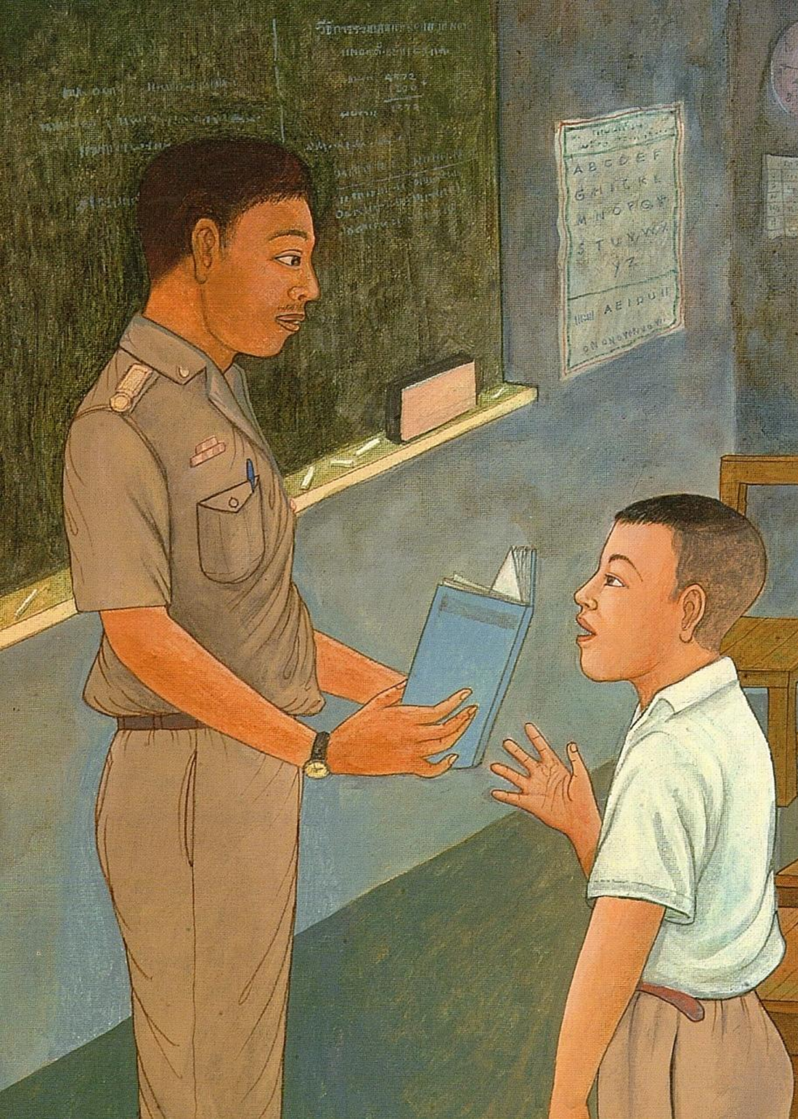

ข้าวสารแจกคนห้าคน จนข้าวสารที่มีอยู่ได้หมดไป เขายังขอพริกขอเกลือขอปลาร้าอีก เด็กชายทูลก็ขนออกมาให้ทานทั้งหมด ในวันนั้นเด็กชายทูลมีความสุขใจเป็นที่สุด มีความยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่ตลอดเวลา พอถึงเวลาบ่ายพ่อแม่และพี่ๆ กลับมาจากป่า พากันหิวข้าวจัดในขณะนั้น พากันก่อไฟเพื่อจะหุงข้าวทำอาหารกินกัน เมื่อไปเปิดดูข้าวในถังไม่มีข้าวอยู่เลย ปลาร้า พริก เกลือหมดเกลี้ยงไม่มีอะไรเหลืออยู่เพื่อทำอาหารกินกันแต่อย่างใด เมื่อพี่ๆ ถามหาข้าว พริก เกลือ ปลาร้าก็บอกพี่เขาไปว่าให้ทานไปหมดแล้ว พี่ๆ เขาก็ด่าแม่รู้เข้าก็จับมาตีจนหลังแดงเต็มตัว พ่อแม่สั่งไว้ว่า ต่อนี้ไปอย่าเอาข้าวสาร ปลาร้า พริก เกลือ ให้ใครๆ อีกต่อไป

ในวันนั้นเจ็บปวดร่างกายเป็นอย่างมาก เกิดมาเพิ่งได้ถูกแซ่ของแม่ตีหลังอย่างเจ็บปวดทีเดียว นึกโกรธแม่ อาหารเที่ยงยังไม่ได้กินเลย จึงออกหนีจากบ้านโดยไม่บอกให้ใครๆ ได้รู้ ไปเรื่อยๆ ถึงเถียงนาแห่งหนึ่ง ไกลจากหมู่บ้านประมาณ ๑ กิโล ไปนอนพักเล่นอยู่ที่นั้นคนเดียว ขณะนั้นหิวข้าวมาก เพราะเป็นเด็กที่กำลังกินกำลังนอน ความหิวข้าวจัดแทบจะขาดใจตายในเวลานั้น แต่ก็อดทนต่อไปและหายใจเข้าออกมีความเหน็ดเหนื่อยมาก ในขณะนั้นก็เกิดหิวน้ำขึ้นมา แล้วเดินไปดูสระน้ำแห่งหนึ่ง น้ำนั้นเป็นสีเขียวขุ่น มีขี้วัวขี้ควายเต็มไปหมด ด้วยความหิวน้ำจัดจึงดูดกินน้ำที่เหม็นๆ นั้น ก่อนขึ้นจากสระมามีรูปูขนาดใหญ่ จึงเอามือล้วงรูเข้าไปสุดแขน ในรูนั้นมีกบตัวใหญ่แล้วดึงกบออกมา ขึ้นจากสระแล้วหาเชือกมามัดเอวกบเอาไว้ เวลาประมาณห้าโมงเย็น ได้ยินเสียงตีเกราะบอกลูกบ้าน ให้ช่วยกันไปหาเด็กชายทูลหาย คนชาวบ้านแตกตื่นช่วยกันค้นหาทุกหนแห่งแต่ไม่พบ พ่อแม่พี่ๆ ก็พากันหาทั่วในบ้านญาติใกล้ไกล แต่ก็ไม่พบวี่แววเด็กชายทูลได้เลย ในเวลานั้นจวนเวลาจะค่ำมืด เด็กชายทูลก็สะพายกบใหญ่เข้าไปบ้านพอดีไปพบแม่กำลังเดินตะโกนเรียกหาอยู่ แม่ร้องตะโกนว่า ต่อจากนี้ไปแม่จะไม่ตีลูกอีกให้กลับเข้ามาบ้านเสีย ในขณะนั้นเด็กชายทูลก็โผล่หน้าให้แม่เห็นพอดี แม่ก็วิ่งมากอดอุ้มเอาพอดี ก็รู้อยู่ว่าในขณะนั้นแม่คิดถึงลูกมาก แม่ตีในครั้งนี้ก็ตีด้วยความโกรธชั่ววูบเท่านั้น เด็กชายทูลหนีออกจากบ้านไปก็โกรธชั่ววูบเช่นเดียวกัน จากนั้นก็มีความรักกันเป็นปกติธรรมดา

ในปีพ.ศ. ๒๔๘๕ พ่อแม่อพยพย้ายมาอยู่จังหวัดอุดรธานี อยู่ที่บ้านหนองแวง (แก้มหอม) ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ พ่อแม่ได้พาวิ่งหนีเพื่อหลบภัยจากเครื่องบิน วิ่งเข้าป่าบ้างหลบลงหลุมบ้าง ในเวลากลางคืนในหมู่บ้านเงียบสงัด ห้ามจุดไฟในเวลากลางคืน เมื่อได้ยินเสียงเครื่องบินมาก็พากันหาที่หลบภัย พวกเด็กๆ ไม่รู้เรื่องก็พากันร้องไห้อยู่ในป่าเต็มไปหมด ในช่วงนั้นเด็กชายทูลมีอายุได้ ๘ ปี พอดีเข้าโรงเรียน เด็กชายทูลมีความจำดีเป็นพิเศษ คุณครูสอนอย่างไรเด็กชายทูลจำได้หมด จนคุณครูแปลกใจว่าจำได้อย่างไร เลื่อนชั้นขึ้นป.๑-๒-๓-๔ ในช่วงนั้นมีการศึกษาถึงชั้นประถมปีที่ ๔ เท่านั้นไปโรงเรียนแต่ละวันมีสมุด ๑ เล่ม ดินสอ ๑ แท่ง มีอะไรเขียนใส่สมุดเล่มเดียว ค่ำมาก็ทำเป็นว่าววิ่งเล่นเท่านั้น เพื่อนนักเรียนด้วยกันถือแบบเรียนวิชาต่างๆ ที่คุณครูให้เขียนไปอ่านที่บ้าน เด็กชายทูลไม่ต้องเขียนวิชาต่างๆ แต่อย่างใด คุณครูเขียนวิชาอะไร เด็กชายทูลจะอ่านในกระดานไม่เกินสองรอบจะจดจำได้ทั้งหมด ไม่ต้องเขียนเหมือนเพื่อนคนอื่นเขา ในวันหนึ่งคุณครูเขียนวิชาในกระดานแล้วให้นักเรียนเขียนตาม เด็กชายทูลไม่มีทางออก ก็เอาดินสอขีดในกระดาษทำเป็นเขี้ยวหมาหยักๆ เท่านั้น คุณครูถามว่าเด็กชายทูลเขียนหรือยัง ก็ตอบว่าเขียนแล้ว คุณครูเรียกเอาไปให้ดูแล้วถามว่าเธออ่านได้ไหม ตอบว่าอ่านไม่ได้ ได้บอกกับคุณครูว่า ผมจำได้หมดแล้ว

คุณครูทดสอบวิชาที่สอนไปแล้ว เด็กชายทูลตอบได้หมดโดยไม่ต้องไปอ่านในตำรา เฉพาะเลขคณิตศาสตร์เป็นเยี่ยมที่สุด การบวกลบคูณหารในการต่างๆ ไม่มีคำว่าผิดแต่อย่างใด ในชั้นประถมปีที่ ๔ นี้เองได้เป็นครูสอนนักเรียน ช่วยครู ชั้นอนุบาล ชั้นป. ๑ เป็นครูสอนแทบทุกวัน การวางตัวเป็นครูช่วยสอนนั้นไม่ยาก ขึ้นกับความสามารถของเรา กีฬาทุกประเภทเป็นที่ ๑ ของโรงเรียนและเป็นที่หนึ่งของตำบลและอำเภอ รู้จักวิธีเอาใจในหมู่นักเรียนด้วยกัน เด็กชายทูลลักเอาสิ่งของคนอื่นไม่เป็น เก็บสิ่งของอะไรได้ส่งให้คุณครูประกาศหาเจ้าของมารับคืน และตั้งใจไว้ว่าในชีวิตนี้เราจะไม่ลักขโมยสิ่งของของคนอื่นอย่างเด็ดขาด มันมีความละอายแก่ใจตัวเองไม่กล้าที่จะไปขโมยของใคร จึงทำให้เพื่อนนักเรียนด้วยกันมีความรักเชื่อในเด็กชายทูลเป็นพิเศษ เมื่อเพื่อนนักเรียนมีเรื่องอะไรเกิดขึ้น เด็กชายทูลต้องเข้าไปแก้ไข ให้เพื่อนดีต่อกันได้ในวิธีการพูดที่มีเหตุผล

ความอัศจรรย์เกิดขึ้น

ในวันหนึ่งในช่วงโรงเรียนปิด เด็กชายทูลได้ไปเลี้ยงควาย เมื่ออายุ ๑๑ ปี จึงเกิดมีความอัศจรรย์เกิดขึ้นในชีวิต ในวันนั้นได้ไปเลี้ยงควายที่นาหนองจาน ไกลจากหมู่บ้าน ๑ กิโลเมตร ในขณะนั้นได้นอนเล่นอยู่ใต้ต้นไม้โดยลำพัง ใช้สายตาเพ่งดูใบไม้เล่นอยู่ ใบไม้ถูกลมพัดไหวไปมานิดๆ ในช่วงขณะใช้สายตาเพ่งดูอยู่นั้น เกิดเห็นใบไม้อย่างชัดเจน สายตาและใจก็ได้เพ่งจดจ่อดูในใบไม้นั้นเหมือนไม่ได้กระพริบตา ในขณะเพ่งดูใบไม้อยู่นั้น มีความเบากายเบาใจผิดปกติไม่รู้ว่าเป็นอะไร ในขณะนั้นไม่มีความคิดในเรื่องอะไร ใจมีความนิ่งแน่วแน่อยู่กับที่ ไม่มีการนึกบริกรรมอะไร เพียงทำใจให้อยู่นิ่งๆ เพ่งดูในใบไม้เท่านั้น เมื่อเพ่งดูใบไม้อยู่นานๆ เข้า เหมือนกับใบไม้นั้นมาติดอยู่ที่ตา ในความรู้สึกว่าเห็นใบไม้ชัดเจนทีเดียว จากนั้นปรากฏว่าใบไม้นั้นเล็กลงทุกที ทั้งสายตาและใจก็ได้จดจ้องดูอยู่กับใบไม้นั้นไม่ให้เผลอ จนใบไม้นั้นเล็กลงๆ จนมองไม่เห็น จนใบไม้นั้นหายไปในที่สุด เมื่อใบไม้ได้หายไปใจก็เกิดมีอาการวูบวาบขึ้นมา แล้วมีแสงสว่างเกิดขึ้นมารอบตัว แสงพุ่งกระจายออกไปในภายนอกสว่างไปหมด เป็นแสงสว่างนุ่มนวลน่าอัศจรรย์เป็นอย่างมาก ในชีวิตไม่เคยเป็นอย่างนี้มาก่อน

ความสว่างนั้นได้ขยายไปอย่างกว้างไกล เมื่อความสว่างพุ่งไปถึงไหน ความรู้เห็นที่เป็นไปในแสงสว่างนี้ทั้งหมด ความรู้ความเห็นความสว่างนั้นอยู่ในที่แห่งเดียวกัน เมื่อนึกว่าอยากเห็นสิ่งใดอยู่ในที่ใด กำหนดจิตไปดูก็รู้เห็นในสิ่งนั้นทั้งหมด ไม่ว่าของสิ่งนั้นจะอยู่ใกล้หรือไกลจะรู้เห็นได้อย่างชัดเจน นึกอยากจะดูคนในหมู่บ้านว่าเขาทำอะไรก็รู้เห็นได้ทั้งหมดว่าคนนั้นทำอย่างนั้น คนนี้ทำอย่างนี้ บางคนก็นอนเล่น บางกลุ่มก็นั่งคุยกัน เขาคุยในเรื่องอะไร กำหนดจิตฟังก็รู้ได้ทุกคำพูด ถ้าอยากรู้อยากเห็นในสิ่งใด กำหนดจิตไปดูก็รู้เห็นในสิ่งนั้นทั้งหมด ไม่มีสิ่งใดมาปิดบังได้เลย อาการในลักษณะนี้เกิดขึ้น ไม่รู้ว่าเกิดอยู่นานเท่าไร ในขณะที่เป็นอยู่นั้นไม่มีความรู้สึกทางร่างกายเลย จากนั้นไปอาการที่เกิดขึ้นก็ค่อยจางเลือนลางลงนิดๆ ในที่สุดก็ออกมาอยู่ความปกติ จึงรู้สึกตัวขึ้นมา จึงรู้ว่าเรามาเลี้ยงควายอยู่ที่นี้และพักอยู่ที่แห่งนี้

จากนั้น ก็ได้เรียบเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ว่าเราเป็นในลักษณะนี้ได้อย่างไร ในชีวิตที่เกิดมาก็ไม่เคยมาก่อน เริ่มลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่ดูใบไม้ไหวไปตามลม มองดูใบไม้นั้นก็ยังไหวไปมาตามลมอยู่ จากนั้นก็นึกได้ว่าเรากำหนดจิตไปเพ่งดูใบไม้ที่ไหวตัวอยู่ ลืมตาเพ่งตามปกติ แต่จิตก็ไปเกาะติดอยู่กับใบไม้นั้น เหมือนกับว่าไม่กะพริบตาในขณะนั้น จากนั้นเหมือนกับใบไม้ลอยลงมาใกล้ตาเห็นได้ชัดทีเดียว ใบไม้นั้นก็มีลักษณะเล็กลงๆ ก็ใช้วิธีกำหนดจิตตามดูใบไม้นั้น ความเล็กของใบไม้ก็เล็กลงๆ เหลืออยู่นิดเดียว ในที่สุดใบไม้ก็หายไป ในขณะนั้นจิตมีอาการวูบวาบเกิดขึ้น ไม่มีความรู้สึกว่าเราอยู่ในที่ไหน ความสว่างไสวได้เกิดขึ้นเป็นเพราะอะไร ในช่วงนั้นไม่รู้เลยว่าเป็นอะไร ที่กำหนดจิตไปดูสิ่งนั้นสิ่งนี้ รู้เห็นอย่างนั้นอย่างนี้เป็นเพราะอะไร ข้าพเจ้าก็ไม่รู้เลยว่าเป็นเพราะอะไร ในขณะเรียบเรียงดูเหตุการณ์อยู่นั้น จิตมีความสุขเป็นอย่างมากทีเดียว ความสุขนั้นไม่มีสิ่งใดๆ จะมาเปรียบเทียบได้ ไม่เหมือนความสุขในโลกียสมบัติแต่อย่างใด จากนั้นก็จะลุกเดินไปหาควาย กำลังลุกขึ้นยืนมีอาการว่ากายเบาใจเบา เหมือนกับจะเซถลาไป เมื่อตั้งใจยืนอยู่นิ่งๆ ก็ยืนนิ่งได้ ในขณะที่ก้าวขาออกไป ในความรู้สึกว่าเบาขาเบาฝ่าเท้าในขณะนั้น เหมือนกับว่าฝ่าเท้าไม่ได้เหยียบดิน ทดลองเอาฝ่าเท้าเหยียบดินดูว่ามีรอยเท้าหรือไม่ ก็ปรากฏว่ามีรอยเท้าแต่ไม่มีความรู้สึกว่าเหยียบดินเท่านั้น อีกไม่นานอาการในลักษณะนี้ก็หายไป ทั้งกายและใจก็อยู่เป็นปกติธรรมดา แต่ใจยังมีความสดชื่นอยู่ตลอดวัน ไม่มีความกังวลในสิ่งใดๆ ในโลกนี้ ถึงเวลาจวนค่ำก็ไล่ฝูงควายกลับบ้าน เมื่อกินข้าวเย็นเสร็จแล้วก็เล่าเรื่องที่เกิดขึ้นให้พ่อแม่ฟัง

เล่าเรื่องที่เกิดขึ้นให้พ่อแม่ฟัง

ในขณะที่เล่าเรื่องที่เกิดขึ้นอยู่นั้น พ่อแม่มีอาการในลักษณะตกใจ และพูดขึ้นว่าต่อไปอย่าไปในที่นั้นอีก เพราะแห่งนั้นผีดุมาก ผีเคยอำคนมาแล้วแต่ก็ยังดีผีไม่ทำให้ลูกตาย ถึงพ่อแม่จะว่าผีอำ เด็กชายทูลก็ยังไม่เชื่ออยู่นั้นเอง เลยมาคิดทบทวนดูว่า ถ้าผีอำจริงๆ ทำไมเราจึงมีความสุขกายสุขใจอย่างนี้ ทำไมจึงมีแสงสว่างออกรอบตัว เกิดรู้เห็นในที่ต่างๆ ได้ ใจมีความอิ่มเอิบมีความเบิกบานอยู่ทั้งวัน จึงไม่เชื่อว่าเป็นผีอำตามพ่อแม่

พูดแต่อย่างใด แต่ก็ไม่เถียงพ่อแม่ออกมาทางวาจา แต่เถียงอยู่ภายในใจ และรับฟังไปเท่านั้น จากนั้นมาก็ฝึกทำในลักษณะนี้อยู่คนเดียว เอาใบไม้ เอาดอกไม้ เอาผลไม้ มาทดลองทำดู ก็เป็นในลักษณะเดียวกันกับในครั้งแรก ในลักษณะอาการที่เกิดขึ้นเหมือนกันทั้งหมด พยายามทำเล่นอยู่คนเดียวบ่อยๆ จนเกิดความเคยชิน แต่ไม่เล่าให้พ่อแม่ฟังอีกเลย และไม่เล่าให้ใครๆ ฟังด้วย ในลักษณะเกิดในตัวเร็วมาก กำหนดจิตทำในที่ไหนเป็นในที่นั้น เพียงใช้สายตาเพ่งดูในสิ่งใดให้เป็นจุดเดียวได้ กำหนดจิตไปผูกติดอยู่กับของสิ่งนั้น เพ่งไปในจุดเดียว กำหนดจิตทำความรู้เห็นให้ชัดเจน จนติดตาติดใจ อาการดังกล่าวก็จะมีความรู้สึกทางใจ มีความแน่วแน่นิ่งไม่ให้ใจคิดแส่ส่ายไปมา ใช้สายตาและจิตเพ่งไปในที่จุดเดียว อาการในลักษณะนี้ก็จะเกิดขึ้นในขณะนั้น ถ้าไม่อยากให้เกิดขึ้นก็ลุกเดินไปมา ใช้สายตาไปดูในสิ่งอื่นๆ อาการในลักษณะนี้ก็จะไม่เกิดขึ้นแต่อย่างใด หรือใช้วิธีกระดิกมือกระดิกเท้า ทำท่าโคลงตัวไปมาก็หายได้เช่นกัน ส่วนมากชอบทำในลักษณะอย่างนี้ เพราะมีความสุขกายสุขใจอยู่ตลอดเวลา

ในบางครั้งก็เกิดขึ้นจากเสียง การเกิดขึ้นจากเสียงนี้ ต้องกำหนดจิตเสียงอย่างใดอย่างหนึ่ง ตั้งใจฟังเสียงนั้นให้มีความชัดเจน ให้เป็นเสียงที่ดังติดต่อกันไปเรื่อยๆ เมื่อตั้งใจกำหนดจิตฟังเสียงอย่างจดจ่อแล้ว เสียงนั้นก็จะได้ยินเบาลงๆ และเบาแทบไม่ได้ยินเสียงนั้นเลย เรียกว่าเสียงมีความละเอียดอ่อน ตั้งใจฟังเสียงที่ละเอียดอ่อนนั้นให้ชัดเจนในเมื่อเสียงละเอียดอ่อนนั้นหมดไปเมื่อไร ก็จะเกิดอาการวูบวาบเกิดขึ้นที่ใจ ความสว่างไสวก็จะเกิดขึ้นที่ใจในขณะนั้น ความรู้เห็นในสิ่งต่างๆ ก็เป็นเหมือนดังที่เคยเป็นมาอาการที่เกิดขึ้นในลักษณะนั้นจะเกิดขึ้นอยู่ในช่วงวัยเด็ก เพราะเด็กใจยังไม่มีความเกี่ยวข้องในกามคุณ ใจยังไม่มีความเศร้าหมองในกามทั้งหลาย ต่อมาเมื่ออายุได้ ๑๕ ปีขึ้นไป อาการที่เกิดขึ้นดังที่ได้อธิบายมาเกิดขึ้นได้ยากมาก ต้องใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ เพราะในช่วงนี้เริ่มเข้าสู่วัยหนุ่ม ใจเริ่มมีอารมณ์ทางโลกเข้ามาแอบแฝง ที่เรียกว่าใจกระเพื่อมในอารมณ์ทางโลก อาการที่เกิดขึ้นก็ค่อยหมดสภาพไปโดยปริยาย ถ้าหากมีครูอาจารย์สอนในวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องในวัยเด็กนั้น การปฏิบัติมีความต่อเนื่องกันมาตลอดผลของการปฏิบัติอย่างแท้จริง คงหายความสงสัยในตัวเองในสมัยที่ยังเป็นวัยเด็กไปแล้ว

นี่ข้าพเจ้าไม่มีครูอาจารย์ชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องให้ จึงไม่รู้ในแนวทางปฏิบัติแต่อย่างใด สิ่งที่ได้เกิดขึ้นทั้งหมดนั้นไม่เคยรู้จักมาก่อน ไม่ทราบว่ามีความหมายในทางธรรมว่าอย่างไร และยังไม่รู้เลยว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเรียกว่าอะไร

การเล่าเรื่องส่วนตัวมานี้ อาจจะมีประโยชน์แก่ท่านอยู่บ้าง อย่างน้อยเพื่อให้ท่านได้สำนึกได้ว่า ในบางทีที่ท่านอาจเป็นในลักษณะนี้มาแล้ว ถ้าหากท่านเป็นอย่างนี้ขอให้ท่านได้ไปปรึกษาครูอาจารย์ เพื่อให้ท่านได้ชี้แนะหาทางออกให้เรา ดีกว่าเราจะมามัวเมาเล่นอยู่กับ แสงสว่าง หลงอยู่ในเสียงสีอย่างนี้ทำให้เสียเวลา และห่างจากมรรคผลนิพพานไปโดยไม่รู้ตัว เมื่อท่านมีอภิญญา มีฌานสมาบัติเพิ่มขึ้นมาอีก ท่านก็จะเกิดความหลงเพิ่มขึ้นมาอีก โอกาสที่จะเข้ากระแสธรรมนั้นจึงเป็นของยากมาก มีแต่จะเกิดเป็นมานะอัตตา เกิดเป็นมิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิดไป เป็นผู้ไม่ยอมรับฟังเหตุผลของคนอื่น จะเข้าใจว่าตัวเองรู้ในธรรมทุกอย่างไป ถือว่าตัวเองมีความฉลาดเก่งกาจในการปฏิบัติธรรมหรืออาจพยากรณ์ตัวเองว่าเป็นผู้ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าขั้นใดขั้นหนึ่งก็เป็นได้ นี้เป็นคำเตือนสติให้เราได้เกิดความสำนึกตัวเท่านั้น เมื่อเด็กชายทูลออกจากโรงเรียนแล้วก็ทำไร่ทำนาหากินเหมือนเด็กอื่นๆ ทั่วไป

คุณครูผู้มีความหวังดี

เมื่อออกจากโรงเรียนแล้ว คุณครูทั้งสองก็พากันไปที่บ้าน ได้ไปพูดเรื่องให้เด็กชายทูลได้เรียนต่อ คุณครูพูดกับพ่อแม่ว่า เด็กชายทูลมีความสามารถสูง สติปัญญาความฉลาดเป็นเลิศ ไม่เคยเห็นเด็กคนไหนเหมือนเด็กชายทูลนี้เลย วิชาต่างๆ ที่สอนไปในเรื่องประวัติศาสตร์ต่างๆ เด็กชายทูลอ่านในกระดานครั้งเดียวจำได้ทั้งหมด การคิดเลขบวกลบคูณหารมีความชำนาญมาก แม้คิดเลขในใจมีความคิดได้อย่างรวดเร็ว นักเรียนทั้งหลายไม่มีใครเทียบได้เลย อยากให้เด็กชายทูลไปเรียนที่จังหวัดอุดรธานี จะช่วยหาที่พักและหาโรงเรียนให้ จะได้มีความรู้ช่วยพัฒนาบ้านเมืองได้มากทีเดียว ในขณะนั้นข้าพเจ้าก็นั่งฟังอยู่ด้วย มีความดีใจเป็นอย่างมาก คิดว่าตัวเองจะได้ไปเรียนต่อที่จังหวัด

สุดท้ายพ่อแม่พูดว่า มาอยู่บ้านใหม่ อะไรๆ ก็ยังไม่เพียงพอ ไม่มีเงินมากพอที่จะส่งเสียให้ลูกได้เรียนต่อได้ เด็กชายทูลได้ยินคำนี้รู้สึกว่ามีความผิดหวังมาก แต่ก็คิดเห็นใจพ่อแม่ที่จะหาเงินส่งเรียนสูงกว่านี้ จึงได้ทำไร่ทำนาหากินต่อไป ถึงจะมีความรู้เพียงชั้นประถม ๔ ก็ไม่เป็นไร เพราะอ่านออกเขียนได้อยู่แล้ว คนเราจะมีชีวิตที่มีความสุขได้ และงานจะสำเร็จลงได้จะต้องมีความสามารถเฉพาะตัว ถ้ามีความสามารถเป็นหลักแล้ว ความรู้ความฉลาดเป็นตัวเสริมได้เป็นอย่างดี ถึงจะมีความรู้ดี หรือมีความฉลาดรอบรู้อยู่ก็ตาม ถ้าไม่มีความสามารถก็ไม่กล้าที่จะตัดสินใจได้ ถึงจะมีสติปัญญาพร้อมแล้วก็ตาม ยังมีความลังเลไม่แน่ใจในตัวเอง เป็นในลักษณะกลัวๆ กล้าๆ ว่าจะทำหรือไม่ทำ จดๆ จ้องๆ ไม่เชื่อในตัวเอง ถ้ามีความสามารถอยู่ในใจแล้วการตัดสินใจจะมีความเด็ดขาด เพราะมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง ถ้ากล้าตัดสินใจในสิ่งใดแล้ว วิธีการวางนโยบายที่จะทำในสิ่งนั้นให้สำเร็จลุล่วงไปก็จะตามมา ความฉลาดรอบรู้ในทางสติปัญญาก็จะเข้ามาเสริมความสามารถนี้ทันที ฉะนั้นความสามารถจึงเป็นจุดเด่นของคน เช่นเด็กก็มีความสามารถเฉพาะวัยเด็ก ผู้ใหญ่ก็มีความสามารถของผู้ใหญ่ ในความคิดความเห็นและการกระทำต้องมีความสามารถเป็นผู้นำแก่คนอื่นได้

ถ้าผู้นำขาดความสามารถเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ถึงจะมีความรู้ดีมีการศึกษาสูงก็จะไม่ช่วยให้งานนั้นสำเร็จไปได้ ไม่ว่างานส่วนตัวหรืองานเกี่ยวกับสังคมส่วนรวมความสำเร็จความเจริญก็จะไม่เกิดขึ้นได้เลย ในยุคนั้นเด็กชายทูลมีความสามารถเฉพาะตัว เมื่อเพื่อนรุ่นเดียวกันมีความเห็นไม่ตรงกัน เกิดความถกเถียงกัน เกิดความแตกแยกกัน หรือมีเรื่องอะไรเกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี เด็กชายทูลจะเข้าไปเกลี้ยกล่อมทั้งสองฝ่ายให้ตกลงกันได้ อาศัยเหตุผลเป็นสื่อประนีประนอมกันได้ ให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความปรองดองกันช่วยเหลือกัน คนเราจะดีจะเก่งคนเดียวไม่ได้ เมื่ออยู่รวมกันเป็นหมู่คณะต้องรู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน จะเอาชนะคนอื่นด้วยวิธีข่มน้ำใจกันนั้นชนะกันไม่ได้ จะเอาชนะใจคนอื่นได้ต้องเป็นผู้ชนะใจตัวเอง เอาชนะตัวเองได้เมื่อไร เราจึงจะชนะใจคนอื่นได้ การเอาชนะที่สมบูรณ์ก็คือใจชนะใจ เอาชนะคนไม่ดี เพราะการทำดีนั่นเอง

บวชเป็นสามเณร

เมื่ออายุได้ ๑๓ ปี เด็กชายทูลได้บวชเป็นสามเณรที่บ้านหนองแวง การบวชในครั้งนั้นก็เป็นไปตามประเพณีนิยมเท่านั้น เพราะคนอีสานถือกันว่า ถ้าเป็นผู้ชายต้องบวชเพื่อตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ หรือบวชจูงพ่อแม่ไปสวรรค์ การบวชในลักษณะนี้มีความนิยมบวชกันทั่วทุกภาคของประเทศไทย ความเชื่ออย่างนี้มีความฝังใจลึกในของประเพณีไทยมายาวนาน คนอีสานก็ถือกันเป็นพิเศษ ทำกันมาจนถึงปัจจุบัน และจะเชื่อถือต่อๆ กันไปอีกยาวนานทีเดียว เป็นประเพณีที่ดีควรรักษาให้มีอย่างนี้ตลอดไป จะได้เป็นประโยชน์ตนเป็นประโยชน์ท่าน และเป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมากทีเดียว เมื่อสามเณรทูลบวชมาได้ ๓ วัน มีความหิวข้าวเป็นอย่างมาก ในศีล ๑๐ ข้อมีข้อหนึ่งห้ามไม่ให้กินข้าวเย็น แต่ก็ต้องอดทนต่อความหิวเป็นอย่างมาก ในวันนั้นเห็นมะม่วงแก้วทั้งแก่ทั้งสุกเต็มต้น ประมาณ ๔ โมงเย็น สามเณรทูลอดทนต่อความอยากไม่ไหว ก็ไปขึ้นเอามะม่วงได้ถุงหนึ่งมานั่งกินกับเกลือที่ศาลาคนเดียว ในขณะนั้นพ่อออกอาจารย์พรหมมาไปตักน้ำที่บ่อที่วัด ได้มาเห็นสามเณรทูลกำลังกินมะม่วงจิ้มเกลืออย่างแซบอร่อยอยู่ โยมก็เข้าไปถามว่า เณรทูลกินอะไร ก็ตอบว่ากินมะม่วง โยมพูดว่ากินทำไมนั่นมันเป็นกินข้าวเย็นผิดศีลข้อวิกาลโภชนา สามเณรทูลก็ตอบสวนกลับทันทีว่า เณรไม่ได้กินข้าวเย็นแต่อย่างใด กินอยู่นี้เป็นมะม่วงต่างหาก โยมตอบว่ามะม่วงนั้นแหละเป็นข้าวเย็น สามเณรทูลพูดตัดบททันทีว่า ไม่ใช่ข้าวก็เป็นข้าว มะม่วงก็เป็นมะม่วง มันเป็นคนละอย่างกัน โยมพูดสู้สามเณรทูลไม่ได้ก็เดินไปตักน้ำ สามเณรทูลก็นั่งกินมะม่วงต่อไปจนอิ่ม ยังคิดไว้ว่า วันต่อไปจะกินมะม่วงอีก

ในเย็นวันนั้นอาจารย์รู้ว่าสามเณรทูลกินมะม่วง เมื่อทำวัตรค่ำเสร็จอาจารย์ก็ถามเรื่องกินมะม่วง สามเณรทูลก็พูดความจริง อาจารย์ก็อธิบายศีลแต่ละข้อให้ฟังว่าห้ามอะไรบ้าง สามเณรทูลก็มีความรู้ความเข้าใจในข้อห้ามในศีล ๑๐ ข้อนั้นทุกอย่าง อาจารย์ก็ใช้ไม้แซ่ตีไล่บาปเสีย ๓ ครั้ง จากนั้นมาสามเณรทูลก็ไม่มีการทำผิดศีล ๑๐ อีกเลย มีแต่ตั้งใจศึกษาการไหว้พระสวดมนต์ที่ครูอาจารย์กำหนดให้ สามเณรทูลก็จำได้อย่างรวดเร็วแล้วสวดตามครูอาจารย์ได้ ครูอาจารย์ก็แปลกใจว่าสามเณรทูลสวดได้อย่างไร

มีความละอายจนตามืด

ในวันต่อมามีคนตายในหมู่บ้าน เป็นผู้มีฐานะดีมีคนไปร่วมงานมาก ประมาณ ๓ โมงเย็นอาจารย์บอกว่าสามเณรทูลให้ไปงานนี้ด้วย พูดว่ากระผมสวดไม่ได้อาจารย์ก็บังคับให้ไปนั่งอยู่หางแถวสุด เหมือนกับว่าทุกคนจ้องตามองแต่สามเณรทูลองค์เดียว ครูอาจารย์สวดกุสลาไป สามเณรทูลนั่งก้มหน้า หน้ามืดอยู่องค์เดียว ชำเลืองดูหน้าคนเป็นสองสามหน้าไปในขณะนั้นมีความละอายคนเป็นอย่างมาก เกิดอาการคอแห้งหายใจไม่ถึงท้องเลยทีเดียว พอสวดเสร็จก็เตรียมเอาศพลงจากบ้าน สามเณรทูลอายคนจนตาลายมองดูที่ไหนเหมือนกับมืดไปทั้งหมด ในขณะลงบันไดเกิดตาลายคิดว่าแผ่นดินอยู่ใกล้ๆ ก้าวขาลงไปข้ามบันไดสามขั้น ล้มลงกลางชุมชนคนหัวเราะลั่นเลยทีเดียว จึงเกิดความละอายเพิ่มขึ้นอีก เดินไปก้มหน้าอยู่ตลอดจนถึงป่าช้า พอเสร็จแล้วกลับวัด หาคำสวดกุสลา เหตุปัจจะโย บังสุกุลตาย ตั้งใจอ่านจำได้ในคืนนั้นทั้งหมด ในคืนนั้นก็มีคนแก่ตายอีก บ่าย ๓ โมงเย็นอาจารย์ก็พาไปสวดกุสลาอีก ในครั้งนี้เดินไปมีความสง่าผ่าเผย จะแก้ความละอายกลับคืนมาได้แน่นอน ในขณะสวดกุสลาอยู่นั้น ไม่ทราบว่ามีอะไรมาบันดาลให้ครูอาจารย์และพระเณรองค์อื่นๆ หลงคำสวดกุสลา สามเณรต้องว่าองค์เดียวไปหลายบททีเดียว ครูอาจารย์พระเณรองค์อื่นๆ จึงได้ว่าต่อกันไปได้ จึงทำให้คนที่มาร่วมงานเป็นจำนวนมากตกตะลึงว่า สามเณรทูลท่องคำสวดกุสลามาสวดได้อย่างไร เป็นสามเณรบวชใหม่ เมื่อวานนี้สวดกุสลาไม่ได้เลย คนในหมู่บ้านพากันวิพากษ์วิจารณ์กันไปเป็นอย่างมากทีเดียว

จากนั้นสามเณรทูลก็อ่านบทสวดมนต์ทุกสูตร ในเจ็ดตำนานสิบสองตำนาน จำได้ทั้งหมดในช่วงเวลาไม่กี่วัน ทำให้ครูอาจารย์พระเณรองค์อื่นๆ มีความแปลกใจ ว่าสามเณรทูลจำคำสวดมนต์ทั้งหมดนี้ได้อย่างไร พระเณรทั้งหลายเข้าใจว่าสามเณรทูลมีคาถาอ้อป่อง พากันมาถามเพื่อจะขอเรียนเอาคาถานี้ด้วย สามเณรทูลก็ปฏิเสธว่าไม่มี แต่ก็ยังไม่เชื่ออยู่นั้นเอง การที่มีความจำเป็นเลิศเป็นสมบัติส่วนตัว ไม่ได้มีคาถาอาคมแต่อย่างใด แม้แต่ตัวเองก็สังเกตตัวเองอยู่ว่า ความจำนี้เป็นได้อย่างไร มีอะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยก็นึกไม่ได้อยู่นั้นเอง หรือจะว่าบุญเก่าตามสนองก็อาจเป็นได้

ฝังใจในกรรมฐานในครั้งแรก

ในครั้งนั้น มีรุ่นพี่คนหนึ่งได้ไปบวชมาแล้ว ๓ ปี มีการศึกษาในวิธีปฏิบัติมาแล้วเป็นอย่างดี ในปีนั้นท่านจะไปงานศพหลวงปู่มั่น ท่านก็มีโอกาสได้มาเยี่ยมบ้าน จึงมาพักที่วัดบ้านหนองแวงชั่วคราว ท่านมาเห็นสามเณรทูลแล้วเกิดชอบใจ เพราะเคยได้รู้จักกับท่านมาก่อน ท่านชื่อว่าพระอาจารย์สม ท่านได้อบรมสั่งสอนแนวทางปฏิบัติให้ฟังพอสมควร แต่ไม่มีเวลาที่จะปฏิบัติกับท่านได้ เพราะกำลังศึกษาในปริยัติธรรมอยู่ เพียงได้รับบาตรปรนนิบัติท่านในการล้างบาตรให้ท่านทุกวัน ท่านไม่เคยอธิบายในเรื่องมรรคผลนิพพานให้ฟังเลย เพียงสอนให้นึกคำบริกรรมว่า พุทโธ เท่านั้น ข้าพเจ้าก็ยังไม่ได้นึกคำบริกรรมแต่อย่างใดแต่มีความเลื่อมใสศรัทธาในตัวท่านมาก เพราะท่านมีความสำรวมดี มีกิริยา กาย วาจาที่อ่อนโยน จะยืนเดินนั่งนอนท่านมีความสำรวมดีมากทีเดียว เวลาฉันในบาตรก็มีความสำรวมในการฉันและก็ฉันมื้อเดียว เมื่อฉันเสร็จท่านก็ใช้ไม้สีฟันที่ทำเองด้วยไม้โกทามาแปรงฟันให้สะอาด แม้แต่ล้างมือก็ล้างแล้วล้างอีกให้สะอาดด้วย

ข้าพเจ้าเป็นนักสังเกตอยู่แล้ว เมื่อเห็นกิริยาของท่านทำอย่างนั้นก็มีความศรัทธาเลื่อมใสในตัวท่านมากขึ้น ในวันนั้นเอากระโถนท่านไปล้างได้เห็นไม้สีฟันที่ท่านใช้แล้ว จึงจับขึ้นดูแล้วพิจารณาว่า ทำไมพระกรรมฐานจึงพากันใช้ไม้สีฟันอย่างนี้ ทุบและเหลาให้เป็นแปรงสีฟันได้อย่างดี คิดต่อไปว่าพระกรรมฐานจะต้องมีความเพียรมากทีเดียว เพียงไม้สีฟันก็ยังทำให้มีความสวยงามละเอียดได้ถึงเพียงนี้ การภาวนาปฏิบัติก็คงมีความละเอียดยิ่งกว่านี้แน่นอน และได้ตั้งใจว่าเมื่อเราศึกษาธรรมเข้าใจดีแล้ว จะต้องออกปฏิบัติภาวนากับท่านอย่างแน่นอน มีความพยายามสังเกตดูจุดอ่อนในตัวท่านอยู่เสมอเมื่อท่านไปมาที่ไหนทำอะไรก็สังเกตดูท่านอยู่เป็นประจำ ในขณะที่บิณฑบาตก็สังเกตในการเดินของท่านว่าเป็นการสำรวมดี เวลาท่านฉันก็มีความสำรวมในการฉัน เวลาล้างบาตรท่านก็บอกวิธีล้างบาตรให้ เวลาเช็ดบาตรใส่ถลกบาตรท่านสอนให้ทั้งนั้น ในความรู้สึกของสามเณรทูลขณะนั้นมีความศรัทธาเลื่อมใสท่านมากขึ้น การซักผ้าตากผ้า

เก็บผ้าท่านสอนให้หมด การพูดคุยกับญาติโยมมีเสียงเบา และมีความสำรวมในการพูดด้วย

ต่อมาในวันหนึ่งท่านบอกให้ไปตัดเอาไม้ไผ่ แล้วเอามาตัดเป็นท่อนๆ ความยาวประมาณเก้านิ้ว ท่านให้ผ่าเป็นซีกๆ แล้วมาเหลาให้กลมแฝก เหลาสวยงามมาก ไม่รู้ว่าท่านจะเหลาไม้ไปทำอะไร จึงถามท่านว่า ท่านอาจารย์เหลาไม้ไปทำอะไร ท่านพูดว่ามีวิธีทำอยู่นั้นแหละเหลาไปเถอะเดี๋ยวก็รู้เอง ทั้งเหลาไม้ไผ่ไปพิจารณาไป และคิดว่าจะเหลาไปทำอะไรหนอ เมื่อเหลาเสร็จแล้วก็มัดเป็นกำๆ เป็นจำนวนหลายมัดทีเดียว เสร็จแล้วก็เอาไปเก็บในห้องท่าน ในวันที่สอง ข้าพเจ้าไปห้องส้วม เพราะในช่วงนั้นขุดให้เป็นหลุมลึกเป็นส้วมปล่อย พอดีไปเห็นไม้ไผ่ที่เหลานั้นอยู่ในห้องส้วม แล้วมีปี๊บวางอยู่ข้างๆ มีไม้ไผ่ที่เหลานั้นวางอยู่ในปี๊บนั้นสองอัน ที่เรียกว่าไม้ชำระ ในขณะนั้นจึงได้คิดขึ้นมาว่า พระกรรมฐานมีความละเอียดอ่อนถึงเอาไม้ที่สวยงาม มาทำเป็นไม้ชำระขนาดนี้หรือ ในขณะที่นั่งถ่ายอยู่นั้นได้คิดเรื่องความละเอียดอ่อนของพระกรรมฐานได้หลายเรื่องทีเดียว นี้เป็นจุดเริ่มแรกที่ฝังใจในพระกรรมฐานในครั้งนั้น ได้เกิดขึ้นอยู่ในห้องส้วมนั้นเอง มีความสำนึกอยู่ในใจว่า ในชาตินี้เราจะต้องเป็นพระกรรมฐานให้ได้

ในขณะนั้นเกิดมีความสนใจในการปฏิบัติกับท่านมากขึ้น จึงได้คิดการเปรียบเทียบกันในระหว่างพระผู้ปฏิบัติ และพระผู้ไม่ปฏิบัติอยู่เสมอว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร เป็นที่น่าเสียดายที่ท่านไม่ได้สอนธรรมะปฏิบัติ อันที่เป็นไปในมรรคผลนิพพานให้ฟัง ถ้าท่านสอนในแนวทางปฏิบัติให้เป็นไปในวิปัสสนาในครั้งนั้น คิดว่าจะได้รู้เห็นในสัจธรรมความเป็นจริงอย่างแน่นอน อย่างมากท่านก็สอนให้นึกคำบริกรรมพุทโธให้เท่านั้น เรื่องการเจริญในวิธีปฏิบัติในวิปัสสนาท่านไม่เคยพูดให้ฟังเลย เป็นเพราะท่านยังไม่รู้ หรือท่านรู้อยู่แต่ไม่อยากพูดก็อาจเป็นได้ ในครั้งนั้นมีความสนใจในปฏิบัติอยู่มาก

ในวันต่อมา ท่านให้ไปทำทางจงกรมให้ในป่าใกล้ห้องส้วม เมื่อทำแล้วท่านพูดว่าในคืนนี้จะพามาเดินจงกรมในที่นี้นะ เมื่อรับคำท่านแล้วก็ต้องทำตามท่าน พอถึงเวลา ๑ ทุ่มท่านก็เรียกแล้วพาไป ในคืนนั้นเดือนดาวแจ้งสว่างพอดี ท่านก็บอกว่า ให้เณรทูลเดิน

จากเส้นทางไปส้วม เริ่มจากจุดนี้ไปถึงจุดนั้น แล้วหันตัวด้านขวามาอย่างนี้ ท่านก็ทำให้ดูในวิธีเดิน เส้นทางที่เดินนั้นต้องผ่านกอไผ่ใหญ่พอดี มีพระเณรหลายองค์ไปห้องส้วมในเวลากลางคืนองค์เดียว ท่านเหล่านั้นได้พูดให้ฟังว่า เห็นผีเปรตโน้มน้าวเอาลำไผ่หย่อนตัวลงมากันทางเอาไว้ มีผมยาวตาใหญ่ปากกว้าง ตรงนี้เองสามเณรทูลต้องได้เดินจงกรมผ่านไปมา อาจารย์เพียงให้นึกคำบริกรรมในใจว่า พุทโธ ในขณะก้าวขาเดินให้ทำความรู้สึกว่าก้าวขาหนึ่งนึกว่าพุทก้าวขาหนึ่งนึกว่าโธ ให้เดินเป็นปกติธรรมดา อย่าให้ใจไปคิดในเรื่องอื่นๆ ให้ตั้งใจนึกคำบริกรรมเพียงอย่างเดียว ในขณะนี้สามเณรทูลต้องกล้าตัดสินใจเพราะไม่กี่วันมานี้ก็มีผีเปรตหลอกพระจนร้องเสียงหลงมาแล้ว ถึงเราไม่เคยเห็นผีเปรตมาก่อน แต่ก็เกิดความกลัวอยู่ในใจว่า ถ้าเห็นผีเปรตจริงๆ เราต้องไม่หนี เป็นตายอย่างไรก็ต้องสู้กันให้ถึงที่สุด ผีเปรตจะกินเราในขณะเดินจงกรมนี้ก็ให้รู้กัน

จากนั้นท่านอาจารย์ก็ไปเดินจงกรมตามเส้นทางของท่านไป ในขณะนั้นสามเณรทูลเริ่มออกเดินจงกรม เกิดความกลัวเป็นอย่างมาก ก้าวขาไปในครั้งแรกก้าวขาแทบไม่เป็น แต่ก็ต้องฝืนเดินไปพร้อมกับคำบริกรรม พอเดินไปถึงกอไผ่ที่ไร เกิดขาอ่อนหลายครั้ง นานๆ เข้าก็เกิดความเคยชิน ก็มีการเดินจงกรมได้ตามปกติ ในทีแรกเพราะความไม่เคย คำนึกบริกรรมกับการก้าวขาไม่สัมพันธ์กันเลย พอเดินนานๆ เข้าการก้าวขากับการนึกคำบริกรรมก็มีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี เมื่อเดินไปได้ประมาณครึ่งชั่วโมง มีความรู้สึกว่าเมื่อยต้นขามาก เพราะไม่เคยเดินจงกรมมาก่อนในชีวิต ครั้นจะหยุดเดินหรือก็กลัวอาจารย์จะว่า เป็นผู้ไม่มีความอดทน อย่างไรเราก็ต้องฝืนเดินต่อไป ประมาณ ๑ ชั่วโมงผ่านไปท่านอาจารย์ก็ยังเดินไม่หยุด สามเณรทูลก็ต้องอดทนตั้งใจเดินจงกรมสู้ต่อไป ในขณะนั้นมีความรู้สึกทางใจว่ามีความตั้งมั่นแน่วแน่มาก มีกำลังใจเกิดขึ้น ความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าทางกายหายไป ใจมีกำลังได้รับความสุขทางใจเป็นอย่างมาก เพราะในขณะที่เดินจงกรมอยู่นั้น ใจมีความสงบวูบวาบนิดเดียว ความเบากายเบาใจได้เกิดขึ้นความเอิบอิ่มทางใจมีความสุขเป็นอย่างมากทีเดียว จะเดินตลอดไปทั้งคืนก็สามารถเดินได้ เมื่อได้เวลาประมาณ ๓ ทุ่ม ท่านอาจารย์ก็เรียกให้หยุดพักแล้วพาไปกุฏิ แหม! ในคืนนั้นไม่อยากหยุดเดินจงกรมเลย อยากจะเดินจงกรมอยู่ในที่นั้นตลอดทั้งคืน ในเมื่อท่านพาไป

กุฏิก็ต้องไปตามท่าน เมื่อท่านอาจารย์เข้าห้องจำวัด สามเณรทูลกลับนอนไม่ได้เลย ต้องออกมาเดินจงกรมอยู่ลานวัดคนเดียว เมื่อจวนสว่างแล้วจึงขึ้นมาพักในห้องได้ ในครั้งนั้นจึงได้รู้วิธีการเดินจงกรม แต่วิธีเดินนั้นเป็นอุบายวิธีการเดินในวิธีทำสมาธิเท่านั้น ยังไม่เป็นวิธีในการเดินวิปัสสนาแต่อย่างใด

วันต่อมา ท่านอาจารย์มีธุระจะไปกราบหลวงปู่จันทร์ที่บ้านจำปา ท่านก็ได้ชักชวนไปด้วย เมื่อได้รับคำท่านแล้ว ก็ได้ไปลาโยมพ่อโยมแม่เดินทางไปกับท่านอาจารย์ การเดินทางในครั้งนี้มีความทุกข์มากจนน้ำตาตกใน บาตรขนาดใหญ่ไม่รู้ว่ามีสัมภาระอะไรบ้าง มีน้ำหนักหลายกิโลกรัม ทั้งสะพายบาตร ทั้งแบกกลดให้ท่าน เดินทางไปได้ประมาณ ๔ กิโลเมตร รู้สึกว่าบาตรหนักขึ้นทุกที ท่านอาจารย์ก็ไม่พาหยุดพักเลย ทั้งเหนื่อย ทั้งหนักบาตร ทั้งหิวข้าว แต่ก่อนเคยฉันสองมื้อ เช้า เพล วันนี้ฉันเช้ามื้อเดียว ฉันไม่ได้มากนักเพราะตื่นเต้นในตัวเอง เวลาเป็นทุกข์ขึ้นมาน้ำตาก็ไหลเต็มหน้า คิดว่าจะบอกให้อาจารย์พาหยุดพักก็ไม่กล้าบอกท่าน จำเป็นต้องต่อสู้อดทนเดินต่อไป เดินไปได้ประมาณ ๖ กิโลเมตร ท่านก็พาหยุดพักพอหายเหนื่อยนิดหนึ่ง จากนั้นท่านก็พาเดินทางต่อไปจนถึงวัดป่าบ้านจำปา เป็นเวลาบ่ายประมาณ ๔ โมงเย็น พระเณรกำลังปัดกวาดลานวัดอยู่พอดี เมื่อเข้าไปถึงก็มีสามเณรสององค์เข้ามารับบาตรพาไปศาลา ดูพระเณรทุกองค์ถือผ้าย้อมแก่นขนุนกันทั้งนั้น มีสามเณรทูลองค์เดียว ถือผ้าเหลืองแตกต่างกับหมู่องค์อื่นๆ เขา ในบริเวณวัดมีแต่ความสะอาดร่มรื่นดี มีความเรียบร้อยสวยงามดี จึงมีศรัทธาให้ความเลื่อมใส มีความสนใจกับพระกรรมฐานมาก พระเณรทุกองค์มีความสำรวมดีพอๆ กัน การพูดก็มีเสียงเบา เพียงกระซิบกระซาบพอรู้เรื่องกันเท่านั้น สามเณรทูลมีนิสัยเป็นนักสังเกตอยู่ในตัวอยู่แล้ว

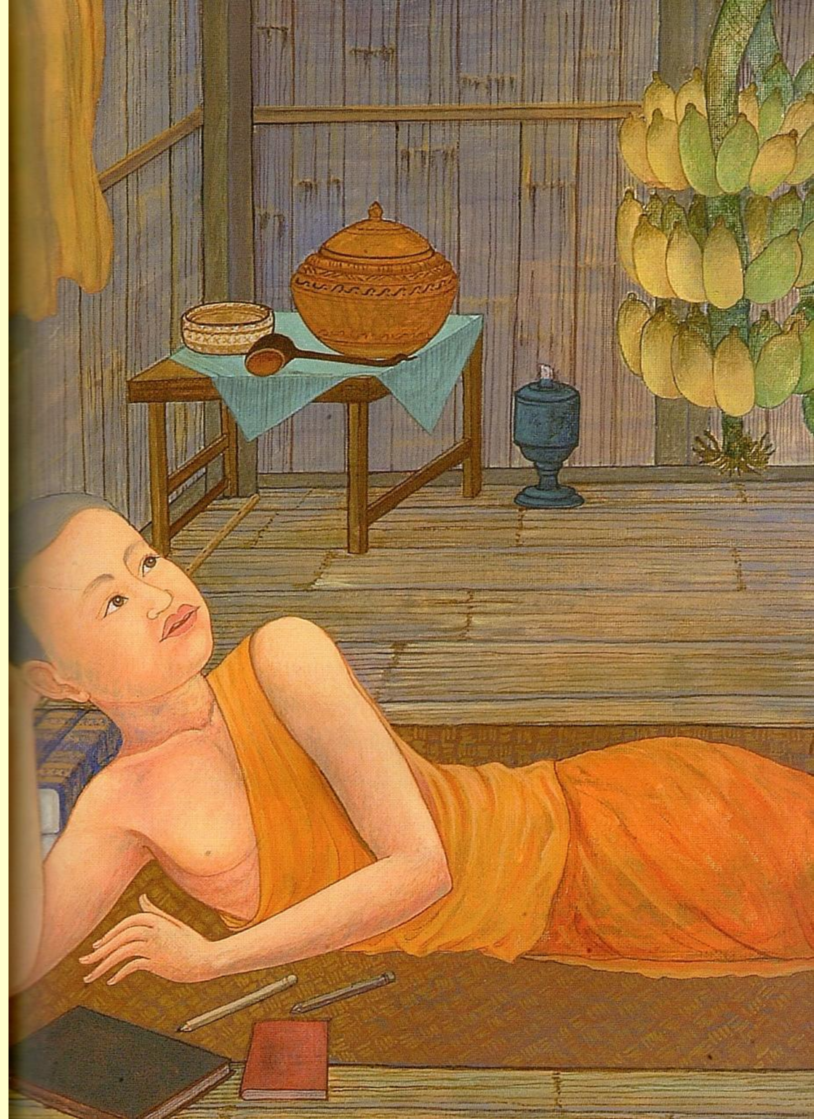
ในขณะนั้น สามเณรทูลมีความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้ามาก อยากที่จะพักนอน เพราะเวลาจวนค่ำแล้ว สามเณรที่วัดนั้นก็จัดกุฏิให้นอนองค์เดียว เป็นกุฏิที่ใหม่ยังไม่มีใครๆ มานอน ห่างจากศาลาประมาณ ๑๐๐ เมตร เป็นป่าดงดิบหนาแน่น มีต้นไม้ใหญ่นานาชนิดหนาแน่นมากมาย มีทางเส้นเล็กๆ เดินเข้าไปหากุฏิใหม่นั้น มีพื้นปูด้วยฟากไม้ไผ่ หลังคามุงด้วยหญ้าคาอย่างดี ในกุฏิมีกล้วยน้ำว้าสุกงอมผูกห้อยอยู่สองเครือ ในคืนนั้น

สามเณรทูลนอนไม่หลับเลย ก็เพราะหิวข้าวนั้นเอง ท้องร้องจ๊อกๆ ได้มองไปดูกล้วยสุกในที่นั้น ความหิวข้าวก็มีความรุนแรงมากขึ้น ในขณะนั้นสามเณรทูลก็ลุกขึ้นไปจับกล้วยสุกทันที กำลังจะปลิดกล้วยมาฉัน ก็นึกขึ้นได้ว่า นี่ทูลเราเป็นนักบวชเป็นสามเณรรักษาศีล ๑๐ นะ เราเคยรักษาศีล ๑๐ ให้มีความบริสุทธิ์มาแล้ว จะมาทำให้ศีลขาดในขณะนี้ไม่ได้เลยนะ เมื่อนึกขึ้นได้อย่างนี้ จึงกลับมานอนดูกล้วยสุกอีกต่อไป ในคืนนั้นลุกขึ้นไปจับกล้วยเพื่อจะกินถึง ๓ ครั้ง แต่ก็มีความสำนึกตัวเองได้ทุกครั้ง ในคืนนั้นหลับได้นิดเดียว ก็เพราะความหิวเป็นต้นเหตุ ในคืนนั้นได้รู้ความทุกข์เพราะความอยากนี้มากๆ จริงๆ

เมื่อตื่นเช้ามาก็จะลงมาศาลา แต่ได้มองไปที่ใต้กุฏิมีอะไรแปลกๆ อยู่ในที่นั้นเป็นกองดินยาวๆ มีกิ่งใบไม้ปกคลุมเอาไว้ ใบไม้เพียงเหี่ยวเท่านั้น เมื่อเดินดูรอบไปมามีถาดเล็กๆ มีถ้วยใส่อาหารวางไว้ มีดอกไม้ธูปเทียนปักอยู่ที่นั่น แต่ก็คิดว่าเป็นประเพณีนิยมในวิธีสร้างกุฏิใหม่เท่านั้น สิ่งทั้งหมดนี้เป็นประเพณีจัดเลี้ยงเจ้าที่เจ้าทางเท่านั้น จากนั้นก็เดินออกมาศาลาแล้วเล่าเรื่องนี้ให้อาจารย์ฟัง อาจารย์ถามว่ากลัวไหม ก็บอกท่านว่าไม่กลัว อาจารย์บอกว่าที่ใต้กุฏินั้นเขาเอาคนตายทั้งกลมลูกยังมีอยู่ในท้องอยู่ เอามาฝังสองวันที่ผ่านมา สามีและญาติเขาเอาอาหารมาวางให้ผีกิน เมื่อสามเณรทูลได้ฟังนี้ก็มีความคิดกลัวอยู่บ้าง แต่ก็สอนตัวเองว่า ในคืนที่ผ่านมาทำไมเราจึงนอนได้ ในคืนต่อไปเราก็จะนอนได้เหมือนกัน ให้กำลังใจในตัวเองว่า เรารักษาศีลบริสุทธิ์ดีแล้วผีจะทำอะไรให้เราไม่ได้เลย คนที่ตายกับเราผู้มีชีวิตอยู่ก็เป็นธาตุสี่เหมือนกัน

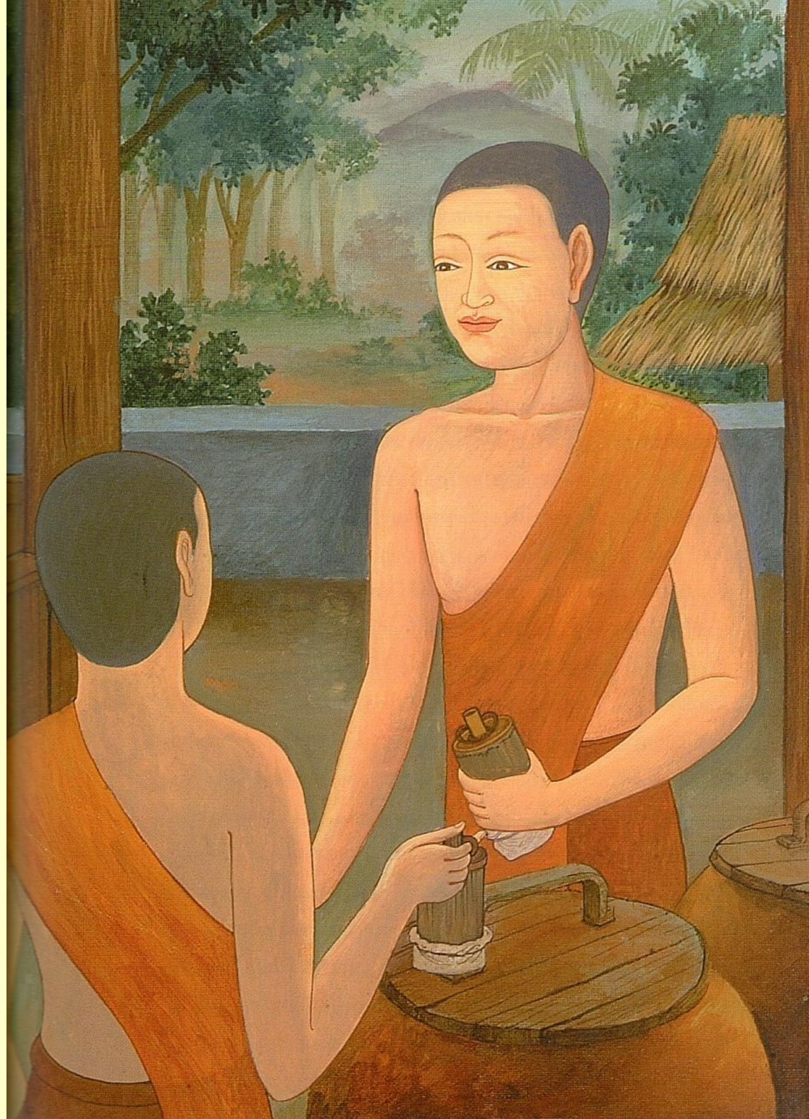
เมื่อถึงเวลาบิณฑบาต อาจารย์ก็จัดบาตรให้ แล้วสั่งสอนว่า เวลาบิณฑบาตต้องสำรวมให้ดี อย่าดูหน้าคนมาใส่บาตร ให้สายตาดูอยู่ภายในบาตรเท่านั้น เวลาเดินก็ให้ดูขาผู้ที่เดินไปก่อนเท่านั้น ให้ระวังใจให้ดี อย่าไปคิดในเรื่องนั้นเรื่องนี้ ให้ค่อยเดินตามเขาไปบิณฑบาตอยู่ในบ้านนั้น ๑๐ วันไม่ได้เห็นหน้าคนเลย เวลาฉันอาจารย์ก็จัดอาหารส่งมาให้ แล้วก็ตักใส่บาตรพอสมควร เมื่อฉันเสร็จก็ล้างบาตรเก็บไว้ที่กุฏิ แล้วมาเดินจงกรมเหมือนเณรอื่นๆ ต่อไป

อาจารย์ได้ถามว่ากลัวผีอยู่ไหม ก็ตอบว่ายังกลัวอยู่ อาจารย์พูดว่าที่แห่งนี้เป็นป่าช้า กุฏิทุกหลังจะมีหลุมศพคนตายทุกหลัง ปลูกกุฏิต่างๆ ครอบหลุมศพทั้งนั้น กุฏิที่

เณรทูลอยู่ก็ปลูกครอบศพผู้หญิงที่คลอดลูกตายใหม่ๆ นี้เอง เมื่อสามเณรทูลได้ฟังก็เกิดความกลัวขึ้นมา แต่ก็หนีไม่ได้ ถึงจะกลัวก็จะอดทนอยู่ต่อไป แล้วคิดดูเณรองค์อื่นไปว่าเขาก็เป็นเณรองค์เล็กๆ เท่ากันกับเรา ทำไมเขาอยู่ได้เราก็ต้องอยู่ได้เช่นกัน เมื่อตั้งใจให้มีความอดทนต่อสู้ก็อยู่กันได้เป็นปกติธรรมดา ในวันหนึ่งหลังจากปัดกวาดลานวัดเสร็จแล้วจะไปกินน้ำในตุ่มแต่ไม่มีขันตักน้ำกินเลย มองเห็นกระบอกไม้ไผ่มีผ้ามัดติดอยู่ไม่รู้ว่าเป็นอะไร จึงได้ไปหาขันในศาลาที่จะมาตักน้ำกิน พอดีเณรองค์หนึ่งได้มาพบจึงบอกว่า อย่าเอาขันตักน้ำในตุ่มนี้นะ ให้เอาธมกรกกรองเอา สามเณรทูลก็ทำไม่เป็นว่าจะกรองได้อย่างไร เห็นกระบอกไม้ไผ่มัดผ้าข้างหนึ่ง ๒-๓ อันห้อยอยู่ สามเณรทูลก็จับมาดูแล้วคิดว่า นี้หรือ ธมกรก แล้วจุ่มลงในตุ่มน้ำ ดึงขึ้นมาน้ำก็ไหลออกหมด ทำอยู่อย่างนี้หลายครั้งน้ำก็ไหลออกทุกครั้ง ทั้งหิวน้ำมาก กำลังยืนคิดหาวิธีกินน้ำอยู่นั้น มีสามเณรองค์หนึ่งเดินมาแล้วถามว่า พี่เณรทำอะไร ก็บอกไปว่าวิธีกรองน้ำทำอย่างไร เณรเขาก็ทำให้ดู เอากระบอกธมกรกจุ่มน้ำลงไป ก่อนจะดึงขึ้นมาเอานิ้วมือปิดรูเอาไว้น้ำก็ไม่ไหลออก เพียงเท่านี้ก็ทำให้สามเณรทูลได้คิดหนักพอควร นี้ก็เพราะสิ่งที่เราไม่เคยทำ ของง่ายก็กลายเป็นของยากขึ้นมา ในขณะที่อยู่นั้นได้ศึกษาเรียนรู้กรรมฐานได้หลายอย่างมากมาย ได้มานั่งคิดพิจารณาดูความเป็นอยู่ของพระกรรมฐานอยู่ว่า ลานวัด ทางไปกุฏิ ศาลา กระโถน และสิ่งของอย่างอื่น ดูแล้วมีแต่ความสะอาดเก็บเป็นสถานที่เรียบร้อยดี เพียงน้ำธรรมดาก็กรองฉัน เครื่องบริขารอย่างอื่นส่วนตัว จะเป็นกาน้ำ แก้วน้ำ ล้วนแล้วมีความสะอาดทั้งสิ้น นี้เองจึงทำให้สามเณรทูลมีความฝังใจในพระกรรมฐานนับแต่ครั้งนั้นมา

จากนั้นมาหลายวัน ท่านอาจารย์ก็พามาส่งถึงวัดบ้านหนองแวง ท่านก็กลับไปในงานศพหลวงปู่มั่นต่อไป ในขณะนั้นสามเณรทูลกำลังเรียนหนังสือนักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท ควบคู่กันไป เพราะนักธรรมชั้นตรีได้เรียนจบไปแล้ว สามารถจำได้ทุกประโยคทุกหมวดหมู่ สามารถว่าปากเปล่าได้ จากนั้นได้ไปเรียนหนังสือต่อที่จังหวัดมหาสารคาม เรียนหนังสือนักธรรมชั้นเอกจบ นักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก สามารถเรียนจบอย่างสมบูรณ์จนกล้าพนันได้ว่า ทั้งสามนักธรรมนี้ถ้าใครถามในหมวดธรรมต่างๆ ถ้าสามเณรทูลตอบไม่ได้จะยอมเสียเงินให้ ก็มีหลายคนที่มาถามก็ตอบได้

ทั้งหมด ในครั้งนั้นคนมีความนิยมเทศน์ ๒ ธรรมาสน์ องค์หนึ่งถาม องค์หนึ่งตอบ ในหมวดธรรมที่ถามตอบกันนั้นเล่นกันอย่างเต็มที่ ถ้าความรู้ไม่ดีพอก็ตอบอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ ถามในเรื่องพุทธประวัติ พระพุทธเจ้าสร้างบารมีในทศชาติ พระพุทธเจ้าสร้างบารมี ๕๐๐ ชาติ เรื่องปฐมสมโพธิ เรื่องปฐมกัป ปฐมปันนา เรื่องพระพุทธเจ้าแต่ละองค์สร้างบารมี ในปัญญาธิกะ ศรัทธาธิกะ วิริยาธิกะ เรื่องการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ เรื่องภัทรกัปของพระพุทธเจ้า เรื่องไฟประลัยกัลป์ น้ำประลัยกัลป์ ลมประลัยกัลป์ เรื่องการเกิดขึ้นของโลกและมีอีกมากมาย ทั้งหมดนี้ สามเณรทูลมีความสนใจเป็นอย่างมาก ในใจอยากเป็นนักเทศน์ ๒ ธรรมาสน์กับเขา มีความตั้งใจเรียนหนักเลยทีเดียว จนสามารถขึ้นเทศน์ ๒ ธรรมาสน์ได้ ไม่กลัวใครๆ ทั้งสิ้น

หลังจากนั้นพ่อแม่สั่งให้กลับบ้าน เพื่อนฝูงเก่าในหมู่บ้านออกไปเล่นด้วยทุกคืน พากันพูดเรื่องทางโลกให้ฟัง ใหม่ๆ ก็เฉยๆ พอพูดนานเข้าๆ ใจเอียงไปในทางโลกมากขึ้นๆ ในที่สุดก็ได้ลาสิกขาออกไปช่วยพ่อแม่ทำมาหากินตามประสาชาวบ้าน คำไหว้พระสวดมนต์ก็สวดเป็นนิสัย ในความรู้ที่ได้ศึกษามาก็คิดทบทวนอยู่เสมอ เมื่อมีงานบุญประจำปีชาวบ้านชอบหาหมอลำมาโจทย์ถามกัน ใครมีความรู้อย่างไรมาก็ถามตอบกัน ถ้าใครแก้ไม่ได้ ชาวบ้านก็เฮทับไล่ลงเวทีไป งานอย่างนี้เชียงทูลชอบนัก จะอยู่ไกลสักปานใดก็ไป พวกสาวๆ ไม่สนใจ ซื้อเอาของกินแล้วก็หาที่นั่งฟังหมอลำกัน ในบางครั้งนั่งฟันจนสว่าง เขาไม่เลิกลำ เราก็ไม่เลิกหนีเช่นกัน การฟังอย่างนี้ทำให้มีความรู้เพิ่มเติม อีกอย่างหนึ่งเชียงทูลก็เคยศึกษามาแล้ว จึงมีความสนใจในเรื่องนี้ ถ้าเป็นหมอลำชายหญิงเกี้ยวกันธรรมดาจะไม่ฟังเลย เพราะไม่มีความรู้อะไรในการลำอย่างนี้ ฉะนั้นเชียงทูลมีความใฝ่ฝันในความรู้นี้มาก ชอบอ่านหนังสือเก่าๆ ที่เป็นตัวธรรม เป็นตัวหนังสือขอมตัวหนังสือลาวเวียงจันทร์ ชอบค้นคว้าในหนังสือโบราณมาอ่าน จะเพิ่มความรู้ให้มากขึ้นนั้นเอง

เมื่ออายุได้ ๑๘ ปี ได้ไปขายควายไทยกับพี่ชาย ควายกลุ่มของเชียงทูลมี ๖๐ ตัว ได้ไปรวมกับกลุ่มอื่นๆ อีก รวมแล้วมีควาย ๖๐๐ ตัว คนอีสานพูดกันว่า นายฮ้อยขาย

ควาย ถ้าใครได้ผ่านการขายควายไทยอย่างนี้ จะเรียกกันว่านายฮ้อย ไปขายควายในครั้งนี้คนไปด้วยกันร้อยกว่าคน เป็นผู้มีอายุน้อยกว่าหมู่เขา ก็เป็นนายฮ้อยเชียงทูลนั้นเอง จะไปพักนอนที่ไหนในบ้านใด คณะนายฮ้อยเชียงทูลจะได้เปรียบอยู่เสมอ เมื่อเข้าไปในหมู่บ้านหาอาหาร เพื่อนรุ่นพี่ๆ จะยกให้เป็นนายฮ้อยใหญ่ บ้านใดมีลูกสาวในฐานะดีรุ่นพี่จะพาไปบ้านหลังนั้น ยกนายฮ้อยเชียงทูลขึ้นเป็นตัวชูโรง ประกาศความดีให้เขาได้รู้ เพื่อต่อรองในการซื้อของ จะเป็นข้าวสาร พริก เกลือ ปลาร้า และของอย่างอื่นๆ ของทุกอย่างจะเป็นราคาถูก หรือบางบ้านให้ของฟรีมา การเดินทางในครั้งนี้มีความทุกข์อยู่มาก เพราะที่บางแห่งพวกโจรคอยลักคอยปล้นเอาควายอยู่เสมอ ต้องอยู่เวรยามกันตลอดคืน ร่วม ๔ เดือนจึงได้กลับมาบ้าน เพื่อนก็เรียกนายฮ้อยทูลในสมัยนั้น

เมื่ออายุ ๑๙ ปี พ่อพาไปอยู่บ้านขี้เหล็ก อ.บ้านดุง จ.อุดรธานี ขณะนี้บ้านขี้เหล็กได้ย้ายขึ้นไปตั้งบ้านใหม่เรียกว่า บ้านคำพูเงิน เมื่ออายุ ๒๐ ปี พ่อแม่ให้บวชเป็นพระอีก ได้ไปจำพรรษาอยู่ที่วัดไชยนาถวราราม ที่อำเภอไชยวาน การศึกษาก็ไม่มีปัญหาอะไร เพราะเรียนจบนักธรรมตรี โท เอก มาแล้ว พอบวชแล้วจึงรู้จักวัดธรรมยุตในภายหลัง ในช่วงนั้นพระธรรมยุต และพระมหานิกายไม่ค่อยสามัคคีกัน ในครั้งนั้นหลวงปู่บุญจันทร์แต่ก่อนท่านอยู่บ้านจำปา บัดนี้ท่านมาสร้างวัดอยู่ที่บ้านน้อยหนองตูม อำเภอไชยวาน เมื่อบิณฑบาตสวนทางกันก็จำท่านได้ ในวันต่อมาได้ออกไปเยี่ยมวัดป่าสันติกาวาส ไปสังเกตการณ์ในข้อวัตรปฏิบัติของท่าน ความเป็นระเบียบเรียบร้อยเหมือนเดิมหรือไม่ ไปเห็นไม้สีฟันอยู่ที่หลุมขยะก็จับขึ้นมาดู ก็เหมือนกันกับท่านอาจารย์สมใช้อยู่ในสมัยที่เป็นเณรนั้น ในความรู้สึกขณะนั้นอยากบวชเป็นพระธรรมยุตเป็นอย่างมาก แต่ก็เป็นไปไม่ได้ เพราะฝ่ายมหานิกายในขณะนั้นกำลังจะกวาดล้างพระธรรมยุตให้หมดไปอยู่ พระทูลก็วางแผนใหม่ว่า เราต้องสึกจากมหานิกายก่อน แล้วจึงไปบวชเป็นพระธรรมยุตในภายหลัง

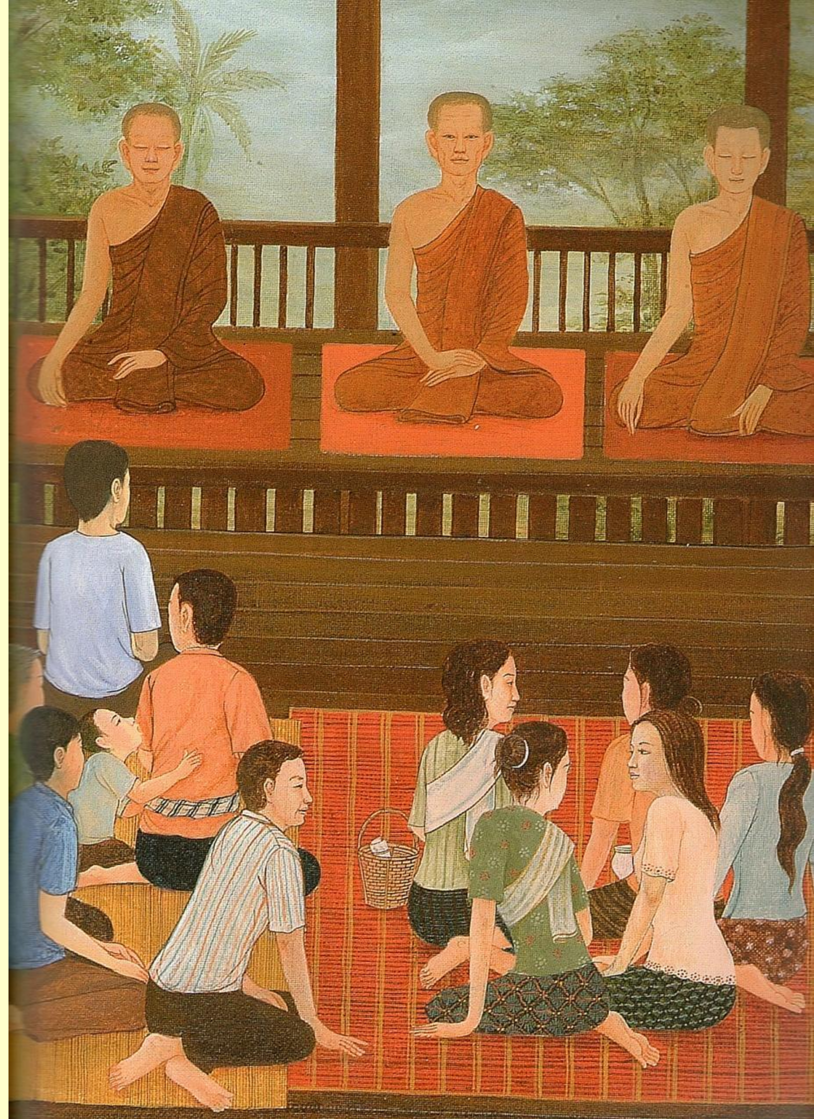
ในช่วงนั้นมีกำนันเพ็งมีความชำนาญในการดีดลูกคิดได้ดีมาก ไปสอนพระเณรภายในวัดให้ดีดลูกคิดกัน พระทูลก็ไปสังเกตดูว่าเขาคิดกันอย่างไร ก็ได้ไปฝึกดีดกับพระเณรอื่นดูบ้าง ผู้สอนได้ตั้งสูตรในวิธีบวก เริ่ม ๑+๒+๓ ไปถึง ๑๐ เขาทำให้ดูครั้งเดียวเท่านั้น ต่อไปพระทูลได้ดีดตามก็ดีดได้ในทันที ลบ คูณ และสูตรหาร เขาดีดให้ดูสูตรละครั้งเท่านั้น พระทูลก็ฝึกดีดตามได้ทั้งหมด จึงทำให้ครูสอนแปลกใจว่าดีดได้ดีมีความเข้าใจรวดเร็วมากทั้ง ๔ สูตร คือบวก ลบ คูณ หาร จะตั้งเลขในจำนวนเท่าไร ก็บวก ลบ คูณ หาร ในลูกคิดได้ทั้งหมด และมีความชำนาญในการดีดลูกคิดได้ในวันเดียว พระทูลก็ได้เป็นครูสอนในกลุ่มที่เรียนด้วยกันอีกด้วย ต่อมาพระทูลก็คิดสูตรบวกขึ้นมาใหม่ ไม่ต้องไปเอาสูตรของจีนอีกต่อไป แล้วไปซื้อรางลูกคิดมาดัดแปลงไม่ให้เหมือนใคร ธรรมดาลูกคิดมีลูกอยู่สองด้านคือด้านละ ๒ ลูก และด้านละ ๕ ลูก แล้วมาดัดแปลงด้านละ ๑ ลูก และด้านละ ๔ ลูกเท่านั้น คนอื่นเห็นเขาก็ว่าดีดได้อย่างไร คนอื่นดีดตามไม่ได้ ในช่วงขณะนั้น เสมียนโรงน้ำตาลมาเห็นความสามารถของพระทูลในการคิดคำนวณเลขในสูตรต่างๆ เขามีความพอใจจึงได้พูดกันในเรื่องงาน เขาจะลาออกจากงานแผนกหน้าที่เป็นเสมียน เขาขอร้องให้ไปทำงานแทนเขา ที่โรงน้ำตาลบ้านหนองหลัก จากนั้นก็ตัดสินใจลาสิกขาคิดว่าไปทำงานเอาเงินก่อน แล้วจึงไปบวชเป็นพระธรรมยุตในภายหลัง

มีเพื่อนจะลาสิกขาอยู่แล้ว ๔ คน ตื่นเช้ามาก็เข้าไปลาพระอุปัชฌาย์ พระอุปัชฌาย์เห็นพระทูลถือดอกไม้เข้าไปกับเพื่อน ๔ องค์ท่านรับให้ลาสิกขาได้ ส่วนพระทูลท่านไม่ยอมรับขันธ์ให้ลาสิกขาเลย เพราะท่านตั้งความหวังไว้ว่า พระทูลมีความสามารถหลายอย่าง มีความเหมาะสมในการปกครอง ต่อไปจะตั้งให้เป็นคณะปกครองสงฆ์ ในที่สุดก็หลอกพระอุปัชฌาย์ลาสิกขาจนได้ ชาวบ้านมาเห็นทิดทูลตอนมาถวายอาหารเช้าพากันร้องไห้พูดว่าเสียดาย หวังว่าอนาคตจะได้เป็นเจ้าคณะใหญ่ปกครองสงฆ์ต่อไป จากนั้นก็ไปสมัครงานเป็นเสมียนโรงน้ำตาล เขาก็รับเข้าทำงาน ให้เงินเดือนในครั้งแรกเดือนละ ๑,๐๐๐ บาท และขึ้นเป็น ๒,๐๐๐ ๓,๐๐๐ ทำงานอยู่ได้ ๓ เดือน โรงงานน้ำตาลได้ถูกปิด ได้ทำงานเพียงสามเดือนเท่านั้น

จากนั้นพ่อแม่จะให้แต่งงานได้หาหญิงสาวไว้แล้ว ก็บอกกับพ่อแม่ว่าไปธุระที่เวียงจันทน์ก่อน การไปเวียงจันทน์ในครั้งนี้อยู่นานถึง ๓ เดือน เกือบได้เป็นลูกเขยที่เวียงจันทน์ แต่ก็เอาตัวรอดมาได้ กลับมาอยู่บ้านดงหวาย อ.บ้านผือ เพราะมีคนรู้จักกันในที่บ้านนี้ มีการวางแผนใหญ่คือการทำสวนอ้อยส่งโรงงาน ทางที่ดินจัดให้ ๕๐ ไร่ และซื้อเพิ่มอีก ๕๕๐ ไร่ รวมเป็น ๖๐๐ ไร่ มีความตั้งใจว่า ถ้าไม่มีเงินล้านอยู่ในกำมือจะไม่ยอมแต่งงาน ใช้เงินจ้างคนงานไปถางป่าและปลูกอ้อยแล้ว ในช่วงนี้เองทำให้ใจได้มีความเปลี่ยนไป มีคนงานถามว่า การมาทำงานใหญ่นี้มีครอบครัวหรือยัง ก็บอกว่ายังไม่มี ทำไมจึงไม่ยอมมี บอกว่ายังไม่เห็นผู้หญิงที่ถูกใจ ผู้หญิงที่ถูกใจต้องการอย่างไร บอกว่า ๑.เป็นผู้ไม่กินเนื้อดิบนับแต่ปลาร้าขึ้นไป ๒.เป็นผู้มีศีล ๕ ประจำตัว ถ้าไม่มีหญิงใดใน ๒ ข้อนี้จะไม่ยอมแต่งงาน แต่เขาก็ยืนยันว่ามีในหมู่บ้านนี้ จึงเกิดความสนใจที่จะไปดูผู้หญิงที่ว่านี้ แต่ก็พอดีทิดหลงอยากจะไปเอาเลขในวันนี้ แต่ทิดทูลก็อยากไปดูหญิงสาวในบ้านนี้เช่นกัน จากนั้นก็พากันไปทำบุญในวันพระของวัดนั้นๆ

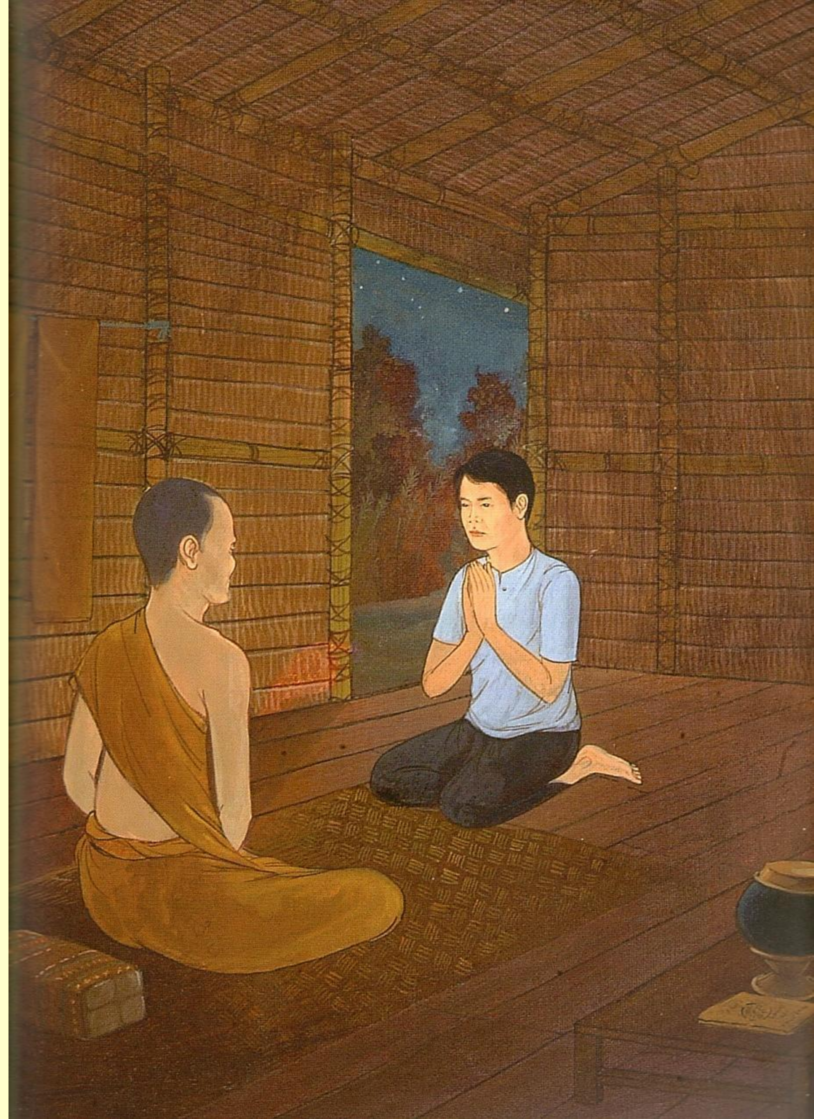
ใจเปลี่ยนไปในทางบวช

เมื่อไปถึงวัดแล้ว ได้เห็นความสะอาดร่มรื่นในบริเวณวัด ใจเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางบวช จากนั้นก็ได้ขึ้นไปบนศาลาร่วมกันกับคณะศรัทธาทั้งหลาย ในครั้งแรกคิดว่าจะไปดูหญิงสาวที่มาทำบุญในวัดนั้น แต่ก็ได้ไปเห็นพระเณรที่นั่งอยู่บนศาลา ดูแล้วมีความสำรวมสงบเสงี่ยมดี จึงทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา ในขณะนั้นได้มองเห็นหลวงพ่อองค์หนึ่งมีความสำรวมดีมาก นั่งอยู่ไม่มีความเคลื่อนไหวตัวไปมาแต่อย่างใด ข้าพเจ้านั่งเฝ้าใช้สายตาจับดูท่านอยู่ตลอดเวลา ท่านนั่งเรียบร้อยเหมือนกับหุ่นขี้ผึ้ง และพระเณรองค์อื่นๆ ก็มีความสำรวมเรียบร้อยดีพอสมควร ข้าพเจ้าจึงได้เกิดความคิดขึ้นมาว่า ที่เราเคยบวชมาแล้วนั้น เหมือนกับว่าเอาผ้าเหลืองคลุมตอไม้เอาไว้เท่านั้น นี่เป็นวัดพระธรรมยุต ที่เราต้องการจะบวชเป็นพระธรรมยุตอยู่แล้ว เราสึกออกมาก็ไปหลงทางให้เสียเวลาในทางโลกหลายปี บัดนี้เรามาพบวัดธรรมยุตแล้ว เราต้องบวชเป็นพระธรรมยุตอย่างแน่นอน

เราเกิดมาเป็นมนุษย์ทั้งชาติ จะไม่ทำให้เสียชาติเกิดเลย การบวชในครั้งนี้เราจะบวชตลอดไปตลอดชีวิต ความคิดครั้งแรกว่าจะมาดูหญิงสาวก็เป็นเรื่องของความฝันไป ในวันนั้นไม่ได้ดูหน้าหญิงสาวเลยว่า หน้าตาเป็นอย่างไร ในวันนั้นก็กลับมาคิดทบทวนดูความตั้งใจของตัวเอง เริ่มต้นจากการลาสิกขามาแล้ว จะหาวัดพระธรรมยุตบวชให้ได้ แต่บัดนี้เราได้มาพบวัดพระธรรมยุตแล้ว เราจะบวชเป็นพระธรรมยุตอย่างแน่นอน ถ้าบวชแล้วจะไม่กลับมาเป็นฆราวาสอีก จะเป็นตายร้ายดีอย่างไรก็จะขอมอบกายถวายชีวิตไว้กับผ้ากาสาวพัสตร์จนตลอดวันตายอย่างแน่นอน เมื่อคิดทบทวนไปมาหลายครั้งหลายหน ก็มีความกังวลขึ้นมาอีกอย่างหนึ่งว่า ถ้าบวชแล้วบางทีอาจเกิดความคิดสงสัยในทางโลกขึ้น จะไม่มีข้อมูลแก้ตัวเลยว่าทางโลกเป็นอย่างไร ความคิดนี้จะเข้าข้างตัวเองอยู่บ้างแต่ก็ไม่เป็นไร พระพุทธเจ้าก็เคยได้ผ่านทางโลกมาแล้ว นี่เราก็จะเอาแบบอย่างของพระพุทธเจ้าดูบ้าง จากนั้นก็คิดวางแผนเสียใหม่ เพื่อให้หายความสงสัยในทางโลก แต่ก็คิดตั้งใจไว้ว่าทางโลกเป็นเพียงทางผ่านเท่านั้น ได้ตั้งใจไว้และสัญญากับตัวเองไว้ว่า เราไม่ยอมเอาชีวิตไปตายอยู่กับฆราวาสอย่างแน่นอน ในที่สุดก็เสียรู้ให้กับกิเลสตัวนี้จริงๆ ถึงจะเสียรู้แต่ก็ไม่ลืมตัว ใช้ปัญญาสอนตัวเองอยู่เสมอว่า เราจะไม่อยู่สร้างโลกนี้ตลอดไป จึงให้สัจจะกับตัวเองว่า เป็นลูกผู้ชายนะ ในช่วงนั้นยังไม่รู้จักในคำว่าภาวนาแต่อย่างใด แต่ก็ได้อ่านในตำราพอรู้อยู่ว่าการภาวนาปฏิบัติเท่านั้น แต่หลักวิธีการในการปฏิบัตินั้นไม่เข้าใจเลย เพราะเข้ามาอยู่ในที่นี่ไม่กี่วัน การปรับตัวเข้ากับครอบครัวเขาก็ยังไม่เรียบร้อยดี และตัวเองก็ไม่เคยมีชีวิตคู่มาก่อน ต้องรู้วิธีการทำใจของตัวเอง

ในวันหนึ่งเป็นวันพระหลวงพ่อบุญมาสั่งว่า ทูล ค่ำวันในวันนี้ออกมาหาด้วยนะ เมื่อได้รับคำท่านแล้วก็มาตามคำนัดหมาย เวลาประมาณ ๖ โมงเย็น เมื่อมาถึงกุฏิท่านกำลังเดินจงกรมอยู่ ท่านเห็นหน้าเราไปท่านก็เดินขึ้นกุฏิ เราก็ขึ้นตามไป ยังไม่ได้พูดคุยอะไรท่านก็ลงนอน แล้วพูดขึ้นมาว่า จับเส้นให้หน่อย ตัวเองจับเส้นไม่เป็นเลย เพียงจับไปมาตามขาท่าน จากนั้นท่านก็บอกว่าพอแล้วก็ลุกขึ้นนั่ง มีประโยคแรกที่พูดออกมาว่าอยากฟังเทศน์ไหม ก็ตอบท่านไปว่าอยากฟังครับ ท่านว่าตั้งใจฟังนะ เกิดดับ เกิดดับท่านถามว่าฟังรู้เรื่องไหม ตอบท่านว่ารู้ครับ ท่านก็เทศน์ต่ออีกว่า เกิดดับ เอาล่ะกลับบ้าน

เสีย เมื่อทิดทูลได้ฟังธรรมประโยคสั้นๆ เพียงเกิดดับเท่านั้น เกิดความซาบซึ้งในใจเป็นอย่างมาก ใจมีความเบิกบานเอิบอิ่มในธรรมจนบอกไม่ถูก เหมือนอะไรสักอย่างหนึ่งมาบันดาลใจให้เป็นไปในธรรม เหมือนเกิดความเข้าใจรู้เห็นในเรื่องการเกิดดับทั้งหมด จากนั้นก็กราบลาท่านกลับบ้าน เมื่อลงจากกุฏิท่านมา เกิดความรู้สึกว่าปัญญาได้เกิดความเข้าใจกระจ่างแจ้ง รู้เห็นในสิ่งที่เกิดดับทั้งหลาย ว่าในโลกนี้มีแต่การเกิดดับทั้งนั้น ไม่ว่าสิ่งนั้นจะมีวิญญาณครอง และสิ่งไม่มีวิญญาณครอง สิ่งทั้งปวงเกิดขึ้นแล้ว ตั้งอยู่ชั่วขณะแล้วก็ดับไปเท่านั้น บ้านกับวัดห่างกันประมาณ ๑ กิโลเมตร แต่ต้องเดินหลายชั่วโมงเพราะเพลิดเพลินในการใช้ปัญญาพิจารณาในเรื่องการเกิดดับ ยืนบ้างเดินบ้าง สิ่งที่เกิดดับในโลกนี้มีอะไรบ้าง ปัญญาจะรู้เห็นทั้งหมดทั้งรู้เห็นว่า เหตุให้เกิดเป็นอย่างไร เหตุให้ดับเป็นอย่างไร มีความรู้ความเข้าใจอย่างหมดสิ้น มาคิดแปลกใจของตัวเองว่า ในความคิดอย่างนี้เกิดขึ้นกับเราอย่างไร ทำไมเราจึงคิดเรื่องการเกิดดับได้ละเอียดถึงขนาดนี้ แต่ก่อนมาเราไม่เคยคิดในสิ่งเหล่านี้เลย ยิ่งคิดพิจารณาในเรื่องเกิดดับเท่าไร ความรู้เห็นก็ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง มีความรู้เห็นและเข้าใจได้อย่างชัดเจน สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ สิ่งที่เกิดขึ้นจากมนุษย์สร้างขึ้นมาก็ดี ก็มีการเกิดดับด้วยกันทั้งสิ้น แม้ตัวเราเองที่เกิดขึ้นมาแล้วก็จะต้องดับไปเช่นกัน

เมื่อไปถึงบ้านแล้วก็นอนคิดตรึกตรองในสิ่งที่เกิดดับอย่างต่อเนื่อง โลกนี้ทั้งหมดมีแต่สิ่งที่เกิดดับด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น บางอย่างก็เกิดขึ้นช้าดับช้า บางอย่างเกิดขึ้นเร็วดับเร็ว บางอย่างเกิดขึ้นช้าดับเร็ว บางอย่างเกิดขึ้นเร็วดับช้า การเกิดขึ้นช้าเกิดขึ้นเร็ว และการดับช้าดับเร็วนั้น มันขึ้นอยู่กับธรรมชาติในตัวมันเอง เหมือนมนุษย์เรา หรือตลอดทั้งหมู่สัตว์ดิรัจฉานทุกประเภท เมื่อเกิดขึ้นในวันเดียวกันก็มีการตายช้าตายเร็วต่างกัน ไม่มีสิ่งใดในโลกนี้เกิดพร้อมกันตายพร้อมกันได้ นี้ก็เป็นเหตุปัจจัยของแต่ละบุคคล เมื่อคิดพิจารณาในเรื่องการเกิดดับอยู่นั้น เหมือนกับชีวิตเราจะอยู่ต่อไปอีกไม่นานมันก็จะดับไป ก็สอนตัวเองต่อไปว่า ในเมื่อรู้ตัวว่าจะดับไปอยู่อย่างนี้ เราจะมามัวเมาประมาทในชีวิตนี้อยู่ทำไม ความดีที่เราจะรีบสร้างในขณะที่เรามีชีวิตอยู่เราก็ต้องรีบทำ เพราะโอกาสเรามีอยู่แค่ลมหายใจเข้าออกเท่านั้น เมื่อลมหายใจหมดไปเมื่อไร โอกาสในการสร้างความดีก็

จะสิ้นสุดลงในทันที ในคืนนั้นไม่ได้หลับเลย มีแต่คิดเพลิดเพลินในเรื่องการเกิดดับอยู่ตลอดทั้งคืน ตื่นขึ้นมาในวันใหม่ก็คิดพิจารณาในเรื่องการเกิดดับต่อเนื่องกันไป ยิ่งคิดพิจารณาเท่าไรก็ยิ่งมีความเข้าใจในเรื่องการเกิดดับมากขึ้นเท่านั้น และยังมีความเข้าใจในตัวเองว่า นี่เป็นความคิดความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรมแล้วอย่างถูกต้องชัดเจน จึงเป็นปัญญาความเห็นชอบอย่างแท้จริง ในวันต่อมา ได้ยินผู้ปฏิบัติภาวนาพูดกันว่า จิตมีความสงบเป็นอย่างนั้น อาการของจิตเป็นลักษณะนี้ เกิดมีความสุขกายสุขใจเป็นอย่างนี้ เมื่อถามเขาเรื่องการทำสมาธิ เขาก็ให้คำตอบเหมือนกันทุกคน นั้นคือนึกคำบริกรรมว่า พุทโธเหมือนกัน ในขณะหายใจเข้านึกว่า พุท ในขณะหายใจออกนึกว่า โธ ให้มีสติตั้งมั่นระลึกรู้อยู่กับพุทโธเท่านั้น ห้ามไม่ให้ส่งใจไปภายนอกและห้ามคิดในเรื่องอะไรทั้งสิ้น แต่ก็ยังไม่แน่ใจว่า ที่เขาพูดมานั้นเป็นความจริงหรือไม่ จากนั้นก็ออกไปถามกับหลวงพ่อบุญมาให้เข้าใจที่เขาพูดเรื่องการทำสมาธิทำอย่างนี้ถูกต้องหรือไม่ ท่านก็พูดว่า การทำสมาธิที่เขาพูดกันนั้นถูกต้องแล้ว ท่านก็แนะวิธีเพิ่มเติมในวิธีทำสมาธิให้เล็กน้อย จากนั้นเมื่อกลับมาถึงบ้านก็เริ่มทำสมาธิในทันที เมื่อทำสมาธิในคืนแรกก็ได้ผลในคืนนั้น จิตมีความสงบนิ่งอย่างแน่วแน่เป็นอย่างดี มีความสุขกายสุขใจเป็นอย่างมาก จากนั้นมาก็ทำสมาธิทุกวัน จิตก็มีความสงบแน่วแน่ในทุกครั้ง และสงบได้เร็วด้วย

แต่นิสัยเคยได้ฝึกปัญญามาก่อนก็ยังฝังอยู่ในใจ ต่อไปใจเมื่อทำสมาธิพอจิตมีความตั้งมั่นได้แล้ว ก็ชอบอยากจะคิด ก็เอาเรื่องการเกิดดับที่เคยคิดมาก่อนนั้นมาคิดพิจารณาเชื่อมโยงต่อกับสมาธิความตั้งใจมั่นได้เลย ในช่วงนั้นหลวงพ่อบุญมาไม่เคยสอนการเจริญวิปัสสนาให้เลย ตัวเองก็ยังไม่รู้ว่าวิธีการเจริญวิปัสสนานั้นเป็นอย่างไร ก็มีความแปลกใจอยู่ว่า ทำสมาธิจิตมีความตั้งมั่นนิดเดียว ใจชอบคิดตรึกตรองในเรื่องการเกิดดับอยู่เสมอ ยิ่งมีการพิจารณาเรื่องการเกิดดับมากขึ้นเท่าไร ใจก็เกิดความรู้แจ้งชัดเจนมากขึ้น มีความแยบคายหายความสงสัยในสิ่งที่เราเคยยึดติดไปได้ ทำให้ใจเกิดความศรัทธามีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติมากขึ้น มีความเชื่อมั่นในพระพุทธเจ้า มีความเชื่อมั่นในพระธรรม มีความเชื่อมั่นในพระอริยสงฆ์มากขึ้น และมีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติของตนว่าเป็นวิธีที่ถูกต้องในมรรคผลนิพพานแล้ว

ในวันต่อมา ได้ไปเล่าวิธีการปฏิบัติและผลของการปฏิบัติให้หลวงพ่อบุญมาฟัง ท่านก็พูดหนักแน่นว่า ถูกแล้วๆ ให้ทำอย่างนี้อยู่บ่อยๆ จิตก็จะคอยวางในสิ่งที่ยึดมั่นถือมั่นไปเอง ท่านสั่งว่าให้พิจารณามีความขยันหมั่นเพียรอยู่เสมอ ทุกอย่างให้เป็นไปในการเกิดดับ พิจารณาลงสู่ไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ความไม่เที่ยง ทุกข์ขัง ความเป็นสิ่งที่ทุกข์กายทุกข์ใจ และพิจารณาให้รู้เห็นในเหตุให้เกิดทุกข์ด้วย ให้พิจารณาใน อนัตตา ว่าเป็นสิ่งที่หมดสภาพจากของเดิมไป ว่าไม่มีสิ่งใดเป็นสัตว์เป็นบุคคลตัวตนเราเขาแต่อย่างใด จากนั้นก็เพิ่มความตั้งใจพิจารณามากขึ้น ก็รู้อยู่ว่าการงานที่ทำประจำวันมีอยู่มาก จะไปนั่งนึกคำบริกรรมทำสมาธินานๆ นั้นไม่ได้ ถ้าจะทำสมาธิก็อยู่ในช่วงพักงานเท่านั้น จากนั้นก็จะจับด้ามจอบด้ามขวานทำงานต่อไป ในช่วงขณะทำงานอยู่นั้นก็ใช้ปัญญาพิจารณาในเรื่องของความเกิดความดับให้เป็นไปในอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อยู่เสมอ ทำงานไปด้วยพิจารณาไปด้วย ทำให้ใจมีความเพลิดเพลินในธรรมไปในตัว หาอุบายธรรมต่างๆ มาเป็นอุบายปัญญาอยู่เสมอ และใช้ปัญญาสอนตัวเองอยู่ในขณะนั้น นี่เราทำไมจึงมาหลงงมงายติดอยู่ในโลกอย่างนี้ ในวัตถุสมบัติทั้งหลายนี้ ไม่มีสิ่งใดเป็นของเราแม้แต่น้อยเลย แม้ตัวเราเองก็ไม่เป็นตัวของเราเอง ทุกสิ่งเป็นเพียงอาศัยกันอยู่เท่านั้น อีกไม่กี่วันก็จะแตกสลายจากกันไป ไม่มีสิ่งใดอยู่คงทนตลอดไปได้แต่อย่างใด

แม้แต่พืชผลที่ได้มาจากการเพาะปลูกทั้งหมดนี้ ก็ล้วนแต่มีความไม่เที่ยงอยู่ในตัวของมันเอง และมีการเกิดดับอยู่ในตัวมันเองทั้งนั้น นี่เราจะมาเอาวัตถุธาตุของโลกอะไรมาเป็นของของตนได้เล่า วัตถุธาตุของโลกนี้ไม่มีสิ่งใดเป็นสาระแก่นสารแต่อย่างใด เพียงเอามาบำรุงรักษาก้อนธาตุให้อยู่ได้ไปเป็นวันต่อวันเท่านั้น ธาตุขันธ์ที่อาศัยธาตุภายนอกอยู่ ชีวิตก็พอมีอยู่ได้ไม่นาน ธาตุขันธ์นี้ก็จะดับไปตามเหตุปัจจัยในตัวมันเอง ถ้าเป็นเพียงอย่างนี้ ทำไมตัวเองจึงได้มาหลงติดกับวัตถุสมบัติเหล่านี้ วัตถุธาตุทั้งหลายนี้เป็นของประจำโลก ไม่มีใครมายึดเองเป็นของของตัวเองได้เลย ตัวเองก็เป็นสัตว์โลก เพียงมาอาศัยกินวัตถุธาตุของโลกเท่านั้น โลกนี้มีความเป็นอยู่อย่างนี้ และจะอยู่อย่างนี้ต่อไปในอนาคตไม่มีที่สิ้นสุดลงได้ ถ้าหากเรามาเกิดใหม่อีก ก็จะมาหากินอยู่ในโลกนี้อีก จะไม่มีที่สิ้นสุดได้เลย

ฉะนั้นการปฏิบัติธรรม ถ้าเรามีสติปัญญาที่ดี จะไม่มีอุปสรรคในการปฏิบัติแต่อย่างใด จะภาวนาปฏิบัติอยู่ในที่ใดก็ได้ ไม่ต้องเลือกกาลสถานที่แต่อย่างใด แม้แต่ทำงานก็ปฏิบัติได้ถ้าเราสติปัญญาดี มองดูในสิ่งใดก็ทำความเข้าใจอยู่ว่า สิ่งนั้นเป็นของเกิดขึ้นและจะดับไปในไม่ช้า หรือใช้ปัญญาพิจารณาให้รู้เห็นว่า ของทุกอย่างในโลกนี้มีแต่สิ่งตกอยู่ในอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ด้วยกันทั้งนั้น ถ้าพิจารณาในลักษณะนี้อยู่ ให้ถือว่าเราใช้ปัญญาพิจารณาถูกทางแล้ว อย่าไปสงสัยว่าตัวเราปฏิบัติผิดแต่อย่างใด ถ้าพิจารณาในสิ่งใดให้เป็นไปในไตรลักษณ์อยู่ นั่นคือความถูกต้องในการใช้ปัญญาพิจารณาแล้ว เป็นแนวทางการปฏิบัติอย่างถูกต้องที่แท้จริง ข้าพเจ้าเองก็ได้รับผลของการปฏิบัติโดยวิธีนี้มาแล้ว จึงได้ชี้แนะในวิธีนี้แก่พวกเราทั้งหลายให้พวกเรานำไปปฏิบัติต่อไป ไม่ใช่ว่าจะมานึกคำบริกรรมทำสมาธิแต่เพียงอย่างเดียว แต่ก็ไม่ละทิ้งสมาธิ เมื่อมีเวลาว่างก็ต้องทำใจพักผ่อนในสมาธิไปบ้างตามกาลเวลานั้นๆ แต่ส่วนใหญ่แล้วต้องใช้ปัญญาพิจารณาในสิ่งที่เกิดดับอยู่เสมอ อุบายทั้งหลายที่จะนำมาประกอบกับปัญญานั้น ต้องเป็นอุบายในเหตุผลของตัวเอง ถ้าฝึกตัวเองได้อย่างนี้ จึงเป็นผู้ไม่จนมุม เมื่อมีปัญหาอะไรเกิดขึ้น ต้องใช้ปัญญานี้แก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง ต้องฝึกปัญญาให้มีความฉลาดรอบรู้ด้วยตัวเอง จึงจะแก้ปัญหาได้ทันต่อเหตุการณ์ จึงเรียกได้ว่า ตนแลเป็นที่พึ่งของตนโดยแท้

อุบายที่ข้าพเจ้านำมาประกอบปัญญานั้น เอาวัตถุสมบัติของตัวเราเองมาเป็นหลักยืน เพราะวัตถุสมบัติเป็นธาตุที่หยาบ และเป็นวัตถุธาตุที่เกิดมาภายหลัง เมื่อปัญญาเรายังหยาบก็เอาสิ่งที่หยาบๆ พิจารณาไปก่อน จนให้เกิดในความเคยชิน และทำให้เกิดความแยบคายภายในใจได้ แล้วน้อมเอาวัตถุธาตุภายนอกเข้ามาประกอบกันกับธาตุภายในคือธาตุสี่ มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ พิจารณาให้เห็นความไม่เที่ยงเหมือนกับธาตุภายนอก ให้รู้เห็นเป็นสามัญลักษณะธาตุ ให้รู้เห็นธาตุภายในและธาตุภายนอกอยู่ในสภาพเดียวกัน คืออนิจจัง ความไม่เที่ยง ถ้ายึดถือว่าเป็นของของเราเมื่อไรใจจะเกิดความทุกข์ขึ้นมาในสิ่งเหล่านั้น จะอยู่ในที่ไหนแห่งใดก็ใช้ปัญญาพิจารณาในวัตถุสมบัติ และธาตุทั้งสี่ให้เป็นไปตามไตรลักษณ์ได้ เพราะเป็นรูปธรรมที่มองเห็นด้วยตาเนื้ออย่างหยาบ การใช้ปัญญาพิจารณาเป็นอุบายให้รู้เห็นเป็นตาภายใน เรียกว่าตาใจนั่นเอง

ถ้าใจเรามีปัญญารอบรู้ตามความเป็นจริงเมื่อไร ใจย่อมมีความฉลาดรอบรู้มากขึ้น ไม่ต้องให้คนอื่นตัดสินให้ ตัวเราเองตัดสินความผิดถูกของตัวเองได้ จะไปฟังคำตัดสินของคนอื่นทำไม ส่วนใหญ่ผู้ปฏิบัติชอบไปให้คนอื่นตัดสินให้ ถ้าผู้ตัดสินมีความรู้ความเข้าใจดีพอก็ตัดสินได้อย่างถูกต้อง ส่วนมากจะตัดสินกันไปตามตำรา คิดว่าต้องเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ไป จะไม่ถูกกับความหมายของผู้ปฏิบัติแต่อย่างใด ส่วนใหญ่จะเข้าใจกันไปตามตำราว่า ธรรมหมวดนั้นก็รู้ธรรมหมวดนี้ก็เข้าใจ ในบางครั้งการเกิดขึ้นจากการปฏิบัติจะไม่เป็นไปตามความรู้ในตำราเลย เพราะความรู้ในตำรา เพียงจำเอาชื่อของธรรมมารู้เท่านั้น เมื่อตัวธรรมเกิดขึ้นเราจะไม่รู้เลยว่านี้คืออะไร เรียกว่ารู้แต่ไม่เห็น หรือเห็นอยู่แต่ไม่รู้ ฉะนั้นต้องฝึกรู้ฝึกเห็นให้เป็นไปพร้อมกัน รู้ในธรรมใดต้องเห็นในธรรมนั้น เห็นในธรรมใดต้องรู้ในธรรมนั้น จึงเรียกได้ว่ารู้จริง เห็นจริง ได้อย่างถูกต้อง ถ้ารู้ไม่ได้ผ่านจากความเห็นมา ความรู้นั้นอาจรู้ผิดไปได้ เห็นในสิ่งใดมา ถ้าไม่รู้ก็อาจเห็นผิดได้เช่นกัน ฉะนั้นความรู้และความเห็นต้องมีความสัมพันธ์กันเนื่องถึงกัน จึงเป็นญาณทัสสนะ รู้แล้วต้องเห็น ทัสสนญาณ เห็นแล้วต้องรู้ ถ้าผู้ปฏิบัติได้รับผลจากการปฏิบัติมาอย่างนี้ พุทโธเริ่มก่อตัวขึ้นแล้ว

ใจหลงติดอยู่กับต้นมะม่วง

ในช่วงที่ข้าพเจ้าใช้ปัญญาพิจารณาในสมบัติอย่างอื่นมาแล้ว ใจได้ละถอนปล่อยวางในสมบัติทุกอย่างมาแล้ว แต่ในความรู้สึกในส่วนลึกของใจแล้ว เหมือนมีอะไรสักอย่างหนึ่งมาขัดขวาง มาใช้ปัญญาพิจารณาทบทวนหลายครั้งก็ค้นหาไม่พบอยู่นั้นเอง ไม่รู้ว่าเป็นสมบัติส่วนไหน ในวันหนึ่งประมาณ ๔ โมงเย็น ได้เดินไปในสวน ไปเห็นต้นมะม่วงที่ได้มาจากเพื่อนเกษตรอำเภอ เป็นมะม่วงพันธุ์ดีมาก มีความหวงแหนเป็นพิเศษ ได้ปลูกเรียงกันไว้ ๕ ต้น เพื่อเป็นสายพันธุ์ต่อกิ่งปลูกให้มากขึ้น พอสายตาได้มองเห็นต้นมะม่วงสูงประมาณศอกกว่าเท่านั้น ก็เกิดความรู้สึกขึ้นภายนใจขณะนั้น ใจมีความดึงดูดกันกับต้นมะม่วงนั้นอย่างรุนแรงมาก ใจจึงเกิดความยินดีผูกพันกับต้นมะม่วงนั้นอย่างเหนียวแน่นอย่างเห็นได้ชัดทีเดียว จึงได้ร้องตะโกนขึ้นดังๆ ในใจว่า วัตถุสมบัติทั้งหลายของโลก

ได้มารวมตัวกันอยู่ในต้นมะม่วงนี้ มีความรู้สึกภายในใจอย่างเห็นได้ชัดเลยทีเดียว จึงนั่งลงทำความเข้าใจกับตัวเองว่า ถ้าเราตายในขณะนี้ ใจจะต้องมาเกิดเป็นหนอนอยู่กับต้นมะม่วงนี้แน่นอน ถ้าใจได้ตัดขาดจากต้นมะม่วงนี้ได้เมื่อไร กระแสใจที่ห่วงในสมบัติของโลกก็จะขาดออกจากใจในขณะนี้อย่างแน่นอน จากนั้นก็นั่งใช้ปัญญาพิจารณาต้นมะม่วงนั้นให้ลงสู่การเกิดดับ และลงสู่ไตรลักษณ์อย่างจริงจัง แล้วโอปนยิโก น้อมเอาต้นมะม่วงนั้นเข้ามาหาตัวเอง ใช้ปัญญาพิจารณาในการเกิดดับของธาตุสี่ พิจารณาธาตุสี่ให้เป็นไปในอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา น้อมกันไปมาให้เป็นสามัญลักษณะธาตุ ต้นมะม่วงก็เป็นธาตุ ธาตุสี่เราก็เป็นที่อาศัยของใจชั่วขณะ ต้นมะม่วงก็เกิดขึ้นมาอยู่ได้ชั่วขณะ ทั้งต้นมะม่วงทั้งธาตุสี่อีกไม่นานก็จะสลายทับถมอยู่ในแผ่นดินนี้แน่นอน ร่างกายนี้เป็นของไม่เที่ยง ต้นมะม่วงก็เป็นของไม่เที่ยง ใจมีความทุกข์ก็เพราะว่ามายึดติดอยู่กับต้นมะม่วงนี้ ร่างกายคือธาตุสี่นี้ก็เป็นอนัตตา ต้นมะม่วงก็เป็นอนัตตาเช่นกัน ต้นมะม่วงก็จะตายทับถมแผ่นดินกลายเป็นดินไป จะไม่เป็นต้นมะม่วงขึ้นมาอีกแต่อย่างใด ทั้งธาตุสี่เราทั้งต้นมะม่วงก็จะต้อผุพังเน่าเปื่อยกลายเป็นดินนี้ทั้งหมด เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาอยู่อย่างนี้ซ้ำๆ ซากๆ ใจก็เกิดความรู้เห็นตามความเป็นจริงขึ้นมา ในทุกสิ่งย่อมเกิดขึ้นเป็นธรรมดา และจะต้องดับไปเป็นธรรมดา เมื่อมารู้จริงเห็นจริงด้วยปัญญาอันชอบแล้ว กระแสใจที่เคยยึดติดอยู่กับต้นมะม่วงนั้นก็ได้ขาดกระเด็นออกจากใจในทันที ไม่มีใจและต้นมะม่วงเชื่อมโยงต่อกันอีกเลย

จากนั้นก็นึกขึ้นได้อีกว่า ยังมีมะม่วงอีกต้นหนึ่ง ที่ปลูกไว้ในจุดที่ห่างกัน เป็นพันธุ์ที่ดีได้ปลูกเอาไว้เป็นพิเศษ จึงได้เดินไปดู พอสายตากระทบต้นมะม่วงเท่านั้น ในความรู้สึกทางใจมีกระแสดึงดูดแรงมากกว่าต้นที่ผ่านมา เหมือนกับว่าความเหนียวแน่นในระหว่างใจกับต้นมะม่วงนั้น มีความยึดติดกันอย่างแนบแน่นเลยทีเดียว จากนั้นก็เริ่มใช้ปัญญาพิจารณาเหมือนที่เคยพิจารณามาแล้ว ในขณะนั้นเวลาจวนค่ำมืด พิจารณาเท่าไรก็ไม่ทำให้ใจเกิดคามแยบคายและปล่อยวางแต่อย่างใด อุบายเคยพิจารณาได้ผลมาแล้วแต่บัดนี้ไม่ได้ผลเลย จึงกลับขึ้นที่บ้าน ไปนั่งสมาธิพอใจตั้งมั่นได้ ก็ใช้ปัญญาพิจารณาต่อไป ใจก็ยังมีความผูกพัน ยึดติดอยู่กับต้นมะม่วงนั้นอย่างเหนียวหนึบเลยทีเดียว ไม่มีการละถอนในต้นมะม่วงนั้นแต่อย่างใด ต่อมาในวันที่สอง ก็ใช้ปัญญาพิจารณาในต้นมะม่วงนี้อีก ใจก็ยังยึดติดอยู่กับต้นมะม่วงตามเดิม ในคืนที่สองนี้ ทำสมาธิความตั้งใจมั่นได้แล้ว ก็ใช้ปัญญาพิจารณาต่อไป ในเมื่อใช้ปัญญาพิจารณาไปนานๆ ก็เหนื่อยในการคิดจึงได้หยุดพักในสมาธิไปด้วย ในเมื่อออกจากสมาธิแล้วก็ใช้ปัญญาพิจารณาต่อไป ในหลักการที่ใช้พิจารณาก็เป็นอุบายเดียวกัน ในขณะนั้นได้ดูใจตัวเองไปพร้อมๆ กัน รู้สึกว่ามีความละเอียดเป็นอย่างมาก และปัญญาก็มีความละเอียดเช่นกัน ในขณะนั้นได้รู้เห็นการเกิดดับของธาตุสี่ และรู้เห็นการเกิดดับของต้นมะม่วงได้อย่างชัดเจน ในเวลาประมาณเที่ยงคืนเท่านั้น จิตก็ได้ตัดกระแสขาดจากต้นมะม่วงปั๊บเดียวเท่านั้น ก็รู้ตัวเองได้ทันทีว่า อยู่ในฐานะอะไร ความเข้าใจในความเป็นจริงว่า สมบัติทุกสิ่งในโลกนี้ได้สิ้นสุดกันเพียงเท่านี้ ไม่มีสมบัติอื่นใดที่จะให้เกิดความหลงว่าเป็นของของเราอีกต่อไป ในอดีตที่ผ่านมา ใจเคยยึดติดในสมบัติมาแล้ว และได้ยึดติดจนถึงปัจจุบัน ณ บัดนี้ ความยึดติดผูกพันได้กลายเป็นความฝันไปเสียแล้ว นับแต่บัดนี้เป็นต้นไป ในคำว่าสมบัติที่จะเป็นของของเราจะไม่มีอีกต่อไป

ฉะนั้น การปฏิบัติในวิธีใช้ปัญญาพิจารณา ประกอบกับการทำสมาธิตั้งใจมั่นนี้จึงเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดในยุคปัจจุบัน ใช้วิธีพิจารณาในเรื่องการเกิดดับในสรรพวัตถุธาตุทั้งหลายให้เป็นไปใน อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทั้งธาตุภายในและธาตุภายนอก ใกล้ไกล หยาบละเอียด ทั้งสิ่งมีวิญญาณครอง และสิ่งที่ไม่มีวิญญาณครอง ต้องพิจารณาให้รู้เห็นในเหตุและปัจจัยในสิ่งนั้นให้ชัดเจน เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่อยู่ในความบังคับบัญชาของเราอยู่แล้ว ไม่ว่าสิ่งที่ชอบใจหรือไม่ชอบใจ ทุกอย่างจะต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของตัวมันเอง ในคืนนั้นใจได้รับผลจากการปฏิบัติตลอดคืน และรู้ชัดภายในใจว่า นับแต่บัดนี้เป็นต้นไป ไม่มีสิ่งใดในโลกนี้จะทำให้ใจเกิดความโลภได้ เพราะกิเลสตัวโลภภายในใจ ได้ถูกปัญญาทำลายไปแล้ว จึงไม่มีตัวโลภ และไม่มีสิ่งที่จะให้โลภอีกต่อไป ใจไม่มีภาระในวัตถุสมบัติทั้งหลายในโลกนี้อีกต่อไป ใจได้ปล่อยวางในวัตถุสมบัติทั้งหลายได้อย่างสิ้นเชิงสมบัติที่มีอยู่ก็ตาม หรือหามาเพิ่มก็ตาม เป็นเพียงธาตุที่อาศัยในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น แม้ธาตุขันธ์ที่เคยเข้าใจผิดได้ยึดติดว่าเป็นตัวตนของเรา ก็เป็นเพียงพูดกันไปตาม

สมมุติโลกเท่านั้น ส่วนความจริงที่เป็นอนัตตา ก็ยังเป็นความจริงไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด จะสมมุติว่าเป็นสัตว์เป็นบุคคลก็เป็นได้เพียงสมมุติเท่านั้น คำว่า สักกายทิฏฐิ ความเห็นในรูปกายคือธาตุสี่ของตัวเองหรือธาตุสี่ของคนอื่นสัตว์อื่น ก็รู้เห็นได้ชัดว่าต้องเป็นไปในอนัตตา ด้วยปัญญาอย่างชัดเจน การเกิดดับของธาตุก็ต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัยในตัวมันเอง ไม่มีข้อบังคับใดห้ามไม่ให้แก่และห้ามไม่ให้ตายได้เลย คำว่าละสักกายทิฏฐิ หมายถึงละความเห็นผิดภายในใจเอง แต่ก่อนใจมีความเห็นว่ารูปกายนี้เป็นตัวเรา เมื่อมาเข้าใจว่าเป็นรูปธาตุที่อาศัยชั่วคราวแล้วอย่างนี้ มีความรู้เห็ดชัดเจนอย่างแจ่มแจ้งชัดเจนว่า เพียงเป็นธาตุสี่ไม่มีเราแฝงอยู่ในธาตุนี้เลย ความยึดติดผูกพันว่าเป็นของตัวเราก็หมดไป เป็นเพียงใจกับร่างกายอาศัยกันอยู่ชั่วขณะ และมาเข้าใจในอายุขัยของธาตุสี่ว่า มันต้องเป็นไปตามหน้าที่ของมัน จะไปบังคับบัญชาให้เป็นไปตามความต้องการนั้นไม่ได้ ใจก็ละจากความยึดมั่นว่าธาตุสี่เป็นเราก็เท่านั้นเอง

วิจิกิจฉา ความสงสัยลังเลในพระพุทธเจ้า ความลังเลในพระธรรม ความสงสัยในพระอริยสงฆ์ ความสงสัยในมรรคผลนิพพานได้หมดไปจากใจ เพราะได้รู้เห็นด้วยปัญญาอันแจ่มแจ้งแล้วว่า พระพุทธเจ้ามีจริง พระธรรมเมื่อปฏิบัติตามแล้วได้รับผลจริง พระอริยสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า เมื่อปฏิบัติตามพระธรรมแล้วบรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าจริง ไม่มีความลังเลในกรรมดีกรรมชั่ว ผู้ทำกรรมดีย่อมได้รับผลดีจริง ผู้ทำกรรมชั่วย่อมได้รับผลชั่วจริง ไม่มีความลังเลสงสัยเลยว่า นรกมีจริง เปรตมีจริง อสุรกายมีจริง ไม่สงสัยเลยว่าสวรรค์มีจริง เทวดา อินทร์พรหมมีจริง ไม่มีความสงสัยเลยว่า ในชาติอดีตมีจริง ในชาติอนาคตมีจริง ตายแล้วเมื่ออาสวะกิเลสมีอยู่เกิดใหม่จริง ไม่มีความสงสัยเลยว่า ภพภูมิต่างๆ ที่วิญญาณไปเกิดนั้นเป็นสิ่งที่มีจริง ความเชื่อในพระพุทธเจ้า ความเชื่อในพระธรรม ความเชื่อในพระอริยสงฆ์ ความเชื่อในมรรคผลนิพพาน ความเชื่อว่านรกมี สวรรค์มี ความเชื่อว่าเมื่ออาสวะกิเลสยังมีในใจอยู่ต้องมาเกิดใหม่แน่นอน ความสงสัยเหล่านี้จะไม่มีกับพระโสดาบัน

สีลัพพตปรามาส ความลูบคลำในศีล ว่าขาดหรือไม่ขาด มีความเศร้าหมองหรือไม่เศร้าหมองอย่างไร จะไม่มีในผู้ได้เป็นพระโสดาบันแต่อย่างใด เพราะศีลได้เกิดขึ้น

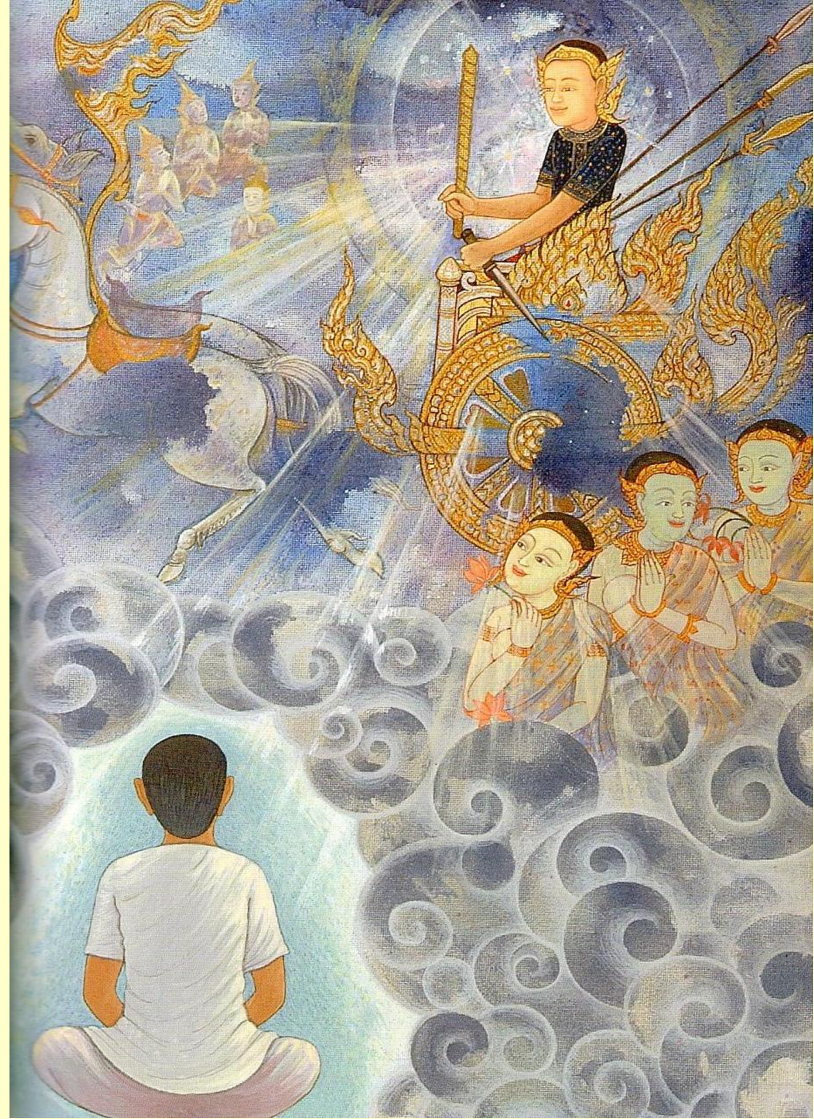
จากธรรมโดยตรง ไม่ได้ไปรับเอาศีลจากพระ เรียกว่าศีลเกิดขึ้นเอง หรือจะมีพิธีเกิดขึ้นจะรับศีลจากพระก็เป็นเพียงกิริยาในการรับศีลเท่านั้น ตัวอกิริยา อันเป็นปกติศีล ก็มีอยู่เท่าเดิม ศีลจะมีความบริสุทธิ์อยู่ในตัวมันเอง ศีลนี้ไม่มีการรักษาไม่มีความกังวล ว่าศีลจะขาดจะด่างพร้อยแต่อย่างใด นี้คือศีลที่เป็นผลสะท้อนออกมาจากธรรม เมื่อใจมีธรรมและธรรมฝังอยู่ในใจอย่างแนบแน่นแล้ว ผลคือความละอายในการทำชั่วพูดชั่วและคิดชั่วก็ไม่มีในใจ นี้คือศีลที่เกิดจากธรรมโดยตรง เป็นศีลที่ไม่มีความเคลื่อนไหว เป็นศีลที่ไม่มีความวิตกกังวลในสิ่งใดๆ เพราะศีลได้ฝังลึกอยู่ที่ใจอย่างแนบแน่นแล้ว ฉะนั้นจึงเรียกว่า อธิศีล เป็นศีลที่ยิ่ง อธิจิต เป็นจิตที่มีความแน่วแน่ในธรรม ทั้งศีลทั้งธรรมรวมอยู่ที่ใจอย่างสนิททีเดียว อธิปัญญา ปัญญาความรอบรู้ในศีล ปัญญาความรอบรู้ในธรรม ปัญญาความรอบรู้ในจิต ก็อยู่ในที่แห่งเดียวกันเป็นศีลที่ไม่มีในเจตนา สมมุติว่าเดินไปเหยียบสัตว์ตายโดยไม่รู้ไม่เห็นศีลก็ไม่ได้ขาดไปแต่อย่างใด ฉะนั้นภูมิธรรมนับจากพระโสดาบันขึ้นไป จึงไม่มีในคำว่าศีลด่างพร้อย จึงเรียกว่าอุดมศีล เป็นศีลที่มีความอุดมสมบูรณ์อย่างเต็มที่ ศีลนี้จะมีเฉพาะพระอริยเจ้าเท่านั้น เรียกว่า สมุจเฉทวิรัตศีล เป็นศีลที่ตัดขาดจากเจตนาและไม่เจตนาโดยประการทั้งปวง เป็นศีลที่มีความบริสุทธิ์อย่างเต็มที่ ไม่มีการลูบคลำแต่อย่างใด

แต่ก่อนมา ข้าพเจ้าเคยได้อ่านตำราเรื่อง สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส มาแล้ว แต่ก็ไม่รู้ในความหมายว่าเป็นอย่างไร จึงไม่มีความสนใจในเรื่องนี้ เพราะถือว่าเป็นเรื่องที่เกินตัวที่จะได้จะถึง ให้เป็นเรื่องของพระอริยเจ้าจะรู้จะละกันเองเท่านั้น เราเป็นปุถุชนไม่ต้องไปสนใจในเรื่องนี้ เพราะการได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ในชีวิตเราคงเป็นไปไม่ได้ จะเกิดมาในโลกนี้อีกสักร้อยชาติ ก็ไม่หวังบรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าแต่อย่างใด นับแต่ครั้งนั้นมาก็ลืมไปหมดแล้ว แต่ในคืนวันนั้นเอง เมื่อจิตเข้าสู่กระแสธรรมได้แล้วจึงรู้ว่า สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ว่าเป็นอย่างไรจะรู้และเข้าใจในคืนนั้นทั้งหมด ในสมัยครั้งพุทธกาล ปุถุชนที่ไม่เคยบรรลุธรรมมาก่อนในเมื่อท่านได้บรรลุธรรมแล้วในขณะใด ท่านก็รู้ตัวเองในขณะนั้นทันที คำว่าละกิเลสได้ ๓ อย่างคือสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ท่านก็รู้ในตัวท่านเองว่าละอย่างไร ถึงไม่รู้ทางปริยัติมาไม่สำคัญ ขอให้จิตบรรลุธรรมได้เท่านั้น การละในกิเลสสามตัวนั้น มันจะ

ละโดยอัตโนมัติในทันที ในสมัยครั้งพุทธกาล ผู้ได้บรรลุธรรมในสมัยนั้น จึงไม่มีปริยัติมาศึกษา ไม่รู้เรื่องการละกิเลสแต่อย่างใด แต่ท่านเหล่านั้นก็ยังเป็นพระอริยเจ้าได้อย่างสมบูรณ์ ไม่มีใครมาเป็นพยานหลักฐาน ไม่มีใครมาพยากรณ์ให้แต่อย่างใด ในยุคนี้ผู้ที่ได้บรรลุธรรมในขั้นใดก็จะเป็นในลักษณะเดียวกันกับครั้งพุทธกาล จะรู้ได้ด้วยตนเอง ที่เรียกว่า ปัจจัตตัง รู้ได้เฉพาะตัว ไม่ต้องมีใครๆ มาตัดสินชี้ขาดให้ แม้พระพุทธเจ้าจะประทับนั่งอยู่ในที่นั้นก็ตาม จะไม่กล่าวในเรื่องการได้บรรลุธรรมถวายพระพุทธเจ้าให้ทรงรับทราบแต่อย่างใด ในครั้งพุทธกาลจะต้องเป็นอย่างนี้ ในยุคนี้หากมีผู้ที่ได้บรรลุธรรมขั้นใดขั้นหนึ่ง ก็เป็นในลักษณะนี้เช่นกัน ไม่จำเป็นจะไปประกาศตัวให้ใครๆ ได้รับรู้ นี่เป็นประเพณีของพระสาวกเจ้าทั้งหลาย ทั้งในอดีตกาลและยุคปัจจุบัน เรื่องทั้งหมดนี้ข้าพเจ้ารู้ดีในคืนนั้นทั้งหมดอย่างชัดเจน

มีนิมิตช่วยเป็นกำลังใจ

ในคืนหนึ่ง หลังจากใช้ปัญญาพิจารณาในสัจธรรมในแง่ต่างๆ แล้ว ก็ได้มากำหนดจิตให้ลงสู่ความสงบ เพื่อเป็นอุบายในการพักจิตต่อไป เมื่อจิตลงสู่ความสงบได้แล้ว ก็เกิดความสว่างขึ้นมาอย่างกว้างขวาง เป็นความสว่างที่ไม่มีขอบเขตไม่มีประมาณสว่างโล่งทั่วไปในโลกนี้ ในขณะนั้นก็ปรากฏเห็นรถแก้วคันหนึ่งลอยลงมาจากที่ไกล แล้วก็ลอยตรงเข้ามาหาข้าพเจ้า รถนั้นได้หยุดอยู่บนอากาศ ห่างจากตัวข้าพเจ้าประมาณ ๕ วา จึงมองเห็นรถแก้วนั้นได้อย่างชัดเจน ในตัวรถแก้วนั้นมีเครื่องประดับด้วยแก้วนานาชนิดมีแสงสว่างแพรวพราวเต็มไปหมด รัศมีความสว่างแผ่ออกไปรอบด้าน ในรถแก้วนั้นมี ธนูศร หอก ดาบ และมีอาวุธอย่างอื่นอีกมากมาย ในรถแก้วนั้นมีพระราชาองค์หนึ่งนั่งอยู่ในรถแก้วนี้ เครื่องประดับของพระราชาล้วนแล้วแต่เพชรนิลจินดา ประดับเครื่องทรงเจิดจ้าแพรวพราวระยิบระยับอยู่รอบองค์ จากนั้นได้ประกาศลงมาว่า นี่ทูล ข้าพเจ้านี้เป็นพระยาธรรมมิกราช มาในครั้งนี้เพื่อจะเตือนให้รู้ว่า นับแต่บัดนี้เป็นต้นไปโลกมนุษย์เริ่มหมุนไปสู่ความหายนะ มนุษย์ทั้งหลายในโลกจะเกิดโกลาหล ฆ่ากันตีกัน รบล้างทำลายกันด้วย

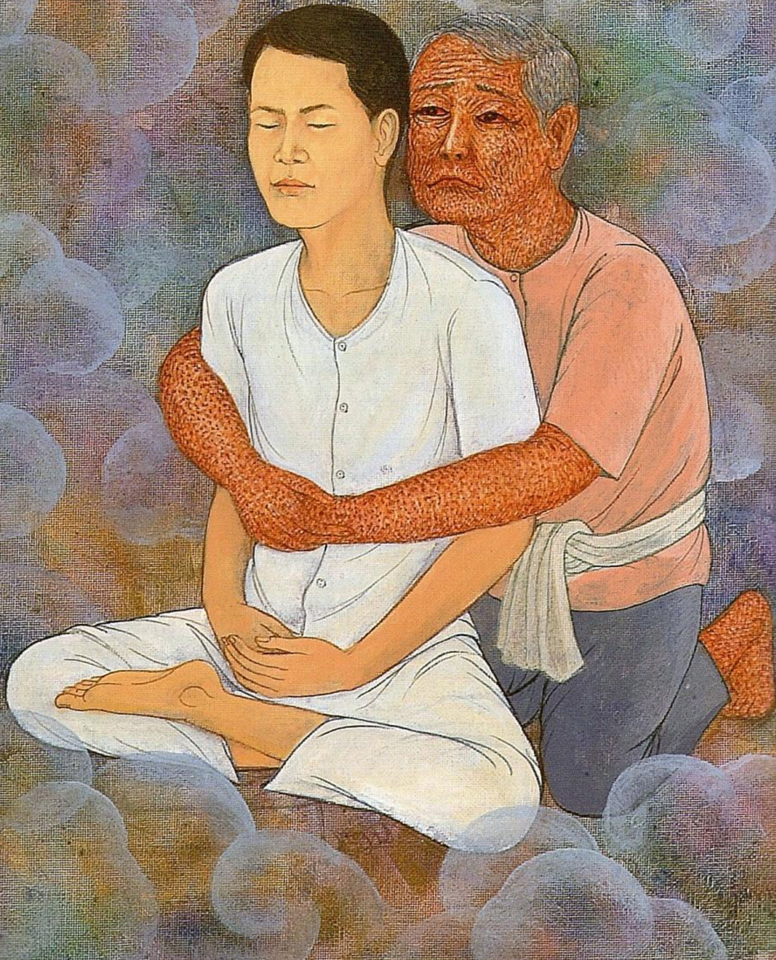
อาวุธต่างๆ จะหาผู้มีศีลธรรมประจำใจนั้นมีน้อย ทั้งพระสงฆ์ผู้ทรงศีลอันดีงาม ผู้ทรงธรรมที่เป็นสาระแก่นสารนั้นก็จะมีน้อย ฉะนั้นให้ทูลออกบวชเสียแต่ในช่วงนี้ เพื่อจะได้เป็นกำลังให้แก่พระพุทธศาสนาสืบต่อไป จะได้สั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลในธรรมให้เขารู้การบำเพ็ญทานศีลภาวนาต่อไป ในยุคต่อไปจะมีภัยเกิดขึ้นในโลกมนุษย์นี้มากมาย มีอัคคีภัย อุทกภัย วาตภัย ปฐวีภัย และภัยในสงครามก็จะเกิดขึ้นทุกหนแห่ง เมื่อสงครามมีความรุนแรงอย่างเต็มที่แล้ว มนุษย์เองจะห้ามกันไม่ได้เลย เรานี้แหละจะมาเป็นผู้ห้ามในสงครามนี้ ข้าพเจ้าถามท่านไปว่า จะห้ามสงครามนี้ด้วยวิธีใด พระยาธรรมมิกราชได้จับไม้กระบองขึ้นมาให้ดูแล้วพูดว่า นี่ไง เราจะเอากระบองทางต้นชี้ลงไปให้มันตายทั้งหมด แล้วจะเอาปลายกระบองนี้ชี้ลงไปให้มันฟื้นคืนมา เขาจะมีความกลัวต่อเราแล้วเราก็จะบอกให้เขาหยุดทำสงครามกัน ฉะนั้นขอให้ทูลบวชเสียนะ เพราะถึงเวลาของเราแล้วที่จะได้ช่วยประชาชนได้เข้ามานับถือในพระพุทธศาสนา และความตั้งใจไว้ในชาตินี้ ที่จะได้เข้าถึงซึ่งพระนิพพาน ก็จะได้สมความตั้งใจในชาตินี้

เมื่อพระยาธรรมมิกราชสั่งเสร็จแล้ว รถแก้วก็ค่อยเลื่อนลอยขึ้นสู่อากาศ ลอยสูงขึ้นๆ จนสุดสายตา มีพวกหมู่เทพเทวดาตามเสด็จพระยาธรรมมิกราชเป็นจำนวนมากทีเดียว จากนั้นความสว่างก็ค่อยๆ เลือนลางไป ในขณะนั้นก็มีลมพัดมาจากทิศตะวันออกมีความรุนแรงดังสนั่นหวั่นไหว เหมือนกับว่าต้นไม้ได้โค่นล้มกันไปเป็นทิวแถว แล้วพัดตรงเข้ามาหาบ้านข้าพเจ้า แล้วมีชาย ๖ คนวิ่งมากับลมนั้น ผู้ที่วิ่งออกหน้ามีร่างกายกำยำดำเหมือนถ่านไฟ อีก ๕ คนก็วิ่งตามกันมา จากนั้นลมก็ชนบ้านอย่างจัง เหมือนกับบ้านจะพังทลายโค่นล้มไปในขณะนั้น ทำให้คนรอบข้างเกิดความสะดุ้งกลัว มีความตกใจร้องโวยวายขึ้นว่า นี่อะไรเกิดขึ้น มีลมพัดบ้านเหมือนกับบ้านจะพังไป ในขณะนั้นใจก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา จึงได้บอกกับคนรอบข้างให้รู้ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ก็ไม่เล่าให้ฟังทั้งหมด เพราะเขามีความต่อต้านในการออกบวชของข้าพเจ้าอยู่แล้ว ส่วนข้าพเจ้าเองได้ตัดสินใจแล้วว่า ในชาตินี้ต้องบวชอย่างแน่นอน

นิมิตรเห็นพ่อตู้อ้วน

ก่อนออกบวช มีเรื่องหนึ่งที่จะต้องพูดถึง นั้นคือเรื่องของพ่อตู้อ้วน พ่อตู้อ้วนนี้เดิมอยู่บ้านค้อนารายณ์ เป็นผู้สนใจในการภาวนาปฏิบัติมาแล้วประมาณ ๓๐ ปี มีการสมาทานรักษาศีล ๕ ตลอดชีวิตและมีการรักษาศีลอุโบสถทุกวันพระมิได้ขาด ในช่วงนี้พ่อตู้อ้วนได้ย้ายมาอยู่บ้านโนนสมบูรณ์ มีบ้านอยู่ตรงกันข้ามกับบ้านของข้าพเจ้า ท่านให้ความรักในตัวข้าพเจ้าเหมือนกับลูกคนหนึ่ง ต่อมาพ่อตู้อ้วนได้ไปสร้างกุฏิไว้ที่วัดสองหลังแต่ละหลังห่างกัน ๒๐ เมตรมีโครงการที่จะสร้างห้องน้ำห้องส้วมไว้ในระหว่างกลางของกุฏิทั้งสองเพื่อให้ใช้งานร่วมกัน ในเมื่อสร้างกุฏิเสร็จเรียบร้อยแล้ว คิดว่าจะสร้างห้องน้ำห้องส้วมต่อไป ในขณะนั้นพ่อตู้ได้เกิดการเจ็บป่วยขึ้นมาเสียก่อน ลูกหลานจึงนำพ่อตู้อ้วนไปรักษาตัวที่บ้านค้อนารายณ์ อำเภอบ้านผือ อาการเจ็บป่วยก็ไม่ดีขึ้นแต่อย่างใด ในที่สุด พ่อตู้อ้วนก็ได้เสียชีวิตลงในท่ามกลางหมู่ญาติทั้งหลาย เมื่อข้าพเจ้าทราบข่าวก็ได้ไปประชุมเพลิงของพ่อตู้อ้วนในครั้งนี้ด้วย และได้ใช้ปัญญาพิจารณาความตายอยู่ตลอดเวลาว่า อนาคตต่อไปเราก็จะตายเหมือนพ่อตู้อ้วนนี้อย่างแน่นอน จะหนีความตายนี้ไปไม่ได้เลย พ่อตู้อ้วนมีอายุ ๗๐ กว่าปี มีร่างกายแข็งแรงดี มีความขยันในการทำงาน และมีความขยันในการภาวนาปฏิบัติอย่างไม่ท้อถอย บัดนี้พ่อตู้อ้วนได้ตายจากลูกหลานไปแล้ว ส่วนตัวเรามีอายุยังน้อย ก็มีสิทธิ์ที่จะตายได้เช่นกัน เหมือนกับมะม่วงลูกเล็กๆ ก็ยังหล่นได้ ตัวเราก็เช่นกัน อาจจะตายภายในไม่กี่วันนี้ก็เป็นได้ หลายคนตายไปเมื่ออายุยังน้อยก็มีมากมาย เราจะมีอายุอยู่ต่อไปอีกนานเท่าไร เราไม่สามารถคาดการณ์ในความตายนี้ได้ ในวันนั้นคิดพิจารณานึกถึงความตายอยู่ตลอดเวลา

ในขณะที่รดน้ำศพพ่อตู้อ้วนอยู่นั้น เห็นเครื่องนุ่งห่มที่ติดตัวอยู่ว่าใส่เสื้อผ้าสีอะไรชุดไหนจำได้ทั้งหมด เมื่อจากงานศพแล้วก็กลับบ้าน การไปในงานศพพ่อตู้อ้วนในครั้งนี้ ไม่คิดว่าพ่อตู้อ้วนจะมีจิตตกต่ำ มีความมั่นใจว่าพ่อตู้อ้วนต้องได้ไปเกิดในภพที่สูงอย่างแน่นอน เพราะทำความดีเอาไว้มาก การให้ทานก็มิได้ขาด การรักษาศีล ๕ ศีล ๘ การไหว้พระภาวนาปฏิบัติก็ได้บำเพ็ญต่อเนื่องกันอยู่เสมอ มีความมั่นใจว่าต้องไปสู่สวรรค์

หรือไปชั้นพรหมโลกอย่างแน่นอน ในคืนนั้น ข้าพเจ้าก็ทำสมาธิ มีจิตอันสงบตามปกติ ในขณะนั้นเกิดนิมิตรปรากฏเห็นพ่อตู้อ้วนเดินเข้ามาหา จึงคิดอยู่ว่าพ่อตู้อ้วนจะมาในที่นี่ทำไม การบำเพ็ญกุศลก็ได้บำเพ็ญอย่างเต็มที่แล้ว ทำไมจึงไม่ไปสู่สุคติเล่า เมื่อพ่อตู้อ้วนเดินเข้ามาใกล้ๆ คิดอยากจะถามว่า พ่อตู้ทำไมจึงไม่ไปสวรรค์ มาในที่นี้ทำไมกัน ในขณะนั้นพ่อตู้อ้วนได้เข้ามาโอบกอดข้างหลังของข้าพเจ้าเอาไว้ เมื่อแขนของพ่อตู้อ้วนได้สัมผัสร่างกายของข้าพเจ้า มีความเย็นเยือกไปทั่วร่างกาย ก็ได้บอกกับพ่อตู้อ้วนว่า พ่อตู้อย่ากอดผมแน่นไปนัก เพราะผมเย็นให้พ่อตู้กอดเบาๆ หลวมตัวไว้หน่อย พ่อตู้อ้วนก็กอดไว้เพียงเบาๆ ข้าพเจ้าก็ได้ถามพ่อตู้อ้วนว่า พ่อตู้มาที่นี้ทำไม บุญกุศลก็ได้ทำมามากแล้ว ทำไมจึงไม่ไปสวรรค์ พ่อตู้อ้วนก็ได้พูดกระซิบใส่หูของข้าพเจ้าเบาๆ ว่า มีความเป็นห่วงในห้องส้วมที่ยังไม่ได้สร้าง ข้าพเจ้าก็ถามต่อไปว่า พ่อตู้จะสร้างห้องส้วมที่ไหน พ่อตู้ตอบว่า จะสร้างในระหว่างกลางของกุฏิสองหลังที่สร้างไว้แล้ว ข้าพเจ้าได้บอกพ่อตู้อ้วนไปว่า ไม่ยากหรอกพ่อตู้ ในวันพรุ่งนี้ผมจะไปบอกพ่อแสน และญาติที่บ้านค้อทุกๆ คน ให้พากันมาสร้างห้องส้วมหลังนี้ให้เสร็จเร็วที่สุด ขอให้พ่อตู้คอยรับอนุโมทนา ในการสร้างห้องส้วมนี้ก็แล้วกัน พ่อตู้อ้วนรับว่า เออให้บอกเขารีบทำเร็วๆ ด้วยนะ พ่อตู้จะคอยอยู่ในบริเวณนี้แหละ จากนั้นพ่อตู้อ้วนก็ได้วางมือจากข้าพเจ้าออกไป จิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมาในขณะนั้น

จากนั้น ข้าพเจ้าก็ได้ใช้ปัญญา พิจารณาดูในเรื่องนิมิตนี้อย่างละเอียด ก็มีความเข้าใจได้อย่างชัดเจน การพิจารณาอย่างไรนั้นจะอธิบายให้ฟังในช่วงหลัง ในวันรุ่งเช้าข้าพเจ้าก็รีบไปเล่าให้พ่อแสนกับแม่แสนฟัง เรื่องพ่อตู้ได้มาบอกเรื่องการสร้างห้องส้วมนี้ทั้งหมด พ่อแสนแม่แสนได้รับฟังแล้วพากันตกตะลึงแล้วพูดว่า เคยได้ยินพ่อตู้พูดว่าจะสร้างห้องส้วมนี้เหมือนกัน นี่ถ้าทูลไม่มาบอกเล่าในเรื่องนี้ให้ฟังก็คงลืมไปแล้ว ข้าพเจ้าก็ไม่เคยได้รู้มาก่อน เพิ่งได้รู้จากพ่อตู้ในคืนนี้เอง แล้วก็บอกให้พ่อแสนรีบไปบ้านค้อบอกญาติๆ ทางบ้านทุกคน ให้พากันมาสร้างห้องส้วมให้เสร็จ อย่างช้าไม่ให้เกินสองวันนะ ในขณะนี้พ่อตู้อ้วนยังคอยรับบุญกุศล ในการสร้างห้องส้วมนี้อยู่ในบริเวณนี้ ให้รีบสร้างรีบถวาย ให้พ่อตู้อ้วนได้อนุโมทนา แล้วพ่อตู้จะได้ไปสวรรค์โดยเร็ว ไม่เช่นนั้นพ่อตู้จะได้

อยู่เป็นเปรตต่อไปอีกนานทีเดียว เมื่อพ่อแสนได้ฟังแล้ว ก็รีบแต่งตัวขี่จักรยานไปอย่างรีบร้อนทีเดียว พ่อแสนก็ได้ไปเล่าเรื่องนี้ให้ญาติๆ ฟัง พวกญาติทั้งหลายก็รีบเตรียมวัสดุใส่รถ ๑๐ ล้อ และคนมาด้วยกันประมาณ ๓๐ คน เมื่อไปถึงวัด ข้าพเจ้าก็ได้ชี้จุดที่จะสร้างห้องส้วมให้ว่าต้องสร้างตรงนี้ ต่างคนก็พากันขุดหลุมส้วมพร้อมทั้งใส่ท่อ กลุ่มที่ทำไม้ก็ช่วยกันทำอย่างเต็มที่ ส้วมหลังนั้นก็เสร็จในวันนั้นทั้งหมด วันพรุ่งนี้เป็นวันพระ ๑๕ ค่ำ ลูกหลานทุกคนก็พร้อมกันมาทำบุญอุทิศ ทั้งกุฏิและห้องส้วม ให้แก่พ่อตู้อ้วนเป็นอันเสร็จพิธี

ในคืนนั้นข้าพเจ้าก็ภาวนาทำสมาธิตามปกติ และได้ดำริว่า พ่อตู้อ้วนได้รับกองบุญที่ลูกหลานพากันอุทิศให้หรือเปล่าหนอ เมื่อจิตลงสู่ความสงบในสมาธิได้ที่แล้ว ก็เห็นพ่อตู้เดินเข้ามาหา มีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสสดชื่นดีมาก มีผิวพรรณผ่องใสทั้งใบหน้าและร่างกาย ผ้าที่นุ่งสวมใส่มีความสวยงามดี เมื่อเดินมาใกล้ข้าพเจ้าแล้วพ่อตู้ยืนอยู่ได้พูดขึ้นว่า นี่ทูลเอย บัดนี้พ่อตู้หมดห่วงแล้วนะ ถ้าทูลไม่ช่วยพ่อตู้ในครั้งนี้ ไม่รู้ว่าพ่อตู้จะอยู่เป็นเปรตต่อไปอีกนานเท่าไร พ่อตู้จึงขอขอบคุณที่ทูลได้ช่วยเหลือพ่อตู้ในครั้งนี้ ไม่เช่นนั้นพ่อตู้จะได้อยู่เป็นเปรต อยู่ที่จะสร้างห้องส้วม จะมีความทนทุกข์ทรมานอยู่ในโลกนี้อีกสิ้นกาลนานทีเดียว ขอให้ทูลได้บำเพ็ญบุญให้มากๆ การรักษาศีลภาวนาอย่าให้ขาด และจงบอกเรื่องของพ่อตู้ให้คนอื่นได้ฟังด้วยนะ อย่าพากันติดยึดอยู่กับสิ่งอะไรเลย เมื่อใจยึดติดอยู่กับของสิ่งใด ใจก็จะมืดยึดอยู่กับสิ่งนั้นๆ จะไม่ได้สู่สวรรค์ได้เลย จากนั้นพ่อตู้อ้วนได้พูดคำสุดท้ายว่า บัดนี้พ่อตู้จะได้ขึ้นไปอยู่สวรรค์แล้วนะ ว่าแล้วพ่อตู้ก็ลอยขึ้นไปสู่อากาศมองดูพ่อตู้ลอยไปจนสุดสายตา จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิ แล้วได้พิจารณาเรื่องความผูกพันได้อย่างชัดเจน

เมื่อข้าพเจ้าได้พิจารณาเรื่องของพ่อตู้อ้วนได้แล้ว เห็นว่าเป็นอุบายสอนใจคนทั้งหลายให้เกิดความสำนึกในโทษการยึดติดนี้ได้ ข้าพเจ้าจะอธิบายในเรื่องการยึดติดในวัตถุสมบัติทั้งหลายให้ทราบดังนี้ ความยึดติดทางใจนี้เป็นความยึดติดที่เหนียวแน่นมากจึงยากที่จะรู้ตัว กำลังความหนักหน่วงจะเป็นลูกถ่วงภายในใจอย่างมืดมิดทีเดียว บุญกุศลอื่นใดที่ได้ทำมาแล้วจะหมดเงินอย่างมากมายมหาศาลมาแล้วก็ตาม ในช่วงสุดท้าย

ของชีวิต ก่อนจิตที่จะได้ออกจากร่างกายนี้ไป จึงเป็นโค้งสุดท้ายของชีวิตที่จะเบนเข็มทิศชี้ทางให้ใจได้เปลี่ยนไป ถ้าใจได้ติดอยู่กับของสิ่งใดใจก็จะไม่ยอมถอนตัว ถึงบุญกุศลที่ได้สร้างมาแล้วเท่าไรไม่สำคัญ บุญกุศลนั้นจะผลักดันให้จิตได้หลุดออกจากการยึดติดนั้นไม่ได้เลย บุญกุศลนั้นไม่ได้หายไปไหน ยังมีแฝงอยู่กับใจนั้นเอง แต่กำลังความยึดติดมีมากกว่า จึงทำให้จิตเกิดความลุ่มหลงในการยึดติดในสิ่งนั้นจนลืมตัว ใจจะยึดติดนานเท่าไรนั้นขึ้นอยู่กับเหตุการณ์หลายอย่าง ใจบางคนก็กลับใจได้ช้า ใจบางคนก็กลับใจได้เร็ว ให้เหตุที่จะให้ใจถอนตัวออกจากความยึดมั่น ต้องได้พูดกันยาวมาก เพราะเหตุปัจจัยในการยึดมั่นนั้นไม่เหมือนกัน ความหลงตัว การลืมตัวก็มีความตื้นลึกหนาบางต่างกันไปเพราะนิสัยของคนมีความแตกต่างกัน

ฉะนั้น การยึดติดจึงมีอำนาจเหนือบุญกุศลทั้งหลาย ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอานนท์ว่า ดูก่อนอานนท์ บุคคลในโลกนี้ที่จะไปสู่สุคติสวรรค์มีน้อย เท่ากันกับเขาโคเท่านั้น บุคคลที่ไม่ได้ไปเทียบกันได้กับขนโคทั้งตัว ดูซิว่า โคตัวหนึ่งมีเขา มีขนมากต่างกันเลยทีเดียว นี้ก็เพราะความยึดติดของใจที่ฝังแน่นอยู่กับสิ่งที่เรารัก เพราะสิ่งที่เรายึดตินั้น เป็นภพที่จะนำไปสู่ชาติคือความเกิดนั้นเอง ดังคำของนักปราชญ์พูดเอาไว้ว่า ถ้าใจหนักไปทางการสร้างบุญกุศลนั้น บุญกุศลก็จะพาใจไปสู่สวรรค์ ถ้าใจหนักไปทางบาปอกุศล บาปอกุศลก็จะพาใจไปสู่อบายภูมิในทุคติอย่างแน่นอน คำพูดของนักปราชญ์อย่างนี้ ส่วนมากคนจะตีความหมายตรงๆ ไม่ได้แยกแยะในความหมายแต่อย่างใด เช่นผู้มีความหนักแน่นในทางบุญก็จะทำบุญมากๆ มีปัจจัยสี่ จีวร อาหารหวานคาวทุกชนิด สร้างเสนาสนะให้พระอยู่อาศัย ยารักษาโรคภัยต่างๆ จะมีความเข้าใจกันอย่างนั้น และเข้าใจว่า หนักไปทางบาปอกุศล จะต้องฆ่าสัตว์ให้มาก ลักของคนอื่นให้มาก ผิดผัวเมียกันให้มาก พูดปดพูดส่อเสียด พูดคำสำรากเพ้อเจ้อเหลวไหล กินเหล้าเมายา การที่มีความเข้าใจอย่างนี้ก็มีส่วนถูกอยู่บ้าง แต่ก็ยังไม่ตรงกับเป้าหมาย ความหมายที่ถูกต้องเป็นดังนี้ คำว่าทำบุญมากหรือทำบาปมาก หมายถึงใจหนักไปในทางบุญ ใจหนักไปในทางบาปมิได้เอาการกระทำนั้นมาเป็นตัวตัดสินเลยทีเดียวเท่านั้น คำว่ามากในที่นี้ หมายเอาในชั่วขณะจิตกำลังจะออกจากร่างกาย อันเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อ ในขณะลมหายใจจะได้หมด

ไปนี้เอง ในช่วงนี้เป็นจุดสำคัญมาก ในช่วงนั้นก่อนจิตจะออกจากร่างกาย จะเกิดนิมิตหมายขึ้นแก่ใจในชั่วระยะสั้นๆ สมมุติว่าท่านผู้นั้นเคยฆ่าสัตว์มามาก ทำบุญมาน้อยก็ตาม ในขณะจิตออกจากร่าง จิตมีความหนักแน่นในบุญเรียกว่าผู้นั้นใจหนักไปในทางบุญมาก เมื่อตายในขณะนั้นจิตก็จะเข้าสู่สุคติในทันที หรือสมมุติว่าผู้นั้นเคยทำบุญมามาก มีการให้ทาน รักษาศีล ภาวนามามาก เมื่อในขณะจิตออกจากร่างเกิดมีความกังวลใจ มีความห่วงอาลัยในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ใจจะมีความเศร้าหมองขุ่นมัวยึดติดอยู่ในของสิ่งนั้นๆ เมื่อจิตออกจากร่างไปก็จะเกิดในอบายภูมิแน่นอน บุญกุศลที่ทำมาจำนวนมากนั้นช่วยไม่ได้เลย

ยกตัวอย่างเรื่องของพ่อตู้อ้วน ที่ได้อธิบายให้ท่านได้อ่านมาแล้ว พ่อตู้อ้วนเป็นผู้ได้บำเพ็ญ ทาน ศีล ภาวนา ติดต่อกันมาร่วมสามสิบปี ไม่มีการผิดศีลแม้แต่ครั้งเดียวเลย ก่อนพ่อตู้อ้วนจะตายจิตมีความคิดในการสร้างส้วมนิดเดียว มีความกังวลใจว่ายังไม่ได้ทำห้องส้วมเท่านั้น จิตมีความเห็นผิดพลาดไปนิดเดียวเท่านั้น พ่อตู้อ้วนก็กลายเป็นเปรตในทันที ถ้าข้าพเจ้าไม่ได้ช่วยเหลือไว้ในเวลานั้น ไม่รู้ว่าพ่อตู้อ้วนจะอยู่เป็นเปรตต่อไปอีกนานเท่าไร อีกอย่างหนึ่งพวกเราก็ควรจะเข้าใจเอาไว้ว่า คนที่กำลังจะตายนั้น ขอให้เปลี่ยนเสื้อผ้าชุดใหม่ให้ มีสิ่งของอะไรที่ผู้นั้นเคยรักเคยห่วงผูกพัน ให้จัดการจัดห่อวางไว้ข้างของผู้กำลังจะตายนั้น หรือจะมีกระเป๋าก็ได้ใส่สิ่งของที่เขารักไว้ในนั้น ให้แยกออกเป็นส่วนของผู้จะตายโดยเฉพาะ และให้บอกเขาด้วยว่า ส่วนนี้ได้แบ่งให้...แล้ว ในเมื่อจิตเขาออกจากร่างแล้วก็จะรู้ว่าของนี้เป็นส่วนของเขาแล้ว จะได้ติดตัวเขาไปได้เลย เรื่องนี้ข้าพเจ้าได้ประสบการณ์มามากแล้ว เช่นพ่อของข้าพเจ้าก็ดี หรือพ่อตู้อ้วนก็ดี ตายในชุดใด ชุดนั้นก็ติดตัวไป จนกว่าจะได้รับบุญกุศลใหม่ที่ลูกหลานทำบุญอุทิศไปให้เท่านั้น ฉะนั้นการยึดติดผูกพันในสิ่งใด ใจจะมีการเปลี่ยนภพในทันที เพราะใจมีความบอบบางหวั่นไหวไวมาก ในวันปกติความคิดความเห็นของเรา ได้ไปหมายเอาภพอะไรบ้าง ตัวเองก็ไม่มีสติตามรู้ได้เลย มีทางเดียวคือปฏิบัติใช้สติปัญญาหักใจให้มีการปฏิเสธว่า ไม่มีสมบัติอะไรเป็นของเรา และฝึกใจไม่ให้มีความห่วงความผูกพันในสิ่งใดๆ เมื่อตายไปในขณะใดเราจะไปสู่สุคติในทันที

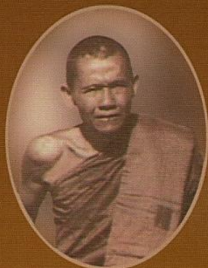
การออกบวช

การออกบวชในครั้งนี้ ได้ตั้งความหวังเอาไว้สูงมาก เพราะได้มีความตั้งใจว่าเป็นการออกบวชครั้งสุดท้ายของชีวิต เพราะได้พิจารณาเห็นความเป็นอยู่ของฆราวาสแล้วว่า มีปัญหาในการรับผิดชอบมากมาย ไม่มีอิสระที่จะภาวนาปฏิบัติให้ต่อเนื่องกันได้ ฉะนั้นจึงได้ออกบวชตามความตั้งใจเอาไว้ ถึงจะมีอุปสรรคอยู่บ้างก็แก้ปัญหานั้นผ่านไปได้ จากนั้นก็ได้เข้ามามอบถวายตัวแก่ครูอาจารย์ เมื่อครูอาจารย์ว่า ทูลได้บวชแล้ว ความหนักหน่วงในหัวใจในครั้งที่แบกหามโลกอยู่ ก็หลุดออกจากหัวใจไป มีความร่าเริงใจเบิกบานใจอยู่ตลอดเวลา เป็นที่มีอิสระไม่มีภาระภายนอกมาผูกพัน และมีความมั่นใจในตัวเองสูงมาก ในชีวิตเราทั้งชาตินี้ขอมอบไว้ในเพศนักบวชนี้ไปจนตลอดวันตาย เมื่อถึงกำหนดวันบวชก็มีความเอิบอิ่มใจเป็นอย่างมากทีเดียว และมีอุบายสอนใจตัวเองอยู่เสมอว่า วันนี้เราจะได้บวชเป็นพระแล้ว การบวชเป็นพระของเราในครั้งนี้ เราจะต้องบวชทั้งกาย และบวชทั้งใจ ให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท เพื่อทำประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน ตามที่เราได้กำหนดเป้าหมายเอาไว้ให้สมบูรณ์เต็มที่ในชาตินี้

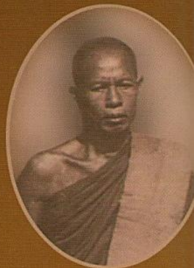
เมื่อถึงเวลาแล้วก็เข้าสู่พระอุโบสถ ที่วัดโพธิสมภรณ์ จังหวัดอุดรธานี มีพระธรรมเจดีย์ (จูม) พนฺธุโล เป็นพระอุปัชฌาย์ ท่านได้ตั้งฉายาให้ว่า ขิปฺปปญฺโญ มีพระอุดมญาณโมลี องค์ปัจจุบันเป็นพระกรรมวาจาจารย์ ท่านเจ้าคุณจันโทปมาจารย์ เป็นพระอนุสาวนาจารย์ อุปสมบทเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๔ เมื่ออายุย่างเข้า ๒๗ ปี เมื่ออุปสมบทแล้วก็ได้มาจำพรรษาอยู่ที่วัดเขมวราราม บ้านโนนสมบูรณ์ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ในชีวิตนี้มีความตั้งใจจะบวชเป็นพระกรรมฐานมาในช่วงที่ยังเป็นสามเณรและเมื่อบวชเป็นพระอยู่แล้ว แต่ก็หาเวลาที่เหมาะสมยังไม่ได้ ในบัดนี้ขณะนี้สมความปรารถนาที่ตั้งใจไว้แล้ว จึงได้อธิษฐานมอบกายถวายชีวิตอุทิศแก่พระพุทธศาสนานี้อย่างเต็มตัว จะตั้งใจภาวนาปฏิบัติให้ถึงที่สุด แม้ชีวิตจะแตกสลายไปในขณะใด จะไม่ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอะไร ข้อสำคัญคือจะตั้งใจปฏิบัติให้เต็มที่ ในชาตินี้ชีวิตนี้ถือว่าเรามีความโชคดี ที่ได้บวชออกปฏิบัติอย่างเต็มตัว จะไม่ปล่อยชีวิตทิ้งไปให้เปล่าประโยชน์ดังที่เคยเป็นมา จะภาวนาปฏิบัติแข่งกับชีวิตตัวเองอย่างเต็มที่

พระธรรมเจดีย์ (จูม พนฺธุโล)
พระอุปัชฌาย์

พระอุดมญาณโมลี
พระกรรมวาจาจารย์

พระจันโทปมาจารย์
พระอนุสาวนาจารย์

พระทูล ขิปฺปปญฺโญ

พรรษาที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๐๔

เมื่อเข้าพรรษาในปีนี้ นึกหาข้อวัตรปฏิบัติว่า มีอะไรบ้างที่จะนำมาเป็นอุบายในการประกอบความเพียร ให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยในพรรษานี้ จึงนึกขึ้นได้ในอุบายธรรมหมวดหนึ่งว่า สัจจะ ถ้าเรามีสัจจะประจำใจแล้ว จะต้องยืนหยัดในความจริงได้อย่างมั่นคง จะเป็นผู้ไม่โกหกตัวเอง เราจะต้องเป็นนักปฏิบัติที่มีความจริงจังต่อข้อวัตรปฏิบัติของเรา เอาสัจจะเป็นหลักยืนตัวให้มั่นคง เพื่อไม่ให้การปฏิบัติมีความย่อหย่อนหละหลวม ไม่ให้เกิดความล่าช้าที่จะให้ถึงจุดหมายปลายทางชาตินี้ ฉะนั้นเราต้องมีสัจจะบังคับตัวเองให้ได้ เพื่อจะได้รีบเร่งในการปฏิบัติให้เต็มที่ ถ้าเราไม่มีสัจจะที่เข้มแข็งก็ไม่สามารถบังคับ ความเห็นแก่หลับนอนไปได้ หรือเห็นแก่การเล่นมั่วสุมอยู่กับหมู่คณะ อันจะทำให้เสียเวลาปฏิบัติไปเปล่าประโยชน์ เพราะวันหนึ่งคืนหนึ่งชั่วโมงหนึ่ง มีคุณค่าในการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้นในพรรษานี้เราจะภาวนาปฏิบัติอย่างเต็มที่ สติปัญญา ศรัทธา ความเพียรมีเท่าไรจะทุ่มเทให้เต็มกำลัง ไม่ว่าจะอยู่ในอิริยาบถไหนจะตั้งใจให้มีความเพียรให้ต่อเนื่องกันอยู่เสมอ

ตั้งสัจจะบังคับใจตัวเองให้ได้

ในวันเข้าพรรษา ก็ได้วางข้อวัตรปฏิบัติที่ตัวเองได้วางเอาไว้ แล้วใช้สัจจะเป็นที่ตั้งในข้อวัตรปฏิบัติให้มีความมั่นคง สามารถปฏิบัติให้ได้ครบถ้วนทุกประการ จึงมีความมั่นใจในตัวเองว่า จะปฏิบัติให้ถึงแห่งความพ้นทุกข์ในพรรษานี้ให้ได้ และมองเห็นความสิ้นสุดแห่งทุกข์ ความหลุดพ้นจากวัฏสงสาร เหมือนกับเอื้อมมือถึงเท่านั้น และยังมีความมั่นใจในตัวเองว่า นับแต่วันเริ่มเข้าพรรษาเป็นต้นไป การปฏิบัติจะให้ถึงซึ่งความสิ้นสุดแห่งทุกข์ได้ภายใน ๗ วันเท่านั้น นี้มิใช่พูดโอ้อวด แต่พูดออกมาจากความรู้สึกจากใจในขณะนั้นจริงๆ เพราะมองเห็นพระนิพพานความหลุดพ้นไปในขณะที่ตั้งใจเอาไว้ ความรู้สึกอย่างนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรนั้นให้ติดตามอ่านต่อไป พอเข้าพรรษาในวันแรก ก็เริ่มทำความเพียรอย่างหนัก ในขณะนั้นอาศัยสัจจะบีบบังคับตัวเองอย่างเต็มที่มีความกล้าหาญและเสียสละไม่ได้คิดเสียดายแม้กระทั่งชีวิต ถึงจะตายไปในขณะที่ทำ

ความเพียรนี้ก็ยอม จะได้บูชาคุณพระพุทธเจ้า บูชาคุณพระธรรม บูชาคุณพระอริยสงฆ์ ไปเลย และรู้ตัวเองอยู่เสมอว่า เราตั้งใจจะให้หลุดพ้นถึงพระนิพานภายใน ๗ วันนี้เท่านั้น จากนั้นก็เร่งความเพียรอย่างเต็มที่ สติปัญญามีเท่าไรก็ทุ่มเทอย่างเต็มกำลัง ในขณะนั้นอยู่ในอิริยาบถทั้ง ๓ คือ ยืน เดิน นั่งเท่านั้น ให้ความเพียรมีความต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา แม้แต่เดินบิณฑบาตไปกลับก็มีความเพียรต่อเนื่อง ในขณะที่ฉันก็มีความเพียรมีความสำรวมอยู่ในขณะฉัน ตลอดการทำกิจวัตรกวาดลานวัดหรืออยู่ที่ไหนก็ตาม ก็จะมีความเพียรต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา การทำความเพียรในที่นี้หมายถึงมีสติปัญญาพิจารณาในความเป็นจริงในสัจธรรมอยู่เป็นนิจนั่นเอง ในขณะที่ทำความเพียรอยู่ในอิริยาบถทั้ง ๓ นี้ จะเป็นจะตายอย่างไรไม่ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ ถึงธาตุสี่ขันธ์ห้า จะมีความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าอย่างไรก็ต้องอดทนต่อสู้ ตัดสินใจแล้วว่าธาตุสี่ขันธ์ห้าจะแตกสลายไปเพราะต้านทานความเพียรนี้ไม่ไหว จะตายไปในขณะนี้ก็ยอม ไม่มีความหวั่นไหวในความตายนี้แม้แต่น้อยเลย เพราะความเกิดความตายนี้ เราเคยเกิดเคยตายมาแล้ว แต่บัดนี้เราจะทำความเพียรให้เต็มที่ ธาตุสี่ขันธ์ห้าจะสลายตายในขณะนี้ก็ให้มันตายไป เมื่อใจยังมีเชื้อให้เกิดอยู่ ก็กลับมาเกิดอีกใหม่ได้ ในช่วงเวลาที่กำหนดไว้ภายใน ๗ วันนี้ ชีวิตจะหมดไปในวินาทีใด เราพร้อมแล้วในขณะนี้

เกิดนิมิตเตือนใจ

ในคืนที่ ๗ นับแต่วันเข้าพรรษามาถือว่าเป็นวันสำคัญ เป็นคืนสุดท้ายแห่งชีวิต ถ้าหลุดพ้นถึงพระนิพพานได้ก็ในคืนนี้ ถ้าไม่ได้ชีวิตก็จะถึงที่สุดคือตายในคืนนี้อย่างแน่นอน ในขณะนั้นได้เกิดทุกขเวทนาทางกายขึ้นมาอย่างหนัก เกิดความเจ็บปวดในร่างกายมีความรุนแรงมากขึ้น แทบจะเดินจงกรมต่อไปอีกไม่ได้เลย เพราะธาตุขันธ์ต้านทานความเพียรไม่ไหว ถึงอย่างไรก็ต้องอาศัยสัจจะบังคับตัวเองอย่างเต็มที่ ทั้งใช้ปัญญาเตือนตัวเองอยู่เสมอว่านี่ทูล ตัวเองเป็นพระกรรมฐาน เป็นนักปฏิบัติที่เด็ดเดี่ยวกล้าหาญและกล้าตายยอมเสียสละได้แม้กระทั่งชีวิต เพียงมีความทุกข์เจ็บปวดเพียงเท่านี้ยังไม่ได้เสี้ยวหนึ่งส่วนร้อยของพระพุทธเจ้าเลย พระพุทธเจ้าทำความเพียรจนสลบไสลฟื้นคืนมาหลายครั้ง พระพุทธองค์ก็ยังไม่ท้อถอยในความเพียรนี้เลย นี้เราผู้หวังติดตามพระพุทธเจ้า เราก็อย่ายอมแพ้ในความทุกข์นี้เลย ถ้าหากจะตายจริงๆ ก็ขอมอบกายถวายชีวิต เพื่อบูชาคุณของพระพุทธเจ้า ขอบูชาคุณของพระธรรม ขอบูชาคุณของพระอริยสงฆ์ ด้วยสัจจะที่ตั้งไว้ในขณะนี้ เมื่อได้ทอดอาลัยในชีวิตอย่างนี้แล้ว จากนั้นก็ได้รีบเร่งภาวนาปฏิบัติให้สุดกำลังทั้งเดินจงกรมทั้งนั่งสมาธิ ทั้งใช้สติปัญญาพิจารณาในสรรพสังขารทั้งหลายให้เป็นไปในสัจธรรม ลงสู่ไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตาอยู่เสมอ เมื่อเหนื่อยในการใช้ปัญญา ก็กำหนดจิตเข้าพักในสมาธิต่อไป ออกจากสมาธิก็ใช้ปัญญาพิจารณาในสรรพสังขารให้ต่อเนื่องกันอยู่เป็นนิสัยต่อไป

ในขณะหนึ่ง จิตมีความสงบในสมาธิอย่างเต็มที่ ไม่รู้ว่ามีความสงบนานเท่าไร จากนั้นจิตก็เริ่มถอนออกสมาธิมา จึงมีความรู้เกิดขึ้นในขณะนั้นว่า ผลไม้ยังไม่แก่ จะบังคับให้สุกในขณะนี้ไม่ได้ จากนั้นก็ได้เอาความรู้ที่เกิดขึ้นมาพิจารณา จึงได้เข้าใจในความรู้ที่พร้อมด้วยเหตุผลในทันที ขณะนี้เราพึ่งปฏิบัติมาได้เพียง ๗ วันเท่านั้น อินทรีย์เรายังไม่แก่ จะบังคับให้ตัวเองได้บรรลุมรรคผลนิพพานในขณะนี้ยังไม่ได้ ต้องรอให้อินทรีย์แก่กล้าอีกระยะหนึ่ง ความหวังในความหลุดพ้นเพื่อถึงพระนิพพานใน ๗ วันนั้นก็เป็นโมฆะไป แต่ก็ตั้งความหวังเอาไว้ว่า เมื่อถึงวันปวารณาออกพรรษา อินทรีย์ก็จะแก่เต็มที่แล้ว ในวันออกพรรษาจะเป็นวันตัดสินชี้ขาดกันว่า จะหลุดพ้นไปได้หรือไม่ จึงได้ตั้งความหวังในวันปวารณาออกพรรษาเอาไว้ในครั้งหนึ่ง การปฏิบัติภาวนาก็ยังตั้งใจเอาไว้อย่างคงเส้นคงวา สติปัญญาก็มีความมั่นคง ปฏิบัติอย่างเข้มข้นอย่างจริงจังเต็มที่ การปฏิบัติผ่านมาได้ ๑ เดือน ก็เกิดนิมิตขึ้นมาอีก แต่ก็ไม่เชื่อในนิมิตอยู่นั้นเอง

นิมิตเห็นตาปะขาวมาเตือน

ในขณะนั้น การภาวนาปฏิบัติอยู่ในขั้นอุกฤษฏ์ ไม่ได้คำนึงถึงชีวิตในความเป็นตายอย่างใด สังขารร่างกายได้ทรุดโทรมเพราะการอดนอนผ่อนอาหารก็ตามก็ให้เป็นเรื่องของร่างกายไป ไม่ถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญอะไร มีแต่กัดฟันต่อสู้ในสัจจะที่ตั้งเอาไว้อย่างจริงจัง ในคืนหนึ่งกำลังทำสมาธิ ในขณะจิตมีความสงบอยู่ ปรากฏเห็นตาปะขาวคนหนึ่งมือถือไม้เท้าเดินมาแล้วขึ้นมาบนกุฏิ นั่งพับเพียบเรียบร้อยดี แต่ก็ไม่กราบเพียงยกมือไหว้ข้าพเจ้าอย่างสวยงาม แล้วพูดขึ้นว่า นี่ท่าน การภาวนาปฏิบัติของท่านในขณะนี้มันตึง

เกินไป ถ้าทำความเพียรไม่มีการพักผ่อนหลับนอน ต่อไปธาตุขันธ์ของท่านอาจถึงความวิบัติถึงตายไปได้ ความตั้งใจของท่านที่จะให้ถึงในมรรคผลนิพพานในชาตินี้ ก็จะไม่สำเร็จในชาตินี้เลย ฉะนั้น ขอให้ท่านมีการพักผ่อนหลับนอนให้แก่ธาตุขันธ์บ้าง เมื่อธาตุขันธ์ร่างกายมีความสมบูรณ์ทรงตัวอยู่ได้ไม่อ่อนเพลีย การปฏิบัติภาวนาให้ตั้งอยู่ในทางสายกลางเป็นมัชฌิมา เมื่อปฏิบัติอยู่ในขั้นมัชฌิมาทางสายกลางอย่างต่อเนื่อง การปฏิบัติของท่าน และความตั้งใจของท่าน เพื่อจะให้ถึงมรรคผลนิพพานในชาตินี้นั้นท่านก็จะสมหวังสมความตั้งใจเอาไว้ในชาตินี้อย่างแน่นอน พอพูดจบ ตาปะขาวก็ได้ยกมือไหว้ข้าพเจ้าอีกครั้ง แล้วก็ลงจากกุฏิไปในขณะนั้น จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา มาพิจารณาดูว่าตาปะขาวนี้มาจากไหน ในบริเวณนี้ไม่มีตาปะขาวเลย ในขณะนั้นยังคิดว่าเป็นตาปะขาวจริงๆ ตาปะขาวนี้เหมือนจะรู้จักแต่จำไม่ได้ว่าเคยเห็นอยู่ที่ไหนนึกไม่ได้เลย อายุประมาณ ๔๐ ปี มีผิวพรรณผ่องใสมีสง่าราศีดี มีความตั้งใจจะมาเตือนข้าพเจ้าโดยตรง

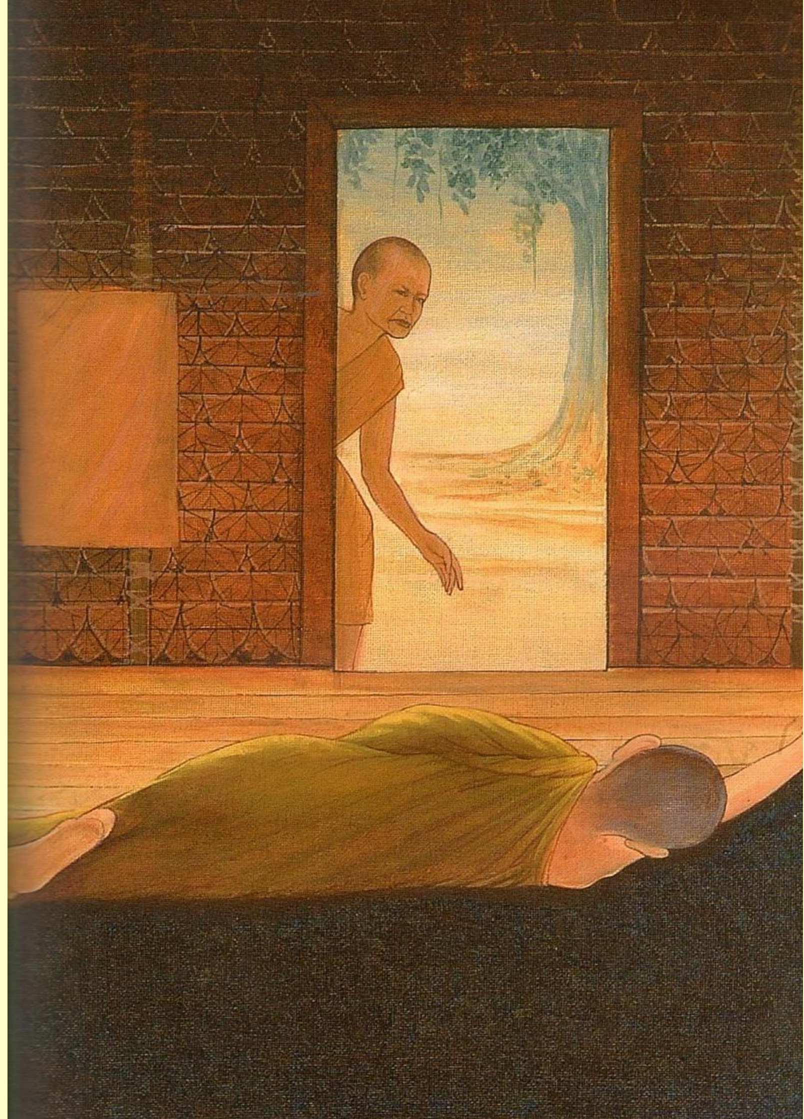
จากนั้น ก็ได้พิจารณาเรื่องของตาปะขาวมาเตือนว่า ให้เราลดหย่อนความเพียรลง ให้มีการพักผ่อนหลับนอนแก่ธาตุขันธ์บ้าง แล้วคิดตำหนิตาปะขาวว่า การให้ลดความเพียรลงนี้ใช้ไม่ได้ ตาปะขาวนั้นเป็นใครมาจากไหน หรือหากเป็นมารมาทำเป็นอุบายหลอกก็เป็นได้ มาทำให้เราหลงกลเพื่อจะได้เหินห่างจากมรรคผลนิพพานก็อาจเป็นได้ ความเพียรที่เราปฏิบัติอยู่ในขณะนี้ ก็ยังไม่เห็นวี่แววที่จะให้หลุดพ้นได้เลย ถ้าหากเราลดหย่อนผ่อนความเพียรลงในเมื่อไร ก็จะเข้าข่ายในกลหลอกของมารนี้ทันที นี้ต้องเป็นมารปลอมตัวมาหลอกให้เราเผลอตัวแน่นอน อย่ากระนั้นเลย จากนี้ไปเราจะทำความเพียรเต็มที่ มีความเข้มแข็งมากขึ้น เพื่อเอาชนะมารตัวนี้ให้ได้ จะไม่ทำตามที่มารมาร้องขอให้ลดความเพียรลงแต่อย่างใด จากนี้ไปเราจะเร่งทำความเพียรอย่างเต็มที่ มีสติปัญญาเท่าไรก็จะนำมาเป็นอุบายความเพียร ใช้ความพิจารณาในหลักสัจธรรม ไม่ต้องมีการพักผ่อนหลับนอน ใช้สติปัญญาอบรมสั่งสอนใจอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะอยู่ในที่ไหนแห่งใด จะต้องใช้สติปัญญาพิจารณาให้ต่อเนื่องกันอยู่เสมอ ต่อไปมารเหล่านี้จะไม่มาใช้อุบายหลอกเราอีกต่อไป ทำให้มารเกิดความกลัวในความเพียรของเราให้ได้ ต้องทำใจให้มีความเข้มแข็ง ไม่ต้องลดหย่อนผ่อนตามในมารหน้าไหนเลย

สลบแล้วฟื้น

จากนั้นก็เร่งความเพียรให้มากขึ้น การเดินจงกรม การทำสมาธิ ก็ทำอย่างเต็มที่ การอดนอนผ่อนอาหาร การสำรวมกายวาจาใจก็ต้องมีความสังวรระวัง ตั้งสติปัญญาไว้เป็นหลักแนบแน่น พิจารณาตามความเป็นจริงในสิ่งต่างๆ ไม่ลดละ ในช่วงที่เร่งความเพียรอยู่นี้เองธาตุขันธ์ก็เริ่มแสดงตัวว่าทำท่าจะไปไม่รอด เกิดมีอาการอ่อนเพลียลงอย่างกระทันหัน การทรุดตัวลงในขณะนี้ มีอาการไข้ป่ามาลาเรียเป็นอย่างหนักทีเดียว และเป็นไข้ในช่วงอดอาหารพอดี จากนั้นก็เกิดความทุกขเวทนาขึ้นอย่างรุนแรง เมื่อธาตุขันธ์มีความแปรปรวนมากขึ้นๆ ความอ่อนเพลียอิดโรยก็เพิ่มขึ้น แทบจะไม่มีกำลังหายใจแต่อย่างใด ในใจคิดว่าตัวเองจะมีชีวิตอยู่ไม่นานก็จะตายไป ในขณะนั้นไม่มียาจะกินแก้ไข้นี้เลย ทั้งอดนอน อดอาหารมาแล้ว ๓ วัน ตั้งใจว่าจะให้ครบกำหนดตามสัจจะที่ตั้งไว้ ๗ วัน ทั้งเป็นไข้มาลาเรียอย่างรุนแรง ในขณะนั้นตัดสินใจได้อย่างเด็ดเดี่ยวกล้าหาญ คิดอยู่ว่า ชีวิตเราจะมีอยู่เป็นวันสุดท้าย นี้เราเพิ่งบวชมาได้เพียง ๒ เดือนเท่านั้น ก็จะมาถึงจุดจบกันในวันนี้หนอ ไม่มีทางเลือกอื่นอีกแล้ว มีแต่ตั้งสติคอยสังเกตลมหายใจจะหมดไปเท่านั้น ในเมื่อปลงชีวิตลงสู่ความตายได้แล้ว ก็ไม่มีความกลัวในการตายในครั้งนี้แม้แต่นิดเดียว จึงคิดได้ว่า เราจะมานอนตายอยู่ที่กุฏินี้ไม่สมควรอย่างยิ่ง ไหนๆ เราก็จะตายอยู่แล้ว เราควรไปตายในทางเดินจงกรมนั้นดีกว่า เมื่อคิดได้อย่างนั้นแล้ว ก็พยายามพยุงตัวเองเกาะฝากุฏิว่าจะยืน ในขณะที่ลุกขึ้นยืนยังทรงตัวไม่ได้ ก็หมดความรู้สึกสลบล้มลงอยู่กับที่ในขณะนั้นเอง

เขียนตามคำบอกเล่าของหมู่คณะ

ในช่วงนี้จะเขียนตามคำบอกเล่าของหมู่คณะ หลังจากได้ฟื้นตัวคืนมาแล้ว ในขณะที่ล้มลงอย่างแรงนั้น มีเพื่อนอีกองค์หนึ่งอยู่กุฏิใกล้กัน ได้ยินเสียงดังขึ้นที่กุฏิข้าพเจ้าอย่างแรงผิดปกติ ต้องมีอะไรเกิดขึ้นที่กุฏิของท่านทูลแน่นอน จึงได้เดินมาดู ท่านองค์นี้ชื่อว่าเลียบ ท่านได้ถือสัจจะว่าจะไม่พูดกับใครๆ ในเวลา ๑ เดือน ท่านถือธุดงค์ข้อ มุขวัตร และถือธุดงค์ข้อ เนสัชชิก ไม่มีการหลับนอนภายใน ๑๕ วันอีกด้วย เมื่อท่านเดิน

มาถึงกุฎิส่องดูเห็นท่านทูลผิดปกติ จึงได้ขึ้นไปที่กุฏิ แล้วกระตุกขาหลายครั้งก็ไม่รู้ตัว ได้มองดูหน้าจึงรู้ว่าท่านทูลได้ตายไปแล้ว จากนั้นก็ได้รีบลงจากกุฏิไปหาหมู่คณะครูอาจารย์ผู้ใหญ่ ไปแล้วก็พูดไม่ได้กลัวเสียสัจจะ ได้แต่แสดงกิริยาในลักษณะตายให้ดูอยู่เท่านั้น ครูอาจารย์ไม่เข้าใจ จึงไปหากระดาษและปากกามาให้เขียน ก็ได้เขียนบอกว่าท่านทูลได้ตายแล้ว ครูอาจารย์ก็มีความตกใจรีบมาดูเห็นพระทูลตายจริง ก็รีบไปบอกหมู่คณะภายในวัดให้ไปตีระฆังฉุกเฉิน บอกกันว่าไปดูท่านทูลตายอยู่ในกุฏิเดี๋ยวนี้ เมื่อตีระฆังฉุกเฉิน พระเณรก็พากันมากุฏิท่านทูล เป็นกุฏิเล็กๆ ขึ้นไปได้ไม่เกิน ๔ คน ถ้ามากกว่านี้กุฏิจะหักพังแล้วพากันบีบนวดอย่างชุลมุนวุ่นวาย ทุกองค์มีความสลดใจในการตายของพระทูลเป็นอย่างมาก ทุกองค์พูดเป็นเสียงเดียวกันว่า น่าเสียดาย มีความอาลัยในพระทูลเป็นอย่างมากทีเดียว บางท่านได้พูดว่า เมื่อตายมานานถึงขนาดนี้ไม่มีทางจะฟื้นตัวมาอีกแล้ว เพราะตายมาแล้วตั้งแต่เที่ยงขณะนี้ ๔ โมงเย็น มีทางเดียวจัดพระเณรไปหาฟืนเอามาเผาเท่านั้น พระผู้ใหญ่องค์หนึ่งว่า อย่าพากันพูดเช่นนั้น ร่างกายยังมีความอุ่นนิดๆ อยู่ ให้พากันนวดจนกว่าร่างกายจะแข็งกระด้าง แล้วเย็นในทุกส่วนของร่างกาย ถึงจุดนั้นแล้วจึงพากันไปหาฟืนเผา ในช่วงนี้ให้มาช่วยกันก่อน เรื่องการหาฟืนเผาเอาไว้ทีหลัง ครูอาจารย์เล่าให้ฟังว่าเป็นอย่างนี้

ฟื้นตัวขึ้นมาเพราะหมู่คณะช่วยเหลือ

ในขณะนั้นพระทูลได้ตายไปแล้วนานถึง ๔ ชั่วโมง ในช่วงขณะจะฟื้นตัวคืนมานั้นมีลมหายใจกระทบกับสำลีนิดๆ แล้วมีลมหายใจกระทบสำลีแรงขึ้นๆ จากนั้นมีการกะพริบตานิดๆ เพื่อนพระก็พากันร้องตะโกนเสียงดังๆ เพื่อกระตุ้นสติให้ตื่นตัวเร็วขึ้น ในที่สุดก็ฟื้นตัวคืนมา ในขณะนั้นข้าพเจ้ายังจำหน้าใครยังไม่ได้ เพียงจำได้คำเดียวว่า ท่านทูลๆ ยังมีเสียงดังแว่วๆ ในหูอยู่ แล้วลืมตาขึ้นมาเล็กน้อย แต่ก็พูดยังไม่ได้ เพื่อนเอาน้ำหยอดเข้าปากไปทีละน้อยๆ จึงมีเสียงพูดได้เบาๆ เพราะเหนื่อยมาก แล้วก็รู้ตัวเองเป็นปกติคืนมา แต่ก็นั่งโดยลำพังตัวเองยังไม่ได้ เพราะมีการอ่อนเพลียมากในขณะนั้น การหายใจก็ยังไม่สะดวก เพื่อนๆ ก็ได้ประคองตัวลุกขึ้นนั่ง เอายาหอมมาให้ดมเพื่อกระตุ้น

หัวใจกันพักใหญ่ พอพูดได้ครูอาจารย์ก็ได้ถามอาการที่เกิดขึ้นว่าเนื่องจากอะไรเป็นต้นเหตุ จึงได้เล่าเรื่องความเพียรให้ฟัง ความเป็นไข้ในระหว่างการอดข้าว ไม่ยอมตายอยู่ที่กุฏิ การพยุงตัวเกาะฝาที่จะลงไปตายที่ทางเดินจงกรม เกิดอาการวูบไปโดยไม่รู้ตัว เรื่องต่างๆ ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว

เมื่อครูอาจารย์ได้ฟังเรื่องการปรารภความเพียรของพระทูลแล้ว พากันส่ายหน้าพร้อมทั้งพูดว่า แหม! ความเพียรของท่านทูลนี้มันเกินไป ทั้งอดนอน ทั้งอดอาหาร ทั้งมีอาการไข้มาลาเรีย ทั้งอยู่ในอิริยาบถ ๓ ธาตุขันธ์อะไรจะทนได้ไหว นี่ยังดีที่มีเพื่อนอยู่ใกล้ ถ้าอยู่องค์เดียวห่างหมู่คณะจะได้เผากันทิ้งไปอย่างแน่นอน ครูอาจารย์องค์หนึ่งพูดว่า การทำความเพียรของท่านทูลนี้มันเกินไป ถึงว่าเราปฏิบัติถูก แต่มันเกินความพอดี คือตึงเกินไปถ้าเป็นสายพิณก็จะขาดทิ้งไปเปล่า ไม่มีใครเลยที่จะทำความเพียรอย่างท่าน ผมมาคอยสังเกตดูท่านทำความเพียรหลายครั้งหลายหน ทั้งกลางวันและกลางคืน ไม่รู้ว่าท่านพักผ่อนหลับนอนเวลาไหน ผมเองยอมรับว่า ทำความเพียรเหมือนท่านไม่ได้ ผมคิดว่าจะเตือนท่านอยู่หลายครั้งแล้ว แต่ก็กลัวว่าจะมาขัดขวางขัดจังหวะในความเพียรและความตั้งใจของท่าน เพราะทุกองค์ก็มีความตั้งใจในการหลุดพ้นด้วยกันทั้งนั้น นี้ยังดีที่มีหมู่คณะได้เห็นไม่เช่นนั้นก็จะตายเน่าอยู่ในกุฏิองค์เดียว นี่ท่านเพิ่งบวชมาได้ ๒ เดือนเท่านั้นและมีอายุยังหนุ่มเพียง ๒๗ ปี จะมีอนาคตสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไปอีกนานทีเดียว การภาวนาปฏิบัติ ต้องอยู่ในมัชฌิมาทางสายกลาง จึงจะทำให้ถึงซึ่งมรรคผลนิพพานได้ นี้คือแนวทางของพระอริยเจ้าทั้งหลาย สมมุติว่า ถ้าหากท่านได้ตายไปในขณะนี้แล้ว มรรคผลนิพพานที่เราจะพึงได้พึงถึงในชาตินี้ก็จะหมดสิทธิ์ในทันที ต่อไปนี้ให้ท่านได้ผ่อนความเพียรลงบ้าง อย่าบีบบังคับในธาตุขันธ์จนเกินไป ให้รู้จักความพอดีในธาตุขันธ์ของตัวเอง การพักผ่อนหลับนอนก็เป็นอาหารทางกายและทางใจด้วย ธาตุขันธ์ยังมีความต้องการอาหารประเภทนี้อยู่ ถ้าเรารู้จักประมาณตัวเองที่เรียกว่า อัตตัญญุตา เป็นผู้รู้จักประมาณตัวเอง การปฏิบัติก็จะก้าวหน้าไปด้วยดี นี่คือทางสายกลาง เป็นแนวทางที่เป็นมัชฌิมาจะทำให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ได้ในชาตินี้ ถ้าเรามีความพยายามปรารภความเพียรอยู่ อีกวันหนึ่งข้างหน้า ก็จะได้ถึงพระนิพพานแน่นอน

หวนระลึกได้ในคำเตือนของตาปะขาว

เมื่อครูอาจารย์ได้เตือนสติ อบรมสั่งสอน เรื่องการปรารภความเพียรให้อยู่ในขอบเขตของมัชฌิมา คือทางสายกลาง จึงหวนระลึกได้ในคำเตือนของตาปะขาว แต่ก่อนคิดว่าเป็นมารจะมาตัดรอนในความเพียร แต่บัดนี้เหตุที่เกิดขึ้นทุกอย่าง เป็นไปตามที่ตาปะขาวชี้ทั้งหมด แต่ก่อนมีแต่ความกล้าหาญมีความเด็ดเดี่ยวจริงจัง มีแต่ความมุ่งหวังในความหลุดพ้นอย่างเดียว ใครๆ จะมาขัดขวางในความเพียรนี้ไม่ได้เลย มีความหลุดพ้นเร็วเท่าไรเป็นดี จะได้มีเวลาอบรมสั่งสอนคนอื่นเป็นเวลายาวนานได้ จึงขอขอบพระคุณครูอาจารย์ทุกๆ องค์ที่ให้ความช่วยเหลือชีวิตของตัวกระผมกลับคืนมาได้ บุญกุศลใดที่กระผมได้บำเพ็ญมาแล้ว ขอบุญกุศลนั้นจงเป็นพลปัจจัย ให้ครูอาจารย์ทุกๆ ท่าน ได้ประสบความสำเร็จในมรรคผลนิพพานทุกท่านเทอญ

จากนั้นมา ครูอาจารย์ก็ได้หาหมอมารักษาไข้ป่ามาลาเรียให้หายไปเป็นปกติ และมีการพักผ่อนหลับนอนและอาหารการฉันก็เพิ่มขึ้น เพื่อรักษาร่างกายไม่ให้อ่อนเพลีย เมื่อร่างกายได้หายเป็นปกติแล้ว ก็ได้วางแผนในวิธีปฏิบัติใหม่ จะปฏิบัติแค่ไหนจึงจะอยู่ในขอบเขตของมัชฌิมาทางสายกลางของเรา จึงหวนระลึกได้เรื่องของพระพุทธเจ้า เมื่อครั้งพระองค์ได้บำเพ็ญอยู่ในดงคสิริ มีการอดหลับอดนอน ไม่รับฉันอาหารถึง ๔๙ วัน ในครั้งนั้นถ้าพระอินทร์ไม่เอาพิณ ๓ สายมาดีดให้ดู ไม่รู้ว่าชีวิตของพระองค์จะเป็นอย่างไร เมื่อพระองค์ได้รู้ว่าการปฏิบัติของพระองค์มันตึงเกินไป เหมือนสายพิณที่ตึงเต็มที่ก็มีแต่จะขาดไปเท่านั้น เมื่อพระองค์ได้กลับมาฉันอาหาร ทำให้ร่างกายมีความสมบูรณ์มากขึ้น สติปัญญาก็มีการทำงานอย่างสมบูรณ์ไปด้วย พระองค์จึงเข้าทางมัชฌิมาทางสายกลางได้แล้วพระองค์ก็ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอย่างสมบูรณ์ เมื่อพิจารณาเรื่องของพระพุทธเจ้าแล้ว ก็ได้มาทบทวนในการปฏิบัติของตัวเอง ก็มีความเข้าใจว่า เราก็ตึงเกินความพอดีไปเป็นอย่างมากทีเดียว ในคืนหนึ่งได้คิดดำริเรื่องตาปะขาวที่มาเตือนว่าตาปะขาวนี้เป็นใครมาจากไหน ในคืนนั้นกำหนดจิตลงสู่สมาธิได้แล้ว จึงได้รู้ว่าตาปะขาวนั้น เป็นหัวหน้าเทพในระดับสูงชั้นดาวดึงส์ ท่านผู้นี้จะลงมาช่วยท่านผู้ใดได้ ท่านผู้นั้นจะต้องมีความอันเป็นไปในชีวิตที่ไม่ควรจะเป็น ท่านจะลงมาช่วยในลักษณะอย่างนี้เท่านั้น

ตั้งหลักปฏิบัติใหม่

จากนั้น ก็มาพิจารณาการปฏิบัติของตัวเองที่ผ่านมาว่า การปฏิบัตินั้นผิดหรือถูก ก็รู้ได้ว่าอุบายวิธีปฏิบัตินั้นถูกต้องทุกประการ เรื่องสลบตายฟื้นคืนมานั้น เป็นการบีบบังคับร่างกายเกินไปจนทำให้ร่างกายรับไม่ไหว จึงทำให้ร่างกายเกิดอาการขึ้นมาอย่างนั้นเหมือนใช้วิธีเอาผลไม้ที่ยังไม่แก่เอามาบีบบังคับให้มันสุก ในเมื่อมันสุกไม่ได้ก็เกิดมีอาการเน่าขึ้นมาได้ หรือเหมือนกับเครื่องยนต์รถที่มีกำลังเพียงเท่านี้ แต่ไปใช้งานเกินกำลัง ก็ทำให้เครื่องพังได้เช่นกัน นี้ฉันใด การปฏิบัติที่ผ่านมา เป็นในลักษณะบังคับธาตุเกินไป การให้อาหารส่วนหยาบคือข้าวน้ำต่างๆ ก็ไม่พอแก่ความต้องการของธาตุขันธ์ การพักผ่อนทางร่างกายแทบจะไม่มีเวลาพักเลย การนอนให้หลับสนิทที่เป็นอาหารที่สำคัญทางร่างกายก็ไม่ได้หลับเพียงพอ สิ่งทั้งหมดนี้คือความไม่สมดุลย์กันจึงทำให้ร่างกายเกิดความวิบัติไปได้ ฉันนั้น เมื่อมาเข้าใจในวิธียืดหยุ่นทางร่างกายแล้วอย่างนี้ จากนี้ไปก็จะตั้งหลักใหม่ จะให้ความเป็นธรรมแก่ร่างกายบ้าง ในเมื่อร่างกายมีความต้องการอย่างนี้ ก็ต้องให้อาหารเขาให้อิ่มพอสมควร แต่ก็ไม่ให้เกินความพอดีจนเกิดความเกียจคร้านขึ้นมา มีแต่หลับนอนจนเกินไปหรืออ้วนเหมือนกับหมู มันจะเป็นช่องทางให้กิเลสตัณหามีการฟักตัวเกิดมีกำลังต่อสู้กับสติปัญญา การภาวนาปฏิบัติก็จะไม่ก้าวหน้าแต่อย่างใด

การให้ความเป็นธรรมแก่ธาตุขันธ์ ต้องมีการพักผ่อนหลับนอนพอสมควร ให้อาหารแก่ธาตุขันธ์พอทรงตัวอยู่ได้ ไม่ทำให้ร่างกายอ่อนเพลียจนเกินไป การเดินจงกรม การนั่งสมาธิก็ให้อยู่ในความพอดีจึงจะเป็นมัชฌิมา ทางสายกลางของธาตุขันธ์ เรียกว่าให้รู้จักสุขภาพของร่างกาย ให้มีกำลังต่อสู้เป็นคู่กับสติปัญญา เมื่อสติปัญญาเป็นหลักในการปฏิบัติอยู่แล้ว การสำรวมใจการพักใจในอุบายวิธีการทำสมาธิก็ไม่ลดละ การใช้สติปัญญาก็ไม่มีการท้อถอย ทั้งสองอุบายนี้ทำให้เป็นสายโซ่เชื่อมโยงต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา การตั้งหลักภาวนาปฏิบัติในครั้งนี้ ต้องใช้สติปัญญาเป็นหลักยืนตัวที่สำคัญ ส่วนการเดินจงกรม การนั่งสมาธิก็ให้เป็นเพียงอิริยาบถในการประกอบความเพียรเท่านั้น คำว่าสมาธิเป็นเรื่องของใจโดยตรง ส่วนการยืนเดินนั่งนอนนั้น เป็นเพียงอิริยาบถโดยธรรมชาติของธาตุขันธ์ แต่ก็นำมาประยุกต์ใช้ในวิธีทำความเพียรได้ เรียกว่า การยืน เดิน นั่ง นอน เป็น

ส่วนประกอบในการปฏิบัติเท่านั้น หลักสำคัญในการปฏิบัติก็คือสติปัญญานั่นเอง แต่การภาวนาปฏิบัติในยุคนี้ชอบนั่งสมาธิกันมาก เหมือนกับผูกขาดไปว่า การทำสมาธิจะต้องนั่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น นี่ก็เพราะความไม่เข้าใจในสมาธินั้นเอง คำว่า สมาธิ มันเป็นเรื่องของจิตโดยตรง จะอยู่ในอิริยาบถใดก็ได้ ขอให้จิตมีความตั้งมั่น ให้จิตมีความสงบ นั่นจึงเรียกว่าสมาธิของจริง เหมือนกับรับประทานอาหาร ต้องเอาความอิ่มมาเป็นหลัก จะยืน เดิน นั่ง นอนรับประทานย่อมทำได้ทั้งนั้น ไม่จำเป็นต้องมาผูกขาดว่า ต้องนั่งรับประทานเพียงอย่างเดียว การทำสมาธิก็ฉันนั้น ไม่จำเป็นต้องผูกขาดนั่งสมาธิเพียงอย่างเดียว การทำสมาธิด้วยวิธีนั่งนั้นทำได้ แต่ยืน เดิน นอน ทำสมาธิไม่ได้ ความเข้าใจอย่างนี้ไม่ถูกต้องเลย ฉะนั้นผู้ทำสมาธิต้องมีความชำนาญในอิริยาบถทั้งสี่ จึงจะมีความสมบูรณ์ จะเป็นเพราะว่าผู้สอนไม่เข้าใจในวิธีทำสมาธิก็อาจเป็นได้จึงสอนกันอย่างนี้ หนำซ้ำยังสอนกันต่อไปว่าทำสมาธิไปเถอะ เมื่อจิตมีความสงบแล้วปัญญาจะเกิดขึ้น ยังสอนให้เกิดความเข้าใจที่ผิดๆ นี้ต่อไป ความไม่เข้าใจของผู้ปฏิบัติตามก็เชื่อว่าเป็นอย่างนี้ทันที

บัดนี้ข้าพเจ้ามีความเข้าใจในหลัก มัชฌิมาทางสายกลางแล้ว แต่ก็เป็นทางสายกลางเฉพาะตัวเอง จึงได้ใช้สติปัญญาพิจารณาในสัจธรรม ให้เป็นไปตามไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตาเป็นหลักยืนตัว จะเป็นรูปธรรม นามธรรม ทั้งภายในและภายนอก สิ่งที่มีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต ทั้งเป็นของส่วนหยาบและสิ่งที่ละเอียด ทั้งใกล้และไกล ทั้งเราและเขา พิจารณาให้ลงสู่ไตรลักษณ์นี้ทั้งหมด ให้รู้เห็นตามความเป็นจริงในสิ่งนั้นๆ ว่าความจริงในการเปลี่ยนแปลงของธาตุขันธ์ ความจริงที่เป็นไปในความทุกข์ของธาตุขันธ์ ความจริงที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ทั้งกายและใจ ต้องใช้ปัญญาพิจารณาอยู่เสมอ ความจริงที่เป็นไปในอนัตตาอันเป็นสิ่งที่หมดสภาพไป ไม่มีสิ่งใดเป็นสัตว์เป็นบุคคลตัวตนเราเขา ทุกอย่างเป็นสัจธรรมมีการเกิดดับอยู่ในตัวมันเอง ถ้าปัญญาไม่มีความรู้ความฉลาดพอ ก็ไม่สามารถรู้เห็นในความเป็นจริงได้ ฉะนั้นปัญญาจึงเป็นแสงสว่างส่องทางให้ใจได้รู้เห็น เหมือนกับการเดินทางในที่มืด ถ้าไฟฉายไม่มีหรือมีแต่ไม่สว่างก็จะเกิดการหลงทางได้ง่าย หรือไฟฉายมีความสว่างดีแต่ผู้ถือไฟฉายนั้นตาบอด การเดินทางก็ไปไม่ถึงไหนเช่นกัน นี้ฉันใด ถ้าใจขาดปัญญาเป็นตัวนำให้แก่ใจแล้ว ถึงของจริงจะมีอยู่ที่กายที่ใจ ก็ไม่สามารถรู้

เห็นของจริงได้ เช่นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ที่มีอยู่ในตัวเรานี้ทั้งหมด ก็ไม่สามารถรู้เห็นได้นี้ก็เพราะขาดปัญญา ความสว่างทางใจนั่นเอง หรือมีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ที่ไปสัมผัสในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และอารมณ์ที่ฝังอยู่ที่ใจ ก็ไม่รู้เห็นได้เช่นกัน ทั้งที่สิ่งเหล่านี้มีอยู่ในตัวเราทั้งหมด และแสดงความไม่เที่ยงอยู่ตลอดเวลา แต่เราก็ไม่รู้เห็นได้ นี้ก็เพราะขาดปัญญามาพิจารณาให้แยบคายนั่นเอง อาการทั้งหมดนี้ ต้องใช้ปัญญาพิจารณาแต่ละอย่างให้ใจได้รู้เห็นตามความเป็นจริงอยู่เสมอ คำว่า อนิจจัง ความไม่เที่ยงนั้นก็จะถูกเปิดเผย ให้ใจได้รู้เห็นเป็นไปตามความเป็นจริงทุกประการ ทั้งหมดนี้มีอยู่ในตัวเราอยู่แล้ว ไม่ได้เอามาจากที่ไหนเลย ถ้ามีการรู้เห็นในลักษณะนี้ จึงเป็นสัมมาทิฏฐิ มีปัญญารู้เห็นอย่างชอบธรรม สัมมาสังกัปโป การดำริพิจารณาในสัจธรรมนั้นให้แยบคาย จึงเรียกว่าดำริชอบ ทำให้ใจมีความรู้เห็นได้อย่างชัดเจน

การใช้ปัญญาพิจารณาความทุกข์

การใช้ปัญญาพิจารณาความทุกข์นี้ ให้พิจารณาอยู่ที่กายที่ใจของตัวเราเอง ความทุกข์เนื่องจากร่างกายเป็นต้นเหตุ สิ่งใดเป็นเหตุให้ทุกข์เกิดขึ้น มีเหตุปัจจัยเนื่องจากอะไร ต้องใช้ปัญญาค้นหาเหตุที่เกิดทุกข์ให้ได้ ให้ใจได้รู้เห็นในเหตุนั้นอย่างชัดเจน เมื่อรู้เห็นเหตุให้เกิดทุกข์แล้ว จะไปละถอนปล่อยวางนั้นทำไม่ได้ เพราะเป็นสภาวทุกข์ คือทุกข์มีอยู่ประจำธาตุขันธ์ เป็นทุกข์ดั้งเดิมมาแต่กำเนิด เมื่อไรธาตุขันธ์ยังมีอยู่ สภาวทุกข์นี้ก็ต้องมีอยู่เพราะทุกข์นี้มันเป็นที่เกิดขึ้นพร้อมกับร่างกาย มีทางเดียวคือต้องรับรู้ในทุกข์นั้นๆ เรียกว่าทุกข์ควรกำหนดให้รู้เท่าความจริงของทุกข์นี้ไว้เท่านั้น มีวิธีที่จะหลบหลีกไปในบางเวลาเท่านั้น เช่นทุกข์ในการนั่งนานในท่านี้ ก็หาวิธีเปลี่ยนทางในการนั่งวิธีใหม่พลิกแพลงกันไปมาอยู่เสมอ นี่เป็นธรรมชาติในวิธีหลบทุกข์ไปในชั่วขณะหนึ่ง หรือนอน ไม่มีท่านอนไหนมีความสุขตลอดไปได้ ทีแรกก็คิดว่านอนท่านี้มีความสุข เมื่อนอนในท่าเดียวนานๆ ก็เป็นทุกข์ขึ้นมาได้ ก็ต้องพลิกแพลงไปมาในท่านอนหลายวิธี นี่ก็เป็นอุบายวิธีหลบทุกข์ไปเรื่อยๆ หรือยืนต่อกันนานๆ ก็เป็นทุกข์ ก็ต้องมีวิธีหลบทุกข์ด้วยการเดิน การนั่ง การนอนสลับกันไปมา หรือเดินนานๆ ก็เป็นทุกข์ ก็หาวิธีหลบด้วยการยืน การนั่ง การนอน

ฉะนั้นจึงทำความเข้าใจว่า สภาวทุกข์นี้มันละไม่ได้ เพียงให้กำหนดรู้เท่านั้น ความทุกข์ในลักษณะนี้ มีอยู่กับทุกคนในโลก เรียกว่า ทุกขัง อริยสัจจัง เป็นความทุกข์ที่เป็นจริงจะหลีกหนีไม่พ้น แม้พระพุทธเจ้าและพระอริยเจ้าทั้งหลายก็ยังมีสภาวทุกข์นี้ เช่นเดียวกันกับพวกเราทั้งหลาย อีกอย่างหนึ่งเรียกว่า ทุกข์จร ทุกข์จรนี้เข้ามาทางร่างกายได้และเข้ามากระทบทางใจได้ เช่น อากาศที่เกินความพอดี มีการร้อนจัด มีการหนาวจัดเย็นจัด ทุกอย่างที่มากระทบทางกายที่เกินความพอดีเป็นทุกข์เนื่องจากทางกายได้ทั้งนั้น จึงเรียกว่าปกิณกทุกข์ เป็นทุกข์ที่มีผลกระทบในบางครั้งคราว หรือตา หู จมูก ลิ้น กาย ที่ได้สัมผัสในสิ่งที่ไม่ชอบใจ ก็เกิดมีอารมณ์ทางใจให้เป็นทุกข์ได้ทั้งนั้น ศูนย์รวมทุกข์อยู่ที่ใจทั้งหมด ทุกข์ทางใจเนื่องจากการสัมผัสทางอายตนะนี้ จะต้องหาวิธีหลีกเลี่ยงในทางสติปัญญาจึงจะหลีกเลี่ยงได้ ไม่เหมือนการหลีกเลี่ยงทุกข์ในอิริยาบถแต่อย่างใด ทุกข์ทางใจที่เกิดจากอายตนะต้องใช้ปัญญาอบรมใจ ให้ใจได้รับรู้ผลที่เป็นทุกข์โทษภัยในอารมณ์ที่ไม่ชอบใจ และให้ใจได้รู้ผลของอารมณ์ที่ชอบใจจึงทำให้ใจเกิดเป็นอารมณ์แห่งความรัก อารมณ์แห่งความรักก็เป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงย่อมมีการเปลี่ยนแปลงได้ ที่เรียกว่าความรักอยู่ที่ไหนความชังก็อยู่ในที่นั้น ดังมีภาษิตว่า ปิยโต ชายเตโสโก ความโศรกเศร้าเสียใจย่อมเกิดจากความรัก เมื่อหากมีปัญญารู้เท่าในอารมณ์แห่งความรัก และรู้เท่าในอารมณ์แห่งความชังได้ ใจที่มีปัญญาจะรู้จักวิธีการรักษาตัว ไม่ให้เกิดความทุกข์ขึ้นได้

ความทุกข์ทั้งหลายมีเหตุมาจากความอยาก ตัวเราเป็นผู้สร้างเหตุแห่งความอยากขึ้นมาอย่างไร ผลก็ออกมาเป็นอย่างนั้น ความทุกข์ที่ทุกคนได้รับกันอยู่ในขณะนี้ เนื่องจากตัวเอง ไม่ยอมรับความจริงที่ตัวเองสร้างขึ้น หรือทำเหตุชั่ว แต่ต้องการรับผลที่ดี เมื่อไม่ได้ตามความต้องการก็เกิดความทุกข์ที่ใจ ความทุกข์เป็นสิ่งที่ทุกคนไม่ปรารถนา แต่ก็เป็นผลพลอยได้จากการกระทำของตัวเราเอง ความทุกข์ที่มนุษย์และสัตว์ในโลกนี้ได้รับอยู่เนื่องมาจากความอยากนี้ทั้งนั้น ฉะนั้นความอยากจึงเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์นานาประการดังเห็นกันอยู่ในที่ทั่วไป ใครจะเกิดในที่ไหน ในฐานะอะไรไม่สำคัญ เพราะธาตุ ๔ ขันธ์ ๕ เป็นสถานที่รวมทุกข์ทั้งปวงอยู่แล้ว ความทุกข์นี้จะอยู่เป็นคู่กับกายและใจต่อไปจนตลอดวันตาย ในอดีตชาติที่ผ่านมา ในชาติปัจจุบันที่เป็นอยู่ และเกิดมาใหม่ในชาติต่อไป ในเมื่อได้เกิดมาแล้ว ก็จะได้รับความทุกข์ด้วยกันทั้งสิ้น ฉะนั้นความทุกข์จึงได้เกิดมาจากความอยากเป็นต้นเหตุนานาประการ เมื่อดับตัณหาคือความอยากได้แล้ว ความทุกข์จะมีมาจากที่ไหน ในคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า ตัณหาเป็นกงจักรหมุนไปสู่ความทุกข์อยู่ตลอดเวลา ไม่มีกาลสมัยต้องเป็นไปตามหน้าที่ในตัวมันเอง

คำว่า อนัตตา เป็นสิ่งที่ทำให้เราผิดหวังมาตลอดแต่เรายังไม่รู้ไม่เห็น จึงได้หมายมั่นปั้นมือว่า สิ่งนี้เป็นเราและเป็นของของเราเรื่อยมา ไม่อยากให้พลัดพรากจากเราไป มีอยู่อย่างไรก็อยากให้เป็นอยู่อย่างนั้นตลอดไป คำว่าความตายก็ไม่อยากให้มีในตัวเรา ตลอดทั้งลูกหลานเหลนก็ไม่อยากให้สูญหายตายจากกัน อยากให้อยู่ในอ้อมอกของเราตลอดไป แต่ความจริงก็หนีจากความจริงไปไม่ได้ ถึงจะมีความรักหวงแหนสักปานใดก็จะตายจากกันไปอยู่นั่นเอง เหมือนเราได้สร้างบ้านพักอาศัยชั่วคราว ในเมื่อบ้านพักนั้นผุพังลงไป เราก็จะออกจากบ้านหลังนั้น ไปสร้างบ้านหลังใหม่อยู่ต่อไป เมื่อบ้านนั้นพังลงอีก ก็จะสร้างบ้านพักอาศัยอยู่ใหม่ไปอีก ไม่มีความสิ้นสุดลงได้เลย นี้ฉันใด ใจผู้ที่สร้างภพสร้างชาติ มีธาตุ ๔ ขันธ์ ๕ เป็นที่อาศัยชั่วคราว อีกไม่นานบ้านพักของใจคือธาตุ ๔ ขันธ์ ๕ ก็พังทลายไปตามหลักอนัตตา มีการสูญหายจากอัตตาตัวตนไป จะไม่มีคน จะไม่มีสัตว์อีกต่อไป ก็ฉันนั้น ร่างกายทุกส่วนก็จะแปรสภาพไปสู่ธาตุเดิมคือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟไปเท่านั้น ส่วนจิตใจก็จะไปหาเกิดเอาภพชาติใหม่ตามเหตุปัจจัยในตัวมันเอง ส่วนการทำ การพูดและความเห็น ผิดถูกชั่วดีอย่างไร ใจจะเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมด กายวาจาจะไม่มีความเกี่ยวข้องแต่อย่างใด ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นบุญและเป็นบาป ใจจะเป็นผู้รับผิดชอบในผลชั่วดีจากการกระทำของความอยากนี้ทั้งนั้น ฉะนั้นการใช้ปัญญาอบรมใจสอนใจจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง อุบายที่จะนำมาอบรมใจได้ เนื่องด้วยปัญญาที่มีความฉลาดรอบรู้ตามหลักความเป็นจริงเท่านั้น ดังบาลีที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า จิตฺตํ ทนฺตํ สุขาวหํ จิตนี้เมื่อปัญญาอบรมสั่งสอนอยู่บ่อยๆ จิตจะมีความรู้ความฉลาด และมีความสุขเป็นผลตอบแทน ดังบาลีว่า จิตฺตํ รกฺเขถ เมธาวี มีปัญญาที่มีความฉลาดรอบรู้เท่านั้น จึงจะรักษาจิตได้ ฉะนั้นการอบรมจิต การสอนจิต การฝึกจิต การรักษาจิต ต้องมีอุบายปัญญาที่ดีเท่านั้น เพราะจิตได้ถูกกิเลสตัณหา สังขาร อบรมมานาน จึงได้เกิดความหลงและไม่รู้ตามหลักสัจธรรมอันเป็นความจริงแต่อย่างใด ต้องใช้ปัญญาอบรมใจให้มากเอาไว้

นิมิตเห็นทางเดินจงกรมขวางหน้า ๓ เส้น

ในคืนหนึ่ง ขณะกำหนดจิตให้ลงสู่ความสงบในสมาธิได้ที่แล้ว เกิดนิมิตเห็นทางเดินจงกรมขวางหน้าอยู่ ๓ เส้น ทางเดินจงกรมเส้นที่ ๑ มีหญ้าเกิดขึ้นรกรุงรังเต็มไปหมด แต่ก็เห็นเป็นรูปทางเดินจงกรมอยู่ ไม่ได้เดินจงกรมในเส้นทางนี้เลย ทางเดินจงกรมเส้นที่ ๒ ก็มีหญ้าเกิดขึ้น เหมือนกันกับทางเดินจงกรมเส้นที่ ๑ แต่ไม่มีหญ้าเกิดหนาแน่น ทางเดินจงกรมเส้นที่ ๓ สุดท้ายมีความเตียนสะอาดราบรื่นดี เหมือนได้เดินจงกรมในเส้นทางนี้ทุกๆ ชั่วโมง ในขณะนั้น ปรากฏว่า ข้าพเจ้าได้เดินจงกรมในทางเส้นที่ ๓ นี้ ในขณะเดียวกันได้ยินเสียงประกาศบอกมาว่า ให้กลับถอยออกมาสู่ทางเดินจงกรมเส้นที่ ๒ อันเป็นทางสายกลางเสีย ในขณะนั้นข้าพเจ้าก็ได้ถอยกลับมาเดินจงกรมเส้นที่ ๒ อันเป็นทางสายกลางในทันที ในขณะเดียวกันปรากฏว่าทางเดินจงกรมนั้นได้ขยายออกอย่างกว้างขวางเท่ากันกับทางรถยนต์ขนาดใหญ่ยาวตรงมองจนสุดสายตา ในขณะนั้นมีม้าขาวตัวหนึ่งมีตัวใหญ่สวยงามมาก ใส่บังเหียนใส่อานพร้อมเสร็จ ได้มายืนอยู่เทียมข้างของข้าพเจ้า แล้วมีเสียงประกาศบอกมาว่าจงขึ้นขี่ม้าตัวนี้เสีย ข้าพเจ้าก็กระโดดขึ้นขี่ม้าในทันที แล้วมีเสียงบอกว่าให้ขี่ม้าไปตามเส้นทางนี้ นี่คือเส้นทางที่จะไปให้ถึงที่สุดแห่งความทุกข์ทั้งหลายจากนั้น ม้าก็ได้พาข้าพเจ้าวิ่งไปตามเส้นทางนั้นอย่างรวดเร็ว ในขณะเดียวกัน มีอีกคน ๑ ขี่ม้าตัวเล็กๆ สีแดงวิ่งในเส้นทางนี้อยู่ เขาได้ตะโกนขึ้นมาว่าขี่ม้าแข่งกันไหมๆ ข้าพเจ้าไม่พูดอะไรเพราะคิดว่าไร้สาระไม่มีประโยชน์อะไร เพราะม้าเขากับม้าเรามีฐานะต่างกันโดยสิ้นเชิง ม้าของข้าพเจ้าก็วิ่งผ่านไปมีความรวดเร็วมาก เมื่อม้าพาข้าพเจ้าวิ่งไปใกล้จวนจะถึงจุดหมายปลายทาง ก็ได้มองเห็นที่สุดของเส้นทางนั้นได้อย่างชัดเจน จากนั้นม้าก็พาข้าพเจ้าเหาะลอยขึ้นไปบนอากาศ เหมือนกันกับจรวดทะยานขึ้นสู่ท้องฟ้านั่นเอง ม้าก็พาข้าพเจ้าเหาะลอยขึ้นสูงเหนือก้อนเมฆ จนมองลงมาดูโลกมนุษย์ไม่เห็นเลย ตัวข้าพเจ้านั่งอยู่บนหลังม้าอย่างแนบแน่นได้ดี

จากนั้นม้าก็พาข้าพเจ้าลอยขึ้นไปสูงถึงชั้นอวกาศ ในชั้นอวกาศนี้มีความเวิ้งว้างมองไปไหนจนสุดสายตา แล้วมีเสียงประกาศมาว่า ให้ขี่ม้ารอบจักรวาล ๓ รอบ ม้าก็พาข้าพเจ้าวิ่งรอบจักรวาล ๓ รอบอย่างรวดเร็ว เมื่อรอบจักรวาล ๓ รอบแล้ว ก็มีเสียงประกาศว่า ให้พาม้าลงไปสู่มนุษยโลกเสีย ข้าพเจ้าก็พาม้าลอยลงสู่มนุษยโลกลงมาห่าง

จากพื้นดินประมาณประมาณ ๔๐ เมตร มีต้นไม้ใหญ่นานาชนิด ใหญ่สูงอย่างหนาแน่นทีเดียว ในขณะม้าพาข้าพเจ้าเหาะลอยไปที่ไหนต้นไม้ใหญ่ทั้งหลายก็แยกช่องทาง ให้ม้าพาข้าพเจ้าเหาะไปตามช่องนั้นอย่างรวดเร็ว เหาะลอยไปมาในโลกมนุษย์นี้ทั้ง ๘ ทิศ ข้าพเจ้าได้รู้เห็นในโลกมนุษย์นี้อย่างทั่วถึง แล้วมีเสียงประกาศบอกว่า เมื่อรู้เห็นในโลกมนุษย์นี้อย่างทั่วถึงแล้ว ให้พาม้าลงสู่พื้นดินเสีย จากนั้นม้าก็พาข้าพเจ้าลอยลงสู่พื้นดินพอเท้าม้าแตะกับพื้นดินเท่านั้น จิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิพอดี

จากนั้นก็ได้ใช้ปัญญาพิจารณาดูในเรื่องนิมิตที่เกิดขึ้น เริ่มต้นจากเห็นทางเดินจงกรม ๓ เส้น มีความหมายเป็นอย่างไร ก็มีความเข้าใจในความหมายโดยทันที ทางจงกรมเส้นที่ ๑ มีหญ้าเกิดขึ้นในทางเดินจงกรมหนาแน่นนั้น หมายความว่าการปฏิบัติที่ย่อหย่อนหละหลวมในความเพียรนั้นไม่มี จึงได้เกิดหญ้าขึ้นมาอย่างหนาแน่น เส้นที่ ๒ หญ้าเกิดขึ้นในทางเดินจงกรมนั้นมีน้อย หมายความว่าการปฏิบัติไม่ได้อยู่ในมัชฌิมาทางสายกลางบ่อยครั้ง ถึงจะมีอยู่บ้างในบางครั้งคราวเท่านั้น ฉะนั้นหญ้าจึงได้เกิดขึ้นอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก เส้นที่ ๓ ไม่มีหญ้าเกิดขึ้นในทางเดินจงกรมเลยแม้แต่กอเดียว ทางนั้นเตียนสะอาดราบรื่นเหมือนกับนายช่างได้ขัดมันเอาไว้ นั้นหมายความว่าการภาวนาปฏิบัติเรามีความจริงจังเป็นอย่างมากหาเวลาพักผ่อนหลับนอนแทบไม่มี การปฏิบัติอยู่ในขั้นอุกฤษฏ์อย่างเต็มที่ ถ้าเป็นสายพิณก็ตึงจวนจะขาดอยู่แล้ว การถอยออกมาเดินจงกรมในทางสายกลางนั้น หมายความว่าเป็นการปฏิบัติอยู่ในชั้นมัชฌิมาคือทางสายกลาง ทางจงกรมขยายออกอย่างกว้างขวางเหมือนทางรถขนาดใหญ่นั้น หมายความว่าการปฏิบัตินั้นมีความสะดวกไม่มีความติดขัดแต่อย่างใด ไม่มีอุปสรรคในการบีบบังคับตัวเองให้ได้ให้ถึงไปตามกำหนดวันเวลา ม้าขาวที่ได้ขี่วิ่งตามเส้นทางนั้น หมายถึงปัญญาที่มีความฉลาดเฉียบแหลม พิจารณาในสิ่งใดเกิดมีความแยบคายและหายสงสัยในสิ่งนั้นๆ คนที่ขี่ม้าสีแดงตัวเล็กๆ ตะโกนว่าจะแข่งนั้น หมายถึงตัวสังขารการคิดปรุงแต่งในสมมุติทั้งหลาย แต่บัดนี้ความคิดในสังขารนั้นหมดสิทธิ์ที่จะมาคิดแข่งกับปัญญาอีกแล้ว ดังคำว่าม้าตัวมีฝีเท้าดีย่อมวิ่งทิ้งห่างกับม้าตัวที่ไม่มีฝีเท้าดีไปแล้วนี้ฉันใด ความคิดในทางปัญญาที่ฉลาดรอบรู้ย่อมทิ้งความคิดในสังขารไปฉันนั้น

นิมิตที่เกิดขึ้นนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นความหมาย เป็นอุบายในการปฏิบัติให้เกิดความเชื่อมั่นว่า มัชฌิมาปฏิปทา เรารู้และเข้าใจในมัชฌิมาทางสายกลาง ความเหมาะสม

ความพอดีในการปฏิบัติของตัวเรา การปฏิบัติต้องรู้จักในจุดยืนของตัวเองให้เหมาะสมเหมือนกับการทำอาหารรับประทานด้วยตนเอง ต้องรู้จักในคำว่ารสจืดและให้รู้จักในคำว่ารสจัด ถ้ารู้จักในสองรสนี้แล้ว เราก็จะรู้วิธีเพิ่มรสจืดขึ้น และรู้จักวิธีการผ่อนรสจัดลง ก็จะเกิดรสของอาหารที่อร่อยพอดีกับลิ้นและธาตุของตัวเอง นี้ฉันใด การปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปในแนวทางมัชฌิมาของตัวเอง ก็ต้องรู้จักการปฏิบัติที่ย่อหย่อนของตัวเอง และรู้จักการปฏิบัติที่ตึงเกินไปของตัวเอง ถ้ารู้ในสองอย่างนี้แล้ว มัชฌิมาการปฏิบัติอยู่ในทางสายกลางจะหาอุบายมาปฏิบัติไม่ยากเลย ก็ฉันนั้น ไม่ต้องไปให้ใครๆ กำหนดให้เราว่าเป็นผู้ปฏิบัติอยู่ในทางสายกลางแล้ว คำว่าทางสายกลางเป็นความพอดีเฉพาะตัวไม่เท่ากันเหมือนรับประทานอาหาร ความอิ่มพอดีของแต่ละคนจะไม่เท่ากัน คนหนึ่งอาจจะอิ่มได้ภายในหนึ่งจานและอีกคนหนึ่งอาจจะอิ่มสองหรือสามจานก็อาจเป็นได้ นี้ฉันใด การปฏิบัติที่เป็นมัชฌิมาของแต่ละคนก็เป็นในลักษณะฉันนั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า สุขาปฏิปทาขิปปาภิญญา การปฏิบัติอย่างสบายไม่มีอุปสรรคใดๆ แล้วบรรลุธรรมได้เร็ว สุขาปฏิปทาทันธาภิญญา การปฏิบัติอย่างสบาย แต่การบรรลุธรรมช้า ฉะนั้นการปฏิบัติ ให้เป็นไปในมัชฌิมาของตัวเองนั้น ต้องรู้ได้เห็นได้ด้วยตัวเอง คนอื่นบอกแทนไม่ได้

เรื่องนิมิตนั้น เกิดขึ้นจากการทำสมาธิที่เรียกว่า อุคหนิมิต นิมิตที่เกิดขึ้นมีหลายรูปแบบด้วยกัน เป็นสิ่งที่ให้เกิดความรัก เป็นสิ่งที่ให้เกิดความชัง เห็นเป็นซากผีสิ่งที่น่ากลัว เห็นสิ่งสกปรกโสโครกน่าขยะแขยง เห็นเป็นบ่อเงินบ่อทองน่าชอบใจ และเป็นได้หลายๆ อย่างมากทีเดียว อีกอย่างหนึ่งเมื่อนอนหลับไป แล้วฝันเห็นสิ่งต่างๆ เป็นสิ่งที่น่ารักน่ากลัว สิ่งที่ชอบใจและไม่ชอบใจ ขึ้นอยู่กับนิสัยของคนชอบฝันเป็นอย่างนั้น ชอบฝันเป็นอย่างนี้ จึงเรียกว่า สุบินนิมิต จะเป็นอุคหนิมิตหรือสุบินนิมิตก็ตาม จะเป็นคุณเป็นโทษด้วยกันทั้งสองอย่าง ถ้ามีนิมิตเกิดขึ้นแล้วถ้าไม่มีปฏิภาคนิมิตมาเป็นองค์ประกอบแล้ว นิมิตต่างๆ ก็จะไม่มีประโยชน์อะไร หรือหากมีปฏิภาคนิมิตอยู่แต่ตีความหมายในนิมิตนั้นไม่ถูกก็ไม่ได้ประโยชน์อะไร และอาจเกิดเป็นโทษได้ ถ้าตีความหมายในนิมิตนั้นถูกต้องก็จะเกิดประโยชน์มากทีเดียว ฉะนั้นผู้ปฏิบัติต้องมีความเข้าใจในนิมิตให้ถูกต้องนิมิตนั้นจะเป็นอุบายในทางปัญญาได้เป็นอย่างดี จะมีกำลังใจปฏิบัติภาวนาได้มากทีเดียว ถ้าปัญญาไม่ดีไม่มีความฉลาดและขาดเหตุผล ถึงจะมีนิมิตเกิดขึ้นเป็นในลักษณะใด เช่นเห็นร่างกายตัวเองมีแต่สิ่งเปื่อยเน่า มีแต่ความสกปรกโสโครก หรือเป็นร่างกระดูกก็ตาม

เมื่อจิตถอนออกจากสมาธิแล้วก็เฉยๆ ไม่มีปฏิภาคคือปัญญาพิจารณาอะไรเลย นิมิตนั้นก็ไม่มีประโยชน์แต่อย่างใด จะมีความเข้าใจว่าเราได้อสุภะหรือเกิดอสุภะแก่ตัวเราแล้วหาใช่ไม่ นั้นเป็นเพียงนิมิตในภาพอสุภะเท่านั้น อสุภะของจริงจริง ต้องรู้เห็นเนื่องด้วยสติปัญญาเท่านั้น จึงทำให้ใจเกิดนิพพิทา มีความเบื่อหน่ายเกิดขึ้นที่ใจได้

เมื่อข้าพเจ้าได้ใช้ปัญญาพิจารณาในนิมิตที่เกิดขึ้น ก็ตีความหมายได้ในทันทีว่าเป็นเรื่องอะไร ก็รู้ว่าเป็นเรื่องการปฏิบัติของตัวเองทั้งหมด จากนั้นมาก็รู้วิธีการผ่อนปรนในวิธีการบังคับธาตุขันธ์ของตัวเองลง ให้อาหารพอดีกับธาตุขันธ์ที่ต้องการ พอทรงตัวอยู่ได้ไม่เหนื่อยจนเกินไป การเดินจงกรม การนั่งสมาธิก็ไม่ต้องบีบร่างกายให้มากนัก แต่สติปัญญาให้คงเส้นคงวา ไม่ว่าจะยืน เดิน นั่ง นอน พักผ่อนในอิริยาบถต่างๆ มีสติปัญญาพิจารณาในหลักความเป็นจริงต่อเนื่องกันอยู่เสมอ และมีความเข้าใจได้อย่างชัดเจนว่าการทำความเพียรในอุบายใดก็ตาม จะต้องมีสติปัญญารอบรู้เป็นหลักยืนตัวอย่างมั่นคงส่วนอิริยาบถต่างๆ นั้น เป็นเพียงอุบายประกอบของสติปัญญา เป็นอุบายวิธีคลายความเครียดทางร่างกายเท่านั้น ส่วนความเพียรทางใจ ต้องใช้สติปัญญาพิจารณาในสัจธรรมตามความเป็นจริงอยู่เสมอ นี้คือความเพียรอย่างแท้จริง เมื่อได้วางพื้นฐานของการปฏิบัติไว้ดีแล้ว แนวทางปฏิบัติก็ตรงต่อมัชฌิมาทางสายกลางเท่านั้นเอง การทำความเพียรไม่ตึงเครียดดังที่เคยเป็นมา สติปัญญาพิจารณาในสัจธรรมใด รู้สึกว่าเกิดความแยบคายภายในใจได้ง่าย จึงมีความมั่นใจในตัวเองขึ้นมาว่า มัชฌิมาปฏิปทาอันเป็นทางสายกลางนั้นอยู่ในตรงนี้เอง และรู้ตัวว่าเราเข้าทางสายกลางได้แล้ว

เมื่อเข้าพรรษามาย่างเข้าเดือนที่ ๓ การปฏิบัติภาวนาก็มีความหนักแน่นในอุบายเดิม ผลของการปฏิบัติก็รู้ว่ามีความก้าวหน้าต่อเนื่องกัน เกิดมีกำลังใจและมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง มีความมั่นใจในตัวเองว่า ถ้าเราปฏิบัติต่อเนื่องกันอยู่อย่างนี้ มรรคผลนิพพาน ก็จะได้ถึงในชาตินี้อย่างแน่นอน ความตั้งใจที่ตั้งไว้เดิมว่า วันออกพรรษาจะเป็นวันตัดสินชี้ชาดว่าจะหลุดพ้นหรือจะตายในวันนั้นก็เป็นอันว่าเป็นโมฆะไป เพราะมาเข้าใจในมัชฌิมาทางสายกลางของตัวเราแล้ว ถึงจะรู้ว่าเราเข้าเส้นทางมัชฌิมาได้แล้วความยาวสั้นของเส้นทางที่เราจะต้องถึงในจุดนั้นยังไม่ทราบว่าใกล้ไกลแค่ไหน แต่ก็มีความมั่นใจในตัวเองว่า เหมือนการเดินทางไปยังสถานที่เรายังไม่เคยไปเราต้องดูแผนที่ให้ดีจำเลขหมายของเส้นทางให้แม่นยำ ถึงจะมีทางหลายเส้นวนกันไปมาแยกซ้ายขวาอยู่ก็ตาม แต่เลข

หมายของเส้นทางเราจะไม่ให้หลงนั้นคือเส้นทางที่ตรงต่อจุดหมายที่เราจะต้องถึง นี้ฉันใด ผู้ปฏิบัติเมื่อรู้แนวทางของมัชฌิมาทางสายกลางของตัวเองได้ชัดเจนแล้ว จะไม่มีการหลงทางให้เกิดความล่าช้าแต่อย่างใด ไม่มีการสุ่มเดาในการปฏิบัติแต่อย่างใด จะเรียกได้ว่า มรรคา มรรคญาณ ก็เป็นอันถูกต้องแล้ว นั้นคือรู้จักการปฏิบัติที่ถูกต้องตรงต่อมรรคผลนิพพานได้แล้วจะถึงเร็วหรือช้านั้นขึ้นอยู่กับเราผู้ปฏิบัติเท่านั้นเอง เหมือนกับการขับรถที่เข้าทางตรงได้แล้วจะสปีดขับเร็วหรือช้านั้นขึ้นอยู่กับรถหรือผู้ขับรถเท่านั้น ถ้ารถดีคนขับดีก็ถึงเร็ว ถ้ารถไม่ดีคนขับไม่ดีก็จะถึงช้า ข้อสำคัญขออย่าให้รถตายกลางทางก็แล้วกัน นี้ฉันใด ถึงจะเข้าเส้นทางปฏิบัติเป็นมัชฌิมาได้แล้ว แต่นิสัยจะเป็นตัวกำหนด เช่นนิสัยเป็นขิปปาภิญญาหรือนิสัยเป็นทันธาภิญญาจะเป็นตัวกำหนด เรียกว่าอภิญญา ๔ ๑.สุขาปฏิปทา ขิปปาภิญญา ปฏิบัติมีความสะดวกสบายบรรลุธรรมได้เร็ว ๒.สุขาปฏิปทา ทันธาภิญญา ปฏิบัติธรรมมีความสะดวกสบายแต่บรรลุธรรมได้ช้า ๓.ทุกขาปฏิปทา ขิปปาภิญญา ปฏิบัติธรรมมีความลำบากยากเข็ญแต่บรรลุธรรมได้เร็ว ๔.ทุกขาปฏิปทา ทันธาภิญญา ปฏิบัติธรรมมีความลำบากแสนสาหัสสากรรจ์แต่การบรรลุธรรมได้ช้า นี้เราจะอยู่ในนิสัยประเภทไหนนั้นไม่สำคัญ ขอให้เราได้พ้นจาก ๓ ภพในชาตินี้ก็ดีแล้ว

ก่อนออกพรรษา ๗ วัน พยายามเร่งทำความเพียรดูซิจะผ่านไปได้ไหม ถ้าผ่านไปได้ก็เป็นอันว่าเรามีความโชคดีไป ถ้าผ่านไม่ได้ก็ไม่เป็นไร ในที่สุดก็ไม่ผ่านจริงๆ ก็เป็นอันว่าอินทรีย์เรายังอ่อน ผลไม้เพิ่งเกิดจะบีบบังคับให้สุกในช่วงเวลา ๓ เดือนไม่ได้ ก็ต้องคอยในวันข้างหน้า จะต้องได้กินผลไม้ที่สุกหวานอย่างแน่นอน นี้เราก็ต้องบำเพ็ญให้อินทรีย์ให้แก่กล้าให้ต่อเนื่อง สำรวมกาย วาจา ใจอยู่เสมอ การภาวนาปฏิบัติจะต้องยืนหยัดอยู่ในความเข้มแข็ง จะไม่ยอมเป็นทาสแห่งความเกียจคร้านเข้ามาหลอกใจได้เลย จะอยู่ในที่ไหนจะต้องฝึกใจเอาไว้ว่าอย่าประมาทในชีวิต ไม่รู้ว่ามัจจุมาร คือความตายจะมาตัดรอนในมรรคผลนิพพานเราเมื่อไร มัจจุมารยังให้โอกาสเรา เราก็ต้องปฏิบัติอย่างเต็มที่ในชีวิตนี้

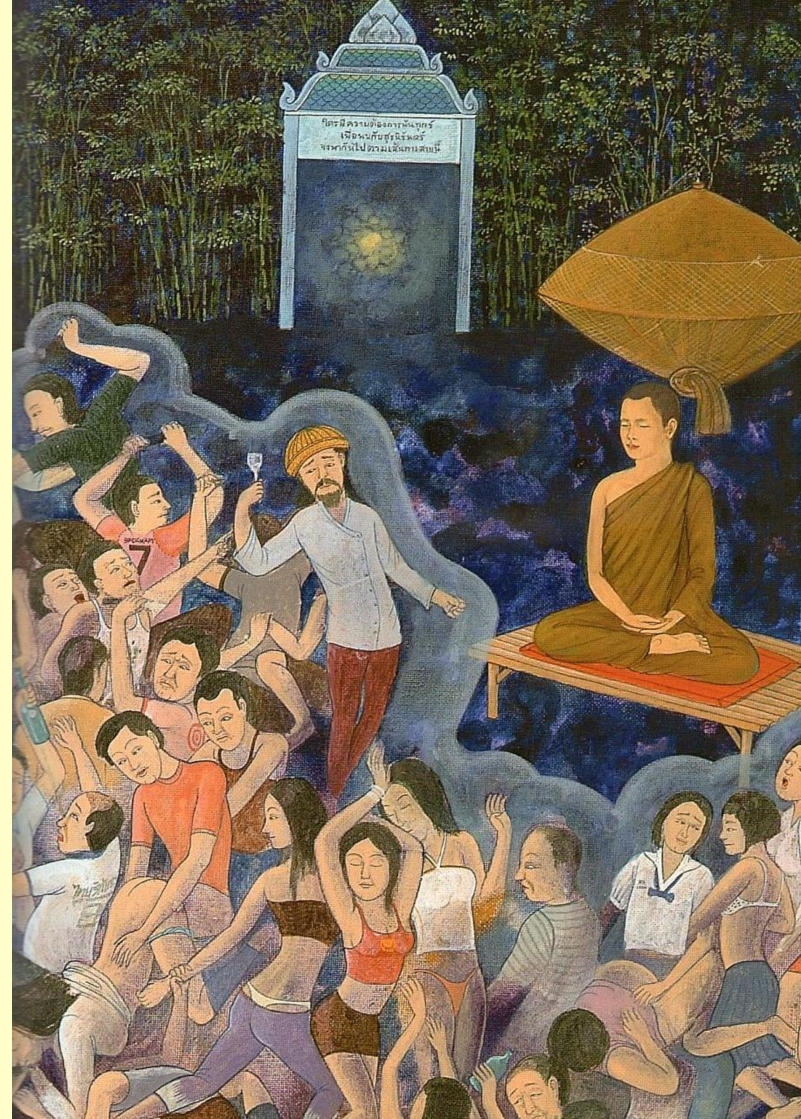
ออกพรรษาแล้วไปธุดงค์

เมื่อออกพรรษาแล้ว ก็ได้ชักชวนเพื่อนได้องค์ ๑ ชื่อครูบาคำปุ่น ที่บวชในปีเดียวกัน เพื่อออกธุดงค์ไปในที่ต่างๆ ก็ได้ไปปรึกษาครูอาจารย์ผู้ที่ท่านเคยออกธุดงค์มาก่อนแล้ว ท่านก็ให้คำแนะนำในวิธีออกไปอยู่ป่าในเขตที่กันดารอาหารการฉันในการไปจะไม่มีอาหารตามที่เราต้องการ ชาวบ้านเขากินอย่างไรเราก็ต้องฉันอย่างนั้น ฝึกตัวเป็นผู้เลี้ยงง่ายอย่าให้เกิดความกังวลในเรื่องอาหาร การหลับนอนไม่มีความสบายเลย ไปในหมู่บ้านที่เขาไม่เคยทำบุญเพียงได้ข้าวเปล่าก็ต้องฉันเพียงข้าวเปล่าเท่านั้น ในบางหมู่บ้านเขาจะมาทำแคร่ให้ อาจจะมีเสื่อมีหมอนให้บ้าง บางหมู่บ้านก็ต้องนอนตามพื้นดิน ต้องรักษาตัวอย่างหนึ่งนั้นคืออาการไข้ป่ามาลาเรีย เมื่อไข้แล้วจะไม่มียารักษา ต้องศึกษายาสมุนไพรอยู่ในป่าเอาไว้ เพื่อจะได้นำมารักษาตัวในเวลาไม่สบาย ไปพักนอนอยู่ที่ไหนให้ไหว้พระแผ่เมตตาให้แก่ภูมิเจ้าที่ อย่าให้มีไสยศาสตร์ เวทมนต์ ไปบ่นสาธยายใดๆ ผู้ไปธุดงค์ต้องเชื่อกรรม ถ้าเราไม่เคยทำกรรมชั่วเอาไว้ในชาติก่อนจะไม่มีศัตรูทำอะไรแก่เราได้ หรือเราเคยสร้างกรรมที่ไม่ดีเอาไว้ในครั้งก่อน กรรมนั้นจะตามสนองเราก็ยอมรับผลของกรรมนั้น ข้อสำคัญต้องเชื่อในคุณของพระพุทธเจ้า เชื่อในคุณของพระธรรม เชื่อในคุณของพระอริยสงฆ์อย่างหนักแน่นทีเดียว อีกประการหนึ่ง เราต้องเป็นผู้ปรารภความเพียรอยู่เสมอ การประพฤติปฏิบัติธรรมนี้มีความสำคัญเป็นอย่างมากทีเดียว ถ้าเป็นผู้ตั้งอยู่ในศีลตั้งอยู่ในธรรมดีแล้วจะไม่มีภัยอันตรายเกิดขึ้น ดังภาษิตว่า ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี ผู้ประพฤติธรรมปฏิบัติธรรมพระธรรมย่อมตามรักษาไม่ให้ตกไปในทางที่ชั่ว จะเป็นผู้เจริญในธรรมตลอดไป

เมื่อได้ศึกษาในวิธีการออกธุดงค์จากครูอาจารย์มีความเข้าใจดีแล้ว ทั้งสององค์ก็ได้ลาครูอาจารย์ออกเดินทางไปธุดงค์ต่อไป ในชีวิตเราไม่เคยออกธุดงค์มาก่อน สัมภาระบริขารเห็นว่ามีความจำเป็นประจำวัน ก็เก็บใส่ย่ามเก็บใส่บาตรเต็มพอดี ในขณะที่ออกเดินใหม่ๆ การแบกกลดสะพายบาตรสะพายกระติกน้ำเย็นก็ไม่หนักเท่าไรนัก เมื่อเดินทางไปนานๆ บริขารต่างๆ เหมือนกับหนักเอาการเลยทีเดียว ไปพักนอนอยู่ในป่าห่างหมู่บ้านพอประมาณพอจะไปบิณฑบาตถึง บางบ้านที่เขาเคยรู้จักพระธุดงค์อยู่บ้าง ก็พอได้อาหารได้ฉันอยู่บ้าง บางบ้านเขาไม่รู้ก็ใส่แต่ข้าวเปล่าก็ฉันข้าวเปล่าไป บางบ้านก็ให้กล้วยบ้าง แหม! กล้วยสุกลูกเดียวมีคุณค่ามากทีเดียว การจะพรรณนาเรื่องความไม่สะดวกในการออกธุดงค์ให้ฟังนั้นเป็นเรื่องที่ยืดยาวมาก จะหาความสะดวกสบายในความเป็นอยู่นั้นไม่มีเลย แต่ก็มีความพอใจในการไป ถือว่าเราได้ปฏิบัติตามเยี่ยงอย่างของพระอริยเจ้าทั้งหลายแล้ว

นิมิตเห็นคนจำนวนมาก

ในคืนหนึ่งนิมิตเห็นคนเป็นจำนวนมากมายหลายล้านคน มีทั้งผู้ชาย ผู้หญิง เฒ่าแก่ ปานกลาง หนุ่มสาวและเด็กเกาะกันเป็นหมู่ๆ เล่นกันอย่างสนุกสนาน ผู้ใหญ่ทั้งผู้หญิงผู้ชายพากันเต้นรำขับร้องด้วยวิธีต่างๆ อย่างเมามัน ลักษณะอาการของทุกๆ คนอยู่ในความมึนเมาด้วยกันทั้งนั้น คนทั้งหลายนั้นไม่มีความละอายต่อกันและกันแต่อย่างใด มีผู้ชายกอดจูบหญิง มีทั้งผู้หญิงกอดจูบชาย กอดคอกันเต้นรำ เกาะเกี่ยวกันเป็นหมู่ๆ อยู่นั้นพวกหนุ่มสาวก็พากันกอดจูบกันไป เต้นรำขับร้องกันไปตามหนุ่มสาว พากันมั่วสุมกันในทางโลกีย์เหมือนคนไม่มีสติละอายต่อกันแต่อย่างใด ไม่รู้ว่าผัวใครเมียใครลูกใครหลานใครในกิริยาที่ทำต่อกันเหมือนกับสัตว์ดิรัจฉาน ชายแก่ๆ จนหัวขาวจวนจะเข้าโลงเผาอยู่แล้วก็ยังมาเต้นรำขับร้องเกาะเกี่ยวกันกับหญิงสาว หญิงสาวก็มีความพอใจยินดีเกาะเกี่ยวกับชายแก่เหล่านี้ อายุห่างกันรุ่นลูก หลาน เหลน ทุกคนอยู่ในอาการความมึนเมาด้วยกันทั้งนั้น พวกขี้เหล้าเมายาก็ฆ่ากันตีกันด้วยอาวุธต่างๆ มีทั้งหัวแตกขาหักล้มตายกันไปเป็นจำนวนมาก ในขณะนั้นก็มีเสียงประกาศว่า ถ้าใครต้องการไปสู่พระบรมสุขสถานที่สิ้นทุกข์ในวัฏสงสารไม่ต้องกลับมาเกิดในโลกมนุษย์อีก จงพากันไปตามเส้นทางสายนี้ เมื่อข้าพเจ้ามองไปดูก็เห็นเส้นทางสายใหญ่เท่ากันกับทางรถยนต์ ปากทางที่มีเสียงประกาศอยู่นั้น มีซุ้มประตูขนาดใหญ่ที่เรียกว่าประตูโขง และมีป้ายติดอยู่ตรงกลางประตูอ่านได้ชัดเจนทีเดียว มีข้อความเขียนบอกว่า ใครมีความต้องการพ้นจากทุกข์ เพื่อพบกับสุขนิรันดร์ จงพากันไปตามเส้นทางสายนี้ และเสียงก็ประกาศต่อเนื่องกัน บางคนก็ยืนอ่านป้ายแล้วก็เดินหนีไป ไม่มีความสนใจกับเสียงประกาศนั้นเลย บางคนก็เดินไปตามเส้นทางนั้นได้ ๒-๓ วาแล้วหันหน้ากลับมาดูหมู่ที่กำลังขับร้องเต้นรำ แล้วก็วิ่งกลับมาเต้นรำขับร้องกับหมู่ต่อไป บางคนก็เดินตามทางนั้นไปได้ประมาณ ๑๐-๒๐ วา แล้วเหลียวหน้ากลับมาดูเพื่อนๆ เล่นกันย่างสนุกสนาน ก็รีบวิ่งกลับคืนมาเล่นกับหมู่อีกต่อไปเหมือนไม่มีใครๆ สนใจอยากจะไปสู่พระบรมสุขอันเป็นสถานที่พ้นจากทุกข์นี้เลย ฟังเสียงประกาศแล้วก็เฉยๆ ไม่ให้ความสนใจอะไร หลายคนเป็นจำนวนมากเหมือนกับไม่ได้ยินเสียงประกาศนี้เลย เหมือนกับเป็นงานมหรสพโลก มีทั้งเสียงปี่เสียงกลองมีเสียงดังกึกก้องสนั่นหวั่นไหวไปทั่วโลกทีเดียว

อยากไปให้พ้นทุกข์ในขณะนี้ทีเดียว

เมื่อข้าพเจ้าได้ยินเสียงประกาศนี้แล้ว และได้อ่านป้ายที่ประตูที่เขียนเอาไว้ เกิดมีกำลังใจอยากจะไปตามเส้นทางนี้เป็นอย่างมาก แต่ก็ไม่มีช่องทางที่จะผ่านฝูงชนนี้ไปได้ จากนั้นข้าพเจ้าจึงหาวิธีเดินอ้อมในฝูงชนนั้นไป ในทางด้านทิศตะวันออกแล้วเดินโค้งเข้ามาหาเส้นทางเดิม เมื่อเดินมาถึงเส้นทางแล้ว ก็หาช่องทางที่จะขึ้นไปสู่ถนนใหญ่ แล้วมองไปเห็นช่องทางเล็กๆ เส้นหนึ่ง เป็นช่องทางที่เดินไปได้เพียงคนเดียว เมื่อมองดูเส้นทางนั้นอยู่ก็เห็นรอยคนเดินไปก่อนแล้ว มีทั้งรอยเก่าและรอยใหม่ แต่ไม่รู้ว่าเป็นรอยเท้าของใคร ในขณะนั้นก็มีเสียงประกาศบอกมาว่า นี่คือเส้นทางที่พระอาจารย์มั่นได้พาหมู่คณะเดินทางไปก่อนแล้ว ท่านจงเดินตามเส้นทางนี้ไปเถิด ข้าพเจ้าได้ยินเสียงประกาศนั้นแล้วก็มีความตั้งใจเป็นอย่างยิ่งว่า จะเดินตามเส้นทางนี้ไป จากนั้นก็รีบเดินตามทางนี้ไปด้วยความตั้งใจ เพื่อจะให้ถึงทางเส้นใหญ่ที่มีอยู่ข้างหน้า เพราะทางใหญ่นั้นยกคันสูงประมาณ ๘ เมตร มีไม้ไผ่ป่าขนาดใหญ่เกิดหนาแน่นตามไหล่ทาง เมื่อเดินขึ้นไปได้ประมาณ ๒ เมตร ปรากฏว่าดินที่เหยียบขึ้นไปนั้นอ่อนยุ่ยไปหมด เหยียบในที่ตรงไหนดินก็ได้พังไปในที่แห่งนั้น มือก็กำต้นไผ่เหนี่ยวรั้งไว้อย่างแนบแน่น ใช้เท้ายันกอไผ่อีกกอหนึ่งเอาไว้ ต้องใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ ในที่สุดก็ขึ้นไปถึงเส้นทางใหญ่ได้ตามความตั้งใจ เมื่อมองลงไปในเส้นทางที่ขึ้นมา เห็นกอไผ่ขนาดใหญ่โค่นลงไปหลายกอ และยังเห็นกอไผ่เก่าๆ โค่นลงไปเป็นจำนวนมากทีเดียว จึงได้รู้ว่า ครูอาจารย์ที่ไปก่อนเรา ท่านก็ใช้เท้ายันกอไผ่นี้โค่นล้มลงไปเหมือนกัน จากนั้นก็ได้มองไปดูปากทางที่มีฝูงชนแออัดกันอยู่เป็นจำนวนมาก ข้าพเจ้าก็ใช้มือกวักเรียก เพื่อให้เขาเดินทางมากับเรา บางคนก็เดินทางมาไม่กี่วาแล้วหันหน้าไปดูเพื่อนๆ กำลังเต้นรำขับร้องกันอยู่สนุกสนาน ก็รีบวิ่งกลับคืนไปเต้นรำกับเพื่อนฝูงต่อไป แต่คนส่วนใหญ่ไม่มีความสนใจจะตามข้าพเจ้ามาเลย ก็ปล่อยตามเรื่องของเขาไป ไฉนเราจะมาคอยเขาให้เสียเวลา แต่บางคนก็ประนมมือแสดงความยินดีต่อข้าพเจ้าอยู่บ้าง แต่ก็ยังไม่พร้อมที่จะมากับข้าพเจ้าในขณะนี้ ขณะนี้เราจะออกเดินทางไปให้ถึงที่สุดแห่งความพ้นทุกข์เท่านั้น เมื่อเริ่มก้าวขาออกไป จิตก็ได้ถอนออกมาจากสมาธิในขณะนั้น

พิจารณาดูเรื่องนิมิตที่เกิดขึ้น

ในช่วงที่จิตได้ถอนออกจากสมาธิแล้ว ได้พิจารณาดูในเหตุการณ์ในนิมิตที่เกิดขึ้นได้ความว่า โลกมนุษย์นี้มีความเป็นอยู่อย่างนี้มาแต่กาลไหนๆ ทุกคนต้องมีความหลงใหลซึ่งกันและกัน มีความผูกพันกันด้วยความรักความใคร่ในกามคุณมีรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ หลงในความสุขของโลกีย์ จึงยากที่จะออกหนีจากโลกนี้ไปได้ ในโลกนี้ก็จะต้องเป็นอยู่อย่างนี้ตลอดไปไม่มีที่สิ้นสุดลงได้ จะมองเห็นกงจักรเป็นดอกบัว เห็นชั่วว่าเป็นสิ่งที่ดี เห็นสีดำว่าเป็นสีขาว เห็นผิดเป็นถูกตลอดไป แม้ตัวเราเองก็เคยได้อยู่ในโลกนี้มาแล้ว จากนี้ไปเราจะไม่หลงใหลปล่อยใจให้เป็นไปในลักษณะอย่างนี้อีก ใครมีความเข้าใจว่าโลกนี้เป็นสถานที่น่าอยู่อาศัยก็ให้เขาอยู่กันต่อไป จะให้คนทั้งหลายในโลกนี้ได้รู้เห็นทุกข์โทษภัยในโลกนี้พร้อมกันนั้นเป็นไปไม่ได้เลย ใครมีสติปัญญาที่ดี มีความฉลาดรอบรู้ตามความเป็นจริงของโลกนี้ได้อย่างฉับไว ไม่มีสิ่งใดๆ มาปิดบัง ดังคำว่า นตฺถิ โลเกรโห นาม ความลี้ลับปิดบังในโลกนี้ จะไม่มีปิดกั้นสติปัญญาได้เลย ทุกอย่างจะต้องถูกเปิดเผยความจริงเนื่องด้วยสติปัญญานี้ทั้งหมด จึงรู้เห็นโลกนี้ได้อย่างชัดเจน ว่าความเป็นมาของโลกเป็นอย่างนี้ ความเป็นอยู่ของโลกมีความเป็นอยู่อย่างนี้ ความเป็นไปของโลกก็จะเป็นอยู่เหมือนในยุคปัจจุบันนี้ต่อไป ใครได้มาเกิดในโลกนี้ก็จะต้องเป็นอย่างนี้และมาพบเห็นอย่างนี้ทุกภพทุกชาติไป ใครจะลอยตามกระแสของโลกหรือใครจะทวนกระแสของโลกนี้ไปได้ ก็ขึ้นอยู่กับสติปัญญาและความสามารถแต่ละบุคคล ถ้าผู้มีสติปัญญาที่ดีก็ผ่านโลกนี้ไปได้ ถ้ามีปัญญาในระดับกลางก็พอทรงตัวอยู่ได้ ถ้าผู้มีปัญญาทรามก็จะหลงระเริงลอยตามกระแสโลกนี้ต่อไป จึงใช้สติปัญญาสอนตัวเองว่า นี่เรามีความยินดีอยู่ในโลกนี้อยู่หรือ เราเกิดมาได้วัตถุสมบัติของโลกนี้มีอะไรบ้าง และความสุขของโลกที่แท้จริงมีอยู่ที่ไหน ความเข้าใจว่ากามคุณเป็นความสุขหาใช่ไม่ เพราะกามคุณเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์โดยตรง กามคุณเปรียบเหมือนกับน้ำตาลเคลือบยาพิษ เมื่อติดลิ้นในครั้งแรกเหมือนมีรสหวาน เมื่อน้ำตาลหมดความหวานไปแล้ว ยาพิษจะให้ผลในทันที นี้ฉันใด ความเข้าใจผิดในกามคุณก็ฉันนั้น กามคุณเปรียบเสมือนเหยื่อหุ้มเบ็ดปลาตาบอดมากลืนเมื่อไร เบ็ดก็จะเกาะติดปากดิ้นไม่หลุด ทั้งเจ็บปวดปากตัวเองและตายอยู่กับเบ็ดนั้น นี้ฉันใด ใจที่หลงอยู่กับกามคุณก็เป็นในลักษณะฉันนั้น จะไม่มีวันผ่อนคลายความทุกข์ที่ใจยังผูกพันอยู่กับกามคุณนี้แต่อย่างใด

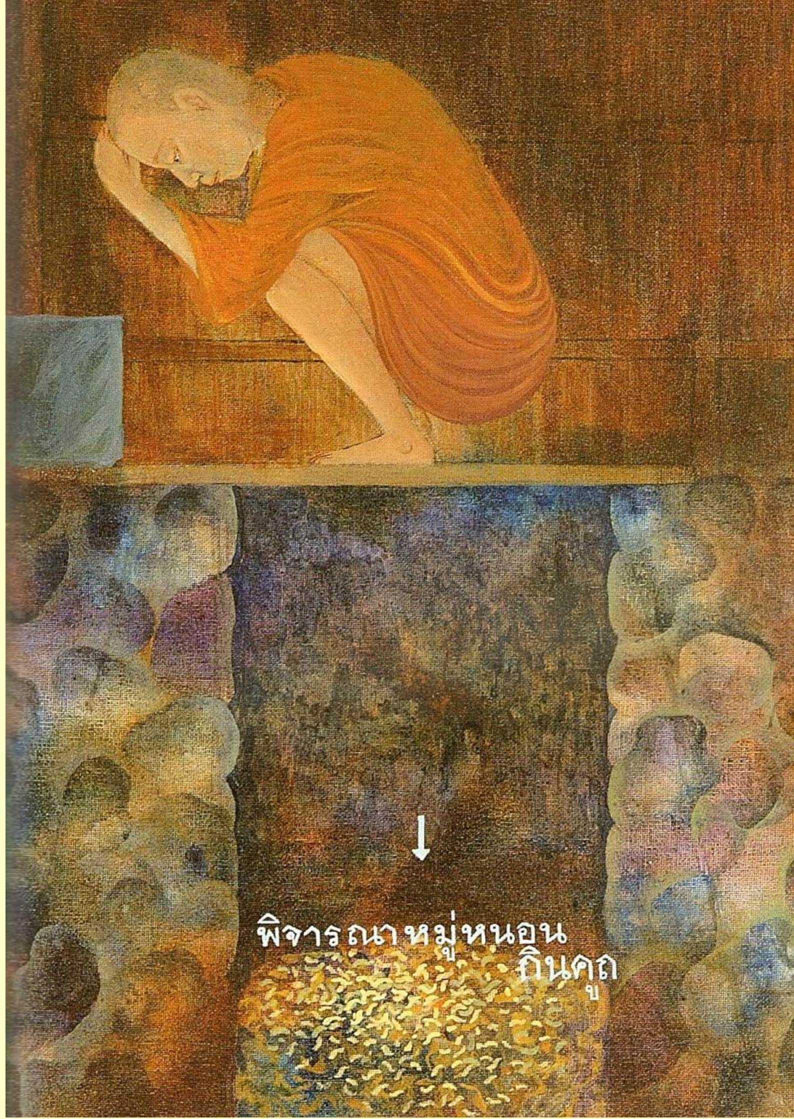
นี่เราผู้หนึ่งเคยมีความผูกพันในกามคุณมาแล้ว ในอดีตชาติเราก็เคยผูกพันกับกามคุณนี้มา ในชาติปัจจุบันก็เหมือนกันกับชาติในอดีตที่ผ่านมา ในชาติอนาคตเมื่อไปเกิดใหม่กามคุณก็จะเหมือนชาติปัจจุบัน ในคืนนั้นจึงจำเป็นต้องใช้ปัญญาอบรมใจสอนใจอยู่ตลอดทั้งคืน เพื่อให้ใจได้รู้เห็นทุกข์ โทษภัย ที่เกิดจากกามคุณให้มากทีเดียว เพื่อเป็นอุบายป้องกันความหลงใหลงมงาย เข้าใจผิดในกามคุณให้หมดไป อาศัยนิมิตในคืนนี้มาเป็นอุบายใช้ความเปรียบเทียบในความเป็นอยู่ของโลกนี้ ใจจึงมีความกระจ่างเข้าใจในความเป็นอยู่ของโลกนี้ได้เป็นอย่างดี มีจุดไหนบ้างที่คนเราติดพันอยู่กับโลกนี้ มีจุดใหญ่ๆ ที่มีความพอใจยินดีอยู่ในกามคุณเท่านั้น ความยึดมั่นถือมั่นก็ยึดอยู่ในกามคุณคือรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อย่างเหนียวแน่นทีเดียว ใจมีความเกี่ยวพันอย่างเหนียวแน่น ยากที่จะแก้ไขได้ แต่ก็ไม่เหลือวิสัยถ้าหากมีสติปัญญาที่ดี มีอุบายสอนใจอยู่บ่อยๆ ใจก็จะค่อยรู้เห็นตามปัญญานี้อย่างมีเหตุผล ใจมีความมืดมนหลงอยู่ในสิ่งใด ปัญญาต้องเข้าไปแก้ไขใช้การพิจารณาอยู่เสมอ ใจก็จะรับรู้เห็นจริงตามปัญญานี้ไปเรื่อยๆ ในวันหนึ่งใจก็จะรู้เห็นตามปัญญาได้อย่างชัดเจน ใจก็จะรู้เห็นทุกข์ โทษภัย ในความหลงผิดได้อย่างเปิดเผยเมื่อใจรู้เห็นตามปัญญาอย่างนี้ ใจก็จะละวางจากความเห็นผิดเอง นี้จึงเรียกว่าปัญญาอบรมใจสอนใจ ไม่ให้เกิดความหลงอีกต่อไป

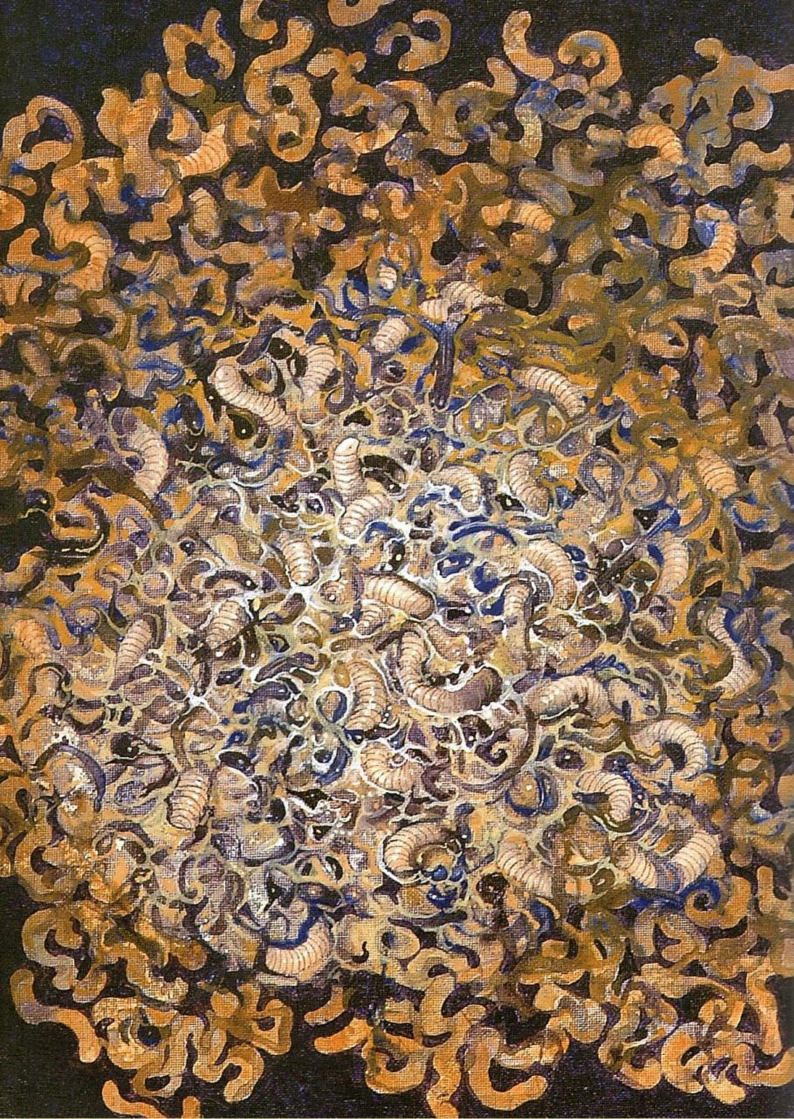
ออกธุดงค์ไปในที่อื่นๆ

จากนั้นก็ได้ออกธุดงค์ในที่แห่งอื่นไปเรื่อยๆ จนถึงบ้านโคกตังแคน เข้าเขตอำเภอสุวรรณคูหา ที่นี่ เป็นสถานที่หลวงปู่มหาบุญมีเคยจำพรรษามาแล้ว ๑ ปี มีกุฏิมุงด้วยหญ้าคาเป็นกระต๊อบอยู่หลายหลัง จึงได้หยุดพักภาวนาปฏิบัติอยู่ในที่แห่งนี้ เมื่อปฏิบัติมาได้ประมาณ ๑๐ วันก็เกิดมีนิมิตขึ้นอีก ในคืนนั้นเมื่อทำสมาธิจิตมีความสงบได้ที่แล้ว ก็เกิดเป็นนิมิตขึ้นมา ปรากฏเห็นจักรคันหนึ่งมีการเย็บผ้าได้เอง ไม่มีคนอยู่ในที่นั้นเห็นผ้าที่เย็บเสร็จแล้วไหลออกมาเป็นตัวๆ กองกันอยู่เป็นจำนวนมาก อยากเห็นผ้าออกมาเป็นชุดอะไรผ้าก็จะไหลออกมาตามที่เราอยากจะเห็น จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา ปรากฏว่าจิตเป็นลักษณะหวิวๆ เกิดขึ้น มีความคิดความรู้ในแง่ต่างๆ ไม่ทราบว่าเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ไม่ว่าความรู้ในทางโลก และความรู้ในทางธรรม จะรู้ขึ้นพิสดารอย่างกว้างขวาง เหมือนกับว่าใครจะมาถามในเรื่องอะไรและปัญหาอะไร จะตอบ

ได้ทั้งหมด ไม่ว่าปัญหาในทางโลกและปัญหาในทางธรรม ไม่มีปัญหาใดจะตอบไม่ได้ จากนั้นก็ไปบังคับให้ครูบาคำปุ่นที่ไปด้วยกันถามปัญหา เมื่อถามปัญหาเพียงนิดเดียว ก็ตอบปัญหานั้นไปอย่างยืดยาวจนเพื่อนเกิดความรำคาญ เมื่อฉันอาหารเสร็จ เพื่อนก็หลบหนีเข้าป่าไปเสีย ความอยากพูดธรรมให้ใครๆ ฟังและอยากตอบปัญหาที่คนถาม ก็มีความรู้ไหลเอื่อยอยู่ในใจตลอดเวลา จนภาวนาปฏิบัติไม่ได้เลย แต่ละวันต้องเดินรอบวัดเพื่อหาคนมาถามปัญหาและหาคนมาฟังธรรม ในวันหนึ่งมีโยมเอาน้ำอ้อยสดมาถวาย ๑ ขวด เมื่อฉันเสร็จแล้วเขาจะลากลับบ้าน จับแขนเขาเอาไว้แล้วบอกว่า เดี๋ยวฟังธรรมก่อน โยมก็นั่งฟังแสดงธรรมอยู่ประมาณ ๒ ชั่วโมงจนเวลาค่ำมืด โยมพูดว่าครูบาผมจะรีบกลับบ้าน ขณะนี้ควายกับลูกคอยผมอยู่กระต๊อบ บ้านอยู่ไกลกระผมขอลาก่อน ไม่ทราบว่าธรรมะที่นำมาอธิบายนั้นเกิดจากอะไร คำพูดนั้นไหลเป็นเรื่องเป็นราวติดต่อกัน จากวันนั้นมาโยมไม่เอาน้ำอ้อยสดมาถวายอีกเลย คงจะเข็ดหลาบต่อพระบ้าน้ำลายนี้ไปอีกนาน

จากนั้นมาถึงวันพระ ๘ ค่ำ มีโยมตามมาส่งอาหารประมาณ ๑๐ กว่าคน เมื่อฉันเสร็จแล้วมีโยมคนหนึ่งพูดว่า ครูบา หมู่กระผมไม่ได้ฟังเทศน์จากครูบาอาจารย์มานานแล้ว หมู่กระผมจึงขออาราธนานิมนต์ท่านครูบาเทศน์ให้หมู่กระผมฟังด้วย พอได้ยินว่าโยมอยากฟังเทศน์เท่านั้น ธรรมะที่มีอยู่ก็ไหลเอื่อยออกมารับทันทีว่า ในวันนี้เราจะได้เทศน์อย่างเต็มที่แล้ว ในขณะนั้นคิดว่าครูบาที่เป็นหัวหน้าต้องบอกให้เราเทศน์แน่ กำลังเตรียมตัวที่จะบรรยายธรรมะอยู่นั้น ครูบาผู้เป็นหัวหน้าได้พูดขึ้นว่าพ่อออกแม่ออกอาตมาทั้งสองเป็นพระบวชใหม่เทศน์ยังไม่เป็น ขออภัยด้วยนะที่อยากฟังเทศน์ พอได้ยินเท่านั้นแหละอยากตะโกนขึ้นว่า ผมนี้แหละเป็นผู้เทศน์เป็น อยากพูดว่าอย่างนั้น แต่อดใจไว้ได้เพราะหัวหน้าได้พูดอย่างนั้นแล้ว แต่ธรรมะอยากออกมาแสดง เต้นอยู่ในใจขณะนั้น ตึกตักๆ อยากเทศน์มากทีเดียว เมื่อโยมกลับบ้านไปแล้ว จึงทำใจดีๆ พูดกับหัวหน้าว่า ครูบาเมื่อกี้นี้ทำไมจึงไม่เทศน์ให้โยมฟังด้วย ท่านพูดว่าผมเทศน์ไม่เป็น พูดสวนไปว่า ถ้าเทศน์ไม่เป็นทำไมจึงไม่บอกให้ผมเป็นผู้เทศน์แทนละ ท่านจึงนึกได้ว่า อ้อ ผมลืมอย่างสนิทเลย กรรมอะไรมาปิดบังก็ไม่รู้ วันพระหน้าจะได้เทศน์แน่นอน นับแต่วันนั้นไปถึงวันพระหน้านานถึง ๗ วันเลยทีเดียว ก็นึกในใจว่าจะถึงวันพระอีกนานเท่าไหร่ พอดีมาถึงวันพระ ๑๕ ค่ำ พอดีในวันพระใหญ่นี้มีโยมไปวัดมากเป็นพิเศษ เมื่อฉันเสร็จแล้วครูบาก็พูดถามโยมทันทีว่า

พ่อออก แม่ออก วันนี้อยากฟังเทศน์ไหม ทุกคนตอบรับว่าอยาก อยากฟัง ข้าน้อยวันนี้ให้ครูบาเทศน์ให้ฟังนะ ได้ฟังว่าให้ครูบาเทศน์เท่านั้นใจตอบรับในทันที จากนั้นก็เริ่มพิธีอาราธนาธรรม ใช้หัวข้อในการแสดงธรรมว่า กุสลา ธัมมา อกุสลา ธัมมา แล้วก็ขยายความออกไปอย่างพิสดารกว้างขวาง ไม่รู้ว่าตัวเองได้พูดได้อย่างไร เทศน์ประมาณ ๑ ชั่วโมงจึงหยุดลง จากนั้นโยมผู้ชายหลายคนก็พากันคลานเข้ามาหา แล้วจับเอาฝ่าเท้าของข้าพเจ้ายกใส่หัวแล้วพูดว่า กระผมเคยได้ฟังเทศน์ครูบาอาจารย์มาแล้วหลายองค์ แต่ละองค์แสดงธรรมไม่ดีอย่างนี้เลย นี้ครูบาเพิ่งบวชเพียง ๑ พรรษา ยังแสดงธรรมได้ดีถึงขนาดนี้ เมื่อครูบาบวชต่อไปอีกหลายปี คงจะแสดงธรรมไม่มีใครเทียบได้เลย ทุกคนยอมรับว่าครูบาทูลได้แสดงดีมาก ครูบาที่ไปด้วยกันก็ยอมรับว่า เทศน์ได้ดีมาก ไม่เคยได้ยินครูอาจารย์องค์ไหนเทศน์เรื่อง กุสลาธัมมา อกุสลาธัมมา ได้ดีถึงขนาดนี้ จากนั้นก็ได้เลิกลากันไป ในขณะที่ข้าพเจ้าเทศน์นั้น ธรรมะไหลออกมาได้อย่างไร คิดว่าธรรมะที่เทศน์ไปแล้วจะหมดไป ที่ไหนได้ธรรมะหมวดอื่นเกิดขึ้นมาทดแทน ยิ่งมากกว่าเก่าไปเสียอีก เรื่องทั้งหมดนี้เกิดขึ้นกับตัวเอง แต่ก็รู้ตัวอยู่ว่า พระใหม่ไม่ควรแสดงตัวออกมาอย่างนี้แต่ก็อดใจไม่ได้ มีแต่อยากเทศน์ให้คนฟัง อยากตอบปัญหาที่คนถาม ยิ่งมีความรุนแรงมากขึ้น ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรกับตัวเอง

ในวันหนึ่งได้เข้าไปในห้องส้วม หลุมส้วมนั้นขุดลึกประมาณ ๑ เมตร มีกระดานเหยียบข้างละ ๑ แผ่น ในขณะที่นั่งถ่ายอยู่นั้น ได้มองลงไปในหลุมส้วมเห็นหนอนเป็นจำนวนมากพากันแย่งชิงกันกินคูถอยู่นั้น ใช้ปัญญาพิจารณาในหมู่หนอนนั้นว่า หมู่หนอนทั้งหลายมีความพอใจในสิ่งบูดเน่า ติดใจในสิ่งสกปรกคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่า อยู่กินกันทั้งวันทั้งคืน นี้คือหมู่หนอนที่ลืมตัวเห็นของชั่วว่าเป็นของดี เห็นของเหม็นว่าเป็นของหอม จึงได้น้อมเอาเรื่องของหนอนเข้ามาเปรียบเทียบกับตัวเองว่า เราก็มีความลืมตัวไปว่าเป็นผู้มีความสามารถแสดงธรรมได้ มีความสามารถแก้ปัญหาได้ทุกประเด็น เกิดความลืมตัวไปว่าตัวเองเก่งกว่าใครๆ ความรู้ที่เกิดขึ้นกับเราทั้งหมดนี้ ก็เหมือนกันกับหนอนที่หลงผิดกินมูตรคูถเป็นอาหารนั้นเอง ในขณะนั้นกำลังนั่งถ่าย ใช้ปัญญาพิจารณาไปด้วย ในขณะพิจารณาเรื่องหนอนกินคูถอยู่และน้อมหนอนเข้ามาหาตัวเอง เหมือนจิตเกิดอาการวูบวาบสงบลง ความรู้ทั้งหมด ความสามารถตอบปัญหาได้หายไปเป็นปลิดทิ้งทีเดียว จะนึกหาความรู้ที่เคยเป็นมาไม่ได้เลย นี้เป็นวิธีแก้ปัญหาของตัวเอง ถ้าไม่ได้หนอนมาเป็นครู

อาจารย์แล้ว ก็คงจะเป็นบ้าน้ำลายไปอีกนานทีเดียว ฉะนั้นอุบายปัญญาที่จะนำมาแก้ไขปัญหาตัวเองจึงมีอยู่ทุกสถานที่ แต่เราจะมีความรอบรู้ฉลาด เอาปัญญามาแก้ปัญหาแก่ตัวเองได้แค่ไหน การใช้ปัญญาไม่จำเป็นต้องมีพิธีรีตอง จะต้องเดินจงกรมอย่างนั้นต้องนั่งสมาธิอย่างนี้ การใช้ปัญญาพิจารณาไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบในพิธี อยู่ในที่อย่างไรก็ใช้ปัญญาพิจารณาได้ทุกกาลเวลา ฉะนั้นการแก้ปัญหาต้องรู้จักต้นเหตุ จึงจะใช้อุบายปัญญาหักล้างแก้ปัญหาให้ถูกจุดได้ ปัญหานั้นก็จะหลุดออกจากใจได้ง่ายทีเดียว ไม่ว่าปัญหานั้นจะเป็นทางโลกหรือทางธรรมจะนำมาพิจารณาให้เกิดความแยบคายในทุกครั้งไป

พรรษาที่ ๒ จำอยู่ที่ยอดทอน

เมื่อออกจากบ้านโคกตังแคน ก็ได้ออกธุดงค์ไปเรื่อยๆ จนถึงเวลาเข้าพรรษา ปีนี้ไปจำพรรษาอยู่ที่ยอดทอน อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย มีพระเณรอยู่ร่วมกัน ๑๐ รูป ที่แห่งนี้เป็นป่าใหญ่ มีสัตว์อาศัยอยู่นานาชนิด เช่นเสือ วัวป่า หมูป่า เก้ง กวาง และสัตว์อย่างอื่นอีกมากมาย เมื่อข้าพเจ้าเข้าไปที่แห่งนี้ในครั้งแรก พระเณรองค์ที่ท่านเคยอยู่ก่อน ท่านรู้จักในพื้นที่ดี ว่าในที่แห่งไหนมีเสือชุกชุม มีผีดุ ท่านก็จะจัดให้ข้าพเจ้าไปอยู่ในที่แห่งนั้น มีถ้ำแห่งหนึ่งชื่อว่าถ้ำจันใด ห่างจากหมู่คณะไปประมาณ ๒ กิโลเมตร เมื่อเวลาจะค่ำมืด ได้ยินเสียงครูบากับเณรกระซิบบอกกันว่า ให้ปิดเป็นความลับนะ ดูซิว่าพระกรรมฐานจะเก่งกล้าขนาดไหน เมื่อข้าพเจ้าได้ยินคำนี้ก็แปลกใจว่ามันเป็นเรื่องอะไร จึงเดินเข้าไปถามดูว่าพูดเรื่องอะไรกัน แต่ครูบากับเณรก็พูดบ่ายเบี่ยงไปว่า ไม่หรอก ปีนี้มีพระกรรมฐานที่มีความเด็ดเดี่ยวกล้าหาญ ดูซิว่าจะภาวนาดีขนาดไหน เมื่อได้เวลาแล้วเณรก็พาไปส่งถึงถ้ำจันใด อยู่ใกล้กันกับถ้ำโคกฮอม มีแคร่อยู่ตัวหนึ่ง มีทางเดินจงกรมพร้อม เมื่อถึงเวลาจวนค่ำเณรก็ลากลับ เมื่อเณรเดินไปไม่ไกลก็บอกมาว่า ครูบาๆ ในคืนนี้อย่าหอบบาตรวิ่งหนีกลางคืนนะ ว่าแล้วเณรก็รีบไป ข้าพเจ้าก็มาคิดในใจว่า จะมีเรื่องแปลกๆ เกิดขึ้นในคืนนี้แน่ ก็ได้ทำใจเอาไว้ว่า จะมีเรื่องอะไรก็ตาม จะไม่หนีไปจากที่นี้เป็นเด็ดขาด แม้ชีวิตจะตายไปก็ต้องยอม จากนั้นก็จัดเตรียมกางกลด ทำความสะอาดในถ้ำ หาน้ำมาเพื่อใช้ให้เรียบร้อย ก็ตั้งใจเดินจงกรมต่อไป ใจมีความวิเวกดีมากในเวลานั้น พอพลบค่ำตะวันตกดินไปแล้ว ได้ยินเสียงเสือร้องคำรามขึ้นมาแต่ไกลเป็นช่วงๆ เมื่อเสือตัวหนึ่งร้องขึ้นเสือตัวที่สองสามก็ร้องต่อกันเรื่อยๆ ตัวนั้นร้องในที่นั่นตัวหนึ่งร้องในที่นี่ส่งเสียงหากัน สัตว์ทั้งหลายในที่แห่งนั้นพากันเก็บตัวเงียบไปหมด บรรยากาศในความมืดก็มีความระวังตัวมากขึ้น เสียงเสือก็ร้องเข้ามาใกล้ทุกที มีความรู้สึกว่าตัวเองมีความกลัวเสือเกิดขึ้น ในขณะนั้นก็ได้ตั้งสัจจะอธิษฐานภายในใจว่า ถ้าข้าพเจ้าเคยได้ทำบาปกรรมกับเสือเหล่านี้มาก่อน ข้าพเจ้าก็พร้อมที่จะชดใช้กรรมที่ได้ทำมาแล้ว ถ้าไม่เคยสร้างกรรมเวรต่อกันมา ก็อย่าให้เสือมาทำอันตรายให้แก่ข้าพเจ้าเลย จากนั้นก็เข้าที่ภาวนาปฏิบัติต่อไป ในคืนนั้นจิตไม่มีความสงบเป็นสมาธิได้เลย เพราะเสือได้มาร้องครวญครางห่างตัวไปไม่ไกลนัก จำเป็นต้องนั่งฟังเสียงเสือร้องด้วยความระวัง นั่งลืมตาเอาไว้เพื่อจะได้เห็นเสือเข้ามาหา ในคืนนั้นไม่ได้หลับนอนตลอดทั้งคืนจนถึงสว่าง เมื่อได้เวลาก็ออกมาบิณฑบาตตามปกติ มีพระเณรคอยสังเกตตัวข้าพเจ้าอยู่ แต่ข้าพเจ้าก็ไม่แสดงอาการใดๆ ให้ใครๆ ได้รู้ เก็บตัวเฉยเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น

เมื่อพบครูบากับเณรท่านก็ถามว่า เป็นอย่างไรภาวนาในคืนนี้ดีไหม ข้าพเจ้าก็ได้ตอบไปสั้นๆ ว่า ภาวนาในคืนนี้ดี เมื่อมีเวลาที่เหมาะสมก็ได้ไปถามพระอาจารย์สมบูรณ์ว่าอาจารย์ครับ ทำอย่างไรจะไม่ให้เสือเข้ามาหาตัวเราได้ อาจารย์ตอบว่าไม่ยากเลย ถึงเวลากลางคืนก็ก่อไฟขึ้นในถ้ำ เสือกลัวไฟจะหนีไปเอง เมื่อข้าพเจ้ารู้วิธีแล้ว ในคืนนั้นได้ก่อไฟแล้วก็เดินจงกรมต่อไป เมื่อได้เวลาแล้วก็เข้ามานั่งสมาธิ ส่วนเสือก็พากันร้องประสานเสียงกันไปมาอยู่อย่างนั้น ในคืนที่ผ่านมาไม่ได้นอนเลย ขณะนี้ง่วงนอนแล้วก็เอนตัวลงนอนแล้วหลับไป ประมาณตี ๒ ก็ตื่นขึ้นมามองไปหากองไฟก็เห็นนิดเดียว กลัวไฟจะดับก็รีบเปิดมุ้งกลดออกไปเพื่อจะก่อไฟใหม่ ในขณะที่เปิดมุ้งออกเท่านั้น ก็มองเห็นเสือนั่งบังกองไฟอยู่ก่อนแล้ว พอเสือเห็นข้าพเจ้าก็กระโดดเข้าป่าไป ข้าพเจ้าก็มุดเข้าไปอยู่ในกลด จะนอนต่อไปอีกไม่ได้เลย มีแต่นั่งนึกคำบริกรรมบ้าง มีเสียงอะไรก๊อกแก๊กก็ลืมตาดูบ้างตลอดทั้งคืน ก็นึกได้ว่า เสือตัวนี้มานั่งเฝ้าเราแต่เมื่อไรไม่รู้ มุ้งกลดห่างๆ มองเห็นเราได้ทั้งหมด ถ้าเสือจะคาบเราไปกินในคืนนี้ก็ได้ แต่เราไม่เคยมีเวรกรรมกับเสือตัวนี้ ให้กำลังใจตัวเองว่าต่อไปเสือทั้งหมดนี้จะไม่กินเราแน่นอน ต่อไปนี้เราจะรวมพลังใจเอาไว้ให้มาก จะฝึกทำสมาธิให้มากเอาไว้ เพื่อมีกำลังใจต่อสู้กับความกลัวเสือให้ได้ ทุกอิริยาบถเราจะสำรวมใจให้อยู่ในสมาธิอยู่ตลอดเวลา ส่วนปัญญาพิจารณาในไตรลักษณ์ให้เป็นไปในสัจธรรมนั้นให้น้อยเอาไว้ ต้องสร้างพลังใจให้แก่ตัวเองจงได้ ในวันต่อมาได้ถามกับพวกนายพรานว่า การก่อไฟขึ้นในกลางคืนเสือกลัวจริงหรือ นายพรานเขาบอกว่า

ไม่ได้นะครูบา เสือเห็นไฟมันจะไปหาทันที มันเข้าใจว่าในที่นั้นต้องมีหมานอนอยู่ จะได้กินหมาเป็นอาหารต่อไป นี้ครูบายังโชคดีนะ เสือไม่คาบเอาครูบาไปกิน ต่อไปครูบาอย่าก่อไฟอีกนะ ถ้าเสือหิวมาอาจกินครูบาก็เป็นได้

ในคืนต่อมาก็เดินจงกรมนั่งสมาธิเป็นนิสัย ในขณะนั้นเหมือนมีประตูขนาดใหญ่ไหลเลื่อนปิดปากถ้ำทั้งหมด มีบานประตูเดียว ในขณะเดียวกันได้ยินเสียงผู้หญิงเคาะประตูแล้วพูดว่า อาจารย์ๆ เปิดประตูให้ด้วย เราก็รู้ว่าผู้หญิงเข้ามาหาพระไม่ได้ จึงบอกไปว่า ไม่นะผู้หญิงเข้ามาไม่ได้ อาตมาอยู่ในที่นี้องค์เดียวห้ามเข้ามา ผู้หญิงพูดว่าถ้าอาจารย์ไม่เปิดฉันเปิดเองได้ ผู้หญิงก็เปิดประตูเข้ามาจริงๆ เราตั้งตัวไม่ทันในขณะนั้นผู้หญิงก็เข้ามากอดรัดข้าพเจ้าด้านหลังแล้วพูดว่า อาจารย์ต้องสึกมาอยู่กับฉันนะ เป็นผัวเมียกัน ฉันนึกชอบอาจารย์ตั้งแต่อาจารย์เข้ามาอยู่ถ้ำนี้ในครั้งแรก ข้าพเจ้าก็บอกผู้หญิงไปว่า อาตมาตั้งใจบวชตลอดชีวิตจะไม่สึกเป็นฆราวาสอย่างเด็ดขาด ผู้หญิงยื่นคำขาดมาว่า ถ้าอาจารย์ไม่รับคำว่าจะสึกละก็ ฉันจะกอดให้อาจารย์ได้ตายคามือนี้เอง ว่าแล้วก็กอดรัดแน่นหายใจไม่ได้เลย เห็นท่าไม่ดีข้าพเจ้าก็คิดวางแผนไปว่า เดี๋ยวก่อนอาตมาตั้งใจจะมาจำพรรษาอยู่ในถ้ำแห่งนี้ ให้ออกพรรษาก่อนจึงพูดกันในภายหลัง ผู้หญิงก็ตกลงก่อนจะวางมือยังพูดอีกว่าอย่าลืมสัญญาที่ให้ไว้นะออกพรรษาแล้วจะมาทวงเอา ว่าแล้วก็เดินออกไป จิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิพอดี หน้าถ้ำก็เป็นปกติไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง ฝาผนังที่เลื่อนปิดปากถ้ำก็ไม่มีอะไร

จากนั้นก็ได้ใช้ปัญญาพิจารณาดูในเรื่องที่เกิดขึ้นว่า ในความหมายกับผู้หญิงนี้เป็นอย่างไร ก็เข้าใจได้ในทันที นี้มันเป็นเรื่องของส่วนตัว ถ้าไปตีความว่าเป็นผีจริงๆ นั้นจะทำให้เกิดความกังวลเสียเปล่า ก็ได้พิจารณาว่าในช่วงนี้จะทำสมาธิให้จิตมีความสงบลึกเอาไว้ ให้ใจได้มีกำลังต่อสู้กับความกลัวเอาไว้ เมื่อนึกคำบริกรรมมากขึ้นเท่าไร ใจก็เริ่มสงบเป็นสมาธิมากขึ้นเท่านั้น ในคืนหนึ่งจิตมีความต้องการความสงบมาก ก็กำหนดจิตลงสู่ความสงบอย่างเต็มที่ ในทีแรกก็อาศัยการนึกคำบริกรรมว่า พุทโธๆ เป็นคู่กับจิตเอาไว้ เมื่อจิตเริ่มมีความสงบได้แล้ว ก็หยุดในการนึกบริกรรม แล้วตั้งสติกำหนดรู้ลมหายใจเข้าออก เอาลมหายใจเป็นนิมิตหมายของสติไม่ให้เผลอ เมื่อกำหนดเข้า กำหนดเข้าก็รู้ว่าลมหายใจมีลักษณะหยาบอยู่อย่างรู้ได้ชัดทีเดียว จากนั้นก็มากำหนดรู้ในลมหายใจให้มีความ

ละเอียดมากขึ้นๆ จนลมหายใจมีความละเอียดอย่างเต็มที่ จากนั้นก็ใช้ในอุบายในการปล่อยลมหายใจทิ้งไป เพียงมีสติกำหนดดูเพียงผู้รู้อย่างเดียวเท่านั้น ไม่ส่งผู้รู้ไปตามดูลมหายใจอีกแต่อย่างใด มีแต่ใช้สติระลึกรู้อยู่กับผู้รู้เท่านั้น ในคืนนั้น ไม่ทราบว่าจิตมีความสงบแต่เวลาไหน เมื่อจวนสว่างในวันใหม่ จิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา เมื่อจิตถอนออกจากสมาธิมาแล้ว ก็เหมือนตัวเองไม่มีลมหายใจ ถึงมีลมหายใจก็เหมือนกับไม่หายใจอยู่นั่นเอง มีลักษณะเฉยๆ อยู่ตลอดเวลา จะมานึกคำบริกรรมว่า พุทโธ ก็หยาบไปหมด จะมากำหนดดูลมหายใจเข้าออกก็หยาบเช่นเดียวกัน มีวิธีเดียวคือ กำหนดผู้รู้อยู่กับผู้รู้เท่านั้น จะอยู่ในอิริยาบถไหนก็เป็นอุเบกขาความวางเฉยอยู่ตลอดเวลา เป็นในลักษณะนี้นานประมาณ ๗ วัน

การมีความเป็นอยู่อย่างนี้ ในความรู้สึกลึกๆ รู้ว่า ถ้าเป็นในลักษณะนี้ไม่ใช่เป็นแนวทางที่ถูกต้อง ในทางมรรคผลนิพพานแน่นอน คงจะเป็นอรูปฌานขั้นละเอียดเท่านั้น เมื่อเป็นอย่างนี้ก็ต้องคิดหาวิธีที่จะต้องแก้ไข นึกไปหาครูอาจารย์ทั้งหลายว่า องค์ไหนจะแก้ให้เราได้ก็รู้ว่าไม่มีใครแก้ให้เราได้เลย ก็ต้องหาวิธีแก้ด้วยตัวเอง จะหาอุบายธรรมมาพิจารณาเพื่อให้จิตถอน แต่ก็ไม่มีปัญญาที่จะพิจารณาอะไรเลย มีแต่อยู่เฉยๆ อยู่ตลอดเวลา อุบายปัญญาเคยคิดพิจารณาที่มีความฉลาดปราดเปรื่องมากแล้ว กลับนึกคิดพิจารณาอะไรไม่ได้เลย ถ้าอยู่ในเวลาปกติ ถ้าทำให้ใจเกิดมีความยินดีพอใจในสิ่งที่เกิดขึ้นนี้ เป็นวิธีหลงช่องทางเข้าสู่พรหมโลกแน่นอน แต่เราตั้งใจไว้ว่า จะปฏิบัติเพื่อมรรคผลนิพพานเท่านั้น ฉะนั้นเราต้องหาวิธีออกจากอรูปฌานให้ได้ในขณะนี้

ในช่วงนั้น ก็นึกขึ้นได้ว่าต้องอ่านหนังสือให้มาก เมื่อได้อุบายนี้แล้วก็หยิบเอาหนังสือปาฏิโมกข์มาอ่าน ครั้งแรกก็ไม่อยากอ่านแต่ก็ต้องฝืนใจอ่าน ในครั้งแรกก็นึกอ่านในใจ ต่อไปก็อ่านออกเสียง เมื่ออ่านออกเสียงนานๆ เข้า จิตก็เริ่มถอนตัวออกมานิดๆ ก็รู้ว่าจิตได้เริ่มถอนตัวออกมาแล้ว พอรู้ว่าจิตเริ่มถอนออกจากอรูปฌาน จากนั้นก็เร่งอ่านหนังสือให้มากขึ้น ในขณะนั้นอ่านหนังสือมาได้ ๓ วัน จิตก็ได้ถอนออกจากความสงบมาเป็นปกติ จึงได้คิดดำริพิจารณาดูว่าอาการแห่งความสงบนี้มีขึ้นด้วยเหตุอันใด ก็มีความเข้าใจว่าเนื่องมาจากกลัวเสือมากเกินไป และเพื่อป้องกันผู้หญิงมาทวงสัญญาที่ให้ไว้ จึงได้ตั้งใจนึกคำบริกรรมทำสมาธิมาตลอด ไม่ว่าจะอยู่ในอิริยาบถใดๆ ทำใจให้อยู่ในเอกัคคตา กำหนดสติระลึกรู้อยู่กับใจอยู่ตลอดเวลา จึงได้เกิดความสงบเป็นสมาธิอย่างต่อเนื่อง ในที่สุดจิตก็ตกเข้าไปสู่ในอรูปฌานดังกล่าวมาแล้ว แต่ก็โชคดีที่ข้าพเจ้ามีนิสัยทางปัญญามาก่อน ไม่เช่นนั้นก็จะตายอยู่กับความสงบในอรูปฌานนี้ไปจนวันตายแน่นอน ไม่มีช่องทางออกจากอรูปฌานนี้เลย ถ้าหากตายไปก็จะตายฟรีๆ ในชีวิตนี้ก็จะหมดความหมาย จะไม่ได้เข้าสู่ในพระนิพพานในชาตินี้แต่อย่างใด การที่ได้สัมผัสในความสงบในอรูปฌานอย่างนี้ถือว่าเป็นบทที่สำคัญยิ่ง ทีหลังจะไม่ฝึกให้จิตเป็นสมาธิที่มีความสงบลึกอย่างนี้อีกต่อไป

จากนั้นก็ได้เริ่มวางฐานการปฏิบัติเสียใหม่ ในวิธีการทำสมาธินั้นก็ทำให้มีความสงบพอประมาณ จากนั้นก็ใช้ปัญญาพิจารณาให้ต่อเนื่องอยู่เสมอ จะไม่ปล่อยให้จิตมีความสงบตลอดไปดังที่เป็นมาแล้ว เว้นเสียในบางกรณีที่จิตมีความต้องการอยากจะเข้าพักลึกๆ ในบางครั้งเท่านั้น ก็จะปล่อยให้จิตมีความสงบเป็นครั้งเป็นคราวไป แต่ก็ตั้งใจเอาไว้ว่า เมื่อจิตได้ถอนออกจากสมาธิมาจะต้องใช้ปัญญาพิจารณาในทันที ตามปกติแล้วไม่ว่าจะอยู่ในอิริยาบถใดข้าพเจ้ามีนิสัยในการใช้ปัญญาพิจารณาในสัจธรรมอยู่เสมอ หรือเรียกว่าใช้อุบายปัญญามากกว่าการทำสมาธินั้นเอง ในนิสัยการใช้ปัญญาพิจารณานี้จะถือว่าเป็นกิจวัตรประจำวันเลยทีเดียว เมื่อหากเหนื่อยในการใช้ปัญญาก็หยุดมากำหนดจิตทำสมาธิตั้งใจมั่นเอาไว้ เพื่อจะได้กำลังใจใช้ปัญญาพิจารณาต่อไป ฉะนั้น สมถะกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน ทั้งสองอุบายนี้มีผลต่อเนื่องถึงกัน จะขาดเสียอย่างใดอย่างหนึ่งมิได้ จะเอาวิธีกรรมฐานใดขึ้นก่อนและหลังนั้นขึ้นอยู่กับนิสัยของแต่ละท่าน หรือขึ้นอยู่กับกาลเวลา ในบางครั้งชอบทำสมาธิก่อนปัญญา ในบางครั้งชอบใช้ปัญญาก่อนสมาธิ ที่เรียกว่าสมาธิอบรมปัญญา หรือเรียกว่าปัญญาอบรมสมาธิ ใครมีความถนัดวิธีไหนก็ให้เป็นไปตามนิสัยของแต่ละท่าน เหมือนการก้าวขาในเวลาเดินทางจะก้าวขาซ้ายก่อนขาขวาหรือจะก้าวขาขวาก่อนขาซ้ายสลับกันไปมา ในที่สุดก็ถึงจุดหมายปลายทางได้เหมือนกัน นี้ฉันใด การภาวนาปฏิบัติทั้งสองอุบายนี้ก็ฉันนั้น เมื่อเรามีความเข้าใจในการปฏิบัติได้ดีแล้ว การปฏิบัติจะไม่มีอุปสรรคแต่อย่างใด จะไม่เกิดความสับสนในตัวเองว่าเราปฏิบัติผิดหรือเราปฏิบัติถูกเราจะไม่มีความกังวลในสิ่งเหล่านี้ เรียกว่า ไม่เป็นผู้ลังเลในการปฏิบัติให้เสียเวลาเท่านั้นเอง

ขอฝากเตือนผู้ทำสมาธิทั้งหลาย

การได้อธิบายเรื่องภาวนาปฏิบัติของข้าพเจ้าให้ท่านรับรู้นี้ ขอให้ท่านได้สังเกตดูเหตุผลดังที่ข้าพเจ้าได้เป็นมาแล้ว แล้วให้ท่านนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ถูกกับจริตนิสัยของตัวท่านเอง ถ้าหากท่านทำสมาธิ จิตมีความสงบบ้าง หรือมีความสงบขั้นละเอียดดิ่งลึกลงไปอย่างเต็มที่ หรือมีความสงบต่อกันหลายๆ วันจนเป็นอรูปฌาน ท่านจะมีอุบายใดมาถอนตัวออกจากอรูปฌานก็ต้องเตรียมการเอาไว้ ถ้าผู้ไม่มีฐานปัญญามาก่อน รับรองว่าจะต้องจมอยู่ในอรูปฌานนี้ไปจนตลอดวันตาย จะไม่มีอุบายถอนตัวได้เลย ดังพูดกันอยู่เสมอว่า เมื่อจิตมีความสงบแล้วจะเกิดปัญญาขึ้นนั้น คำพูดนี้ไม่จริง แสดงว่าผู้พูดนั้นยังไม่เคยมีประสบการณ์ในความสงบของสมาธิขั้นละเอียดนี้เลย พูดกันไปแบบไร้สาระพาให้คนจำนวนมากเกิดความเข้าใจผิดมากมาย ดังคำว่า ผู้มีความเห็นผิดเพียงคนเดียวย่อมทำให้คนอื่นเกิดความเห็นผิดไปตามๆ กันเป็นหมื่นเป็นแสน เมื่อความเห็นผิดได้เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียวเท่านั้น จะเป็นเหตุให้เกิดความคิดที่ผิดๆ ตามมา การพูดการกระทำ การเลี้ยงชีพจะเป็นความผิดเนื่องจากความเห็นผิดนี้ไปทั้งหมด ความเพียรในวิธีต่างๆ การตั้งสติการทำสมาธิ ล้วนแล้วแต่ผิดกันไปทั้งสิ้น เหมือนเงินปลอมอยู่ในถุงมีลักษณะเหมือนเงินจริง จะไปเหมาเอาว่าเป็นเงินจริงหาใช่ไม่ เงินปลอมก็จะเป็นเงินปลอมตลอดไปอยู่นั้นเอง นี้ฉันใด ความเห็นผิดอยู่ในส่วนลึกของใจนั้นมีอยู่ ใจก็จะเกิดเป็นมิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิดตลอดไปก็ฉันนั้น จึงยากที่จะกลับตัวได้ เพราะความเขลาปัญญาทรามและขาดเหตุผล ก็จะเกิดเป็นมิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิดโดยไม่รู้ตัว ตัวเองมีความเห็นผิด แต่มาเข้าใจว่าเรามีความเห็นถูกจะมีปัญหามากมาย

ฉะนั้นจึงขอฝากข้อคิดไว้แก่นักปฏิบัติทั้งหลายที่มีความตั้งใจจริง จงใช้วิจารณญาณของท่านให้ดี ให้สมกับความตั้งใจว่า เราจะเดินตามรอยยุคลบาทของพระศาสดาและพระอริยเจ้าทั้งหลาย เราก็ต้องศึกษาประวัติของพระอริยเจ้าทั้งหลายให้เข้าใจว่า องค์ไหนเริ่มต้นในการปฏิบัติอย่างไร มีอุบายใดเป็นสื่อที่จะนำไปสู่สัจธรรมได้ เราจะนำมาเป็นอุบายปรับปรุงแก้ไขในความเห็นของตัวเราเอง เป็นสัมมาทิฏฐิ ความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรม เพื่อเป็นฐานรองรับในความเห็นชอบอื่นๆ ให้มารวมในจุดเดียวกัน

การปฏิบัติถ้าเราได้วางรากฐานในจุดเริ่มต้นถูกต้องแล้ว การปฏิบัติในขั้นต่อไปก็ถูกต้องตลอดแนวทาง ทุกอย่างจะมีความก้าวหน้าอย่างราบรื่นต่อไป จึงเรียกว่า ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตนอย่างแท้จริง เป็นผู้มีความสามารถตั้งอยู่ในเหตุผลของตนเองได้ ดังบาลีว่า มคฺคามคฺคญาณ วิสุทฺธิ ความรู้เห็นในเส้นทางที่จะก้าวไปสู่ความบริสุทธิ์อย่างแท้จริง เหมือนการเดินทางที่เส้นทางไม่เคยไป ต้องศึกษาแผนที่ให้ดี จะมีทางอื่นสลับซับซ้อนหลายเส้นก็ตาม ต้องดูเส้นทางหลักให้รู้จำให้แม่นและหันแผนที่ให้ถูกทิศ ต้องมีอุปกรณ์คือแสงสว่างให้พร้อม และไปแบบระมัดระวัง มีความรอบรู้ในเส้นทางที่จะต้องไป รับรองได้ว่าถึงจุดหมายปลายทางแน่นอน นี้ฉันใด การภาวนาปฏิบัติก็ฉันนั้น ผู้ภาวนาปฏิบัติต้องศึกษาในสัมมาทิฏฐิ ปัญญาความเห็นชอบให้เข้าใจ เพราะเป็นการเริ่มต้นในการปฏิบัติ ถ้าตีความในสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบไม่ถูกต้อง ก็จะกลายเป็น มิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิดในทันที ก็จะเกิดความเข้าใจผิดโดยไม่รู้ตัว หลงเอามิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิดว่าเป็นความเห็นถูกในทันที ถ้าเป็นอย่างนี้การปฏิบัติก็จะเกิดมีปัญหาในทันที ถึงจะเรียกร้องในมรรคผลนิพพาน ก็จะไม่เป็นไปตามที่เราตั้งใจเอาไว้เลย ฉะนั้นก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ ต้องเตรียมพร้อมด้วยสติปัญญา ศรัทธาความเพียรเอาไว้อย่างเต็มที่ ปัญญาคือแสงสว่างทางใจ เมื่อเรามีปัญญารอบรู้ในเหตุและผลอยู่ การตัดสินใจก็มีความถูกต้องและรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ความลังเลสงสัยในอุบายการปฏิบัติว่าอะไรควรอะไรไม่ควร ถูกหรือผิด จะไม่มีความสงสัยแต่อย่างใด นี้คือผู้ปฏิบัติตามรอยของพระพุทธเจ้าอย่างถูกต้อง เราคนหนึ่งกำลังเริ่มออกเดินทาง ถ้าไม่เข้าใจในแนวทางปฏิบัติ ก็ต้องศึกษากับท่านผู้รู้ทั้งหลายเพื่อให้เกิดความมั่นใจในตัวเองว่า มีความถูกต้องตรงตามความเป็นจริงแล้ว ข้อสำคัญก็ควรระวัง อย่าไปถามกับผู้กำลังหลงทาง เราก็หลงทางผู้บอกเส้นทางก็มีความหลงทางเหมือนกันกับเรา มันจะเข้าตำราที่ว่าบอดจูงบอดไปไม่รอดเพราะตาบอดจูงกัน ถ้าเป็นอย่างนี้ก็สุดวิสัยที่จะช่วยกันได้ ให้ถือว่ามีความโชคร้ายก็แล้วกัน อีกวันหนึ่งข้างหน้า เราอาจจะได้พบคนตาดีจูงเราไปให้ถึงฝั่งอย่างแน่นอน ถ้าเรามีปัญญาดีการแสวงหาครูผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบนั้นหาไม่ยากเลย เราต้องฝึกตัวให้อยู่ในธัมมาธิปไตยเอาความจริงเป็นหลักเอาไว้ ใครก็ตามที่จะมาให้ธรรมแก่เราต้องเอาสติปัญญาเข้าไปวัดดูในเหตุผลในทันทีถ้าเป็นอย่างนี้การเลือกเอาธัมมาธิปไตยไม่ยากเลย

อยู่กับหมู่เสือจนเคยชิน

การอยู่กับหมู่เสือ ในครั้งแรกก็มีความกลัวเขาอยู่บ้าง เมื่ออยู่กันมานานๆ ก็เกิดความเคยชิน วันไหนไม่ได้ยินเสียงเสือร้อง เหมือนขาดอะไรสักอย่างหนึ่ง เพราะมีความเชื่อมั่นในตัวเองว่า เสือจะไม่ทำอันตรายแก่เราในชาตินี้ อยู่มาในวันหนึ่งไปเที่ยวป่าคนเดียวกลับมาที่พักมืดแล้ว คิดว่าน้ำในกระบอกไม้ไผ่มีอยู่ก็ไม่ได้ดู เมื่อตื่นเช้ามาน้ำในกระบอกไม้ไผ่หมด ไม่มีน้ำล้างหน้าแปรงฟันเลย ในเช้าวันนั้นเสือก็มาร้องอยู่ที่บ่อน้ำห่างกับที่อยู่ประมาณ ๓๐ เมตร ร้องเสียงดังมากเหมือนกับต้นข้าวล้มและป่าแถวนั้นสะเทือนไปหมด ข้าพเจ้าก็นั่งคอยให้เสือออกจากที่นั้นไปก่อนจึงไปเอาน้ำ คอยอยู่นานจนตะวันส่องแสงขึ้นมาเสือก็ยังร้องอยู่ไม่หยุด ข้าพเจ้าก็ได้ตะโกนไปเสียงดังๆ ว่า อ้ายเสือ เธอจะมาร้องทำไมอยู่ในที่นี้ ตะวันขึ้นมาแล้วนะ ไปหาที่หลับนอนบ้างซิ จากนั้นเสียงเสือเงียบอีกประมาณ ๑๐ นาที ข้าพเจ้าลงไปตักน้ำในบ่อหิน เห็นแต่รอยอยู่ในที่นั้น เมื่อตักน้ำมาแล้วก็ได้ออกไปบิณฑบาตต่อไป ไม่คิดกลัวเสืออะไรเลย

อีกคืนหนึ่งต่อมา จวนสว่างประมาณตี ๔ ข้าพเจ้าตื่นนอนขึ้นมา ก็ได้มานั่งสมาธิในขณะนั้นได้ยินเสียงหายใจอยู่บนลานหินบนศีรษะ ก็พิจารณาดูว่านี่เป็นเสียงอะไร ก็มาเข้าใจว่านี่เป็นเสียงเสือหายใจ ในขณะนั้นเสือได้มาพักนอนอยู่ในที่นั้นจนหลับ เสียงหายใจเหมือนกับแมวนอนหลับ แต่เสียงใหญ่เสียงดังมากกว่าแมว ข้าพเจ้านั่งฟังเสือหายใจไปบ้าง ตัวเองก็กำหนดลมหายใจ ใช้อานาปานสติไปด้วย แล้วก็มาพิจารณาดูว่าสัตว์ทุกประเภทต้องมีลมหายใจเป็นตัวกำหนดของชีวิต ถ้าลมหายใจไม่เข้าไม่ออก หรือลมหายใจออกไม่เข้านั่นคือความสิ้นสุดของชีวิต เสือที่นอนหลับอยู่ที่ก้อนหินบนศีรษะเรานี้ มันก็อาศัยลมหายใจเหมือนกันกับเรา ทดลองดูลมหายใจว่า ลมหายใจเรากับเสือหายใจอยู่ เอาอานาปานสติเข้ากันได้ไหม ทำดูแล้วเข้ากันไม่ได้ เสือจะมีการหายใจช้ากว่าเราไปนิดหนึ่งเข้ากันไม่ได้ ในขณะนั้นเริ่มสว่างออกมาแล้ว นกต่างๆ ก็พากันร้องจอแจกำลังจะออกไปหากิน แต่เสือยังนอนหลับไม่ตื่น ข้าพเจ้าก็ได้ออกจากที่มาแล้วร้องตะโกนว่า อ้ายเสือตื่นซิ จะมานอนหลับอยู่ทำไม ไปหานอนอยู่ที่อื่น แล้วเสียงหายใจก็เงียบไป ข้าพเจ้าจะไปบิณฑบาตจึงไปดูที่เสือนอน เห็นรอยขนาดใหญ่ทีเดียว ข้าพเจ้าก็เฉยๆ ไม่มีความกลัวอะไร เพราะอยู่ด้วยกันมาจนเคยชินเสียแล้ว

เสือโคร่งใหญ่ให้กำลังใจ

เมื่อออกพรรษามาแล้ว ฝนได้หยุดตกในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ได้ไปเก็บเอาใบไม้แห้งมาร้อยเป็นแถบๆ ไปทำซุ้มใบไม้อยู่ที่ลานหิน ห่างจากที่เดิมไปประมาณ ๑ กิโลเมตร ที่นั้นมีลานหินกว้างใหญ่เรียบราบดี มีลานทรายอ่อนสวยงามมาก ได้ไปทำซุ้มกางกลดอยู่ในที่แห่งนั้น เมื่ออยู่มาได้ ๑๐ วัน ในวันหนึ่งประมาณ ๕ โมงเย็น มีนายพราน ๓ คน หาบสัมภาระลงมาจากเขาใหญ่ เขาเหล่านี้ไปนอนป่าเพื่อล่าเนื้อ มีวัวป่าที่เขายิงได้บ่อยครั้ง เข้ามาหาข้าพเจ้าพูดออกมาอย่างรีบร้อนลุกลี้ลุกลนแล้วบอกข้าพเจ้าว่า ครูบาๆ รีบเก็บสิ่งของเร็วเข้าก่อนจะมืดค่ำ จึงได้ถามพวกนายพรานไปว่า มีเรื่องอะไรที่จะให้อาตมาเก็บของ นายพรานพูดว่า ในคืนนี้เสือโคร่งใหญ่ตัวเก่ามาอีกแล้ว เสือตัวนี้ชอบกินคนแถบภูฟ้าภูหลวงมามากแล้ว เห็นคนมีในที่ไหนมันต้องได้กินทุกที สัตว์อื่นมันไม่ชอบเท่าไรแต่คนนี้มันชอบมากทีเดียว เสือตัวนี้เคยมาเที่ยวแห่งนี้ปีละครั้ง ได้พบรอยใหม่ๆ ในวันนี้เอง ถ้ามันมาในถิ่นนี้ก็จะมาวิ่งเล่นในลานทรายที่ครูบาอยู่นี้ และมาร้องเสียงดังกระหึ่มสะเทือนป่าไปหมด หมู่กระผมมารับเอาครูบาไปข้างล่างก่อน อีกภายใน ๕ วัน มันก็จะหนีจากถิ่นนี้ไปครูบาจึงกลับมาอยู่ใหม่ ข้าพเจ้าก็ได้ตัดสินใจพูดกับนายพรานว่า อาตมาไม่หนี เสือจะมาในที่นี่ก็ให้มันมา มันจะกินก็ยอมให้มันกิน ให้สิ้นเวรสิ้นกรรมต่อกันไป

นายพรานไม่ยอมฟังเสียงคำที่เราพูดแต่อย่างใด พากันเข้ามาเก็บเอาบาตร เก็บเอากลดจะพาลงไปให้ได้ เขาพูดว่าถึงยังไงก็ต้องให้ชีวิตปลอดภัยไว้ก่อนเถอะครูบา ข้าพเจ้าก็ทำท่าดุไปว่าอาตมาไม่ใช่พระกรรมฐานที่กลัวตาย ถ้ากลัวตายจะมาอยู่ในที่แห่งนี้คนเดียวทำไม เสือโคร่งจะกินตัวอาตมาในคืนนี้ก็ให้มันกินไปซิ เอาเถอะนะถ้ากรรมเวรไม่เคยกระทำต่อกันมา เสือโคร่งก็จะไม่ทำอะไรให้แก่อาตมาแต่อย่างใด เมื่อนายพรานมาอ้อนวอนข้าพเจ้าไม่สำเร็จก็พากันลงไป พอตกต่ำตะวันลับแสง ก็เกิดมีการเปลี่ยนแปลงทางใจขึ้นมา บรรยากาศในป่าใหญ่ก็เหมือนผิดปกติไปหมด แสงเดือนที่เคยมีแสงสว่างเจิดจ้าเหมือนกับว่าเป็นแสงมืดสลัวไป สัตว์ป่านานาชนิดเคยร้องประสานเสียงกัน เย็นในวันนั้นสงบเงียบเหมือนไม่มีสัตว์ในถิ่นนั้นเลย เมื่อตกค่ำเข้าจริงๆ สิ่งที่ทำให้เรามีความเพลิดเพลินเจริญใจก็ทำให้เกิดความวิตกกังวลขึ้นมา มองไปดูก้อนหินและพุ่มไม้ ใจก็คิดว่าเป็นเสือไปทั้งหมด หูได้ยินเสียงใบไม้หล่น กิ่งไม้หักหล่นลงมา ก็มีความเข้าใจว่าเสือไปเสียทั้งหมด นายพรานบอกว่าเวลาประมาณ ๓ ทุ่ม เสือตัวนี้จะมาวิ่งเล่นร้องคำรามอยู่ในที่แห่งนี้ นี้เวลาประมาณ ๒ ทุ่มเข้ามาแล้ว ความกลัวและความกล้ารู้สึกว่าจะมีเท่ากัน

สัญญาเก่าอีกอย่างในสมัยเด็กผู้เฒ่าได้เล่าให้ฟังว่า เมื่อเวลาเสือโคร่งใหญ่จะออกไปหากินในทางทิศไหน ก็จะมีลมพัดผ่านล่วงหน้าไปก่อน เพื่อเป็นสัญญาณเตือนให้สัตว์ทั้งหลายรู้ตัวเอาไว้ สัตว์ตัวที่ยังไม่ถึงความตายก็จะได้ถูกกลิ่นเสือแล้วหาที่หลบซ่อนตัวในที่ต่างๆ ให้ปลอดภัย สัตว์ตัวไหนจะเป็นอาหารเสือก็จะไม่ได้กลิ่นเสือแต่อย่างใด นี้เป็นอาถรรพณ์ลางบอกเหตุให้แก่สัตว์ทั้งหลาย เป็นธรรมชาติของเสือใหญ่ ต้องเป็นไปในลักษณะนี้

ในขณะที่ข้าพเจ้ากำลังเดินจงกรมอยู่นั้น ก็ปรากฏว่า มีลมพัดผ่านมาเบาๆ เรี่ยราดมาตามใบหญ้า ก็เกิดเป็นสัญญาความจำนึกถึงคำพูดของผู้เฒ่าเข้ามาฝังใจว่า เสือโคร่งตัวใหญ่นี้กำลังเดินทางมายังสถานที่เราอยู่นี้แล้ว เมื่อเสือตัวนี้เห็นเรา ก็จะกระโจนกัดกินเราเป็นอาหารทันที ถ้าคิดว่าจะหนีจากในที่แห่งนี้ไป ก็คิดละอายตัวเองว่า ทำไมพระกรรมฐานจึงขี้ขลาดกลัวตาย ไม่ละอายหมู่เทวดาบ้างหรือไง เราเป็นพระกรรมฐานผู้อุทิศตัวไว้ในพระพุทธศาสนาแล้ว ชีวิตจะเป็นอย่างไรนั้น กรรมจะเป็นผู้ตัดสินให้เอง เมื่อเรามาถึงจุดนี้แล้ว จะถดถอยตัวออกไปไม่สมควรเลย จะเป็นตายร้ายดีอย่างไร ก็ขอมอบกายมอบใจถวายชีวิตนี้ เพื่อบูชาคุณพระพุทธเจ้า ขอบูชาคุณพระธรรม ขอบูชาคุณพระอริยสงฆ์ จึงได้อธิษฐานว่า ถ้าหากเราเคยทำกรรมต่อกันมากับเสือตัวนี้ ก็ขอให้เสือกินเราเป็นอาหารไปเสีย ขอให้หมดเวรหมดกรรมต่อกันไป ถ้าไม่เคยทำกรรมชั่วต่อกันมา ก็อย่าให้เสือโคร่งตัวนี้ทำอันตรายแก่ข้าพเจ้าเลย ดังคำว่า ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ ธรรมย่อมตามรักษาผู้ประพฤติธรรมปฏิบัติธรรมไม่ให้ตกไปในทางที่ชั่ว กรรมชั่วยังไม่ถึงที่สุดจะไม่ได้รับอันตราย

เมื่อมีปัญญาพิจาณาได้อย่างนี้ จึงเกิดมีกำลังใจขึ้นมา และมีความกล้าหาญภายในใจอย่างเข้มแข็ง พร้อมที่จะเผชิญเสือโคร่งตัวนี้ได้อย่างมั่นใจ อย่างไรก็ตาม เราจะนั่งสมาธิอยู่ในที่แห่งนี้ก่อนเสือจะมาถึง ที่นี้มีช่องทางเดียวที่เสือตัวนี้ขึ้นลงเป็นประจำ ถ้าเรานั่งหันหน้าไปในช่องทางเสือขึ้นมา ก็คิดว่าจะอดลืมตาดูเสือไม่ได้ ถ้าจะนั่งหันข้างให้

เส้นทางเสือก็กลัวอดชำเองตาดูเสือไม่ได้เช่นกัน ฉะนั้นจึงตัดสินใจนั่งหันหลังให้กับช่องทางที่เสือจะขึ้นมานี้เสีย เมื่อมันขึ้นมาเห็นเรา ก็จะกระโจนคาบคอเราไปกินในทันที ในขณะนี้เราจะนั่งสมาธิเป็นครั้งสุดท้ายของชีวิตก็อาจเป็นได้ ถึงอายุเรายังน้อย การบวชมาก็เพียงพรรษาที่ ๒ ชีวิตเราอาจจะจบสิ้นลงในคืนนี้ ชีวิตจะจบลงในคืนนี้หรือไม่อย่างไร เสือโคร่งจะเป็นผู้ตัดสินให้เอง ในบัดนี้เราได้ทอดอาลัยในชีวิตแล้ว ถึงเรายังไม่ถึงนิพพานในขณะนี้ก็ตาม เมื่ออาสวะยังมีอยู่ก็ต้องมาเกิดใหม่แน่นอน และขอให้ได้มาเกิดเร็วที่สุด เพื่อจะได้บวชและปฏิบัติให้รู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรมในพระพุทธศาสนาองค์ปัจจุบัน และขออธิษฐานว่า อย่าให้ข้าพเจ้าได้ไปเกิดในสวรรค์ชั้นใดๆ เลย เมื่ออธิษฐานและทอดอาลัยในชีวิตแล้ว ก็นั่งสมาธิหันหลังให้ทางเสือขึ้นมาในทันที ครั้งแรกก็นึกคำบริกรรมว่า พุทโธประกอบกับลมหายใจ เมื่อจิตเริ่มมีความละเอียดแล้ว ก็ไม่นึกคำบริกรรมว่าพุทโธ เพียงกำหนดสติระลึกรู้อยู่กับลมหายใจเข้าออก จนลมหายใจมีความละเอียดอย่างเต็มที่ และลมหายใจได้หมดไป ในขณะนั้นจิตก็มีความสงบอย่างเต็มที่ ไม่รู้สึกตัวแต่อย่างใด ในขณะนั้นเริ่มเข้าที่ทำสมาธิเวลาประมาณ ๓ ทุ่ม จิตได้ถอนตัวออกมาเวลาประมาณตี ๒ เมื่อจิตถอนออกมาก็คิดว่าเสือโคร่งตัวใหญ่ตัวนี้ไม่มาที่นี่แล้ว ก็ลุกเดินไปสู่กระต๊อบ เดินจงกรมจนสว่าง เพื่อความมั่นใจว่าในขณะที่เราทำสมาธิอยู่ก็ไม่เห็นเสือ เสืออาจจะขึ้นมาก็ได้ จึงได้เดินไปดูที่ช่องทางเสือขึ้นมา พุทโธ่เอ๋ย รอยเสือโคร่งใหญ่ตัวนั้นได้ยืนดูเรานั่งสมาธิอยู่ห่างจากตัวเราเพียง ๓ เมตรเท่านั้น และมีความเชื่อมั่นอย่างสนิทใจว่า พระธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมได้อย่างฝังใจ ในคืนต่อไปเราจะไม่ระแวงระวังในเสืออีกต่อไป

จากนั้นก็ลงมาบิณฑบาตตามปกติ ในขณะที่เดินมา ก็ได้พบกับนายพรานกลุ่มเดิมเดินมาอย่างรีบร้อน มีอาวุธครบมือ เมื่อเห็นหน้าข้าพเจ้าเข้าก็พูดว่า แหม หมู่กระผมนอนไม่หลับทั้งคืน คิดเป็นห่วงครูบามาก คิดว่าเสือได้คาบครูบาไปกินแล้ว หมู่กระผมจึงได้พากันตามขึ้นมาดู นายพรานพูดว่า เมื่อคืนนี้ เสือโคร่งตัวใหญ่นี้ ได้เข้าไปเอาควายในหมู่บ้านมากินอยู่ในคานอีสุกนี้เอง ที่นั้นห่างจากที่ข้าพเจ้าอยู่ไม่เกิน ๑ กิโลเมตร จึงได้บอกกับหมู่นายพรานไปว่า เมื่อคืนนี้เห็นรอยเข้ามาหาเช่นกัน แต่มันก็ไม่ทำอะไร จากนั้นก็ลงมาบิณฑบาต พวกนายพรานก็พากันกลับบ้านไป ในช่วงนั้นพระเณรพากันเป็นไข้ป่ามาลาเรียมาก ในช่วงข้าพเจ้ายังเป็นฆราวาส ก็ได้ศึกษายาแผนปัจจุบันและได้ศึกษายาแผนโบราณมาบ้าง ได้กลายเป็นหมอจำเป็นขึ้นมา ได้ลงไปซื้อยาในอำเภอศรีเชียงใหม่ ทางก็เดินไกลหลายกิโลเมตร ทั้งยาฉีด ยาเม็ด ทั้งน้ำเกลือนำมารักษาหมู่คณะ แต่ละองค์อยู่ไกลกันมาก ในเวลากลางวันและกลางคืนต้องเดินลัดเข้าไปฉีดยาให้หมู่คณะ จึงโชคดีในปีนั้นไม่มีพระเณรตาย ข้าพเจ้าก็ได้เป็นไข้ป่าเช่นกัน ก็ต้องฉีดยาให้แก่ตัวเอง ทั้งฉีดกล้ามและฉีดเข้าเส้นด้วยตัวเองทั้งนั้น ก่อนจะออกจากที่นั่นไป กล่องยาฉีดและถุงน้ำเกลือรวมกันได้ ๒ ถุงปุ๋ยเลยทีเดียว เข็มฉีดยาอันเดียวใช้ได้นาน เมื่อแทงเข็มฉีดยาถ้าเจ็บมากก็ใช้วิธีเอาเข็มลับกับหินก่อนฉีดกันต่อไป เพราะไม่มีเงินที่จะซื้อเข็มฉีดยาจำเป็นต้องใช้วิธีประหยัดลับเข็มฉีดยาใช้กันเท่านั้น ความไม่สะดวกในการออกธุดงค์ในครั้งนั้นมีความลำบากมาก ไม่มีเงินที่จะต้องขึ้นรถ ถึงจะอ่อนเพลียก็อดทนเดินต่อไป ในบางครั้งคิดว่าจะโบกมือขี่รถแต่ไม่กล้าเพราะไม่มีเงินค่ารถ แม้แต่ยาปวดหายแต่ละซองก็ไม่มีคนถวายเลย ไปถึงบ้านหนึ่งเขาจะทำบุญบ้าน ได้มานิมนต์ว่าอีก ๓ วันจะทำบุญบ้านนิมนต์ท่านอยู่ก่อน พอได้เงินซื้อยาปวดหายแก้ไข้บ้าง ดูซิคนไม่มีปัญญา ต้องให้รับจ้างสวดมนต์ก่อนจึงจะถวายเงินซื้อยา

นิมิตเห็นหน้าผาสูงชัน

ในช่วงนั้นได้เพื่อนองค์หนึ่ง ได้ออกธุดงค์ไปในที่ต่างๆ พักแห่งละคืนสองคืน ที่ไหนภาวนาดีก็หยุดพักหลายคืน เดินไปเรื่อยๆ ค่ำที่ไหนก็พักนอนในที่นั้น บางแห่งไม่มีบ้านคนอยู่ใกล้เลย ตื่นแต่เช้ามืดเดินทางต่อไป กว่าจะถึงบ้านคนก็สายไป สะพายบาตรไปตามหมู่บ้านได้ข้าวเหนียวก้อนหนึ่งสองก้อนพอได้ฉันพอประทังชีวิตให้อยู่ได้ แต่ก็พอใจในชีวิตที่เป็นพระกรรมฐาน คิดว่าในสมัยครั้งพุทธกาล พระท่านไปธุดงค์ก็คงจะเป็นอย่างนี้ จะมีอาหารที่ชอบใจนั้นคงเป็นของยาก ถึงครั้งนี้ก็เป็นในลักษณะเดียวกัน อิ่มบ้างไม่อิ่มบ้าง ได้ฉันบ้างไม่ได้ฉันบ้างก็ไม่ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ ขอให้ชีวิตอยู่ได้ในวันหนึ่งคืนหนึ่งก็พอแล้ว ในคืนหนึ่งขณะที่จิตมีความสงบได้ที่แล้ว จึงมีนิมิตเกิดขึ้น เป็นภูเขาสูงมองสุดสายตา เป็นหน้าผาชันสูงพอๆ กันกับสันเขา หน้าผานั้นมีความเรียบราบเป็นมันทีเดียว ในขณะนั้นมีคนจำนวนมากหลายล้านคนอยู่ในที่แห่งนั้น มีเสียงประกาศว่า ใคร

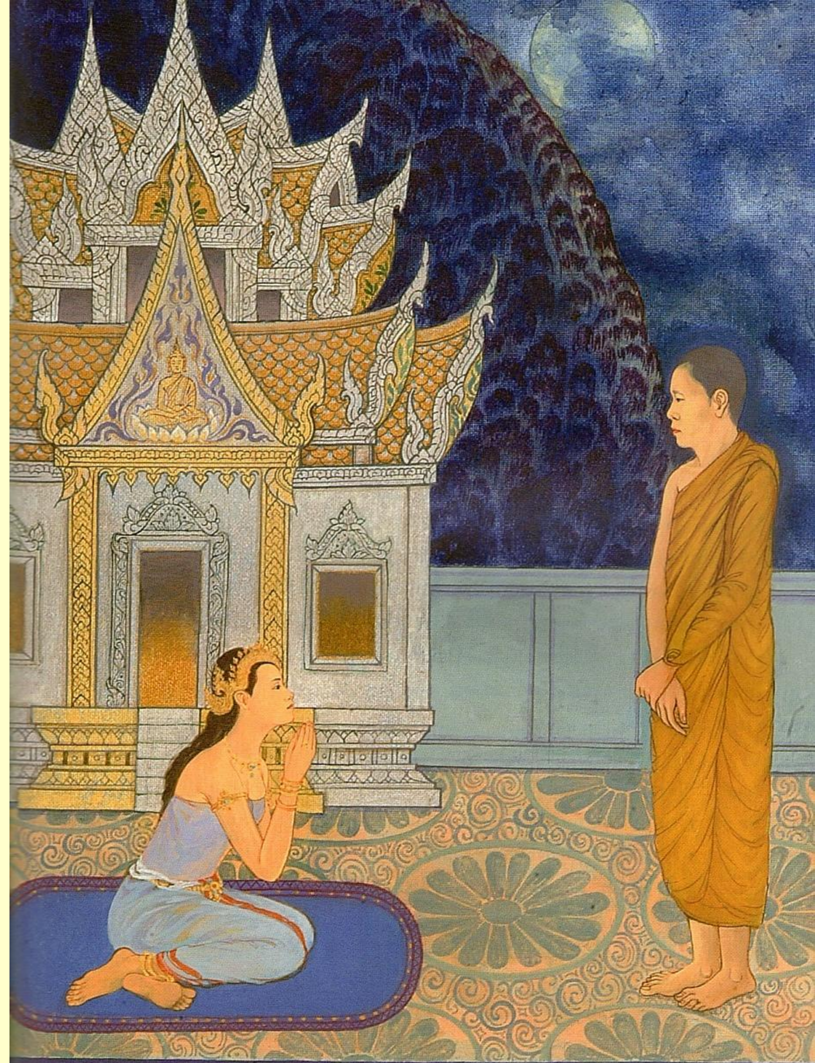
ต้องการพ้นจากทุกข์ในวัฏสงสาร ต้องปีนป่ายตามหน้าผานี้ไป เมื่อถึงที่สูงสุดแล้วจะไม่ได้ลงมาเกิดในโลกมนุษย์นี้อีก มีเสียงประกาศอยู่อย่างนี้ต่อเนื่องกันอยู่เสมอ คนในจำนวนนั้นเป็นไปในลักษณะ ๓ กลุ่ม กลุ่ม ๑ ไม่สนใจในเสียงประกาศนี้เลย พากันเดินไปมาไม่รู้ว่าไปทำอะไร อีกกลุ่ม ๑ เพียงยืนฟังนั่งฟังในเสียงประกาศนั้น ฟังเฉยๆ คุยกันไปบ้างฟังเสียงไปบ้าง แต่ก็ไม่สนใจที่จะไปปีนป่ายหน้าผานั้นเลย อีกกลุ่ม ๑ มีความยินดีพอใจที่จะไปปีนหน้าผานั้น พากันกระโดดปีนป่ายหน้าผาเป็นหมู่ๆ หน้าผาลื่นเกาะไม่ติดก็ตกลงมาพักได้กำลังแล้วกระโดดขึ้นใหม่ ยังไม่เห็นใครๆ ปีนป่ายหน้าผาขึ้นไปได้เลย ในขณะนั้นข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นในตัวเองว่า เราต้องปีนป่ายหน้าผานี้ขึ้นไปได้อย่างแน่นอน ข้าพเจ้าได้เดินออกไป เมื่อแหวกฝูงชนเข้าไปถึงหน้าผาแล้วก็ยกมืออธิษฐานว่า ถ้าข้าพเจ้าจะถึงที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ในชาตินี้ ขอให้ข้าพเจ้าปีนป่ายหน้าผานี้ขึ้นไปได้ด้วยเถิด พออธิษฐานจบก็กระโดดขึ้นอย่างเต็มกำลัง สูงประมาณ ๖ เมตร มือและเท้าก็ติดกับหน้าผาอย่างเหนียวหนึบทีเดียว จากนั้นก็ได้วิ่งขึ้นไปตามหน้าผาอย่างรวดเร็ว ด้วยกำลังที่มีอยู่ในกายในใจ ไม่ได้หยุดพักแต่อย่างใด

ในขณะนั้นขึ้นจากหน้าผาได้แล้ว ได้หันหน้าลงมาดูฝูงชน ได้โบกมือบอกว่าข้าพเจ้าขึ้นหน้าผาได้แล้ว หลายคนพูดว่าช่วยด้วยๆ และหลายคนประนมมือแล้วพูดว่าขออนุโมทนาด้วยๆ จากนั้นก็มีเสียงประกาศมาว่า ท่านต้องไปตามเส้นทางนี้ นี่เป็นเส้นทางไปให้ถึงที่สิ้นสุด เมื่อไปถึงแล้วไม่ต้องกลับลงมาเกิดอีก ข้าพเจ้าก็ได้เดินตามเส้นทางนั้นไป เหมือนเดินขึ้นเนินเขาสูงไปเรื่อยๆ แล้วปรากฏมีลานพัก แต่ข้าพเจ้าไม่ได้พักเดินทางไปเรื่อยๆ เหมือนกับเดินขึ้นภูเขาสูง แต่ก็ไม่มีความเหนื่อยเมื่อยล้าแต่อย่างใด ทางเดินขึ้นชั้นที่ ๓ นี้สูงชันมาก แต่ก็เดินขึ้นไปโดยสะดวกดีไม่มีอุปสรรคใดๆ เดินขึ้นไปถึงชั้นที่ ๓ แล้ว ในชั้นนี้ได้พบปราสาทชั้นเดียวมีความสวยงามมาก อยู่ติดกับริมทางพอดี เมื่อขึ้นไปถึง ก็มีโยมผู้หญิงคนหนึ่งออกมาจากปราสาทมาต้อนรับ ผู้หญิงนั้นมีความสวยงามมาก และอยู่ในวัยสาวอย่างเต็มที่ กิริยาท่าทางให้ความเป็นกันเองทั้งหมด การนอบน้อมกราบไหว้มีความอ่อนช้อยสวยงามดี ประนมมือแล้วพูดออกมาว่า พระคุณเจ้าเดินทางมาไกลมีความเหน็ดเหนื่อย ขอนิมนต์พระคุณเจ้าเข้าไปพักผ่อนในปราสาทนี้ก่อนฉันน้ำให้มีความสบายก่อนเจ้าค่ะ ขอนิมนต์พระคุณเจ้าโปรดพักอยู่ในปราสาทนี้นานๆ

ข้าพเจ้าพูดบอกโยมผู้หญิงไปว่า นี่โยม อาตมาต้องการไปให้ถึงในชั้นที่ ๔ อันเป็นที่สูงสุดเท่านั้น อาตมายังไม่เหนื่อย ยังไม่หิวน้ำแต่อย่างใด อาตมาจะไปให้ถึงชั้นที่ ๔ ในขณะนี้ แต่ผู้หญิงก็ใช้คำออดอ้อนวิงวอนไปว่า พระคุณเจ้าขา ชั้นที่ ๔ ระยะทางจากนี้ไปไม่ไกลเลย ไปอีกนิดเดียวก็ถึงแล้ว พักผ่อนในปราสาทนี้ก่อน ไปเวลาไหนก็จะถึงอยู่แล้ว

อาตมาพูดคำสุดท้ายว่า ขอบใจนะโยมที่มีความหวังดี แต่อาตมาจะไม่พักในที่นี่ ผู้หญิงพูดว่า ถ้าพระคุณเจ้าไม่ต้องการจะพักก็ขอนิมนต์ขึ้นชั้น ๔ เลยเจ้าค่ะ จากนั้นข้าพเจ้าก็ได้เดินตามทางนั้นขึ้นเขาสูงต่อไป ในชั้นที่ ๔ นี้ มีความสูงและชันมาก แต่เส้นทางเดินราบเรียบดีขึ้นไปได้สะดวก เมื่อเดินขึ้นไปตามเส้นทางนี้ ไม่มีความอ่อนเพลียเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าแต่อย่างใด เมื่อขึ้นไปถึงชั้นที่ ๔ แล้ว สภาพรอบด้านมีการเปลี่ยนไปทั้งหมด มองไปที่ไหนไม่มีอะไรเลย มีแต่ความเวิ้งว้างไปเสียทั้งหมด ต้นไม้ก็ไม่มี เมื่อถึงชั้นที่ ๔ แล้ว ไม่มีสิ่งใดจะนำมาอธิบายให้ท่านผู้อ่านได้รู้ตามและมองภาพออกได้เลย หาสมมุติมาเปรียบเทียบประกอบภาพออกมา ให้สมกับที่ปรากฏนั้นไม่ได้เลย เพราะเป็นสถานที่ไม่มีอะไร ก็ไม่มีอะไรจะนำมาพูดได้

จากนั้น จิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา ในขณะนั้นเหมือนกับอยู่ในเหตุการณ์จริง ใช้ปัญญาพิจารณาเรียบเรียงดูในนิมิตที่เกิดขึ้น ว่ามีความหมายเป็นอย่างไร จึงมีความเข้าใจได้อย่างชัดเจน เพราะนิมิตนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติส่วนตัวทั้งหมด เป็นนิมิตหมายไปในทางที่ดี ทำให้มีกำลังใจในการปฏิบัติอย่างเต็มที่ การมีนิมิตเกิดขึ้นนี้มีในลักษณะไม่เหมือนกัน ในบางอย่างเป็นนิมิตเกี่ยวกับเรื่องในอดีต นิมิตบางอย่างเกี่ยวกับปัจจุบัน นิมิตบางอย่างเกี่ยวกับอนาคต นิมิตบางอย่างเกี่ยวกับทางโลก นิมิตบางอย่างเกี่ยวกับทางธรรม นิมิตบางอย่างเป็นเรื่องของตัวเอง นิมิตบางอย่างเป็นเรื่องของคนอื่น การเกิดขึ้นของนิมิตมีหลายรูปแบบ เมื่อนิมิตเกิดขึ้นกับใคร ผู้นั้นจะต้องตีความหมายในนิมิตตัวเองให้ได้ จะไปถามคนอื่นให้ตีความหมายนิมิตให้ อาจจะไม่ตรงกับความเข้าใจของตัวเอง นิมิตแปลว่าความหมาย ว่านิมิตอย่างนั้นเป็นอย่างนั้นมีความหมายเป็นอย่างไร การตีความหมายในนิมิตเรียกว่าปฏิภาค หมายถึงปัญญานั้นเอง ให้เกิดความเป็นธรรม ก็ต้องตีความหมายในนิมิตนั้นลงสู่ไตรลักษณ์ได้เป็นการดี

พรรษาที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๐๖

เมื่อได้ออกธุดงค์ไปในที่ต่างๆ มาแล้ว ในช่วงฤดูกาลเข้าพรรษา ได้ตั้งใจไว้ว่า ปีนี้จะไปจำพรรษาอยู่ที่วัดป่าหนองแซง กับหลวงปู่บัว สิริปุณฺโณ มีพระอาจารย์สิงห์ทองเป็นพระเถระผู้ใหญ่จำพรรษาอยู่ด้วย จะเล่าประวัติของหลวงปู่บัวให้ท่านรู้ไว้สักเล็กน้อย หลวงปู่บัวเป็นพระมหาเถระผู้ใหญ่องค์ ๑ เป็นลูกศิษย์หลวงปู่มั่น เดิมท่านอยู่จังหวัดร้อยเอ็ด ท่านไม่ได้ศึกษาในหลักวิชาการทางโลกมาเลย อ่านหนังสือไม่ได้ เขียนหนังสือไม่เป็น ท่านมีนิสัยชอบปฏิบัติธรรมมาตั้งแต่วัยหนุ่ม จากนั้นท่านก็ได้แต่งงานไปตามประเพณีนิยม ท่านก็ได้ภาวนาปฏิบัติมิได้ขาด ส่วนมากท่านหนักไปในวิธีทำสมาธิก่อนปัญญา เรียกว่าทำสมาธิก่อนแล้วใช้ปัญญาพิจารณาภายหลัง ดำรงชีพอยู่ด้วยการทำนาเป็นฆราวาสมาจนถึงอายุ ๕๑ ปี ท่านก็ได้ออกบวชเป็นตาปะขาว ติดตามครูอาจารย์ไปในหลายที่หลายแห่ง ท่านเป็นผู้มีนิสัยอ่อนน้อมถ่อมตัว ปรนนิบัติครูอาจารย์ด้วยความเคารพ ครูอาจารย์เห็นว่านิสัยพอจะบวชเป็นพระได้แล้ว ก็ให้ฝึกวิธีการขานนาค ที่เรียกว่ากล่าวคำขอบวชนั้นเอง ฝึกว่าตามครูอาจารย์ด้วยปากเปล่า กว่าจะว่าคำขอบวชได้ก็ใช้เวลานานถึง ๓ ปี จึงบวชเป็นพระ ท่านมีความตั้งใจในการปฏิบัติมาก และมีความจริงจังตั้งใจปฏิบัติไม่ให้ขาด ได้ฟังธรรมจากหลวงปู่มั่นเป็นประจำ ฟังธรรมมาแล้วก็นำมาพิจารณาในหมวดธรรมนั้นด้วยเหตุด้วยผล ไม่มีความรู้ในทางปริยัติมาก่อน การพิจารณาธรรมต้องใช้เหตุผล ใช้ความสามารถจากความคิดของตัวเองเป็นหลักยืนตัว

การพิจารณาในสัจธรรมใดไม่ได้เทียบหลักปริยัติแต่อย่างใด แต่ก็เปรียบเทียบในหลักความเป็นจริงให้เป็นไปในหลักอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา จึงเป็นการรู้เห็นในหลักไตรลักษณ์ด้วยปัญญาของตัวเองล้วนๆ การปฏิบัติธรรมเป็นไปโดยง่าย ไม่มีความลังเลว่าผิดในปริยัติหมวดนั้นหมวดนี้ ความจริงเป็นอย่างไรก็เข้าใจไปตามความจริงเป็นอย่างนั้น จึงต่างกับผู้เรียนรู้ในทางปริยัติมามากทีเดียว เพราะปัญญานั้นเป็นปัญญาที่ฝึกออกมาจากใจล้วนๆ ไม่มีปริยัติเข้ามาเจือปนแต่อย่างใด ท่านจึงมีความเข้าใจในสัจธรรมด้วยปัญญาของท่านเอง การใช้ปัญญาในเรื่องใดมีความรู้เห็นได้ง่าย เช่นพิจารณาในเรื่องอสุภะก็มีความเบื่อหน่ายคลายกำหนัดได้ง่าย พิจารณาในสัจธรรมใดก็เกิดความแยบคายได้ง่ายถ้าปัญญานั้นเป็นของตัวเอง ทำอะไรพิจารณาในสิ่งใดจะเป็นสิ่งที่ง่ายไปเสียทั้งหมด เพราะไม่มีความลังเลอะไรเลย

นิสัยไม่ชอบฟังเทศน์มากนัก

นิสัยของข้าพเจ้าเอง ไม่ชอบฟังเทศน์มากนัก ชอบฟังน้อยๆ แล้วนำมาพิจารณาด้วยปัญญาให้มาก ส่วนตัวแล้วถ้าฟังเทศน์มากไป ความรู้ที่ได้จากการฟังเทศน์ก็จะจดจำมากเกินไป จะไม่ได้ใช้ปัญญาคิดหาเหตุผลด้วยตนเอง แต่มีความตั้งใจฟังเทศน์ด้วยความเคารพและจดจำเอาธรรมะของท่านไปบางอุบายเท่านั้น เห็นว่าธรรมนั้นเข้ากันกับนิสัยของตัวเอง ไม่จำเป็นไปเลียนอย่างตามประโยคที่ท่านอธิบายไปทั้งหมด นั้นเป็นสำนวนโวหารปฏิภาณของท่าน ส่วนโวหารปฏิภาณของเรา ต้องใช้สติปัญญาและความสามารถของตัวเราเอง ปัญญาจะมีความรอบรู้ฉลาดมากน้อยแค่ไหน ก็จะเป็นความฉลาดรอบรู้ด้วยปัญญาที่เราสร้างขึ้นมาเอง ถ้าไปเลียนเอาความรู้จากผู้อื่นมากเกินไปก็จะเป็นปัญญาในสัญญาทางปริยัติไปเสียทั้งหมด ผลของการปฏิบัติก็จะออกมาไม่หนักแน่นพอ เหมือนกับสิ่งของที่เราสร้างขึ้นมา ด้วยกำลังหยาดเหงื่อแรงงานของเรา ในความรู้สึกภายในใจแล้วต้องเอาใจใส่รักษาเป็นพิเศษ ส่วนสิ่งของที่ขอมาจากคนอื่น หรือสิ่งของยืมจากคนอื่นมา การเก็บรักษาการดูแลความเอาใจใส่จะลดน้อยลง หรือเหมือนกับลูกที่เกิดจากก้อนเลือดของเราโดยตรงกับลูกที่ขอมาจากคนอื่น ความรักความเอาใจใส่จะมีความแตกต่างกัน นี้ฉันใด ปัญญาที่เราสร้างขึ้นมาได้เอง จะมีน้อยมีมากเราก็มีความภูมิใจในปัญญาของตัวเอง เหมือนกับการนับเงินในธนาคาร เงินผ่านมือไปวันหนึ่งหลายสิบล้านก็ตาม ในความรู้สึกทางใจก็เป็นในลักษณะเฉยๆ ถ้าเราเองนับเงินเราเอง แม้เงินนั้นจะไม่มากนัก เราก็มีความภูมิใจ เราจะได้เอาเงินเราไปซื้ออะไรก็ได้ นี้ฉันใด ถ้าปัญญาเราสร้างขึ้นเอง ก็สามารถนำมาแก้ปัญหาได้ จึงว่าตนแลเป็นที่พึ่งของตน

ถ้าหากศึกษารู้เลียนแบบอย่างในตำรามากไป การใช้ปัญญาพิจารณาก็จะเป็นปัญญาเลียนแบบจากผู้อื่นมา ตัวเองจะไม่มีปัญญาแต่อย่างใด อยากรู้ธรรมะหมวดไหนก็ไปดูในตำรา เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ความรู้ก็จะแก้ปัญหาไม่ได้อยู่นั้นเอง เหมือนกับพระโปฐิ

ละแบกตำราศึกษาในพระไตรปิฎกจำได้อย่างแตกฉาน แต่ธรรมที่นำมาแสดงนั้น เป็นธรรมเลียนแบบอย่างจากผู้อื่น ธรรมะที่เป็นของตัวเองนั้นไม่มีเลย อาจลืมตัวไปว่าธรรมะนั้นเป็นของของเราไป จะเข้าในตำราที่ว่าความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด ที่เรียกว่าเป็นผู้แบกคัมภีร์เปล่า เมื่อข้าพเจ้าได้อ่านประวัติของพระโปฐิละแล้ว จึงเป็นคติเตือนใจตัวเองได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นการฟังเทศน์จากครูอาจารย์นั้น ถ้าเรามีปัญญาความรู้อยู่บ้าง ก็พอจะเลือกเฟ้นเอาหมวดธรรมมาปฏิบัติได้ ถ้าปัญญาไม่มีก็จะเป็นเหมือนพระโปฐิละนั่นเอง การให้เหตุผลมาอย่างนี้ก็เพื่อให้ข้อคิดว่า อย่าเอาเพียงปริยัติเพียงอย่างเดียว หรือรู้ชื่อของธรรมะเท่านี้ก็พอ การเรียนรู้ชื่อของธรรมะเท่านี้ยังไม่พอ เราต้องเลือกเอาหมวดธรรมที่เหมาะสมกับเรามาปฏิบัติบ้างที่เรียกว่า ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรมะหมวดไหนเห็นว่าจะแก้ปัญหาของตัวเราได้ก็เอาธรรมหมวดนั้นมาปฏิบัติให้มาก เหมือนกับรู้การเจ็บป่วยของตัวเองว่าเป็นอย่างไร ต้องใช้ยาเฉพาะทางให้ตรงกับโรคนั้นๆ เมื่อยาถูกกับโรค โรคก็จะบรรเทาและหายไปในที่สุด มิใช่ว่าชื่อของยารู้ทั้งหมด เมื่อเวลาเจ็บป่วยขึ้นมาไม่รู้ว่าจะกินยาอย่างไร นี้ฉันใดความรู้ที่เรียนมาทั้งหมดนั้นเป็นชื่อของธรรมะเท่านั้น แต่ธรรมะตัวจริงยังไม่รู้ไม่เห็นเพราะขาดในทางของสติปัญญา จึงเลือกหาเอาหมวดธรรมมาแก้ไขปัญหาของตัวเองไม่ได้เลยจำเป็นต้องมีการลูบคลำในตำราไป ในคำโบราณพูดว่า บอดชอบอวดรู้ โง่ชอบอวดฉลาด นี้เป็นธรรมชาติของความจริง

ข้าพเจ้าชอบอุบายธรรมะของหลวงปู่บัวมากทีเดียว ท่านชอบให้อุบายธรรมแก่พระเณรสั้นๆ ต้องการให้พระเณรฝึกปัญญาด้วยตัวเอง ให้พระเณรเป็นนิสัยช่างคิด ชอบสังเกตในเหตุและผล เป็นผู้ฝึกตนให้เป็นผู้รอบรู้ในความเป็นจริงอยู่เสมอ ในวันหนึ่งหลังจากที่สรงน้ำหลวงปู่แล้ว พากันขึ้นไปบนกุฏิ เพื่อคอยรับฟังอุบายธรรมจากหลวงปู่ วันนั้นหลวงปู่ให้อุบายธรรมว่า หมามันมีอารมณ์ชอบเที่ยวไปตามกาลเวลาของมันนั้นก็ยังไม่ถือว่าเลวมากนัก แต่ใจพระกรรมฐานยิ่งเลวกว่าหมาไปเที่ยวไม่มีกาลเวลา แหม! พอได้รับฟังอุบายธรรมเพียงเท่านี้ จึงกระตุกเส้นของพระกรรมฐานจริงๆ จากนั้นก็พากันกราบลงจากกุฏิหลวงปู่ไป ทุกองค์มองหน้ากันแทบไม่ติด ไม่รู้ว่าอุบายธรรมนี้ไปโดนหัวใจพระกรรมฐานองค์ไหนบ้าง แต่ข้าพเจ้าโดนเข้าอย่างจังเชียวแหละ จากนั้นมาก็สังวรระวังไม่ให้ใจคิดออกนอกลู่นอกทาง ให้มีสติสำนึกในตัวเองมากขึ้น ถ้าไม่สำรวมระวัง ใจก็จะไปเที่ยวยิ่งกว่าหมา จิตจะตกต่ำยิ่งกว่าหมาไปอีก

ทุกครั้งเมื่อหลวงปู่พูดออกมา ไม่ว่าจะอยู่ในสถานที่ใด จะเป็นอุบายธรรมให้ได้คิดพิจารณาอยู่เสมอ ในวันหนึ่งพระสององค์มีทิฏฐิ ความเห็นไม่ตรงกัน จึงเกิดการถกเถียงกันขึ้นมา เมื่อสรงน้ำหลวงปู่เสร็จแล้วพากันขึ้นไปกุฏิหลวงปู่เพื่อฟังอุบายธรรม วันนั้นหลวงปู่พูดว่า เอ เมื่อคืนนี้เห็นหมาสองตัวแยกเขี้ยวใส่กัน เท่านี้หลวงปู่ไม่อธิบายต่อ พระเณรกราบหลวงปู่แล้วพากันลงมาจากกุฏิ พากันกระซิบกระซาบกันว่ามีเรื่องอะไรเกิดขึ้นหรือ เมื่อสืบถามกันไปมาก็รู้ว่ามีพระสององค์ขัดแย้งกันจริงๆ พระสององค์นั้นรู้สึกว่ามีความละอายต่อหมู่คณะเป็นอย่างมากทีเดียว องค์อื่นๆ ไม่มีเรื่องอะไรต่อกันเลย จากนั้นมาพระเณรก็พากันสำรวมคำพูดของตัวเองอยู่เสมอ ต่อมาหลังสวดปาฏิโมกข์เสร็จแล้ว หลวงปู่ได้พูดว่าในวัดนี้ต้องการความสงบ ใครจะมาถกเถียงกันในวัดนี้ไม่ได้ ต่อไปถ้าใครมาขัดแย้งกันภายในวัดนี้ จะให้ออกจากวัดนี้ไปในทันที ในช่วงนี้เป็นช่วงเข้าพรรษาอยู่ด้วย แต่ก็โชคดีไป ไม่มีพระเณรองค์ใดขัดแย้งกันอีกเลย ทุกองค์มีแต่ความตั้งใจภาวนาปฏิบัติอย่างเต็มที่

นิมิตว่าหลวงปู่พาข้ามลำธารใหญ่

ในคืนหนึ่ง นิมิตเห็นหลวงปู่บัวเดินเข้ามาหา แล้วพูดว่า ท่านทูลๆ ลงมานี่ จะพาไปเที่ยว เมื่อข้าพเจ้าลงจากกุฏิมาแล้ว ก็เดินตามหลังหลวงปู่ไป ในขณะนั้นเห็นลำธารใหญ่ขวางหน้าอยู่ ลำธารนั้นกว้างประมาณ ๘ เมตร ความลึกประมาณ ๘ เมตร มีฝั่งชันมาก มีไม้ไผ่ลำหนึ่งขนาดแขนพาดเป็นสะพานเอาไว้ เมื่อไปถึงที่นั่นแล้ว หลวงปู่บัวพูดว่าจะพาข้ามสะพานไปฝั่งโน้น ว่าแล้วท่านเดินตามไม้ไผ่นั้นไป ไม้ไผ่นั้นวางไว้ธรรมดา ไม่ยึดติดกับสิ่งใด และไม่มีราวจับป้องกันพลัดตกเลย แต่หลวงปู่ก็เดินข้ามไปได้ ไม้ไผ่ที่วางอยู่นั้นไม่เคลื่อนไหวแต่อย่างใด เมื่อหลวงปู่ข้ามไปได้แล้ว หลวงปู่ก็หันหน้ากลับคืนมา แล้วกวักมือเรียกว่า ท่านทูล ให้รีบข้ามสะพานตามผมมาเดี๋ยวนี้ ก็คิดอยู่ในใจว่า เมื่อหลวงปู่ข้ามไปได้ ทำไมเราจะข้ามไปไม่ได้ จากนั้นก็ตั้งใจเดินไปตามไม้ไผ่นั้น ไม้ไผ่วางไว้เฉยๆ

แทนที่จะกระดกไปมา ในขณะเดินไปนั้นไม้ไผ่แน่นแข็งแรงมาก ไม่มีการอ่อนไหวแต่อย่างใด การเดินไปก็ทรงตัวได้เป็นอย่างดี ไม่มีการเอนเอียงแต่อย่างใด ข้าพเจ้าก็เดินข้ามไปตามหลวงปู่ได้ง่ายและปลอดภัย เมื่อถึงฝั่งด้านหนึ่งแล้ว หลวงปู่พูดว่า เห็นอะไรในลำธารนั้นไหม ก็ตอบหลวงปู่ไปว่าเห็นด้วย หลวงปู่พูดว่า โลกนี้มีความเป็นอยู่อย่างนี้ ข้าพเจ้าได้ยืนดูฝูงชนทั้งหลายที่ไหลมานั้น มีทั้งเฒ่า แก่ ปานกลาง หนุ่มสาว วัยเด็กเล็ก ถูกกระแสน้ำพัดไหลมาเป็นแพ ดูแล้วทุกคนมีความกลัวตายเป็นอย่างมากทีเดียว ต่างคนก็พยายามเพื่อเอาตัวรอดในชีวิต เพื่อไม่ให้ตัวเองตาย ใครที่มีกำลังดี ก็กอดเอาผู้มีกำลังน้อยเป็นเรือลอยพาไป ผู้มีกำลังเสมอกัน ก็กอดรัดฟัดเหวี่ยงกันไปมา หวังว่าจะเอาเป็นเรือขี่ไปตามน้ำนี้ให้ได้ ใครอยู่ข้างบนได้ถือว่าเป็นผู้ชนะ ไม่ว่าชายกอดหญิง หรือหญิงกอดชายมั่วกันไปหมด บางกลุ่มพากันร้องไห้ขอความช่วยเหลือจากคนอื่น หลายคนพากันปีนป่ายไหลไปตามขอบลำธารเพื่อหาช่องทางขึ้นฝั่ง แต่เกาะฝั่งไว้ไม่อยู่ก็หลุดลอยตามกันไป บางคนเป็นศพเน่าเหม็นลอยปะปนกันมากับผู้ยังไม่ตายน่าอนาถใจ คนที่ไหลไปตามลำธารนั้น ก็คงไหลลงสู่มหาสมุทรกันทุกคน จะพากันไปลอยวนไปมาอยู่กับมหาสมุทรนั้น และจะตายอยู่กับมหาสมมุตินี้แน่นอน ต้นทางของลำธารนั้นไม่รู้ว่าไหลมาจากไหน มองไปจนสุดสายตา ก็ไม่เห็นที่มาของหมู่มหาชนนี้เลย

จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิ เมื่อจิตถอนจากสมาธิแล้วก็ได้เรียบเรียงดูเหตุการณ์ในนิมิตที่เกิดขึ้น ใช้ปัญญาพิจารณาในความหมาย ก็มีความเข้าใจในนิมิตนั้นได้อย่างชัดเจน รู้เห็นความเป็นจริงในหมู่มนุษย์นี้ได้ทั้งหมดว่า ลำธารน้ำที่ไหลเชี่ยวนั้นหมายถึงความอยากคือตัณหา ไม้ไผ่พาดลำธารนั้นหมายถึงอริยมรรคมีองค์ ๘ มหาชนที่ไหลตามกระแสน้ำนั้นหมายถึงความอยากของหมู่มนุษย์ทั้งหลาย มนุษย์ที่เกิดมาในโลกนี้แล้ว ผู้ไม่ตกอยู่ในกระแสแห่งความอยากนั้นมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะมีความหลงใหลไปตามกามคุณนี้ทั้งนั้น ผู้มีบุญได้บำเพ็ญมาแล้ว เมื่อตายก็จะได้ไปพักแรมอยู่สวรรค์ชั่วคราว เมื่อหมดบุญก็ได้ลงมาเกิดในโลกมนุษย์อีก ใจก็ลอยตามตัณหาคือความอยากนี้ต่อไป ใจที่ยังมีราคะตัณหามากเท่าไร ก็ยิ่งตกไปตามกระแสโลกลึกลงไป ไม่รู้ว่าจะเอาตัวได้พ้นจากกระแสโลกเมื่อไร เมื่อใจยังมีความยินดีอยู่กับโลกนี้อยู่ จะไม่รู้ตัวเลยว่าจะลอยไปตามกระแสโลกนี้ต่อไปอีกนานเท่าไร จะไม่รู้เลยว่าความสิ้นสุดของกระแสโลกอยู่ที่

ตรงไหน ตราบใดใจที่ยังมีกิเลสตัณหาฝังอยู่ในใจ การลอยไปตามกระแสโลกก็ไม่มีความสิ้นสุดลงได้ ใช้ปัญญาสอนใจตัวเองว่า ทำไมใจจึงได้มาหลงอยู่กับกามคุณถึงขนาดนี้ ความสุขของโลกนี้ไม่มีอยู่ในที่ไหนเลย ความเข้าใจว่า กามคุณพาให้เกิดความสุขนั้น เป็นความเข้าใจผิดเท่านั้นเอง ดังคำว่า ปิยโต ชายเต โสโก ความโศกเศร้า เสียใจ เป็นทุกข์เกิดขึ้นจากความรักมิใช่หรือ ความทุกข์ย่อมเกิดขึ้นจากความรัก ความทุกข์เป็นผลที่เกิดขึ้นจากตัณหาคือความอยากนี้ทั้งนั้น

ตัณหาคือความอยาก เป็นรากแก้วของวัฏสงสาร ทั้งสามภพคือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ ย่อมตกอยู่ในความอยากของตัณหานี้ทั้งสิ้น ดังคำว่า นตฺถิ ตณฺหาสมา นที แม่น้ำเสมอด้วยตัณหาไม่มี ทำไมใจจึงไม่เห็นทุกข์ เห็นโทษ เห็นภัย อันมีอยู่ในโลกนี้เล่า จะเอาสมบัติของโลก มาเป็นของส่วนตัวนั้นไม่ได้เลย ความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใด ก็จะเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดความทุกข์ จะหาความสุขที่แท้จริงในโลกนี้ไม่มีเลย การเกิดนิมิตในครั้งนี้เป็นอุบายที่ดีให้แก่ปัญญาเป็นอย่างมาก ได้ข้อคิดในความเป็นอยู่ของโลกนี้ได้เป็นอย่างดี ถ้าไม่มีปัญญาก็จะตีความหมายในนิมิตนี้ไม่ได้เลย นิมิตก็จะไม่มีความหมายแต่อย่างใด ฉะนั้นจงสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นกับตัวเองให้ได้ เพื่อจะนำเอานิมิตมาสอนใจตัวเอง ถ้าขาดปัญญาอบรมสั่งสอนใจไปในทางที่ดีแล้ว เหมือนกับใจได้หมดคุณค่าไป เพราะขณะนี้ใจเราถูกกิเลสตัณหาชักจูงไปในทางที่ต่ำอยู่ตลอดเวลา ความคิดความเห็นจึงได้เอนเอียงไปตามกิเลสอยู่มาก จนเป็นนิสัยคุ้นเคยไปในทางที่ต่ำจนลืมตัว เราจะปล่อยให้ใจเป็นไปในความเห็นผิดอยู่อย่างนี้หรือ ทำไมเราจึงไม่สร้างปัญญาขึ้นมาอบรมใจตัวเอง ถ้าปัญญาหาข้อมูลที่เป็นจริงมาสอนใจอยู่บ่อยๆ ใจก็จะค่อยเกิดความฉลาดรอบรู้ตามความเป็นจริงได้ เพราะสรรพสังขารทั้งหลายในโลกนี้ ย่อมมีมูลความจริงอยู่ในตัวมันเอง เราไม่ต้องไปบังคับอะไรมันต้องเป็นไปอย่างนี้

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา ในสรรพสังขารทั้งหลายย่อมมีความแปรปรวนเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จะเป็นสังขารภายในและสังขารภายนอก เป็นสังขารที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือสังขารที่เราสร้างขึ้นเอง สังขารทุกอย่างไม่มีสังขารใดอยู่คงที่ ย่อมมีการหมุนตัวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดกาลของมันเอง ถ้าเรามีปัญญามาเข้าใจรู้เห็นตามความเป็นจริงอย่างนี้ ความทุกข์ภายในใจก็จะลดลง เพราะมารู้เท่าตามความเป็นจริงในสรรพ

สังขารนี้แล้ว จึงเรียกว่าใจรู้เห็นตามความเป็นจริง ฉะนั้นจงสร้างปัญญาขึ้นมาให้แก่ตัวเราเองให้ได้ เพื่อจะได้เอาปัญญานี้มาแก้ความเห็นผิดของใจ ถ้าไม่มีความฉลาดทางปัญญา ก็ไม่สามารถรู้เห็นตามความเป็นจริงได้ ถึงครูอาจารย์จะอธิบายความจริงให้ฟัง ก็ยังเกิดความลังเลสงสัยภายในใจอยู่นั่นเอง ไม่กล้าที่จะตัดสินใจในตัวเองได้ ก็เพราะความไม่แน่ใจว่าสิ่งนั้นผิดหรือถูก หลวงปู่บัวท่านมีนิสัยไม่ชอบพูดมาก แต่แนะในอุบายธรรมในวิธีต่างๆ เพื่อให้พระเณรใช้ปัญญาตีความหมายเอาเอง ถ้าผู้มีปัญญาดีก็สามารถตีความหมายได้ ถ้าปัญญาไม่ดีก็จะไม่รู้เรื่องอะไรเลย

สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา สรรพสังขารทั้งหลาย ถ้าเข้าไปยึดมั่นจะเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ขึ้นได้ เพราะเราต้องการให้สังขารนั้นอยู่ในอำนาจของเรา ในเมื่อสังขารนั้นไม่อยู่ในอำนาจเราก็เกิดความทุกข์ ทุกข์ที่เป็นสภาวทุกข์ มีประจำตัวเรามาแต่วันเกิด เมื่อเกิดขึ้นมาแล้วก็มาเจอกับ ปกิณกทุกข์ คือทุกข์จรเพิ่มเข้าอีก จึงได้เกิดความดิ้นรนหลบหลีกทุกข์อยู่ตลอดเวลา หาสิ่งนั้นมาปิดบังอำพรางความจริงอยู่เรื่อยไป ใจจึงมีความเดือดร้อนทนทุกข์อยู่เป็นนิสัยความเคยชิน อดทนต่อทุกข์นับแต่วันเกิดจนถึงวันตาย ไม่มีอุบายมาแก้ไขได้เลย ถ้าเรามารู้เท่าความทุกข์ และมารู้เท่าเหตุให้เกิดทุกข์แล้ว ถึงจะมีความทุกข์ก็ไม่มีความเดือดร้อนถึงใจ เพียงให้มีความรับรู้ในทุกข์และรับรู้ในเหตุให้เกิดทุกข์เท่านั้น

สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา สรรพสังขารทั้งหลายเป็นอนัตตา คำว่าอนัตตา หมายถึงหมดสภาพจากอัตตานี้ไป ถ้าไม่มีอัตตาเป็นสมมุติเอาไว้ อนัตตาจะมีมาจากไหน ฉะนั้นการที่จะรู้จักว่า อนัตตา ต้องรู้จักว่าอัตตาเอาไว้ เพราะอัตตายังเป็นก้อนเป็นรูปสมมุติว่าเป็นสัตว์เป็นบุคคลได้อยู่ อัตตามีอยู่สองอย่าง ๑.อัตตาในรูป ๒.อัตตาในนาม อัตตาทั้งสองนี้ต้องรู้ด้วยปัญญาญาณ ที่เรียกว่า ทัสสนญาณ เห็นแล้วต้องรู้ ญาณทัสสนะ รู้แล้วต้องเห็น ถ้าเห็นแล้วแต่ไม่รู้ ถ้ารู้แล้วแต่ไม่เห็น เป็นเพียงเท่านี้จะทำลายอัตตาลงสู่อนัตตาไม่ได้เลย เพราะไม่สมบูรณ์ในญาณทัสสนะ อัตตาในรูปหมายถึงธาตุสี่คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ที่รวมกันเรียกว่ารูป ฉะนั้นปัญญาต้องตีรูปให้แตก แยกแยะในธาตุสี่ให้รู้เห็น ส่วนรูปในนาม หมายถึง เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ทั้งสี่นี้ต้องรู้เห็นด้วยปัญญา

หลวงปู่บัวบอกว่าให้ผ่านทุกข์

อยู่มาวันหนึ่ง หลวงปู่บัวพูดว่า ทูล เคยนั่งสมาธิผ่านทุกข์หรือเปล่า ตอบหลวงปู่ว่า ขอโอกาส กระผมไม่เคยผ่านทุกข์เลย หลวงปู่พูดว่า ในคืนนี้ผ่านทุกข์ให้ได้นะ อย่าแพ้ผู้หญิงเขา จึงถามหลวงปู่ว่า ขอโอกาสหลวงปู่ ผู้หญิงที่เขาผ่านทุกข์ได้เป็นใคร หลวงปู่บอกว่าก็แม่สายบัวนั้นไงละ เขามีความอดทนเป็นอย่างมากทีเดียว ในวันนั้นข้าพเจ้าได้ไปถามแม่สายบัวดูว่า อุบายผ่านทุกข์ทำอย่างไร แม่สายบัวก็เล่าให้ฟังเป็นตอนๆ ไปว่า นี่ครูบา การจะผ่านทุกข์ไปได้นั้น เป็นสิ่งที่ผ่านได้ยากมาก ต้องเป็นผู้ที่มีขันติอดทนจริงๆ จึงจะผ่านทุกข์ไปได้ หลวงปู่บอกให้ดิฉันผ่านทุกข์ในครั้งแรก เกือบจะเอาตัวไม่รอด แต่ก็ผ่านไปได้ด้วยน้ำตา คิดว่าชีวิตคงจะสิ้นสุดกันเพียงเท่านี้ ฉันเองเคยคลอดลูกมาแล้ว ๖ คน ความทุกข์ทรมานในการเจ็บปวดนั้น ทุกข์มากทีเดียว ถึงขนาดนั้นน้ำตาก็ไม่ได้ออก ในเมื่อมานั่งภาวนาเพื่อผ่านทุกข์ในครั้งแรก ความทุกข์มีความรุนแรงมาก เอาความเจ็บปวดการคลอดลูกทั้ง ๖ คนมารวมกัน ถึงกระนั้นก็ยังไม่เท่าความทุกข์ในคืนนั้น ความทุกข์ในการคลอดลูกน้ำตาไม่ออก แต่การผ่านทุกข์ในครั้งนี้น้ำตาไหลพรากเลยทีเดียว เริ่มเข้าที่นั่งแต่ ๖ โมงเย็น ไปถึง ๖ โมงเช้าในวันพรุ่งนี้ โดยไม่ต้องขยับไปมา นั่งอยู่อย่างไรก็ให้นั่งอยู่ในท่าเดียว ไม่ต้องให้จิตสงบ ไม่ต้องเข้าฌาน ใช้วิธีนั่งดิบๆ สดๆ ไปเลย ถ้าไปทำความสงบ เข้าฌาน วิธีนั้นไม่นับว่าเป็นการผ่านทุกข์แต่อย่างใด นั้นเป็นเพียงอุบายหลบทุกข์เท่านั้น เมื่อผ่านทุกข์ได้ในครั้งหนึ่งแล้ว จะเกิดมีกำลังใจเชื่อมั่นในตัวเอง ครั้งต่อไปจะมีผ่านทุกข์ก็ทำได้ง่าย เพราะมีกำลังใจเป็นหลักอยู่แล้ว

เมื่อข้าพเจ้าได้ฟังแม่สายบัวพูดเรื่องการผ่านทุกข์ให้ฟัง ก็เกิดความคิดขึ้นได้ว่าเขาเป็นผู้หญิงแท้ๆ ทำไมเขาถึงมีความกล้าหาญถึงขนาดนั้น นี้เราเป็นผู้ชายเต็มตัว และยังเป็นพระกรรมฐานด้วย เราจะไม่ยอมแพ้ผู้หญิงแต่อย่างใด ในคืนนี้เราจะผ่านทุกข์ให้ได้ ชีวิตจะเป็นอย่างไรก็จะตั้งใจอย่างเต็มที่ นี่เราเป็นพระกรรมฐานเต็มตัว จะยอมแพ้ผู้หญิงพระกรรมฐานอย่างนี้ใช้ไม่ได้เลย ในคืนนี้จะต้องเห็นดำเห็นแดงกัน ในบ่ายวันนั้นก็รีบเดินจงกรมแต่หัวค่ำ เมื่อได้เวลาแล้วก็ขึ้นกุฏิ เพื่อจัดที่นั่งให้เรียบร้อย หลังจากไหว้พระเสร็จแล้วก็ได้ตั้งสัจจะอธิษฐานว่า ในคืนนี้เราจะนั่งสมาธิในอิริยาบถเดียว ไปจนถึงสว่างของวันใหม่ จะเป็นตายร้ายดีอย่างไร ชีวิตจะสิ้นสุดลงในคืนนี้ก็พร้อมแล้วที่จะเสียสละ จากนั้นก็เริ่มเข้าที่ ตั้งใจให้มีสติไว้อย่างแน่วแน่ เป็นได้แค่สมาธิความตั้งใจมั่นเท่านั้น ไม่มีความสงบแต่อย่างใด จะเป็นเพราะว่าตั้งใจไว้สูงนั้นเองจิตจึงสงบไม่ได้ เมื่อทำสมาธิไปประมาณ ๓ ทุ่ม ความเจ็บปวดตามขาทั้งสอง ก็มีความปวดรุนแรงขึ้นมาเรื่อยๆ จนถึงเวลาประมาณ ๔ ทุ่ม ความเจ็บปวดก็มีความรุนแรงมากขึ้นอย่างเต็มที่ แต่ก็ต้องกัดฟันอดทนต่อสู้กันอย่างเอาเป็นเอาตายเลยทีเดียว

ในขณะที่เกิดความทุกข์อยู่นั้น มากำหนดสติระลึกรู้ทุกข์ที่เกิดขึ้นโดยวิธีเพ่งดู ในเมื่อเพ่งดูเท่าไร เหมือนกับว่าเพิ่มความทุกข์มากขึ้นเท่านั้น แทบจะทนนั่งต่อไปไม่ได้เลย แต่ก็นึกถึงคำสั่งของหลวงปู่บัวขึ้นมาว่า นี้เราได้รับคำสัญญากับหลวงปู่มาแล้วมิใช่หรือ ถ้าตัวเองยอมแพ้ในครั้งนี้แล้ว ในครั้งต่อไปก็จะแพ้กันไปตลอด ความชนะจะไม่มีในตัวเราเลย เมื่อหลวงปู่ถามว่า ผ่านทุกข์ได้หรือยัง จะตอบท่านว่าผ่านไม่ได้ไปตอบท่านแล้วท่านจะมีความคิดว่า พระกรรมฐานไม่จริง พระกรรมฐานขี้ขลาดตาขาว เราจะเข้าหน้าท่านติดหรือไม่ ท่านก็จะว่าพระกรรมฐานขี้โง่ ไม่มีความอดทน ไม่มีความเด็ดเดี่ยวกล้าหาญ เป็นพระกรรมฐานไม่มีความจริงจังในตัวเอง จะขาดความเชื่อถือจากหลวงปู่มากทีเดียว ขณะนี้ หลวงปู่ได้ตั้งความหวังไว้กับเราว่า เป็นพระองค์หนึ่งที่จะได้สืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไปในอนาคต ท่านจึงบอกว่าให้รีบเร่งภาวนาปฏิบัติผ่านทุกข์ให้ได้ เมื่อผ่านไปได้ครั้งหนึ่งแล้ว ต่อไปจะผ่านทุกข์ได้ง่ายขึ้น จะเป็นกำลังแก่พระพุทธศาสนา จะเป็นที่พึ่งให้แก่หมู่คณะต่อไป นี่ทูล หลวงปู่ตั้งความหวังไว้กับเราแล้ว เราอย่าทำให้หลวงปู่ได้ผิดหวัง ท่านคงมองการณ์ไกลไว้แล้วว่า เราจะเป็นผู้หนักแน่นในพระธรรมวินัยนี้ อย่าทำตัวเป็นผู้เหลวไหลไร้ความสามารถ ก่อนจะได้เป็นผู้นำของคณะได้ ต้องได้ผ่านการปฏิบัติมาในทุกรูปแบบ จึงจะเป็นผู้นำของหมู่คณะได้ดี

หลวงปู่เคยยกตัวอย่างของท่านในการปฏิบัติ มาเล่าให้เราฟังหลายครั้ง แต่ละครั้งแทบจะเอาชีวิตไปไม่รอด ท่านจึงนำเอาอุบายนั้นๆ มาสอนเรา เราต้องมีความเข้มแข็งเหมือนหลวงปู่บ้างซิ ถ้าตัวเองได้ยอมแพ้ในครั้งนี้ ถึงจะอยู่ในที่ใด ก็จะรู้ตัวเองอยู่ว่า พระกรรมฐานขี้แพ้ จะไม่มีความละอายแก่กิเลสตัณหาหรือไง เมื่อตัวเองได้ตั้งสัจจะอธิษฐานลงไปอย่างนี้แล้วมายอมแพ้ จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวเองได้อย่างไร มีแต่จะเป็นผู้ล้มเหลวเลวทราม จะเป็นผู้มีนิสัยหลอกตัวเองพึ่งตัวเองไม่ได้เลยจนตลอดวันตาย เมื่อมาถึงจุดนี้แล้วจะถอนกลับไม่ได้อีกแล้ว เป็นอย่างไรก็เป็นกัน ขามันปวดก็ให้มันปวดไป จะขาดออกเป็นท่อนๆ ก็ให้มันขาดไป ใจเราก็จะเป็นเพียงรับรู้ไว้เท่านั้น เมื่อใช้ปัญญาอบรมใจให้เกิดความกล้าหาญได้แล้ว ความปวดขานั้นก็ค่อยๆ ลดลงๆ ความเหน็บชาในขาก็ปรากฏขึ้นแทน แล้วตั้งใจนั่งอยู่อย่างนี้ต่อไป ถึงไม่หายปวดก็พอทนอยู่ได้ นับจาก ๔ ทุ่มขึ้นไป อาการอย่างอื่นก็ปรากฏขึ้นมาอีก นั้นคือความร้อนขึ้นที่ขา

ความร้อนที่เกิดขึ้นที่ขานี้มีความร้อนมากขึ้น ความร้อนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ยิ่งนั่งนานเท่าไรความร้อนก็มีความรุนแรงมากขึ้นเท่านั้น ความร้อนในขาเหมือนกับนั่งอยู่ในกองถ่านไฟเลยทีเดียว ขาทั้งสองเหมือนกับถูกไฟเผาอยู่ตลอดเวลา เหมือนกับว่าขาทั้งสองถูกไฟเผาไหม้เกรียมหมด เมื่อเกิดความร้อนจนถึงที่สุดแล้ว มีความคิดว่าเราจะนั่งต่อไปอีกได้หรือไม่หนอ แต่เมื่อคิดย้อนหลังไปถึงการปวดขาที่ผ่านมา เราก็ได้ผ่านมาแล้ว เมื่อมีความร้อนอย่างนี้เกิดขึ้นมาอีก เราก็ต้องอดทนต่อสู้ให้เต็มที่ สัจจะอธิษฐานที่เราตั้งไว้แล้วนั้น จะต้องเป็นสัจจะของลูกผู้ชาย เป็นสัจจะของพระกรรมฐานอย่างเต็มตัว ตั้งลงไปอย่างไรก็ต้องหนักแน่นอย่างเด็ดขาด ไม่หลอกลวงตัวเอง จะเกิดเป็นไฟลุกไหม้เผาร่างกายให้ย่อยยับไปก็ตาม เราจะไม่ลุกหนีจากที่แห่งนี้อย่างเด็ดขาด ชีวิตจะหมดไปเพราะความร้อนนี้ก็ยอม ต้องใช้อุบายปัญญาสอนใจอยู่เสมอว่า ความร้อนนี้เป็นแผนการของกิเลสตัณหาแน่นอน กิเลสใช้กลอุบายต่อต้านเรา เอาความร้อนมาเป็นการก่อกวนเราจะฝืนให้ได้ในขณะนี้

ที่ผ่านมาเมื่อกี้นี้ กิเลสใช้ความทุกข์ความเจ็บปวดมาเป็นอุบายก่อกวนขัดขวางเราก็ได้ใช้ความอดทนต่อสู้ผ่านมาแล้ว บัดนี้กลับมาใช้วิธีเป็นอุบายความร้อน เพื่อให้เราได้ถอนออกจากการปฏิบัติอีก นี่เรารู้เท่าทันกลอุบายของกิเลสแล้วว่า เป็นตัวขัดขวางไม่ให้เราหลุดพ้นไปจากวัฏสงสาร มีแต่จะผลักดันให้เราลอยอยู่ในกระแสโลกดังที่เคยเป็นมา กิเลสตัณหาได้พาเราไปเกิดในที่ต่างๆ ไม่มีที่สิ้นสุด แต่ก่อนมาใจเราขาดสติปัญญาความฉลาดรอบรู้จึงได้ตกเป็นทาสของกิเลสตัณหาตลอดมา บัดนี้ใจมีสติปัญญาอบรมสั่งสอนแล้ว ใจได้เกิดความรู้เห็นตามความเป็นจริง ว่าทุกสิ่งย่อมมีการเกิดดับตามธรรมชาติของตัวมันเอง ถึงกิเลสตัณหาจะเอาความร้อนมาบังคับให้เราเสียสัจจะนี้ เราจะไม่หลงกลของกิเลสตัณหาอีกต่อไป เพราะใจได้รับรู้ข่าวสารจากปัญญามาแล้วเป็นอย่างดีมีความรอบรู้ในเหตุและผล รอบรู้ในกลลวงของกิเลสตัณหานี้แล้ว จากนี้ไปเราจะไม่หลงกลลวงของกิเลสตัณหาอีกต่อไป พระพุทธเจ้าและพระอริยเจ้าทั้งหลายที่ได้หลุดพ้นไปแล้วนั้น ล้วนแล้วแต่มีความกล้าหาญและอดทน นี่เราผู้กำลังเดินตามรอยของท่าน ก็จะต้องเป็นผู้กล้าหาญอดทนเช่นกัน ขณะนั้นเวลาประมาณ ๖ ทุ่ม ความร้อนที่กำลังเกิดขึ้นอย่างรุนแรง ก็ค่อยๆ อ่อนตัวลงๆ ในที่สุดความร้อนก็ได้หายไป สภาพความรู้สึกก็กลับคืนมาสู่ปกติ จากนี้ไปคิดว่าจะไม่มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นอีก แต่ก็ไม่ประมาทในตัวเอง จึงใช้ปัญญาอบรมใจอยู่ตลอดเวลา

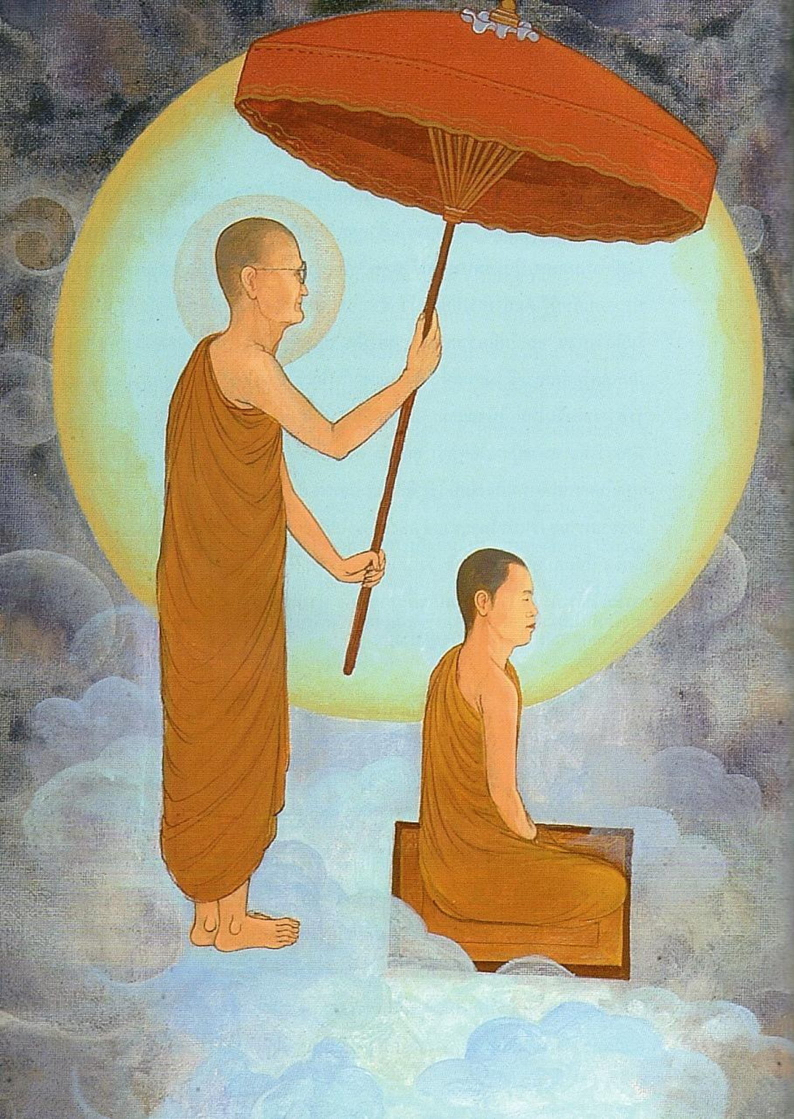
จากนั้นมาประมาณตีสอง จึงเกิดเหตุการณ์อีกรูปหนึ่งขึ้นมา นั่นคือความหนาวเย็น ความหนาวเย็นนี้เกิดขึ้นทุกหนแห่งทั่วตัว แล้วเพิ่มความหนาวเย็นขึ้นเรื่อยๆ และหนาวเย็นจนถึงที่สุด เหมือนกับร่างกายทุกส่วนเป็นก้อนน้ำแข็งไปทั้งตัว ความทุกข์ทรมานในการเกิดขึ้นจากความหนาวเย็นนั้น หนาวจนตัวสั่นหายใจไม่สะดวกเลย ในขณะนั้นแทบลมหายใจจะหมดไป จึงใช้ปัญญาปลอบใจตัวเองว่า ครั้งแรกเกิดความทุกข์ในขาอย่างรุนแรง เราก็ผ่านมาได้ด้วยความอดทน ต่อมาเกิดความร้อนไปทั่วตัว เหมือนนั่งอยู่ในกองไฟ เราก็มีความอดทนผ่านมาได้อีกเช่นกัน แต่บัดนี้มีอาการหนาวเย็นเกิดขึ้น เราก็ต้องอดทนต่อสู้ในความหนาวเย็นนั้นอย่างถึงที่สุด ใช้อุบายปัญญาปลอบใจตัวเองให้มี

ความกล้าหาญอยู่ตลอดเวลา เมื่อความทุกข์ ความร้อน เราก็ได้อดทนผ่านมาแล้ว เมื่อความหนาวเย็นเกิดขึ้นมาอีก ทำไมเราจะผ่านไม่ได้ ในขณะที่นั่งอยู่นั้นนั่งสั่นไปทั้งตัว จึงปลอบใจตัวเองว่า นี่ทูล ตัวเองกำลังตกนรกขุมน้ำแข็งแล้วนะ ความปวดก็เป็นนรกขุมหนึ่งผ่านมาแล้ว ความร้อนก็เป็นนรกขุมหนึ่งก็ได้ผ่านมาแล้ว ในขณะนี้ตัวเองกำลังตกนรกขุมน้ำแข็ง หนาวเย็นอย่างเต็มที่ ในขณะยังมีชีวิตอยู่ก็ได้ตกนรกถึงเพียงนี้ หากเมื่อตัวเองได้ตายไปก็จะได้ตกนรกขุมจริง ยิ่งจะมีความรุนแรงมากกว่านี้หลายร้อยเท่าประสาอะไรเรื่องเกิดความหนาวเย็นเพียงแค่นี้ ยังไม่เท่าหนึ่งส่วนร้อยของนรกขุมจริงนี้เลย

เมื่อตัวเองยังมีความพอใจกามคุณอยู่ ผลที่ได้รับคือความทุกข์กายและทุกข์ใจให้ตัวเองได้รับอยู่ตลอดเวลา ไฉนเราจึงมากลัวในการเกิดขึ้นแห่งความทุกข์ เพราะความทุกข์ที่เกิดขึ้นนี้ เป็นผลที่เกิดขึ้นจากกามคุณทั้งนั้น หารู้ไม่ว่า กามคุณเปรียบเสมือนน้ำตาลเคลือบยาพิษ เมื่อน้ำตาลละลายไป ยาพิษก็จะออกฤทธิ์ขึ้นมาทันที จะมีความไม่พอใจในสิ่งที่เกิดขึ้น นี้คือวิบากกรรมที่ตัวเองจะต้องได้รับ ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นจาก อัตตา ที่ยึดถือว่าร่างกายนี้เป็นตัวตน เมื่อตนมีอยู่ในที่ไหน ความทุกข์ก็ต้องมีอยู่ในที่นั้น แต่ก็ต้องอดทนต่อไป ไหนๆ ก็ได้เกิดมาแล้ว จึงได้ให้สติกับตัวเองว่า นี่ทูล ความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากชาติภพนี้ ให้เป็นชาติสุดท้ายก็แล้วกัน ฉะนั้น เราต้องใช้อุบายปัญญามาอบรมใจอยู่เสมอ ให้ใจได้เกิดความกลัวในภพชาติทั้งหลาย ให้ใจได้เกิดความเบื่อหน่ายในสรรพสังขาร ที่จะพาใจให้ไปเกิดรับทุกข์ต่อไป อย่าให้กิเลสจูงใจหลงใหลในกามคุณอีกต่อไป ในขณะที่เกิดความหนาวเย็นอยู่นั้น ต้องใช้ปัญญาสอนใจอยู่ตลอดเวลา ประมาณตี ๓ ความหนาวเย็นก็อ่อนลงๆ จนความหนาวเย็นนั้นหมดไป ในช่วงนี้ได้ผ่านชัยชนะมาแล้ว ๓ ขั้นตอน ในขณะนั้น รู้สึกว่าใจมีกำลังเกิดความกล้าหาญเป็นอย่างมาก จากนี้ไปไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นมาอีก ก็พร้อมที่จะต่อสู้กันจนถึงที่สุด แม้กระทั่งชีวิตจะดับสูญไป ก็พร้อมที่จะเสียสละ นี้เป็นอุบายธรรมที่เกิดขึ้นในคืนนั้น

ในขณะนั้น จิตมีความต้องการพักผ่อนในสมาธิ จึงกำหนดจิตนึกคำบริกรรมว่า พุทโธ รวมกันกับ อานาปานสติ คือลมหายใจเข้าออก จิตก็เริ่มสงบลงๆ แล้วหยุดคำบริกรรมเอาไว้ มีสติกำหนดเอาเพียงลมหายใจเข้าออกกับผู้รู้เท่านั้น เมื่อกำหนดลมหายใจเข้าออกประกอบกับผู้รู้ได้อย่างละเอียดแล้ว ก็ปล่อยลมหายใจออก เพียงมีสติกับผู้รู้เท่านั้น จิตไม่มีความสุขและไม่มีความทุกข์แต่อย่างใด เป็นเพียงรู้อยู่ในความว่างเปล่าเท่านั้น เป็นเอกเทศรู้อยู่เฉพาะรู้ ไม่กระเพื่อมไปมาแต่อย่างใด เมื่อจิตมีความทรงอยู่อย่างนี้นาน จนถึงรุ่งสว่างของวันใหม่ ในขณะนั้น ปรากฏนิมิต เห็นหลวงปู่ขาว มายืนกั้นร่มขนาดใหญ่อยู่ด้านขวามือ หลวงปู่ขาวได้พูดว่า ลูกหล้า ตั้งใจให้เข้มแข็งนะอย่าท้อถอย ต้องใช้ความกล้าหาญในความเพียรอย่างเต็มที่ ใช้สติปัญญาพิจารณาให้รู้เห็นตามความเป็นจริงอยู่เสมอ ไม่มีใครช่วยเรานะ เราเท่านั้นจะช่วยตัวเองได้ ต่อไปก็จะเป็นที่พึ่งแก่ตัวเองอย่างถาวรมั่นคง จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิ จึงเป็นเวลาสว่างพอดี เมื่อจิตถอนออกจากสมาธิแล้ว ก็มีความเวิ้งว้างภายในใจ มีความเอิบอิ่มภายในใจ ความตั้งมั่นของใจมีอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจิตถอนออกจากสมาธิแล้วก็เป็นอยู่อย่างนั้น

เมื่อถึงเวลาบิณฑบาต ฉันอาหาร ตลอดการทำกิจวัตรต่างๆ ใจก็มีความตั้งมั่นอยู่ตลอดเวลา พอตกเย็นในวันนั้น ก็ไปสรงน้ำให้หลวงปู่ตามปกติ เสร็จแล้วก็ขึ้นไปกุฏิเพื่อรับฟังโอวาทจากท่าน หลวงปู่ก็เตือนสติสั้นๆ ว่า ทุกองค์ให้ตั้งใจภาวนาปฏิบัตินะ อย่าเห็นแก่หลับนอน กินมาก นอนมาก พูดมาก เล่นมาก ไม่ดีทั้งนั้น จากนั้นพระเณรองค์อื่นๆ ก็กราบหลวงปู่แล้วลงจากกุฏิไป ข้าพเจ้ายังทำธุระอยู่ที่นั้น เมื่อเณรไปหมดแล้ว หลวงปู่ก็พูดว่า ทูล ผ่านทุกข์ได้หรือยัง ก็ตอบหลวงปู่ไปว่า ขอโอกาสหลวงปู่ กระผมผ่านได้แล้วครับ หลวงปู่ถามอีกว่า ผ่านทุกข์เมื่อไร ก็ตอบหลวงปู่ว่า ขอโอกาส ผ่านเมื่อคืนนี้แล้วครับ หลวงปู่ก็ได้ถามเรื่องข้าพเจ้าผ่านทุกข์ในคืนนั้นว่าเป็นอย่างไร ข้าพเจ้าก็ได้เล่าถวายเรื่องความทุกข์ ความร้อน ความหนาวเย็นให้หลวงปู่ฟัง หลวงปู่ฟังแล้วก็พูดขึ้นว่า จากนี้ไปให้ผ่านทุกข์ตลอดนะ ผู้จะผ่านได้ต้องมีความกล้าหาญ มีความเข้มแข็งไม่กลัว

ตาย ให้มีความขยันหมั่นเพียรอยู่เสมอ อย่าปล่อยให้จิตเป็นหมัน ดื้อด้านเป็นเหล็กก้นเตา ให้ใช้อุบายปัญญาอบรมใจอยู่บ่อยๆ ใจก็จะค่อยรู้เห็นความเป็นจริงขึ้นมาได้

ในวันต่อมา หลังจากกวาดลานวัดเสร็จแล้ว ได้มารวมกันฉันน้ำร้อนตามปกติ พระอาจารย์สิงห์ทองพูดขึ้นว่า ในวันพรุ่งนี้ หลังฉันอาหารเสร็จ ใครจะไปฟังเทศน์หลวงปู่ขาว วัดถ้ำกลองเพล ใครจะไปก็ไปได้ แต่ต้องเดินไปนะ ทางประมาณ ๑๕ กิโลเมตร เมื่อรู้ว่าไปฟังเทศน์หลวงปู่ขาวเท่านั้น ใจมีความยินดีมาก ได้คิดในใจอยู่หลายวันแล้วว่าอยากฟังเทศน์หลวงปู่ขาว ในชีวิตนี้ไม่เคยเห็นหลวงปู่ขาวเลย เมื่อฉันเสร็จแล้วก็พากันออกเดินทาง เมื่อไปถึงแล้ว พระอาจารย์สิงห์ทองก็พาหมู่คณะเข้าไปกราบคารวะหลวงปู่ หลวงปู่ขาวก็ให้ความเมตตาอธิบายธรรมให้ฟัง มีข้อสำคัญที่จำได้ดังนี้ ผู้ปฏิบัติ ถ้าเอาความตายไว้หลัง การปฏิบัติจะไม่มีอุปสรรคแต่อย่างใด การภาวนามีแต่ความเจริญก้าวหน้าไปด้วยดี ถ้าเอาความตายไว้ข้างหน้า การภาวนามีแต่ความหดตัว ไม่กล้าที่จะต่อสู้ในทุกขเวทนา เพราะเอาความกลัวตายมาเป็นเครื่องขัดขวาง เป็นผู้ไม่กล้าที่จะทุ่มเทความเพียรได้อย่างเต็มที่ นั่งสมาธิ มีการปวดแข้งปวดขานิดหน่อยก็กลัวตาย เดินจงกรมไม่กี่ชั่วโมงก็กลัวตายก็หยุดเสีย อดนอนผ่อนอาหารมีความหิวนิดหน่อยก็ไม่มีความอดทน ถ้าเป็นอย่างนี้จะเกิดความรู้จริงเห็นจริงในธรรมไม่ได้เลย

ฉะนั้น อย่าพากันกลัวตาย ถ้าทำความเพียรแล้วตายก็ให้มันตายไป จะไปกลัวทำไม นักปฏิบัติถ้ามีความกลัวตายอยู่ใช้ไม่ได้เลย มันต้องมีความเข้มแข็งกล้าหาญ ให้สัญญากับตัวเองว่า ถ้ากูไม่ตาย ให้กิเลสตาย ถ้ากิเลสไม่ตาย กูยอมตาย นี้คือผู้ปฏิบัติที่เด็ดเดี่ยวกล้าหาญจริงจัง ถ้าตั้งใจปฏิบัติอยู่อย่างนี้บ่อยๆ ก็จะรู้เห็นในสัจธรรมอย่างแน่นอน ฉะนั้น เราอย่าเป็นผู้หลอกลวงตัวเอง ต้องฝึกตัวให้เป็นผู้จริงจังเอาไว้ ในวันหนึ่งก็จะรู้เห็นความจริงได้ เมื่อหลวงปู่เทศน์จบแล้ว ก็พากันกราบลาหลวงปู่ กลับวัดป่าหนองแซง ในพรรษานี้ พระอาจารย์สิงห์ทองพาพระเณรไปฟังเทศน์หลวงปู่ขาวสองครั้ง ไปแต่ละครั้งได้อุบายธรรมจากหลวงปู่ขาวมากทีเดียว เมื่อออกพรรษารับกฐินแล้ว ก็ได้กราบลาหลวงปู่บัว ออกวิเวกไปในที่ต่างๆ ตามป่าเขาลำเนาไพรต่อไป

อิทธิบาท ๔ ฝังใจในครั้งนั้น

จากนั้นก็ได้เที่ยวไปในที่ต่างๆ หลายแห่ง ได้ไปพักภาวนาอยู่ที่ห้วยกอกยอดทอน อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ในวันหนึ่งได้ขึ้นไปทำความสะอาดที่ศาลาเสร็จแล้วจะไปกุฏิ ได้มองเห็นมดฝูงหนึ่งกำลังช่วยกันทำรูเป็นที่อยู่อาศัย พากันคาบเอาดินขึ้นมาวางรอบปากรูเอาไว้ ข้าพเจ้าก็นั่งพิจารณาดูว่า มดฝูงนี้มีความขยันหมั่นเพียรมาก มดตัวเล็กๆ มันยังรู้จักวิธีทำที่อยู่ที่อาศัยได้ ทุกตัวมีความสามัคคีพร้อมเพรียงกัน มีความขยันขันแข็งในการทำงาน ไม่มีการเอาเปรียบกัน ต่างตัวก็ทำตามหน้าที่ ไม่มีตัวใดพักผ่อนแต่อย่างใด นี้ฉันใด ถ้าเรามีความขยันหมั่นเพียรเหมือนมดฝูงนี้ ฝึกสติปัญญาพิจารณาในธรรมตามความเป็นจริงอยู่บ่อยๆ ใจก็จะมีที่พึ่งในทางธรรมอย่างมั่นคง เป็นวิหารธรรมที่พักทางใจได้ ถ้าใจมีธรรมเป็นที่พึ่งแล้ว ความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติก็จะเป็นไปในธรรมอย่างต่อเนื่อง ฐานของใจก็จะเกิดความมั่นคง จากนี้ไปตัวเราต้องมีความขยันหมั่นเพียรให้มากขึ้น ดูมดเป็นตัวอย่างเอาไว้ มดมีความขยันอย่างไร การปฏิบัติของเราก็ต้องมีความขยันอย่างนั้น ในขณะที่เอามดมาเป็นอุบายใช้ปัญญาพิจารณาอยู่นั้น ได้เกิดความรู้ขึ้นที่ใจอย่างชัดเจนว่า ให้ตั้งมั่นอยู่ในอิทธิบาท ๔ มีข้อไหนบ้าง แล้วคิดแปลกใจตัวเองว่า แต่ก่อนเคยเอาอิทธิบาท ๔ นี้ไปสอนคนอื่นมาแล้ว เคยเรียนในตำรามาอย่างคล่องตัว

แต่บัดนี้นึกไม่ออกเลยว่า อิทธิบาท ๔ คืออะไร และมีความหมายเป็นอย่างไร นึกไม่ได้เลย ในศาลานั้นมีหนังสือ นวโกวาทเต็มตู้ แล้วขึ้นไปบนศาลา คิดว่าจะเปิดหนังสือดูก็มีความคิดเกิดขึ้นมาว่า พระกรรมฐานอะไรตัดสินใจโดยถือเอาตำรามาเป็นตัวตัดสิน เมื่อคิดได้อย่างนี้ ก็เกิดความละอายในตัวเองว่า ทำไมจึงรีบด่วนหาตำรามาอ่านเพราะความรู้ที่เกิดขึ้นนั้น เป็นความรู้เกิดจากการปฏิบัติ เราก็ต้องปฏิบัติให้รู้ในอิทธิบาท ๔ เองซิ ในเมื่อยังนึกไม่ได้ก็อย่าไปกังวล เอาธรรมหมวดอื่นๆ มาปฏิบัติต่อไปได้ แต่ก็ยังรู้สึกคับข้องใจอยู่นั่นเอง พยายามนึกคิดในอิทธิบาท ๔ อยู่บ่อยๆ แต่ก็นึกไม่ได้อยู่นั่นเอง จะทำกิจวัตรอื่นๆ ปัดกวาดลานวัดอยู่ก็ตาม ก็นึกหาคำตอบไม่ได้อยู่นั่นเอง หลายวันที่ผ่านมา พอตกค่ำในวันนั้น ทั้งนั่งสมาธิ ทั้งเดินจงกรม คิดหาอิทธิบาท ๔ ทั้งคืนก็นึกไม่ออก จึงตัดสินใจทอดอาลัยไปว่า ถ้านึกไม่ได้ก็อย่าไปนึกหาเลย จะไปเอาตำรามาดูก็ไม่เอา อีกสักวันหนึ่งข้างหน้ามันก็จะรู้ขึ้นมาเองได้ เมื่อตัดสินใจได้อย่างนี้ก็ทำใจให้ลืมในอิทธิบาท ๔ นั้นเสีย เมื่อภาวนาปฏิบัติมาได้ ๗ วัน ในขณะที่เดินจงกรมอยู่นั้น ก็ได้เกิดความรู้ขึ้นมาว่าอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา พร้อมทั้งความหมาย รู้ขึ้นมาพร้อมๆ กันชั่วกะพริบตาเดียว อิทธิบาท ๔ นี้เป็นแนวทางปฏิบัติอย่างจริงจังต่อไป หากใครๆ มีปัญหาในลักษณะอย่างนี้เกิดขึ้น เมื่อนึกไม่ได้ก็คงวิ่งหาตำรามาอ่านในทันทีมิฉะนั้นก็จะไปหาถามครูอาจารย์ มาเป็นผู้ตัดสินให้เพื่อให้หายความสงสัยในหมวดธรรมนั้นๆ ไป ก็จะเป็นความหายสงสัยในปริยัติ ความหายสงสัยในภาคปฏิบัตินั้นท่านจะไม่รู้เลย

เล่นกับผีกองกอยสนุกดี

ในที่แห่งนั้นมีผีกองกอยมากทีเดียว ข้าพเจ้าก็ไม่เคยเห็นผีกองกอยมาก่อน มีแต่คนแก่คนเฒ่าเล่าให้ฟังว่า ถ้าไปอยู่ป่าที่มีผีกองกอย ต้องระวังตัวให้มาก ถ้าหากทำผิด เช่น ลากไม้ลากฟืน หรือ บ่นคาถาอาคม รับรองว่าเจอผีกองกอยอย่างแน่นอน เมื่อนอนหลับไปผีกองกอยจะอำ แล้วล้วงกินตับไตไส้พุงจนหมด แล้วตายไปในคืนนั้นเลย ในวันหนึ่งข้าพเจ้าจะทดลองดูว่า ผีกองกอยจะมากินเราได้หรือไม่ ตกเย็นในวันนั้น ข้าพเจ้าลากไม้ที่จะมาก่อไฟ เพื่อระงับเวทนาคือความหนาวเย็น เดินจงกรมแล้วก็เข้าที่ภาวนาในขณะเดียวกันฟังเสียงผีกองกอยร้องเข้ามาหา เมื่อร้องเข้ามาใกล้ๆ เสียงจะเย็นเยือกๆ เหมือนกับมนต์ขลัง เกิดความรู้สึกว่า ผีกองกอยเอาเราจริงแล้วในคืนนี้ จากนั้นก็กำหนดจิตลงสู่สมาธิในทันที เมื่อจิตมีความสงบได้ที่แล้ว ก็ได้กำหนดจิตดูว่า ผีกองกอยเป็นตัวอย่างไร ก็เห็นได้ชัดว่าเป็นตัวใหญ่ขนาดลิง ดูตาแดงลุกเป็นไฟเลยทีเดียว เหมือนกับโกรธกันมานาน ในขณะเดียวกันมันมาวิ่งรอบกลดอยู่หลายรอบ แล้วจ้องดูข้าพเจ้าอยู่ มันเอามือยื่นสอดเข้ามาเพื่อจับขาข้าพเจ้า ในขณะนั้นข้าพเจ้าก็ได้เพ่งพลังจิตให้เป็นไฟ ไปใส่มือ

ผีกองกอยนั้น เสียงร้องกรีดขึ้นด้วยความร้อน กระโดดออกไปนั่งห่างจากข้าพเจ้า ประมาณ ๑ วา มันจะเข้ามาอีก บัดนี้ต้องเพ่งกระแสไฟใส่ให้เต็มตัว พอกระแสไฟถูกตัวก็ร้องกรีดขึ้นแล้ววิ่งหนีไป มันไปเกาะอยู่กับต้นไม้อีกต้นหนึ่ง แล้วโหนตัวเข้ามา ครั้งที่ ๑-๒ มันยังไม่ทำอะไร พอโหนตัวครั้งที่ ๓ มันโหนตัวอย่างแรง พร้อมกับวางต้นไผ่ มันหวังว่าจะกัดคอเราให้ได้ พอดีข้าพเจ้าก็กำหนดจิตตั้งไว้แล้ว พอผีกองกอยกระโดดมา ก็ได้กำหนดจิตปะทะเอาไว้ ผีกอมก่อยกลัวร้องเสียงหลงแล้วหนีไป ในขณะนั้นจิตก็ถอนออกจากสมาธิมาพอดี

เมื่อจับได้ไฟฉาย ก็ลุกตามออกไปดูก็ไม่มีอะไร จากนั้นมาผีกองกอยไม่มาร้องในที่นั้นอีกเลย ในคืนหนึ่งผีกองกอยร้องอยู่ไกล ก็รู้อยู่ว่าผีกองกอยจะมาทางนี้ ข้าพเจ้าก็ไปดักทางเอาไว้ เมื่อร้องเข้ามาใกล้ๆ ข้าพเจ้าแล้วก็หยุดร้องไป ฉายไฟหาตัวผีกองกอยแต่ก็ไม่เจอ ในวันหนึ่งนายพรานเขาเล่าให้ฟังว่า ผีกองกอยเป็นในลักษณะเหมือนกับลิง แต่ก็หายตัวได้ จะฆ่าอย่างไรก็ไม่ตาย ในวันหนึ่งนายพรานเข้าไปดักยิงวัวป่าแต่ไม่ได้อะไรก่อนออกจากดงใหญ่มา เห็นลิงใหญ่ตัวหนึ่ง นายพรานก็ยิงเพื่อจะเอามากิน ลิงก็ตกลงนายพรานก็เอาเชือกมัดรอบ ๔ ขา พันให้แน่นแล้วคอนมา ก่อนจะออกจากดงใหญ่ ลิงตัวนั้นก็ถอดมือออกจากเชือกแล้วตะปบก้นมาเรื่อยๆ นายพรานก็ไม่สนใจ ตะปบก้นแรงขึ้นๆ จนผิดสังเกตแล้วหันไปดูลิง ที่ไหนได้มันไม่ใช่ลิงเสียแล้ว มันเป็นผีกองกอยเสียแล้วร้องเสียงหลงพร้อมกับโยนทิ้งไป เชือกที่มัดขาไว้อย่างแน่นไม่มีความหมายอะไร ดูตาแดงแยกเขียวจะวิ่งมากัด นายพรานก็วิ่งหนีด้วยความกลัว ผีกอมก่อย ผู้เฒ่าเล่าให้ฟังว่า ถ้ามันจะกินคนจะมีเสียงร้องคำหนึ่งว่า กั๊ก ถ้ามันร้องธรรมดาจะร้องว่ากองกอยๆๆ กั๊ก ถ้าเป็นเสียง กั๊ก ต่อท้ายอย่าไปนอนอย่างเด็ดขาด เตรียมผ้าอุดก้นเอาไว้ก็แล้วกัน

พรรษาที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๐๗

ในพรรษาที่ ๔ นี้ ได้มาจำพรรษาอยู่วัดอรัญญบรรพตกับหลวงปู่เหรียญ ในพรรษานี้การภาวนาปฏิบัติมีความก้าวหน้าเป็นอย่างดี เพราะมีอุบายธรรมคือ อิทธิบาท ๔ เป็นที่รองรับในการปฏิบัติของตัวเอง คำว่าฉันทะคือความพอใจ นี้เป็นข้อสังเกตดูใจได้เป็นอย่างดี เรามีการพิจารณาในธรรมหมวดใด ก็ต้องดูใจตัวเองก่อนว่า ความพอใจมีในใจเรามากน้อยแค่ไหน ถ้าฉันทะความพอใจมีน้อย ก็ต้องใช้วิธีปลอบใจตัวเองให้เกิดขึ้น เพราะความพอใจนั้น จะเป็นฐานรองรับให้กับความขยันหมั่นเพียร จะทำให้ใจมีความเข้มแข็งจริงจังในการปฏิบัติธรรม มีความฝักใฝ่ในความเพียรสม่ำเสมอ มีความตั้งใจ ใช้ความพยายามอย่างต่อเนื่อง ฉันทะ ยังเป็นดาบสองคมได้ ถ้ารู้จักใช้ก็เป็นคุณ ถ้าไม่รู้จักใช้ก็เป็นโทษได้ เช่นฉันทะ ความพอใจ ถ้าอยู่กับคนพาล ก็จะเอาความพอใจนี้ไปทำในทางผิดศีลผิดธรรมได้ ไปฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติในกาม พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดสำรากเพ้อเจ้อ และพอใจในการกินเหล้าเมายาได้ นี้เรียกว่า เอาฉันทะ ความพอใจไปใช้ในทางที่ผิด การทำอย่างนี้เรียกว่ากลุ่มของคนพาล ถ้านักปราชญ์นำเอาฉันทะความพอใจไปใช้ ก็จะเป็นไปในทางที่ดี มีประโยชน์กับตัวเอง และประโยชน์คนอื่น ฉะนั้นผู้จะนำฉันทะมาใช้ ต้องเป็นผู้มีสติปัญญาที่ดีมีเหตุผล รู้ว่าสิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ เป็นผู้มีความละอายในบาปอกุศล เป็นผู้มีความเห็นในทางสุจริตยุติธรรม

ฉันทะความพอใจ ให้เป็นไปในสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ จึงจะเป็นไปในทางที่ถูกต้องเป็นธรรม จะนำไปสู่ความสุขความเจริญ ไม่ว่าในทางโลก หรือในทางธรรม ย่อมนำไปสู่ในทางที่ดีทั้งนั้น ถ้าเอาฉันทะไปบวกกับมิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิดเมื่อไร ก็จะเกิดเป็นทุกข์โทษภัยแก่ตัวเอง และทำให้คนอื่นเดือดร้อนไปด้วย หรือเอาฉันทะ ไปบวกกับความอยาก ความอยากนั้นมิใช่จะดีทั้งหมด และชั่วทั้งหมด ความอยากฝ่ายดีก็มี เช่น อยากไหว้พระสวดมนต์ อยากรักษาศีล อยากภาวนาปฏิบัติ หรืออยากทางที่ดีมีมากมาย นี่เรียกว่าเป็นความอยากของผู้มีศีลมีธรรมประจำใจ ถ้าเป็นความอยากของผู้ ทุศีล ทุธรรม ฉันทะความพอใจ ก็จะเป็นไปในทางบาปอกุศล เป็นความอยากฝ่ายต่ำของหมู่คนพาลทั้งหลาย ฉะนั้นต้องเป็นผู้มีปัญญารอบรู้ว่าอะไรควรอะไรไม่ควร ผู้มีปัญญาดีจะรู้วิธีเลือกเอาได้

วิริยะ หมายถึงความเพียรพยายาม นี้ก็เช่นกัน ความเพียรของนักปราชญ์ ก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง ความเพียรของคนพาลก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง ความเพียรจะผิดจะถูกได้ก็ขึ้นอยู่กับความเห็น ถ้ามีความเห็นถูก ความเพียรก็ถูก ถ้ามีความเห็นผิด ความเพียรก็ผิดไปด้วย ที่เรียกว่า สัมมาวายามะ คือความเพียรที่ถูก เพียรทำในทางที่เป็นศีลเป็นธรรม เพียรในการบำเพ็ญกุศล ให้เป็นไปในทางสุจริต ที่นักปราชญ์เจ้าสรรเสริญ ถ้ามีความเพียรที่เป็นมิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิด จึงเรียกว่า มิจฉาวายามะ เป็นความเพียรผิด เพียรทำทางกายก็ผิด เพียรพูดทางวาจาก็ผิด และความเพียรทางใจก็ผิดไปด้วย จึงเป็นความเพียรของหมู่คนพาลสันดานชั่ว เป็นความเพียรที่เห็นแก่ตัว ขอให้ได้สมใจในความอยากของตัวเอง คนอื่นจะเป็นอย่างไรก็ไม่มีน้ำใจแก่คนอื่น เป็นความเพียรที่ไม่เป็นธรรมแก่คนอื่นเลย ฉะนั้นวิริยะ ความเพียรจึงมีความเชื่อมโยงกันกับฉันทะความพอใจ ถ้าความพอใจไปในทางที่ถูกต้อง ความเพียรก็มีความถูกต้องเช่นกัน ถ้าความพอใจไปในทางที่ผิด ความเพียรก็ผิดไปด้วย ฉะนั้น ต้องฝึกปัญญาขึ้นมา เพื่อความรอบรู้ว่า ความเพียรเราเป็นไปในทางที่ผิดหรือเป็นไปในทางที่ถูก ปัญญาต้องรอบรู้ แล้วเลือกเอาในความเพียรที่ถูกต้องเท่านั้น ถ้ามีความเพียรแต่ไม่มีปัญญาเป็นเครื่องรอบรู้เอาไว้ อาจเป็นความเพียรที่ผิดไปโดยไม่รู้ตัว ถ้ามีปัญญาประกอบความเพียรอยู่ ก็จะนำไปสู่ความเจริญยิ่งๆ ขึ้นไป

จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งที่ถูกต้อง ให้เป็นไปในศีลธรรมอันดีงาม ถ้าฝักใฝ่ในทางที่ผิดศีลผิดธรรม ก็จะเป็นบาปอกุศลเกิดขึ้นในตัวเอง ฉะนั้นความฝักใฝ่จึงเป็นดาบสองคมได้เช่นกัน ผู้ปฏิบัติต้องเลือกความฝักใฝ่ให้ถูกทาง ถ้าฝักใฝ่ไปตามความอยากของกิเลสตัณหาก็จะพาให้ใจตกต่ำไปได้ ต้องดูใจของตัวเองให้ได้ ใช้ปัญญาพิจารณาในเหตุผลว่าถ้าฝักใฝ่ไปในทางที่ไม่ดีก็ให้รีบถอนตัว ถ้าฝักใฝ่ไปในทางที่ดี ก็ให้มีฉันทะ ความพอใจในสิ่งนั้นให้มากขึ้นและมีความเพียรพยายามฝักใฝ่ในทางที่ดีให้ต่อเนื่อง ต้องเลือกความฝักใฝ่ให้เป็น อย่าเห็นว่าสิ่งนั้นถูกใจเราเพียงอย่างเดียวไม่ได้ เพราะความถูกใจจะทำให้ผิดศีลผิดธรรมไปได้ ต้องใช้เหตุผลมาประกอบกับการตัดสินใจ ใช้ปัญญาพิจารณาให้รู้

เห็นว่า ความฝักใฝ่อย่างนั้นผิด ความฝักใฝ่อย่างนั้นถูก ถ้ารู้ในความฝักใฝ่ที่ผิด ถูกได้แล้ว เราก็จะเลือกเอาในความฝักใฝ่ในทางที่ถูกได้

วิมังสา หมั่นตริตรองพิจารณาอยู่เสมอว่า อะไรควร อะไรไม่ควร เช่นฉันทะ ความพอใจ ก็ต้องใช้ปัญญามาตริตรองว่า ความพอใจอย่างนี้ผิดหรือถูก วิริยะ ความเพียร พยายามในทางผิดหรือถูก ชั่วหรือดีอย่างไรเราก็จะได้รู้เห็น จิตตะ ความฝักใฝ่เป็นไป ในทางไหน ก็จะได้เข้าใจว่า ความฝักใฝ่นั้นดีชั่วอย่างไร ก็จะใช้วิมังสาตริตรองให้รู้เห็น เพื่อจะได้เลือกในทางตริตรองให้ถูกศีลถูกธรรมได้ ถ้าตริตรองเป็นไปในสังขาร ก็จะเกิด การปรุงแต่งไปตามสมมุติทั้งหลายไปโดยไม่รู้ตัว การตริตรองเป็นตัวปัญญา อีกอย่างหนึ่ง เรียกว่า โยนิโสมนสิการ พิจารณาให้รู้แจ้งเห็นจริงด้วยเหตุและผล จนเกิดความแยบคาย หากมีความสงสัยว่า ความแยบคายจะรู้ได้อย่างไร ความหายสงสัยในสิ่งนั้นๆ เป็นตัว ตัดสิน ถ้ายังไม่หายความสงสัยก็แสดงว่ายังไม่เกิดความแยบคายภายในใจ ฉะนั้นการตริ ตรองก็คือการสำรวจความผิดและความถูก ทั้งสองอย่างนี้มีความแตกต่างกันอย่างไร ต้องใช้ปัญญาพิจารณาตริตรองอยู่บ่อยๆ ถ้าพูดธรรมดา ก็คือความขยันคิดนั้นเอง ถ้ามี ความหมั่นขยันคิดพิจารณาในสิ่งใด ความเข้าในใจสิ่งนั้นก็จะเกิดความชัดเจนมากขึ้น คำ ว่าตริตรองหมายถึงการขยายหรือกระจายออกเพื่อจะให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น เพราะ สัจธรรมทั้งหลายยังเกาะกันเป็นกลุ่ม เรียกว่า ฆนะแปลว่าก้อน เช่นก้อนรูปธรรม ก้อน นามธรรม แต่ละก้อนมีความเป็น อนิจจัง การเปลี่ยนแปลงอย่างไร ก้อนทุกขัง มีความ เป็นอยู่ทนได้ยากอย่างไร ก้อนอนัตตา สิ่งที่หมดสภาพไปเป็นอย่างไร ถ้าเราแยกออกดู แล้วจะรู้เห็นชัดในสิ่งเหล่านั้น

ฉะนั้นวิมังสา ก็คือปัญญานั้นเอง จึงเรียกว่า ดำริ ตริตรอง ในสิ่งนั้นๆ อยู่เสมอ งานทุกประเภท จะเป็นงานทางโลก หรืองานในทางธรรม ก็ใช้การตริตรองมาเป็นหลัก วินิจฉัย วิเคราะห์ ใคร่ครวญ ให้รู้ถึงเหตุผลและปัจจัยในสิ่งนั้นๆ ถ้าขาดการตริตรองแล้ว ทำไปพูดไป จะทำให้การทำผิดพูดผิดไปโดยไม่ได้ตั้งใจ ผลเสียหายก็จะเป็นผลตามมา ก็ จะเกิดเป็นปัญหาในสิ่งที่เราไม่ต้องการ ฉะนั้นการตริตรองไว้ก่อนทำ ตริตรองไว้ก่อนพูด ผลที่จะเกิดความเสียหายแทบไม่มีเลย จึงนับได้ว่า ในพรรษานี้ได้ใช้ปัญญาพิจารณาใน อิทธิบาท ๔ มีความสอดคล้องกันเป็นอย่างดี เพราะธรรมทั้ง ๔ ข้อนี้ มีความเกี่ยวโยงซึ่ง

กันและกัน จึงเป็นหลักสำคัญที่ถูกกับจริตนิสัยของตัวเอง ในอิทธิบาท ๔ นี้ มีอยู่ในโพธิ ปักขิยธรรม ๓๗ โดยแยกออกเป็น ๗ หมวดดังนี้ คือ สติปัฏฐาน ๔ สัมมัปปธาน ๔ อิทธิ บาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ มรรคมีองค์ ๘ ทุกข้อทุกหมวดเป็นธรรมที่สำคัญ ด้วยกันทั้งนั้น เป็นธรรมที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ใครมีนิสัยตั้งอยู่ในธรรมหมวดใดหมวด หนึ่งได้แล้ว ก็จะโยงเข้าหากันทั้งหมด เหมือนห่วงสายโซ่อยู่ในเส้นเดียวกัน เมื่อจับห่วงโซ่ อันใดอันหนึ่งได้แล้ว ห่วงโซ่อื่นๆ ก็จะไหลไปด้วยกันทั้งหมด ในโพธิปักขิยธรรมทั้ง ๗ หมวด มี ๓๗ ข้อนี้ จะมีข้อธรรมข้อหนึ่งเป็นประธาน นั้นคือ สัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ ปัญญาความเห็นชอบนี้เองจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า ดูก่อนภิกษุ ทั้งหลาย บรรดารอยเท้าสัตว์ทั้งหลาย ย่อมมารวมลงในรอยเท้าช้างแห่งเดียวนี้ฉันใด ภิกษุทั้งหลาย บรรดาธรรมที่จะนำไปสู่มรรคผลนิพพาน อันเราตถาคตได้ตรัสไว้ชอบแล้ว ย่อมมารวมลงสู่สัมมาทิฏฐิ ปัญญาความเห็นชอบนี้ทั้งนั้น ฉะนั้นสัมมาทิฏฐิ ปัญญาความ เห็นชอบนี้ จึงเป็นหลักเริ่มต้นในการปฏิบัติธรรม ถ้าเริ่มต้นในสัมมาทิฏฐิ ปัญญาความ เห็นชอบ เป็นหลักยืนตัวเอาไว้ เรียกว่า เป็นประธานให้แก่หมวดธรรมทั้งหลาย

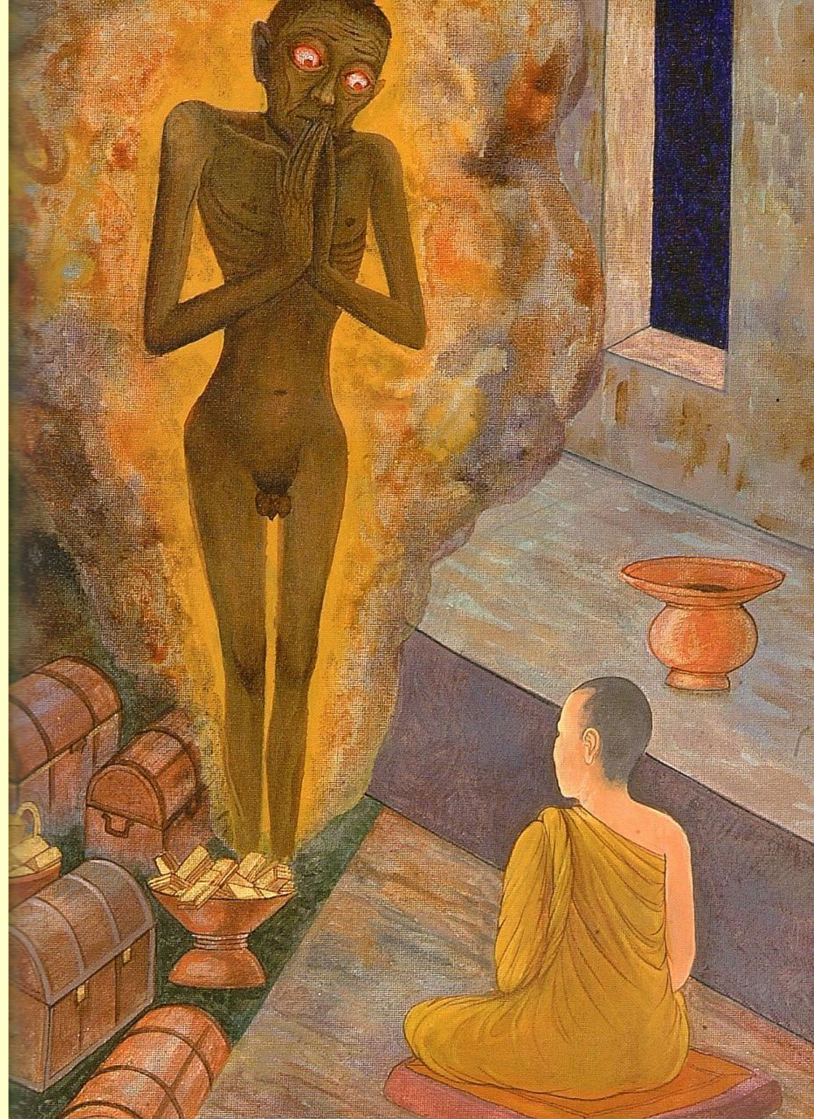
สัมมาสังกัปโป การดำริพิจารณาให้ถูกต้องชอบธรรม ก็ต้องดำริจากความ เห็นชอบ สัมมาวาจา การเจรจาชอบ ก็มาจาก ปัญญาความเห็นชอบ สัมมากัมมันโต การ งานชอบ ก็มาจาก ปัญญาความเห็นชอบ สัมมาอาชีโว การเลี้ยงชีวิตชอบ ก็มาจาก ปัญญาความเห็นชอบ สัมมาวายาโม ความเพียรชอบ ก็มาจาก ปัญญาความเห็นชอบ สัมมาสติ มีความระลึกชอบ ก็มาจาก ปัญญาความเห็นชอบ สัมมาสมาธิ ความสงบที่ชอบ ก็มาจาก ปัญญาความเห็นชอบนี้ทั้งนั้น ฉะนั้น สัมมาทิฏฐิ ปัญญาความเห็นชอบนี้ จึงเป็น หลักเริ่มต้นที่สำคัญยิ่ง การปฏิบัตินั้น ถ้าตั้งหลักปัญญาความเห็นชอบไว้ตรงแล้ว การ ปฏิบัติในธรรมหมวดอื่นๆ ก็ตรงไปด้วย ฉะนั้นในพรรษานี้ การภาวนาปฏิบัติ จึงมี ความก้าวหน้าเป็นอย่างดีทีเดียว ข้าพเจ้าเองได้ความรู้ ได้ข้อคิดจากหลวงปู่เหรียญ มากมาย เพราะหลวงปู่ท่าน มีความขยันอบรมธรรมะ ไม่ว่าพระเณร หรือฆราวาส หลวง ปู่จะให้ความเมตตาเท่าเทียมกันหรือเรียกว่า เป็นผู้มีความเมตตาสูง และมีความเมตตา ทั่วไป ถึงวัยของหลวงปู่จะแก่ ท่านก็พยุงสังขารไปแสดงธรรมอยู่เสมอ เรียกว่าเป็นพระ

มหาเถระองค์หนึ่ง ที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้มากที่สุดในยุคนี้ จึงมีประชาชนทั่วประเทศไทยให้ความเคารพเชื่อถือ จึงขอกราบคารวะหลวงปู่ไว้ในที่นี้ด้วย

กราบลาหลวงปู่ไปธุดงค์ในที่ต่างๆ

เมื่อออกพรรษา รับกฐินเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้กราบลาหลวงปู่เหรียญออกธุดงค์ในที่ต่างๆ ต่อไป โดยตั้งใจว่า จะไปภาวนาปฏิบัติอยู่ที่คำชะโนด ในเขตหมู่บ้านวังทอง อำเภอบ้านดุง มีเณรองค์หนึ่งติดตามไปด้วย เดินทางไปเรื่อยๆ ค่ำที่ไหนนอนที่นั่น เดินออกจากอำเภอศรีเชียงใหม่ ผ่านอำเภอท่าบ่อ บ้านหนองสองห้อง เข้าเขตอำเภอเพ็ญ ได้พักนอนในที่ต่างๆ หลายแห่ง จึงมาถึงวัดร้างแห่งหนึ่ง มีคนเรียกว่า วัดป่าพระนาไฮ อำเภอเพ็ญ ในที่แห่งนี้มีผีดุมาก พระกรรมฐานหลายองค์ ไปพักในที่แห่งนี้ อาจจะไปบ่นคาถาอะไรก็ไม่รู้ มีเปรตที่เขารักษาสมบัติในวัดร้างแห่งนี้ไม่พอใจ มีเปรตนอนทับตัวบ้างดึงขาบ้าง ไม่ได้หลับนอนต้องแบกกลดสะพายบาตรหนีไปในกลางคืน เพราะที่แห่งนี้มีสมบัติเก่าแก่ในโบสถ์ร้างนั้นมีมาก ข้าพเจ้าก็เข้าไปนอนอยู่ที่โบสถ์ร้างนั้น แผ่เมตตาด้วยใจอันบริสุทธิ์ให้แก่พวกเปรตทั้งหลาย ในคืนที่ ๑-๒ ไม่มีอะไร ในคืนที่ ๓ ผีเปรตมาแสดงตัวให้เห็น เป็นในลักษณะตัวใหญ่ดำทะมึน เข้ามายืนดูข้าพเจ้าอยู่ ก็แผ่เมตตาให้เขา และบอกเขาไปว่า ข้าพเจ้ามาอยู่ในที่นี่ ไม่มีเจตนาจะมาหาสมบัติอะไร ตั้งใจมาภาวนาปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปในมรรคผลนิพพานเท่านั้น จากนั้นผีเปรตก็หายตัวไป ภายใน ๓ วันต่อมาผีเปรตก็มาปรากฏให้เห็นอีก มาในครั้งนี้แสดงความเคารพโดยวิธีประนมมือไหว้ แล้วถามผีเปรตไปว่า มาอยู่ในที่นี้ทำไม ผีเปรตตอบว่า ห่วงสมบัติที่ฝังอยู่ใต้แท่นพระประธานนี้ ถามต่อ ทำไมจึงไม่ไปเกิดล่ะ เปรตตอบว่า ไปยังไม่ได้ กลัวมนุษย์จะมาขุดเอาสมบัติไป เปรตพูดว่า ถ้าท่านจะให้ผมไปเกิด ผมจะยกสมบัติที่มีอยู่ทั้งหมดให้แก่ท่านจะเอาไหม ก็บอกผีเปรตไปว่า อาตมาไม่เอาสมบัติอะไรเลยในโลกนี้ มันจะเป็นภาระในการดูแลรักษา มีแต่ตั้งใจภาวนาปฏิบัติเพื่อมรรคผลนิพพานเท่านั้น

จากนั้นผีเปรตก็หายไป เมื่อจิตถอนออกจากสมาธิมาก็พิจารณาดูว่า ผีเปรตนี้ไม่เป็นศัตรูกับเรา จากนั้นก็ให้เณรและฆราวาส ๓ คน ทำความสะอาดในโบสถ์นั้นให้เรียบร้อยมีบาตรโบราณลูกหนึ่งตั้งอยู่ต่อหน้าพระประธาน เมื่อไปดูในบาตร มีเงินเหรียญ

อยู่ครึ่งบาตร ให้โยมนับดูมีเงิน ๕๐๐ กว่าบาท ก็บอกโยมเอาไปซื้อยาแก้โรค ซื้อนมมาให้ โยมเขาไม่กล้าเอาเงินไปกลัวจะตาย ก็ขู่โยมไปว่าเอาไปเถอะเงินนี้เขาเอามาถวายต่ออาตมา อาตมาจะรับผิดชอบเองในเงินนี้ทั้งหมด เขียนรายการซื้อของให้แล้ว เขาก็ซื้อมาตามความต้องการ โยมที่มานั้นก็ไปเล่าให้ชาวบ้านฟัง โยมทุกคนพูดเป็นคำเดียวกันว่าพระอาจารย์ทูลต้องตายแน่นอน เพราะผีเปรตนี้ดุมาก เขาหารู้ไม่ว่าผีเปรตนั้นมีความเคารพในตัวข้าพเจ้า เมื่อรู้แล้วเจ้าคณะตำบลและโยมเป็นจำนวนมากพากันมานิมนต์ให้อยู่ในวัดนี้ต่อไป และพร้อมใจกันจะยกวัดแห่งนี้ให้แก่ข้าพเจ้าด้วย แต่ข้าพเจ้าไม่รับ เพราะมีความประสงค์จะออกธุดงค์ไปเรื่อยๆ ไม่อยากเป็นภาระรับผิดชอบในการสร้างวัดแต่อย่างใด

นิมิตเห็นมหาสมุทรอันกว้างใหญ่

ในคืนหนึ่งเมื่อเข้าสมาธิได้ที่แล้ว ปรากฏเห็นภาพนิมิต เป็นแม่น้ำมหาสมุทรสุดสาครอันกว้างใหญ่มองสุดสายตา มีคันคูด้านหนึ่งกันเอาไว้ เป็นคันคูขนาดใหญ่ ทอดยาวประมาณ ๔ กิโลเมตร มีมหาชนเป็นจำนวนมากหลายล้านคน มาแออัดกันอยู่ริมฝั่งมหาสมุทรนั้นอย่างหนาแน่นทีเดียว พร้อมกับมีคลื่นน้ำขนาดใหญ่ในมหาสมุทรซัดเข้ามาหาฝั่ง ดังสนั่นหวั่นไหวอยู่ตลอดเวลา ในขณะนั้นมีเสียงประกาศว่า พวกท่านทั้งหลายใครมีความประสงค์จะข้ามมหาสมุทรไปฝั่งโน้นได้ ถ้าข้ามไปได้แล้ว ไม่ต้องกลับมาเกิดในมนุษยโลกนี้อีก มีเสียงประกาศอยู่อย่างนี้ต่อเนื่องกัน ในขณะนั้นมีคนอีกกลุ่มหนึ่งอยากจะข้ามมหาสมุทรไปก็พากันกระโดดลงน้ำเพื่อจะลอย ก็ถูกคลื่นน้ำมหาสมุทรขนาดใหญ่ซัดทอดเข้าหาฝั่ง แล้วตั้งใจกระโดดใหม่ คลื่นมหาสมุทรก็ซัดทอดเข้าฝั่งอีก ในขณะนั้นยังไม่เห็นใครๆ ลอยผ่านคลื่นมหาสมุทรไปได้เลยแม้แต่คนเดียว บางคนดูมีลักษณะเหน็ดเหนื่อยอ่อนเพลียมาก เพราะถูกคลื่นมหาสมุทรตีเข้าฝั่งอย่างแรง บางคนก็นอนด้วยความเมื่อยล้า นอนแผ่หลาอยู่ตามฝั่งมหาสมุทร บางคนก็นั่งกอดเข่าดูน้ำมหาสมุทรแบบหมดอาลัย หลายๆ คนที่ถูกคลื่นมหาสมุทรซัดทอดขึ้นฝั่ง ดูแล้วเหมือนหมดกำลังใจ ที่จะลอยข้ามมหาสมุทรนี้ไป มีแต่นั่งๆ นอนๆ เดินไปมา เหมือนกับนึกคิดในใจว่า ในชาตินี้เราคงข้ามมหาสมุทรไปฝั่งโน้นไม่ได้แล้ว คนส่วนใหญ่ไม่สนใจที่จะข้ามกระแสไปฝั่งนั้นเลย

พากันเดินเล่นดูเขากระโดดน้ำเท่านั้น ถึงจะมีเสียงประกาศเขาก็ไม่สนใจ เพียงยืนดูคนอื่นเขาเท่านั้น คนทั้งหลายมีทุกเพศทุกวัย ห่มเหลือง ห่มขาว และคนธรรมดา พากันแออัดอยู่ตามฝั่งมหาสมุทรนั้น เพื่อจะข้ามไปฝั่งโน้นให้ได้สมใจ

ข้าพเจ้าได้นั่งดูฝูงชนเหล่านี้อยู่ ทั้งได้ยินเสียงประกาศว่า ถ้าใครลอยข้ามมหาสมุทรไปฝั่งโน้นได้แล้วจะไม่ได้กลับมาเกิดในโลกมนุษย์อีก เพียงเท่านี้ก็เกิดมีกำลังใจขึ้นมาว่า คลื่นมหาสมุทรเท่านี้ เรามีกำลังพอที่จะลอยข้ามให้ถึงฝั่งโน้นได้อย่างแน่นอน ในขณะนั้นข้าพเจ้าได้ลุกเดินไปและมีความมั่นใจในตัวเองว่าข้ามไปได้แน่นอน จึงแหวกฝูงมหาชนไปยืนอยู่ริมฝั่ง แล้วยกมืออธิษฐานว่า บัดนี้ข้าพเจ้าจะข้ามกระแสมหาสมุทรนี้ไปฝั่งโน้น บารมีที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมาแล้วในชาติอดีตและบารมีที่ข้าพเจ้าได้สร้างในชาติปัจจุบัน ขอจงเป็นพละกำลังให้ข้าพเจ้าได้ว่ายข้ามมหาสมุทรนี้ไปให้ถึงฝั่งโน้นด้วยเถิด เมื่ออธิษฐานจบแล้วก็กระโดดออกไปอย่างเต็มแรง เหมือนตัวข้าพเจ้าได้เหาะลอยไปไกลประมาณ ๔๐ เมตร ในเมื่อหน้าอกจะแตะกับพื้นน้ำนั้นก็ปรากฏว่ามีสัตว์ชนิดหนึ่ง ไม่รู้ว่าเป็นสัตว์อะไร จะเป็นปลาหรือเป็นควายกันแน่ ได้เอาหลังเขามาหนุนหน้าอกของข้าพเจ้าเอาไว้ เมื่อหน้าอกลงติดกันกับหลังสัตว์เท่านั้น ความดูดกันระหว่างหน้าอกกับหลังสัตว์ดูดกันแน่นทีเดียว จากนั้นสัตว์ก็พาข้าพเจ้าลอยแหวกคลื่นน้ำมหาสมุทรไปอย่างรวดเร็ว ข้าพเจ้าก็ใช้มือว่ายน้ำไปด้วยกันและใช้ขาใช้เท้าถีบยันน้ำไปอย่างแรง ในขณะนั้นมีคลื่นมหาสมุทรขนาดใหญ่ตีมาอย่างรุนแรง ข้าพเจ้าก็ใช้กำลังที่มีอยู่ พร้อมทั้งสัตว์ที่หนุนอยู่ที่หน้าอกชนกับคลื่นมหาสมุทรนั้นอย่างจัง ใช้กำลังแหวกฝ่าคลื่นมหาสมุทรนั้นไป คลื่นมหาสมุทรได้แตกกระจายออกไปคนละด้าน เหมือนกับเรือขนาดใหญ่ ชนกับคลื่นมหาสมุทรผ่านไป เมื่อผ่านคลื่นมหาสมุทรลูกหนึ่งผ่านไป ยังมีคลื่นมหาสมุทรลูกที่ ๒-๓-๔-๕ มีขนาดคลื่นใหญ่พอๆ กัน ซัดทอดเข้ามาหาตัวข้าพเจ้าอย่างรุนแรง ข้าพเจ้าก็ใช้กำลังแหวกคลื่นมหาสมุทรนั้นไป จากนั้นก็ได้มาเจอคลื่นมหาสมุทรที่ ๖ คลื่นที่ ๖ นี้ไม่เหมือนคลื่นที่ผ่านมา เป็นในลักษณะเป็นคลื่นใหญ่ มีความกระเพื่อมตีเข้าหากันไปมาอย่างรุนแรงมีบริเวณกว้างขวางทีเดียว ข้าพเจ้าก็ใช้กำลังแหวกว่ายฝ่าคลื่นมหาสมุทรนั้นไปได้ โดยไม่มีความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าแต่อย่างใด ยังมีกำลังใจที่ไปถึงฝั่งโน้นให้ได้ตามความตั้งใจ

เมื่อได้ว่ายน้ำมาถึงกลางมหาสมุทรอันกว้างใหญ่นี้แล้ว มองไปหาฝั่งในที่ไหนไม่เจอเลย มีแต่ความเวิ้งว้าง ฟ้าจรดน้ำอันกว้างไกล ในขณะนั้นได้ว่ายน้ำไปเรื่อยๆ แล้วมองเห็นเกาะขนาดใหญ่กลางมหาสมุทรนั้น ไกลจากตัวข้าพเจ้าไปประมาณ ๘ กิโลเมตร แล้วมีเสียงประกาศบอกมาว่า อย่าเข้าไปใกล้เกาะนั้นนะ ถ้าเข้าไปใกล้จะถูกกระแสน้ำวนดูดเข้าไปในเกาะนั้น ถ้าเข้าไปในเกาะนั้นแล้ว จะว่ายน้ำต่อไปให้ถึงฝั่งไม่ได้เลย นอกจากจะกลับคืนสู่ทางเดิมเท่านั้น เมื่อข้าพเจ้าได้ยินเสียงประกาศนั้นแล้วก็มีความระวังตัวมากขึ้น เพื่อจะไม่ให้หลุดเข้าไปในกระแสน้ำที่ไหลวนรอบเกาะอยู่นั้น จากนั้นก็ได้ว่ายน้ำหลบไปในทางด้านซ้ายมือ ถึงกระนั้นก็ยังถูกกระแสน้ำดูดขาข้างขวาอย่างแรง ข้าพเจ้าก็ใช้กำลังดีดขาอย่างแรงก็สามารถหลุดออกจากกระแสน้ำดูดนั้นออกมาได้ กระแสน้ำไหลรอบเกาะนี้จะไหลเวียนซ้ายวนมาด้านขวามีรัศมีกว้างไกลมาก ในกระแสน้ำวนนี้มีพลังมากเป็นในลักษณะเป็นเกลียว ถ้าใครได้หลงเข้าไปในกระแสน้ำวนนี้แล้วก็จะดึงดูดหมุนเข้าไปสู่เกาะนั้นอย่างรวดเร็วจะกลับตัวออกมาไม่ได้เลย จะติดอยู่ในเกาะนั้นต่อไปชั่วกาลนานทีเดียว

มองเห็นฝั่งมหาสมุทรได้อย่างชัดเจน

เมื่อข้าพเจ้าว่ายน้ำหลบออกจากเกาะนั้นได้แล้ว ก็มีความตั้งใจลอยน้ำไปเรื่อยๆ ไม่ลดละความพยายามแต่อย่างใด มีความตั้งใจว่า เมื่อเราว่ายน้ำต่อไปไม่หยุดยั้ง อีกสักวันหนึ่งก็จะถึงฝั่งที่จะไม่ให้เกิดอีกแน่นอน ในชั่วขณะนั้นเอง ข้าพเจ้ามองไปข้างหน้าก็สามารถมองเห็นฝั่งโน้นพอริบหรี่ ห่างไกลมาก แต่ก็มองเห็นได้ชัดเจนทีเดียว ข้าพเจ้าเกิดมีกำลังใจในช่วงที่มองเห็นฝั่ง จึงได้รีบว่ายน้ำตรงไปหาฝั่งอย่างรวดเร็ว เมื่อเข้าถึงฝั่งได้แล้ว สัตว์ที่พาข้าพเจ้าว่ายน้ำข้ามมหาสมุทรนั้นก็ได้หายไป ข้าพเจ้าก็ได้เดินขึ้นฝั่งโดยลำพัง ในบริเวณนั้นเป็นหาดทรายล้วนๆ มองไปข้างหน้าได้มองเห็นตลิ่งสูงชันอยู่ อีกพักหนึ่งข้าพเจ้าเดินไปเพื่อหาช่องทางขึ้นไปบนตลิ่งนั้น ก็พอดีเห็นช่องทางเล็กๆ เส้นหนึ่งเป็นร่องลึกขอบสูงประมาณเพียงกับหัวคน เป็นเส้นทางเล็กๆ หลวมตัวพอดีๆ ในเส้นทางสายนี้มีรอยคนเดินไปก่อนแล้ว มีทั้งรอยเก่าและรอยใหม่ ข้าพเจ้าคิดอยู่ในใจว่า ใครกันหนอเดินไปก่อนเรา ถึงอย่างไรก็ตามคงได้พบกับท่านเหล่านั้นอย่างแน่นอน เมื่อข้าพเจ้า

ได้เดินขึ้นฝั่งที่ลาดสูงไปได้แล้ว ก็มีทางเล็กๆ ต่อเนื่องกันไป ข้าพเจ้าก็เดินตามเส้นทางนั้นไป รอยเท้าที่คนเดินไปก่อนนั้นก็เห็นชัดเจนมากขึ้น และมีหลายรอยทีเดียว เมื่อเดินไปไม่นานก็เป็นที่เวิ้งว้างมองสุดสายตา แล้วมองเห็นปราสาทขนาดใหญ่ชั้นเดียวอยู่ข้างหน้า ก็คิดอยู่ในใจว่าผู้ที่เดินไปก่อนเราแล้วก็คงพักอยู่ในปราสาทหลังนี้แน่นอน ข้าพเจ้าก็ได้เดินตรงเข้าไปในที่ปราสาทหลังนั้น เมื่อมองดูอีกด้านหนึ่ง ก็มองเห็นผ้าเหลืองหลายผืนตากเอาไว้ เมื่อเดินไปห่างจากปราสาทประมาณ ๔๐ เมตร ก็มองเห็นพระแก่ๆ องค์หนึ่ง ยืนจับเสามองข้าพเจ้าอยู่ เมื่อเดินเข้าไปใกล้ๆ ท่านก็ได้เดินออกมารับข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็เดินตรงเข้าไปหาท่าน ท่านก็ได้จับแขนข้าพเจ้าแล้วพูดขึ้นว่า ท่านทูล ข้ามมหาสมุทรมาได้แล้วๆ พร้อมทั้งแสดงความยินดี มีความยิ้มแย้มแจ่มใส ก็ได้พาข้าพเจ้าเข้าไปในปราสาทหลังนั้น

พระที่ออกไปรับข้าพเจ้าเข้ามาในปราสาทนั้นก็คือหลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพลนั้นเอง ท่านก็ได้พูดทักทายข้าพเจ้าว่าเป็นอย่างไร ว่ายน้ำข้ามกระแสมหาสมุทรยากลำบากไหม ข้าพเจ้าก็ตอบหลวงปู่ไปว่า ขอโอกาสหลวงปู่ลอยข้ามกระแสมหาสมุทรนั้นไม่ยากเลยครับ ท่านถามว่ามากันกี่องค์ ตอบท่านไปว่ามาองค์เดียวครับผม หลวงปู่ถามอีกว่า เขาเหล่านั้นไม่อยากข้ามมาหรือ ตอบว่าขอโอกาสเขาอยากจะมามากทีเดียว แต่กำลังเขายังไม่พร้อมที่จะข้ามกระแสมหาสมุทรมาได้ พากันกระโดดลงน้ำทีไร ก็ถูกคลื่นมหาสมุทรพัดซัดทอดเข้าหาฝั่งด้วยกันทุกคน แต่พวกเขาก็ตั้งใจมีความพยายามกันอย่างเต็มที่ แต่ไม่รู้ว่าเขาจะข้ามมหาสมุทรมาได้เมื่อไร หลวงปู่ก็บอกว่า เอาผ้าที่เปียกไปตากให้มันแห้งเสีย แล้วก็เข้าไปพักในปราสาทร่วมกัน ในขณะพูดคุยกับหลวงปู่ขาวอยู่นั้น หลวงปู่บัว สิริปุณฺโณ วัดป่าบ้านหนองแซง ท่านนั่งอยู่อีกเตียงหนึ่งได้ถามข้าพเจ้าว่า เป็นอย่างไรคลื่นมหาสมุทรลูกใหญ่ไหม ว่ายอย่างไรจึงตัดกระแสคลื่นกระแสมหาสมุทรผ่านมาได้ ก็เล่าถวายให้หลวงปู่บัวฟังว่า ขอโอกาสกระผมมีความมั่นใจในตัวเองมาก ในขณะที่กระผมกระโดดออกจากฝั่งตัวได้ลอยมาไกล เมื่อหน้าอกจะถึงพื้นน้ำมีสัตว์ประเภทหนึ่งเอาหลังมารองรับเอาไว้ แล้วพากระผมว่ายน้ำตัดกระแสคลื่นมหาสมุทรมาได้ ท่านถามอีกว่าเห็นเกาะอยู่ในกลางมหาสมุทรไหม ก็ตอบท่านว่าเห็นครับ ท่านถามว่ามีผู้ว่ายน้ำตามหลังมาอีกไหม ขอโอกาสกระผมไม่ได้มองคืนหลังเลย แต่มีคนเป็นจำนวนมากกำลัง

เตรียมตัวจะตามมา แต่ไม่ทราบว่าจะมาได้หรือไม่ เพราะคลื่นมหาสมุทรมีความรุนแรงมาก ในขณะพูดคุยกันกับหลวงปู่ขาว หลวงปู่บัวอยู่นั้น ก็มีอาจารย์องค์อื่นคอยฟังอยู่ด้วย ในขณะนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา ไม่รู้ว่าเหตุการณ์ที่เป็นนิมิตเกิดขึ้นนั้นนานเท่าไร

เมื่อจิตได้ถอนออกจากสมาธิมาแล้ว ก็ใช้ปัญญาพิจารณาในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าในความหมายของนิมิตนั้นเป็นอย่างไร ก็ใช้ปัญญาพิจารณาเรียบเรียงในความหมายในนิมิตนั้นทุกขั้นตอน คำว่าฝูงมหาชนเป็นจำนวนมากนั้น เป็นกลุ่มที่นับถือพระพุทธศาสนาที่พากันสร้างบารมีด้วยกันทั้งนั้น แต่ก็มีบารมีมากน้อยต่างกันและมีจุดประสงค์เดียวกันนั่นคือเพื่อจะทำให้อาสวกิเลสตัณหาทั้งหลายได้หมดไปจากใจด้วยกัน แต่ใครจะทำให้อาสวกิเลสตัณหาได้หมดไปจากใจเร็วหรือช้านั้น ก็ขึ้นอยู่กับสติปัญญา ศรัทธาความเพียรของแต่ละบุคคล ผู้ที่กระโดดลงไปแล้ว ถูกคลื่นมหาสมุทรซัดทอดเข้าหาฝั่งนั้น หมายถึงผู้มีความตั้งใจพยายามหวังจะข้ามมหาสมุทรนั้นอยู่ เมื่อบารมียังไม่พร้อม ก็กลับไปบำเพ็ญบารมีเพิ่มใหม่ ใช้สติปัญญาพิจารณาให้รู้เห็นในสัจธรรมตามความเป็นจริงให้มากขึ้น เพียงอยากพ้นไปโดยไม่มีสติปัญญาที่ฉลาดรอบรู้ ก็ไม่สามารถที่จะข้ามมหาสมุทรนี้ไปได้เลย คลื่นมหาสมุทรขนาดใหญ่ ๕ คลื่นนั้นหมายถึงกามคุณทั้ง ๕ คือรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ จึงยากที่บุคคลนั้นจะผ่านไปได้ ถ้ามีสติปัญญาก็ไม่มีปัญหาอะไร คลื่นมหาสมุทรอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ไหลกระทบกันเองอย่างรุนแรงนั้น หมายถึง ธัมมารมณ์ เป็นศูนย์รวมของอารมณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาจากรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ จึงได้เกิดเป็นอิฏฐารมณ์ เป็นอารมณ์ที่ชอบใจ อนิฏฐารมณ์ เป็นอารมณ์ที่ไม่ชอบใจ ที่เรียกว่าเวทนา ก็คืออารมณ์ที่ใจได้เสวยอยู่ประจำวันนั้นเอง จึงทำให้ใจเกิดความรัก เกิดความใคร่ ความยินดี ความยินร้าย ไปตามกิเลสตัณหานั้นเอง

สัตว์ที่เอนหลังมารองรับหน้าอกเอาไว้นั้น หมายถึงสัจจะ ที่ได้ตั้งไว้แล้วอย่างมั่นคงมีความจริงใจจริงจังในตนเอง ที่พาว่ายตัดคลื่นกระแสมหาสมุทรไปได้นั้น หมายถึงกำลังของสัจจะเป็นพลังใหญ่ ได้พาพลังในบารมีอื่นๆ มีพลังร่วมกันอย่างเต็มที่ ปัญญาบารมีเป็นพลังผลักดันให้ไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างถูกต้อง และเป็นแสงสว่างในการปฏิบัติธรรมได้อย่างถูกต้อง ตรงต่อมรรคผลนิพพาน ความเวิ้งว้างในท่ามกลางมหาสมุทรนั้นหมายถึงจิตเป็นกลาง ไม่มีความยินดี ไม่มีความยินร้ายในสิ่งใดๆ ไม่มีความหวั่นไหวไปตามในอารมณ์ของกามคุณทั้งหลาย จิตไม่กระเพื่อมไปตามอารมณ์ในทางโลก มีความเป็นกลางอยู่ตลอดเวลา ไม่มีความหวั่นไหวไปในกามคุณ ไม่มีความยินดีไม่มีความยินร้ายไปตามกิเลสตัณหาแต่อย่างใด เกาะใหญ่ที่อยู่กลางมหาสมุทรนั้น หมายถึงพรหมโลกนี้ ที่พวกดาบส ฤๅษี ที่พากันบำเพ็ญฌาน เมื่อตายไปย่อมไปตกค้างอยู่ในพรหมโลก จะต่อไปให้ถึงมรรคผลนิพพานอีกไม่ได้เลย แม้ในยุคนี้ ผู้ที่ทำสมาธิ จิตมีความสงบเป็นฌานได้แล้ว เมื่อตายไป ก็จะได้เกิดเป็นพรหมนี้เช่นกัน กระแสน้ำที่ไหลรอบเกาะเวียนซ้ายนั้น หมายถึงจิตที่ติดอยู่ในความสงบ ติดอยู่ในฌาน มีความยินดีพอใจในความสุขแห่งความสงบนั้นอย่างฝังใจ ไม่มีปัญญามาพิจารณาให้รู้เห็นตามความเป็นจริง ในสรรพสังขารทั้งหลายแต่อย่างใด หรือเรียกว่าเป็นที่พักอาศัยของจิตโง่ ไม่มีความฉลาดรอบรู้ในทางสติปัญญาแต่อย่างใด ขาขวาที่ไปกระทบในคลื่นกระแสน้ำที่ไหลรอบเกาะนั้น แล้วดิ้นหลุดออกมาได้นั้น หมายถึงข้าพเจ้าได้ทำสมาธิมีความสงบถึงอรูปฌานมาแล้ว ให้เปิดอ่านในพรรษา ๒ ว่าข้าพเจ้าหลุดออกจากอรูปฌานด้วยวิธีการอย่างไร อาจท่านจะได้เป็นอุบายสอนตัวเองได้บ้าง การที่ถึงฝั่งมหาสมุทรได้แล้ว สัตว์นั้นก็หายไป นั้นหมายถึงบารมีทั้งหมดที่ได้บำเพ็ญมาแล้วในอดีตและในชาติปัจจุบันได้เป็นพลังส่งให้ถึงฝั่งแล้ว บุญกุศลน้อยใหญ่ก็หมดภาระหน้าที่เพียงเท่านี้ จะตามไปมรรคผลนิพพานอีกต่อไปไม่ได้เลย ทางที่เดินขึ้นฝั่งไปเป็นทางเล็กๆ เดินได้เพียงคนเดียวนั้นหมายถึง เอโก มคฺโค มีทางเส้นเดียวเท่านั้นที่เป็นเส้นทางอันเอก ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ดีแล้ว

คำว่ามหาสมุทรนั้น ก็หมายถึง มหาสมมุตินั้นเอง ในหมู่มนุษย์และสัตว์โลกทั้งหลายนั้น ย่อมตกอยู่ในความหลงในมหาสมมุตินี้ทั้งนั้น มหาแปลว่า มาก หรือความยิ่งใหญ่ สมมุติ หมายถึงความหลงอยู่ในภพทั้งสาม มีกามภพ รูปภพ อรูปภพ หลงในความอยาก หลงว่าธาตุสี่ขันธ์ห้านี้เป็นตน และหลงในวัตถุธาตุของโลกว่าเป็นของของตน มีสิ่งใดก็สมมุติว่าสิ่งนั้นเป็นของของตน จึงได้เกิดความหลงผิด เกิดความเข้าใจผิด และเกิดความเห็นผิด เกิดความยึดติดอย่างมั่นคงว่า สิ่งนี้เป็นเราและเป็นของของเราจริงๆ จึงเกิดเป็นมิจฉาทิฏฐิความเห็นผิดเกิดขึ้นภายในใจเป็นอย่างมากทีเดียว ตัวมิจฉาทิฏฐิความเห็นผิดเพียงอย่างเดียวเท่านี้เป็นต้นเหตุ จึงได้เกิดความหลงในมหาสมมุติโลกนี้ว่าเป็นสิ่งที่น่าอยู่อาศัย จิตที่โง่เขลาเท่านั้นข้องอยู่ จิตที่มีสติปัญญาที่ดีหาข้องอยู่ไม่ ใน

ความหมายอีกอย่างหนึ่งว่ากามโอฆะ แม่น้ำหมายถึงกามคุณ ที่สัตว์โลกทั้งหลาย มีความใฝ่ฝันกันอยู่ เป็นสิ่งที่ข้ามได้ยาก ทิฏฐิโอฆะ ความเห็นผิดภายในใจ เป็นสิ่งที่แก้ไขได้ยาก อวิชชาโอฆะ ความไม่รู้ตามความเป็นจริงในสมมุติโลกทั้งหลายจะทำความเข้าใจได้อย่างถูกต้องนั้นเป็นไปได้ยาก ภวโอฆะ ความหลงติดอยู่กับภพชาตินั้นๆ แก้ได้ยาก นี้หมายถึงแม่น้ำทั้ง ๔ ที่ผู้ปฏิบัติต้องศึกษาให้เข้าใจ ว่าตัวเราตกอยู่ในแม่น้ำอะไรบ้าง หรือตกอยู่ทั้งหมด จะมีวิธีแก้ไขตัวเองได้อย่างไร ถ้าผู้มีสติปัญญาที่ดี ไม่มีปัญหาอะไร ถ้าสติปัญญาไม่ดีมีปัญหาแน่นอน โอฆะทั้ง ๔ นี้ที่บุคคลข้ามได้ยาก เป็นปัญหาเรื้อรังกันมายาวนานยากที่จะผ่านพ้นข้ามไปได้ เพราะไม่เข้าใจในคำว่า ตัณหา หมายถึงความอยากไม่มีความอิ่มพอ มี ๓ ประเภท ๑.กามตัณหา ๒.ภวตัณหา ๓.วิภวตัณหา เรียกว่า สมุทัย ที่ทำให้ปัญหาทั้งหลายได้เกิดขึ้นไม่มีที่สิ้นสุดลงได้ จึงทำให้จิตหลงติดอยู่อย่างมืดมิดทีเดียว

พรรษาที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๐๘

พรรษาที่ ๕ นี้ ได้ไปจำพรรษาอยู่ที่วัดป่าศรีวิชัย บ้านศรีวิชัย อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร มีหลวงพ่อบุญมาที่เป็นอาจารย์เก่าเป็นเจ้าอาวาส หลวงพ่อบุญมาองค์นี้เองเป็นผู้ให้ธรรมะในเรื่องการเกิดดับ ในครั้งที่ข้าพเจ้ายังไม่ได้บวช และเป็นครั้งแรกที่ได้ฟังธรรมจากพระกรรมฐาน เรื่องการเกิดดับ จึงได้ฝังใจในสมัยครั้งนั้นตลอดมา ก่อนเข้าพรรษาในปีนี้ มีคณะศรัทธาทั้งพระเณรภายในวัดทุกองค์ พากันตั้งความหวังไว้ว่าพรรษานี้มีความโชคดีเป็นอย่างยิ่ง ที่มีพระอาจารย์ทูลได้มาจำพรรษาอยู่ด้วย พวกเราจะได้ฟังธรรมกันอย่างเต็มที่ตลอดทั้งพรรษา เมื่อข้าพเจ้าได้ยินคณะศรัทธาและพระเณรกระซิบกันอย่างนี้ ข้าพเจ้าก็เตรียมแผนเอาไว้ว่า ทำอย่างไรจึงจะไม่ได้แสดงธรรมในพรรษานี้ จึงได้คิดอุบายหนึ่งว่า มีวิธีเดียว ต้องถือธุดงค์ข้อ มุขวัตร คือไม่ต้องพูดกับใครๆ ในพรรษานี้ แต่มีการยกเว้นเอาไว้ ๔ ข้อดังนี้ ๑.หลวงพ่อบุญมาถามเราก็ต้องพูด แต่กับองค์อื่นไม่พูดด้วย ๒.เมื่อมีการเจ็บป่วย เมื่อพระเณรถามหรือหมอถามอาการก็พูดได้ ๓. แสดงอาบัติ ไหว้พระสวดมนต์ สวดปาติโมกข์ได้ ๔.เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นในหมู่พระเณรพูดระงับเหตุได้ตามพระธรรมวินัย นอกจาก ๔ ข้อนี้จะไม่พูดกับใครๆ ทั้งสิ้น เมื่อได้อุบายดีแล้วก็เก็บเป็นความลับส่วนตัว เมื่อถึงวันเข้าพรรษาจึงจะบอกให้พระเณรได้รับรู้

จากนั้นก็ทำพิธีเข้าพรรษา มีการไหว้พระสวดมนต์เสร็จแล้ว ก็กล่าวคำเข้าพรรษาว่า อิมัสมิง อาวาเส อิมัง เตมาสัง วัสสัง อุเปมิ ๓ จบ แปลว่าข้าพเจ้าจะอยู่จำพรรษาในที่แห่งนี้จนครบ ๓ เดือน เมื่อกล่าวคำเข้าพรรษาเสร็จ ก็ได้ประกาศต่อหน้าพระเณรทั้งหลายให้รับทราบดังนี้ นับแต่วินาทีนี้เป็นต้นไป ผมจะถือธุดงค์ข้อมุขวัตร ไม่พูดกับใครๆ ต่อไปจนครบ ๓ เดือน แล้วปิดปากในทันที พระเณรได้ยินพากันมาร้องขอให้ถอนสัจจะนี้ แต่ก็ไม่ได้ผล เมื่อตั้งสัจจะอย่างไรต้องปฏิบัติตามสัจจะของตัวเองที่ตั้งไว้แล้ว จึงทำให้พระเณรญาติโยมมีความผิดหวังไปตามๆ กัน มีแต่พากันบ่นว่า อาจารย์ทูลไม่ควรทำอย่างนี้เลย เมื่อใครๆ มาพูดด้วยก็เพียงยิ้มๆ ให้เท่านั้น

ในพรรษานี้ การภาวนาปฏิบัติได้ผลดีเป็นอย่างมากทีเดียว เพราะไม่พูดกับใครในเมื่อตัวเองไม่ได้พูด ก็ไม่ต้องไปคิดหาคำที่จะมาพูด อารมณ์ในการคิดหาคำพูดก็ไม่มีในใจ เพราะการพูดต้องใช้การคิดหาเรื่องต่างๆ มาพูด เมื่อไม่พูดจะไปคิดหาเรื่องทำไม เมื่อไม่พูดผ่านไป ๒ เดือน ผลของการงดพูดนั้นเห็นได้ชัดทีเดียว การทำสมาธิให้จิตมีความสงบนั้นสงบได้เร็วมาก เพราะตามปกติ ข้าพเจ้าทำสมาธิสงบเร็วอยู่แล้ว เมื่อไม่มีอารมณ์ในการพูด ก็ยิ่งสงบเร็วขึ้นอีก นึกคำบริกรรม หรือใช้วิธีกำหนดดูลมหายใจเข้าออก ไม่กี่วินาทีจิตก็มีความสงบลงเป็นสมาธิอย่างแน่วแน่ เมื่อจิตได้ถอนออกจากสมาธิมา ก็น้อมใจไปในทางปัญญาพิจารณาในสัจธรรมตามความเป็นจริงต่อเนื่องกันไป จะมีความเข้าใจรู้เห็นตามความเป็นจริงชัดเจนมากขึ้น การทำสมาธิพร้อมด้วยสติปัญญา มีความเชื่อมโยงต่อกันอยู่ตลอดเวลา แต่ละคืนแต่ละวัน แต่ละชั่วโมง ไม่ปล่อยให้เวลาทิ้งไปเสียเปล่า ถึงจะมีพระเณรอยู่กันเป็นจำนวนมาก ก็เหมือนเราได้อยู่องค์เดียว เพราะไม่มีความคิดที่จะไปยุ่งเกี่ยวกับใครๆ ใจจึงมีความเป็นหนึ่งอยู่ตลอดเวลา อยู่มาในคืนหนึ่ง เมื่อทำสมาธิจิตมีความสงบได้ที่แล้ว ปรากฏมีนิมิตเห็นชายคนหนึ่งแต่งตัวเต็มยศเหมือนชาววัง จูงม้าขาวใส่อานอย่างดีจูงเข้ามาหา เป็นม้าตัวใหญ่สวยงามมาก พร้อมทั้งบอกว่า ม้าตัวนี้เป็นม้าของท่าน อีกไม่นาน ท่านจะได้ขี่ม้าตัวนี้อย่างแน่นอน จากนั้น จิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิ เมื่อพิจารณาดูว่า ม้าตัวนี้จะต้องวิ่งดีเป็นพิเศษและมีความแตกต่างกัน กับม้าขาวตัวที่เคยได้ขี่มาแล้วในพรรษาแรก ม้าตัวนี้มีขนขาวแพรวพราว เป็นประกายเลื่อมเหมือนเพชร ม้าตัวที่เคยขี่มาก่อน มีขนขาวเหมือนสำลี ม้าตัวนี้มีขนเป็นมันเลื่อมระยิบระยับไปทั้งตัว จึงเกิดมีความมั่นใจในตัวเองว่า อีกในวันหนึ่งข้างหน้า เราจะได้ขี่ม้าตัวนี้อย่างแน่นอน

เมื่อออกพรรษา รับกฐินแล้ว คิดอยากจะไปธุดงค์ทางภาคใต้ ในที่สุดก็ได้ไปสมความตั้งใจเอาไว้ การเดินทางไปภาคใต้ในครั้งนี้มีความสะดวกดีทุกประการ และขอสรรเสริญน้ำใจของคนภาคใต้อย่างไม่รู้ลืม นั้นคือ เมื่อรถได้ไปจอดในที่ไหนตามสายทาง คนขับรถและผู้โดยสารหลายท่าน ทั้งที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนเลย เมื่อรถจอดในที่ไหน ท่านเหล่านั้นทำธุระส่วนตัวเสร็จแล้ว ทุกครั้งเขาต้องซื้อน้ำอัดลม กาแฟ และน้ำอื่นๆ มาถวายพร้อมทั้งแสดงความเคารพ แสดงความเป็นกันเอง มีความเอื้อเฟื้อ เอาใจใส่ในตัวข้าพเจ้ามาก เหมือนกับเคยได้เป็นญาติกันมาก่อน หรือเหมือนกับครูอาจารย์ที่เขาให้ความเคารพมาแล้ว และยังถามอีกว่า ท่านมีความต้องการอะไรอีกไหม ข้าพเจ้าได้เห็นอย่างนี้จึงมีความภาคภูมิใจเป็นอย่างมากทีเดียว เมื่อไปถึงอำเภอตะกั่วป่า เป็นเวลาฉันอาหารพอดี ทุกคนพากันลงไปรับประทานอาหารกัน ข้าพเจ้ากับเณรก็นั่งอยู่โต๊ะหนึ่ง ผู้โดยสารทั้งหลายพากันซื้ออาหารเป็นจำนวนมากมาถวาย ทำเหมือนกับข้าพเจ้าเป็นพระในเครือญาติของเขา หรือเหมือนเป็นครูอาจารย์ที่เขาให้ความเคารพมาก่อน การแสดงออกมาทางกายวาจา จะมีความสัมมาคารวะ จะมีความอ่อนน้อมถ่อมตัวดีมากทีเดียว นี่พูดกันในสมัยนั้น ในสมัยนี้คิดว่าเป็นเหมือนเดิม เพราะคนภาคใต้มีอัธยาศัยมีน้ำใจดีมาก ข้าพเจ้ามีความประทับใจในไมตรีของคนภาคใต้มาในที่นี้ด้วย

เมื่อรถไปจอดที่ตำบลโคกกลอย ก็ได้ถามชายในวัยกลางคนไปว่า วัดราษฎร์โยธีอยู่ที่ไหน ไปทางไหนโยม เขาก็พูดเป็นภาษาใต้ฟังกันไม่รู้เรื่องเลย ขอให้เขาพูดภาษากลางเขาก็พูดไม่ได้ ไม่รู้จะทำอย่างไรดีหนอ มีชายคนหนึ่งยืนดูอยู่ เขาก็รู้ว่า พระกับโยมพูดกันไม่รู้เรื่อง เขาก็เดินเข้ามาแล้วถามว่า ท่านอาจารย์จะไปไหนครับเป็นภาษากลาง หัวใจโล่งขึ้นมาแล้วบอกเขาไปว่า อาตมาจะไปวัดราษฎร์โยธี วัดนี้อยู่ที่ไหน เขาก็บอกว่าอยู่ทางโน้นแต่อยู่ไกลหลายกิโลเมตร เขาพูดว่าผมจะจัดรถไปส่งให้ เขาก็ไปว่าจ้างรถสองแถวให้ไปส่งที่วัด ผู้ชายที่พูดกันไม่รู้เรื่องก็เก็บสิ่งของขึ้นรถแล้ว เขาก็ตามไปส่งที่วัดด้วย เมื่อไปถึงวัดเขาก็ช่วยเก็บสิ่งของลงจากรถให้ แหม! น้ำใจคนภาคใต้ทำไมรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นถึงเพียงนี้หนำซ้ำยังให้ค่ารถอีกด้วย คนภาคใต้จะมีน้ำใจอย่างนี้

ทั้งหมดหรือเปล่าหนอ จากนั้นมาไม่นานนัก หลวงพ่อคำพอง ติสฺโส ก็ได้พาข้าพเจ้าไปธุดงค์ในที่ต่างๆ หลายแห่งของภาคใต้ ยังไม่ได้ไป ๓ จังหวัดคือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส นอกนั้นได้ไปเที่ยวหมด ข้าพเจ้ามีนิสัยปรับตัวเองเข้ากับคนง่ายอยู่แล้ว รู้นิสัยคนง่ายอ่านนิสัยคนออก ภาษาภาคใต้เป็นภาษาง่ายๆ พูดเข้าใจง่าย ไปอยู่ภาคใต้ ๑ เดือน ข้าพเจ้าพูดภาษาภาคใต้ได้เลย คนภาคใต้หลายคนพากันพูดว่า องค์อื่นๆ มาอยู่ภาคใต้เป็นสิบปี ยังพูดภาษาภาคใต้ไม่ได้เลย การพูดภาษาภาคใต้ได้ และการปรับตัวเข้าหาคนได้ง่าย จึงกลายเป็นดาบสองคมขึ้นมา ถ้าปัญญาไม่ดีพอ จะมีปัญหากับชีวิตนักบวชมากทีเดียว การไปธุดงค์ทางภาคใต้ในครั้งนี้เป็นเรื่องยาว ไม่ควรจะนำมาเขียนไว้ในที่นี้ จะเป็นหนังสือเล่มหนาเกินไป ถึงเวลาเข้าพรรษาก็กลับมาวัดราษฎร์โยธี

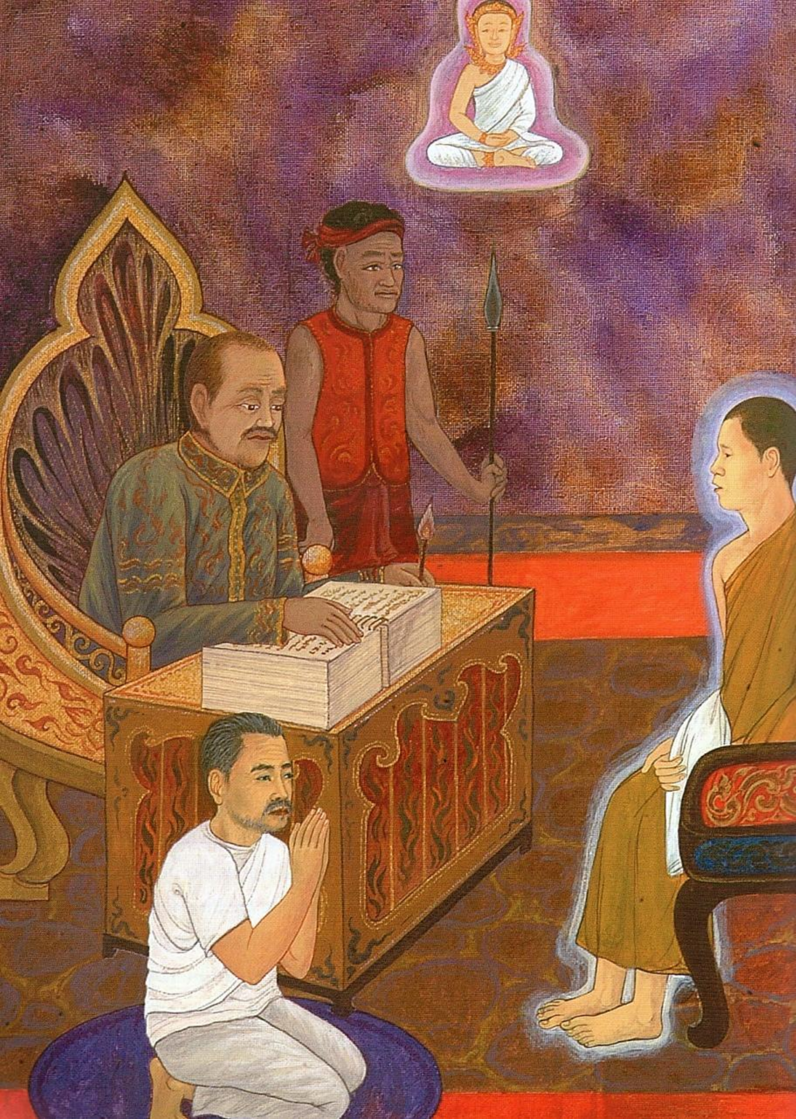
พรรษาที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๐๙

ในปีนี้จำพรรษาอยู่กับหลวงพ่อคำพอง ติสฺโส วัดราษฎร์โยธี ตำบลโคกกลอย อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา ในพรรษานี้การภาวนาปฏิบัติก็เป็นไปด้วยดี ไม่มีอุปสรรคใดๆ ในพรรษานี้ได้ความรู้จากหลวงพ่อคำพองมากทีเดียว ท่านแสดงธรรมได้ดีและมีเหตุผล ท่านมีนิสัยเด็ดขาด ตรงไปตรงมา การแสดงธรรมท่านมีมุขตลกไปในตัว ทำให้คนหายง่วงได้ หัวเราะในใจเป็นบางจังหวะ ท่านพูดได้อย่างไรก็ไม่รู้ จึงยอมรับว่า หลวงพ่อคำพองเป็นพระธรรมกถึกองค์หนึ่งในยุคนี้ ในช่วงเข้าพรรษา ได้ทราบข่าวว่า โยมพ่อได้มรณะแล้ว เมื่อออกพรรษารับกฐินแล้ว ก็ได้นิมนต์หลวงพ่อคำพอง ได้ขึ้นมาทำบุญโปรดโยมพ่อด้วย ท่านก็ได้เมตตาได้มาในงานนี้ด้วย การทำบุญในครั้งนี้ ไม่ให้มีมโหรสพใดๆ ห้ามไม่ฆ่าสัตว์ทุกชนิด ไม่ให้มีเหล้ายาต่างๆ ภายในงานนี้ ญาติลูกหลานทุกคนต้องรับศีล ๕ ตลอดงาน ให้ทุกคนมีความบริสุทธิ์ในการทำบุญ เพื่อเป็นการอุทิศไปให้โยมพ่อด้วยน้ำใจอันบริสุทธิ์ ให้โยมพ่อได้รับส่วนบุญนี้อย่างสมบูรณ์เต็มที่ การทำบุญอุทิศให้โยมพ่อในครั้งนี้มีความเรียบร้อยดี ไม่ให้มีบาปอกุศลมาปะปนในงานนี้อย่างเด็ดขาด อยากรู้จริงๆ ว่า การทำบุญอุทิศด้วยความบริสุทธิ์อย่างนี้ ทำไมไม่มีใครทำกัน มีแต่พากันฆ่าสัตว์กินเหล้าเมามายทุกงานไป ในงานนี้มีความบริสุทธิ์จริงๆ พระผู้รับศีลก็เป็นผู้มีความบริสุทธิ์ในศีล มีความบริสุทธิ์ในธรรม เครื่องไทยทานก็ล้วนแล้วเป็นของบริสุทธิ์ ศรัทธาผู้

อุทิศบุญกุศลในครั้งนี้ ก็มีจิตใจอันบริสุทธิ์ผุดผ่อง จึงมีความสมบูรณ์ทั้งสองฝ่าย เรียกว่า บริสุทธิ์ฝ่ายทายก คือผู้ถวาย บริสุทธิ์ฝ่ายปฏิคาหก คือพระผู้รับ เมื่อความบริสุทธิ์ทั้งสองฝ่ายเป็นไปอย่างนี้ อยากรู้จริงๆ ว่า โยมพ่อได้รับส่วนบุญนี้หรือไม่ เมื่อเสร็จจากงานแล้ว ก็ได้ไปพักที่วัดป่าสันติกาวาส บ้านหนองตูม ตำบลไชยวาน จังหวัดอุดรธานี มีพระอาจารย์บุญจันทร์ กมโล เป็นเจ้าอาวาส ข้าพเจ้าได้ตั้งใจอธิษฐานว่า การทำบุญอุทิศให้โยมพ่อในครั้งนี้ โยมพ่อจะได้รับผลบุญจากลูกหลานญาติๆ นี้หรือไม่ เมื่ออธิษฐานจิตแล้ว ก็กำหนดจิตลงสู่สมาธิต่อไป ๒ วันที่ผ่านไป ยังไม่รู้เรื่องนี้แต่อย่างใดจึงได้พิจารณาว่าเป็นเพราะเหตุใด จึงได้รู้ว่า อ้อ เป็นเพราะความอยากนี้เองจึงเป็นไปไม่ได้

ไปโปรดโยมพ่อ

ผ่านมาในคืนที่ ๓ ได้ตัดความอยากหมดจากใจได้แล้ว ในคืนนั้น ได้เกิดนิมิตเห็นเส้นทางอันราบรื่นขึ้นต่อหน้า ข้าพเจ้าเดินตามทางนั้นไป ในเส้นทางนั้น มีรอยคนเดินไปเป็นจำนวนมากทีเดียว แต่ไม่มีรอยเดินกลับมาแม้แต่รอยเดียว ในเมื่อเดินตามเส้นทางนั้นไปเรื่อยๆ อีกพักหนึ่งก็เห็นประตูเหล็กขนาดใหญ่อยู่ตรงหน้า มีชายฉกรรจ์รักษาประตูอยู่ ๔ คน แต่ละคนมือถือหอกดาบครบมือ มีหน้าตาอันเคร่งขรึมยืนนิ่งอยู่ ข้าพเจ้าก็เดินเข้าไปหาเพื่อจะถาม และก็ถามเขาไปว่า ในที่นี่เป็นสถานที่อะไร ทางนี้จะไปไหน ชายทั้ง ๔ คนนั้นได้แสดงความเคารพต่อข้าพเจ้า ด้วยการยกมือไหว้ แสดงความนอบน้อมเป็นอย่างดี แล้วก็พูดขึ้นว่าที่นี่เป็นประตูไปสู่ยมโลก ทุกคนที่ตายจากเมืองมนุษย์แล้ว ผู้มีบาปติดตัวมาก็ต้องได้เข้ามาในที่แห่งนี้ เพื่อการสืบสวนสอบสวนด้วยกันทุกคน เขาถามข้าพเจ้าว่า พระคุณเจ้ามีความประสงค์สิ่งใด จึงได้มาในที่แห่งนี้ ได้ตอบเขาไปว่า อาตมามีความประสงค์อยากจะทราบว่าโยมพ่อของอาตมาที่ตายแล้วได้มาอยู่ในที่แห่งนี้หรือไม่ เขาถามว่าขณะนี้พระคุณเจ้ากำลังติดตามหาโยมพ่อใช่ไหม ตอบเขาไปว่าใช่แล้วอาตมากำลังติดตามหาโยมพ่อ เขาพูดว่าถ้าเช่นนั้นขอนิมนต์พระคุณเจ้าเข้าไปสอบถามหัวหน้าที่อยู่ภายในเถิด จากนั้นทั้ง ๔ คนก็พากันเปิดประตูเหล็กขนาดใหญ่ออก ข้าพเจ้าก็เดินเข้าไปพอดีได้ไปพบหัวหน้าใหญ่ นั่งอยู่เก้าอี้ มีหน้าที่ตรวจดูบัญชีของคนที่ตายทั้งหมด ว่าคนที่ตายนั้นมีชื่อว่าอย่างไร นามสกุลของผู้ตาย อายุเท่าไร บ้านเลขที่เท่าไร หมู่บ้านอะไร

ตำบล อำเภอ จังหวัดเหมือนกับทำใบสำมะโนครัว สำเนาทะเบียนบ้านในบัตรประชาชนในเมืองมนุษย์นั้นเอง

เมื่อข้าพเจ้าเข้าไปถึง หัวหน้าผู้ทำบัญชีมีลักษณะตกตะลึงไปบ้าง เพราะไม่รู้ตัวมาก่อนว่า จะมีพระผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่เข้ามาในที่แห่งนี้ แต่ก็มีความอ่อนน้อมถ่อมตัวดี พร้อมทั้งยกมือไหว้แล้วพูดว่า พระคุณเจ้ามีความประสงค์อะไรหรือครับ ข้าพเจ้าก็เล่าให้หัวหน้าฟังว่า อาตมามีธุระอยากจะถามหัวหน้าว่า โยมพ่อของอาตมาได้ตายไปหลายเดือน อยากทราบว่าโยมพ่อของอาตมา ได้เข้ามาอยู่ในที่แห่งนี้หรือไม่ เขาถามว่า โยมพ่อของพระคุณเจ้าชื่อว่าอย่างไร ก็ได้บอกเขาไปว่า ชื่อว่านายอุทธา นนฤชา จากนั้นเขาก็ไปหยิบเอาหนังสือบัญชีรายชื่อของผู้ตายมาดู หนังสือนั้นมีความหนาประมาณ ๑ ศอก เขาใช้นิ้วมือกรีดเปิดพรึดเดียวแล้วอ่านดู แล้วพูดขึ้นมาว่า นายอุทธา นนฤชา อยู่บ้านหนองแวง (แก้มหอม) ตำบลไชยวาน อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี ใช่ไหมครับ ก็ได้บอกเขาไปว่า ใช่แล้ว เขาพูดว่ายังอยู่ในที่แห่งนี้ครับ ได้บอกกับหัวหน้าว่า อาตมาอยากไปพบกับโยมพ่อหน่อยจะได้ไหม หัวหน้าเขาก็ได้พูดว่า ไม่ต้องหรอกครับ ผมมีลูกน้องให้ไปเรียกโยมพ่อของพระคุณเจ้ามาพบในที่นี้ก็ได้ เขาก็ได้บอกคนใช้ไปตามเอาโยมพ่อของข้าพเจ้า ให้มาพบกันในที่นี่ เขาบอกกันว่า ให้ไปตามนายอุทธา นนฤชา ให้มาพบกับพระลูกชาย ชื่อว่า พระอาจารย์ทูล ขิปฺปปญฺโญ ในที่นี้ด่วน คนใช้ก็รีบไป อีกพักหนึ่งเขาก็ตามโยมพ่อเข้ามาหา เมื่อโยมพ่อเดินมา เป็นในลักษณะมีความละอาย เพราะแก้มด้านขวาคล้ำไปนิดหนึ่ง ส่วนแก้มซ้ายเป็นปกติ เวลาเดินเข้ามา จะเอียงแก้มด้านซ้ายเข้ามาหา กางเกงและเสื้อที่สวมใส่ ในขณะที่ตายใส่อย่างไร เมื่อตายไปก็ต้องใส่ชุดนั้นไปก่อน เมื่อได้รับส่วนบุญจากลูกหลานที่อุทิศไปให้ ผ้านุ่งห่มจึงจะมีการเปลี่ยนไป เมื่อโยมพ่อเข้ามาหาแล้วนั่งกราบเป็นปกติ จึงได้ถามโยมพ่อว่า จำอาตมาได้ไหม โยมพ่อบอกว่าจำได้ ถามโยมพ่อ เข้ามาอยู่ในที่แห่งนี้ ถูกเขาตีไหม

ตอบ แต่ก่อนเขาตีอยู่บ้าง แต่ทุกวันนี้เขาไม่ตีเลย

ถาม มาอยู่ในที่นี่ มีการไหว้พระภาวนาอยู่ไหม

ตอบ ไหว้พระสวดมนต์ ภาวนาทุกคืนมิได้ขาด

ถาม ลูกหลานพากันทำบุญอุทิศมาให้ภายใน ๓ วันนี้ได้รับไหม

ตอบ ได้รับ ๓ ส่วน อีกส่วนหนึ่งไม่ได้รับ

ถาม ทำไมจึงไม่ได้รับทั้งหมด เพราะเหตุใด

ตอบ เพราะพระสงฆ์ผู้รับเครื่องไทยทาน ศีลไม่บริสุทธิ์

ถาม กรรมที่โยมพ่อที่จะได้รับในขณะนี้มีมากไหม

ตอบ มีไม่มาก เพราะกรรมเล็กๆ น้อยๆ ได้หมดไปแล้ว เหลืออยู่แต่กรรมที่ร่วมกันฆ่าวัวตัวเดียวเท่านั้น จากนั้นข้าพเจ้าได้มาปรึกษากับหัวหน้าจ่ายมบาลดูว่า กรรมของโยมพ่ออาตมา ส่วนใหญ่ได้หมดไปแล้ว เหลือเพียงกรรมเนื่องจากวัวตัวเดียวเท่านั้น เมื่อกรรมยังเหลือน้อยนิดเดียวนี้ อาตมาขอบิณฑบาต ให้โยมพ่อพ้นไปจากกรรมนี้ได้ไหม จากนั้นหัวหน้ายมบาลก็ได้ไปหยิบเอาหนังสือเล่มหนึ่งมาดู ว่ากรรมของโยมพ่อมีมากน้อยแค่ไหน หัวหน้ายมบาลได้พูดมาว่ากรรมของโยมพ่อพระคุณเจ้าหมดในวันนี้พอดี อนุญาตให้โยมพ่อของพระคุณเจ้าได้หมดกรรมแต่วันนี้ แล้วเขียนหนังสืออีกเล่ม ๑ เป็นหนังสือที่ผู้ได้พ้นกรรมไปแล้ว มีวัน เดือน ปี และเวลา ที่พ้นจากกรรมชั่วนี้ไปเป็นหลักฐาน หัวหน้ายมบาลได้พูดว่า กระผมขอแสดงความเคารพนับถือต่อพระคุณเจ้าเป็นอย่างมาก ที่ได้ติดตามมาโปรดพ่อถึงที่นี่ จึงได้ถามโยมพ่อต่อไปว่า โยมพ่ออยากบวชไหม โยมพ่อพูดว่าอยากบวช จากนั้นข้าพเจ้าก็เอาผ้าขาวออกมาจากย่ามยื่นให้ โยมพ่อก็นุ่งห่มให้เรียบร้อย พอนุ่งห่มผ้าขาวเสร็จเท่านั้น ผิวพรรณของโยมพ่อก็เปลี่ยนไปในขณะนั้นทันที หน้าตามีความอิ่มเอิบ มีผิวพรรณผ่องใสเป็นอย่างมาก แล้วกราบอาตมา ๓ ครั้ง แล้วพูดว่ากรรมของโยมพ่อได้หมดไปแล้วในวันนี้ ขอให้ลูกได้ไปประกาศให้ญาติๆ ทั้งหลายให้รู้ว่า กรรมชั่วของโยมพ่อได้หมดไปแล้วเมื่อตายไปจะไม่ได้เป็นทุกข์ โยมพ่อพูดต่อท้ายว่าจากนี้ไปโยมพ่อจะได้ขึ้นไปสู่ที่สูงแล้วนะ กราบอาตมาลง ๓ ครั้ง เสร็จแล้วโยมพ่อก็ลอยขึ้นสู่อากาศ มองดูโยมพ่อลอยขึ้นไปจนสุดตา ก็รู้อยู่ว่าโยมพ่อขึ้นไปสู่ชั้นรูปพรหม เพราะก่อนตายโยมพ่อเคยทำสมาธิ จิตเข้าสู่รูปฌานหลายครั้ง ในช่วงก่อนตายกรรมชั่วได้เข้ามาปิดบัง จึงได้ไปรับผลกรรมนั้นก่อน พอกรรมชั่วหมดไป กรรมดีคือบุญกุศลได้ปรากฏขึ้นที่ใจ สมาธิที่เป็นรูปฌานก็ปรากฏ จึงอยู่ชั้นรูปพรหม

ยมทูตนำผู้ทำผิดเข้ามา

กลับมาอธิบายเรื่องของคนตายต่อไป คิดว่าท่านผู้อ่านจะได้ข้อคิดอยู่บ้างไม่มากก็น้อย ในขณะที่ข้าพเจ้าได้พูดคุยกับหัวหน้ายมบาลและพูดกับโยมพ่ออยู่นั้น มียมทูตได้นำผู้กระทำกรรมชั่วเข้ามาในที่แห่งนี้เป็นจำนวนมาก มีทั้งเชือกผูกคอลากเข้ามา ใส่โซ่ผูกแขนขาดึงกันเข้ามา ทั้งเอาไม้เรียวตีก้นเข้ามา แต่ละคนมีเลือดเต็มตัวไปหมด พากันเจ็บปวดร้องโหยหวนระงมไปหมด บางคนนุ่งผ้าที่ฉีกขาด บางคนไม่มีผ้าติดตัวมาเลย ยมทูตได้บังคับขู่เข็ญด้วยวิธีต่างๆ พวกฆ่าสัตว์ พวกลักทรัพย์ พวกประพฤติผิดในกาม พวกพูดโกหก พวกดื่มเหล้ายา แต่ละกลุ่มทำโทษไม่เหมือนกัน กลุ่มผู้ผิดศีลข้อ ๓ ตัวกาเมสุมิจฉาจาร กลุ่มนี้จะใช้เชือกมัดคอผู้หญิงและผู้ชายติดกันมา ไม่มีผ้านุ่งห่มติดตัวมาเลย ยมทูตเอาเครือหวายตีดูเลือดไหลอาบตัว ผู้ที่ตายไปยมทูตลงโทษในลักษณะนี้มีจำนวนมากมายทีเดียว ยมทูตมีอยู่หลายกลุ่ม กลุ่มหนึ่งมีหน้าที่นำวิญญาณคนตายเข้ามาให้พ้นประตูเหล็ก อีกกลุ่มหนึ่งรับช่วงต่อไป ยมทูตทุกคนใช้ความรุนแรงมาก ทั้งไม้เรียวตีทั้งเตะ ดึงกระชากลากไป ใครได้ทำกรรมหนักในมนุษย์มา ก็จะลงโทษหนักตามกรรมที่ทำไว้

ข้าพเจ้าได้มองไปอีกด้านหนึ่งเป็นศาลาขนาดใหญ่ จึงได้ถามยมบาลว่า ศาลานั้นเป็นอะไร ยมบาลบอกว่า นั้นเป็นศาลาพันห้อง สำหรับเป็นที่ทำการวินิจฉัยคดีต่างๆ และมีทั้งการตัดสินคดี ศาลาพันห้องนั้น แต่ละห้องทำงานไม่เหมือนกัน อีกส่วนหนึ่งสำหรับที่ทำงานของผู้หมดบุญจากสวรรค์แล้ว ต้องลงมารับกรรมชั่วที่ทำมาแล้วในครั้งเป็นมนุษย์ เมื่อพ้นกรรมนรกแล้ว เศษกรรมยังไม่หมดก็จะได้ไปเกิดเป็นเปรต และเป็นสัตว์ดิรัจฉานต่อไป พวกที่เคยทำบาปทางวาจา เป็นคนดุร้ายในครั้งเป็นมนุษย์ เช่นใส่ร้ายป้ายสี กล่าวความเท็จ พวกนี้จะต้องไปตกในอบายภูมิ มีนรก เปรต อสุรกาย สัตว์ดิรัจฉาน เมื่อกรรมยังไม่หมด ได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก เศษของกรรมส่วนเหลือ จะทำให้เป็นผู้มีกลิ่นปากเหม็น พูดออกไปไม่มีใครเชื่อถือ เป็นผู้นำคนไม่ได้ ฉะนั้นศาลาพันห้อง แต่ละห้องเป็นที่ทำงานตัดสินคดีทั้งหมด เช่นคดีผู้ที่ไปสวรรค์แล้วหมดบุญได้กลับมารับกรรมในนรก พวกหมดกรรมจากนรกแล้วได้ไปเกิดในสวรรค์บ้าง ไปสู่เปรต สัตว์ดิรัจฉานบ้าง

การทำงานของยมบาลนั้น มีความซื่อสัตย์ สุจริตดีมาก ไม่เหมือนการตัดสินคดีในโลกมนุษย์ คดีในโลกมนุษย์ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปได้หลายรูปแบบ ไม่ควรอธิบายไว้ในที่นี้ ส่วนคดีการตัดสินของยมบาลนั้น ไม่มีทนาย ไม่มีศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา ไม่มีคำว่าสำนวนอ่อนแข็งอะไรเลย มีเราคนเดียวเป็นโจทก์ และเป็นทั้งจำเลย เช่นกรรมดีที่เราทำไปแล้ว ได้ลืมไปหรือกรรมชั่วที่เราทำไปแล้วได้ลืมไป การลืมในการทำกรรมดีกรรมชั่ว ไม่เป็นโมฆะหายไปแต่อย่างใด เหมือนกับให้ข้อมูลเข้าไปในคอมพิวเตอร์แล้ว ถึงเราจะลืมไปก็ตาม แต่ข้อมูลในคอมพิวเตอร์ไม่ลบล้างหายไป นี้ฉันใด ใจที่ทำกรรมดีกรรมชั่วก็ได้ฝังอยู่ในส่วนลึกของใจ ในเมื่อตายไป จะได้เข้าห้องวินิจฉัยกรรม เมื่อเข้าไปห้องแล้ว จะไม่มียมบาลมาสอบสวนเราแต่อย่างไร หรือเหมือนกับห้องจับความเท็จ เมื่อเข้าไปแล้ว กรรมดีกรรมชั่วที่เราได้กระทำมาแล้ว จะปรากฏขึ้นที่จอเอง ใครทำกรรมดีมาก ใครทำกรรมชั่วน้อย ใครทำกรรมชั่วมาก ใครทำกรรมดีน้อย ผลของการกระทำของเราจะปรากฏขึ้นมาเอง จึงเรียกว่า กมฺมุนา วตฺตติโลก สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม ฉะนั้นในเมื่อเราตายไปแล้ว กรรมจะเป็นผู้ตัดสินให้เอง กรรมตัดสินให้อย่างไร เราก็ต้องได้รับกรรมนั้นๆ ไป เมื่อตายไปแล้วไม่มีใครใหญ่กว่ากรรม หรือมีอำนาจเหนือกรรมไปไม่ได้เลย จะไปโกหกหลอกลวงกรรม ให้ค่าสินบนกรรมไม่มีเลย ข้าพเจ้าได้ไปศึกษาในการตัดสินคดีในยมโลก ที่ศาลาพันห้องนั้น เหมือนได้จดจำขั้นตอน จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา

ได้นั่งเรียบเรียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของนิมิตนี้ จึงเป็นเรื่องยากที่จะอธิบายให้คนทั้งหลายเข้าใจตามได้ หรือเป็นเรื่องที่เหลือวิสัยของคนในยุคนี้จะเข้าใจได้ ถ้าใครยังมีความเชื่อต่อผลของกรรมอยู่ ก็พอจะรู้เรื่องกันอยู่บ้าง ในช่วงมนุษย์เราสร้างกรรมชั่วนี้ ไม่เป็นสิ่งน่ากลัวอะไร ในเมื่อตายไป กรรมชั่วตามสนองนี้เป็นที่น่ากลัวมาก ตอนที่ได้เห็นยมบาลไล่ต้อนผู้ทำกรรมไปดำเนินคดี ในช่วงนี้เอง เจ้ากรรมนายเวรเขารอเวลานี้อยู่ ใครได้ทำบาปอย่างไรไว้ บาปนั้นก็จะแก้มือในช่วงนี้ ถ้าผู้ฆ่าวัวควาย ก็จะเป็นรูปวัวควายไล่ขวิดไล่ชน พวกฆ่าเป็ดฆ่าไก่ ก็จะเป็นรูปเป็ดรูปไก่ไล่จิกไล่ตีล้มตายไป แล้วฟื้นขึ้นมาใหม่ในฐานคุมขังคนทำบาปกับศาลาพันห้องนั้นไกลกันมาก จึงมีสนามกว้างใหญ่ที่ผู้ทำบาป

ต้องเดินผ่านไป เจ้ากรรมนายเวรที่เขามาคอยรับคอยแก้แค้นแก้มือในสนามนั้นมีมาก ยมบาลก็ไม่สามารถห้ามกรรมเหล่านี้ได้เลย ความเจ็บปวดทนทุกข์ทรมาน ในช่วงกรรมขอแก้มือนี้เป็นที่น่ากลัวมาก เป็ดไก่ที่ไล่จิกไล่สับนั้นไม่ใช่ไก่ธรรมดาเหมือนบ้านเรา มันเป็นไก่สับเหล็ก สับที่ร่างกายขาดกระจุยในที่นั้น จนเลือดไหลนองพื้นสนามแดงไปหมด เมื่อขึ้นศาลคดี เมื่อศาลตัดสินให้ไปลงนรก ก็เป็นสิ่งที่น่ากลัวมาก การที่จะอธิบายในเรื่องต่างๆ ดังอธิบายมานี้ ให้ผู้ที่ชอบทำบาปฟัง เขาก็จะหัวเราะเท่านั้นเอง ให้เขาเหล่านั้นได้ไปรับผลด้วยตนเอง เขาก็จะรู้เองว่าเป็นอย่างไร

ในช่วงนั้นโยมแม่ยังมีชีวิตอยู่ จึงได้ไปถามโยมแม่ดูว่า ที่ว่าโยมพ่อมีส่วนร่วมในการฆ่าวัวในสมัยนั้นฆ่าอย่างไร เพราะไม่เคยเห็นโยมพ่อฆ่าวัวเลย โยมแม่เล่าให้ฟังว่า ในสมัยนั้น โยมพ่อเป็นผู้ใหญ่บ้าน มีลูกบ้านไปลักวัวบ้านอื่นเขามา นำวัวไปฆ่าที่นา เมื่อฆ่าเสร็จแล้ว ส่วนที่กินไม่ได้ก็ขุดฝัง แล้วปลูกพืชทับถมกันไป เจ้าของวัวตามมาก็ไม่เห็นที่ฆ่าวัว ที่จริงโยมพ่อไม่ได้ฆ่า แต่ก็เป็นผู้สนับสนุนในการฆ่าวัว ปกป้องคนทำผิด ร่วมมือกันกับคนทำผิด โยมพ่อก็ต้องได้รับผลของกรรมนี้ การตัดสินในศาลยมบาลนี้ มีความเที่ยงธรรมมาก เพราะเอากรรมดี กรรมชั่วตัดสินกันเองอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีการคอรัปชั่น ไม่มีอคติเอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง ไม่มีเงินเข้ามาเป็นตัวแปรในคดีความเหมือนเมืองมนุษย์แต่อย่างใด คำว่า กมฺมุนา วตฺตติโลโก สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม มีความชัดเจนมาก เคยมีคนถามอยู่เสมอว่า กลุ่มที่ไปทำงานเป็นยมทูตยมบาลนี้ เป็นคนกลุ่มเก่าที่ทำงานอยู่ในแผนกนี้ในเมืองมนุษย์หรือไม่ เพราะเขาเคยทำงานแผนกนี้มีความชำนาญอยู่แล้ว น่าจะเป็นคนกลุ่มเดียวกัน ข้าพเจ้าเองก็ลืมถามพวกยมทูตยมบาลเหล่านี้ ว่าในครั้งเป็นมนุษย์ เคยทำงานแผนกไหนมา เอาละทีหลังถ้าหากอาตมาได้ไปในที่นี้อีก ก็จะถามเขาดูว่า เมื่อเป็นมนุษย์เคยทำงานประเภทนี้หรือไม่ คำถามอย่างนี้น่าคิดนะ ให้พวกเราช่วยกันคิดก็แล้วกันว่าจะเข้าข่ายหรือไม่ ถ้าเป็นกลุ่มคอรัปชั่น กินเงินบาทคาดสินบนก็คงจะไม่ใช่ พวกนี้เขาจะนำไปดัดสันดาน รับกรรมเหมือนคนอื่นทั่วไป ถ้าเอาคนประเภทนี้ไปทำงานในยมบาลอีก รับรองว่า กฏแห่งกรรมเกิดวิบัติแน่นอน

พรรษาที่ ๗ พ.ศ. ๒๕๑๐

ในพรรษาที่ ๗ นี้ จำพรรษาอยู่ที่วัดสันติกาวาส ตำบลไชยวาน อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี มีหลวงปู่บุญจันทร์ กมโล เป็นเจ้าอาวาส ในพรรษานี้ การภาวนาปฏิบัติก็มีความราบรื่นไปด้วยดี ไม่มีอุปสรรคใดๆ หลวงปู่บุญจันทร์ ท่านมีนิสัยพูดน้อย การพูดในธรรมก็น้อย แต่เต็มไปด้วยเนื้อหาสาระ คำพูดของท่านแต่ละประโยคนั้นมีความหมายอย่างลุ่มลึก เต็มไปด้วยเหตุและผล ถ้ามีปัญญาพิจารณาให้ดีแล้ว มีความหมายอย่างพิสดารมากทีเดียว เว้นเสียแต่คนหูหนาตาบอดเท่านั้นจะฟังธรรมท่านไม่รู้เรื่อง ในพรรษานี้ ในขณะทำสมาธิจิตมีความสงบได้ที่แล้ว หลวงปู่มั่นได้มาบอกว่า ทูล ออกพรรษาแล้วให้ไปอยู่กับอาจารย์ขาว ที่วัดถ้ำกลองเพลนะ ความปรารถนาของท่านจะเป็นจริงในอีกไม่ช้านี้เอง จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา ข้าพเจ้าจึงได้ใช้ปัญญามาพิจารณาว่าคำสั่งของหลวงปู่มั่น เหมือนกับหลวงปู่มั่นได้รู้แล้วว่า อีกไม่นานก็จะสมความตั้งใจเอาไว้ในคืนนั้นมีความเอิบอิ่มใจตลอดทั้งคืน เกิดมีความตั้งใจในตัวเองว่า ออกพรรษาแล้วจะต้องไปอยู่กับหลวงปู่ขาวอย่างแน่นอน และมีความภาคภูมิใจในตัวเองว่า ชีวิตนี้เราไม่เคยเห็นหลวงปู่มั่นเลย แต่ท่านก็มีความเมตตามาเตือนสติให้ และมีความมั่นใจในตัวเองว่า ถ้าได้เข้าไปอยู่กับหลวงปู่ขาวแล้ว จะทำให้ได้เกิดความรู้เห็นในสัจธรรมอย่างแน่นอน นี้เป็นเพียงตั้งความหวังเอาไว้เท่านั้น ผลจะออกมาเป็นอย่างไรนั้นจงติดตามอ่านก็แล้วกัน

ในปีพ.ศ. ๒๔๙๘ ข้าพเจ้าได้บวชเป็นพระมหานิกาย อยู่ที่วัดไชยนาถวราราม ในวันหนึ่งได้ไปบิณฑบาต สวนทางกันกับพระธรรมยุต อยู่ในบ้านไชยวาน หลวงปู่บุญจันทร์เป็นหัวหน้า ข้าพเจ้าจำท่านได้ทันทีว่าในสมัยที่ข้าพเจ้าเป็นสามเณร ในปีพ.ศ. ๒๔๙๒ ได้ไปกับพระอาจารย์สม ได้ไปกราบหลวงปู่บุญจันทร์ ท่านได้มาตั้งวัดอยู่ที่บ้านหนองตูม ต.ไชยวาน อ.ไชยวานนี้เอง แต่ก่อนนั้นข้าพเจ้าอยากจะบวชเป็นพระธรรมยุต แต่ไม่รู้ว่าวัดพระธรรมยุตอยู่ที่ไหน พ่อก็บอกให้ไปเข้านาคที่วัดมหานิกาย ก็ได้บวชเป็นพระมหานิกายไป เมื่อบวชแล้วจึงรู้ในภายหลังว่า มีพระธรรมยุตมาตั้งวัดอยู่ที่แห่งนี้ คิดอยากจะมาบวชเป็นพระธรรมยุตอีก แต่ก็เป็นไปไม่ได้ในขณะนั้น เพราะพระมหานิกายกับพระธรรมยุตในครั้งนั้นไม่มีความสามัคคีกันเลย ข้าพเจ้ามีความอึดอัดใจมากในครั้งนี้ อยากจะออกมา

เป็นพระธรรมยุตก็มาไม่ได้ ในวันหนึ่งได้โอกาสดี ได้มาตัดเอาไม้ไผ่เพื่อไปทำไม้ปัดกวาดลานวัด จึงได้แวะเข้าไปดูวัดพระธรรมยุตดูบ้างว่าอยู่กันอย่างไร เมื่อเข้าไปก็เห็นกระต๊อบโรงฉันอาหารหลังหนึ่ง ก็ได้สังเกตดูความเป็นอยู่ของพระธรรมยุตว่าอยู่กันอย่างไร และฉันกันอย่างไร เมื่อดูแล้วเห็นความสะอาดภายในวัดมีความร่มรื่นดีมาก ก็คิดอยากจะบวชเป็นพระธรรมยุตมากทีเดียว แล้วเดินไปดูที่ล้างบาตร และหลุมขยะ ไปเห็นไม้สีฟันอันหนึ่ง เมื่อจับมาดูก็เหมือนไม้สีฟันพระอาจารย์สม ที่ข้าพเจ้าเคยได้เห็นเมื่อบวชเป็นสามเณร จากนั้นก็ได้มาคิดพิจารณาอยู่คนเดียวว่า เราจะมีวิธีบวชเป็นพระธรรมยุตได้อย่างไร จะไปบวชในครั้งนี้ไม่ได้แน่ คิดได้ว่า มีวิธีเดียวต้องสึกออกจากเป็นพระมหานิกายเสียก่อน จึงจะบวชเป็นพระธรรมยุตได้ จึงได้ตัดสินใจสึกในวันต่อมา คิดว่าจะไปหาบวชเป็นพระธรรมยุตเสียใหม่ แล้วก็ได้บวชเป็นพระธรรมยุตสมความตั้งใจ

ในปีจำพรรษาอยู่ที่วัดสันติกาวาสนี้ ข้าพเจ้าได้อุบายธรรมอย่างหนึ่งที่ฝังใจอย่างไม่รู้ลืม นั้นคือต้นมะพร้าว ในวันหนึ่งตอนเย็น เป็นเวลาทำกิจวัตรกวาดลานวัด ไปเห็นมะพร้าวต้นหนึ่งอยู่ในลานวัดนั้น เป็นต้นมะพร้าวแกร็น มีอายุหลายปี ต้นสูงประมาณ ๑ ฟุตเท่านั้นเอง แต่ก็มีใบสดเขียวเป็นปกติ แล้วได้ถามหลวงพ่อคำสิงห์ว่า มะพร้าวต้นนี้ปลูกมาได้กี่ปีแล้ว หลวงพ่อคำสิงห์พูดว่า โธ่ มะพร้าวต้นนี้ปลูกพร้อมกันกับปีที่สร้างวัดผมนี้แหละเอามาปลูกไว้ในที่แห่งนี้ มันไม่ใหญ่และก็ไม่ตาย ลูกไม่เป็น ปลูกเมื่อปี ๒๔๙๓ ปีนี้ พ.ศ. ๒๕๑๐ มีอายุ ๑๗ ปีแล้ว พอได้ฟังเท่านี้แหละ โอปนยิโก น้อมเข้ามาเป็นธรรมในขณะนั้นทันที ได้เอาต้นมะพร้าวนั้นมาเป็นอุบายสอนใจตัวเองว่า มะพร้าวต้นนี้ มีอายุยืนมาถึงขนาดนี้ ถ้าปลูกในที่ไม่มีต้นไม้อื่นมาปกคลุม มะพร้าวต้นนี้จะต้องออกผลได้รับประทานกันแล้ว นี้ต้นไม้อื่นปกคลุมอยู่ จึงไม่มีความเจริญเติบโตขึ้นได้ ถึงต้นใบมีความสมบูรณ์อยู่ ก็จะไม่ทำให้ผลเกิดขึ้นแต่อย่างใด จึงน้อมเอามะพร้าวต้นนั้นมาเทียบกับตัวเองว่า ชีวิตความเป็นอยู่ของเราเอง ถ้าถูกกิเลสตัณหามาปกคลุมใจอยู่บ่อยๆ ใจก็จะไม่เจริญในธรรมได้เลย ถึงจะอยู่เป็นพระไปจนถึงวันตาย ก็จะตายฟรีๆ มรรคผลนิพพานก็จะไม่เกิดขึ้นกับตัวเราเลย จึงใช้อุบายปัญญาสอนตัวเองอยู่เสมอว่า เราอย่าทำตัวเหมือนมะพร้าวต้นนั้นนะ อย่าให้อารมณ์แห่งความรัก อารมณ์แห่งกามคุณ เข้ามาปก

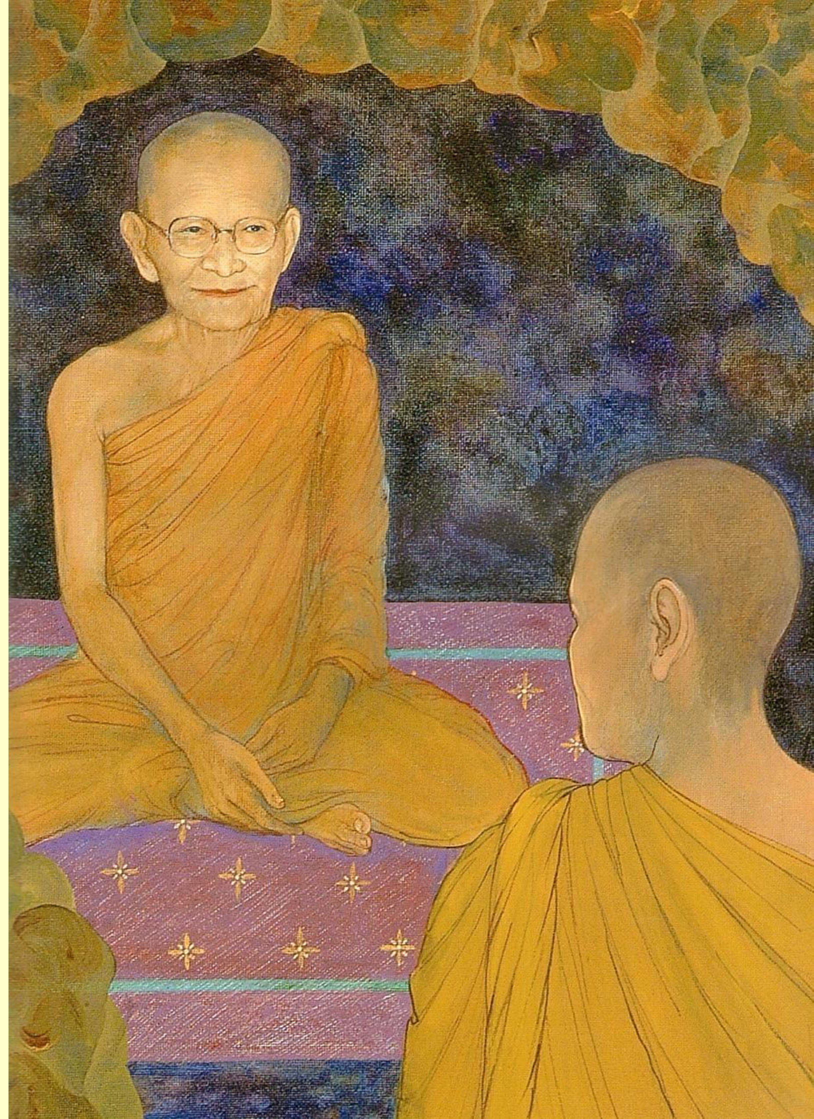
คลุมใจตัวเอง อย่าเอาโลกธรรม ๘ มาปกคลุมใจตัวเอง อย่าให้ใจได้หลงใน ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ใดๆ ในโลกนี้ ถ้ามีความยินดีพอใจใน ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เมื่อไร ก็จะมีความเสียใจในภายหลังเกิดขึ้นได้แน่นอน เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง ย่อมมีการเสื่อมจากลาภ เสื่อมจากยศ นินทา และเกิดเป็นทุกข์ขึ้นมาได้ ต้องฝึกใจให้มีความสะอาดอยู่เสมอ อย่าปล่อยให้อารมณ์แห่งความรัก อารมณ์แห่งความชัง อารมณ์แห่งความดีใจและเสียใจได้เกิดขึ้นกับใจเรา เราต้องฝึกสติ ปัญญา รักษาใจอยู่ตลอดเวลา

ในช่วงที่อยู่ในวัดนี้ ข้าพเจ้าได้ไปนั่งพิจารณาดูต้นมะพร้าวนี้อยู่เสมอ แต่ละวันไม่ต่ำกว่า ๓ ครั้ง แต่ละวันได้ข้อคิด ได้อุบายธรรมจากต้นมะพร้าวนี้มากมาย เป็นอุบายเตือนใจได้เป็นอย่างดี มะพร้าวต้นนี้ยังมีอยู่ ถึงจะมีลำต้นสูงขึ้นบ้างก็ตาม แต่รับรองว่าไม่มีผลเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ถึงมะพร้าวต้นนั้นจะตายไป ก็ตายอย่างไม่มีผลอะไร การภาวนาปฏิบัติก็เป็นในลักษณะฉันนั้น ต้นมะพร้าวนั้นเป็นหมันจากลูกผลอย่างไร ใจที่ด้านก็หมดสิทธิ์ที่จะได้จะถึงในมรรคผลนิพพานในชาตินี้อย่างแน่นอน คำว่าจิตด้าน ก็คือจิตเป็นหมันนั้นเอง ในคำที่คนโบราณพูดว่า เหล็กก้นเตา ถึงเหล็กนั้นจะมีคุณภาพดีมาก่อนก็ตาม ถ้าได้อยู่ในก้นเตานานๆ ก็หมดคุณภาพไปเอง จะเอาไปทำมีดทำขวาน จอบเสียมจะใช้งานอะไรไม่ได้เลย ใจนี้ก็เช่นกัน ถ้ามาฝึกให้จิตด้าน จิตเป็นหมัน จิตเหมือนเหล็กก้นเตา ถึงจะมีนิสัยบารมีพอที่จะบรรลุมรรคผลนิพพานได้ในชาตินี้ ก็จะหมดสิทธิ์ในทันที ไม่มีคำว่า รู้ ตื่น เบิกบาน ในธรรมแต่อย่างใด ฉะนั้นการภาวนาปฏิบัติ ต้องฝึกจิตมีความตื่นตัวอยู่เสมอ นั่นคือฝึกให้จิตมีความรู้จริง ฝึกให้จิตมีความเห็นจริงตามความเป็นจริงอยู่ตลอดเวลา ถ้าฝึกให้จิตหลับอยู่ในความสงบในสมาธิอยู่บ่อยๆ จะเป็นอาการจิตด้าน จิตเป็นหมัน จิตหลับอยู่เรื่อยไป จะทำให้จิตไม่มีความฉลาดรอบรู้ในสัจธรรม จะทำให้จิตหลงติดสุขและหลงต่อความสุขในความสงบไปโดยไม่รู้ตัว ต้องฝึกจิตให้มีความตื่นตัวในปัญญาอยู่ตลอดเวลา อย่าฝึกจิตให้เกิดเป็นโมหะอวิชชา เพราะตามปกติตัวโมหะ อวิชชามีในใจเราอยู่แล้ว ต้องใช้ปัญญามาฝึกใจให้ตื่นจากความลุ่มหลงให้ได้ คิดหาอุบายธรรมใหม่ๆ มาอบรมสอนใจอยู่เสมอ ให้จิตมีความฉลาดรอบรู้ตามความเป็นจริงอยู่ตลอดเวลา จึงจะแก้ปัญหาได้

พรรษาที่ ๘ พ.ศ. ๒๕๑๑

เมื่อออกพรรษา รับกฐิน ที่วัดสันติกาวาสเสร็จแล้ว ก็ได้ลาหลวงปู่บุญจันทร์ออกธุดงค์ตามปกติ แล้วกลับมาจำพรรษาที่ถ้ำกลองเพล ตำบลโนนทัน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ในวัดนี้มีพระเณรจำพรรษาอยู่มาก เมื่อเราจะเข้าไปอยู่ในวัดนี้ เราต้องวางตัวให้เป็นเต่าล้านปีให้ได้ จะไม่ให้ใครๆ จับนิสัยเราได้แต่อย่างใด ความโง่มีเท่าไรก็จะแสดงออกมาอย่างเต็มที่ ในปีนั้นมีพระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ จำพรรษาอยู่ด้วย เมื่อเข้าไปแล้วก็เข้ามอบกายถวายตัวเป็นศิษย์ของหลวงปู่ขาว หลวงปู่ขาวท่านมีนิสัยยิ้มแย้มแจ่มใส ให้ความรักความเมตตาต่อข้าพเจ้าเป็นอย่างดี ท่านมีคำถามว่า มาจากไหน ก็เล่าให้ท่านฟังว่า มาจากวัดป่าสันติกาวาส หลวงปู่บุญจันทร์ ตำบลไชยวาน หลวงปู่ถามต่อไปว่า บวชอยู่ที่ไหน กราบถวายหลวงปู่ไปว่า บวชที่วัดโพธิสมภรณ์ อุดรธานี มีท่านหลวงปู่เจ้าคุณธรรมเจดีย์ เป็นพระอุปัชฌาย์ครับผม หลวงปู่ยิ้มๆ แล้วพูดว่า อื้อ บวชอุปัชฌาย์เดียวกับเฮานี่ ท่านก็ถามบ้านอยู่ ก็บอกหลวงปู่ไปหมด แล้วหลวงปู่ก็ได้ถามในอุบายการปฏิบัติในแง่ต่างๆ หลายข้อ ข้าพเจ้าก็ได้เล่าถวายหลวงปู่ในจุดสำคัญๆ เมื่อหลวงปู่ได้รับฟังแล้วก็ตอบว่าดี ถูกแล้ว หลวงปู่พูดต่อไปว่าให้ใช้ปัญญาพิจารณาให้มากนะ เห็นสิ่งใดให้นำมาพิจารณาลงสู่ไตรลักษณ์ทั้งหมด ปัญญาเท่านั้นที่จะทำให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรมได้ เพราะปัญญาเป็นแสงสว่างให้แก่ใจ ขณะใดใจมันมืดบอด จะไม่รู้เห็นในหลักความเป็นจริงแต่อย่างใด เมื่อใช้ปัญญาสอนใจอยู่บ่อยๆ ใจก็จะเกิดความฉลาดรอบรู้ตามหลักความเป็นจริงได้ จะรู้เห็นว่าทุกสิ่งเพียงเกิดขึ้น ตั้งอยู่ชั่วขณะแล้วดับไปเท่านั้นให้ใช้ปัญญาพิจารณาให้มากนะ

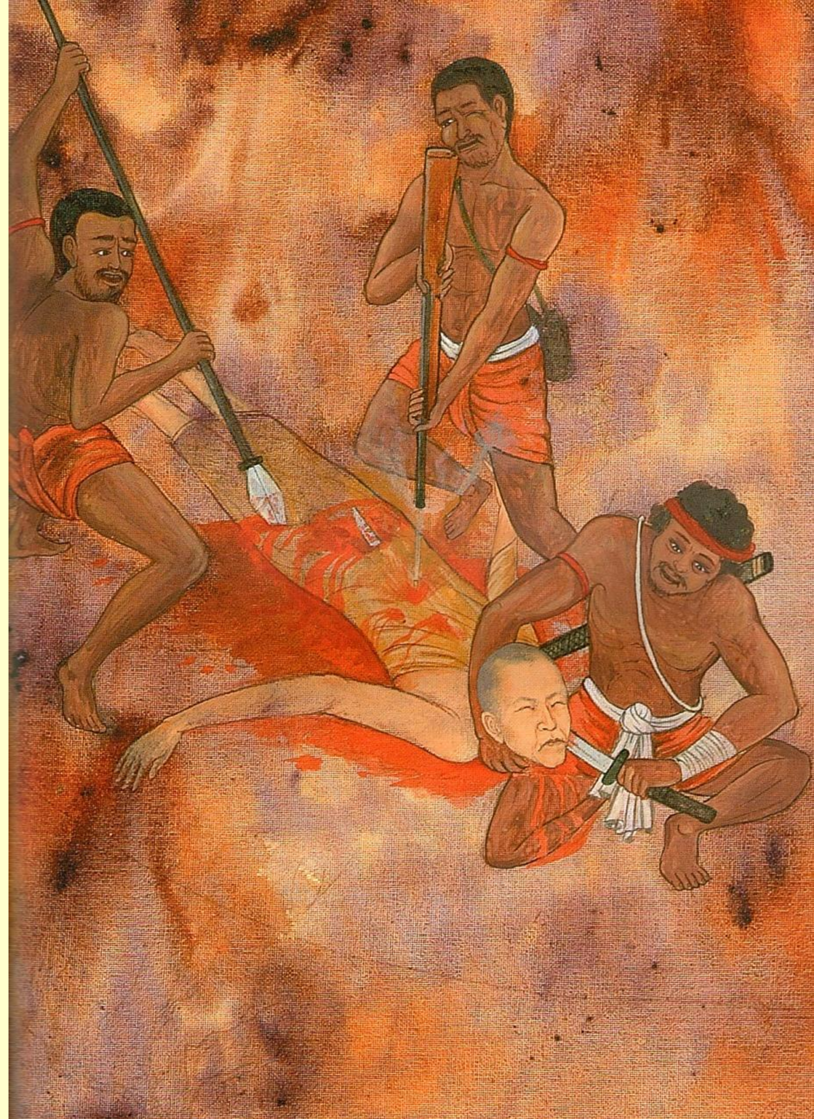
วันหนึ่งคืนหนึ่งผ่านไป ชีวิตของเราก็ผ่านไปด้วย ผลที่จะได้รับจากชีวิตนี้เรารู้เห็นหรือยัง อย่าประมาทในชีวิตของตัวเอง เราอาจตายในวันไหนเดือนไหนก็ได้ เมื่อรู้ว่าตัวเองมีอยู่ในขณะนี้ ก็ให้ถือว่าเรามีความโชคดี ถ้าโชคร้ายเราอาจจะตายไปนานแล้วก็เป็นได้ ในขณะนี้ชีวิตเรามีอยู่แค่ลมหายใจเข้าออกเท่านั้น ถ้าลมหายใจเข้าแล้วไม่ออก ถ้าลมหายใจออกแล้วไม่เข้า เราก็หมดสิทธิ์ในชีวิตนี้ในทันที และหมดสิทธิ์ที่จะสร้างความดีต่อไปด้วย ฉะนั้นอย่าเป็นผู้ประมาทในชีวิตนะ จากนั้นก็ได้กราบลาหลวงปู่ไปกุฏิ แล้ว

นำเอาอุบายธรรมที่หลวงปู่สอนมาเป็นอุบายในการปฏิบัติต่อไป ในปีนี้มีพระเถระผู้ใหญ่จำพรรษาอยู่ด้วยหลายองค์ แต่ละองค์มีบทบาทสูงทีเดียว มีบริษัทบริวารไปมาหาสู่เป็นจำนวนมาก เอกลาภมี น้ำอ้อย น้ำตาล นมเนย เป๊ปซี่ โคล่า เต็มกุฏิไปหมด ตัวข้าพเจ้าก็ได้อาศัยขบฉันจากท่านไปด้วย ตลอดการอบรมธรรมสั่งสอนประชาชนให้รู้ในการภาวนาปฏิบัติ รู้สึกว่า แต่ละองค์มีความสามารถเฉพาะตัว แสดงธรรมมีความแพรวพราวเป็นสัญลักษณ์ของตัวเอง ตัวข้าพเจ้าก็พลอยได้ความรู้จากครูอาจารย์นี้ไปด้วย มีอุบายธรรมบางหมวดหมู่ ถ้าขาดเหตุผลก็ปล่อยทิ้งไป ธรรมใดมีเหตุผลพอเชื่อถือได้ก็นำมาเป็นอุบายในการปฏิบัติต่อไป ไม่ต่อต้านใคร ไม่ถกเถียงใครในทางธรรม หน้าที่เราคือการฟังอย่างเดียว ใครจะว่าพระทูลโง่อย่างไรไม่สนใจขออย่าให้เรามีปัญหากับใครๆ ใช้วิธีการอ่อนน้อมถ่อมตัวอยู่เสมอ

นิมิตเห็นชาย ๓ คนตามฆ่า

อยู่มาในคืนหนึ่ง ในขณะจิตมีความสงบได้ที่แล้วเกิดมีนิมิตขึ้นมา ในขณะนั่งอยู่ในกุฏิได้ยินเสียงคนพูดกันมา ๓ คน ได้ยินเสียงชัดเจนว่า พระทูลได้มาอยู่กุฏิแถวนี้นะหรือว่าอยู่กุฏิหลังนี้หรือเปล่า มีคนหนึ่งพูดมาว่า จะต้องอยู่กุฏิหลังนี้แน่นอน เพราะไม่มีกุฏิอื่นในบริเวณนี้ ในขณะเดียวกันข้าพเจ้าก็ได้มองออกจากกุฏิเห็นชาย ๓ คน มีร่างกายกำยำล่ำสัน ถือปืน หอก ดาบ ครบมือได้ยินเขาบอกกันว่า ให้คนหนึ่งขึ้นไปดูบนกุฏิบ้างซิ อีกสองคนให้คอยอยู่ข้างล่าง เมื่อมันกระโดดลงมา ต้องฟันให้ขาดเป็นท่อนๆ ก็แล้วกัน ข้าพเจ้าก็คิดในใจว่า ชาย ๓ คนนี้เป็นใครมาจากไหน จะมาฆ่าเราเพื่อประโยชน์อะไร เราก็ไม่เคยทำอะไรกับใครๆ มาก่อน ตอนนั้นมาคิดถึงพระโมคคัลลาน์ เมื่อมหาโจรตามฆ่าท่านในครั้งนั้น ท่านก็ได้เหาะหนีไป แต่ก็หนีไปไม่พ้นก็ถูกมหาโจรฆ่า นั้นท่านได้เป็นพระอรหันต์แล้ว เรายังไม่ได้เป็นพระอรหันต์ ถ้าเขาฆ่าเราตายในขณะนี้ ชีวิตเราก็จะหมดจากความเป็นพระอรหันต์ในชาตินี้ทันที เราควรจะเหาะหนีไปก่อน จะไม่ให้ ๓ คนนี้ฆ่าเราได้เลย เมื่อเตรียมกำลังพร้อมแล้ว ถ้าเขาจะขึ้นมาจับเราฆ่าในขณะนี้ก็จะไม่ให้เขาจับได้ เราก็จะเหาะออกทางหน้าต่างหนีไปในทันที ครั้นแล้ว ก็มีคนหนึ่งถืออาวุธขึ้นไปบนกุฏิ แล้ว

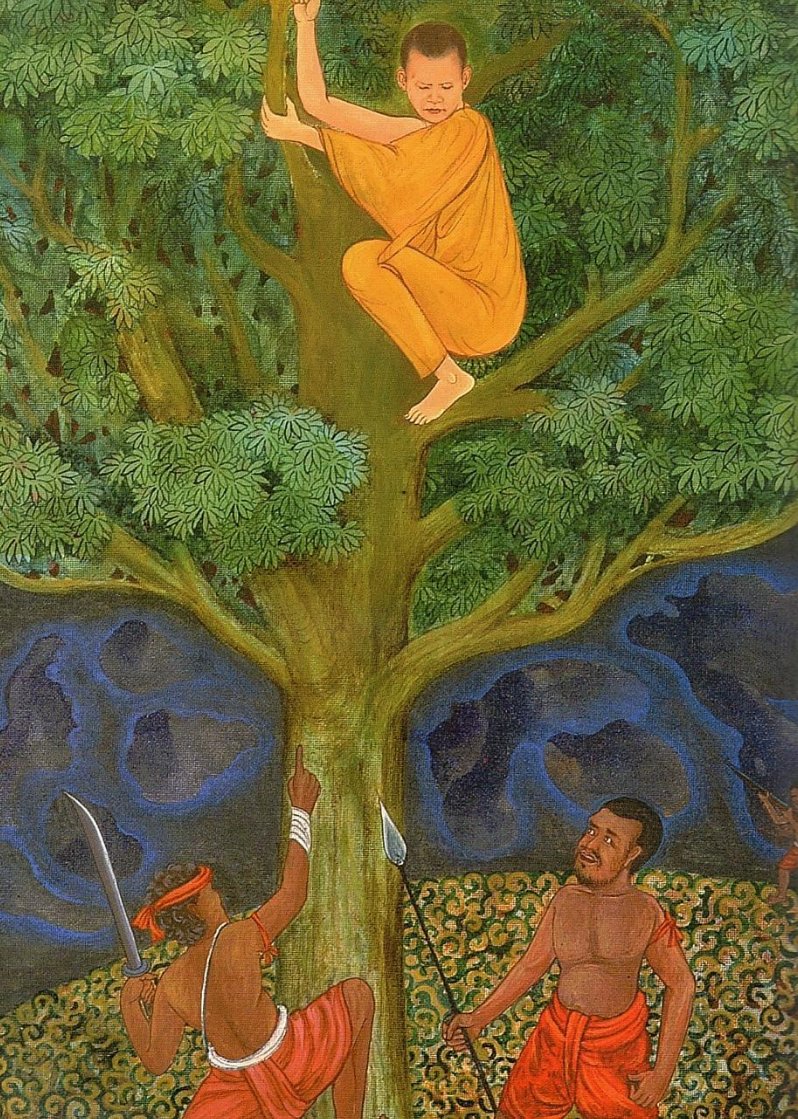

เปิดประตูเห็นข้าพเจ้านั่งอยู่ในกุฏิ เขาก็ตะโกนบอกกันว่า มันอยู่ในกุฏินี้จริงๆ พากันเตรียมพร้อมให้ดีนะ ถ้ามันกระโดดออกไปทางหน้าต่าง รีบฟันให้มันตายในขณะนี้ทันที ว่าแล้วเขาก็กระโดดเข้ามาจับกุมข้าพเจ้าในทันที เมื่อเห็นท่าไม่ดี ข้าพเจ้าก็เหาะออกทางหน้าต่างไป เขาบอกกันว่ามันเหาะหนีไปแล้ว พวกเราตามฆ่าให้ได้ พากันวิ่งตามอย่าให้พลาดสายตา เดี๋ยวมันหมดกำลังจะตกลงมาเอง ในขณะที่ข้าพเจ้าเหาะไปอยู่นั้น ได้มองดูชาย ๓ คนที่วิ่งตามในพื้นดิน วิ่งเร็วมาก ข้าพเจ้าเหาะเร็วเท่าไหร่ มันก็วิ่งเร็วเท่านั้น เขาบอกกันว่า อย่าเผลอนะ ถ้ามันหลบไปได้จะตามฆ่ามันได้ยากมาก ข้าพเจ้าก็เหาะหนีไปเรื่อยๆ จนไปถึงทุ่งเวิ้งว้างกว้างใหญ่ ไม่มีต้นไม้แม้แต่ต้นเดียวพอจะอาศัยเลย ในขณะนั้นรู้ตัวเองว่าเหนื่อยมาก กำลังที่จะเหาะต่อไปอีกไม่ได้เลย กระดิกตัวเหาะขึ้นไปไม่ได้ มีแต่อ่อนกำลังลงๆ ทุกที ชาย ๓ คน ก็บอกกันว่า มันหมดกำลังที่จะเหาะต่อไปอีกแล้ว มันกำลังจะตกดินในขณะนี้ เขาบอกกันว่า อย่าให้มันตกดินนะ ครั้นแล้วคนหนึ่งก็กอดรัดที่ขา อีกคนหนึ่งกอดรัดที่เอว อีกคนหนึ่งกอดรัดที่คอ เขาพูดกันว่าจะนำไปฆ่าในที่ไหน คนหนึ่งบอกว่า นำไปฆ่าที่กลางทุ่งใหญ่ ในขณะที่เขาหามข้าพเจ้าไปอยู่นั้น เกิดมีกำลังใจคิดขึ้นได้ว่า ๓ คนนี้จะฆ่าเรา ก็ฆ่าได้เพียงร่างกายเท่านั้น จะมาฆ่าใจเราไม่ได้เลย ในขณะนั้นทั้ง ๓ คน ยังได้พูดเยาะเย้ยไปว่า ไอ้ตัวดีคิดอยากจะหนีจากพวกเราไป แต่บัดนี้หนีไม่ได้แล้ว มึงจะต้องตายด้วยน้ำมือของกูทั้ง ๓ นี้เอง ในขณะนั้น ข้าพเจ้าไม่คิดกลัวตายแม้แต่น้อยเลย

ทั้ง ๓ คนก็ได้หามข้าพเจ้าไปในสถานที่กลางทุ่งกว้าง ได้จับข้าพเจ้าลงนอนคว่ำหน้า แล้วใช้ปืนยิงลงที่กลางหลัง ฟังเสียงลูกปืนทะลุลงพื้นดินดังปุๆ ไม่รู้ว่ายิงกี่นัด เสียงปืนดังสนั่นหวั่นไหว อีกคนหนึ่งเอาหอกแทงเข้าที่ต้นขา ทะลุเสียบปักดินไว้ให้แน่น อีกคนหนึ่งพูดขึ้นมาว่า กลัวมันตายไม่สนิท จึงได้ถอดดาบออกจากฝัก ยาวขนาดแขน มือหนึ่งจับคางข้าพเจ้ายกขึ้น อีกมือหนึ่งจับดาบแทงเข้าที่ซอกคอ จนปลายดาบทะลุถึงก้น แล้วจับดาบโยกไปโยกมาหลายครั้ง มีเลือดไหลนองตามพื้นดินแดงไปหมด ข้าพเจ้ายังมีกำลังนึกอยู่เสมอว่า เธอทั้งสามฆ่าเรา ก็ฆ่าได้เพียงร่างกายเท่านั้น จะฆ่าใจเรานั้นไม่ได้เลย ข้าพเจ้าคิดได้ว่า ถ้าเราแสดงความเข้มแข็งอยู่ มันก็จะทำอย่างนี้ต่อไป ไฉนเลยเราจะทำท่าตายดีกว่า เขาจะรู้ว่าเราตายแล้ว ก็ทำท่าตายใช้วิธีเหลือกตา กลั้นลมหายใจเอาไว้ให้ลมหายใจมีน้อยที่สุด เมื่อเขาเห็นข้าพเจ้าเป็นอย่างนี้ มีคนหนึ่งพูดว่า มันตายเรียบร้อยแล้ว จะกลับคืนอีกไม่ได้เลย ทิ้งศพมันไว้ที่นี่แหละ จากนั้นเขาก็ถอดดาบออกจากซอกคอและหอกที่ปักอยู่ต้นขาออกแล้วพากันหนีไป ข้าพเจ้าก็ชำเลืองตาดูเขากำลังเดินไป เมื่อเขาได้เข้าป่าไปแล้ว ข้าพเจ้าตั้งใจอธิษฐานว่า หากข้าพเจ้าจะภาวนาปฏิบัติให้ถึงซึ่งความสิ้นทุกข์ในชาตินี้แล้ว ขอให้บาดแผลทั้งหมดในร่างกายได้หายเป็นปกติด้วยเถิด ทันใดนั้นแผลทั้งหมดก็ได้หายไปอย่างฉับไว ร่างกายก็มีความแข็งแรงเป็นปกติตามเดิม จากนั้นข้าพเจ้าก็ลุกขึ้น วิ่งหนีเข้าป่าไปอีกทางหนึ่ง คิดว่าจะไม่ให้ชาย ๓ คนได้เห็นเราอีกต่อไป

ในขณะเข้าไปในป่านั้น พอดีไปพบกับโยมแม่ที่นั่งคอยอยู่ก่อนแล้ว โยมแม่ได้พูดว่ารักษาตัวให้ดีนะลูก อย่าหลงกลเขาอีก ใช้ความพยายามหลบหลีกชาย ๓ คนนั้นให้ได้ ในขณะที่โยมแม่สั่งอยู่นั้นเอง ชายทั้ง ๓ คนก็วิ่งตามมาอีก ร้องตะโกนว่า กูคิดว่ามึงตายไปแล้ว มึงยังฟื้นตัวกลับคืนมาอีกหรือ เอาพวกเราจับตัวมันฆ่าอีก พากันวิ่งเข้ามาจับตัวข้าพเจ้า ตัวข้าพเจ้าก็กระโดดเหาะขึ้นไปอยู่บนต้นไม้สูงอีกต้นหนึ่ง เขาก็บอกให้ข้าพเจ้าลงมา ตัวข้าพเจ้าก็ไม่ลงมา อีกคนหนึ่งไปปีนต้นไม้ขึ้นไป ข้าพเจ้าก็เหาะหนีไปอีก ไปหลบตัวอยู่ที่ปลายยอดของต้นยาง ในกลางดงมีต้นสูงใหญ่ แต่เขาทั้ง ๓ คนก็วิ่งตามมันทันอีก อีกคนหนึ่งก็ปีนต้นไม้ตามขึ้นมา ข้าพเจ้าก็เหาะหนีไปอีก การเหาะหนีในครั้งนี้ขึ้นสูงมาก เหาะไปมาอยู่เหนือก้อนเมฆหลายรอบ คิดว่าให้ชาย ๓ คนนั้นหลงทางตามไม่ทัน แล้วเหาะลงมาหลบอยู่ที่ปลายต้นพะยูง ขนาดใหญ่สูงอีกต้นหนึ่ง คิดว่าชาย ๓ คนตามไม่ทันแน่ แต่ชาย ๓ คน ก็วิ่งตามมาทันอีก อีกคนหนึ่งก็ปีนต้นไม้ขึ้นมาอีก ข้าพเจ้าก็เหาะหนีไปอีก การเหาะหนีไปในครั้งนี้ ไปตกกลางทุ่งใหญ่ มีความกว้างเวิ้งว้างมองสุดสายตาเลยทีเดียว การเหาะมาในครั้งนี้ก็ได้หมดกำลังลง จะเหาะต่อไปอีกไม่ได้แล้ว ในที่กลางทุ่งกว้างนั้น มีต้นมะเกลือต้นหนึ่ง สูงประมาณ ๕ เมตร เกิดอยู่ที่กลางจอมปลวกใหญ่ในกลางทุ่งนั้น และมีต้นเดียวพอได้อาศัยพักเอาแรง

ในขณะนั้นมีความเหน็ดเหนื่อยมาก ไม่สามารถที่จะเหาะต่อไปอีกได้แล้ว จึงได้เหาะลงมาอาศัยอยู่ที่ต้นมะเกลือนั้น คิดในใจอยู่ว่า ถ้าชาย ๓ คนวิ่งตามมาทัน เราจะมีวิธีวางแผนอย่างไร ที่จะไม่ให้เขาฆ่าเราอีก เพราะที่แห่งนี้เป็นที่สุดท้ายแล้ว ในขณะเดียวกัน ชาย ๓ คน ก็พากันวิ่งมาทันอีก แต่มาในครั้งนี้มีเพียง ๒ คนเท่านั้น อีกคน

หนึ่งไม่รู้ว่าหายไปไหน เขาพากันขู่ว่า ถ้าไม่ลงมาจากต้นมะเกลือ จะพากันขึ้นไปเอาดาบฟันให้ตายเดี๋ยวนี้ ดูท่าทางเขาแล้วจะเอาจริงเสียด้วย ข้าพเจ้าจึงคิดวางแผนเอาไว้ว่า เราต้องแกล้งทำตัวเป็นผู้อ่อนน้อมต่อเขา และให้เขาสัญญาว่าจะเป็นมิตรกับเราให้ได้ เพื่อเขาจะไม่ฆ่าเรา จึงพูดกับเขาไปว่า ถ้าจะให้เราลงจากต้นมะเกลือไป ท่านทั้ง ๒ คนจะยอมเป็นมิตรกับเราไหม เมื่อเขาได้ตกลงและสัญญากันว่าจะไม่ฆ่าฟันกันอีก ข้าพเจ้าก็ลงจากต้นมะเกลือมา ก็ทำท่าเข้าไปกอดแสดงในความเป็นมิตรต่อกัน แล้วเดินไปนิดหนึ่ง แผนซ้อนแผนของข้าพเจ้ายังมีอยู่ มีอุบายบอกเพื่อนไปว่า นี่เพื่อนทั้ง ๒ เพื่อนมี ๒ คน และมีดาบอยู่ในมือด้วย ถ้าเพื่อนฆ่าเราคนเดียวเราก็ต้องตายแน่ เพื่อความไว้ใจกัน เราขอถือดาบจากเพื่อนได้ไหม เขาพูดว่าได้ ว่าแล้วก็ยื่นดาบให้ข้าพเจ้า เมื่อข้าพเจ้ากำด้ามดาบได้แล้ว ก็วางแผนไว้ว่า จะประหารเพื่อนให้ตายด้วยดาบอันนี้ จะได้หมดศัตรูกันเสียที จึงบอกให้เพื่อนทั้ง ๒ เดินออกก่อน ในขณะนั้นข้าพเจ้าได้วางแผนไว้ว่า เมื่อเรามีดาบอยู่ในมือแล้ว ก็จะฟันเพื่อนทั้ง ๒ ให้ตายในขณะนี้ทันที วางแผนดีแล้วก็ให้เพื่อนเดินไปก่อน เมื่อเพื่อนเดินไป ข้าพเจ้าก็กำด้ามดาบทั้งสองมือให้แน่น แล้วเงื้อดาบขึ้นเต็มแรงก็ฟันลงอย่างเต็มที่ ในขณะที่ข้าพเจ้าฟันเพื่อนนั้น จิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมาพอดีในขณะนั้นเหมือนอยู่ในเหตุการณ์จริง

จากนั้นก็ได้ใช้ปัญญาคิดพิจารณาเรียบเรียงในนิมิตที่เกิดขึ้นว่า มีความเกี่ยวข้องกับตัวเองอย่างไรบ้าง ซึ่งพิจารณาได้ความว่า ชาย ๓ คน หมายถึงกิเลส ตัณหา อวิชชาที่มีความรักกันมายาวนาน เมื่อเขาตามฆ่าเรา ก็เพราะเราจะหาวิธีตีตัวห่างจากเขา หอก ดาบ ปืนหมายถึงความโลภ ความโกรธ ความหลง ที่ใจยังมีความประมาทลืมตัวอยู่ในกระแสโลกมีการเกิดตายไม่มีที่สิ้นสุด ดังบาลีว่า โลโภ ธมฺมนํ ปริปนฺโถ ความโลภเป็นอันตรายแก่ธรรม ลาโภ สกฺกาโร ปฏิสํหนฺติ ลาภสักการะจะฆ่าหมู่มนุษย์โง่ให้ตายโดยไม่รู้ตัว ฉะนั้นความโลภ ความโกรธ และความหลง จึงเป็นปัญหาใหญ่ภายในใจ ต้องฝึกปัญญาเข้ามาแก้ไข จึงจะหมดจากใจไปได้ ไม่เช่นนั้นใจจะได้รับความทุกข์ต่อไปในโลกยาวนานทีเดียว แม่หมายถึงหิริ ความละอายในการทำความชั่ว ทางกายวาจาใจ โอตตัปปะ ความเกรงกลัวต่อผลของบาปที่จะตามสนอง เรียกว่า ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺม

จารี ผู้ประพฤติธรรมปฏิบัติธรรม ธรรมย่อมตามรักษา ไม่ให้ตกไปในทางที่ชั่ว ต้นไม้ใหญ่ที่อาศัย หมายถึงบุญกุศลที่ได้บำเพ็ญมาแล้ว เป็นที่พึ่งได้ชั่วขณะ เมื่อบุญกุศลได้หมดไป บาปก็ตามทันอยู่นั่นเอง เหาะอยู่บนก้อนเมฆ หมายถึง สวรรค์ ที่ได้พักแรมชั่วคราว อยู่ได้ไม่นานก็ลงมาเกิดในโลกมนุษย์อีก ต้นมะเกลือ หมายถึงขันธ์ ๕ ที่ใจได้มาอาศัยอยู่ ชายสองคน หมายถึง ตัณหา ความอยากไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีประมาณ ไม่มีขอบเขตจำกัด ไม่มีความอิ่มพอ อวิชชา หมายถึงความมืดบอดปิดบังความจริง จึงได้เกิดความเข้าใจผิดลุ่มหลง ทั้งไม่รู้ตามความเป็นจริง ทั้งหลงจากความเป็นจริง จึงได้เกิดความเข้าใจผิด เป็นมิจฉาทิฏฐิ มีความเห็นผิด ความเข้าใจผิด คิดว่าสิ่งไม่ดีเป็นของดี สิ่งที่ผิดคิดว่าเป็นสิ่งที่ถูก เห็นความทุกข์ว่าเป็นความสุข ที่เรียกว่า เห็นกงจักรเป็นดอกบัว

ดาบ คือสังขาร เป็นอาวุธของศัตรู

จงแยกให้ออกว่า ศัตรู กับดาบ เป็นคนละอย่างกัน ศัตรูหมายถึงอาสวะกิเลสตัณหาน้อยใหญ่ ที่ทำให้ใจเกิดความเป็นทุกข์นานาประการ คำว่าดาบหมายถึงความคิดของศัตรู ที่เรียกว่า สังขาร หมายถึงการปรุงแต่ง สังขารการปรุงแต่งนี้ เป็นตัวทำงานสนองกิเลสตัณหาโดยตรง หรือเรียกว่า เป็นตัวโฆษณา เป็นสื่อให้แก่กิเลสตัณหาทั้งหมด หรือเรียกว่ากรมประชาสัมพันธ์อันดับโลกก็ไม่ผิด ใจเกิดความหันเหไปในทางที่ผิด เกิดเป็นมิจฉาทิฏฐิความเห็นผิด ความเข้าใจผิด ก็เพราะสังขารนี้ เมื่อใจไม่มีสติปัญญา ใจไม่มีความฉลาดรอบรู้ จึงได้เกิดความหลงผิดไป ตัวสังขารการปรุงแต่งเป็นตัวสร้างภาพโฆษณาชักชวนให้ใจได้คล้อยตาม ตัวสังขารการปรุงแต่งมีอิทธิพลสูงมาก เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ทำงานตอบสนองให้แก่กิเลสตัณหาได้เป็นอย่างดี หรือเรียกว่าเป็นผู้สื่อข่าว เอาเรื่องต่างๆ ที่รับมาจากกิเลสตัณหามาสร้างเป็นกระแสหลอกใจ กระแสที่สังขารนำมาสร้างเป็นภาพนั้นมี ๒ เรื่องใหญ่ๆ ดังนี้ ๑.อิฏฐารมณ์ คือ อารมณ์ที่ชอบใจ ๒. อนิฏฐารมณ์ คือ อารมณ์ที่ไม่ชอบใจ ส่วนใหญ่แล้ว สังขารการปรุงแต่งจะเอาอารมณ์ที่ชอบใจมาเป็นตัวสร้างภาพโฆษณา สรรหาในสิ่งที่สวยงามมาจัดฉาก พรรณนาในสรรพคุณอย่างหยดย้อยหอมหวานทีเดียว ทำให้ใจได้เกิดความหลงเคลิ้มตามอย่างไม่รู้ตัว

จะว่าหมอเล่นกล ก็เป็นมืออาชีพระดับโลกเลยทีเดียว ใจที่ไม่มีปัญญา ความฉลาดรอบรู้ในกลลวงของสังขาร จะเกิดความหลงตามอย่างมืดมิดเลยทีเดียว เครื่องมือของสังขารที่จะเล่นกลหลอกใจให้ภาพประกอบ มีสิ่งหนึ่ง นั้นคือสมมุติสังขารการปรุงแต่ง ถ้าไม่มีสมมุติ ก็ปรุงแต่งไม่ได้ หรือมีสมมุติ แต่ไม่มีสังขารการปรุงแต่ง สมมุติก็ไม่มีคุณค่าอะไร เหมือนมีดาบ แต่ไม่รู้วิธีเอาไปใช้งานในการสับฟัน หรือรู้วิธีในการสับฟัน แต่ไม่มีดาบ จะไม่มีผลอะไร นี้ฉันใด มีความคิดในการปรุงแต่ง แต่ไม่มีสมมุติให้ปรุงแต่ง หรือมีสมมุติให้ปรุงแต่ง แต่ไม่มีสังขารที่จะปรุงแต่ง เรื่องต่างๆ ก็จะไม่เกิดขึ้นก็ฉันนั้น หรือเหมือนมีปากกา แต่ไม่มีกระดาษที่จะเขียน หรือมีกระดาษเขียน แต่ไม่มีปากกา ตัวหนังสือก็จะไม่เกิดขึ้นเลย นี้ฉันใด มีสังขารการปรุงแต่ง แต่ไม่มีสมมุติให้ปรุง หรือมีสมมุติให้ปรุงแต่ไม่มีสังขารในการปรุงแต่ง เรื่องต่างๆ ก็ไม่เกิดขึ้น ฉะนั้นสังขารการปรุงแต่งกับสมมุติจึงเป็นของคู่กัน มีความสัมพันธ์ต่อกัน

ฉะนั้น ดาบจึงให้โทษให้คุณได้ ขึ้นอยู่กับบุคคลที่จะนำไปใช้งาน ถ้าดาบไปตกอยู่ในมือของฝ่ายใด ฝ่ายนั้นจะเป็นผู้ชนะ ถ้าดาบอยู่ในมือของตำรวจ ผู้ร้ายก็ต้องแพ้ ถ้าดาบตกไปอยู่ในมือของคนร้าย ตำรวจก็แพ้เช่นกัน นี้ฉันใด ความคิด ถ้าอยู่กับฝ่ายกิเลสตัณหา ฝ่ายปัญญาก็ต้องแพ้ ถ้าความคิดอยู่กับฝ่ายสติปัญญา ฝ่ายกิเลสตัณหาก็ต้องแพ้เช่นกัน ฉะนั้นใครจะแพ้ใครจะชนะ ก็ขึ้นอยู่กับดาบอันเดียวนี้เท่านั้น แต่ขณะนี้ ดาบอยู่กับศัตรู เราจะมีอุบายวิธีใดที่จะมีอุบายหลอกเอาดาบกับศัตรูได้ ถ้าเรามีความฉลาดในอุบายที่ดีจะหลอกเอาความคิดที่ไปหนุนสังขารอยู่ ให้กลับมาคิดพิจารณาในทางสติปัญญาเป็นสิ่งที่ไม่ยากเลย ให้เข้าใจเสียว่า สังขารการปรุงแต่ง ถ้าไม่มีความคิดเป็นตัวสนับสนุน สังขารการปรุงแต่งจะคิดอะไรไม่ได้เลย ปัญญาก็เช่นกัน ถ้าไม่มีความคิด การใช้ปัญญาพิจารณาในสิ่งใดก็ไม่ได้เช่นกัน ฉะนั้นความคิดจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญ ใจเรา ถ้าใช้ความคิดให้เป็นไปในทางกิเลสตัณหาอยู่บ่อยๆ ใจก็คล้อยตามกิเลสตัณหาไปด้วย ถ้าคิดพิจารณาในทางธรรมอยู่บ่อยๆ ใจก็ค่อยเอนเอียงเข้ามาในทางธรรมเช่นกัน ถ้าความคิดเข้าฝ่ายกิเลสตัณหาเมื่อไรจะเป็นตัวสร้าง มิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิดได้เกิดขึ้นกับใจแน่นอน เราต้องสร้างนโยบายในการคิดเสียใหม่ คิดในสิ่งใดให้เป็นไปตามหลักของ

ความเป็นจริงอยู่ตลอดเวลา ฝึกใจให้เกิดความคิดในสัจธรรมนี้ให้ได้ ในอดีตที่ผ่านมา ใจมีความเห็นผิดตามสังขารการปรุงแต่งในฝ่ายกิเลสตัณหามายาวนาน เราต้องเปลี่ยนในทัศนคติคือแนวความคิดเสียใหม่ คิดพิจารณาในสิ่งใด ให้เป็นไปตามไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตาอยู่เสมอ ให้ใจได้รู้เห็นตามความเป็นจริงอยู่บ่อยๆ ใจก็จะค่อยเปลี่ยนจาก มิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิด กลับมาเป็นสัมมาทิฏฐิ มีความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรมได้ เพราะใจได้หลงจากความเป็นจริงมานานแล้ว จำเป็นต้องอบรมใจสอนใจให้รู้เห็นตามความเป็นจริงให้มากขึ้น และให้รู้เห็นในทุกข์ โทษ ภัย ในสังขารการปรุงแต่งในสมมุติให้ได้ ให้ใจได้รู้เห็นในสมมุติแต่ละอย่างให้ชัดเจน ฝึกความคิดทางปัญญา ให้เหนือกว่าความคิดในทางสังขารการปรุงเอาไว้ ใจจะเป็นผู้ตัดสินเองว่า อะไรหลอกอะไรจริง

ตามปกติที่ผ่านมา ความคิดฝ่ายสังขารจะปกปิดความจริงตลอดมา หาเอาสิ่งที่ชอบใจในความสวยงาม มาปกปิดในสิ่งสกปรกเอาไว้ เอาสิ่งที่หอมมาปกปิดความเหม็น เอาความสุขในกามคุณ มาปกปิดความทุกข์ เอาสิ่งที่ไม่มีความถาวรมั่นคง มาหลอกใจให้หลงว่าเป็นของเที่ยง เอาฆนะอัตตามาปิดบังอนัตตา เอาสิ่งที่ไม่ใช่ของของเรา มาประกาศหลอกใจว่าเป็นของของเรา เอาสิ่งที่ไม่มีสาระ มาหลอกใจว่าเป็นสิ่งมีสาระ ใจที่ถูกสังขารการปรุงแต่งปิดบังความจริงอย่างนี้มายาวนานจึงเกิดเป็นมิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิดตามสังขารมาตลอด บัดนี้สติปัญญาได้รับข้อมูลที่เป็นจริงจากคำสอนของพระพุทธเจ้ามาแล้ว เพื่อจะนำมาพิสูจน์ความจริง ความคิดของสังขารปกปิดที่ไหน ความคิดทางปัญญาจะเปิดเผยดูความจริงในที่นั้น ความคิดของสังขารพยายามปิดบังสมมุติ แต่ความคิดทางปัญญาจะเปิดเผยความจริงในสมมุตินี้ให้ได้ ดูซิว่า ความคิดของสังขาร กับความคิดของปัญญา ฝ่ายไหนจะมีกำลังมากกว่ากัน ถ้าความคิดทางปัญญามีน้อย ความคิดทางสังขารมีมาก เราก็จะเป็นผู้แพ้อีกต่อไป ถ้าความคิดทางปัญญามีมาก ก็จะสามารถเปิดเผยสมมุติให้ใจได้รู้เห็นในสมมุติทั้งหมดได้อย่างชัดเจน นั้นเรียกว่า ญาณทัสสนะ รู้เห็นตามความเป็นจริงในสมมุตินั้นๆ หรือเป็นทัสสนญาณ เห็นความจริงและรู้ความจริงในสมมุติทั้งหลาย เมื่อใจได้รู้เห็นความจริงในสมมุติเมื่อไร ก็ใจนั่นแหละจะ

ปล่อยวางในสมมุติเอง คำว่าโมหะ ความหลง ก็คือใจหลงในสมมุตินี้ อวิชชา ความไม่รู้ ก็คือไม่รู้ในสมมุตินี้ทั้งนั้น

คำว่า ดาบ ก็คือความคิด ที่เป็นสังขารการปรุงแต่งนั่นเอง เมื่อเรามีอุบายที่ดีหลอกเอาความคิดอันนี้มาเข้าทางปัญญาได้เมื่อไร ในสังขารจะไม่มีอาวุธต่อสู้ทางปัญญาเลย จึงเรียกว่า ปัญญาวุธ อาวุธคือปัญญา ก็เป็นในลักษณะนี้ ในเมื่อใจมีปัญญาที่ดี จึงเรียกว่าปัญญาเป็นตาของใจ หรือเรียกว่าปัญญาเป็นแสงสว่างให้แก่ใจ ใจมีความสว่างทางปัญญาเมื่อไร จึงเรียกว่า นตฺถิ ปญฺญาสมา อาภา แสงสว่างอื่นใด เสมอด้วยปัญญาไม่มี ทั้งสามโลกธาตุนี้ไม่มีสมมุติใดในสามภพมีความลี้ลับปกปิดอำพรางปัญญานี้ได้เลย จึงเรียกว่า นตฺถิ โลเก รโหนาม ความลับในโลกนี้ไม่มี ปัญญาจะสอดส่องรู้เห็นตามความเป็นจริงได้ทั้งหมด ว่าในสมมุติทุกอย่าง อยู่ในสภาพของไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นี้ทั้งหมด ฆนะ ที่เป็นก้อนเป็นกลุ่มในสิ่งใด ปัญญาจะเข้าไปทำลาย กระจายออกมาเป็นชิ้นเป็นส่วน ไม่มีในคำว่า อัตตา ตัวตนแต่อย่างใด เมื่อตนไม่มี เราก็ไม่มี เขาก็ไม่มี คำว่าของของตน จะไม่มีความหมายอะไร ทุกอย่างเป็นเพียงสมมุติ ที่มีความอาศัยกันอยู่ชั่วขณะ อีกไม่กี่วันเดือนปีก็จะแตกสลายไป ตามธรรมชาติในตัวมันเอง นี้เรียกว่าปัญญารอบรู้ตามความจริงในสัจธรรม การตีความหมายในนิมิตนี้ ต้องเป็นนิมิตของตัวเองเท่านั้น จึงตีความถูกได้

นิมิตทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นสุบินนิมิต และอุคคหนิมิต เมื่อเกิดขึ้นกับใครๆ แล้ว ถ้าผู้นั้นไม่มีปัญญาที่ดี ไม่มีความฉลาดรอบรู้ นิมิตนั้นก็ไม่มีประโยชน์แต่อย่างใด เกิดขึ้นแล้วก็เพียงนำมาเล่าสู่กันฟังเล่นๆ ไปเท่านั้น หรือบางทีอาจจะตีความหมายไปในทางอื่นไม่เกิดประโยชน์ในทางธรรมแต่อย่างใด เช่น นิมิตว่าตัวเองนอนอยู่ในหลุมในบ่อ หรือตกอยู่ในที่อันสกปรกโสโครก ก็จะตีความไปว่า ชะตาไม่ดีดวงตก ต้องไปหาหมอมาแต่งแก้เสียเคราะห์สะเดาะนามต่อชะตากรรมไป หรือนิมิตเห็นเสือไล่ นิมิตเห็นงูมาเกี่ยวพัน ก็จะตีความว่าเป็นลางร้ายไป อาจจะมีภัยอันตรายเกิดขึ้นในชีวิตของตัวเอง จะเกิดความไม่สบายใจทุกข์ใจมีความระวังตัวอยู่ตลอดเวลา หรือนิมิตว่าเราไปเห็นปราสาทอันสวยงามเหมือนกับตัวเองได้ไปอยู่ในที่นั้น ก็จะตีความหมายในนิมิตนั้นไปว่า เรามีบุญกุศลที่ดี ใจมี

ความสุข ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้นนิมิตจึงตีความได้หลายวิธี ตีความไปในทางโลกก็ได้ ตีความไปในทางธรรมก็ได้ ถ้านิมิตนั้นเกิดขึ้นกับผู้ภาวนาปฏิบัติ เป็นผู้มีปัญญาที่ดี ท่านผู้นั้นจะตีความในนิมิตไปในทางธรรมได้อย่างถูกต้อง นิมิตนั้นก็จะเกิดประโยชน์เป็นอุบายให้แก่ปัญญาได้เป็นอย่างดี นิมิตแปลว่าความหมาย หมายเอาว่า ต้องเป็นอย่างนั้น ต้องเป็นอย่างนี้ ผู้ปฏิบัติภาวนา ควรจะตีความหมายในนิมิตไปในทางธรรมเท่านั้น เหมือนข้าพเจ้าตีความหมายในนิมิตเป็นตัวอย่างไว้แล้ว หากท่านจะเลียนแบบได้ก็จะเป็นการดี

ในปีที่จำพรรษาอยู่ที่วัดถ้ำกลองเพลนี้ มีกำไรในการปฏิบัติเป็นอย่างมากทีเดียว ในวันหนึ่ง ได้ไปปรึกษาหลวงปู่ขาวว่า สถานที่ภาวนาปฏิบัติควรจะเป็นอย่างไร ที่อย่างไรจะมีความสะดวกในการภาวนา หลวงปู่ก็ได้เล่าถึงสถานที่ อันเป็นสัปปายะในการภาวนาปฏิบัติในหลายแห่งที่หลวงปู่ได้เคยปฏิบัติผ่านมาแล้ว ว่าทุกแห่งเป็นสถานที่ดีๆ ทั้งนั้น สถานที่จะภาวนาดีที่สุดในยุคนี้ ต้องไปภาวนาปฏิบัติทางภาคเหนือ เพราะทางภาคเหนือไม่มีคนไปมาหาสู่จุ้นจ้านเหมือนภาคอีสาน เขาเอาข้าวกับอาหารใส่บาตรแล้วก็แล้วกันไป เขาไม่ตามมาขอเลขขอหวย เหมือนทางบ้านเรา แต่ละวันแต่ละคืน การภาวนาปฏิบัติมีความต่อเนื่องกันอยู่ตลอด ไม่ขาดวรรคขาดตอน จะยืน เดิน นั่ง นอน ในที่ไหน ไม่คิดว่าจะมีคนไปมาหาสู่ ส่วนภาคเรามีแต่คนเล่นเลขเล่นหวยกันมาก ไปพักภาวนาปฏิบัติอยู่ที่ไหน มีแต่คนไปขอหวยขอเบอร์วุ่นวายไปหมด ขอเลขสองตัวสามตัว ขอฟังนิมิตความฝัน บอกว่าไม่ฝันก็ยังบังคับให้ฝันอยู่นั่นแหละ บางทีก็ไปคอยสังเกตดูความเคลื่อนไหว เอามือเกาหัว หรือมือจับอะไรก็แล้วแต่ เอามาตีเป็นเลขเป็นเบอร์ไปเสียทั้งหมด หรือพูดธรรมะหมวดนั้นหมวดนี้บอกวิธีการรักษาศีล ๕ ศีล ๘ ก็นำไปตีเป็นเลขเป็นเบอร์ไป ในบางทีก็ตรงกันกับเลขตัวที่มันออกก็เล่าลือกันไป ว่าอาจารย์องค์นั้นใบ้หวยแม่น แล้วก็พากันมารุมล้อมเข้ามาอีก มีอาหารหวานคาวฉัน เครื่องดื่มนมเนยเต็มไปหมด ดูซิ อาจารย์องค์ไหนที่เขาเคยได้เงินด้วยถึงวันกลางเดือนสิ้นเดือน พากันไปเต็มอยู่ที่วัด ไปคอยจับเอาคำพูดบ้าง ไปคอยจับเอาความเคลื่อนไหวบ้าง ทั้งที่ท่านเองไม่มีเจตนาไปในทางเลขทางเบอร์เลย ถึงบางคนไปนับเอาก้าวขาของท่าน ก็เอาไปซื้อเลขไปด้วย บางคนไปนั่งนับคำ

ข้าวที่ท่านฉันว่ามีกี่คำก็นำไปซื้อเลขอีก ทางที่ดีให้ไปภาวนาปฏิบัติทางภาคเหนือนะ จะได้มีเวลาเร่งภาวนาปฏิบัติได้อย่างเต็มที่ ข้าพเจ้าถามหลวงปู่ว่า หลวงปู่จะให้กระผมไปภาวนาในที่จังหวัดไหนจึงจะดี หลวงปู่ว่า ไปภาวนาปฏิบัติอยู่เขตจังหวัดเชียงรายนะ ไปหาอยู่ตามบ้านนอก ห่างไกลจากเสียงรบกวน จิตก็จะเป็นสมาธิตั้งมั่นได้ดี การใช้ปัญญาพิจารณาก็จะมีความต่อเนื่องกัน จะเป็นกายวิเวก จิตวิเวก จะรู้เห็นในสัจธรรมตามความเป็นจริง อย่างแจ่มแจ้งชัดเจนดี

เมื่อได้ฟังหลวงปู่เล่าให้ฟังดังนี้ ใจมันอยากจะไปภายในวันสองวันนี้เอง ทีแรกคิดว่าหลวงปู่จะบอกให้ไปปฏิบัติที่จังหวัดเชียงใหม่ เพราะหลวงปู่ได้รู้แจ้งในธรรมในเขตอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่มาแล้ว แต่ก็เชื่อในคำบอกของหลวงปู่ หลวงปู่ให้ไปในเขตจังหวัดเชียงราย เหมือนกับว่าหลวงปู่ได้พิจารณาแล้ว เราจะต้องรู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรมในเขตจังหวัดเชียงรายในเร็ววัน นี่ก็เป็นตัณหาอีกอย่างหนึ่ง แต่ก็เป็นตัณหาคิดอยากไปในทางที่ดี มีความอยากในทางที่จะหลุดพ้นไป ตัณหาประเภทนี้เมื่อใช้ให้เป็นประโยชน์แล้ว จะเป็นกำลังใจในการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ดังคำบาลีว่า ตณฺหาย ตรติ โมฆํ ผู้จะข้ามมหรรณพได้เพราะตัณหา ตัณหาความอยากนั้นมีสองอย่างคือ ตัณหาความอยากในทางโลก เป็นความอยากไปตามกระแส ถึงจะมีความสุขก็เป็นความสุขเจือด้วยน้ำตาอันเป็นทุกข์ จะหาความสุขล้วนๆ ไม่ได้เลย แต่คนทั้งหลายก็มีความยินดีพอใจในตัณหาประเภทนี้เป็นอย่างมากทีเดียว

ส่วนความอยากอีกประเภทหนึ่ง เป็นความอยากไปในทางที่ดี เช่น อยากไหว้พระสวดมนต์ อยากทำบุญให้ทาน อยากรักษาศีล อยากภาวนาปฏิบัติ หรืออยากละอาสวกิเลสให้หมดสิ้นไปจากใจ หรืออยากหลุดพ้นเข้าสู่มรรคผลนิพพาน ความอยากประเภทนี้เป็นความอยากของนักปราชญ์เจ้าทั้งหลาย ควรส่งเสริมให้ความอยากประเภทนี้มีแก่ตัวเองให้มาก เพราะเป็นความอยากที่นักปราชญ์ยอมรับและต้องการ ความอยากอย่างนี้ในหมู่ภาวนาปฏิบัติมีความต้องการมากทีเดียว ฉะนั้นผู้ภาวนาปฏิบัติ ต้องรู้จักแยกแยะในคำว่า ตัณหาคือความอยากนี้ให้เป็น ไม่เช่นนั้นจะเกิดความเข้าใจผิดเกิดขึ้นได้ เพราะได้ยินจากผู้สอนภาวนาปฏิบัติมามากแล้วว่า ให้พากันละตัณหาคือความอยาก

ทั้งหมด ไม่ให้มีความอยากอะไรภายในใจ ไม่ให้ทำอะไรเนื่องจากความอยากทั้งนั้น นี่คือความไม่เข้าใจในคำว่าตัณหา ความดีก็ไม่อยากทำ ความชั่วก็ไม่อยากทำ การพูดมาอย่างนี้มันผิดจากเป้าหมายความเป็นจริง ตามปกติแล้วนักปราชญ์ท่านมีความสรรเสริญในการสร้างคุณงามความดี ให้มีการละเว้นในทางที่ไม่ดีเท่านั้น แม้แต่พระอรหันต์ก็ไม่มีในวิธีอย่างนี้ เพราะท่านไม่มีตัณหาภายในใจอยู่แล้ว ถึงท่านจะทำดีในวิธีต่างๆ อย่างไร ก็เป็นเพียงกิริยาในการทำเท่านั้น ท่านไม่ได้ตั้งเป้าหมายในผลการทำดีแต่อย่างใด

นี่เราเป็นปุถุชนจะมาทำตนให้เหมือนพระอรหันต์ จึงเป็นสิ่งไม่ถูกต้องแต่อย่างใด เพราะในการเริ่มต้นในการบำเพ็ญบารมี ต้องมีตัณหาคือความอยากก่อนทั้งนั้น แต่ก็ต้องเป็นตัณหาความอยากในทางที่ดี ตัวอย่างพระพุทธเจ้าของพวกเราทั้งหลาย ก่อนที่พระองค์จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้ พระองค์มีตัณหาคืออยากเป็นพระพุทธเจ้า สร้างบารมีคิดอยู่ในใจ ปรารถนาอยากเป็นพระพุทธเจ้า มียาวนาน ๙ อสงไขย อุทานออกเสียงปรารถนาที่อยากเป็นพระพุทธเจ้า มีความยาวนาน ๗ อสงไขย จนได้รับพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าทีปังกรว่า จะได้เป็นพระพุทธเจ้าองค์หนึ่งในภายภาคหน้า นับแต่บัดนี้เป็นต้นไปมีความยาวนานถึง ๔ อสงไขย รวมแล้วพระพุทธองค์บำเพ็ญบารมีนานถึง ๒๐ อสงไขย พระองค์สร้างบารมีอาศัยความอยากคือตัณหา นี่จะมาสอนกันให้ละตัณหาในขั้นเริ่มต้นอย่างนี้ กำลังใจอยากจะทำความดีจะมีมากจากที่ไหน เพราะเป็นธรรมดาของปุถุชนผู้กำลังแสวงหา ต้องมีความอยากเอาไว้ เช่นอยากได้ครูอาจารย์ที่ดี อยากฟังธรรมจากท่าน อยากปฏิบัติจนได้รับผลในธรรมนั้นๆ ฉะนั้นความอยากจึงเป็นฐาน ในการสร้างคุณความดีต่อไป มิใช่ว่าจะไม่มีความอยากไปเสียทั้งหมด แต่ต้องมีปัญญาในวิธีป้องกันในความอยากในทางที่ต่ำช้าเลวทราม ให้มีความฉลาดรอบรู้ในวิธีการส่งเสริมในความอยากในทางที่ดีให้เกิดขึ้นภายในใจ เพื่อให้เกิดกำลังใจในการบำเพ็ญบุญกุศล เพื่อเป็นกำลังหนุนส่งให้ถึงซึ่งมรรคผลนิพพาน

เหมือนกับศรัทธาความเชื่อ หลายๆ คนยังไม่เข้าใจในคำว่าศรัทธาเท่าไรนัก เพราะตามปกติแล้ว คนเรามีความเชื่ออยู่ในตัวเองอยู่แล้ว แต่จะใช้ความเชื่อให้เป็นไปในทางไหนนั้น ขึ้นอยู่กับความเห็นแต่ละบุคคล ถ้าผู้มีปัญญาดีมีเหตุผล จะไม่ตัดสินใจเชื่ออะไรที่งมงาย ต้องเอาสิ่งที่ได้ยินมาตริตรองให้สมเหตุสมผลก่อนจึงเชื่อในภายหลัง หรืออ่านหนังสือจากตำรามา ก็ต้องใช้ปัญญาพิจารณาก่อนว่าธรรมะในตำรามีเหตุผลพอเชื่อถือได้หรือไม่ ต้องใช้เหตุผลมาเป็นตัวตัดสินชี้ขาด ถ้ามีเหตุผลรองรับที่ดีจึงตัดสินใจเชื่อ ถ้าความรู้นั้นขัดกันกับเหตุผล ก็ไม่ต้องเชื่อในความรู้นั้นๆ จึงเรียกว่า ศรัทธาญาณสัมปยุต คือ พิจารณาด้วยปัญญาเข้ากันได้ในเหตุผลก่อนจึงเชื่อ นี้จึงเรียกได้ว่า ความเชื่อถือของนักปราชญ์เจ้าทั้งหลาย ส่วนความเชื่อของผู้ไม่มีปัญญา จะเชื่อในสิ่งใดจะขาดจากเหตุผล ได้ยินใครพูดมาอย่างไรก็เชื่อตาม หรือได้อ่านหนังสือมาอย่างไรก็เชื่อไปเสียทั้งหมด ไม่มีการพิจารณาในเหตุผลแต่อย่างใด จึงเรียกว่า ศรัทธาวิปยุต เรียกว่า ผู้มีความเชื่อที่งมงาย เขาว่าถูกก็ถูกด้วย เขาว่าผิดก็ผิดด้วย ถ้าเป็นอย่างนี้จะเป็นผู้ไม่มีหลักเป็นที่พึ่งให้แก่ตัวเอง และเป็นผู้นำของผู้อื่นไม่ได้เลย

พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า จงเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในเหตุผลของตัวเองเป็นหลักสำคัญ ต้องเป็นผู้มีหลักการ อุดมการณ์เป็นของตัวเองอย่างมีเหตุผล จึงเรียกว่าตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตนอย่างมั่นคง ฝึกตนให้มีความหนักแน่น อย่าเป็นผู้ใจเบาหูเบาไปตามข่าวลืออย่าทำตัวเหมือนเอาไม้ปักทราย หรือเอาไม้ปักขี้โคลนขี้เลน ถูกลมพัดไปทางไหนก็เอนเอียงไปทางนั้น จะมีนิสัยเป็นคนตื่นข่าวอย่างงมงายไปโดยไม่รู้ตัว จะตกอยู่ในหมู่กาลามชน ชนกลุ่มนี้มีความเชื่อที่ขาดจากเหตุผลที่ถูกต้อง และเป็นกลุ่มที่เชื่อตัวบุคคลเป็นหลักเช่น เชื่อในครูอาจารย์ของตัวเองมากเกินไป โดยเราไม่ต้องคิดพิจารณาในความถูกต้องแต่อย่างใด อาจารย์สอนผิดสอนถูกอย่างไรก็เชื่อไปอย่างนั้น การเชื่อในลักษณะอย่างนี้พระพุทธเจ้าไม่สรรเสริญเลย แต่ถ้าอาจารย์ของเราเป็นพระอริยเจ้าองค์จริง ก็เป็นผลดีกับตัวเราไป ถ้าอาจารย์ไม่เป็นพระอริยเจ้าจริงก็เสี่ยงอยู่มาก อาจผิดได้ถูกได้ หากท่านยังเป็นปุถุชน แต่ท่านก็เข้าใจในแนวทางการภาวนาปฏิบัติที่ถูกต้อง เราก็มีส่วนถูกต้องไปด้วย เมื่ออุบายวิธีการปฏิบัติของครูอาจารย์ไม่ถูก เราก็ไม่ถูกไปด้วย หากมีคำถามว่า จะรู้ได้อย่างไรว่าครูอาจารย์สอนผิดสอนถูก คำตอบ เราควรได้ศึกษาประวัติของพระพุทธเจ้าให้เข้าใจ ตรงไหนที่พระพุทธเจ้าว่าผิด ตรงไหนที่พระพุทธเจ้าว่าถูก เราก็จะได้รู้และเข้าใจได้ทันที ฉะนั้นเราต้องเอาพระพุทธเจ้าและพระอริยเจ้าเป็นหลัก เรื่องประวัติของ

พระอริยเจ้าในพระสูตรมีมากมาย ถ้าเราเข้าใจประวัติของพระอริยเจ้าดีแล้ว เราจะได้เอามาเปรียบเทียบกับคำสอนครูอาจารย์ในยุคปัจจุบันนี้ได้ทันที ว่าในยุคนี้อาจารย์องค์ไหนสอนผิดสอนถูก เราก็จะได้รู้ ไม่เช่นนั้นเราจะเป็นนิสัยความเชื่อที่เลื่อนลอย จะไม่มีความมั่นคงแต่อย่างใด รับผิดชอบในความเชื่อของตัวเองก็ไม่ได้ ฝึกตัวเองให้เป็นผู้หูเบา วอกแวก งมงาย ไร้เหตุผล จะพึ่งตนไม่ได้จนตลอดวันตาย หนำซ้ำยังจะเป็นนิสัยติดตัวไปในภพชาติหน้าด้วย

นิสัยของหลวงปู่ขาว

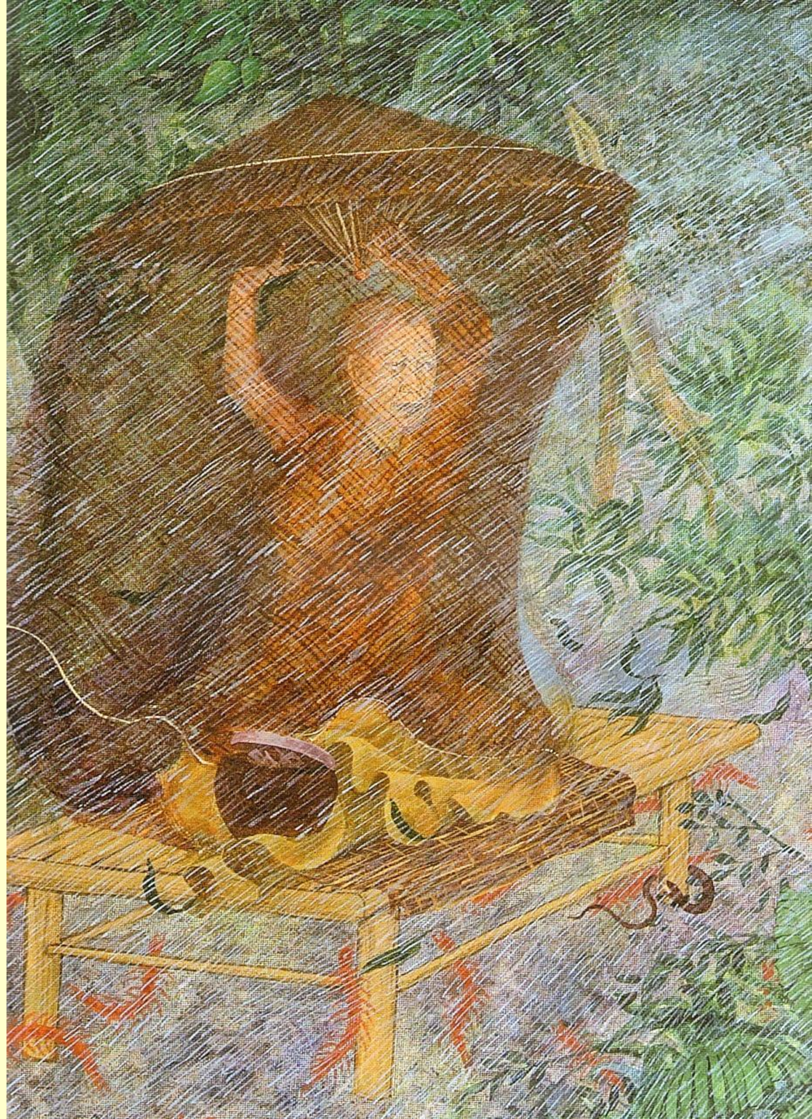
นิสัยของหลวงปู่ขาว ถ้าใครๆ ได้เข้าไปกราบไหว้แล้วจะรู้นิสัยท่านเป็นอย่างดี หลวงปู่ขาวเป็นผู้มีนิสัยในความเมตตาสูงมากทีเดียว ใครๆ ได้ไปพบเห็นกราบไหว้ท่านแล้ว ไม่อยากที่จะลุกหนีจากท่านไป มีคนพูดกันอยู่มากว่า ไปนั่งอยู่กับหลวงปู่ขาว มีความเย็นใจเป็นอย่างมาก ใครมีปัญหาอะไรจะมาขอความเมตตาจากหลวงปู่อยู่เสมอ เรียกว่าผู้มีเมตตาอย่างสมบูรณ์ เมตตาทางกาย กิริยามรรยาทที่แสดงออกมีความยิ้มแย้มแจ่มใส ให้ความเมตตากับทุกๆ คน ไม่ว่าคนมีฐานะดี หรือมีฐานะยากจนขาดแคลน หลวงปู่ขาวให้ความเมตตาเสมอภาคกัน เมตตาทางวาจา หลวงปู่ขาวมีน้ำเสียงที่นุ่มนวลแผ่วเบา น้ำเสียงไม่เข้าไปกระทบกระแทกแดกดันหัวใจใครให้เจ็บปวดบอบช้ำ คำพูดธรรมะแต่ละประโยคมีคุณค่ามาก ธรรมะประโยคเดียวกัน เราเคยรู้จากตำรามาแล้ว หรือได้ฟังจากครูอาจารย์องค์อื่นแล้วก็ตาม เมื่อฟังมาแล้วก็เฉยๆ เมื่อมาได้ฟังธรรมะจากหลวงปู่ขาว ในประโยคเดียวกัน คนผู้ฟังจะเกิดความรู้สึก ยอมรับเอาธรรมะหมวดนั้นไปปฏิบัติได้อย่างฝังใจ เช่นหลวงปู่พูดว่า ให้พากันไหว้พระทุกคืนก่อนนอนนะ เขาก็ทำตามหลวงปู่จริงๆ บอกให้นั่งสมาธิบริกรรมว่า พุทโธ เขาก็นำไปภาวนาจริงๆ บอกให้เขารักษาศีล ๕ ให้มีความบริสุทธิ์นะ เขาก็รักษาจริงๆ บอกธรรมะอะไรมาเขายอมรับนำไปประพฤติปฏิบัติ ตามความสามารถของเขา ความเมตตาในทางกาย ความเมตตาทางวาจา เป็นผลสะท้อนออกมาจากความเมตตาภายในใจของหลวงปู่ด้วยความบริสุทธิ์จริงๆ

ในเมื่อใจมีความเมตตาแล้ว รัศมีที่แสดงออกมาทางกายและวาจาจึงได้ปรากฏแก่ผู้ได้พบเห็นกราบไหว้ การเคลื่อนไหวไปมาในอิริยาบถต่างๆ ก็แฝงอยู่ในความเมตตา ตลอดสายตาและใบหน้า มีความยิ้มแย้มแจ่มใส รับแขกที่ไปมาหาสู่อยู่ตลอดเวลา ไม่มีกิริยาที่เป็นไฟแฝงออกมาทางกายและวาจานี้เลย มีความเยือกเย็นเข้าไปในหัวใจในส่วนลึกของผู้ได้ไปสัมผัสมาแล้ว

พระเณรหรือญาติโยม ถ้าได้ฟังหลวงปู่อธิบายธรรมะแล้ว ทุกคนจะตั้งใจฟังอย่างเงียบสนิทเลยทีเดียว จับเอาอุบายธรรมจากหลวงปู่ขาว คนละข้อสองข้อ เป็นธรรมะที่มีคุณค่ามากสำหรับท่านผู้นั้น ธรรมะนั้นเคยได้ฟังจากที่อื่นมาแล้วก็ตาม เมื่อได้มาฟังธรรมจากหลวงปู่ขาว ถึงจะเป็นธรรมข้อเดียวกัน แต่ความซาบซึ้งนั้นต่างกัน นี่ก็เพราะธรรมนั้นได้ผ่านความเมตตาจากหลวงปู่นั่นเอง พระธรรมนั้นได้มาจากครูอาจารย์ที่เรามีความเคารพเชื่อถือ พระธรรมนั้นจะมีคุณค่ามาก ถ้าฟังธรรมจากครูอาจารย์ที่เราไม่เคารพ ฟังแล้วก็เฉยๆ แทบไม่มีความหมายอะไร หลวงปู่ขาวเป็นที่เคารพแก่หมู่ชนธรรมะที่หลวงปู่อธิบายให้ฟังก็เป็นธรรมะพื้นๆ ธรรมดา แต่ผู้ฟังถือว่ามีความสำคัญมีความหมายมากเหมือนกับเราได้รับพระราชทานสิ่งของต่างๆ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ถึงสิ่งของนั้นจะมีอยู่ในที่ทั่วไป ถ้าเราได้รับพระราชทานแล้ว สิ่งของนั้นจะมีคุณค่ามาก เป็นสิริมงคลกับตัวเราเอง การเก็บรักษาจะดูแลเป็นอย่างดี เพราะของนี้ได้มาจากผู้ที่เรามีความเคารพ นี้ฉันใด ผู้ได้รับธรรมะจากหลวงปู่ขาวก็ฉันนั้น หรือวัตถุอื่นใดที่ได้รับจากหลวงปู่แล้ว ถือว่าสิ่งนั้นเป็นมงคลอย่างยิ่ง การอธิบายพรรณนาพระคุณแห่งความเมตตาของหลวงปู่ขาวนั้นจบสิ้นได้ยาก จึงจบไว้เพียงเท่านี้

เมื่อออกพรรษาแล้ว ก็ได้เล่าความตั้งใจ ที่จะไปภาวนาปฏิบัติในเขตจังหวัดเชียงรายให้หลวงปู่ฟัง หลวงปู่ก็ให้โอวาท ในอุบายภาวนาปฏิบัติหลายหมวดหมู่อย่างซาบซึ้งทีเดียว จากนั้นก็ได้ลาหลวงปู่ออกเดินทาง ไปรวมตัวกันที่บ้านกุดเต่า กับพระอาจารย์ขาน เพื่อเตรียมบริขารในการออกเดินทางไปในจังหวัดเชียงรายต่อไป พระเณรที่ไปด้วยกันในครั้งนี้มี ๑๐ รูป ๑.พระอาจารย์ขาน ฐานวโร ๒.ข้าพเจ้าเอง ๓.พระอาจารย์

หวัน ๔.พระอาจารย์จรัส ๕.พระอาจารย์เหรียญ มีสามเณรติดตามอีก ๕ รูป เมื่อเตรียมบริขารพร้อมแล้วก็ออกเดินทางถึงจังหวัดเชียงราย ได้ไปพักที่บ้านเหล่า นอกนั้นก็แยกกันไปภาวนาในที่ต่างๆ ตามหมู่บ้านแถบนั้น ข้าพเจ้าเองได้ไปพักภาวนาอยู่ที่ป่าช้าบ้านดงหวาย มีชาวบ้านออกไปทำแคร่ให้อยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ปีพ.ศ. ๒๕๑๒ ในคืนหนึ่งมีลมฝนกรรโชกรุนแรงมาก ลมได้พัดเอากิ่งไม้ต้นไม้หักกระเด็น ทำให้กลดที่กางนอนปลิวออกไป ในคืนนั้นไม่ได้กางกลดเลย ได้เก็บเอาเครื่องบริขารที่จำเป็นใส่ในบาตร แล้วเอากลดมาหุ้มตัวและบริขารเอาไว้ แต่ก็ถูกฝนสาดเปียกปอนไปทั้งหมด จำเป็นต้องนั่งอยู่บนแคร่ตากฝน ด้วยความหนาวตลอดทั้งคืน ที่พักนั้นอยู่ใต้ต้นมะม่วงป่าขนาดใหญ่ มีลมพัดกิ่งมะม่วงขนาดใหญ่เอนเอียงไปมาอยู่ตลอดเวลา คิดในใจว่า ถ้ากิ่งมะม่วงนี้หักลงมาเมื่อไร นั่นคือคืนที่สิ้นสุดของชีวิต เพราะในคืนนั้นไปไหนอีกไม่ได้แล้ว ความมืดในป่าอันหนาทึบ มองไม่เห็นที่ไหนเลย ไฟฉายก็มีแสงแดงริบหรี่จวนจะหมดแสงอยู่แล้ว ในคืนนั้นได้อธิษฐานว่า ถ้าข้าพเจ้าจะได้ทรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาต่อไป ขออย่าให้ชีวิตของข้าพเจ้าได้ตายไปในช่วงนี้เลย ในขณะเดียวกันกิ่งไม้ใหญ่ที่ถูกลมพัดเอนเอียงไปมา ก็ได้หักขาดลงมาข้างแคร่ ห่างจากตัวข้าพเจ้าไปเพียง ๑ เมตรเท่านั้น ในขณะที่ได้ยินเสียงกิ่งไม้หักนั้น ก็ได้กำหนดใจไว้ว่า เป็นครั้งสุดท้ายของชีวิตเราแล้ว แต่เดชะชีวิตยังไม่ถึงวันจะตายก็รอดไปได้ ในเมื่อลมฝนได้หยุดแล้ว มีหมู่ตะขาบเป็นจำนวนมากยั้วเยี้ยเต็มไปหมดออกมาหากินวิ่งสวนกันไปมามากมาย หลายตัวขึ้นมาบนแคร่ หลายตัวมุดเข้ามาในที่นั่งพยายามเข้ามาในผ้าสบง หลายตัวขึ้นมาไต่ตามตัวแต่ไม่ทำอะไร ในคืนนั้นต้องนั่งภาวนาทนต่อความหนาวเย็นตลอดทั้งคืน ได้นึกถึงสมัยครั้งพุทธกาล พระสงฆ์ผู้ได้ออกไปธุดงค์ในที่ต่างๆ ก็จะได้รับในเหตุการณ์อย่างนี้เหมือนกันกับเรา ท่านเหล่านั้นก็มีความอดทนต่อสู้ในอุปสรรคเหล่านี้ผ่านไปได้ จนท่านเหล่านั้นได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ เราก็จะมีความอดทนต่อสู้ในความไม่สะดวกนี้ต่อไป ตั้งใจว่าจะขอมอบกายถวายชีวิตในพระพุทธศาสนา เราจะต้องต่อสู้ต่อไปจนชีวิตสิ้นสลาย

ในคืนหนึ่ง ในขณะที่จิตมีความสงบได้ที่แล้วได้เกิดนิมิตขึ้น ปรากฏเห็นต้นมะพร้าวเป็นแถวๆ แต่ละแถวมีมะพร้าวอยู่ ๔ ต้น สูง ๑ ศอก ต้นที่ ๑ มีลูกใหญ่ดกหนาแน่นเต็มต้นกองอยู่กับพื้นดิน ต้นที่ ๒ สูง ๑ ศอกเท่ากันมีผลดกเท่าครึ่งหนึ่งของต้นแรก ต้นที่ ๓ สูง ๑ ศอกเท่ากัน มีผลเพียง ๓ ผลเท่านั้น ต้นที่ ๔ สูงเท่ากัน แต่ไม่มีผลเลย มีแต่ใบคลุมอยู่เท่านั้น มะพร้าวแถวที่ ๒ สูง ๑ เมตร ต้นที่ ๑ มีผลเต็มต้น ต้นที่ ๒ สูงเท่ากัน มีผลเท่าครึ่งหนึ่งของต้นแรก ต้นที่ ๓ สูงเท่ากัน มีผลเพียง ๓ ผลเท่านั้น ต้นที่ ๔ สูงเท่ากัน ไม่มีผลเลย มีแต่ใบคลุมต้นอยู่เท่านั้น แถวที่ ๓ มีต้นสูง ๒ เมตร แถวที่ ๔ มีต้นสูง ๔ เมตร แถวที่ ๕ มีต้นสูง ๕ เมตร มีต้นมะพร้าวสูงต่างกันเป็นชั้นๆ แต่ละชั้นแต่ละแถว ก็มีมะพร้าว ๔ ต้นเหมือนกัน มีผลที่แตกต่างกันดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ต้นมะพร้าวแถวสุดท้ายสูง ๔๐ เมตร มีอยู่ ๔ ต้นเหมือนกัน แต่ละต้นไม่มีใบเลย มีเพียงยอดโด่ชี้ฟ้าอยู่เท่านั้น ต้นที่ ๑ มีผลเต็มต้น ต้นที่ ๒ มีผลเท่าครึ่งหนึ่งของต้นแรก ต้นที่ ๓ มีอยู่ ๓ ผล ต้นที่ ๔ ไม่มีผลเลย ในขณะเดียวกัน เป็นนิมิตปรากฏเห็นต้นมะพร้าวอีกต้นหนึ่ง มีต้นสูง ๘ ฟุต ลำต้นก้านใบมีความสมบูรณ์เต็มที่ แล้วมีความรู้สึกว่า นี้เป็นต้นมะพร้าวของตัวเราเอง ในขณะเดียวกัน เหมือนกับตัวเองได้กระโดดขึ้นไป ได้กอดอยู่ในลูกมะพร้าวทั้งหมดนี้เอาไว้ จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิ

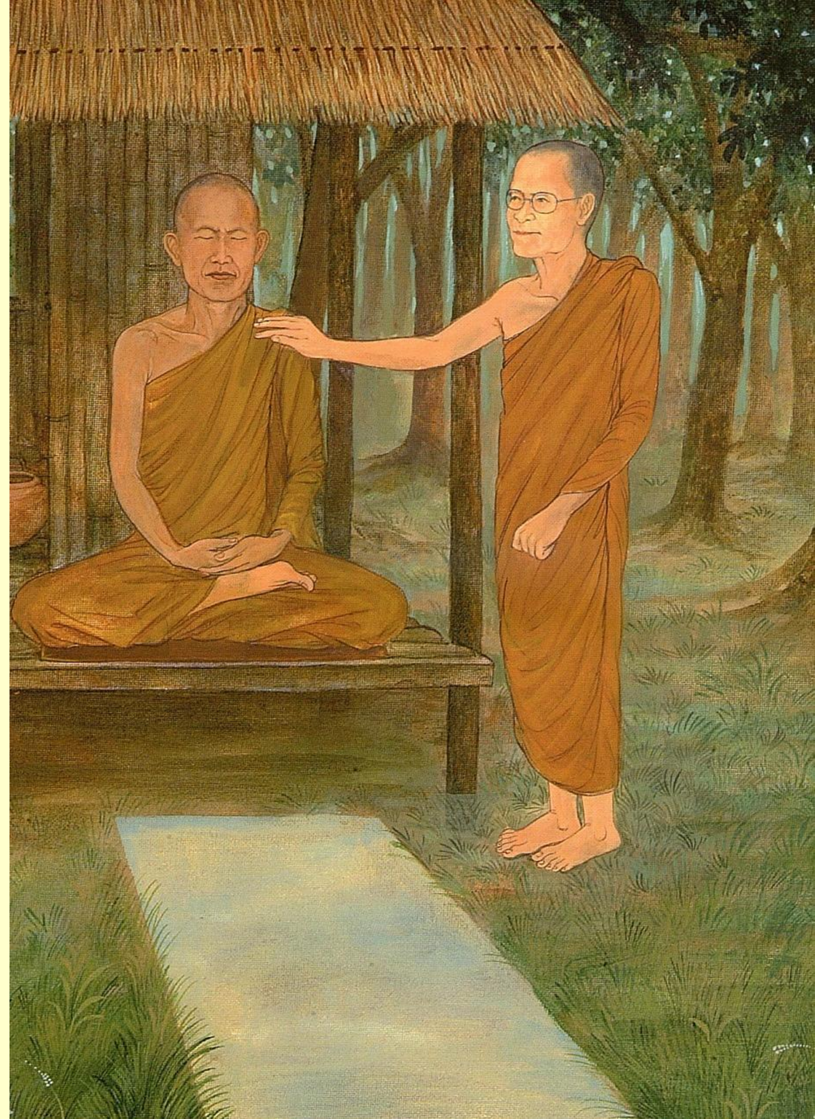
แล้วใช้ปัญญาพิจารณาในเรื่องนิมิตที่เกิดขึ้น จึงได้ความว่า นิมิตที่เกิดขึ้นมานั้นเกี่ยวกับผู้ปฏิบัติ และผลของการปฏิบัติมีผลเกิดขึ้นไม่เท่ากัน จึงพิจารณาได้ความว่าเหมือนกับบุคคลผู้ปฏิบัติอยู่ในสมัยเดียวกัน เริ่มต้นการปฏิบัติมาพร้อมกัน ความสูงของต้นมะพร้าวมีความสูง ๑ ศอกเท่ากัน แต่ผลของมะพร้าวมากน้อยต่างกัน นี้หมายถึงบารมีของบุคคลทั้งสี่สร้างบารมีมาไม่เท่ากัน ถึงจะเริ่มต้นการปฏิบัติมาพร้อมกัน ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติมีความขยันมากน้อยต่างกัน เมื่อได้รับผลจากการปฏิบัติในชาตินี้จึงไม่เท่ากัน ลูกมะพร้าวมีเต็มต้น หมายถึงผู้ที่ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ ต้นที่สองมีผลเท่าครึ่งหนึ่งของต้นแรก หมายถึงผู้ที่ได้บรรลุธรรมเป็นพระอนาคามี ต้นที่สามมีผลน้อยหมายถึงผู้ได้บรรลุธรรมเป็นพระสกิทาคามี และพระโสดาบัน ต้นที่สี่ยังไม่มีผลเลยหมายถึงบารมียังไม่พร้อมในขณะนี้ ถ้ามีความขยันหมั่นเพียรมากขึ้น ก็จะมีผลเกิดขึ้นได้ในชาตินี้เหมือนกัน ต้นมะพร้าวที่มีต้นสูงขึ้นไปตามลำดับนั้น หมายถึงการปฏิบัติใช้

เวลานานพอๆ กัน แต่ก็มีผลในการปฏิบัติไม่เท่ากันเหมือนมะพร้าวในแถวแรก แถวต้นมะพร้าวที่สูงขึ้นไปเรื่อยๆ ก็เป็นในลักษณะเหมือนกัน ต้นมะพร้าวแถวสุดท้ายสูง ๔๐ เมตร หมายความว่าอายุผู้ปฏิบัติอยู่ในขั้นปัจฉิมวัย เป็นวัยสุดท้าย ก้านมะพร้าวไม่มี นั้นหมายถึงไม่มีอายุยาวต่อไปอีกแล้ว มียอดเดียวชี้ฟ้าโด่เด่อยู่นั้น หมายถึงลมหายใจกับร่างกายอันแก่ชราเต็มที่แล้ว มีผลดกต่างกัน หมายถึงผู้หนึ่งได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ ผู้หนึ่งได้บรรลุธรรมเป็นพระอนาคามี ผู้หนึ่งได้บรรลุธรรมเป็นพระสกิทาคามีหรือพระโสดาบัน อีกผู้หนึ่งไม่ได้บรรลุในธรรมอะไรในชาตินี้ แต่ในชาติหน้าเมื่อได้ไปเกิดร่วมพระศรีอริยเมตไตรย์ ก็จะได้มีส่วนได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าขั้นใดขั้นหนึ่งแน่นอน

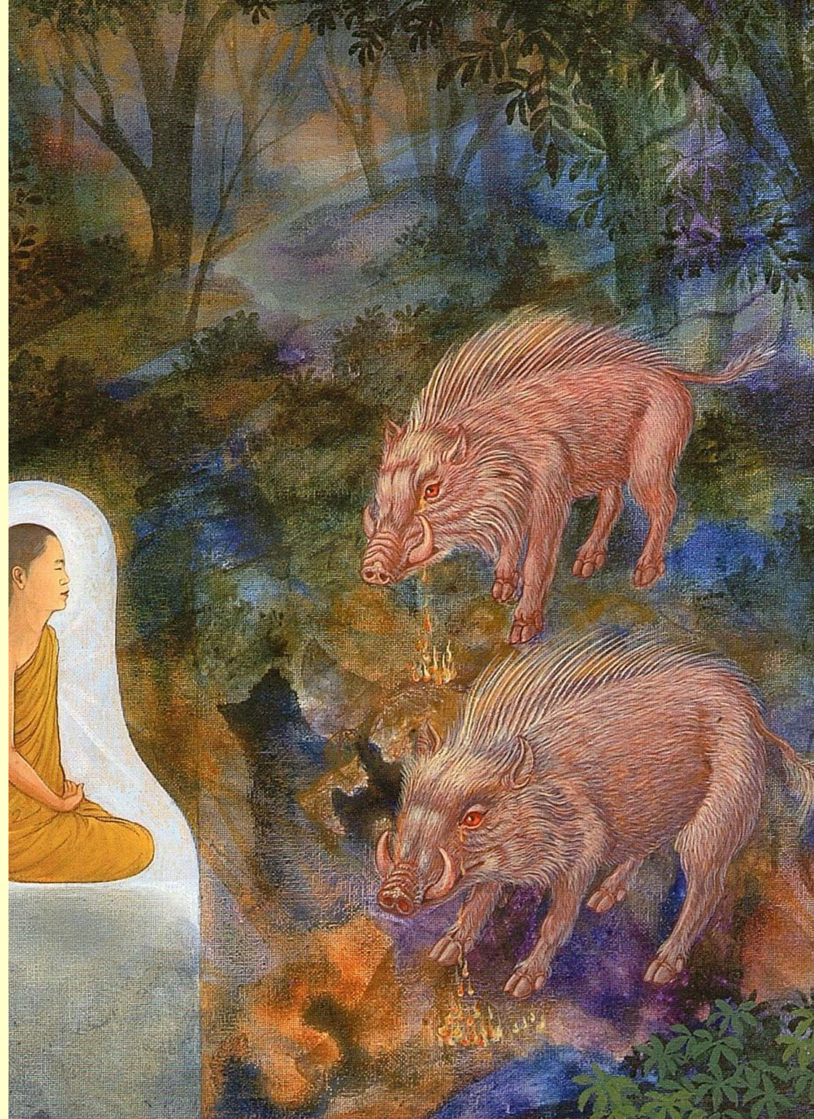
พ.ศ. ๒๕๑๒ จำพรรษาที่บ้านป่าลัน

ไม่กี่วันต่อมา ชาวบ้านป่าลันรู้ข่าวว่าตัวข้าพเจ้าได้ไปพักปฏิบัติอยู่ที่บ้านดงหวาย ก็ได้พากันไปนิมนต์เอาในที่แห่งนั้น จึงได้เดินทางไปบ้านป่าลัน ตำบลปงน้อย กิ่งอำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย สถานที่แห่งนี้เป็นป่าดงดิบ มีต้นไม้ใหญ่นานาชนิดอย่างหนาแน่น มีชาวบ้านได้พากันออกมาทำที่อยู่อาศัยให้ ทำเป็นกระต๊อบหลังเล็กๆ มุงด้วยหญ้าคาปูฟากไม้ไผ่และเสาไม้ไผ่พอได้อาศัย ในคืนหนึ่งมีนิมิตเห็นหลวงปู่ขาวเข้ามาหา ใช้มือจับไหล่แล้วพูดว่า จากนี้ไปไม่นานหรอกนะ ความตั้งใจของท่านที่ได้ตั้งใจเอาไว้จะสำเร็จอยู่ในที่แห่งนี้ ในขณะนั้นปรากฏมีเส้นทางขนาดใหญ่เรียบราบดี มีแนวทางตรงมาจรดที่ข้าพเจ้านั่งอยู่ หลวงปู่ขาวพูดว่าท่านต้องเดินตามเส้นทางนี้ไปนะ อีกไม่นานก็จะถึงที่สุดแห่งทุกข์ในไม่ช้า จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา จึงได้พิจารณาในคำพูดหลวงปู่ขาวว่า จะเป็นไปได้อย่างไร เพราะในขณะนี้ยังไม่มีอุบายใดที่จะทำให้เกิดความมั่นใจในตัวเองว่าจะสำเร็จได้ แต่ละวันที่ผ่านมาการภาวนาปฏิบัติก็เป็นปกติ ยังไม่มีช่องทางที่จะพ้นจากทุกข์ได้เลย เส้นทางที่เห็นในนิมิตนั้นก็เพียงเป็นนิมิต จะเอามาเป็นหลักประกันว่าพ้นจากทุกข์นั้นยังไม่ได้ แต่มีความตั้งใจเอาไว้ว่า ในชีวิตนี้จะตั้งใจภาวนาปฏิบัติให้เต็มที่ จะสำเร็จได้หรือไม่ได้นั้นเอาลมหายใจเป็นเครื่องตัดสิน ลมหายใจเข้าไม่ออก ลมหายใจออกแล้วไม่เข้า นั้นเป็นตัวตัดสินในวาระสุดท้าย จะได้หรือไม่ได้ก็มีเวลาเพียงเท่านี้

ในขณะที่เรายังมีชีวิตอยู่ มีร่างกายแข็งแรง มีสติปัญญาที่ดี มีความสามารถที่พอตัว เราจะตั้งใจภาวนาปฏิบัติอย่างเต็มที่ มีสติปัญญาเตือนตัวเองอยู่เสมอว่า เราอย่าประมาทในชีวิต วันคืนล่วงไปผ่านไป ชีวิตเราก็มีความร่วงโรยไปตามกาลเวลาทุกนาที ขณะนี้เรายังไม่ถึงที่สุดแห่งทุกข์ เราต้องรีบเร่งภาวนาปฏิบัติให้เต็มกำลัง อย่าไปสนใจในนิมิตนั้นเลย อย่าไปคอยบุญวาสนาบารมีในชาติอดีตมาส่งเสริม ในชาติก่อนนั้นไม่ทราบว่าตัวเราได้บำเพ็ญบารมีมามากน้อยแค่ไหน อย่าไปสนใจในบารมีของตัวเอง ในปัจจุบันนี้ให้เราได้ภาวนาปฏิบัติอย่างเต็มที่ก็แล้วกัน วันคืนเวลานั้นมีความหมาย อย่าปล่อยให้เวลาเสียไปเปล่า เอาเวลานั้นมาทำให้เป็นประโยชน์แก่ตัวเองให้ได้ ในชีวิตนี้เราได้เกิดมาร่วมพระพุทธศาสนา ภาระทางโลกเราก็ได้ผ่านมาแล้วว่าเป็นอย่างไร ในขณะนี้เรามารู้ช่องทางแห่งความพ้นทุกข์ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ดีแล้ว ในโอกาสชาตินี้เราเกิดมาอย่าทำตัวลอยไปตามกระแสโลกดังที่เคยเป็นมา เพราะเวลาของชีวิตนี้มีขอบเขตจำกัด อีกไม่กี่ปีข้างหน้าก็จะตายจากโลกนี้ไป เมื่อเกิดใหม่ในชาติหน้า ไม่รู้ว่าจะได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนาเหมือนในชาตินี้อีกหรือไม่ และจะได้เกิดตายๆ เวียนว่ายในวัฏสงสารนี้ต่อไปอีกยาวนานเท่าไร ในชาติที่ผ่านมา เราได้เวียนว่ายเกิดตายอยู่ในโลกนี้มายาวนานแล้ว และยังจะไปเกิดตายในภพชาติหน้าอีกไม่รู้ว่าจะจบสิ้นเมื่อไร ตราบใดยังมีกิเลสตัณหาเป็นเชื้อพาให้เกิดอยู่ ชาติภพก็จะไม่มีทางจบสิ้นลงได้ ในชาตินี้เราพร้อมแล้วทั้งกายและใจ เราจะได้ทุ่มเทในความพากเพียรปฏิบัติอย่างเต็มที่ จะเอาชีวิตนี้เป็นหลักประกันเป็นเดิมพัน

ในพรรษานี้มีพระร่วมจำพรรษาด้วยกันสองรูป ตัวข้าพเจ้าเอง พระอาจารย์หวัน ปณฺฑิโต และสามเณรไสว ในที่แห่งนี้ชาวบ้านพูดกันว่ามีผีดุมาก คนพื้นเมืองเขาไม่กล้าที่จะมาหากินในเขตนี้เลย เพราะผีทำให้คนตายไปแล้วหลายคน เมื่อภาวนาปฏิบัติอยู่ในที่แห่งนี้ได้ ๗ คืน ในคืนหนึ่ง ขณะจิตได้สงบเป็นสมาธิเต็มที่แล้ว ได้ยินเสียงดังเหมือนกับภูเขาพังทลายลงมาจากอ่างน้ำตก ห่างจากที่อยู่ไปประมาณ ๑๐๐ เมตร จึงได้กำหนดจิตไปดู ปรากฏว่าเป็นหมูป่าขนาดใหญ่ ๒ ตัว มีกิริยาอาการแสดงออกมีความโกรธจัดมาทีเดียว ทั้งสองตัวมองมาหาข้าพเจ้า ดูนัยน์ตาเป็นสีแดงเหมือนกับแสงไฟที่กำลังลุกโชนแสดงความไม่พอใจในตัวข้าพเจ้าเป็นอย่างยิ่ง จากนั้นหมูทั้ง ๒ ตัวก็แสดงฤทธิ์ด้วยวิธี

ต่างๆ ทำท่าทางให้ข้าพเจ้าเกิดความกลัว แล้วพากันวิ่งเข้ามาหาข้าพเจ้าอย่างรวดเร็ว ในลักษณะที่จะเข้ามาทำร้ายให้ข้าพเจ้าตายไปในขณะนี้ สายตาก็ลุกเป็นไฟ ใช้เสียงข่มขู่คำรามต่อเนื่องกัน พากันเดินข่มขู่ข้าพเจ้ารอบกระต๊อบ ๓ รอบ แล้วพากันมายืนเคียงคู่อยู่ตรงหน้า ห่างจากตัวข้าพเจ้าเพียง ๓ ศอกเท่านั้น แล้วหมูทั้ง ๒ ตัวก็พากันหมอบลงพากันทำท่าโยกตัวไปมาพร้อมๆ กัน โยกตัวเอากำลังทั้งสองครั้งแล้ว ครั้งที่ ๓ ก็พากันกระโดดเข้ามากัดข้าพเจ้าอย่างแรงทีเดียว ในขณะนั้นข้าพเจ้าก็ได้เตรียมกำลังใจรับอย่างเต็มที่เช่นเดียวกัน ในขณะที่หมูทั้ง ๒ ตัวกระโดดมา ข้าพเจ้าก็เพ่งกำลังใจรับอย่างเต็มที่ขณะที่กำลังของหมูกับกำลังใจปะทะกันนั้น ฟังเสียงดัง ชั้ว อย่างรุนแรง หมูทั้งสองตัวกระเด็นไปกองกันอยู่ในที่นั้น แล้วหมูทั้งสองหมอบตัวอยู่ชั่วครู่ ก็ฟื้นตัวกลับมากลายเป็นคน มีร่างกายกำยำล่ำสันพากันคลานเข้ามาหาข้าพเจ้าด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตัว พากันยกมือไหว้ข้าพเจ้าแล้วพูดขึ้นว่า กระผมทั้ง ๒ เป็นใหญ่ในที่แห่งนี้มานาน ได้ทำให้คนตายไปแล้วเป็นจำนวนมาก ในครั้งนี้ กระผมทั้ง ๒ ก็จะกระทำให้ท่านอาจารย์ได้ตายไปอีกเช่นกัน แต่กระผมทั้งสองไม่สามารถกระทำให้ท่านอาจารย์ตายไปได้ กระผมทั้งสองจึงขอยอมแพ้ท่านอาจารย์ในครั้งนี้ ขอให้ท่านอาจารย์ได้โปรดเมตตา จงยกโทษให้แก่กระผมทั้งสองในครั้งนี้ด้วย กระผมทั้งสองขอปวารณาตัวเป็นลูกศิษย์ เพื่อรับใช้แก่ท่านอาจารย์นับแต่บัดนี้เป็นต้นไป เมื่อท่านอาจารย์มีความประสงค์สิ่งใด ที่จะให้กระผมทั้งสองได้ช่วยเหลือ ขอจงเรียกหากระผมทั้งสองได้ทุกเมื่อ กระผมทั้งสองมีความยินดีพร้อมที่จะรับใช้ท่านอาจารย์ด้วยความเต็มใจ และจะรักษาความปลอดภัยให้กับพระเณรที่อยู่กับท่านอาจารย์ด้วย ขอให้ท่านอาจารย์ได้โปรดเมตตา แก่กระผมทั้งสองนี้ด้วยเถิด

จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา แล้วพิจารณาดูจึงได้รู้ว่า ทั้งสองนั้นเป็นพญานาคอยู่ในน้ำตกแห่งนี้นี่เอง เขาเหล่านั้นมีความเคารพในตัวข้าพเจ้าเป็นอย่างมากให้ความช่วยเหลือปกป้องในตัวข้าพเจ้าเป็นอย่างดี ต่อมาอีกไม่กี่วัน ในขณะนั้นเกิดความรำคาญกับเสียงอีเห็น (ชะมด) ร้องเป็นอย่างมาก แต่ละคืนได้มาร้องอยู่ใกล้กุฏิ ร้องเป็นเวลาหลายชั่วโมงก็ไม่หยุด ไม่สะดวกในการภาวนาปฏิบัติเลย จึงนึกขึ้นได้ว่า เราจะบอกพญานาคทั้งสองช่วยไล่อีเห็นนี้ไปให้ไกล เมื่อนึกขึ้นได้แล้วก็บอกเขาไป ในคืนนั้นอีเห็นร้องเวลาประมาณ ๔ ทุ่ม อีเห็นยังร้องอยู่ เมื่อเข้าสมาธิได้ที่แล้ว ได้ยินเสียงคนพูดกันขึ้นมาว่า ท่านอาจารย์มีความรำคาญในเสียงร้องของอีเห็นตัวนี้ พวกเราพากันไปไล่ให้มันหนีจากที่นี้ ไล่หนีให้ไกลอย่าให้มันมาร้องในที่แห่งนี้อีก พากันเดินเข้ามาใกล้กุฏิ ทั้งสองถือไม้ค้อนกระบองครบมือ แล้วเดินตรงไปหาอีเห็นตัวนั้นทันที อีเห็นก็ได้วิ่งหนีจนสุดกำลัง ทั้งสองก็เอาไม้ค้อนกระบองตีไล่ไป ไกลประมาณ ๒ กิโลเมตร เขาพูดสำทับไปว่า จากนี้ไปอย่าได้มาร้องในที่แห่งนี้อีก ถ้ามาร้องอีกกูจะฆ่าให้ตายในทันที ข้าพเจ้าก็นั่งดูเขาไล่อีเห็นไปไกลแล้วจึงหยุด แล้วปล่อยให้อีเห็นหนีไป จากนั้นมา ไม่มีเสียงอีเห็นมาร้องอีกเลย ในครั้งหนึ่งก็มีหนูขึ้นมากัดสิ่งของภายในกุฏิ แล้วไล่กัดกันจนเกิดความรำคาญ ก็บอกเขามาไล่ให้อีก เขาก็มาเหมือนเดิม พากันไล่หนูเข้าป่าไปหมดเช่นกัน จากนั้นมาไม่มีอีเห็นและหนูมาทำให้เกิดความรำคาญอีกเลย การภาวนาปฏิบัติก็มีความต่อเนื่องกันได้ดีก็เพราะไม่มีเสียงอะไรมาทำให้เกิดความรำคาญ

เมื่อพูดในเรื่องผีมาแล้ว ก็จะเล่าเรื่องของเทวดาให้ฟังบ้าง เพื่อจะได้เป็นข้อคิดเปรียบเทียบกันดู ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร เพราะใครๆ ก็เคยพูดเรื่องผีและเทวดามานาน จนทำให้นักปฏิบัติที่ขี้ขลาดตาขาวเกิดความกลัวกันอยู่เสมอ จะไปภาวนาปฏิบัติกันในที่ไหน ก็มีแต่กลัวผีกันทั้งนั้น เหมือนกับว่าผีจะมีความดุร้ายไปเสียทั้งหมด ที่จริงแล้วทางพุทธศาสนาเรา ไม่นิยมคำพูดเรียกว่าผีนี้เลย มีแต่คำยกย่องสรรเสริญเขาว่าเป็นเทวดากันทั้งนั้น คำว่าผี เป็นคำพูดของชาวบ้านเรียกกันเอาเอง เป็นคำเรียกว่าผีที่ฝังลึกอยู่ในใจมายาวนาน พอเริ่มรู้ภาษาพ่อแม่และญาติๆ ก็พูดว่าผีนี้เข้าไปฝังไว้กับใจของเด็กตั้งแต่วันนั้นมา ว่าผีเป็นในลักษณะอย่างนั้นอย่างนี้ มีร่างกายเป็นอย่างนั้น มีตาเป็นอย่างนี้ สุดแล้วแต่จะพรรณนาไป เพื่อให้เด็กเกิดความกลัว เป็นอุบายในการพูดไม่ให้เด็กไปเที่ยวในเวลาค่ำคืน ถึงจะเป็นผู้ใหญ่มาแล้ว ความกลัวผีก็ยังติดใจมาจนถึงปัจจุบันสำหรับคนที่ขี้ขลาด ก็จะนึกถึงผีขึ้นมาเป็นอันดับหนึ่ง คิดว่าจะมาหลอกเราอย่างนั้นอย่างนี้ไป จึงได้เกิดความกลัวขึ้นมา ที่แท้ก็เป็นตัวเองคิดหลอกตัวเองโดยไม่รู้ตัว จะไปในที่ไหนแห่งใดก็จะนึกถึงแต่ผี ทำให้ใจสะดุ้งกลัวอยู่ตลอดเวลา ตัวสำคัญคือผู้ภาวนาปฏิบัติ เมื่อพูดในเรื่องธรรมในหมวดไหนจะรู้ไปหมด ถ้ามาพูดเรื่องของผีขึ้นมา พากันกลัวจนตาตั้งหูผึ่งขึ้นมาทันที นี่หรือผู้จะรู้แจ้งเห็นจริงในธรรม ผู้จะนำตนเองเข้าสู่แห่งมรรคผลนิพพานในด่านแรกคือผีก็ยังผ่านไม่ได้

คำว่าผีกับเทวดา ก็อยู่ในตัวคนเดียวกัน แต่ละวันๆ เราคนเดียวจะเป็นได้ทั้งผี เป็นได้ทั้งเทวดา เช่น มีอารมณ์ที่ไม่ชอบใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็จะแสดงอาการของผีขึ้นมาทันที นี้คือผีตัวจริง ทำไมจึงไม่กลัวตัวนี้เล่า เมื่อไรใจมีความผ่องใสร่าเริง คิดอยากจะทำบุญรักษาศีล ใจมีความเมตตาต่อมวลสัตว์ทั้งหลาย ใจมีความละอายในการทำความชั่วทั้งปวง ใจมีความกลัวต่อบาปกรรม ในเวลานั้นใจก็จะเกิดเป็นเทวดาขึ้นมาในตัวเอง ฉะนั้นผู้ที่อยากดูผีอยากดูเทวดาตัวจริง ขอให้มาดูตัวเอง จะเห็นผีเทวดาได้ชัดทีเดียว นี่เรียกว่าผีภายใน และเทวดาภายใน เป็นผีที่มีธาตุสี่ขันธ์ห้าครองร่าง ส่วนผีภายนอกและเทวดาภายนอก ก็เป็นในลักษณะนี้เหมือนกัน ผิดแต่ว่าผีภายนอกไม่มีธาตุสี่เท่านั้น เช่นวิญญาณอันเดียวกันย่อมเปลี่ยนไปได้ทั้งสองอย่าง เพราะมีความโลภ มีความโกรธ และมีความหลง เต็มอยู่ในใจนี้ทั้งหมด จึงมีวิธีหลอกต้มตุ๋นในพิธีต่างๆ หรืออาจทำให้คนตายได้เช่นกัน ถ้าอย่างนี้จึงเรียกว่าเขาเป็นผี ถ้าเขามีความชอบใจในวิธีการทำของหมู่มนุษย์เรา เช่นการทำบุญอุทิศให้เขา หรือภาวนาปฏิบัติแผ่เมตตาให้เขา เขาก็มีความรักต่อเรา มีการช่วยเราให้มีความสุขความเจริญได้ ถ้าเขาทำให้เราในลักษณะอย่างนี้ ก็เรียกเขาว่าเป็นเทวดา ฉะนั้นผี เทวดา และมนุษย์จึงมีอยู่ในวิญญาณอันเดียวกัน แต่มีความแตกต่างกันเพียงว่า ผีกับเทวดามีเพียงวิญญาณอย่างเดียวเท่านั้น ไม่มีกายหยาบคือธาตุสี่เหมือนมนุษย์เรา

นิสัยความประพฤติความต้องการ มีในลักษณะเหมือนกัน หรือมนุษย์เรา อาจหลอกมนุษย์กันเองเก่งยิ่งกว่าผีหลอกคนเสียอีก ถ้าวิญญาณใดมีคุณธรรมแฝงอยู่ จึงเรียกว่าเทวดาชั้นสูง เขาจะไม่มายุ่งเกี่ยวกับหมู่มนุษย์นี้เลย เพราะเขามีบุญเป็นที่พึ่งอยู่แล้ว มีหิริธรรมประจำใจ และโอตตัปปธรรมอยู่ในวิญญาณนั้นๆ ส่วนวิญญาณที่ต่ำด้วยคุณธรรมจะมีความสัมพันธ์อยู่ในหมู่มนุษย์อยู่ตลอดเวลา เช่นมีการทำบุญในพิธีต่างๆ จะเชิญให้เขาได้มาร่วมอนุโมทนาบุญกับหมู่มนุษย์เรานี้ด้วย แต่วิญญาณบางตัวก็ยังมาหลอกกินเครื่องสังเวยของมนุษย์นี้อยู่บ้าง แต่การหลอกเพียงเท่านี้ ยังไม่เท่าพวก มนุสสเปโต ที่อ้างว่าเป็นมนุษย์ แต่ใจนั้นเป็นเปรต ได้หลอกลวงในหมู่มนุษย์กันเอง ดังเห็นกันในที่ทั่วไป มนุษย์เปรตมนุษย์ผีเหล่านี้ มีกลลวงเล่ห์เหลี่ยมยิ่งกว่าผีไปเสียอีก จึงได้แบ่งกลุ่มมนุษย์ไว้เป็นหลายกลุ่มด้วยกัน เช่น มนุสสเทโว ร่างกายเป็นมนุษย์ใจเป็นเทวดา มนุสส

มนุสโส ร่างกายเป็นมนุษย์ จิตใจก็เป็นมนุษย์ ที่มีความฝักใฝ่ในคุณธรรม มนุสสเปโต ร่างกายเป็นมนุษย์ แต่ใจเป็นเปรตไป มนุสสติรัจฉาโน ร่างกายเป็นมนุษย์ แต่จิตใจเป็นสัตว์ดิรัจฉาน อีกพวกหนึ่งร่างกายเป็นมนุษย์ แต่จิตใจเป็นอสุรกาย มนุษย์ อสุรกายกลุ่มนี้เก่งในทางต้มตุ๋นหลอกลวงเป็นพิเศษ อะไรพอจะหลอกเอาได้พอเป็นประโยชน์ส่วนตัวจะคว้าเอาทั้งนั้น ใจไม่มีคุณธรรมแม้แต่น้อยเลย เรียกว่าปีศาจครองร่างมนุษย์ ส่วนปีศาจไม่มีร่างกายครอง จะหลอกลวงกินเครื่องสังเวยของหมู่มนุษย์ ที่ไหนมีคนโง่ตั้งศาลพระภูมิขึ้น มีหัวหมู เป็ด ไก่ คาวหวาน พวกปีศาจเหล่านี้ชอบไปแสดงตัวในที่เช่นนั้น จะทำตัวเป็นเทพารักษ์ เป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์เข้าอยู่อาศัยในศาลพระภูมินั้นทันที มนุษย์โง่ทั้งหลายก็จะนำเครื่องสังเวยที่ดีๆ ไปให้กินเป็นประจำ มิหนำซ้ำยังกราบไหว้ขอความช่วยเหลือจากพวกปีศาจเหล่านี้อีกด้วย

ในช่วงก่อนเข้าพรรษานี้ ในความรู้สึกส่วนตัวแล้วรู้ตัวเองอยู่ตลอดเวลา การภาวนาปฏิบัติมีความเข้มแข็ง ใจมีความมั่นคงผิดปกติ ใจมีความหนักแน่น กำลังของสติ กำลังของปัญญา กำลังแห่งความสามารถมีสูงมาก เป็นในลักษณะมีความเฉียบขาดกล้าหาญเด็ดเดี่ยวเต็มที่ ลักษณะอย่างนี้เป็นผลของการปฏิบัติที่ผ่านมา เพิ่งได้รู้ความสามารถส่วนตัวในครั้งนี้เอง เป็นในลักษณะใด จึงไม่ควรอธิบายออกมาให้คนอื่นได้รู้เห็นได้ เหมือนกับผู้กินอาหารที่อิ่มแล้ว จะเขียนลักษณะอาการความอิ่มนั้น ออกมาให้คนที่กำลังหิวอยู่รู้ตามไม่ได้ นี้ก็ฉันใด สิ่งที่เป็นปัจจัตตัง ที่รู้เห็นเฉพาะตัวแล้ว จะเล่ารสชาติความสัมผัสในธรรมนั้นให้คนอื่นรู้ตามไม่ได้ ถึงจะเล่าไป ผู้ที่ยังไม่เคยสัมผัสในธรรมก็รู้เห็นตามไม่ได้อยู่นั่นเอง ดังนั้น ธรรมที่เป็นผลเกิดขึ้นจากการปฏิบัติของท่านผู้ใดแล้ว ผลของการปฏิบัตินั้นก็เป็นสมบัติส่วนตัวไป นักวิเคราะห์วิจัยในปริยัติทั้งหลายไม่สามารถจะสุ่มเดาถูกได้ ฉะนั้น ปริยัติ ปฏิบัติถึงจะเป็นเส้นทางอันเดียวกันก็ตาม ปริยัติก็ยังเป็นสูตรของปริยัติอยู่นั่นเอง จะเกิดเป็นผลที่ได้รับ เหมือนกับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติไม่ได้เลย แม้แต่ตัวข้าพเจ้าเอง ก็เคยศึกษาในทางปริยัติมาแล้วพอสมควร จึงได้นำปริยัติ มาปฏิบัติจนได้รับผลอย่างแท้จริง จึงรู้ได้ว่าผลของการปฏิบัตินั้น มีความแตกต่างกันกับความรู้ในปริยัติเป็นอย่างมากทีเดียว เหมือนกับผู้หนึ่งเรียนชื่อของอาหารมา แต่ไม่เคยลิ้มรสของอาหารนั้นว่าเป็นรสชาติอย่างไร อีกคนหนึ่งเรียนรู้ในอาหารมาแล้ว พร้อมทั้งยังได้ลิ้มรส

ในอาหารนั้นด้วย จึงรู้จักว่า อาหารแต่ละประเภทมีรสชาติเป็นอย่างไร ภายในใจความรู้สึกจึงมีความแตกต่างกันกับผู้รู้ตามตำราอย่างแน่นอน นี้ฉันใด ผลที่เรียนรู้จากปริยัติ และผลที่เกิดจากการปฏิบัติก็มีความแตกต่างกันฉันนั้น

ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงได้กล้าพูด ให้สาธารณชนได้รับรู้เอาไว้ อีกสักวันหนึ่งข้างหน้าถ้าหากว่าท่านมีความสนใจในการปฏิบัติในธรรมอยู่ ท่านก็จะรู้รสพระธรรมนั้นด้วยตัวท่านเองอย่างแน่นอน เมื่อถึงเวลานั้นแล้ว ท่านก็จะกล้าพูดให้ผู้อื่นฟังในรสชาติของธรรมอย่างกล้าหาญ หรือเหมือนคนหนึ่งถือผลไม้อยู่ในมือแต่ยังไม่ได้กิน ก็ไม่สามารถรู้ได้ว่ารสชาติของผลไม้นั้นเป็นอย่างไร ถ้าได้ลิ้มรสผลไม้นั้นด้วยตัวเองแล้ว จะรู้ได้ทันทีว่า มีรสเป็นอย่างนี้ๆ นี้ฉันใด การศึกษาในภาคปริยัติ แต่ไปวิพากษ์วิจารณ์ผลของการปฏิบัติของคนอื่น ว่าภาวนาผิดอย่างนั้นปฏิบัติผิดอย่างนี้ หรือว่าภาวนาถูกอย่างนั้น ปฏิบัติถูกอย่างนี้ นั่นเป็นเพียงการสุ่มเดาของคนโง่อวดฉลาดเท่านั้น แต่ผลของการปฏิบัติอย่างแท้จริงเป็นอย่างไรหารู้ไม่ เมื่อท่านยังไม่รู้จริงเห็นจริง ในผลของการปฏิบัติที่เกิดขึ้นกับตัวเองท่านอย่าเพิ่งไปอวดฉลาดหาทำนายคนนั้น หาทำนายคนนี้ว่า เป็นอย่างนั้นผิด เป็นอย่างนั้นถูก มันจะเข้าในคำว่า บอดอวดฉลาด โง่อวดรู้ บอดหลงทางอยู่ แต่ไปอวดรู้ บอกทางให้คนตาบอดด้วยกัน นี่เป็นเพียงให้ข้อคิดไว้แก่ท่านเท่านั้น ถึงตัวข้าพเจ้าเอง ได้อธิบายผลของการปฏิบัติให้ท่านได้อ่านอยู่ในขณะนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้ไปยืมผลของการปฏิบัติของใครๆ มาเขียนและไม่มีเจตนาที่จะอวดอ้างว่า ปฏิบัติดี เพื่อให้คนอื่นเกิดความเคารพเชื่อถือ แต่เขียนตามความเป็นจริง ที่ข้าพเจ้าได้รับผลจากการปฏิบัติมาเท่านั้น คนอื่นจะมีความคิดเห็นเป็นอย่างไรนั้น ให้เป็นเรื่องของคนอื่นไป ในชีวิตนี้ขอให้พูดความจริงทิ้งไว้กับโลกนี้ เพื่อให้ลูกหลานเกิดมาสุดท้ายภายหลัง ได้รับรู้เอาไว้เท่านั้น และเขาก็จะมีความสำนึกได้ว่า เมื่อปลายพระพุทธศาสนาก็ยังมีผู้ได้รับผลจากการปฏิบัตินี้ และสมกับคำว่า อรหนฺต อสุญฺโลโก ตราบใดยังมีผู้ปฏิบัติที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยอยู่ ในตราบนั้นพระอรหันต์ยังมีอยู่ในโลกนี้

แรกเริ่มที่ได้เข้าไปภาวนาปฏิบัติอยู่ในที่แห่งนี้ มีความผิดสังเกตในตัวเองเป็นอย่างมาก เช่น การพิจารณาอุบายธรรมในแง่ต่างๆ ด้วยปัญญา จะเกิดความกระจ่างชัดเจนมากทีเดียว พิจารณาในสัจธรรมใดจะเกิดความแยบคายได้ง่าย และหายความ

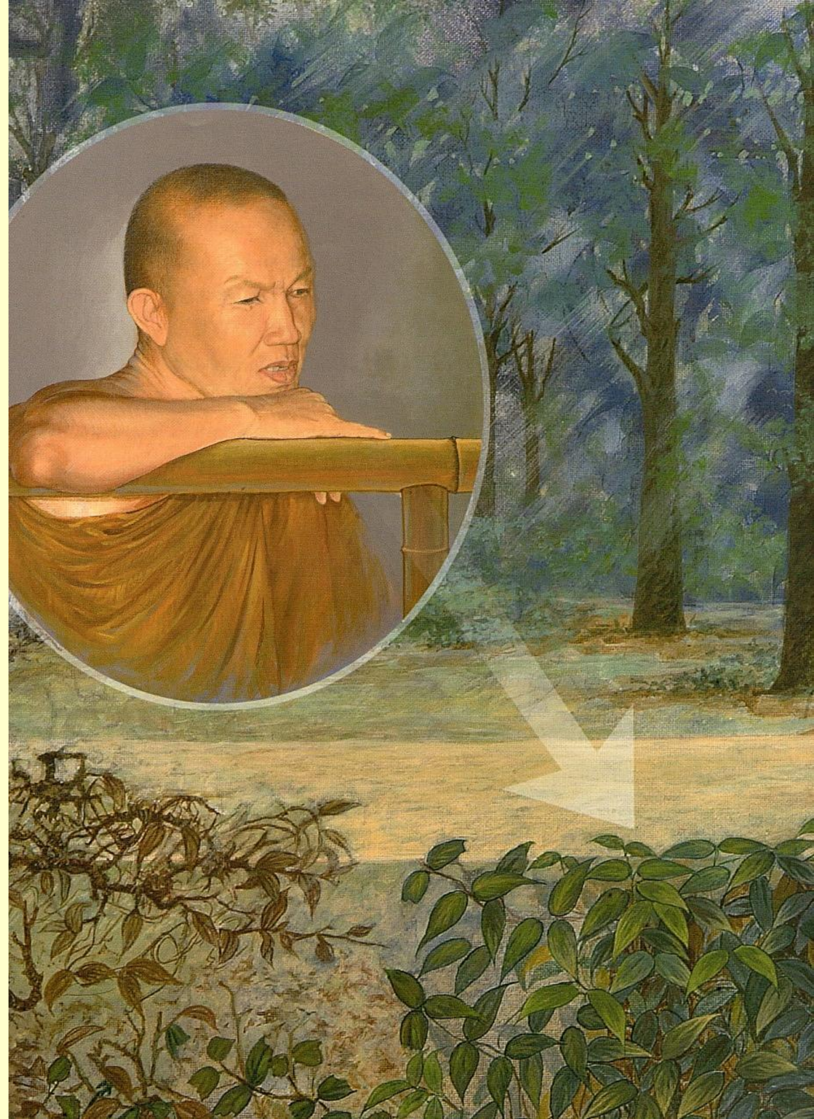
สงสัยภายในใจทันที การพิจารณาด้วยปัญญาให้เกิดความแยบคายนั้น เป็นศูนย์รวมแห่งปัญญาในสัจธรรมทั้งหลาย เพราะความแยบคายนั้นเป็นเครื่องทำลายความเห็นผิดและความยึดมั่นภายในใจโดยตรง เมื่อพิจารณาในปัญหานั้นๆ เกิดความแยบคายเมื่อไรความยึดมั่นภายในใจก็หลุดออกไปในทันที แต่ก่อนมาใจมีความลุ่มหลงในภพทั้งสามมาตลอด ก็เพราะใจถูก อวิชชา คือความไม่รู้จริงปิดบังเอาไว้มาช้านาน ไม่เคยใช้ปัญญาอบรมในสอนใจแต่อย่างใด แม้ความจริงที่มีอยู่ในตัวเอง และสิ่งภายนอกก็ไม่รู้เห็น ใจจึงได้เกิดความลุ่มหลง เกิดความเข้าใจผิดอยู่ตลอดเวลา เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาให้ใจได้รู้เห็นอย่างเปิดเผยแล้ว ความจริงจังได้ปรากฏขึ้นที่ใจ จึงได้รู้ว่า กิเลส สังขารได้ประกาศความเท็จให้ใจได้เกิดความลุ่มหลงอยู่ตลอดเวลา จนใจเกิดความเคยชิน มีความหลงใหลอยู่ในโลกนี้มายาวนาน บัดนี้ใจมีปัญญาเป็นพี่เลี้ยงแล้วคอยอบรมสั่งสอนใจให้รู้เห็นตามความเป็นจริงอยู่ตลอดเวลา ใจมีความรอบรู้ ใจมีความฉลาดมีความสามารถรู้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า อะไรจริง อะไรปลอม เมื่อใจมีความรอบรู้และมีเหตุผลอยู่อย่างนี้ ใจก็มีความเชื่อมั่นขึ้นมาในตัวเองว่า เมื่อใช้ปัญญาอบรมใจอยู่บ่อยๆ ใจก็จะค่อยๆ ตื่นตัวจากความเห็นผิดขึ้นมา นี่คือใช้ปัญญาอบรมใจให้รู้เห็นตามความเป็นจริงว่าของทุกสิ่งในโลกนี้ ย่อมตกอยู่ใน อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ด้วยกันทั้งสิ้น ในโลกนี้ไม่มีสิ่งใดนอกเหนือไปจากไตรลักษณ์นี้เลย

ที่ผ่านมาเคยใช้ปัญญาพิจารณาในสัจธรรม ในสิ่งที่หยาบๆ เกิดความแยบคายไปแล้ว ความยึดมั่นและความสงสัยได้ตัดขาดไป ไม่ต้องมีการพิจารณาในรอบที่สองอีกแต่อย่างใด นี่คือใจได้รับความรู้จริงเห็นจริงด้วยปัญญาอย่างชัดเจนแล้ว ความลังเลสงสัยก็ได้ถูกทำลายไปเป็นอัตโนมัติ ความถอดถอนในความรักในความชัง ความพอใจหรือไม่พอใจในสิ่งใดๆ ก็ได้ดับสูญออกจากใจไปในขณะนั้นทันที ในช่วงนั้น เหมือนได้รวบรวมเอาทั้งสามภพคือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ มารวมอยู่ในที่แห่งเดียวกัน วัฏจักรความหมุนเวียนไปมาอยู่ในภพทั้งสามเป็นอย่างไร อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดความลุ่มหลงทำให้เกิดตายอยู่ในภพทั้งสามนี้มายาวนาน ก็รู้เห็นเส้นทางของวัฏจักรนี้ทั้งหมด และรู้เห็นในวิธีที่จะยับยั้งใจตัวเอง ไม่ให้หมุนไปตามในวัฏจักรนี้อย่างชัดเจน รู้เห็นได้ชัดว่าการที่หมุนเวียนไปมาในวัฏฏะสงสารนี้ มีแต่จะเกิดทุกข์ มีโทษมีภัยอยู่ตลอดเวลา จึงใช้

ปัญญาพิจารณาให้มีความละเอียดมากขึ้นทั้งเรื่องอดีตที่ผ่านมา จนถึงปัจจุบันและพิจารณาโยงไปสู่อนาคต ที่จะเกิดต่อไปในภพชาติต่างๆ ว่าเป็นอย่างไร ความเข้าใจด้วยปัญญาที่เฉียบแหลม ก็รู้เห็นได้อย่างชัดเจน ทั้งสามภพไม่มีสิ่งใดๆ จะมาปิดบังตัวปัญญานี้ได้เลย ทุกอย่างจะรู้เห็น แทงทะลุปรุโปร่งไปเสียทั้งหมด

วิปัสสนา ได้เกิดขึ้น

ในวันหนึ่ง หลังจากการภาวนาปฏิบัติ และได้พักผ่อนพอสมควรแล้ว ในเวลาประมาณบ่าย ๓ โมงเย็น เป็นเวลาที่ออกมาเดินจงกรมตามปกติ ในขณะนั้นได้ออกมานั่งพักผ่อนอยู่ที่ระเบียงกุฏิ ได้มองไปเห็นเครือตูดหมูตูดหมา (เครือกระพังโหม) เกิดขึ้นที่ข้างทางเดินจงกรม หลายวันที่ผ่านมา เคยบอกให้เณรเอาออกมาแล้ว ๒ ครั้ง แต่เครือตูดหมูตูดหมาได้เกิดขึ้นในที่เดิมอีก ในช่วงนั้น ปัญญาเคยพิจารณาในสัจธรรมตามความเป็นจริงอยู่แล้ว และได้รู้เห็นในเหตุปัจจัย ที่พาให้เป็นไปในภพทั้งสามมาตลอด เมื่อมาเห็นเครือตูดหมูตูดหมา ก็น้อมมาเป็นอุบายในทางธรรมะในทันทีว่า เครือตูดหมูตูดหมานั้นก็เหมือนกับใจเรา มันเกิดขึ้นมาได้ด้วยเหตุปัจจัยในตัวมันเอง เมื่อใดหัวเครือตูดหมูตูดหมายังฝังอยู่ในดิน ปัจจัยที่จะให้เกิดขึ้นมาอีกนั้นมันเป็นเหตุผลต่อเนื่องกัน หัวตูดหมูตูดหมาก็จะดึงดูดเอาอาหารในพื้นดิน ขึ้นมาเลี้ยงลำต้นของมันเอง ถึงจะไปสับมันก็เป็นเพียงแก้ในปลายเหตุ เมื่อตัดเครือทิ้งไป เชื้อในการเกิดใหม่ยังมีอยู่ที่หัว ก็จะเกิดขึ้นมาอีกได้ ถึงจะตัดร้อยครั้งพันครั้ง เครือตูดหมูตูดหมาก็จะเกิดอีกไม่มีที่สิ้นสุดลงได้ ถ้าขุดเอาหัวตูดหมูตูดหมาขึ้นมาจากพื้นดินแล้ว เอามาตากแดดให้แห้ง หรือเอาไฟเผาให้เป็นเถ้าไปเสีย หัวตูดหมูตูดหมาก็จะไม่ได้เกิดอีกเลย นั่นคือทำลายเหตุปัจจัยของหัวตูดหมูตูดหมาให้สิ้นเชื้อหมดไปแล้วนี้ฉันใด ใจที่ไปก่อเกิดในภพชาติต่างๆ นั้น ก็เพราะใจยังมีเชื้อของกิเลสตัณหาพาให้เป็นไป เมื่อใดที่ได้ทำลายกิเลสตัณหา ให้หมดไปจากใจได้แล้ว ภพชาติต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นมาอีกนั้นก็หมดสิทธิ์ที่จะเกิดอีกต่อไป ในขณะนั้น ในความรู้สึก เหมือนใจมีความว่างไปเสียทั้งหมด เหมือนกับว่าโลกกับธรรมแยกออกจากกันเป็นคนละอย่าง ใจไม่มีความผูกพันในสิ่งใดๆ

ในช่วงนั้น สติปัญญามีความกล้าหาญมาก พิจารณาในสิ่งใดมีความแยบคายในทุกสิ่งไป อุบายนำมาใช้กับปัญญาก็เหมือนกันกับหลักที่เคยใช้พิจารณามาแล้ว ความแตกต่างกัน คือใจยอมรับความเป็นจริงจากปัญญานี้ทั้งหมด พิจารณาในสิ่งใดในมีความรู้เห็นเป็นไปตามหลักความเป็นจริงทั้งสิ้น ทั้งความแยบคาย ทั้งความหายสงสัยไปพร้อมๆ กัน หลักสำคัญคือตัวตัณหา เป็นตัวมาให้ใจได้ไปเกิดในภพน้อยภพใหญ่ ตัณหาพาให้เป็นไปในความทุกข์นั้น มีหลายเหตุมีหลายปัจจัยด้วยกัน ตัณหาคือความอยากในสุข จึงเป็นต้นเหตุที่สำคัญเป็นอย่างมากทีเดียว เป็นตัณหาความอยากอันละเอียดอ่อน และทำให้ใจได้เกิดความหลงได้ง่าย และหลงอย่างไม่รู้ตัว นั่นคือความอยากในกามคุณ ที่มนุษย์ทั้งหลายในโลกนี้พากันหลงอยู่ เพราะถือว่าเป็นความสุขในรสนิยม มีความพอใจในสิ่งใดมีความรักในสิ่งใด ได้ในสิ่งนั้นมาสมความตั้งใจ ถือว่าสิ่งนั้นเป็นความสุข หารู้ไม่ว่าความสุขเป็นเหตุแห่งความทุกข์เช่นกามคุณทั้งห้า มีรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ทั้งห้านี้เป็นของมีอยู่ในโลก พากันหลงเสพกันมาจนเกิดความเคยชิน ในขณะเสพก็ถือว่ามีความสุข แต่ผลคือความทุกข์ก็เกิดตามมา ก็พากันดิ้นรนเพิ่มความแสวงหาในกามคุณอีก ความทุกข์ก็เกิดขึ้นมาอีก จึงเป็นความสุขในกามคุณเป็นต้นเหตุ ความทุกข์เป็นผลที่ได้รับ เมื่อมีความหลงในกามคุณมาก ก็เกิดเป็นผลทุกข์มากเป็นเงาตามตัว

ในขณะนั้น มีปัญญาในขั้นละเอียดอย่างเต็มที่ มีความรู้เห็นรากแก้วของตัณหา คือความอยากได้ชัดเจน มีตัณหาความอยากอีกอย่างหนึ่ง เป็นต้นเหตุให้ได้กลับมาเกิดอยู่ในโลกนี้อยู่บ่อยๆ และมีความยินดีพอใจเป็นอย่างมาก ทุกคนในโลกนี้มีความปรารถนาเป็นอย่างยิ่ง นั่นคือตัณหา ความอยากในบุญกุศล ขออภัยกับท่านผู้อ่านทุกๆ ท่านไว้ในที่นี้ด้วย มันเป็นเรื่องที่ไม่ควรจะเขียนไว้ในที่นี้เลย แต่ก็จำเป็นต้องเขียนเอาไว้ ให้ถือว่า เป็นเรื่องของข้าพเจ้าเพียงผู้เดียว ท่านผู้อ่านอย่าเพิ่งเอาแบบอย่าง เมื่อถึงวันนั้นแล้ว ท่านก็จะรู้เห็นด้วยตนเองว่า ตัณหาส่วนละเอียด ที่ก่อให้เกิดความหลงนั้นเป็นอย่างไร ทำไมมนุษย์เราจึงได้มาเกิดอยู่ในโลกนี้จนหาทางออกไม่ได้ หนำซ้ำยังวนไปเวียนมาในสามภพกันอยู่ คำว่า กามภพ คือภพที่มีความหลงอยู่ในกามคุณ คำว่ากามมีอยู่ ๒ ประเภท ๑.วัตถุกาม ๒.กิเลสกาม วัตถุกาม หมายถึงทรัพย์สมบัติทุกชนิดที่เรามีอยู่ มีเงินทองข้าวของทุกชนิด อันเป็นกรรมสิทธิ์เฉพาะสิ่งของของเรารับผิดชอบอยู่ จะเป็นสิ่งที่มีชีวิต นานาชนิดที่เรามีอยู่ในสมมุติว่าสัตว์นี้เป็นของของเรา ทั้งสองนี้เรียกว่า วัตถุกาม หากันมาเสพ อุปโภค บริโภคอยู่ในโลกนี้เท่านั้น สมบัติเหล่านี้มีใครเป็นเจ้าของที่ตายตัวได้เป็นเพียงว่าสมบัติที่อาศัยในชั่วขณะ ที่ทุกคนยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น ถ้าใจไปหลงติดคิดว่ามันเป็นของของเรา จนเกิดความยึดติดผูกพันจนลืมตัว จะทำให้เกิดความเป็นทุกข์ภายในใจได้ เพราะวัตถุสมบัติเหล่านี้ตกอยู่ในอนิจจัง ความไม่เที่ยง ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามเหตุปัจจัย ความเข้าใจว่าเป็นของของเราตลอดไปนั้นหาใช่ไม่ ให้ถือว่าเป็นของเราชั่วคราวเท่านั้น อีกไม่กี่วันกี่ปี ตัวเราและทรัพย์สมบัติต่างๆ ก็จะได้พลัดพรากจากกันอย่างแน่นอน บางทีเรายังมีชีวิตอยู่ ทรัพย์สมบัติต่างๆ เกิดความหายนะก่อนตัวเราไป หรือทรัพย์สมบัติยังมีอยู่ แต่ตัวเราตายไปก่อนก็เป็นได้ สมบัติต่างๆ ก็ตกทอดไปยังลูกหลานได้อาศัยกันไป แม้ลูกหลาน ก็ไม่มีใครๆ เป็นเจ้าของสมบัติที่แน่นอนตายตัวเช่นกัน ทุกอย่างเป็นเพียงหามาเพื่ออาศัยเท่านั้น

ตั้งแต่พระบรมจักรพรรดิราช ที่เป็นผู้มีบุญญาบารมีที่สูงส่ง ทรัพย์สมบัติในโลกนี้เป็นสมบัติส่วนตัวอยู่ก็ตาม ก็มายึดเอาสมบัติของโลกนี้เป็นของส่วนตัวไม่ได้ เป็นเพียงครอบครองอาศัยกันอยู่ในขณะที่มีชีวิตอยู่เท่านั้น อีกไม่นานก็ต้องพลัดพรากจากกันอยู่นั่นเอง สมบัติของโลกทั้งหมดนี้ ถ้าใจเข้าไปยึดติดว่าเป็นของเราเมื่อไร เมื่อตายไปใจที่มีความห่วงอาลัยในสมบัติ ก็จะได้กลับมาเกิดรักษาสมบัตินี้อีกได้ แทนที่จะไปพักผ่อนอยู่เมืองสวรรค์ก็ไปไม่ได้ หรือบางทีอาจเป็นเปรต มาเฝ้าสมบัตินี้อยู่ก็อาจเป็นได้เช่นกัน ฉะนั้นอย่ามาหลงในสมบัติของโลกนี้เลย สมบัติของโลกนี้ย่อมทำให้มีความสุขทางใจแต่ไม่มากนัก ส่วนมากจะก่อให้เกิดความทุกข์ทางใจแทบทั้งสิ้น นี้จึงเป็นหน้าที่ของผู้ปฏิบัตินำมาพิจารณาอยู่เสมอ เพื่อจะได้ลดความยึดมั่นถือมั่นภายในใจลง

กิเลสกาม หมายถึงความรักความใคร่ อันเป็นไปในทางราคะ สื่อที่จะก่อให้เกิดราคะขึ้นภายในใจนั้นคือรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่นำมาสมมุติให้เกิดความกำเริบทางใจได้ ถึงจะมีกิเลสราคะฝังอยู่ที่ใจก็ตาม ถ้าไม่สมมุติเอารูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะมาประกอบเข้า กิเลสตัวราคะก็ไม่กำเริบขึ้นมาได้ เหมือนกับถ่านไฟที่มีไฟอยู่ ถ้าไม่เอาเชื้อของไฟเข้าไปใส่ ไฟก็ไม่ลุกขึ้นมาได้ ถ้าเอาเชื้อของไฟเข้าไปใส่ในไฟเมื่อไร ก็จะเป็นไฟลุกรุนแรงมากขึ้นนี้ฉันใด ถึงใจจะมีราคะ ถ้าไม่ไปสมมุติเอารูป เสียง กลิ่น รส

โผฏฐัพพะ ขึ้นมาสมมุติปรุงแต่ง ขยายผลแห่งความรักความใคร่ ใจก็จะไม่กำเริบเป็นอารมณ์ขึ้นมา นี่ก็เป็น กามภพ ที่มนุษย์และสัตว์โลกมีความข้องอยู่ มีความผูกพัน มีความยินดี มีความรักความใคร่จนเกิดความเคยชิน ทำให้ใจเกิดความหลงในสิ่งเหล่านี้จนลืมตัว เรียกว่า กามเสพติด เสพจนลืมตัว มนุษย์โลกทั้งหลายถือว่าเป็นเรื่องปกติ ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาไป การมีความเข้าใจอย่างนี้ มีความเห็นเข้าข้างตัวเองหรือเปล่า สิ่งใดที่ถูกกับกิเลสตัวเองก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาใช่ไหม ฉะนั้นคำว่าหลงในสิ่งที่เป็นธรรมดาก็เป็นดังนี้นี่เอง จึงได้เกิดตายในกามภพนี้มายาวนานจนถึงปัจจุบัน และจะหลงธรรมดาอย่างนี้ต่อไปในอนาคตชาติหน้า โดยไม่มีเวลาจะจบสิ้นลงได้

ในกามภพอีกรูปแบบหนึ่ง ที่มนุษย์เรามีความต้องการกันอยู่มากทีเดียว นั้นคือภพของสวรรค์ กามภพในสวรรค์นี้ที่เรียกว่าเป็นของทิพย์ มีความเพลิดเพลินหลงอยู่ในของทิพย์ พวกนี้เสพกามทางใจ ยิ่งมีความหลงใหลในกามยิ่งกว่าเมืองมนุษย์นี้เสียอีก ในเมืองสวรรค์นี้ เป็นสถานที่เริงรมย์ ถ้าใครได้ไปอยู่ก็จะเพิ่มความหลงมากขึ้น หารู้ไม่ว่าสวรรค์ก็ยังตกอยู่ในอนิจจัง ความไม่เที่ยง ทุกชีวิตไม่อยากจะลงมาเกิดเมืองมนุษย์ แต่ก็อยู่ไม่ได้ เพราะบุญกุศลที่สร้างไว้มีส่วนจำกัด ถึงกาลเวลาก็ได้ลงมาเกิดเป็นมนุษย์ตามเดิม ไม่มีใครๆ จะอยู่บนสวรรค์ตลอดไปได้ ฉะนั้น กามภพ ซึ่งเป็นภพที่หมกมุ่นอยู่ในกามคุณ จึงยากที่คนจะรู้ตัวได้ว่าเราตกอยู่ในความหลง นั่นคือหลงบุญตัวเอง หารู้ไม่ว่าบุญกับบาปเป็นของคู่กันแยกกันไม่ได้ เหมือนกับห่วงเกาะกันอยู่ ถ้าห่วงฝ่ายบุญมีกำลังใจก็มีความสุขอยู่บ้าง ถ้าห่วงของบาปมีกำลังก็เกิดความทุกข์ขึ้นมาที่ใจ ฉะนั้นใจดวงเดียวจึงรับทั้งบุญรับทั้งบาปที่มีอยู่ในกามภพนี้

บุญอีกประเภทหนึ่ง คือผู้ที่ทำสมาธิ ทำให้จิตมีความสงบในรูปฌาน เมื่อตายไปก็ได้ไปเกิดใน รูปพรหม บุญอีกประเภทหนึ่ง เป็นบุญที่เกิดจากการทำสมาธิ ให้จิตมีความสงบถึงขั้น อรูปฌาน เป็นบุญขั้นละเอียดอ่อน บุญดังกล่าวนี้ ไม่สามารถที่จะไปลบล้างบาปได้ เป็นเพียงอำนาจของบุญมีกำลังมากกว่า บังคับไม่ให้บาปฟูตัวขึ้นมาได้เท่านั้น เพราะบุญนี้เกิดขึ้นจากตัณหาคือความอยาก ตัณหามีสองอย่าง ๑.ตัณหาความอยากเป็นไปในทางที่เป็นบาป ๒.ตัณหาความอยากที่เป็นไปในทางบุญกุศล ฉะนั้นบุญกุศล จะเวียนวนอยู่ในภพทั้งสามนี้เท่านั้น แม้แต่บาปก็วนเวียนไปมาอยู่ในภพทั้งสามนี้เช่นกัน

เมื่อมารู้เห็นด้วยปัญญาว่า บุญและบาปเกิดขึ้นจากตัณหาคือความอยากอย่างนี้ และรู้ว่าตัณหาพาให้ใจมีความหมุนเวียนไปมาในภพทั้งสาม ต้องมีอุบายทำลายแห่งตัณหาเสีย เมื่อทำลายตัณหาให้หมดไปจากใจได้เมื่อไร เท่ากับว่าตัดเส้นทางของวัฏจักร การหมุนเวียนในภพทั้งสามนี้ได้แล้ว เมื่อปัญญามารู้เห็นตามความเป็นจริงอย่างนี้ จึงไม่มีภพใดเป็นที่อยู่อาศัยได้เลย ใจไม่มีความยึดติดอยู่กับสิ่งใดๆ จึงเรียกว่าใจมีความว่างเปล่า ใจไม่มีนิมิตหมายในสิ่งใดๆ ในสามภพ จึงมีความเวิ้งว้างในสามโลกธาตุนี้ ไม่มีสิ่งใดมาลี้ลับปิดบังในปัญญาระดับนี้แต่อย่างใด ความเป็นไปในความรู้สึกทางใจมีการเปลี่ยนไป ในอดีตที่ผ่านไปหลายปีที่ผ่านมาเหมือนกับว่าใจได้รับภาระอันหนักหน่วงในธาตุขันธ์ ไม่มีวันไหนเลยที่จะมีความเบากายและเบาใจได้เลย ใจจะอยู่เฉยไม่ได้จะหมุนไปตามกิเลสตัณหาอยู่ในกระแสโลกตลอดเวลา ใจได้หมุนไปตามกิเลสตัณหาไม่มีเวลาพักผ่อนแต่อย่างใด ไปรับเอาอารมณ์ที่ชอบใจ และอารมณ์ที่ไม่ชอบใจ ทำให้เกิดความว้าวุ่นขุ่นมัวเศร้าหมองเรื่อยมา หาเวลาเป็นของตัวเองไม่ได้เลย

ฉะนั้น การใช้ปัญญาพิจารณาในสิ่งที่ไม่เที่ยง และพิจารณาในทุกข์และเหตุให้เกิดทุกข์ จะเป็นความทุกข์ทางกายและความทุกข์ทางใจ ใช้ปัญญาอบรมสั่งสอนใจอยู่เสมอ เพราะใจมีความลุ่มหลงในกามคุณนี้เป็นอย่างมาก จึงเกิดความเห็นผิดความเข้าใจผิด มีความยึดติดอยู่ในกามคุณอย่างแนบแน่นทีเดียว ในเมื่อใจได้เห็นทุกข์ โทษ ภัย ในกามคุณแล้ว ก็จะเกิดความกลัว ไม่กล้าที่จะเข้าไปผูกพันยึดมั่นในกามคุณนี้อีก ปลีกตัวออกจากความห่วงอาลัยในภาพเก่าๆ ดังที่เคยเป็นมาให้ห่างไกล ใช้ปัญญามาพิจารณาทบทวนกระแสของกิเลสตัณหา จนใจได้รู้ว่า มีแต่ทุกข์นั้นเกิดขึ้น มีแต่ทุกข์เท่านั้นที่ตั้งอยู่เป็นคู่ของใจตลอดมา ส่วนอุบายปัญญาที่นำมาเป็นข้อมูลสอนใจนั้น ต้องมีพยานหลักฐานที่เป็นจริงมีความเชื่อถือได้อย่างฝังใจในเหตุและผล เมื่อใจได้รับข้อมูลที่เป็นจริงอย่างนี้ ใจพร้อมที่จะรับความจริง พร้อมที่จะตัดสินชี้ขาดในทันที ไม่มีความอาลัยติดใจในหมู่กิเลสตัณหานี้เลย เพราะใจได้รู้ตัวแล้วว่า ได้ถูกกิเลสตัณหาหลอกลวงให้เกิดความหลงใหล ทำให้ใจได้ลอยตามกระแสของโลกมายาวนาน มีความทุกข์ทรมานในการเกิดแก่เจ็บตายตลอดมา ถ้าปล่อยใจไปตามกิเลสตัณหานี้ต่อไป จะไม่มีช่องทางหลีกเลี่ยงจากความทุกข์นี้ไปได้เลย มีแต่จะจมอยู่ในความทุกข์อันเป็นผลที่เกิดจากกามคุณนี้อย่าง

ถอนตัวไม่ขึ้นเลยทีเดียว นับวันจะเป็นข้าทาสของกิเลสตัณหาตลอดไป ในเหตุการณ์อย่างนี้ไม่มีใครจะช่วยเราได้แล้ว เราจะต้องพึ่งสติปัญญาพึ่งความสามารถของตัวเองเท่านั้น ให้สมกับคำว่า ตนแลเป็นที่พึ่งของตน จะไปพึ่งคนอื่นทำไมเล่า

ใจในอดีตที่ผ่านมา ได้ถูกกิเลสตัณหาพาลอยแพไปในมหาสมมุตินี้มายาวนาน ไม่มีกาลเวลาเป็นอิสระเสรีเฉพาะตัวเองเลย อยู่ใต้อำนาจของกิเลสตัณหามาตลอด ในอดีตเป็นมาอย่างไร ในชาติปัจจุบันก็เป็นอยู่อย่างนั้น ในชาติปัจจุบันเป็นอย่างไร ในชาติอนาคตก็ต้องเป็นไปอย่างนั้น นี้คือใจได้ถูกกิเลสสังขารล้างสมองมาแล้ว จึงเรียกว่า ตโมตมะ ปรายโน มืดมาแล้วและจะมืดต่อไปไม่มีที่สิ้นสุดลงได้ มีแต่ความหลงใหลในสมมุตินี้โดยไม่มีขอบเขต จะเป็นเหตุให้เกิดทุกข์โทษภัยอย่างไร ก็มีความเข้าใจว่าถือเป็นเรื่องธรรมดาไป ความเสียใจความทุกข์ใจอย่างไรก็ให้เป็นเรื่องธรรมดาไป ไม่มีปัญญามาแก้ไขในสิ่งที่เป็นธรรมดาอย่างนี้บ้างเลย ในที่สุดก็จะลอยไปตามกระแสโลกต่อไป ก็ยากที่จะรู้ตัวตื่นตัวขึ้นมาได้ ก็จะปล่อยให้เป็นไปตามความหลงของใจ ไม่รู้ว่าอีกนานเท่าไรจึงจะรู้ตัว ใจมีความโลภ ใจมีความโกรธ ใจมีราคะ ใจมีความหลง ก็จะปล่อยให้มีความโลภ มีความโกรธ มีราคะ มีความหลง ก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาไป ใจมีอวิชชาตัณหา กิเลสสังขาร ก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา ไม่มีสติปัญญาศึกษาในเหตุผลของธรรมดานี้บ้างเลย ลักษณะอย่างนี้จึงอยู่ในขั้น ปทะปรมะ เป็นใจที่ด้านไม่มีสิทธิ์ที่จะดึงดูดธรรมะได้เลย เป็นใจที่พระพุทธเจ้าโปรดไม่ได้ หรือเป็นตโมตมะ เป็นใจที่มืดมา แล้วมืดไป ไม่มีปัญญามาแก้ไขปัญหาภายในใจนี้เลย ถ้าหากเป็นดอกบัว ก็ยังไม่มีตุ่มอยู่ในเหง้าบัวก็ว่าได้ ถ้าเป็นม้า ถึงจะเอาปฏักแทงลงไปจนถึงกระดูก ก็จะไม่ยอมวิ่งอยู่นั่นเอง ฉะนั้น เรื่องของธรรมดา จึงเป็นวิธีที่ผู้ไร้ปัญญานำมาแก้ตัว และหาข้ออ้างอยู่ตลอดเวลา และจะเอาธรรมดานี้เป็นข้ออ้าง จึงเป็นความเห็นที่เข้าทางของกิเลสตัณหาอย่างน่าเสียดาย

ในช่วงนั้น สติปัญญา ศรัทธา ความเพียร ความรู้เห็นทางใจ มีความพร้อมมากที่สุด พิจารณาในสัจธรรมใด ใจจะมีปัญญารอบรู้ไปทั้งหมด ไม่มีสิ่งใดตกค้างอยู่ภายในใจอันจะทำให้เกิดความงุนงงสงสัยลังเลแม้แต่น้อยเลย ทุกอย่างจะรู้เห็นตามความเป็นจริงนี้อย่างแจ่มแจ้ง ไม่มีสิ่งใดมาลี้ลับปิดบัง ถึงสายทางของวัฏสงสาร จะมีความสลับซับซ้อนอย่างไรก็มีความเข้าใจได้ทั้งหมด เว้นเสียแต่ผู้ไม่มีสติปัญญาเท่านั้นจึงจะเกิดหลงทางของ

วัฏฏะนี้ต่อไป ถึงตัวเองจะเคยเกิดเคยตายในวัฏจักรนี้มาแล้ว ก็ถือว่าเป็นของความฝันไป ไม่ต้องไปสนใจในสิ่งที่ผ่านมาแล้ว นั้นเป็นเพียงการท่องเที่ยวในอดีต จะไปคิดหาเพื่อประโยชน์อะไรเพราะได้ผ่านมาแล้ว ฉะนั้น การเกิดตายในภพทั้งสามที่ผ่านมา มันเป็นเรื่องของบุญและบาปที่เกิดขึ้นจากตัณหา คำว่า โลกวิทู ที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศว่า มีปัญญารู้แจ้งเห็นจริงในโลกทั้งสาม คือ กามโลก รูปโลก อรูปโลก โลกทั้งสามนี้เป็นที่ท่องเที่ยวของสัตว์โลกทั้งหลายเท่านั้น เรียกว่า วัฏจักร เป็นสถานที่วนเวียนไปมาของหมู่สัตว์โลกทั้งหลาย บางภพก็มีความสุข บางภพก็มีความทุกข์ ขึ้นอยู่กับผลบุญและบาปที่ตัวเองสร้างมา ผู้ได้บำเพ็ญสมาธิทำให้ฌานเกิดขึ้นได้ ก็มีความสามารถ บังคับควบคุมกิเลสตัณหาไว้ได้ ก็พอมีความสุขอยู่บ้าง เมื่ออำนาจของฌานได้เสื่อมไป ก็ได้กลับมาเกิดในกามโลกนี้เช่นเคย กิเลสตัณหาก็แสดงตัวขึ้นมาที่ใจ มีความรักมีความใคร่ในกามคุณเหมือนคนทั่วไป มีผัวเมียลูกหลานเหมือนมนุษย์โลกทั่วไป ฉะนั้นผู้ไปเกิดในรูปโลก อรูปโลก ก็ไม่ได้พ้นไปจากความทุกข์อยู่นั่นเอง ถ้าเช่นนั้น จะไปมัวเมาลุ่มหลงในภพทั้งสามนี้ทำไม ใช้ปัญญาพิจารณาดูให้รู้เห็นในภพทั้งสามนี้ ให้ใจได้รู้เห็นในความไม่เที่ยง การเปลี่ยนแปลงในภพทั้งสามนี้ให้ชัดเจน

ผู้จะหนีจากโลกทั้งสามนี้ไปได้ ต้องเป็นผู้ที่เพียบพร้อมด้วยสติปัญญาอันมีความฉลาดเฉียบแหลม ให้เข้าใจในคำว่า สัพเพ สังขารา อนิจจา สรรพสังขารทั้งหลาย เป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง ไม่มีสิ่งใดเป็นของที่แน่นอน มีความเกิดแล้วมีความเปลี่ยนไปสลายไปไม่คงที่ ไม่ว่าสังขารนั้นเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หรือสังขารนั้นเกิดขึ้นจากมนุษย์สร้างขึ้นมา จะเป็นสังขารที่มีวิญญาณครอง หรือสังขารที่ไม่มีวิญญาณครอง ทั้งหมดนั้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งสิ้น จะเปลี่ยนไปเร็วหรือช้านั้น ขึ้นอยู่กับเหตุและปัจจัยในตัวสังขารเอง แม้แต่สามภพก็ยังตกอยู่ในอำนาจของสังขารนี้ทั้งหมด ฉะนั้นไม่ควรไปยึดถือในรูปสังขาร จิตสังขาร ว่าเป็นของของเรา และเป็นตัวตนของเรา จะเป็นสังขารภายในและสังขารภายนอก สังขารที่อยู่ใกล้ สังขารที่อยู่ไกล สังขารที่เป็นส่วนหยาบ และสังขารที่เป็นส่วนละเอียด ล้วนแล้วแต่เป็นของที่ไม่เที่ยงทั้งนั้น แม้แต่บาปบุญคุณโทษ ก็ยังตกอยู่ในอำนาจของสังขารนี้ทั้งสิ้น จะเอาสังขารในสิ่งใดเป็นที่พึ่งที่แน่นอนไม่ได้เลย สัตว์โลกทั้งหลายที่มีความทุกข์ ร้องไห้น้ำตาแทบเป็นสายเลือด ก็เพราะมาหลงใหลในสังขาร

เหล่านี้นี่เอง ถึงสังขารนั้นจะสมมุติให้เป็นตัวตนของเรา หรือสมมุติว่าเป็นของของเราอยู่ก็ตาม นั่นเป็นเพียงสมมุติเท่านั้น เมื่อสมมุตินั้นมีการเปลี่ยนไป ก็เกิดความทุกข์ใจมิใช่หรือ ดังนั้นความทุกข์ใจจึงมีให้เกิดจากเหตุปัจจัยได้หลายอย่าง แต่ละอย่าง ถึงเหตุจะไม่เหมือนกัน แต่ผลทุกข์เหมือนกัน

คำว่า ทุกข์นั้นมีศูนย์รวมแห่งเดียวคือใจ หรือสุขก็มารวมแห่งเดียวคือใจเช่นกัน ฉะนั้น ความทุกข์จึงไม่มีใครๆ ต้องการ ตลอดถึงสัตว์ดิรัจฉานก็แสดงความไม่ต้องการเช่นกัน ถึงจะไม่ต้องการ เมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว ก็ต้องได้รับทุกข์อยู่นั่นเอง เพราะเหตุให้เกิดทุกข์ได้สร้างไว้แล้ว จะต้องได้รับผลเหมือนกันทุกคน เหตุให้เกิดทุกข์นั้น เราจะสร้างขึ้นด้วยความเจตนา หรือไม่เจตนาก็ตาม เมื่อผลเกิดขึ้นจะต้องกระทบถึงใจแน่นอน จะกระทบมากน้อยอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยที่สร้างขึ้นมา เหตุปัจจัยภายนอกที่ทำให้ใจได้รับทุกข์นั้นมาก แม้ฤดูกาลที่เป็นธรรมชาติของโลกก็ทำให้ใจเกิดความเป็นทุกข์ได้ เช่น ร้อนเกินไป หนาวเย็นเกินไป ฝนตกหนักเกิดน้ำท่วมไปมาไม่สะดวก ก็ทำให้เกิดความทุกข์ได้เช่นกัน ร่างกายมีการเจ็บป่วยด้วยโรคนานาชนิด แม้กระทั่งอิริยาบถต่างๆ ที่ใช้กันอยู่ประจำวันก็เป็นทุกข์ขึ้นมาได้ ยืนนานเกินไป นั่งนานเกินไป นอนนานเกินไป ถึงจะเป็นเรื่องของร่างกาย แต่ก็กระทบทางใจให้เกิดเป็นทุกข์ได้ ฉะนั้นจึงเปลี่ยนอิริยาบถอยู่บ่อยๆ เห็นรูปที่ไม่ชอบใจ ได้ฟังเสียงที่ไม่ชอบใจ มีคนว่าร้ายใส่ความดุด่าว่าคำหยาบคาย ก็เกิดทุกข์ทางใจ แม้มีความปรารถนาในสิ่งใด ไม่สมความตั้งใจที่ต้องการ ก็เกิดทุกข์ในทางใจได้ทั้งนั้น อุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นในขันธ์ห้า มีรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ว่าเป็นอัตตาตัวตน ไม่ว่าผู้นั้นจะอยู่ในฐานะอะไร ย่อมได้รับผลกระทบในความทุกข์ทางใจด้วยกัน จึงเรียกว่า เป็นศูนย์รวมแห่งทุกข์ทั้งปวงก็ว่าได้

นิสัยของผู้จะหนีไปจากภพทั้งสามนั้น ไม่มีการต่อรองกับกิเลสตัณหาอีกต่อไป ไม่เป็นมิตรกับกิเลสไม่เป็นเพื่อนกับตัณหา เพราะชาติภพที่ผ่านมาเราเสียเปรียบกับกิเลสตัณหามาแล้ว ในชาตินี้จะเป็นชาติสุดท้ายของเรา กิเลสตัณหาจะเอาอะไรมาต่อรองอีก สติปัญญาจะไม่รับเงื่อนไขอะไรทั้งสิ้น กิเลสตัณหาหลอกเราให้หลงในขันธ์ห้าว่าเป็นตน ใจได้หลงกลลวงของกิเลสตัณหามาแล้ว บัดนี้เรามีสติปัญญารู้เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของกิเลสตัณหา จะไม่หลงในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ว่าเป็นตัวตนอีกแต่อย่างใด ใจได้

เคยอาศัยอยู่กับรูปธรรมและนามธรรมนี้มาแล้ว ในชาตินี้จะได้อาศัยธาตุสี่ ขันธ์ห้าอันเป็นชาติสุดท้าย เพราะธาตุสี่ขันธ์ห้ายังมีการเกิดดับไปตามเหตุปัจจัยในโลกนี้ ดังคำว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นก็มีการแตกดับไปเป็นธรรมดา ใจได้มาหลงผิดในสิ่งที่เกิดดับนี้จนนับชาติไม่ถ้วนประมวลไม่ได้ ในชาติก่อนเป็นมาอย่างไรเกิดมาในชาติปัจจุบันนี้ก็เป็นอย่างนั้น หรือชาติอนาคตที่จะไปเกิดใหม่ ก็จะเป็นธาตุสี่ขันธ์ห้านี้เช่นกัน ธาตุสี่และขันธ์ห้าเกิดมาในชาติไหนก็ต้องดับไปในชาตินั้น เมื่อมีสติปัญญารู้เท่าเห็นจริงของธาตุสี่และขันธ์ห้า ว่ามีการเกิดดับซ้ำซากอยู่อย่างนี้ จิตก็จะเกิดความเบื่อหน่ายทอดอาลัยในเรื่องธาตุสี่ขันธ์ห้า โดยไม่มีความห่วงใยแต่อย่างใด

วิปัสสนาญาณได้เกิดขึ้น

วิปัสสนาญาณนี้ เป็นญาณที่กล้า เกิดขึ้นเพื่อประหารอาสวะกิเลสตัณหาโดยเฉพาะ ญาณนี้เกิดขึ้นแล้ว ตั้งอยู่ไม่ได้นาน เมื่อประหารกิเลสตัณหาอาสวะหมดไปจากใจโดยตรงแล้วก็ยุบตัวอันตรธานไป เหมือนไฟที่ไหม้กระดาษ หรือไหม้นุ่นและสำลีเมื่อกระดาษ นุ่นสำลีหมดเชื้อไฟแล้ว ไฟก็ต้องหมดไป นี้ฉันใด วิปัสสนาญาณเผาผลาญอาสวะกิเลสตัณหาให้หมดไปจากใจก็ฉันนั้น ถ้าวิปัสสนาได้เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติเมื่อไรวิปัสสนาญาณจะไม่มีการเสื่อมไปในท่ามกลางเหมือนสมาธิ หรือฌานแต่อย่างใด เพราะสมาธิและฌานยังตกอยู่ในขั้นสังขารฝ่ายโลกีย์ ยังตกอยู่ในอนิจจัง ความไม่เที่ยงเกิดขึ้นได้ต้องเสื่อมไปได้ และทำให้เกิดขึ้นได้ ส่วนวิปัสสนาญาณนั้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วไม่มีการเสื่อมในท่ามกลางจนกว่าจะทำลายอาสวะกิเลสตัณหาให้หมดไป วิปัสสนาญาณ ก็หมายถึงปัญญาขั้นละเอียดสูงสุด ที่ผู้ปฏิบัติทั้งหลายต้องการให้ปัญญาในระดับนี้เกิดขึ้นเป็นอย่างมาก แม้ความอยากให้ปัญญาเกิดขึ้น จะเป็นตัณหาความอยากในทางที่ดี แต่อุบายวิธีที่นำมาภาวนาปฏิบัตินั้น เป็นคนละสายทางกันเข้ากันไม่ได้เลย ส่วนใหญ่จะสอนกันว่า ทำสมาธิให้จิตมีความสงบแล้วปัญญาจะเกิดขึ้น เมื่อปัญญาเกิดขึ้นแล้ว ก็จะละในกิเลสตัณหาทำลายอาสวะให้หมดไปจากใจ ส่วนใหญ่จะสอนกันอย่างนี้ ผู้ปฏิบัติที่ไม่มีการศึกษาก็เชื่อตามครูอาจารย์ของตัวเอง ก็ต้องทำตามที่ครูอาจารย์สอน คิดว่าปัญญา

ต้องเกิดจากสมาธิความสงบแน่นอน นี้คือความไม่เข้าใจในวิปัสสนาญาณว่า มีอุบายวิธีที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างไร ให้ตามอ่านต่อไปท่านจะได้รู้

อุบายวิธีการทำสมาธิให้จิตมีความสงบนั้น ขอปฏิเสธมาในที่นี้เลยว่าจะไม่ทำให้เกิดปัญญาแต่อย่างใด ในสมัยพระพุทธเจ้าของเราเมื่อครั้งพระองค์ยังบวชใหม่ๆ พระองค์ก็ได้ไปฝึกทำสมาธิความสงบ ได้ถึงฌานระดับสูงมาแล้ว และทำสมาธิความสงบต่อเนื่องกันอยู่นาน พระองค์เจ้าของพวกเราเป็นผู้สร้างบารมีด้วยปัญญาธิกะ มีปัญญาในการสร้างบารมีมามีความสมบูรณ์อย่างเต็มที่ เรียกว่าเป็นผู้มีปัญญาบารมีมาแล้วอย่างพอตัว ในเมื่อพระองค์ได้ฝึกทำสมาธิกับดาบสทั้งสอง ก็มีความสงบอย่างเต็มที่แล้ว ทำไมปัญญาของพระองค์จึงไม่เกิดขึ้นบ้าง ไปอ่านตำราดูบ้างซิ หรือสมาธิเราเป็นสมาธิความสงบแบบใด หรือสมาธิความสงบของเรามีความยิ่งใหญ่ไปกว่าสมาธิของพระพุทธองค์อย่างนั้นหรือ เราเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธก็ควรสอนกันในวิธีปฏิบัติแบบชาวพุทธ และภาวนาปฏิบัติกันแบบผู้นับถือศาสนาพุทธบ้างซิ ไม่ควรที่จะเอาหลักการของพวกดาบสฤๅษี เข้ามาปนเปกับพุทธศาสนามากนัก ตัวเองภาวนาแบบดาบสฤๅษีแต่มาประกาศตัวเองว่าภาวนาแบบชาวพุทธนี่กระไรอยู่ ผู้สอนควรได้ศึกษาหลักปัญญาวิมุติและหลักเจโตวิมุติให้เข้าใจ แยกหมวดหมู่ให้เป็น และอ่านประวัติของพระอริยสาวกในสมัยครั้งพุทธกาลให้เข้าใจ ว่ากลุ่มมีนิสัยปัญญาวิมุติมีการเริ่มต้นในการปฏิบัติอย่างไร กลุ่มมีนิสัยเจโตวิมุติมีการเริ่มต้นปฏิบัติกันอย่างไร ต้องแยกออกจากกันมิใช่ว่ามีการสอนและปฏิบัติเหมือนกันทั้งหมด เพราะนิสัยผู้เป็นปัญญาวิมุติและนิสัยผู้เป็นเจโตวิมุติไม่เหมือนกันเหมือนโรคของคนป่วยไม่เหมือนกัน หมอก็ต้องแจกยาให้ถูกกับโรคคนป่วยแต่ละคนแต่ละกลุ่มไป นี้ฉันใด อุบายวิธีการปฏิบัติของผู้มีนิสัยปัญญาวิมุติ และเจโตวิมุติ ก็ฉันนั้น

ขออภัยที่อธิบายนอกเรื่องของวิปัสสนาญาณไป การอธิบายอย่างนี้ก็เพื่อให้เราได้รู้ที่เกิดขึ้นของวิปัสสนาญาณ ให้ท่านผู้อ่านได้รู้และได้เข้าใจในเหตุผล ไม่ให้เกิดความสับสนแก่ท่านผู้อ่าน ว่าวิปัสสนาญาณ มีสายทางให้เกิดด้วยอุบายวิธีใดกันแน่ ท่านจะได้เข้าใจในคำว่าวิปัสสนาญาณได้อย่างถูกต้อง เมื่อหากท่านไม่เข้าใจในจุดใด ข้าพเจ้าพร้อมที่จะให้ความกระจ่างและเป็นที่ปรึกษาแก่ท่านได้ แต่ก็ต้องพูดกันอย่างมีเหตุผลเพราะความจริงจะหนีจากหลักความจริงไม่ได้ ข้าพเจ้าจะอธิบายในจุดเริ่มต้นที่เป็นจุดแรก มีอุบายในการปฏิบัติอย่างไร ให้เราได้สังเกตดูว่า มีบุคคลที่เป็นปุถุชนธรรมดา เมื่อเขาเหล่านั้นเข้าไปหาพระพุทธเจ้าแล้ว พระพุทธเจ้าให้อุบายในการเปลี่ยน มิจฉาทิฏฐิความเห็นผิดให้เขาตั้งอยู่ใน สัมมาทิฏฐิความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรม เพราะทุกคนที่ไปหาพระพุทธเจ้านั้นมีแนวความคิดเป็นของตัวเองอยู่แล้ว แต่ความคิดนั้นเป็นความคิดไปตามกระแสโลก จึงขัดต่อแนวทางมรรคผลนิพพาน ฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงให้อุบายเปลี่ยนความคิดที่เป็นทางโลกให้กลับมาคิดในทางธรรม เอาอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มาเป็นอุบายในการคิด ให้เขาเหล่านั้นรู้เห็นในหลักความเป็นจริง เมื่อเขาคิดตามหลักความเป็นจริงอยู่บ่อยๆ ก็จะเกิดความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรมตามความเป็นจริง จึงเรียกว่า สัมมาทิฏฐิปัญญาความเห็นชอบ เอาปัญญาความเห็นชอบนี้พิจารณาในความเป็นจริงอยู่บ่อยๆ จึงเป็นสัมมาสังกัปโป จึงเรียกว่าปัญญาได้เริ่มก่อตัวขึ้นแล้ว ใช้ปัญญาพิจารณาในสิ่งต่างๆ ให้เป็นไปตามไตรลักษณ์ ความแตกฉานของปัญญา ความรู้เห็นทางปัญญาก็เกิดความชัดเจนมากขึ้น จึงเรียกว่าวิปัสสนา ในคำว่าวิปัสสนา ก็หมายถึงปัญญานั่นเอง จึงเป็นปัญญาในวิปัสสนา เมื่อมาถึงขั้นวิปัสสนาปัญญาแล้ว ความรู้เห็นในสัจธรรมก็เป็นไปในไตรลักษณ์ มีความชัดเจนตัดความงุนงงสงสัยลังเล พิจารณาในสิ่งใดก็เกิดความแยบคายความยึดมั่นถือมั่นก็มีการถอนตัว เพราะรู้เห็นในความจริงในสรรพสังขารทั้งหลาย เมื่อปัญญาในวิปัสสนา เกิดมีความสมบูรณ์อย่างเต็มที่แล้ว จึงได้เกิดปัญญาขั้นละเอียดสูงสุดยอดขึ้น จึงเรียกว่าวิปัสสนาญาณ ให้ท่านทั้งหลายได้พิจารณาเรียบเรียงให้ถูกกับความหมายในคำว่าปัญญาเกิด ดังที่ได้อธิบายและเรียบเรียงมานี้ ไม่มีในคำว่า ปัญญาเกิดจากสมาธิความสงบแต่อย่างใด สมาธิเป็นเพียงอุบายเสริม ให้ปัญญาเกิดความชัดเจนเท่านั้น

วิปัสสนาญาณ เรียกอีกคำหนึ่งว่า ภาวนามยปัญญานั่นเอง ปัญญาในระดับนี้นี่เองจะทำให้เกิดผลเป็นปฏิเวธ หมายถึงมรรคผลนิพพาน ในเมื่อปัญญาในวิปัสสนาญาณเกิดขึ้น จะเข้าไปลบล้างกิเลสตัณหาในขั้นละเอียดให้หมดไปจากใจ ไม่มีอาสวะส่วนใดหลงเหลืออยู่ในขันธ์ทั้งห้าแต่อย่างใด ตัวสมุทัยคือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เคยฝังแน่นอยู่ในใจมาก่อน ที่พาให้ใจได้ไปก่อภพก่อชาติ เวียนไปมาอยู่ในวัฏสงสาร ก็จะถูกวิปัสสนาญาณสังหารให้หมดสิ้น ความเกิดเป็นภพเป็นชาติอีกต่อไปจะมีมากจากไหน ถ้า

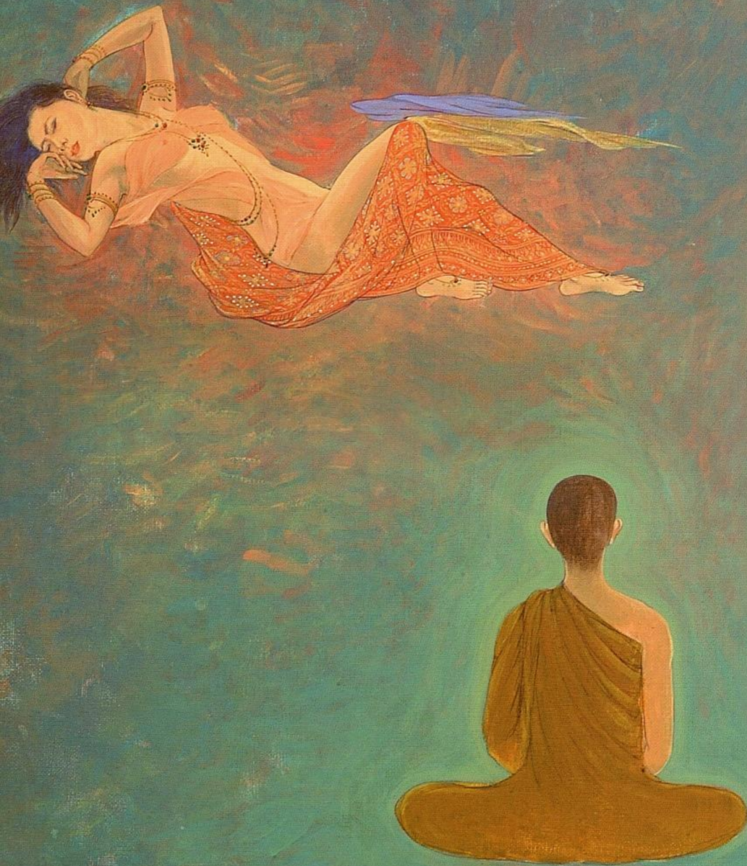
ภพชาติไม่มี ความสุขความทุกข์ก็หมดสภาพไป เมื่อใจไม่มีเชื้อคือกิเลสตัณหา ในเมื่อนั้นประตูแห่งพระนิพพานก็เปิดรับทันที คำว่ากระแสแห่งพระนิพพาน จะมีเฉพาะพระอริยเจ้าเท่านั้นจะเข้าถึงได้ ขั้นต่ำคือพระอริยเจ้าขั้นพระโสดาบัน เส้นทางที่ตรงต่อกระแสพระนิพพานนั้นมีเฉพาะพระพุทธศาสนาเท่านั้น ชาวพุทธทั้งหลายอยากจะไปพระนิพพานกันทั้งนั้น แต่จะมีสักกี่ท่าน ที่จะเข้ากระแสแห่งพระนิพพานได้ในชาตินี้ ส่วนพวกเรากำลังเดินตามรอยของพระพุทธเจ้าอยู่ ก็ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวทางของพระพุทธเจ้าให้ถูกต้อง พระพุทธเจ้าได้วางเส้นทางไว้แล้วอย่างชัดเจน ดังพวกเราได้รู้กันอยู่ในมรรค ๘ ที่พระพุทธเจ้าได้เรียบเรียงในวิธีปฏิบัติเอาไว้แล้ว ไม่ควรที่จะไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงจากแนวทางเดิม ถ้าเอาตามหลักเดิมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้เป็นดังนี้ สัมมาทิฏฐิ ปัญญาความเห็นชอบ สัมมาสังกัปโป การดำริพิจารณาให้เป็นไปตามหลักความเป็นจริงอย่างชอบธรรม นี้เป็นหลักของปัญญา ต้องตั้งหลักไว้ก่อน สัมมาวาจา เจรจาชอบ สัมมากัมมันตะ มีการงานที่ชอบธรรม สัมมาอาชีวะ หาเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ นี่เป็นหลักของหมวดศีล สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ นี่เป็นหลักของสมาธิ ถ้าจะปฏิบัติตามเส้นทางเดิมของพระพุทธเจ้าที่วางเอาไว้ จะออกมาเป็น ปัญญา ศีล สมาธิ ถ้าไม่เชื่อตามนี้ ให้ท่านได้ไปเปิดดูในมรรค ๘ ก็แล้วกัน นี่เป็นหลักเดิมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้อย่างชัดเจน

ขอย้อนกลับมาหาเครือกระพังโหมอีกครั้ง ข้าพเจ้าได้เครือกระพังโหมมาเป็นอุบายในการใช้ปัญญาพิจารณา ปัญญาที่เกิดขึ้นในครั้งนั้น ไม่เหมือนกับปัญญาที่เคยพิจารณามาก่อน ปัญญาในระดับนี้เพิ่งเกิดขึ้นในครั้งนั้น และก็รู้ชัดเลยว่าปัญญาเราได้เกิดขึ้นแล้ว เป็นปัญญาที่มีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว มีความละเอียดแหลมลึกเลยทีเดียว เมื่อปัญญามีความละเอียดขนาดไหน ญาณรู้ก็รู้ละเอียดไปพร้อมๆ กัน จึงเป็นภาวนามยปัญญาหรือวิปัสสนาญาณ เป็นปัญญาญาณประหารกิเลสตัณหาให้หมดไปจากใจโดยตรง เป็นปัญญาที่ถอนรากถอนโคน ดังคำว่า สมูลัง ตัณหัง อัพภุยหะ เป็นปัญญาที่ถอดถอนกิเลสตัณหากับทั้งมูลรากได้แล้ว เป็นปัญญาที่เข้าไปทำลายกงกำของวัฏจักรให้หยุดหมุนพังทลายลง เป็นปัญญาที่ลบล้าง สังขารและสมมุติทั้งหลายให้สูญสิ้นไป เป็นปัญญาที่เปิดเผยความลับของทั้งสามโลก โดยไม่มีสิ่งอื่นใดมาปิดบัง เป็นปัญญาที่ตัดกระแสทั้งสามโลกให้พ้นไป เป็นปัญญาที่ไปลบล้างกิเลสตัณหาน้อยใหญ่ที่อาศัยอยู่กับรูปธรรมและนามธรรมให้หมดสิ้นไป ถึงจะมีรูปขันธ์ คือธาตุทั้งสี่ มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ก็เป็นธาตุอันบริสุทธิ์ ถึงจะมีตา หู จมูก ลิ้น กาย ก็ไม่มีกิเลสตัณหาอะไรมาแอบแฝง เป็นอายตนะล้วนๆ นามขันธ์คือเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็นนามขันธ์ล้วนๆ ไม่มีกิเลสตัณหาจะนำพาให้ไปเกิดเป็นภพเป็นชาติอีกต่อไป จึงให้นามชื่อว่า นิโรธ ดังนี้

นิมิตเห็นผู้หญิงเข้ามาหา

หลังจากได้อุบายธรรมจากเครือตูดหมูตูดหมาในบ่ายวันนั้นแล้ว อุบายปัญญาก็เกิดต่อเนื่องกันดังที่ได้อธิบายผ่านมาแล้ว ใช้ปัญญาพิจารณาต่อเนื่องกันตั้งแต่บ่าย ๓ โมงเย็น จนถึงเวลา ๑๘.๐๐ น. เมื่อปัญญาพิจารณารู้แจ้งเห็นจริงในสามแดนโลกธาตุสิ้นไปแล้วไม่มีสิ่งใดเหลือหลอในสามภพ ไม่มีสิ่งใดจะไม่รู้ไม่เห็น หรือจะเรียกว่าปัญญาล้างโลกก็ว่าได้ ใจไม่มีความติดใจในสามโลก ทั้งสามโลกก็ไม่มีจุดใดใจจะไม่รู้ โลกก็เป็นโลก ธรรมก็เป็นธรรม แยกกันออกอย่างรู้เห็นได้ชัดเลยทีเดียว เรียกว่าธรรมไม่ติดกับโลก โลกไม่ติดกับธรรม เหมือนกับทองคำอันบริสุทธิ์ที่ได้แยกออกจากก้อนแร่ได้แล้ว ไม่มีทางจะเข้าไปเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้อีกเลย ในขณะใจต้องการพักอยู่ในความสงบ ก็เริ่มเข้าที่ตั้งแต่เวลา ๑๘.๐๐ น. ตามปกติข้าพเจ้าเป็นนิสัยทำสมาธิมีจิตสงบง่ายอยู่แล้ว เมื่อกำหนดจิตลงสู่สมาธิไม่กี่นาที จิตก็ลงถึงความสงบได้อย่างเต็มที่ จนถึงเวลาตี ๔ จิตก็เริ่มถอนตัวออกมานิดๆ ในขณะนั้น ปรากฏเป็นนิมิตเกิดขึ้น มีผู้หญิงสาวคนหนึ่งมีความสวยงามมากไม่มีผู้ใดในโลกนี้จะมีความสวยเทียบเท่าได้เลย มีรูปร่างกลางตัวสวยได้สัดส่วน เครื่องแต่งตัวเครื่องประดับ ผ้านุ่งห่มไม่รู้ว่าทำด้วยอะไร มีความสวยไปเสียทั้งหมด ในขณะนั้นนางได้เดินเข้ามาหาข้าพเจ้าบนกุฏิ มีความยิ้มแย้ม เหมือนกับว่าเป็นคนที่เคยรู้จักกันมาก่อนหลายชาติแล้ว ขณะนั้นเหมือนกุฏิเล็กๆ ได้ขยายออก เป็นกุฏิใหญ่พอสมควร

ในขณะนั้นข้าพเจ้าก็ไม่ถามอะไร เพียงคิดได้ว่า ผู้หญิงสาวนี้เข้ามาในที่นี้เพื่อต้องการอะไร ในขณะนั้นหญิงสาวก็เปลื้องเสื้อผ้าชั้นนอกออกมีสายตายิ้มใส่ข้าพเจ้าอย่างหวานหยดย้อยทีเดียว แสดงความรักใคร่ต่อข้าพเจ้าอย่างเห็นได้ชัดทีเดียว จิตข้าพเจ้าก็

เฉยๆ ไม่มีความรู้สึกอะไร จากนั้นอีกหญิงสาวก็ได้ถอดเสื้อผ้าที่นุ่งห่มออกหมดทั้งตัว แล้วแสดงมายาออกมาหลายทาง เพื่อให้ข้าพเจ้าเกิดความรัก สนองความต้องการ ข้าพเจ้าก็มีจิตที่นิ่งเฉย มีความระวังตัวอยู่ว่าหญิงสาวคนนี้จะทำอะไรกันกับเรา ในขณะเดียวกันหญิงสาวก็กระโดดเข้ามาหวังกอดตัวของข้าพเจ้า ในขณะนั้นข้าพเจ้าก็ได้กำหนดจิตเพื่อเพ่งเอาไว้แล้ว ในขณะที่หญิงสาวกระโดดเข้ามา ข้าพเจ้าก็ได้กำหนดจิตปะทะเอาไว้อย่างรุนแรง หญิงสาวก็กระเด็นออกไป หญิงสาวเห็นท่าไม่เป็นผลสำเร็จ ก็หอบเอาเสื้อผ้าทั้งหมดออกจากกุฏิไปแล้วไปนั่งร้องไห้อยู่ข้างกุฏิ มีการพรรณนาทั้งร้องไห้ด้วยความผิดหวัง ทั้งร้องไห้ทั้งบ่นว่า นับแต่พี่กับตัวดิฉัน ได้ร่วมสุขได้ร่วมทุกข์กันมายาวนาน นับกัปนับกัลป์ไม่ได้ ดิฉันมีความผิดอะไร จึงได้ละทิ้งดิฉันไป ทำไมจึงไม่คิดถึงความหลังในครั้งที่มีความรักกัน อยู่ร่วมกันมาก็มีความสุขดีต่อกันอยู่แล้ว ทำไมพี่จึงได้ตัดช่องแคบไปเพียงผู้เดียว นับแต่บัดนี้เป็นต้นไป พี่กับน้องจะไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันอีกแล้ว ทั้งร้องไห้ทั้งบ่นพรรณนาแห่งความรักต่อกันได้พังทลายลง นับแต่บัดนี้เป็นต้นไป ดิฉันจะไม่พบเห็นหน้าพี่ต่อไปอีกจนกว่าดินฟ้าจะสลาย จากนั้นหญิงสาวก็ได้เดินลงบันไดไป ทั้งเดินทั้งบ่นทั้งร้องไห้ไปด้วยความผิดหวัง จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา

จากนั้นก็ได้ใช้ปัญญาพิจารณาดูว่า หญิงสาวคนนั้นเป็นใครมาจากไหน ในญาณทัสสนะ ก็มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหญิงสาวนี้ทั้งหมดว่าเป็นมาอย่างไร มีความเกี่ยวข้องกับข้าพเจ้าได้อย่างไรบ้าง เรื่องหญิงสาวดังกล่าวนี้ขอมอบให้ท่านผู้อ่านพากันวิจัยพิจารณ์กันเอง ใครจะตีความกันอย่างไร คิดว่าท่านคงตีความหมายกันได้พอสมควร หลังจากนั้นแล้วข้าพเจ้าก็เข้าที่ทำสมาธิ จิตก็มีความสงบอย่างเต็มที่จนถึงเวลา ๖ โมงเช้า จิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิส่วนละเอียดออกมา แต่ก็ไม่ได้ถอนออกมาหมดดังที่เคยเป็นมา ในระหว่างจิตกับกายยังแยกออกจากกันอยู่ จะเคลื่อนไหวไปมาทางกายแต่ละครั้ง ต้องมีความตั้งใจเคลื่อนไหวจริงๆ จะยกแขนยกขา มองซ้ายแลขวาหรือก้าวขาเดินก็ตั้งใจก้าวขาจริงๆ จึงจะก้าวขาเดินได้ ในลักษณะอย่างนี้ไม่เคยเป็นมาก่อน ในเมื่อจิตกับขันธ์ ๕ แยกกันอยู่ ไม่มีความสัมปยุตกัน ขันธ์ก็เป็นขันธ์ จิตก็เป็นจิต จึงได้เกิดความว่างเปล่า ไม่มีอะไรมาเป็นเราและตัวตนแต่อย่างใด ในขณะนั้นจึงได้เกิดความดับที่เรียกว่า นิโรธ ความดับทุกข์ ให้เข้าใจว่าความสงบของสมาธิ ความสงบในฌาน ไม่

เหมือนกันกับความดับคือ นิโรธแต่อย่างใด เพราะความสงบในสมาธิในระดับไหนก็ตาม ยังมีวิญญาณ การรับรู้ของสติอยู่นั่นเอง ส่วนนิโรธความดับทุกข์นี้ไม่มีวิญญาณการรับรู้ในสิ่งใดๆ อะไรทั้งสิ้น นั่นคือวิญญาณการรู้ไม่มีในสิ่งใดๆ

นิโรธ ความดับทุกข์ และดับเหตุแห่งทุกข์

เมื่อวิญญาณ การรับรู้ได้ดับไปเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ในรูปขันธ์ นามขันธ์ ก็หมดสภาพไป ไม่มีความรู้สึกอะไร และไม่รับรู้ในสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น เพราะตามปกติวิญญาณการรับรู้จะมีอยู่ในรูปขันธ์ นามขันธ์นี้ทั้งหมด แต่บัดนี้วิญญาณได้ดับไป ความสัมผัสในอายตนะภายในคือตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็หมดสภาพไป ไม่มีวิญญาณการรับรู้ในสิ่งใดเลย มีตาก็สักว่าตา มีหูก็สักว่าหู มีจมูกก็สักว่าจมูก มีลิ้นก็สักว่าลิ้น มีกายก็สักว่ากาย มีใจก็สักว่าใจ ไม่มีการรับรู้ในอายตนะภายนอกแต่อย่างใด ถึงสิ่งภายนอกจะมีอยู่ก็สัมผัสต่อกันไม่ได้ เช่นรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ ก็ไม่มีการรับรู้อะไรทั้งสิ้น แม้ธาตุขันธ์ที่เป็นรูปนามยังมีอยู่ ก็ไม่มีการรับรู้ในรูปนามนี้เช่นกัน ไม่รับรู้ว่านี่เป็นเรา นี่เป็นเขา นี่เป็นสัตว์ นี่เป็นบุคคล ไม่มีการรับรู้ว่านี่เป็นตนแต่อย่างใด อายตนะภายใน อายตนะภายนอก เชื่อมโยงต่อกันไม่ได้เลย เพราะตัวสื่อสารให้อายตนะภายใน คือวิญญาณได้ดับไปแล้ว ไม่มีสื่อสัมพันธ์กันกับอายตนะภายนอกแต่อย่างใด นี่เป็นการดับในรูปธรรม

การดับในนามธรรม คือ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นี้เป็นนามธรรมล้วนๆ เวทนา หมายถึง อารมณ์ที่ใจได้รับรู้ อารมณ์ตัวนี้มีการสะสมมาจากกามคุณทั้งห้า คือรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่เรียกว่าธรรมารมณ์ ทั้งเป็นสิ่งที่ชอบใจและไม่ชอบใจหรือเฉยๆ อารมณ์ประเภทนี้นี่เอง จึงได้มาเชื่อมโยงให้เป็นอารมณ์ของเวทนา สัญญา ก็ไปจำในอายตนะภายใน และจำในอายตนะภายนอก สังขาร การปรุงแต่ง ก็ปรุงแต่งในอายตนะภายใน และปรุงแต่งในอายตนะภายนอก วิญญาณหมายถึงการรับรู้ในรูปธรรม รับรู้ในนามธรรม รับรู้ทั้งภายใน รับรู้ทั้งภายนอกทั้งหมด ตัววิญญาณการรับรู้เป็นเบรกเกอร์ใหญ่ เป็นสวิตช์ปิดเปิดไฟทั้งหมดที่พ่วงกันอยู่ ถ้าปิดสวิตช์เพียงตัวเดียวเท่านั้น กระแสไฟทั้งหลายก็ได้หยุดในการทำงานในทันที นี้ฉันใด วิญญาณได้ดับไปเพียงอย่าง

เดียวเท่านั้น การรับรู้ในรูปและนามก็ได้หมดสภาพไป ไม่มีอารมณ์ใดๆ ให้เป็นเวทนา ไม่มีความจำอะไรไว้ในสัญญา ไม่มีการปรุงแต่งอะไรในสังขาร การรับรู้ใดๆ ก็ไม่มีในวิญญาณ กิเลส ตัณหา โมหะ อวิชชา อาสวะน้อยใหญ่ เคยมีในใจมาก่อน แม้เชื้อที่จะไปก่อเกิดเป็นภพเป็นชาติอีกต่อไป ก็ได้ดับไปสิ้นไปจากใจนี้ทั้งหมด นิโรธ ความดับทุกข์หมายถึงดับเหตุที่จะไปก่อให้เกิดเป็นภพชาตินั้น ถ้าภพชาติไม่มี นั่นหมายถึงการดับทุกข์โดยประการทั้งปวง

ดังคำว่า อวิชชาดับ สังขารดับ, สังขารดับ วิญญาณก็ดับ, วิญญาณดับ นามรูปก็ดับ, นามรูปดับ สฬายตนะก็ดับ, สฬายตนะดับ ผัสสะก็ดับ, ผัสสะดับ เวทนาก็ดับ, เวทนาดับ ตัณหาก็ดับ, ตัณหาดับ อุปาทานก็ดับ, อุปาทานดับ ภพก็ดับ, เมื่อภพดับ ชาติแห่งความเกิดก็ดับ, เมื่อชาติแห่งความเกิดอีกไม่มี ชราความแก่ มรณะความตายจะมีมาจากไหน ความโศกเศร้าโสกา ความทุกข์ใจนานาประการ ก็ดับอย่างสนิทไปเสียทั้งหมด ไม่มีเชื้อแห่งความเกิดอะไรที่ตกค้างภายในใจนี้อีกต่อไป จึงเรียกว่านิโรโธโหติ ความดับทุกข์จึงหมดไปอย่างสิ้นเชิง ไม่มีมลทินตกค้างอยู่ภายในใจนี้เลย

จึงเรียกว่า รูปไม่มีในตน ตนไม่มีในรูป รูปไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่รูป เวทนาไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่เวทนา เวทนาไม่มีในตน ตนไม่มีในเวทนา สัญญาไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่สัญญา สัญญาไม่มีในตน ตนไม่มีในสัญญา สังขารไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่สังขาร สังขารไม่มีในตน ตนไม่มีในสังขาร วิญญาณไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่วิญญาณ วิญญาณไม่มีในตน ตนไม่มีในวิญญาณ เมื่อมีความรู้สึกภายในใจอยู่อย่างนี้ จึงเรียกว่าอนัตตา คือสิ่งที่หมดสภาพไปอย่างสมบูรณ์ ถึงจะมีชีวิตอยู่ แต่ในความรู้สึกภายในใจก็เป็นไปในลักษณะอย่างนี้ จึงไม่มีอะไรเป็นเขาเป็นเรา ทุกอย่างเป็นสภาวะที่เกิดขึ้นและดับไปเท่านั้น จึงเรียกว่านิโรธ ความดับทุกข์ ก่อนจะมาถึงความดับทุกข์ได้นี้ มีความรู้เห็นในวิปัสสนา และมีความรู้เห็นในวิปัสสนาญาณมาแล้ว จึงเรียกว่าปัญญาเกิด คือเกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งที่เกิดขึ้นและดับไปในสามภพนี้ทั้งหมด ทุกอย่างเป็นเพียงสมมุติบัญญัติที่เรียกกันอยู่ในโลกนี้เท่านั้น สิ่งที่ถูกบัญญัติมันก็ไม่รู้ตัวเองว่ามันเป็นอะไร ในสิ่งนั้นก็เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นแล้วดับไป ตามธรรมชาติในตัวมันเอง มันไม่รู้เลยว่ามนุษย์ไปตั้งชื่อให้เขา และมันก็ไม่อยู่ในอำนาจของใครๆ มันเกิดขึ้นแล้วก็มีการดับไปเป็นธรรมดา แต่มนุษย์ก็อยากให้สิ่งนั้นเป็นไปตาม

ความอยากความต้องการของตัวเอง เมื่อสิ่งนั้นไม่เป็นไปตามความต้องการของตัวเอง จึงเกิดความทุกข์มิใช่หรือ

ในขณะที่มีความดับอยู่นั้น จะมีความรู้อีกอย่างหนึ่งที่เรียกว่า รู้ใต้สำนึก มีความละเอียดอ่อนมาก แต่มิใช่ความรู้ที่เกิดจากวิญญาณการรับรู้แต่อย่างใด มิใช่ความรู้ที่เกิดจากรูปนามแต่อย่างใด เป็นรู้ที่ไม่มีสมมุติ แต่เป็นความรู้เหนือสมมุติ เป็นความรู้ไม่มีนิมิตหมายในสมมุติใดๆ ไม่สามารถอธิบายให้เป็นไปในสมมุติได้ เป็นรู้ที่มีความโดดเด่นอยู่เฉพาะรู้เท่านั้น ความรู้นี้เหมือนไม่มีคุณค่าอะไร ไม่ไปเกาะติดอยู่ในสิ่งใดๆ เป็นรู้ไม่มีในสมมุติที่จะอธิบายได้ เหมือนกับเลข ๐ ศูนย์ จะเขียนเลข ๐ ศูนย์ สัก ๑๐๐ ตัวก็ไม่มีคุณค่าอะไร หรือเขียนเลข ๐ ศูนย์ร้อยตัวนำหน้าแล้วเขียนเลข ๑ ตามหลัง ก็มีค่าเท่ากับ ๑ เท่านั้น ความรู้นี้ก็เช่นกัน เป็นรู้ไม่มีสมมุติประกอบ จึงเป็นความรู้ไร้ความหมายใดๆ ข้าพเจ้าเป็นนักสังเกต ในลักษณะอาการที่เกิดขึ้นทั้งหมด จึงสามารถเรียบเรียงในอาการที่เกิดขึ้นทั้งหมดได้อย่างชัดเจน

ความดับนี้ อยู่ได้ไม่นาน

ความดับทุกข์นี้ อยู่ได้ประมาณ ๑ ชั่วโมง แล้วมีในลักษณะวูบวาบขึ้นมานิดหนึ่ง จากนั้นก็เกิดความกล้าหาญขึ้นมาที่ใจ เมื่อใจเกิดความกล้าหาญ สติปัญญาก็เกิดความกล้าหาญได้ด้วยกัน ความกล้าหาญนี้มีความรุนแรงมาก เหมือนกับว่าจะทำลายของสิ่งใดทำได้ทุกอย่าง เหมือนกับว่าจะเหยียบกระทืบภูเขาทั้งลูกให้พังพินาศไปในชั่วกระพริบตาก็ย่อมทำได้ หรือราวกับว่าจะทำลายอะไรในโลกนี้ให้เป็นจุลไปในชั่วขณะเดียว หรือจะนั่งสมาธิเป็นเวลา ๑ ชั่วโมงก็เหมือนจะได้นั่ง ๑ นาที จะนั่งสมาธินานเป็นปี ก็เหมือนจะได้นั่ง ๑ ชั่วโมง จะเดินจงกรมต่อกันนานเป็นเดือนเป็นปีติดต่อกันก็เหมือนจะทำได้ นี่เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในความกล้าหาญในขณะนั้น เป็นความกล้าหาญที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนนี่เองจึงเรียกว่า มหาสติ มหาปัญญา ได้เกิดขึ้นเพราะความกล้าที่เกิดขึ้นอย่างนี้ และเป็นความกล้าที่เกิดขึ้นอันเป็นผลต่อเนื่องจาก นิโรธ ความดับทุกข์นั่นเอง

อาสวักขยญาณ ได้เกิดขึ้นในขณะนั้น

ในขณะที่เกิดความกล้าหาญอย่างเต็มที่อยู่นั้น แล้วเกิดความรู้อีกอย่างหนึ่งซ้อนขึ้นมาในความกล้าหาญนั้น และรู้ว่าอาสวะจะสิ้นไปในขณะนี้ ที่เรียกเป็นภาษาบาลีว่า อาสวักขยญาณ ในอาสวักขยญาณ นักปราชญ์เจ้าทั้งหลายได้แปลไว้ในตำราว่า อาสวักขยญาณ แปลว่า รู้จักทำให้อาสวะสิ้นไป แต่ตัวข้าพเจ้าเองขอแปลว่าดังนี้ อาสวักขยญาณ รู้ว่าอาสวะจะสิ้นไปเท่านั้น ไม่มีคำว่า รู้จักทำให้อาสวะได้สิ้นไปแต่อย่างใด เพราะคำว่า รู้จักทำนั้น ได้ผ่านขั้นตอนมาแล้ว เช่นการเจริญในวิปัสสนา จนถึงขั้นการเจริญในวิปัสสนาญาณมาแล้ว จนเกิดเป็นนิโรธความดับทุกข์ และดับเชื้อที่เป็นต้นเหตุให้เกิดทุกข์ไปหมดแล้ว ไม่มีภพชาติใดๆ ที่จะเกิดอีกต่อไป กิเลสตัณหาน้อยใหญ่ หยาบละเอียด ที่แอบแฝงอยู่กับธาตุสี่ ขันธ์ห้า หรือกิเลสตัณหาที่มีอยู่ภายในใจ ได้ถูกวิปัสสนาญาณ ถูกนิโรธ ชำระลบล้างให้หมดไปจากใจทั้งหมดแล้ว จึงไม่มีในคำว่า รู้จักทำให้อาสวะได้สิ้นไปอย่างใด ฉะนั้น อาสวักขยญาณ จึงแปลได้อย่างชัดเจนว่า รู้ว่า อาสวะจะสิ้นไปเท่านั้น ถ้าหากข้าพเจ้าแปลผิดอย่างไร จึงขออภัยมาในที่นี้ด้วย คิดว่าท่านผู้รู้ทั้งหลายคงให้อภัย ในขณะความกล้าหาญและอาสวักขยญาณ ได้เกิดขึ้นในขณะเดียวกันนี้ และก็รู้ตัวเองอยู่ว่า อาสวะจะสิ้นไปในขณะนี้อยู่แล้ว ถ้าจะตั้งปณิธานเหมือนพระพุทธเจ้าได้ตั้งไว้ในใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ในครั้งนั้นจะเป็นการไม่เหมาะสม ข้าพเจ้าจึงได้ตั้งไว้ว่า ชีวิตที่เกิดตาย ในโลกนี้มายาวนาน แผ่นดินนี้ก็ได้เหยียบย่ำมายาวนานแล้ว ในขณะนี้ ข้าพเจ้าขอเหยียบย่ำแผ่นดินนี้เป็นครั้งสุดท้าย นั่นหมายความว่า จะเดินจงกรมเหยียบแผ่นดินเป็นครั้งสุดท้ายของชีวิตแล้วก็จะกลับมานั่ง เมื่อนั่งแล้ว ถ้าอาสวะไม่สิ้นไปเมื่อไร ข้าพเจ้าจะไม่ยอมลุกออกจากในที่แห่งนี้ มาเหยียบแผ่นดินนี้อีก จากนั้นก็ออกไปเดินจงกรม เมื่อเดินจงกรมไปมาประมาณ ๑๐ รอบเท่านั้น ได้เกิดความอัศจรรย์ขึ้นในชั่ว จริมกจิต ตื้บ เดียวเท่านั้น ในความรู้สึกว่าแผ่นดินสะเทือน เหมือนกับโลกได้หวั่นไหวในขณะนั้น และรู้ว่า นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ วิมุตฺตสฺมึ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ ปริสุทฺธิ อตฺตานํ สมาหิตํ ถึงคำนี้มีอยู่ในตำราก็ตาม เมื่อมารู้ทั้งเหตุ รู้ทั้งผล ใน

ขณะเดียวกัน จึงเป็นธรรมหมวดสรุป ในผลของการปฏิบัติธรรมทั้งหมด เป็นอรรถพยัญชนะ มีความหมายอย่างลึกซึ้งเฉพาะตัวเองเป็นอย่างยิ่ง

ในความรู้สึกเฉพาะตัวแล้ว เราได้เดินตามกระแสโลก เกิดตายในภพน้อยใหญ่มายาวนาน นับกัปนับกัลป์ไม่ถ้วน หาที่จบสิ้นไม่ได้ บัดนี้ กงกำของวัฏจักรคือตัณหา ได้ถูกวิปัสสนาญาณ ถูกนิโรธ ถูกอาสวักขยญาณ ทำลายไปอย่างหมดสิ้นแล้ว ไม่มีการเกิดตายในภพน้อยใหญ่อีกต่อไป การเวียนว่ายในวัฏสงสารก็ได้ถึงจุดจบกันเพียงเท่านี้ ในขณะเดียวกัน มีความนึกถึงพระพุทธเจ้าเป็นอย่างมาก ถ้าหากพระพุทธเจ้าทรงมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ถึงพระองค์จะอยู่ในที่ไหน ก็จะไปกราบพระพุทธเจ้าให้สมใจ การไปกราบพระพุทธเจ้านั้น ไม่มีความประสงค์อยากได้คำรับรองจากพระพุทธเจ้า และไม่ต้องการรับคำพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าแต่อย่างใด แต่ไปกราบเพื่อสนองพระกรุณาธิคุณ ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงพระเมตตา ได้วางหลักคำสอนของพระองค์เอาไว้ให้ผู้ปฏิบัติตามได้รับผลพ้นจากความทุกข์ในการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ในโลกนี้เท่านั้น จากนั้นก็ได้นึกถึงหลวงปู่มั่นมากทีเดียว เพราะในยุคนี้ได้ขาดช่วงสาวกะทายาทองค์ที่มีคุณธรรมในระดับสูงมานาน หลวงปู่มั่นได้ค้นพบแนวทางเดิมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้ว หลวงปู่มั่นได้นำเอาอุบายธรรมนั้นมาปฏิบัติ จึงได้รับผลเป็นวิสุทธิธรรมอันบริสุทธิ์สมบูรณ์ ได้ถ่ายทอดในอุบายการปฏิบัตินั้นให้แก่ลูกศิษย์ทั้งหลาย ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน มีผู้ได้ดวงตาเห็นธรรม ได้รับความบริสุทธิ์เป็นจำนวนมาก ถ้าไม่มีหลวงปู่มั่น ไม่ทราบว่าวงศ์พระกรรมฐานจะมีในวันนี้หรือไม่ นี่เองจึงได้นึกถึงหลวงปู่มั่นเป็นอย่างมากในขณะนั้น

ในวันนั้น ข้าพเจ้าทำอย่างไรเป็นอย่างไร ให้เป็นเรื่องของข้าพเจ้าเอง ถ้าหากจะพรรณนาในเรื่องส่วนตัวในวันนั้นเป็นเรื่องยาวมาก แต่ก็ไม่จำเป็นจะเขียนไว้ในที่นี้ ในคืนวันนั้นก็ได้เข้าพักในวิหารธรรมตามปกติ ในขณะเดียวกัน ปรากฏเห็นพระมหาเถระองค์ ๑ เดินเข้ามาหา ท่านก็ได้ขึ้นมาบนกุฎิ ในขณะนั้นคิดว่าจะปูอาสนะให้ท่านนั่ง ด้วยการต้อนรับ ยังไม่ทันปูอาสนะให้ท่านนั่งเลย ท่านก็ได้นอนในกุฏิฟากไม้ไผ่ เป็นพระมหาเถระองค์แรกที่ปรากฏให้ข้าพเจ้าได้เห็น หลังจากได้รับผลการปฏิบัติแล้ว ท่านก็ได้พูดออกมาประโยคหนึ่งว่า ท่านทูล นับแต่บัดนี้เป็นต้นไป ให้เป็นตัวใครตัวมันนะ ว่าแล้ว ท่านก็ได้ลุกจากที่นอนเดินออกจากกุฏิไป พระมหาเถระองค์นั้น เป็นพ่อแม่ครูอาจารย์ที่พวกเรา

รู้จักกันทั่วไปในขณะนั้นว่า จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกมา ได้พิจารณาในคำที่ท่านพูดว่าท่านทูล ต่อไปนี้เป็นตัวใครตัวมันนะ คำนี้มีความหมายว่าอย่างไร และเป็นเรื่องอะไร

ในขณะนั้น ได้พิจารณาได้ความว่า ในอดีตที่ผ่านมา ปีพ.ศ. ๒๕๐๖ ในปีนั้นข้าพเจ้าได้จำพรรษาอยู่ที่วัดป่าหนองแซงกับหลวงปู่บัว ในปีนั้นหลังจากงานพระราชทานเพลิงศพหลวงปู่เจ้าคุณธรรมเจดีย์ วัดโพธิสมภรณ์ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ของข้าพเจ้าเอง ข้าพเจ้าได้อุปสมบทเป็นสัทธิวิหาริกของท่านเป็นองค์สุดท้าย ในปีพ.ศ. ๒๕๐๔ บวชองค์ที่อันดับ ๙๑๑๗ ข้าพเจ้าก็ได้ไปในงานนี้ด้วย แต่ไม่ได้รับหนังสืออะไร เมื่องานเสร็จก็ได้กลับมาอยู่ที่วัดป่าหนองแซง อีกไม่กี่วันต่อมา พ่อแม่ครูอาจารย์ หลวงปู่บัว วัดป่าหนองแซงก็ได้เอาหนังสือธรรมะ ที่ท่านผู้รู้ได้เรียบเรียงเอาไว้ ไปแจกให้พระเณร และได้อธิบายเรื่องงานในวันนั้นเล็กน้อย หนังสือเล่มนั้นชื่ออย่างไรได้ลืมไปแล้ว ในคืนนั้น ข้าพเจ้าได้เอาหนังสือเล่มนั้นมาอ่าน ได้เกิดความปีติ มีความเอิบอิ่มใจเป็นอย่างมาก ธรรมะแต่ละประโยคในหนังสือนั้นมีความหมายลึกซึ้งเป็นอย่างมาก อ่านหนังสือไปน้ำตาไหลไปด้วยความดีใจในชีวิต เคยอ่านหนังสือธรรมะมามากก็เป็นธรรมดาไป ในเมื่อได้อ่านหนังสือธรรมะของท่านผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานองค์จริง อดกลั้นน้ำตาไว้ไม่อยู่ เพราะธรรมะนั้น ถูกกับจริตของข้าพเจ้าเป็นอย่างมาก เหมือนกับท่านผู้รู้ได้ถอดหัวใจของข้าพเจ้าไปเขียนไว้ทั้งหมด ถึงข้าพเจ้าไม่ได้เป็นลูกศิษย์ท่านโดยตรง แต่ข้าพเจ้าก็ได้ปณิธาน ขอเป็นลูกศิษย์ท่านภายในใจด้วยความสัตย์จริง จะเอาหนังสือเล่มนั้นเก็บไว้ในที่สูง กราบไหว้เป็นประจำ และได้นำอุบายธรรมะในหนังสือนั้นมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ไปที่ไหนเอาหนังสือเล่มนั้นไปด้วย จนได้รับผลปฏิบัติอย่างเต็มที่ ในปีพ.ศ. ๒๕๑๒ เหมือนกับหนังสือเล่มนี้เป็นกำลังหนุนส่ง ให้ข้าพเจ้าได้รู้เห็นความจริงในสัจธรรม หนังสือเล่มนี้ก็หมดภาระกัน เพราะข้าพเจ้าเองพึ่งตัวเองได้แล้ว เรียกว่าเป็นตัวของตัวเองได้แล้วอย่างเต็มที่ ถึงไม่มีหนังสือเล่มนี้ก็ไม่มีปัญหาอะไร ถึงจะไม่ได้ฟังธรรมะจากท่านองค์ที่เขียนหนังสือโดยตรง ธรรมะในหนังสือก็เหมือนได้ฟังธรรมะจากท่านอยู่แล้ว นี่เองท่านจึงได้ปรากฏอยู่ในนิมิต และได้พูดว่า จากนี้ไป เป็นตัวใครตัวมัน นั่นหมายถึง กตํ กรณียํ หมดกิจที่พึงทำ ไม่ต้องไปอาศัยอุบายการปฏิบัติจากท่านอีกต่อไป และไม่ต้องศึกษาหาเอาหมวดธรรมมาปฏิบัติ เพื่อให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ต่อไป

คณะจัดทำหนังสือ

พระวิชชุโรจน์	*จกฺกวโร*	*ข้อมูล*
คณะสงฆ์วัดป่าบ้านค้อ จังหวัดอุดรธานี		*ข้อมูล*
วิจิตรา	*วิภูษณวรรณ*	*ข้อมูลวัยเด็ก วัยหนุ่ม*
พรรณพิไลย	*นิมมานเหมินท์*	*บรรณาธิการ*
บุญสิริ	*สมบูรณ์ทรัพย์*	*รองบรรณาธิการ*
อาจารย์ปัญญา	*วิจินธนสาร*	*จิตรกรเขียนภาพประกอบ*
อลงกรณ์	*หล่อวัฒนา*	*"*
ปรมัตถ์	*เหลืองอ่อน*	*"*
ชินสีห์	*จันทร์มณี*	*"*
มหัทนา	*ปฐมสุข*	*"*
สนามชัย	*พวงระย้า*	*"*
ธัญญ์	*ศรีหาบุตร*	*"*
วิชัย	*รักชาติ*	*"*
พันธ์ศักดิ์	*มิตรสุภาพ*	*ถ่ายภาพ*
บัญชา	*หนังสือ*	*ออกแบบสิ่งพิมพ์*

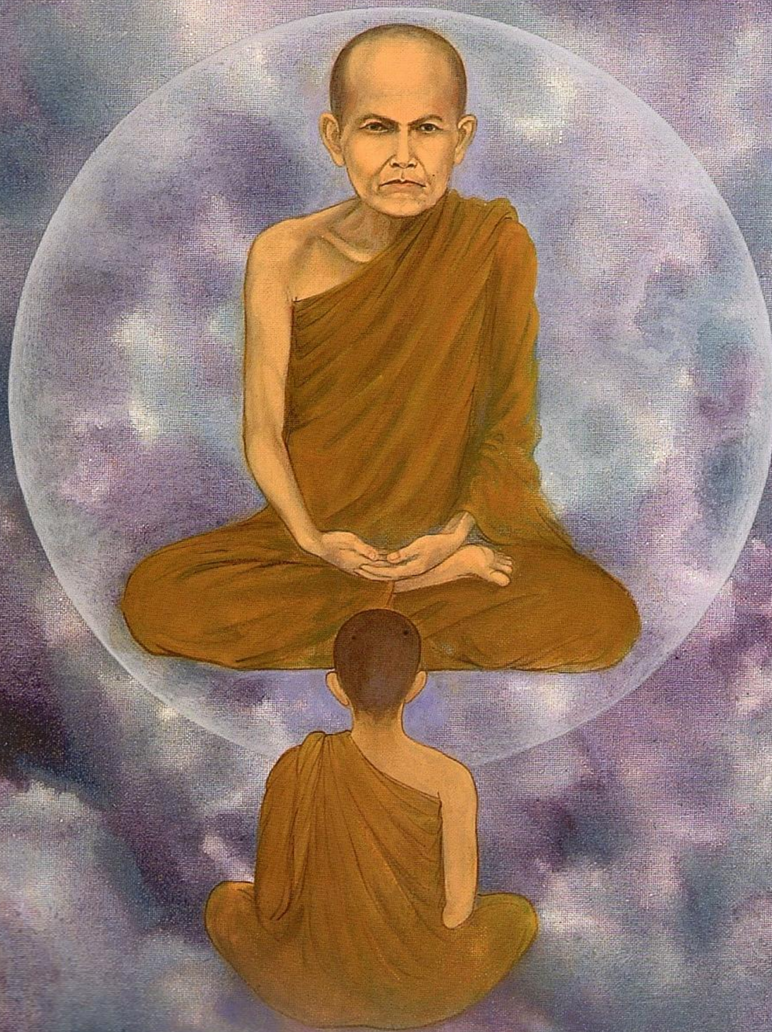
ISBN : 974-92830-0-7

ปีที่พิมพ์ : พ.ศ. ๒๕๔๘

จำนวนที่พิมพ์ : ๘,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

ภาค ๒

หลวงปู่มั่น มาเยี่ยม

ในคืนต่อมา ข้าพเจ้าก็เข้าพักในวิหารธรรมตามปกติ ในคืนนี้ หลวงปู่มั่นได้มาเยี่ยมถึงกุฏิติดต่อกันถึง ๔ คืน แต่ละคืน ได้สนทนาธรรมในเรื่องอะไรบ้าง ถ้าจะอธิบายให้หมดสิ้นเป็นเรื่องยาวมาก ล้วนแล้วแต่พูดคุยกันในเรื่องของธรรมะล้วนๆ ท่านมาแต่ละครั้ง มีนิสัยเป็นกันเองต่อข้าพเจ้าทุกครั้ง ท่านแสดงความยินดีต่อข้าพเจ้าเป็นพิเศษ ทั้งที่ในชีวิตนี้ไม่เคยรู้จักท่านมาก่อน ในสมัยที่ข้าพเจ้าได้ไปบวชเป็นสามเณร ในปีพ.ศ. ๒๔๙๒ พระอาจารย์สม จะพาไปงานศพหลวงปู่มั่น แต่ติดในการเรียนการสอบจึงไม่ได้ไปในงานศพของท่าน ในช่วงที่ข้าพเจ้าบวชออกปฏิบัติมา ปัญหาติดขัดในอุบายการปฏิบัติ ข้าพเจ้าไม่เคยไปถามปัญหาที่ติดขัด แก้ไม่ได้ด้วยตัวเองนั้นไม่มี และไม่เคยไปถามปัญหาข้อข้องใจกับครูอาจารย์องค์ใดๆ เลย หากมีปัญหาที่สงสัยในหมวดธรรมอะไร หลวงปู่มั่นจะมาให้อุบายให้ได้คิดในหมวดธรรมนั้นทันที เหมือนกับ หลวงปู่มั่นเป็นพี่เลี้ยงใหญ่ คอยชี้แนะในความผิดความถูก แก่ข้าพเจ้าอยู่ตลอดเวลา ทั้งที่ในชาตินี้ ข้าพเจ้าไม่เคยรู้จักหลวงปู่มั่นมาก่อนเลย ทำไมหลวงปู่มั่น จึงให้ความเมตตา สงสารข้าพเจ้าถึงเพียงนี้ ในบางครั้งก็เป็นเสียงหลวงปู่มั่นมาเตือน ส่วนใหญ่จะมาปรากฏในนิมิตเป็นองค์หลวงปู่มั่นมาหาจริงๆ จึงเป็นเรื่องที่ปกติไป นับแต่วันบวชมา หลวงปู่มั่นเคยได้มาหาข้าพเจ้า ไม่ต่ำกว่าร้อยครั้ง ความเกี่ยวข้องกัน ในตัวข้าพเจ้าและหลวงปู่มั่น ในอดีตที่ผ่านมามีความเกี่ยวข้องกันมาอย่างไร ท่านก็จะได้รู้ในหนังสือเล่มนี้ จะได้อธิบายไว้ในช่วงต่อไป ท่านก็จะได้รู้ว่า ความเกี่ยวข้องกันนั้น เรื่องในอดีตมีผลต่อเนื่องถึงชาติปัจจุบันนี้ได้อย่างไร ท่านก็จะได้รู้ในผลของกรรม และเชื่อในผลของกรรม ทั้งกรรมดีและไม่ดี จะมีผลต่อกันทั้งนั้น ดังพวกเราพากันสวดอยู่ประโยคหนึ่งว่า จะมีกรรมเป็นที่ติดตาม ให้พวกเราสร้างกรรมดีเป็นที่ติดตามตัวเรา

อยากรู้ที่สิ้นสุดของสมาธิ

อยู่มาในวันหนึ่งได้ดำริว่า ความสิ้นสุดของสมาธิอยู่ที่ตรงไหนและเป็นอย่างไร ในตัวข้าพเจ้าเองเป็นผู้ทำสมาธิได้ง่ายก็ตาม แต่สมาธิในขั้นละเอียดสูงสุดเป็นอย่างไร อยากทดลองเข้าสมาธิดูบ้าง ในตำราก็บอกเพียงว่ารูปฌาน ๔ และอรูปฌาน ๔ รวมกันเป็น ๘ การเข้าในฌานนี้ต้องเคยเป็นมาจึงเข้าได้ จากนั้นก็เริ่มเข้าสมาธิ ให้ลงสู่ความสงบเป็นฌาน เริ่มจากปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน นี้เป็นรูปฌาน ๔ แล้วต่อขึ้นไปในอรูปฌานคือ อากาสานัญจายตนะ วิญญาณัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ นี้คืออรูปฌาน ๔ แล้วขยับขึ้นไปอีกเรียกว่าเข้าสัญญาเวทยิตนิโรธ เมื่อจิตเข้าสู่ใน สัญญาเวทยิตนิโรธนี้ได้แล้ว จะอยู่ไม่ได้นาน และจะต่อขึ้นไปอีกไม่ได้ เมื่อถึงจุดนี้แล้ว จะถอยตัวออกมาโดยอัตโนมัติ เรียงลงมาตามลำดับ เนวสัญญานาสัญญายตนะ อากิญจัญญายตนะ วิญญาณัญจายตนะ อากาสานัญจายตนะ และลงมาสู่รูปฌาน มีจตุตถฌาน ตติยฌาน ทุติยฌาน ปฐมฌาน แล้วก็เริ่มขึ้นใหม่อีกถึงอรูปฌาน ถึงสัญญาเวทยิตนิโรธ แล้วก็ถอยลงมาใหม่ เป็นอยู่อย่างนี้ เป็นอยู่อย่างนี้มาแล้ว ๒ คืน ในคืนที่ ๓ ก็เป็นอยู่อย่างนี้อีก พยายามกำหนดจิตให้อยู่ใน สัญญาเวทยิตนิโรธนานก็อยู่ไม่ได้

ในขณะเดียวกัน ปรากฏความสว่างทั่วจักรวาล เมื่อมองดูอยู่ในความสว่างนั้นเห็นพระพุทธเจ้าได้เสด็จลงมา ปรากฏว่ากุฏิที่เป็นกระต๊อบหลังเล็กๆ ได้ขยายออกเป็นกระต๊อบหลังใหญ่ขึ้น ข้าพเจ้าก็ได้ปูอาสนะเอาไว้ พระพุทธเจ้าก็ได้เสด็จมาประทับในอาสนะนั้น ข้าพเจ้าก็ได้กราบลงบนตักของพระพุทธเจ้า คอยฟังพระดำรัสของพระพุทธเจ้าว่าพระองค์เสด็จมาในครั้งนี้มีความประสงค์อย่างไร ในขณะที่ข้าพเจ้าหมอบกราบอยู่บนตักของพระพุทธเจ้าอยู่นั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า ทูล ขออนุโมทนาด้วยนะที่ได้รับผลการปฏิบัติมีความสมบูรณ์แล้วอย่างนี้ มีประโยคหนึ่ง พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่าการทำสมาธิ เมื่อเข้าสู่สัญญาเวทยิตนิโรธแล้วจะต่อไปอีกไม่ได้ ให้ถอนกลับมานิดหนึ่งนะ เพียงเท่านี้พระพุทธเจ้าก็ได้เสด็จออกจากกระต๊อบไป จิตก็ได้ถอนออกมา มาพิจารณาว่าพระพุทธเจ้าต้องการให้อยู่ในสมาธิระดับไหน ก็มีความเข้าใจในเรื่องที่พระพุทธเจ้าให้อุบายนี้ทั้งหมด การที่ข้าพเจ้าได้อธิบายมาอย่างนี้ ก็จะมีหลายท่านเกิดความสงสัย หรือปฏิเสธว่าเป็นไปไม่ได้เลย นั่นเป็นเรื่องของท่านที่จะวิจารณ์ได้ จะเชื่อหรือไม่ให้เป็นเรื่องของท่านไป แต่ข้าพเจ้าเป็นอย่างนี้จริงๆ

นิมิตได้ขี่ม้าขาว

ในคืนหนึ่ง นิมิตว่าได้ขี่ม้าขาว การมีนิมิตว่าได้ขี่ม้าขาวนั้นมีสองครั้ง ครั้งที่หนึ่งปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ในปีพรรษาแรก ท่านคงได้อ่านมาแล้วว่าขี่อย่างไร ครั้งที่สองในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ พรรษาที่ ๕ จำพรรษาที่วัดป่าบ้านศรีวิชัย อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร นิมิตเห็นคนเอาม้ามาถวาย พร้อมพูดว่า ม้าตัวนี้เป็นม้าของท่าน อีกไม่นานท่านจะได้ขี่ม้าตัวนี้ ม้าตัวนี้มีความสูงใหญ่สวยงามมาก ใส่อาน ใส่บังเหียนพร้อมเสร็จ มีขนสีขาวเป็นประกายเลื่อมระยิบระยับแพรวพราวเหมือนกับว่า ขนม้าเป็นเพชรทั้งตัว นิมิตนี้ท่านก็คงได้อ่านมาแล้วเช่นกัน ม้าตัวนี้นั้น ข้าพเจ้าได้ขี่แล้วในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ นี้เอง การมีนิมิตได้ขี่ม้าตัวนี้นั้น ไม่เหมือนม้าขาวตัวก่อนๆ เหมือนกับได้นั่งอยู่บนหลังม้า แต่ก้นกับหลังม้าไม่ได้ติดกันเลย ไม่มีความรู้สึกว่าได้นั่งอยู่บนหลังม้า แต่ก็อยู่บนหลังม้า ไม่มีการบังคับม้า และไม่มีเสียงประกาศบอกแต่อย่างใด แทบที่จะเกิดความดีใจในการขี่ม้าตัวนี้ มีความเฉยๆ ไม่ตื่นเต้นแต่อย่างใด จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิ

แล้วได้พิจารณาดูว่า มีความหมายอย่างไร ก็เข้าใจทันทีว่า ม้าตัวนี้เป็น วิสังขาร ถึงจะคิดอะไร เป็นความคิดที่บริสุทธิ์ ที่ออกมาในปริสุทธิธรรม หรือเป็นความคิดออกมาจากญาณทัสสนวิสุทธิ เป็นความคิดที่ไม่มีอามิสของอาสวะมาเจือปน เป็นความคิดที่เป็นปกติ หากจะพูดเป็นอุบายสูงขึ้นไปอีกเรียกว่า ปริสุทธิญาณ แปลว่า ความรู้อันบริสุทธิ์ ญาณรู้อันบริสุทธิ์นี้ ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ หรือไม่มีชีวิตก็ตาม ความบริสุทธิ์นี้จะไม่มีความเศร้าหมองแต่อย่างใด ปริสุทธิธรรมนี้ ถึงจะมีชีวิตอยู่หรือไม่มีชีวิตก็ตาม ความบริสุทธิ์นี้จะไม่มีความเศร้าหมองแต่อย่างใด ถึงจะมีธาตุสี่ขันธ์ห้า ก็เป็นเพียงสมมุติว่าตน หรือตนโดยสมมุติเท่านั้น แต่ความบริสุทธิ์ไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่ความบริสุทธิ์ ที่ข้าพเจ้ากล้าพูดให้โลกนี้ได้รับรู้ว่า ปริสุทฺธิ อตฺตานํ สมาหิตํ นี้เป็นคำประกาศในวินาทีสุดท้ายในวันนั้น ที่ข้าพเจ้าได้อธิบายมาอย่างนี้ มีความขัดแย้งในพระไตรปิฎกหรือไม่ มีความขัดแย้งเต็มร้อยก็แล้วกัน เพราะพระไตรปิฎกได้อธิบายไว้ว่า ในยุคนี้หมดยุคหมดสมัย ไม่มีใครได้บรรลุธรรมในระดับสูง นี่เองผู้ที่ได้ศึกษามาอย่างนี้จึงไม่มีความสนใจปฏิบัติกัน เป็นผู้เสื่อมจากปฏิเวธไปแล้ว

นิมิตว่าได้ยิงปืนสั้น

ในคืนหนึ่งขณะเข้าสมาธิได้ที่แล้ว ปรากฏว่ามีปืนสั้นกระบอกหนึ่งอยู่ในมือ เป็นปืนสั้นขนาดเล็ก ข้าพเจ้าก็ยกขึ้นใช้นิ้วมือเหนี่ยวไกยิงดู ปรากฏว่า ลูกปืนได้ออกไปเร็วมาก มีเสียงดังเหมือนกับเครื่องบินไอพ่นทะยานขึ้นสู่อวกาศ มีเสียงดังสนั่นหวั่นไหว นั่งฟังเสียงลูกปืนที่ออกไปนานจนหมดเสียง ลูกปืนได้ตกไกลมาก ในขณะนั้นลูกปืนตกมีเสียงดังแรงมาก เสียงดังนั้นสะเทือนไปทั่วแดนไกล ในขณะเดียวกัน เสียงปืนนั้นก็ย้อนกลับมาดังแรงมาก เสียงดังนั้นสะเทือนไปทั่วแดนไกล เหมือนกับเสียงฟ้าร้องคำรามดังต่อเนื่องกัน และมีเสียงดังอยู่นาน จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา จึงได้พิจารณาดูว่ามีความหมายเป็นอย่างไร ก็ได้เข้าใจในทันทีว่าเป็นเรื่องส่วนตัว ที่มีความเกี่ยวข้องกับตน ทางพระพุทธศาสนาว่า ยุคต่อไปในภายหน้าเมื่อข้าพเจ้ายังมีชีวิตอยู่ จะมีส่วนได้ช่วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้พุทธบริษัทได้เข้าใจในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าได้มากพอสมควร จะได้ทำประโยชน์ท่าน ให้เป็นไปในทางปฏิบัติได้ในทางมรรคผลนิพพาน จะมีมากน้อยเท่าไรนั้นขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติเอง ส่วนข้าพเจ้าเองมีความพร้อมเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ ในการอบรมสั่งสอน แต่ผู้รับจะรับได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับเหตุการณ์

เมื่อมาพิจารณาดูแล้ว คงไม่เป็นไปตามความต้องการ เพราะครูบาอาจารย์ที่เป็นผู้นำในยุคนี้ตีความหมายในอุบายวิธีการปฏิบัติออกมาไม่เหมือนกัน เหมือนคำโบราณว่า เบี้ยหัวแตก หมายถึง อุบายในการสอนไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ต่างคนต่างตีจึงเกิดความเห็นไม่ตรงกัน เช่นครูอาจารย์ที่มีความโด่งดังในยุคนี้มีมาก แต่ดังไปในทางไหนนั้นขึ้นอยู่กับอุบายวิธีของแต่ละครูอาจารย์ ส่วนลูกศิษย์ที่ทำให้ครูอาจารย์โด่งดังนั้นก็มีหลายกลุ่มหลายคณะ จึงมีหลายสาเหตุที่จะทำให้ครูอาจารย์โด่งดัง เช่นดังเนื่องจากไสยศาสตร์มีเวทมนตร์ที่ขลัง ดังเพราะดูดวงชะตาทำนายทายทัก ดังเพราะทำสมาธิเข้าฌานได้ดี ดังเพราะมีอภิญญาอย่างใดอย่างหนึ่ง และดังเพราะคุณธรรมที่เป็นจริง และความดังอีกอย่างอื่นๆ ซึ่งมีมาก ส่วนมากจะดังจากลูกศิษย์ออกโฆษณาเหมือนกับว่าในยุคนี้พระอริยเจ้าอรหันต์มีจำนวนมาก ฉะนั้นผู้ปฏิบัติทั้งหลาย จงฝึกปัญญาฝึกเหตุผลให้พร้อม แสวงหาครูอาจารย์ที่ดังจากคุณธรรมจริงๆ เมื่อเราเลือกได้ครูอาจารย์ที่มีคุณธรรม เราก็จะเป็นผู้ได้รับผลที่เป็นธรรมจากคำสั่งสอนของครูอาจารย์ด้วย

นิมิตเห็นหมาไล่กระต่าย

ในคืนหนึ่ง ข้าพเจ้าได้ดำริภายในใจว่า นับแต่บัดนี้เป็นต้นไป ข้าพเจ้าจะทำประโยชน์ท่านให้เต็มที่ นั่นคือการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเข้าถึงประชาชน ให้เขาได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง เพื่อให้เขาเกิดเป็นสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้เขาได้มีใจที่มั่นคงในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เขาได้ทรงไว้สืบต่อพระพุทธศาสนาต่อไปชั่วกาลนาน เพื่อให้เป็นสมบัติความยึดมั่นในทางใจ ให้เป็นที่พึ่งแก่ลูกหลานที่เกิดมาสุดท้ายภายหลังได้ ตั้งจิตอธิษฐานว่าการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในครั้งนี้ จะมีอุปสรรคขัดข้องอะไรบ้าง หรือจะมีความสะดวกราบรื่นอย่างไรบ้าง ขอให้ข้าพเจ้าได้รู้เห็นตามความเป็นจริงนี้ด้วยเถิด จากนั้นก็เข้าที่ทำสมาธิมีความแน่วแน่ได้ที่แล้ว ในขณะนั้น นิมิตเห็นที่ทุ่งกว้างใหญ่มองสุดสายตา แล้วเห็นหมา ๒ ตัว ไล่กระต่ายวิ่งมาติดๆ หมาทั้งสองตัวนั้นเป็นสีเดียวกันนั่นคือเป็นสีผ้าพระกรรมฐาน หมาทั้งสองไล่กระต่ายเคียงคู่กันมาห่างจากกระต่ายประมาณ ๒ เมตร หมาตัวหนึ่งเหมือนมีฝีเท้าดีกว่าจะวิ่งแซงหน้าหมาตัวหนึ่งเพื่อจะกัดเอากระต่ายให้ได้ แต่หมาอีกตัวไม่ยอมให้หมาตัวนั้นวิ่งแซงหน้าขึ้นไปกัดกระต่าย แล้วกระโดดคาบกัดหมาตัวที่จะวิ่งแซงนั้นไว้ คาบฟัดเหวี่ยงหมาตัวนั้นด้วยความเจตนา หมาตัวที่ถูกกัดก็ไม่ได้กัดตอบ พยายามดิ้นให้หลุดออกจากปากหมาตัวนั้นให้ได้

เมื่อหลุดออกจากปากหมาตัวที่กัดได้แล้วก็ตั้งใจวิ่งไล่ตามกระต่ายต่อไป ในขณะที่หมา ๒ ตัวกัดกันอยู่ กระต่ายได้วิ่งห่างไปไกลแล้ว แต่หมา ๒ ตัวนั้นก็พากันวิ่งไล่ตามกระต่ายต่อไป พอใกล้จะกัดกระต่าย หมาตัวเดิมก็เร่งฝีเท้าเพื่อวิ่งแซงหน้าหมาตัวนั้นไปกัดกระต่ายให้ได้ หมาตัวเดิมไม่พอใจกลัวเสียศักดิ์ศรีก็กระโดดกัดหมาตัวนั้นอีก หมาตัวที่ถูกกัดก็ดิ้นไม่กัดตอบ แล้วหลุดออกจากปากหมาตัวนั้นไป แล้วก็พากันวิ่งตามกระต่ายต่อไป ในครั้งที่ ๓ ก็กัดกันอีก หมา ๒ ตัวมีแต่คอยกัดกันอยู่ กระต่ายก็ได้วิ่งเข้าป่าไป ในขณะนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา แล้วใช้ปัญญาพิจารณาในเหตุการณ์ของนิมิตที่เกิดขึ้นก็มีความเข้าใจได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในครั้งนี้มีอุปสรรคแน่ ได้พิจารณาหมา ๒ ตัวนั้นกัดกันเพื่อประโยชน์อะไร ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น ถ้าหมาตัวนั้นไม่ถูกกัด มีหวังได้กัดกระต่ายแน่ เมื่อกัดกระต่ายได้ก็เป็นผลร่วมกันมีประโยชน์ร่วมกัน วิเคราะห์อีก

ว่า ทำไมหมาตัวนั้นจึงชอบกัด ก็รู้ได้ว่าเสียศักดิ์ศรี คิดว่าเรามีฝีเท้าดีกว่าหมาตัวอื่นๆ เราตัวเดียวเท่านั้นมีฝีเท้ายิ่งกว่าหมาตัวใดๆ ทำไมจึงมีหมาตัวนี้มาวิ่งแซงหน้าเรา ยอมไม่ได้ต้องกัดมันไว้ก่อน เป็นหมาที่มีมานะอัตตาสูง เป็นหมาที่ยอมหมาตัวอื่นไม่เป็น ถ้าปล่อยให้หมาตัวนั้นวิ่งตามกระต่ายได้ ก็เป็นประโยชน์ร่วมกัน

เมื่อมาเข้าใจในเรื่องหมากัดกันนี้แล้ว ก็ได้น้อมเข้ามาเปรียบเทียบในการที่ข้าพเจ้าจะออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาในครั้งนี้ มีความเชื่อมั่นได้ว่ามีอุปสรรคแน่ และอุปสรรคนั้นจะเกิดจากพระกรรมฐานด้วยกันเองทำลายกันเอง องค์ที่ชอบทำลายหมู่คณะจะต้องมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องแน่นอน มีคำโบราณว่า ตีปลาหน้าไซ หมายความว่า ต้องตีปลาหน้าไซของคนอื่นเอาไว้ เพื่อให้ปลาทั้งหลายหลั่งไหลเข้ามาไซตัวเองทั้งหมด นี้ฉันใด ผู้ชอบทำลายชื่อเสียงคนอื่น กล่าวร้ายแก่คนอื่นในทางที่ไม่ดีด้วยวิธีการต่างๆ ก็หวังผลประโยชน์ว่า ให้ศรัทธาประชาชนหมดความเลื่อมใสแก่พระองค์อื่นให้พากันหลั่งไหลเข้ามาหาเราเพียงผู้เดียว แล้วยกตัวเองข่มผู้อื่นด้วยการนินทาว่าร้าย มีเราผู้เดียวเท่านั้นที่เขียนธรรมะได้ดี แสดงธรรมได้เก่งเหนือใครๆ เราผู้เดียวเท่านั้นมีคุณธรรมสูง ผู้อื่นเละเทะไปเสียทั้งหมด ถึงผู้อื่นจะมีการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ก็ไม่ยอมรับมีแต่ประกาศให้โยมฟังว่าองค์นั้นปฏิบัติผิดสอนผิด เป็นพระจอมปลอมหลอกลวง ไม่ยอมรับความจริงจากผู้อื่นแต่อย่างใด

สิ่งทั้งหมดนี้ต้องเกิดขึ้นกับข้าพเจ้าแน่นอน เพราะหมากัดกันเป็นลางที่บอกเหตุไว้แล้ว ถ้าเรื่องนี้ไม่เกิดนิมิตของข้าพเจ้าก็ต้องผิด จึงมีความเชื่อมั่นว่านิมิตเห็นหมากัดกันจะไม่ผิดอย่างแน่นอน และพระผู้มุ่งทำลายในตัวข้าพเจ้าเองก็ต้องมีแน่นอนเช่นเดียวกัน ฉะนั้นในช่วงนี้ อยู่ในช่วงปลายพระพุทธศาสนา พระก็จะอยู่แบบเป็นเส้นเป็นสาย ต่างฝ่ายก็รักษาผลประโยชน์ของตัวเอง มีวิธีไหนพอจะหักล้างฝ่ายหนึ่งลงมาได้ก็ต้องทำ เพื่อปกป้องบริวารของตัวเองเอาไว้ เมื่อมีพระองค์ใดในสายอื่นมีศรัทธาให้ความเคารพนับถือก็คิดว่าจะแซงหน้าตัวเอง และกลัวบริวารของตัวเองจะหันเหไปหาองค์อื่น จำเป็นต้องหาวิธีปกป้อง เพื่อสกัดเหล่าบริวารของตัวเองเอาไว้ มีอะไรพอจะมีช่องโจมตีได้ก็ต้องทำต้องพูด หากท่านผู้นั้นอายุพรรษามาก ก็เอาอายุพรรษามาเป็นอำนาจเครื่องมือโจมตีพระผู้น้อย โดยไม่คำนึงถึงความสามัคคี เรื่องการมีอายุพรรษามากน้อยก็ต้องเคารพกันตามพระธรรมวินัย ก็เป็นเรื่องปกติธรรมดา จะเอามาเป็นเครื่องวัดในคุณธรรมนั้นยังไม่ได้ เพราะคุณธรรมนั้นขึ้นอยู่กับวาสนาบารมีที่ได้บำเพ็ญมาแล้วในอดีตชาติ เช่นในครั้งพุทธกาล สามเณรองค์เล็กๆ ก็ย่อมบำเพ็ญให้คุณธรรมบังเกิดขึ้นได้ ถ้าใจมีเหตุผลในทางธรรมแล้ว เรื่องความขัดแย้งกันจะไม่เกิดขึ้นแก่ผู้ปฏิบัติแต่อย่างใด มีอะไรเกิดขึ้นต้องปรึกษากันตามพระธรรมวินัย และพูดกันด้วยเหตุและผล มิใช่ว่าจะคอยกัดกันเหมือนหมาดังที่ได้อธิบายมาแล้ว จึงจะสมบูรณ์ในสาวกของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง

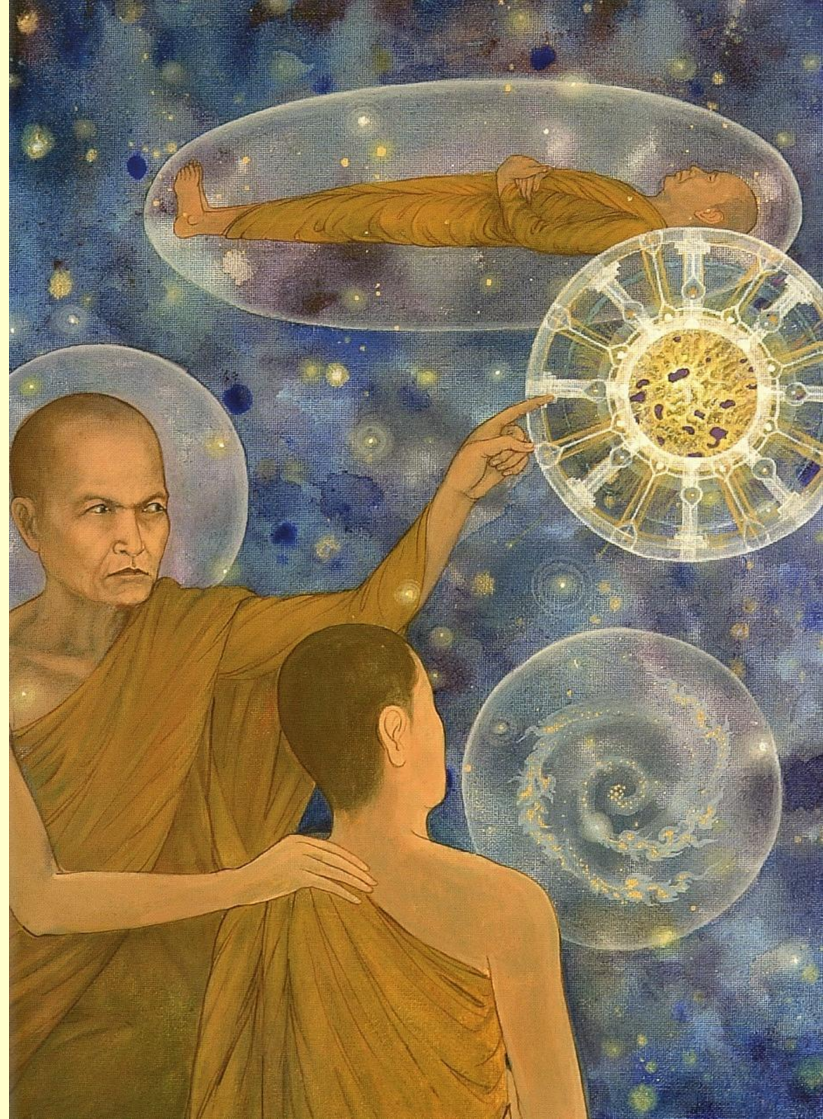
พระสงฆ์ เป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า เพื่อเผยแผ่และประกาศพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ฝึกตัวเองให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย พยายามมุ่งทำลายอาสวกิเลสให้หมดไปจากใจ จะดีกว่ามุ่งทำลายผู้อื่น พระกรรมฐานในยุคนี้เหลืออยู่น้อยเต็มที องค์ที่มีอายุพรรษามาก ควรปฏิบัติตัวให้เป็นที่พึ่งของพระผู้น้อย อย่าไปเล่นพรรคเล่นพวกและแบ่งสาย อย่าเอาผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ถึงจะมีลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ก็อย่าหลงในสิ่งนี้ หน้าที่ของพระต้องมีการศึกษาและปฏิบัติ อบรมสั่งสอนประชาชน ทำประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านให้ถึงพร้อม พยายามฝึกตัวเองให้เป็นมิตรกับผู้อื่นเอาไว้ ฝึกใจตัวเองมองผู้อื่นไปในทางที่ดี นี้คือนิสัยของผู้จะเป็นนักปราชญ์ที่ฉลาดในธรรม อย่าฝึกตัวไปหาพาลคนนั้นคนนี้ด้วยวิธีการต่างๆ จึงจะเป็นสาวกสังโฆที่สมบูรณ์

นิมิตเห็นหลวงปู่มั่นชี้ให้ดูผู้หลงในฌาน

ในคืนหนึ่งเมื่อทำสมาธิได้ที่แล้ว นิมิตเห็นหลวงปู่มั่นมาถามปริศนาธรรม หลวงปู่มั่นมาให้เห็นทางนิมิตนี้บ่อยมากถือเป็นเรื่องปกติธรรมดาไป มาทีไร หลวงปู่มั่นก็แสดงวิสาสะเป็นกันเองทุกครั้ง เหมือนพ่ออยู่กับลูก มีอะไรก็พูดคุยหัวเราะร่าเริง ในคืนนั้นมีเหตุการณ์สองเรื่องด้วยกัน ในขณะนั้นมีปรากฏการณ์เกิดขึ้นทางทิศตะวันออก เป็นวงกลมขนาดใหญ่ วัดผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑ กิโลเมตร มีความสว่างอยู่ในวงกลมนั้นในบางจุด ในบางจุดมีความสว่างน้อย ในบางจุดมีความมืดดำ แต่ละจุดแบ่งเป็นล็อคเอาไว้ แล้วหมุนรอบเวียนอยู่ตลอดเวลาและหมุนเร็วพอสมควร ในขณะนั้นหลวงปู่มั่นเอามือขวาตบไหล่ข้าพเจ้า ท่านใช้มือซ้ายชี้ไปในจุดวงกลมแล้วพูดว่า ทูล นั่นคืออะไร ตอบว่า ขอโอกาสหลวงปู่ นั่นเป็นวัฏจักรที่สัตว์โลกทั้งหลายพากันหมุนเวียนไปตามกระแสของภพทั้งสาม หลวงปู่ถามต่อไปว่า อะไรพาให้หมุนเวียนในภพทั้งสาม ตอบ ขอโอกาส

หลวงปู่ ที่พาสัตว์โลกที่หมุนเวียนไปมาในภพทั้งสามนั้นคือ ตัณหา ความอยากในกามคุณทั้งหลาย เป็นผู้หลงติดในรสนิยมของโลก หลวงปู่ถามว่า ตัณหามีกี่ระดับ ตอบ ขอโอกาส ตัณหามีอยู่สองระดับ ๑ ตัณหาฝ่ายต่ำคือความอยากในกามคุณ ๒ ตัณหาฝ่ายสูงหมายถึงความอยากในบุญกุศล หลวงปู่ถามว่า บุญกุศลเป็นตัณหาได้อย่างไร ตอบ ขอโอกาสหลวงปู่ บุญกุศลนั้นเป็นความอยากในทางที่ดี บุญกุศลทั้งหมดเกิดขึ้นจากตัณหาคือความอยากทั้งสิ้น แม้แต่ผู้หลงติดอยู่ในรูปฌาน อรูปฌาน ก็นับเข้าเป็นตัณหาคือความอยากขั้นละเอียด เมื่อหลงติดอยู่ในรูปฌาน อรูปฌานอยู่เมื่อไร ก็ต้องหมุนไปมาเกิดตายในโลกนี้อีกต่อไป เพราะบุญกุศลเป็นเพียงสิ่งอำนวยความสุข อำนวยความสะดวกของชีวิต เพียงบรรเทาทุกข์ไปได้นิดเดียวเท่านั้น ส่วนใหญ่จะต้องมารับความทุกข์ในโลกนี้ทั้งนั้น แต่มนุษย์ทั้งหลายไม่รู้ตัวเอง แต่ไปหลงติดอยู่ในสุขของตัณหา คือ ความรักใคร่พอใจในกามคุณ หารู้ไม่ว่าความสุขของกามคุณ เป็นเหตุให้เกิดแห่งทุกข์

ในขณะที่สนทนาธรรมะกับหลวงปู่มั่นอยู่นั้น มองไปเห็นพระมหาเถระองค์ ๑ นอนหงายหน้าหลับอย่างสนิทอยู่อีกด้านหนึ่ง หลวงปู่ชี้มือไปให้ข้าพเจ้าดู พร้อมทั้งพูดว่า ดูซิทูล พระที่หลงอยู่ในอรูปฌาน ข้าพเจ้าเห็นแล้วก็รู้ทั้งหมดว่าหลงอย่างไร จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา แล้วยกเอาเรื่องของพระมหาเถระองค์นั้นมาพิจารณา ว่าหลงอยู่ในฌานนั้นหลงอย่างไร พระมหาเถระองค์นั้น ในยุคนี้มีคณะลูกศิษย์ได้ยกท่านขึ้นเป็นพระอรหันต์ไปแล้ว ในเมื่อลูกศิษย์พยากรณ์ให้ครูอาจารย์ของตัวเองเป็นพระอรหันต์แล้ว ก็ให้เป็นเรื่องของลูกศิษย์ของท่านไป ไม่ควรพูดอะไรให้เกิดความแตกแยกกัน เพราะในยุคนี้นั้นพระอรหันต์ที่เกิดจากลูกศิษย์มีอยู่มากทีเดียว ถึงจะรู้อยู่เต็มใจก็ไม่ควรพูดทำลายในความเชื่อของคนอื่น มองอีกมุมหนึ่งก็ยังเป็นผลดี ยังมีคนให้ความสนใจว่า ในยุคนี้สมัยนี้ ยังมีความเชื่อว่ามีพระอรหันต์อยู่ ส่วนจะเป็นองค์จริงหรือองค์ปลอมนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ในยุคนี้การสอนภาวนาปฏิบัติก็สอนกันอย่างนี้ และพากันปฏิบัติกันอย่างนี้ นั่นคือสอนในวิธีทำสมาธิกันมากเกินไป หนำซ้ำยังสอนต่อไปว่า ทำสมาธิไปเถอะ เมื่อจิตมีความสงบดีแล้ว ปัญญาจะเกิดขึ้น หารู้ไม่ว่าการทำสมาธิมากไปจะกลายเป็นฌาน และหลงติดอยู่ในฌานนั้นๆ หาทางออกไม่ได้เลย

พระมหาเถระองค์นั้น ตามประวัติความเป็นมาก็เป็นศิษย์หลวงปู่มั่นอีกองค์หนึ่ง แต่ท่านเป็นนิสัย เจโตวิมุติ ชอบทำความสงบในสมาธิ ทำให้จิตมีความสงบในสมาธิต่อเนื่องกันมายาวนาน ในครั้งแรกท่านก็คงคิดว่า ปัญญาจะเกิดขึ้นนั่นเอง จึงได้ทำสมาธิต่อเนื่องกันมาเรื่อยๆ ในที่สุดจิตก็จมดิ่งสู่ฌาน แล้วมีอภิญญาเกิดขึ้นมีการแสดงอภินิหารไปได้หลายอย่างมีผู้ศรัทธาให้ความเคารพเลื่อมใสเป็นอย่างมาก ผลสุดท้ายก็มรณะไปอยู่ในอรูปฌาน ได้ไปเกิดเป็นอรูปพรหม จึงเป็นผู้หลับไม่ตื่นจนถึงปัจจุบัน เมื่อยุคพระพุทธศาสนาพระศรีอาริยเมตไตรย์ ท่านองค์นั้นก็ยังจะหลงอยู่ในอรูปฌานนี้ต่อไปอีกนานเพราะอายุของอรูปพรหมนั้นยาวนานมาก ถ้าหากใครทำสมาธิถลำลงสู่อรูปฌานแล้วในยุคนี้จะแก้ไขไม่ได้แล้ว ก็ต้องปล่อยกันให้หลงติดอยู่ในอรูปฌานต่อไป เรื่องรูปฌานอรูปฌานนี้ไม่ได้จำกัดศาสนา ใครจะนับถือศาสนาอะไรก็ทำฌานได้ แม้แต่ผู้ไม่นับถือศาสนาอะไรก็ทำฌานได้และมีอภิญญาเกิดขึ้นได้เช่นกัน เพราะเรื่องการทำสมาธิเรื่องการบำเพ็ญฌานนี้เป็นหลักสากล มีพวกดาบสฤๅษีทำกันมาก่อน เมื่อพระพุทธศาสนายังไม่ได้เกิดขึ้นในโลกก็มีคนทำสมาธิทำฌานกันอยู่แล้ว ในขณะที่เขาบำเพ็ญฌานอยู่นั้น ไม่รู้ตัวเลยว่าในเมื่อตายไปแล้วจะไปเกิดในที่ไหน นี่เรียกว่า ทำสมาธิทำฌานด้วยความหลง จึงเป็นโมหสมาธิโดยไม่รู้ตัว พวกเราเป็นชาวพุทธ ควรศึกษาให้ดีในเรื่องนี้

ผู้จะแก้คนหลงติดอยู่ในฌานได้มีอยู่ ๓ เหตุการณ์ ๑.พระพุทธเจ้า ๒.ผู้ที่มีนิสัยเคยทรมานกันมา ๓.ผู้มีปัญญาที่ดี ถ้านอกสามเหตุการณ์นี้แล้วจะแก้ความหลงผิดในฌานนี้ไม่ได้เลย การสอนให้คนทำสมาธิบำเพ็ญฌานนั้นสอนได้ ถ้าผู้มีนิสัยเจโตวิมุติก็ทำความสงบเป็นสมาธิเป็นฌานได้ ถ้าหากบำเพ็ญได้แล้วใครจะเป็นคนแก้ ในยุคนี้พระพุทธเจ้าก็ไม่มี ปัญญาเรามีพร้อมหรือยังที่จะแก้ตัวเองได้ หรือผู้ที่เคยทรมานเรามาเป็นใคร เพราะพวกที่หลงอยู่ในความสงบ หลงอยู่ในฌาน และหลงอยู่ในอภิญญานี้มิใช่ธรรมดา เป็นผู้มีทิฏฐิมานะ อัตตาสูงมาก ไม่ยอมลงคนได้ง่าย จะมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง ใครจะพูดอย่างไร ถ้าไม่เป็นไปเหมือนที่ตัวเองเป็นอยู่ จะไม่ยอมรับฟังจากใครๆ ทั้งสิ้น ส่วนมากที่สอนกันให้ทำอย่างนี้กันอยู่จะเป็นปุถุชนด้วยกัน ฉะนั้นการทำสมาธิ ต้องทำให้ถูกกับนิสัยของตนเอง ถ้านิสัยตัวเราเป็นปัญญาวิมุติ จะบังคับตัวเองไปทำสมาธิความสงบบำเพ็ญฌานให้เกิดขึ้นจะทำไม่ได้อยู่แล้ว เราต้องทำสมาธิความตั้งใจมั่นให้ถูกกับนิสัยตัวเองจึงจะทำได้

ขอทบทวนในอาสวักขยญาณอีกครั้ง

ให้ท่านผู้อ่านได้ทบทวนในอาสวักขยญาณอีกครั้ง เพื่อความเข้าใจให้ถูกต้อง ถึงจะอยู่ไกลเกินตัวก็ควรได้ศึกษาเอาไว้ อาสวักขยญาณนี้เป็นผลที่เกิดขึ้นเป็นครั้งสุดท้ายและจะเกิดขึ้นเฉพาะผู้จะได้บรรลุเป็นพระอรหันต์เท่านั้น พระอริยเจ้าในระดับอื่นๆ เช่นพระอนาคามี พระสกิทาคามี พระโสดาบัน อาสวักขยญาณยังไม่เกิดขึ้นเลย อาสวักขยญาณที่แปลไว้ในตำรา แปลว่ารู้จักทำให้อาสวะได้สิ้นไป แต่ข้าพเจ้าขอแปลอาสวักขยญาณว่า รู้ว่าอาสวะจะสิ้นไปเท่านั้น ไม่มีในคำว่ารู้จักทำให้อาสวะได้สิ้นไปแต่อย่างใดเพราะการทำนั้น ได้ผ่านขั้นตอนมาแล้ว เช่นการเจริญในวิปัสสนา จนถึงขั้นการเจริญในวิปัสสนาญาณ และได้ผ่าน นิโรธ ความดับทุกข์ และดับเชื้อที่เป็นต้นเหตุให้เกิดทุกข์ ไม่มีเชื้อของกิเลสตัณหา ที่จะพาไปเกิดเป็นภพเป็นชาติอีกต่อไป ภายในจิตใจก็ไม่มีเชื้อของอาสวะใดๆ ตกค้างอยู่เลย แม้แต่ธาตุขันธ์ก็เป็นธาตุขันธ์อันบริสุทธิ์ ไม่มีเชื้ออาสวกิเลสตัณหาหลงเหลืออยู่แต่อย่างใดจึงได้ผ่านขั้นตอนในการทำให้อาสวะได้สิ้นไปแล้ว ขั้นตอนสุดท้ายนี้จึงไม่มีคำว่าทำอะไรอีกต่อไป ข้าพเจ้าจึงขอแปลไว้ว่า อาสวักขยญาณเป็นเพียงญาณรู้ว่าอาสวะจะสิ้นไปเท่านั้น ถ้าข้าพเจ้าแปลผิดอย่างไรก็ขออภัยมาในที่นี้ด้วย

เมื่ออาสวักขยญาณได้เกิดขึ้นแล้ว จะรู้ในขณะนั้นทันทีว่า อาสวะจะสิ้นไปในขณะนี้อีกในชั่ว จริมกจิต เดียวเท่านั้น พระอรหัตตผลก็ได้เกิดขึ้นในชั่วขณะพริบตา ตั๊บเดียวเท่านั้น ในช่วงรู้ตัวว่าอาสวะจะสิ้นไปนี้จะอยู่ในอิริยาบถใดก็ได้ ในสมัยครั้งพุทธกาลผู้ที่ท่านได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ บางท่านก็ได้บรรลุธรรมในอิริยาบถยืน บางท่านก็ได้บรรลุในอิริยาบถเดิน บางท่านก็ได้บรรลุธรรมในอิริยาบถนั่ง บางท่านก็ได้บรรลุธรรมในอิริยาบถนอน บางท่านก็ได้บรรลุธรรมในอิริยาบถครึ่งนั่งครึ่งนอน (พระอานนท์) เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมมาถึงจุดนี้แล้ว จึงนับได้ว่า ตนแลเป็นที่พึ่งของตนอย่างสมบูรณ์เต็มที่ มีความอัศจรรย์ยิ่งนัก เป็นคุณธรรมที่ไม่เคยมีมาก่อนในชีวิต แต่ก่อนมาเคยเกิดเคยตายอยู่ในวัฏสงสารมาเป็นเวลายาวนาน นับภพนับชาติไม่ถ้วนประมวลไม่ได้ เพิ่งได้มาสัมผัสใน

ธรรมที่เป็นอัศจรรย์ในครั้งนี้หนอ ความอัศจรรย์ในธรรมเป็นอย่างไรนั้น ผู้ที่ได้บรรลุธรรมเท่านั้นจะรู้เอง โดยไม่ต้องไปถามใครๆ จึงเรียกว่า ปัจจัตตัง รู้ได้เฉพาะตัวเท่านั้น

การได้บรรลุธรรมในขณะใดก็หายความสงสัยในตัวเองในขณะนั้น ไม่ว่าเชื้อชาติใด ภาษาใด ฐานะเป็นอย่างไรไม่สำคัญ จะเป็นพระเป็นเณร ฆราวาสหญิงชายในวัยไหนก็ตาม เมื่อได้ปฏิบัติมาถึงจุดนี้แล้ว ธรรมที่เป็นอัศจรรย์ย่อมเกิดขึ้นได้ทั้งนั้น ธรรมที่อัศจรรย์ที่เกิดขึ้นกับท่านผู้ใดแล้วไม่ต้องไปหาถามใครๆ อีกต่อไป แม้พระพุทธเจ้าจะประทับอยู่ในที่แห่งนั้นก็ไม่ต้องถาม นี่คือที่หายความสงสัยในตัวเองอย่างสมบูรณ์ ในยุคสมัยนี้หากมีผู้ได้บรรลุธรรมเป็นอัศจรรย์นี้แล้ว ก็จะหายความสงสัยในตัวเองเช่นกัน จะเหมือนในครั้งพุทธกาลทั้งนั้นไม่ต้องไปรับคำพยากรณ์จากใครๆ ทั้งนั้น นี่คือผู้ได้พ้นจากกระแสโลกผ่านไปแล้ว แม้แต่ผู้ที่ได้บรรลุธรรมในขั้นต่ำลงมา เช่น บรรลุขั้นพระอนาคามี บรรลุธรรมขั้นพระสกิทาคามี บรรลุขั้นพระโสดาบัน ก็จะรู้ได้ว่าตัวเองได้บรรลุในขั้นนั้นๆ เช่นกัน และไม่ต้องไปถามใครๆ ไม่ต้องมีใครๆ มาตรวจสอบตัวเอง เหมือนกินข้าว เมื่อเราอิ่มก็รู้ตัวว่าเราอิ่ม จะไปถามใครๆ ทำไมเล่า นี้ฉันใด การได้บรรลุธรรมก็เป็นฉันนั้น

อาสวักขยญาณ มีเฉพาะพระอรหันต์

อาสวักขยญาณจะเกิดขึ้นเฉพาะ ผู้จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหัตตผลเท่านั้น ส่วนพระอริยเจ้าในระดับอื่นจะไม่มี อาสวักขยญาณเกิดขึ้นแต่อย่างใด เพราะยังมีอาสวะอยู่ พระอนาคามียังมีอาสวะส่วนละเอียด เมื่อมรณะไปในขณะนั้น ก็จะได้ไปเกิดชั้นพรหมสุทธาวาส ไปละอาสวะส่วนละเอียดในที่นั้น จึงจะได้เข้าสู่พระนิพพาน ที่เรียกว่านิพพานพรหม ถ้าผู้ภาวนาทำสมาธิมีจิตสงบลงเป็นรูปฌาน ๔ อรูปฌาน ๔ ที่เรียกว่าฌานสมาบัติ ๘ เมื่อมรณะอยู่ในฌานนี้ ก็จะไปตกค้างอยู่ในชั้นพรหมธรรมดา จะต่อไปนิพพานอีกไม่ได้เลย ในเมื่ออำนาจของฌานเสื่อมลง ก็จะได้กลับมาเกิดในโลกมนุษย์นี้อีกตามเดิม กิเลสตัณหาที่มีอยู่ก็จะเกิดขึ้นที่ใจตามเดิม มีความโลภ มีความโกรธ มีความหลง มีราคะความกำหนัด มีความต้องการในกามคุณคือรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะเหมือนคนธรรมดาทั่วไป มีความพอใจยินดีที่จะมีครอบครัว มีลูกหลานตามปกติธรรมดา ฉะนั้นขอให้พวกเราได้ศึกษาให้ดี ว่าในขณะนี้เราพากันภาวนาปฏิบัติหวังในผลอะไร จะไปพักผ่อนอยู่ในชั้นพรหม หรือภาวนาปฏิบัติเพื่อมรรคผลนิพพาน เราต้องวางทิศทางในการ

ปฏิบัติให้ตรงเอาไว้ เมื่อต้องการไปสู่ในมรรคผลนิพพาน แต่อุบายการปฏิบัติทำเหมือนพวกดาบสฤๅษี จะผิดทางทันที

ข้าพเจ้าอยากให้ท่านได้สังเกตอย่างมีเหตุผลไว้ว่า ทำไม พระสิทธัตถะภิกขุจึงได้ทรงตั้งปณิธานในขณะที่ประทับนั่งอยู่ใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ว่า ถ้าเราไม่ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในที่แห่งนี้ จะนั่งอยู่ในที่แห่งนี้ตลอดไป ถึงเลือด เนื้อ หนัง เอ็น กระดูก จะผุพังไปก็ตาม ถ้าไม่ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าจะไม่ลุกหนีจากที่แห่งนี้อย่างเด็ดขาด ให้ข้อสังเกตว่าทำไมพระองค์จึงได้มาทรงตั้งปณิธานในที่แห่งนี้ ในที่แห่งอื่น พระองค์ก็เคยประทับนั่งมาหลายที่ ทำไมพระองค์จึงไม่ทรงตั้งปณิธานเหมือนในที่แห่งนี้ คำตอบก็เพราะว่าในขณะนี้อาสวักขยญาณของพระองค์ได้เกิดขึ้นในขณะนี้แล้ว ถึงพระองค์จะไม่ทรงตั้งปณิธานออกมาอย่างนี้ ในเวลาจวนสว่างในคืนนี้ พระองค์ก็จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอยู่แล้ว การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะคำปณิธานแต่อย่างใด คำปณิธานนี้เป็นเพียงคำสำทับเพื่อชัยชนะเท่านั้น พระองค์ทรงมีอาสวักขยญาณเกิดขึ้นแล้ว พระองค์ก็ทรงทราบอยู่ว่าอาสวะของพระองค์จะสิ้นไปในขณะนี้ ก่อนที่พระองค์จะทรงเกิดอาสวักขยญาณขึ้นได้ ให้เราได้ศึกษาย้อนหลัง ในครั้งพระองค์ได้ทรงเสี่ยงถาดทองคำ พระองค์ได้ทรงนำมาเป็นอุบายในการปฏิบัติอย่างไร ผ่านขั้นตอนมาอย่างไร พระองค์ได้ทรงประกาศว่า แนวทางการตรัสรู้ พระองค์ได้ทรงค้นพบด้วยพระองค์เอง ค้นพบอย่างไรให้เราได้ศึกษาให้ดี มิใช่ว่าการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าเป็นเพราะคำอธิษฐานในค่ำวันนั้นหาใช่ไม่ นั่นเป็นเพียงปลายเหตุเท่านั้น

ให้เราได้ศึกษาประวัติผู้ที่ท่านได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในสมัยครั้งพุทธกาลดูบ้าง การได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์กับการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าเหมือนกันหรือไม่ คำตอบ เหมือนกัน ในศัพท์คำว่าตรัสรู้ เป็นคำศัพท์เฉพาะของพระพุทธเจ้าเท่านั้น ส่วนพระสาวกทั้งหลาย ใช้คำศัพท์ว่าบรรลุธรรม จะไปใช้ในศัพท์ว่าตรัสรู้ไม่ได้ เป็นเพราะความไม่เหมาะสม เหมือนกับคำว่ารับประทานอาหาร คำนี้ใช้กับประชาชนทั่วไป ในศัพท์ว่าเสวย เป็นคำศัพท์ของพระเจ้าแผ่นดิน ผลประโยชน์ที่เกิดจากการเสวยกับการรับประทาน หมายถึงความอิ่มเช่นกัน ส่วนอาสวักขยญาณของพระพุทธเจ้ากับอาสวักขยญาณของพระอรหันต์เหมือนกันหรือไม่ คำตอบคือ เหมือนกัน คือรู้ว่าอาสวะจะสิ้นไปเหมือนกัน ความบริสุทธิ์ในธรรมของพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และความบริสุทธิ์

ในธรรมของพระอรหันต์มีความบริสุทธิ์เท่าเทียมกัน จึงให้ชื่อว่านิพพาน คืออาสวะได้ดับอย่างสนิทเหมือนกัน จะไม่กลับมาเกิดตายในภพทั้งสามเหมือนกัน ฉะนั้นจงพากันศึกษาในธรรมให้เข้าใจ

ในอาสวักขยญาณเกิดขึ้นกับผู้จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ จะมีคำอธิษฐานเหมือนพระพุทธเจ้าหรือไม่ คำตอบ ไม่สมควรอธิษฐานเหมือนพระพุทธเจ้า ถึงจะไม่อธิษฐาน ในความรู้สึกในอาสวักขยญาณก็รู้ว่าอาสวะจะสิ้นไปเหมือนพระพุทธเจ้าอยู่แล้ว จึงไม่ควรอธิษฐานให้เหมือนพระพุทธเจ้าแต่อย่างใด หากมีผู้สงสัยอยากจะถามว่า ในยุคปัจจุบันนี้ ถ้าหากมีผู้จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ จะเหมือนกันกับในสมัยครั้งพุทธกาลหรือไม่ คำตอบ เหมือนกัน ผู้ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในสมัยครั้งพุทธกาลเป็นอย่างไร ผู้ที่ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในยุคปัจจุบันนี้ก็เหมือนกันทุกอย่าง เป็นปริสุทธิธรรมเท่าเทียมกัน ดับกิเลสตัณหาอาสวะได้อย่างสนิทได้เหมือนกันจึงเป็นนิพพานแห่งเดียวกัน ในครั้งพุทธกาลเป็นอย่างไรในยุคนี้ก็ต้องเป็นอย่างนั้น ผู้ที่ได้บรรลุธรรมเป็นพระอนาคามี พระสกิทาคามี พระโสดาบัน ในสมัยครั้งพุทธกาลเป็นอย่างไร ในยุคนี้การได้บรรลุธรรมก็ต้องเป็นอย่างนั้น คุณธรรมของพระอริยเจ้าแต่ละระดับแต่ละชั้น มีความเสมอภาคกันทั้งหมด

นิมิตเห็นหมู่เทวดาพากันมาเต้นรำ

ในคืนหนึ่งเป็นเวลาดึกสงัด เวลาประมาณตี ๓ เกิดนิมิตขึ้นมาเป็นเสียงดนตรี มีเสียงไพเราะเพราะพริ้งมาก ทีแรกก็คิดว่าชาวบ้านเขามีการเล่นกันก็ไม่สนใจอะไร อีกพักหนึ่งดนตรีนั้นมีความชัดเจนมากขึ้น ก็คิดได้ว่าบ้านแถวนี้อยู่ในป่าในเขาห่างความเจริญ ทำไมจึงไปหาเครื่องดนตรีขนาดนี้มาเล่นกัน คงเป็นไปไม่ได้ที่ชาวบ้านนอกจะมีเงินมากพอจะจ้างวงดนตรีมาฟังกัน ในขณะนั้นเสียงดนตรีมีความชัดเจนมากขึ้น ตั้งใจฟังดูว่าเสียงดนตรีนั้นมาจากทิศไหนก็รู้ได้ว่ามาจากทิศตะวันตก ก็รู้ได้ว่าทางทิศนี้ไม่มีบ้านคนอยู่ใกล้เลย จากนี้ไป บ้านห่างกัน ๑๐ กว่ากิโลเมตร และเป็นดงใหญ่มีภูเขาสูง จะไม่ได้ยินเสียงมาถึงในที่นี้อย่างแน่นอน จากนั้นก็ได้กำหนดจิตไปดูที่เสียงดนตรี เมื่อกำหนดจิตไปปรากฏเห็นปราสาทหลังขนาดใหญ่ มีแสงไฟสว่างไสว ประดับด้วยดอกไม้นานาชนิด มีความสวยงามมาก ในหมู่คนที่มาเล่นดนตรีนั้น ดูแล้วไม่ใช่มนุษย์เลย เป็นหมู่เทวบุตร

เทวดา ทุกคนแต่งตัวอันเป็นทิพย์มีความแพรวพราว ประดับเครื่องสังวาลย์สวยอย่างหยดย้อยทีเดียว พากันจับเป็นคู่ๆ หญิงชาย มีความยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ดูแล้วเขามีความสุขมาก พากันมีความสนุกสนานอย่างเต็มที่ ลีลาในการฟ้อนรำมีความอ่อนช้อย

ก็ได้พิจารณาต่อไปว่า เทวบุตร เทวดากลุ่มนี้มาจากที่ไหน ทีแรกคิดว่าเป็นเทวบุตร เทวดามาจากชั้นดาวดึงส์ ทุกคนมีความสวยงามเหมือนกันทั้งหมดทั้งพวกเล่นดนตรีและหมู่ที่ฟ้อนรำประมาณ ๒๐๐ คนพอสมควรแล้วก็พากันเลิกรากันไป เมื่อได้พิจารณาแล้วเป็นพวกรุกขเทวดาอยู่ในป่าใหญ่แห่งนี้เอง ในเมื่อข้าพเจ้าจำทิศทางที่อยู่นั้นได้แล้วเมื่อฉันอาหารเสร็จแล้วก็เดินป่าตรงไปที่เขาเล่นกัน แล้วจำพื้นที่ได้ทั้งหมด ไปเห็นต้นไม้มีใบดกหนาร่มรื่นดี แล้วบอกกับชาวบ้านว่าห้ามตัดต้นไม้นี้เป็นเด็ดขาด เพราะที่แห่งนี้เป็นสถานที่พวกเทวบุตร เทวดาที่เขาพากันมาเล่นกัน ถึงกาลเวลาเขาจะนัดกันมาเล่นกันในสถานที่แห่งนี้เป็นประจำ พวกหมู่เทวดาเหล่านี้ยังมีกิเลสตัณหา มีความโลภ ความโกรธความหลงเหมือนมนุษย์เรา ถ้าไม่ชอบใจในหมู่มนุษย์ก็ทำให้หมู่มนุษย์ไม่สบายถึงแก่ความตายไปได้ ที่เรียกกันว่าผีก็เป็นกลุ่มเดียวกัน ในบางครั้งก็แปลงตัวเป็นเทวดา ในบางครั้งก็เป็นผี ก็เหมือนกับมนุษย์เรา ในบางครั้งก็เป็นเทวดาเรียกว่ามนุสฺสเทโว ร่างกายเป็นมนุษย์ใจเป็นเทวดา มนุสฺสเปโต ร่างกายเป็นมนุษย์แต่ใจเป็นเปรต มนุสฺสติรจฺฉาโนร่างกายเป็นมนุษย์แต่ใจเป็นสัตว์ดิรัจฉาน ในตัวมนุษย์เองเป็นได้ทั้งเทวดาเป็นได้ทั้งเปรตเป็นได้ทั้งสัตว์ดิรัจฉานเป็นได้ทั้งผีอสูรกายนั่นเอง ใครจะเป็นอะไรนั้นให้ดูพฤติกรรมการแสดงออก หรือให้สังเกตดูตัวเราเองก็ได้ว่า เราเป็นอะไรกันแน่

ในหลักพุทธศาสนาไม่นิยมเรียกว่าผี มีแต่คำยกย่องว่าเป็นเทวดากันทั้งนั้น เช่นรุกขเทวดาเป็นเทวดาอยู่อาศัยที่ต้นไม้ ภุมเทวดาเป็นเทวดาอาศัยอยู่ตามถ้ำตามเหว หรืออยู่ตามพื้นดิน เคหเทวดาเป็นเทวดาที่อาศัยอยู่ตามบ้านคน เทวดาอาศัยอยู่กับบ้านคนอยู่อย่างไร ดังจะมีประวัติเล่าให้ฟังดังนี้ ในสมัยครั้งพุทธกาล มีพระโสณะเป็นลูกศิษย์ของพระสังกัจจายน์ ได้ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตชนบท ไปด้วยกันห้าองค์ มีผู้ต้องการอยากจะอุปสมบทเป็นพระ แต่คณะสงฆ์ไม่พอ พระสังกัจจายน์จึงให้พระโสณะมากราบพระพุทธเจ้า เพื่อขออนุญาตให้พระสงฆ์ห้ารูปทำการอุปสมบทในที่ทุรกันดารเขตชนบท พระโสณะมีพรสวรรค์ ขับร้องในทำนองสรภัญญะได้ไพเราะมาก เมื่อมากราบพระพุทธเจ้าแล้ว พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระโสณะพักนอนที่กุฎิด้วย เมื่อเวลาค่ำมาพระพุทธเจ้าทรงให้พระโสณะร้องสรภัญญะเป็นธรรมะให้ฟัง เมื่อร้องจบลง พระพุทธเจ้าได้ทรงอนุโมทนาว่า สาธุ จากนั้นเทวดาทุกหนแห่งก็พากันอนุโมทนากล่าวคำว่า สาธุๆ ต่อๆ กันไป มีเทวดาอีกกลุ่มหนึ่งเรียกว่า เคหเทวดา อาศัยบ้านของโยมแม่ของพระโสณะนั้นอยู่ ก็ได้กล่าวคำว่า สาธุๆ พร้อมกันอยู่ในบ้านนั้น แม่พระโสณะแปลกใจจึงพูดถามไปว่าใครมาสาธุเราอยู่ในที่นี้แต่ก่อนมาทำไมจึงไม่สาธุเรา เทวดาพูดว่าข้าแต่พระแม่เจ้า หมู่ข้าพเจ้าเป็นเทวดา ที่สาธุนั้นข้าพเจ้าสาธุกับพระโสณะลูกชายของแม่ต่างหาก เพราะพระโสณะได้พักอยู่กุฏิเดียวกับพระพุทธเจ้า ได้ร้องในทำนองสรภัญญะถวายพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าได้สาธุ อนุโมทนา กลุ่มเทวดาที่อาศัยอยู่ในที่แห่งใดก็ตาม จะกล่าวคำว่า สาธุๆ นี้พร้อมกัน

โยมแม่ของพระโสณะได้ถามเทวดาว่า พวกเทวดาได้มาอยู่ในบ้านเราเมื่อไรและมาอยู่เพื่ออะไรในที่นี่ เทวดาพูดว่าพวกข้าพเจ้าทั้งหลายได้มาอาศัยอยู่ในบ้านของแม่นี้นานแล้ว ข้าพเจ้าพากันมาอยู่ที่บ้านนี้มีความอบอุ่นสบายดี ข้าพเจ้าจะได้บุญกุศลเพราะแต่ละคืนแม่ได้ไหว้พระสวดมนต์ภาวนาทุกคืน พวกข้าพเจ้าทั้งหลายมีความอบอุ่นใจมีความสุขใจสบายใจ ได้อนุโมทนากับแม่ทุกคืน พวกข้าพเจ้าจะขออยู่อาศัยในบ้านของแม่ตลอดไป ภยันตรายต่างๆ พวกข้าพจ้าทั้งหลายจะพากันปกป้องรักษา ไม่ให้สิ่งชั่วร้ายได้บังเกิดขึ้น พวกผีอสูรกายจะไม่ให้มาทำกับแม่ได้เลย ขอแม่จงโปรดเมตตาให้พวกข้าพเจ้าทั้งหลายได้อยู่อาศัยในบ้านนี้ตลอดไปด้วยเถิด แม่ของพระโสณะเมื่อได้ยินพวกเทวดาพูดมาอย่างนี้ก็ตอบตกลงให้พวกเทวดานั้นอยู่ในบ้านนี้ต่อไป ได้ไหว้พระสวดมนต์ภาวนาอุทิศบุญกุศลให้เทวดาเหล่านั้นอยู่เสมอ บ้านนั้นมีแต่ความร่มเย็นผาสุก ไม่มีภัยพิบัติใดๆ ไม่มีผี ไม่มีเปรต เข้ามาใกล้บ้านได้เลย

นี่พวกเราทั้งหลาย ถ้าได้อ่านประวัติของแม่พระโสณะนี้แล้ว เราควรนำมาเป็นแบบอย่าง พยายามฝึกตัวเอง ไหว้พระสวดมนต์ ภาวนาอยู่เสมอ และรักษาศีลห้าอยู่เป็นนิจ เมื่อศีลธรรมมีอยู่กับผู้ใด ไอของศีลของธรรมย่อมมีความหอม ฟุ้งขจรไปในทิศทั้งสี่ทั้งบนดินและอากาศ พวกเทวดาทั้งหลายอยากเข้ามาอยู่ใกล้ และได้มาอาศัยที่บ้านของเรา ศีลธรรมมีอยู่กับใครอยู่บ้านไหน พวกผีต่างๆ จะอยู่ใกล้ไม่ได้ จะเกิดความร้อนรนหนีไป ในบ้านของเราก็จะมีแต่ความสุขความเจริญ ไม่มีภัยพิบัติใดๆ เข้ามากล้ำกราย จะมีเทวดาทั้งหลายได้พากันรักษา ให้ตัวเราและครอบครัวของเรามีความสุขตลอดไป

ณ วัดถ้ำกลองเพล

เมื่อออกพรรษาแล้ว ก็กลับวัดถ้ำกลองเพล ได้คิดไว้แล้วว่า ถ้าหลวงปู่ขาวได้ถามเรื่องผลของการภาวนาปฏิบัติ ก็จะเล่าถวายท่านไป ถ้าท่านไม่ถามก็ไม่ต้องพูดอะไรเลย หรือหากมีครูอาจารย์องค์อื่นถามผลของการปฏิบัติ ก็จะต้องพิจารณาก่อนว่า ครูอาจารย์ใดควรเล่าให้ฟัง หรือไม่ควรเล่าให้ฟัง มิใช่ว่าใครๆ มาถามก็จะเล่าให้ฟังไปเสียทั้งหมด การอยู่วัดถ้ำกลองเพล แต่ก่อนมา เราได้แสดงความโง่มาอย่างไร เมื่อเรากลับไปก็จะแสดงความโง่นี้อย่างนั้น ได้ไปถึงวัดถ้ำกลองเพลมืดค่ำประมาณ ๒ ทุ่ม จึงไม่ได้ขึ้นไปกราบหลวงปู่ที่กุฏิ ได้พักนอนอยู่ที่ถ้ำกลองเพลนั้น เช้าวันต่อมา หลวงปู่ลงมาศาลา เพื่อออกบิณฑบาตบ้านแม่ชี ข้าพเจ้าก็ได้เข้าไปกราบหลวงปู่ในเวลานั้น กราบยังไม่ทันเสร็จหลวงปู่ก็รีบถามขึ้นมาว่า เป็นอย่างไร ทูล ผลของการปฏิบัติเป็นอย่างไร เล่าให้ฟังหน่อยซิ ในขณะนั้นเวลายังไม่เหมาะสม และพระเถระก็นั่งอยู่หลายองค์ จึงพูดกับหลวงปู่ไปว่าขอโอกาสหลวงปู่ ตอนเย็นวันนี้ กระผมจะไปเล่าถวายให้หลวงปู่ฟังที่กุฏิครับ หลวงปู่ก็พยักหน้า แล้วก็ออกไปบิณฑบาตที่บ้านแม่ชี

เมื่อถึงตอนเย็น หลังจากพระเณรลงจากกุฏิหลวงปู่ไปหมดแล้ว ข้าพเจ้าก็มีโอกาสได้อยู่กับหลวงปู่โดยลำพัง จากนั้นก็ขอโอกาสหลวงปู่เล่าผลของการปฏิบัติว่าได้รับผลเป็นอย่างไรถวายให้หลวงปู่ฟัง เมื่อเล่าถวายให้หลวงปู่ฟังแล้วหลวงปู่ท่านได้พูดว่า ผลของการปฏิบัติอย่างนี้น้อยองค์นักที่จะเป็นไปได้ หลวงปู่พูดว่า ผมก็ได้เป็นมาอย่างนี้เหมือนกัน ผลของการปฏิบัติที่เป็นของจริงของแท้ไม่ต้องพูดกันมาก พูดกันเพียงประโยคเดียวก็รู้ในความหมายในทันที ทุกวันนี้ผู้รู้ผลของการปฏิบัติอย่างนี้มีน้อยมาก หลวงปู่ถามว่าบวชมาได้กี่ปีจึงได้รู้ผลในการปฏิบัตินี้ ขอโอกาสหลวงปู่กระผมบวชมาขาด ๘ ปีอยู่ ๘ วันจึงได้รับผลครับ หลวงปู่ก็ยิ้มๆ แล้วพูดว่าคงเป็นเพราะบารมีเก่าเคยได้สร้างมาแล้วในชาติก่อนมามาก จึงได้เป็นเหตุปัจจัยให้ได้รับผลเร็วขนาดนี้ หลวงปู่ถามว่าก่อนที่จะมีปัญญาเกิดขึ้นได้มีอะไรเป็นอุบายในการพิจารณา ได้ขอโอกาสหลวงปู่แล้วก็ได้เล่าในเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญญาถวายหลวงปู่ ในเรื่องเครือกระพังโหมให้หลวงปู่ฟังการเล่าเรื่องเครือกระพังโหม ก็เหมือนกับที่ได้อธิบายมาแล้วทั้งหมด ใช้ปัญญาพิจารณาอย่างไร มีอุบายการเปรียบเทียบกับกิเลสตัณหาอย่างไร ก็อธิบายไป

เมื่อเล่าถวายหลวงปู่จบแล้วหลวงปู่ก็ยิ้มๆ แล้วพูดขึ้นมาว่า เหตุปัจจัยและอุบายที่ท่านได้เล่ามาทั้งหมดนี้ เหมือนกันกับเฮา แต่แตกต่างกันเพียงเป็นวัตถุคนละอย่างกันเท่านั้น การใช้ปัญญาพิจารณาดังท่านได้เล่ามานี้ เหมือนกันกับเฮาทั้งหมด เมื่อได้จังหวะข้าพเจ้าก็ได้กราบเรียนถามหลวงปู่บ้าง ขอโอกาสหลวงปู่เหตุปัจจัยอะไรที่ทำให้หลวงปู่ได้เกิดอุบายปัญญาครับผม จากนั้นหลวงปู่ก็ได้เล่าเหตุการณ์ที่ผ่านมาหลายสิบปี หลวงปู่ได้เล่าให้ฟังอย่างละเอียดติดต่อกันเหมือนกับว่าได้ประสบการณ์ขึ้นเพียง ๒-๓ วันเท่านั้นในเหตุการณ์ที่หลวงปู่ได้แสดงมา หลวงปู่จำได้อย่างแม่นยำทีเดียว หลวงปู่เล่าในเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดปัญญาในครั้งนั้นว่า ในบ่ายวันหนึ่งได้ลงไปสรงน้ำในคลองใต้เชิงดอย ในช่วงนั้นเป็นเวลาชาวบ้านเก็บเกี่ยวข้าว เมื่อมองดูในทุ่งนาเห็นข้าวแก่เหลืองเต็มไปหมด ในตอนนั้นน้ำก็ยังไม่ได้สรง ก็เลยนั่งลง ได้ดูข้าวในนาที่เขากำลังเก็บเกี่ยวอยู่ แล้วมีความคิดเกิดขึ้นที่ใจว่า ข้าวที่เขากำลังเก็บเกี่ยวอยู่นี้ ก็เกิดจากเมล็ดข้าวในปีที่แล้วมา เพราะเมล็ดข้าวนั้นมีเชื้อพาให้เกิด เมื่อคนเอาเมล็ดข้าวที่มีเชื้อไปหว่านลงในพื้นดินอันชุ่มด้วยน้ำ เชื้อที่มีอยู่ในเมล็ดข้าวก็เริ่มแตกตุ่มขาวๆ แล้วงอกออกมาจากเมล็ดข้าวนั้น ทีแรกก็เป็นตุ่มขาวๆ เล็กๆ มีรากหยั่งลงไปในพื้นดินแล้วก็ดูดเอาปุ๋ยในพื้นดินมาเป็นอาหาร ก็ได้เกิดเป็นต้นเล็กๆ ขึ้นมาจากเมล็ดข้าวนั้น หลายวันต่อมาก็ได้งอกงามขึ้นมาเหมือนกับต้นหญ้า เมื่อได้ประมาณ ๑ เดือนเขาก็ถอนขึ้นมาแล้วนำไปปลูกในพื้นดินอีก ต้นข้าวก็แก่ขึ้นใหญ่ขึ้น เมื่อต้นข้าวได้แก่โตเต็มที่แล้วก็ออกรวงเป็นเมล็ดข้าวเปลือกอ่อนๆ จากนั้นเมล็ดข้าวเปลือกอ่อนๆ ก็แก่ขึ้นก็กลายเป็นเมล็ดข้าวสาร ที่มีอยู่ในเปลือกข้าวนั้น แล้วมีหัวเชื้อติดอยู่ในหัวเมล็ดข้าวเปลือกนั้น แล้วชาวนาก็เก็บเอาเมล็ดข้าวที่มีเชื้อนั้น เพื่อนำไปทำพันธุ์ต่อไป เมล็ดข้าวก็ได้เกิดขึ้นมาใหม่อีก ก็มีเมล็ดเหมือนกันกับเมล็ดเก่านั้นเอง

หลวงปู่ได้อธิบายต่อไปว่า เมล็ดข้าวที่มีเชื้ออยู่นี้เมื่อไปตกอยู่ในพื้นดินที่ชุ่มก็จะเกิดเป็นต้นเป็นเมล็ดข้าวขึ้นมาอีก แต่ถ้าแกะเอาเปลือกนอกออกทิ้งไปแล้วใช้เล็บมือแกะเอาหัวเชื้อที่เมล็ดข้าวออกทิ้งไปเสีย เมล็ดข้าวที่เหลือจะนำเอาไปหว่านในพื้นดินที่ชุ่มไปด้วยน้ำและปุ๋ย เมล็ดข้าวนั้นก็จะไม่เกิดเป็นต้นขึ้นมาอีกเลย หรือเอาเมล็ดข้าวเปลือกนั้นไปคั่วด้วยไฟให้ไหม้ไปแล้ว นำมาหว่านในพื้นดิน ก็จะไม่เกิดอีกเช่นกัน เพราะเชื้อในเมล็ดข้าวนั้นได้ถูกทำลายไปแล้ว จึงหมดเหตุปัจจัยที่จะเกิดอีกต่อไป เมื่อได้

ใช้ปัญญาพิจารณาในเมล็ดข้าวเสร็จแล้วก็โอปนยิโก น้อมเอาเมล็ดข้าวนั้นเข้ามาหากายและน้อมเข้ามาหาใจแล้วใช้ปัญญาพิจารณาต่อไปว่า ต้นข้าวทั้งหมดเหมือนกับร่างกายเรา เมล็ดข้าวนั้นเหมือนกับใจเรา เชื้อที่อยู่ในหัวเมล็ดข้าวนั้นเหมือนกับกิเลสตัณหา การใช้เล็บมือแกะเอาหัวเชื้อที่อยู่ในเมล็ดข้าวทิ้งไป ก็เหมือนกันกับการใช้สติปัญญาพิจารณากำจัดกิเลสตัณหา อาสวะน้อยใหญ่ให้หมดไปจากใจได้แล้ว เมื่อใจไม่มีกิเลสตัณหาเป็นเชื้อพาให้ไปเกิดอีก ภพชาติจะมีมาจากที่ไหน เมื่อภพชาติไม่มี ความแก่ ความเจ็บ ความตาย และความทุกข์เดือดร้อนเสียใจ โศกเศร้า โทมนัสจะไม่มีอีกแต่อย่างใด

ฉะนั้นเรื่องของใจและเรื่องของกิเลสตัณหาที่มาเกาะใจอยู่ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องแก้ไข ต้องกำจัดให้หมดไปจากใจในชาตินี้ให้ได้ เพื่อจะไม่ให้ภพชาติของเราได้ยืดเยื้อได้ไปเกิดในภพน้อยภพใหญ่อีกต่อไป ท่านผู้อ่านทั้งหลาย ในช่วงหลวงปู่ขาวได้เอาเมล็ดข้าวมาพิจารณาด้วยปัญญานี้เองจึงเป็นการเกิดขึ้นของวิปัสสนาญาณ ในขณะนั้นถ้าดูผิวเผินก็เหมือนใช้ความคิดพิจารณาธรรมดา ไม่แตกต่างกันกับความคิดพิจารณาของผู้ปฏิบัติทั่วๆ ไป แต่มีอีกอย่างหนึ่งที่ไม่เหมือนกันนั้นคือ กำลังใจ กำลังของสติ กำลังของปัญญา กำลังบารมีที่มาบรรจบกันพอดี บารมีที่ได้บำเพ็ญมาในอดีตชาติทั้งหมด และบารมีที่หลวงปู่ได้ปฏิบัติมาในชาติปัจจุบันมีอินทรีย์ที่แก่กล้าพอตัวอยู่แล้ว ตลอดทั้งกำลังความเพียรอื่นใด ที่หลวงปู่ได้บำเพ็ญมาแล้ว ได้มารวมตัวกันอย่างสมบูรณ์ จึงได้เกิดเป็นวิปัสสนาญาณขึ้นมาในขณะนั้น กำลังของวิปัสสนาญาณจึงได้ประหารกิเลสตัณหาอาสวะน้อยใหญ่ให้หมดไปจากใจ เป็นตัวทำลายเชื้อคือตัณหา ที่จะนำพาให้ได้ไปเกิดในภพชาติต่างๆ ให้หมดไป กำลังของวิปัสสนาญาณนี้เองจึงเป็นจุดเด่นของผู้ปฏิบัติ ให้ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในชาตินี้ ขอพวกเราจงพากันเข้าใจ ควรได้นำมาเป็นแบบอย่างบ้าง

จากนั้นหลวงปู่ก็ได้ลงสรงน้ำในคลอง ในขณะที่สรงน้ำอยู่ หลวงปู่ก็ได้พิจารณาในความสกปรกโสโครกของร่างกายทุกส่วนเหมือนกับเอาซากศพมาล้างน้ำ เมื่อร่างกายสกปรกต้องล้างด้วยน้ำเมื่อใจสกปรกด้วยกิเลสตัณหาต้องล้างด้วยสติปัญญา ถ้าสติปัญญาดีกิเลสตัณหาก็หลุดลอยออกจากใจได้ง่าย สติปัญญาเป็นน้ำยาซักฟอกกิเลสตัณหาให้หมดไปจากใจโดยตรง เชื้อของความคิดเกิดฝังใจอยู่ที่ไหน ใช้ปัญญาเช็ดถูในที่แห่งนั้นไม่ให้ความสกปรกคือกิเลสตัณหาติดเกาะอยู่ภายในใจอีกต่อไป ถึงกิเลสตัณหาเคยติดอยู่

กับใจมานานแล้วก็ตาม ถ้าสติปัญญาดี การกำจัดตัณหาอาสวะให้หมดไปจากใจนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย เมื่อหลวงปู่ได้ลงสรงน้ำเสร็จแล้ว ก็เอากระบอกไม้ไผ่ตักเอาน้ำสะพายกลับมากุฏิในทันที ในระหว่างที่เดินทางกลับก็เป็นอุบายในการเดินจงกรมไปในตัว เมื่อมาถึงกุฏิแล้วก็เอากระบอกน้ำวางไว้ที่กุฏิแล้วออกเดินจงกรมต่อไป ใช้ปัญญาพิจารณาให้มีความต่อเนื่องกัน ได้พิจารณาเมล็ดข้าวอย่างไร ก็ใช้ปัญญาพิจารณาไปตามอุบายเดิมเพื่อเป็นอุบายสอนใจอยู่ตลอดเวลา พิจารณาประกอบด้วยเหตุผล ให้เป็นไปตามหลักความเป็นจริง ให้ใจได้รู้เห็นในทุกข์โทษภัยในชาติคือความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ว่าไม่มีอะไรเป็นตัวเราและเป็นของของเราอยู่ตลอดเวลา วิปัสสนาญาณที่เกิดขึ้นมานี้มีความกล้าหาญมากและมีความเด็ดเดี่ยวจริงจัง ไม่ให้กิเลสตัณหาได้ตั้งตัวได้เลย พิจารณาในสิ่งใดจะรู้เห็นตามความเป็นจริงนี้ทั้งหมดจนจิตเกิดความแยบคาย และหายสงสัยในสิ่งนั้นอย่างชัดเจนดี อุบายวิธีที่นำมาพิจารณานั้น ก็เหมือนกันกับท่านทูลได้อธิบายมาแล้ว

เมื่อถึงเวลามืดค่ำ หลวงปู่ก็ได้ขึ้นไปกุฏิแล้วเข้าที่พิจารณาต่อไป หลวงปู่เล่าว่าเมื่อใช้ปัญญาพิจารณาอยู่ไม่นาน จิตมีความต้องการความสงบก็ได้กำหนดจิตให้ลงสู่ความสงบได้อย่างเต็มที่ หลวงปู่ว่านับตั้งแต่ปฏิบัติมาหลายปีเพิ่งรู้จักจิตมีความสงบในครั้งนี้เองแต่ก่อนมาจิตก็มีความสงบอยู่บ้าง เหมือนกับสายฟ้าแลบเพียงแวบเดียวเท่านั้นจิตก็ถอนออกมาแล้วใช้ปัญญาพิจารณาในสัจธรรมต่อไป แต่บัดนี้จิตมีความสงบแน่วแน่มาก หลวงปู่พูดว่าได้จำคำสอนของหลวงปู่มั่นได้สอนเอาไว้ว่า ท่านขาว ถ้าจิตมีความสงบถึงฐานใหญ่ของสมาธิแล้วอย่าไปบังคับให้จิตถอนตัวนะ ปล่อยให้จิตอยู่ในความสงบนั้นๆ ไปเมื่อจิตมีความอิ่มตัวในสมาธิแล้วจิตก็จะถอนตัวออกมาเอง และอย่าปล่อยให้จิตได้ถอนออกทั้งหมด ให้มีสติกำหนดจิตเอาไว้นิดหนึ่ง จากนั้นให้ใช้ปัญญาพิจารณาในสัจธรรมต่อไป ในขณะนั้นหลวงปู่ได้ปฏิบัติตามคำสอนของหลวงปู่มั่นได้เป็นอย่างดี หลวงปู่ขาวพูดว่าความสงบของสมาธิเป็นไปตามคำสอนของหลวงปู่มั่นทั้งหมด เมื่อจิตได้เริ่มถอนออกจากความสงบก็มีสติกำหนดเอาไว้นิดหนึ่ง แล้วใช้ปัญญาพิจารณาในอุบายของเมล็ดข้าวต่อไป แล้วน้อมเข้ามาหากายน้อมเข้ามาหาใจ จนได้เกิดความรู้เห็นในกิเลสตัณหา ที่ฝังอยู่ในใจได้อย่างชัดเจน ใจจึงได้เกิดความรู้เห็นในทุกข์โทษภัยที่กิเลสตัณหาพาให้ใจเป็นทุกข์นั้นๆ

นิโรธ ความดับทุกข์

นิโรธ ความดับทุกข์นี้ก็เกิดขึ้นเหมือนกันกับ ท่านทูล ได้อธิบายไปแล้วทั้งหมด หลวงปู่พูดว่า ในขณะนั้นไม่มีความรู้สึกในสิ่งใดๆ มีตา หู จมูก ลิ้น กายก็ไม่รับรู้ในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะอะไรได้ เพราะวิญญาณ การรับรู้ได้ดับไปแล้ว วิญญาณ การรับรู้ทางตาก็ไม่มี วิญญาณการรับรู้ทางหูก็ไม่มี วิญญาณการรับรู้ทางจมูกก็ไม่มี วิญญาณการรับรู้ทางลิ้นก็ไม่มี วิญญาณการรับรู้ทางกายก็ไม่มี ไม่มีความสัมผัสในรูป ไม่มีความสัมผัสในเสียง ไม่มีความสัมผัสในกลิ่น ไม่มีความรับรู้ในรส ไม่มีความรับรู้ในสัมผัสในทางกายอะไรทั้งสิ้น มีตาก็สักว่ามีตา มีหูก็สักว่ามีหู มีจมูกก็สักว่ามีจมูก มีลิ้นก็สักว่ามีลิ้น มีกายก็สักว่ามีกายจะใช้งานอะไรไม่ได้เลย นี่เป็นความดับในรูปขันธ์

ความดับในนามขันธ์คือเวทนา หมายถึงอารมณ์ต่างๆ แห่งความสุข อารมณ์แห่งความทุกข์และอารมณ์ที่ไม่สุขไม่ทุกข์ ก็ไม่มีความรู้สึกอะไรในขณะนั้น เพราะวิญญาณการรับรู้ในอารมณ์ไม่มี สัญญาความจำได้หมายรู้ก็จำอะไรไม่ได้เลย นี่ก็เพราะวิญญาณการรับรู้ในสัญญาความจำนั้นได้ดับไปแล้วจึงไม่มีความจำอะไรได้เลย สังขารการปรุงแต่งก็ปรุงแต่งอะไรไม่ได้ นี่ก็คือวิญญาณการรับรู้ไม่มีในความปรุงแต่งนั้นๆ ใจเคยคิดในสิ่งต่างๆ แต่บัดนี้คิดอะไรไม่ได้เลย ทั้งรูปขันธ์และนามขันธ์ เมื่อวิญญาณการรับรู้ได้ดับไปเพียงอย่างเดียวเท่านั้น รูปขันธ์ นามขันธ์ได้หยุดนิ่งไปทั้งหมด ทำงานอะไรไม่ได้เลย เราก็ไม่มี เขาก็ไม่มี ความยินดีก็ไม่มี ความยินร้ายก็ไม่มี หลวงปู่ขาวได้พูดต่อไปว่า การใช้ปัญญาพิจารณานั้น ก็เหมือนท่านได้พูดมาทั้งหมดนั่นแหละ การเจริญในวิปัสสนาก็เหมือนกัน การเจริญในวิปัสสนาญาณก็เหมือนกัน นิโรธความดับทุกข์และดับเหตุให้เกิดทุกข์ก็เหมือนกัน อาสวักขยญาณที่รู้ว่าอาสวะจะสิ้นไปก็รู้เหมือนกัน ถ้าปฏิบัติไปในทางเดียวกันก็ต้องรู้เห็นเหมือนกัน เหมือนกับกินอาหารถ้วยเดียวกันทุกคนก็มีความรู้สึกในอาหารนั้นเหมือนกัน ฉะนั้นการปฏิบัติได้เริ่มต้นจากเหตุอันใด ต่อไปผลที่ได้รับก็เหมือนกันทั้งหมด ปฏิเวธ การได้บรรลุธรรมก็ได้รับผลเหมือนกัน แต่ใครจะรู้ช้ารู้เร็วนั้นขึ้นอยู่กับบารมีที่สร้างมามากน้อยต่างกัน ผู้รู้เร็วและรู้ช้าไม่สำคัญ เพราะผลที่ออกมามีความบริสุทธิ์เหมือนกัน ดับกิเลสตัณหาทำให้อาสวะได้สิ้นไปเหมือนกัน ถึงนิพพานแห่งเดียวกัน

อาสวะหลวงปู่ขาวได้หมดไปในคืนนั้น

หลวงปู่ได้พูดว่า ในคืนนั้น นิโรธ ความดับทุกข์และดับเหตุให้เกิดทุกข์ได้หมดไปแล้ว ก็เกิด อาสวักขยญาณ รู้ในตัวเองว่ากิเลสอาสวะจะสิ้นไปในขณะนี้ ความกล้าหาญก็ได้เกิดขึ้น เหมือนท่านได้พูดมาแล้วทั้งหมด แล้วก็นั่งต่อไปไม่ต้องทำอะไร ประมาณเวลาจวนสว่างการได้บรรลุธรรมเกิด แว๊บ ขึ้นมาในขณะที่นั่งอยู่นั้น ก็รู้ว่าตัวเองได้บรรลุธรรมในขณะนั้น ความบริสุทธิ์เป็นวิมุตตินิพพานก็ได้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์เต็มที่ เป็นอันว่าสงครามระหว่างกิเลสตัณหากับสติปัญญาได้ห้ำหั่นกันมาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน ก็ได้สิ้นสุดลงในคืนนี้เอง หลังจากได้สนทนาธรรมกับหลวงปู่เป็นเวลาหลายชั่วโมงแล้ว ก็ได้กราบหลวงปู่ไปกุฏิ หลวงปู่ได้สั่งอีกว่า ในคืนต่อไปมาคุยธรรมะกันอีกนะ นับแต่เฮารู้ธรรมะมานี่ก็หลายปีแล้ว ยังไม่เคยสนทนาธรรมะกับใครๆ ยาวนานถึงขนาดนี้ เพราะไม่รู้ว่าจะพูดคุยให้ใครฟังจึงจะรู้ภาษากัน หลวงปู่ยังพูดต่อไปว่า ในครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เคยได้พูดธรรมะกับท่านมหาบัว แต่ไม่ได้พูดกันนานเพราะไปในงานกิจนิมนต์ด้วยกัน เพียงพูดในจุดที่สำคัญเท่านั้น จากนั้นมา ก็เพิ่งมีท่านนี่แหละ พาให้ผมได้พูดธรรมะอีก

ในคืนต่อมา เมื่อได้เวลาปลอดพระเณรแล้ว ก็ได้ขึ้นไปกุฏิหลวงปู่เพื่อสนทนาธรรมะกันต่อไป ในคืนนี้หลวงปู่พาเข้าไปในห้องนอนเพื่อจะได้คุยกันให้เต็มที่ ในคืนนี้หลวงปู่ได้ปรารภเรื่อง อัตตาและอนัตตา มาเป็นหัวข้อแรก หลวงปู่ได้พูดขึ้นว่า เรื่องอนัตตาที่จะรู้เห็นได้อย่างชัดเจนนั้น เมื่อจิตได้ลงสู่ มัคคสมังคี ได้อย่างเต็มที่แล้ว ก็ต้องเข้าไปดับในตัวอัตตานี้ทั้งหมด ถ้าไม่มีอัตตาเป็นตัวให้ดับ อนัตตาก็ไม่มี ฉะนั้น อนัตตาจึงเป็นสิ่งไม่เป็นอะไรและไม่มีอะไร ไม่มีเรา ไม่มีเขา ในครั้งแรกก็ต้องมีอัตตาคือตัวเราก่อน อัตตาในรูป อัตตาในนาม เมื่อนิโรธความดับทุกข์ ดับเหตุให้เกิดทุกข์ ก็ต้องดับความเห็นผิด ดับความเข้าใจผิดที่จิตได้ไปยึดติดและหลงผิดอยู่ว่า รูปและนามเป็นอัตตาตัวตน เมื่อทำลายความเห็นผิดนี้ได้แล้ว รูปและนามก็เพียงสักว่ารูปนามเท่านั้น จะมาหลงผิดว่าเป็นอัตตาอีกต่อไปไม่ได้ เพราะรู้เห็นชัดอยู่ว่า อัตตาตัวตนที่แท้จริงเป็นเพียงสมมุติว่า เป็นอัตตาตัวตนโดยกิริยาเท่านั้น แต่ตัวอกิริยา อันเป็นหลักปฏิเสธในอัตตาว่าเป็นอนัตตานั้นจึงเป็นเรื่องสัจธรรมตามความเป็นจริง เมื่อยังมีชีวิตอยู่ก็อาศัยตัวอัตตาต่อไป จนกว่าอายุขัยของธาตุขันธ์จะอยู่ไม่ได้ แต่ไม่มีอะไรที่จะไปยึดติดต่อกัน กับความบริสุทธิ์นั้น เพราะรู้ชัดเห็นชัดอยู่แล้วว่า รูปไม่ใช่เรา เราไม่ใช่รูป รูปไม่มีในเรา เราไม่มีในรูป เวทนาไม่ใช่เรา เราไม่ใช่เวทนา เวทนาไม่มีในเรา เราไม่มีในเวทนา สัญญาไม่ใช่เรา เราไม่ใช่สัญญา สัญญาไม่มีในเรา เราไม่มีในสัญญา สังขารไม่ใช่เรา เราไม่ใช่สังขาร สังขารไม่มีในเรา เราไม่มีในสังขาร วิญญาณไม่ใช่เรา เราไม่ใช่วิญญาณ วิญญาณไม่มีในเรา เราไม่มีในวิญญาณ ถ้ารูปนามไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่รูปนาม รูปนามไม่มีในตน ตนไม่มีในรูปนาม นั่นคืออัตตาได้หมดสภาพไป จึงเรียกว่าอนัตตา ทุกอย่างไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัว ไม่มีตน ไม่มีเรา ไม่มีเขา จึงเป็นสภาวธรรม เรียกกันไปตามสมมุติเท่านั้น จึงเป็นความว่างเปล่า ไม่มีนิมิตหมายในสมมุติใดๆ

เหมือนกันกับเลขศูนย์ ถึงจะเอามาเรียงกันอยู่เป็นจำนวนมาก ก็ไม่มีในความหมายในทางคุณค่าอะไร ถ้าเอาเลข ๑-๒-๓...นำหน้าเอาไว้ ศูนย์ทั้งหลายนั้นก็จะบอกคุณค่าขึ้นมา บอกจำนวนได้ หลวงปู่ได้เปรียบเทียบกับเก้งว่า มีเก้งตัวหนึ่ง เข้าไปอยู่ในป่าละเมาะแห่งหนึ่ง เป็นป่าดอนเล็กๆ แล้วมีคนได้ไปล้อมป่าละเมาะนั้นหลายพันคน ต่างก็เห็นเก้งเข้าไปอยู่อาศัยในป่าละเมาะนั้นด้วยกันทั้งหมด จากนั้นคนหลายพันคนได้ไปล้อมป่าละเมาะเอาไว้ ก็พากันโอบอ้อมเข้าไป ได้เข้าแถวเรียงหน้ากระดานไม่ให้มีช่องว่าง พากันเปิดดูใบไม้กอหญ้าดูทั้งหมด แต่ไม่ได้พบเห็นเก้งตัวนั้นเลย จึงพากันถากถางเอาต้นไม้ใบหญ้าออกให้หมด ให้มีแต่พื้นดินเตียนโล่ง คนทั้งหลายพันคนเข้าไปยืนอยู่ในที่แห่งนั้นจนเต็มพื้นที่ ไม่มีที่ว่างแม้แต่กระเบียดนิ้วเดียว ถึงขนาดนั้น ก็ยังไม่เห็นเก้งตัวนั้นเลย นี้ฉันใด ที่เข้าใจว่าธาตุ ๔ ขันธ์ ๕ ว่าเป็นอัตตาตัวตน เมื่อวิปัสสนาญาณได้เข้าไปพิจารณาจนได้รู้เห็นตามความเป็นจริงแล้ว ไม่มีธาตุ ๔ ขันธ์ ๕ ไม่มีอัตตาตัวตนอยู่ในขันธ์นั้นเลย และนิโรธความดับทุกข์และดับเหตุที่ให้เกิดทุกข์ได้แล้ว จึงเรียกว่าอนัตตา ความสูญเปล่า ไม่มีอะไรเป็นอัตตาตัวตนอะไรเลย ความเข้าใจผิดในลักษณะอย่างนี้มีมายาวนาน ก็เพราะตัวอวิชชาความไม่รู้ โมหะคือความหลง มีมิจฉาทิฏฐิความเห็นผิดเป็นต้นเหตุ จึงได้เกิดตายมานาน

ข้าพเจ้าได้ถามหลวงปู่ต่อไปว่า ขอโอกาสหลวงปู่ หลวงปู่ได้ค้นหาอีเก้งอยู่ที่ไหน หลวงปู่บอกว่า อยู่ที่โหล่งขอด อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงเดือนธันวาคม ส่วน

วันที่ปีพ.ศ. แต่ก่อนจำได้ทั้งหมด เมื่อนานมา สัญญา อนิจจา เอาไปกินหมดแล้ว ส่วนเวลาก็จวนสว่าง ได้บรรลุธรรมในอิริยาบถนั่งนั้นเอง หลังจากรู้ว่าได้พ้นจากสามโลกนี้แล้ว ก็เหมือนกับท่านทูลพูดมานั้นแหละ เกิดความคิดถึงพระพุทธเจ้า คิดถึงหลวงปู่มั่นมากทีเดียว การคิดถึงมิใช่ว่าอยากให้พระพุทธเจ้า อยากให้หลวงปู่มั่นมาพยากรณ์ตัวเองนะ เป็นเพียงคิดถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า และคิดถึงพระคุณของหลวงปู่มั่นเท่านั้น ก็เพราะพระพุทธเจ้ามีความเมตตาสงสารหมู่สัตว์โลกทั้งหลาย พระพุทธองค์จึงได้วางพระพุทธศาสนาเอาไว้แก่พวกเรา ถ้าพระพุทธเจ้าไม่ได้วางศาสนาไว้ พวกเราก็ไม่มีความรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมแต่อย่างใด ในยุคสมัยนี้ หลวงปู่มั่นก็ได้ศึกษาแนวทางตามคำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างถูกต้อง ท่านก็นำมาปฏิบัติจนได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ท่านก็ได้สอนแก่สานุศิษย์ทั้งหลาย ก็ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน นี้เองจึงได้คิดถึงท่านเพราะบุญคุณเหล่านี้

หลังจากนั้น หลวงปู่ก็ได้ย้อนถามข้าพเจ้าบ้างว่า เมื่อรู้ธรรมแล้วมีการเปรียบเทียบกับอะไรเล่าให้ฟังหน่อยซิ ขอโอกาสหลวงปู่ เมื่อรู้ธรรมแล้วกระผมมีการเปรียบเทียบว่า เหมือนกับเอาถ่านไฟที่ลุกแดงเป็นไฟก้อนขนาดใหญ่ จุ่มลงไปในน้ำให้ท่วม แล้วปล่อยไว้นานพอสมควร แล้วเอาถ่านไฟนั้นขึ้นมา ก็รู้ว่าไฟในถ่านไฟได้ดับสนิทไปทั้งหมด เมื่อเอามือจับดูเหมือนกับมีไออุ่น แต่เชื้อไฟได้ดับไปหมดแล้ว จะเอาเชื้อของไฟภายนอกมากองใส่กัน ก็ไม่เกิดเป็นไฟขึ้นมาได้อีกต่อไปครับผม หลวงปู่ยิ้มๆ แล้วพูดว่ามีการเปรียบเทียบได้ดีเหมือนกันกับเฮานี่ ได้ถามหลวงปู่ว่า ขอโอกาสหลวงปู่ เมื่อหลวงปู่ได้รู้ธรรมแล้วใหม่ๆ หลวงปู่คิดอยากจะสอนธรรมกับใครบ้างไหม หลวงปู่ถามกลับมาว่าท่านล่ะคิดอยากจะสอนธรรมแก่ใครๆ หรือไม่ ขอโอกาสหลวงปู่ เมื่อพูดไปก็เหมือนเลียนแบบอย่างพระพุทธเจ้า ความจริงก็คือไม่อยากสอนธรรมแก่ใครๆ เพราะธรรมนี้มีความละเอียดมาก จึงยากที่คนจะเข้าใจได้ เป็นอยู่อย่างนี้นานประมาณ ๕ นาที ก็คิดได้ว่า ตัวเราได้รู้ธรรมในขณะนี้ทำไมรู้ได้ คนอื่นทำไมจะไม่รู้ธรรมเหมือนเรา ต่างคนก็ต่างสร้างบารมีมาเพื่อพ้นทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น เมื่อเรารู้ธรรมได้ คนอื่นก็รู้ธรรมได้เหมือนกันกับเรานี่ หลวงปู่ได้ฟังคำนี้ก็หัวเราะ แล้วพูดว่า เฮาก็เหมือนกันนั่นแหละ มันเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นเอง เรื่องอย่างนี้ เกิดขึ้นชั่วระยะหนึ่งมันก็หายไปเอง เพราะคิดได้ว่า เมื่อเรารู้ธรรมได้ คนอื่นก็จะต้องรู้ได้เหมือนกันกับเรานี้แหละ ใครจะมาให้สอนธรรมให้ก็สอนได้ ได้ถามหลวงปู่ต่อไปว่า ขอโอกาสหลวงปู่ เมื่อหลวงปู่รู้ธรรมแล้ว ภายใน ๓-๕ วันขึ้นไปใจหลวงปู่มีกำลังอะไรบ้างไหม หลวงปู่พูดว่า โธ่! กำลังใจเกิดขึ้นในขณะนั้น เหมือนจะแบกภูเขาได้ทั้งลูก จะถอนต้นไม้ใหญ่ๆ ให้ขึ้นทั้งราก แล้วแบกได้โน้นแหละ แต่กำลังกายมันไม่พร้อม ก็ทำอะไรไม่ได้ หลวงปู่ถามกลับมา ท่านล่ะเป็นอย่างไร ก็ตอบว่าเป็นเหมือนหลวงปู่เป็นนั่นแหละหลวงปู่

มีคำหนึ่งได้ถามหลวงปู่ หลวงปู่ได้ตอบชัดเจนมาก เป็นเรื่องพูดกันสองต่อสอง ข้าพเจ้าก็ไม่เคยเล่าให้ใครๆ ฟัง เพราะคนในยุคนี้จะไม่เชื่ออยู่แล้ว การพูดเรื่องพระอรหันต์คนส่วนใหญ่ก็ไม่เชื่ออยู่แล้วว่า พระอรหันต์ในยุคนี้มีจริง มีสิ่งหนึ่งได้ถามหลวงปู่ว่า ขอโอกาสหลวงปู่ เรื่องพระอรหันตธาตุ เมื่อครูอาจารย์หรือใครๆ ก็ตาม เป็นพระอรหันต์แล้วมีการมรณะไป มีการประชุมเพลิง กระดูกทั้งหลายกลายเป็นพระธาตุขึ้นมา ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น และเริ่มเป็นแต่เมื่อไร หลวงปู่ก็ไม่อยากจะตอบ ยังพูดว่า ท่านมีความเข้าใจเป็นอย่างไรพูดมาดูซิ ขอโอกาสหลวงปู่ กระผมถามหลวงปู่ก่อน หลวงปู่ก็ต้องตอบกระผมก่อน หลวงปู่ก็ได้เล่าเรื่องกระดูกเป็นพระธาตุดังนี้ พูดว่า เรื่องกระดูกเป็นพระธาตุนี้ มีเฉพาะกระดูกผู้ที่ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์เท่านั้น พระอริยเจ้าในระดับขั้นอื่นๆ กระดูกยังไม่เป็นพระธาตุได้ เพราะกิเลสยังมีอยู่ กระดูกกลายเป็นพระธาตุนั้นเพราะคุณธรรมที่เป็นวิสุทธิธรรม คือธรรมอันบริสุทธิ์ได้เกิดขึ้นแล้ว ธรรมที่บริสุทธิ์นี้แหละ มาทำให้ร่างกายทุกส่วนมีความบริสุทธิ์ด้วย แม้แต่กระดูกก็ธรรมอันบริสุทธิ์เข้าไปฟอก นับแต่ได้รู้ธรรมอันบริสุทธิ์แล้ว ธรรมก็ได้เริ่มฟอกธาตุ ไม่เกิน ๗ วัน ธรรมอันบริสุทธิ์ก็ได้ฟอกธาตุส่วนต่างๆ ให้บริสุทธิ์ไป เมื่อมีชีวิตอยู่ก็เป็นกระดูกธรรมดา เมื่อตายได้ถูกไฟไหม้แล้ว กระดูกก็กลายเป็นพระธาตุขึ้นมา ถามหลวงปู่ว่า ในขณะธรรมที่บริสุทธิ์ฟอกธาตุหลวงปู่รู้ไหม หลวงปู่ตอบว่ารู้ ทำไมจะไม่รู้ หลวงปู่ถามกลับมาว่า ท่านรู้ไหม ในลักษณะธรรมอันบริสุทธิ์ฟอกธาตุ ก็ตอบหลวงปู่ว่ารู้ หลวงปู่ว่าก็เหมือนกันนั่นแหละของเป็นเอง

ได้ถามหลวงปู่ เรื่องผลของการปฏิบัติและปริยัติว่า ขอโอกาสหลวงปู่ เรื่องปริยัติกับผลการปฏิบัติมีความแตกต่างกันอย่างไร โอ๊ย! ความรู้ในปริยัติกับผลที่เกิดขึ้น

จากปฏิบัติมีความแตกต่างกันมาก เพราะปริยัติเป็นธรรมส่วนหยาบ ผลของการปฏิบัติมีความละเอียดมาก เหมือนกับอาหารรู้จักแต่ชื่อ หรือผลไม้ก็รู้จักแต่ชื่อ ยังไม่ลิ้มรสอาหารและผลไม้เลย จึงคาดการณ์ไม่ถูกว่าจะออกมาเป็นรสอะไร ปริยัติและปฏิบัติก็ฉันนั้น เพียงศึกษาปริยัติอย่างเดียวไม่พากันปฏิบัติ รสของพระธรรมก็จะไม่ได้สัมผัสแต่อย่างใด ถ้าใครได้สัมผัสในรสพระธรรมถือว่าไม่เสียชาติเกิด หลวงปู่พูดต่อว่า ในยุคนี้สมัยนี้เป็นยุคสมัยของพระโปฐิละ พากันแบกคัมภีร์เปล่ามาอวดกันเท่านั้นเอง คนยุคนี้เขาไม่เชื่อว่า ผลคือปฏิเวธมีจริง เขาจึงไม่พากันปฏิบัติ หรือปฏิบัติอยู่ แต่เอาหลักปฏิบัติของพวกดาบสฤๅษีมาปฏิบัติกันมากไป เป็นความเข้าใจของผู้สอนที่ตีความหมายในธรรมะมาผิด ก็เกิดความเห็นผิดในภาคปริยัติไป เมื่อนำมาปฏิบัติ ก็เป็นมิจฉาปฏิบัติ คือปฏิบัติที่ผิด ผลที่เกิดขึ้นจากมิจฉาปฏิบัติ ก็เป็นผลที่เป็นมิจฉา ไม่เป็นไปในอริยผลของพระพุทธเจ้าแต่อย่างใด เมื่อถึงยุคถึงสมัยในบั้นปลายพระพุทธศาสนา มันต้องเป็นอย่างนี้ จะแก้ไขไม่ได้เลย นี่คือเป็นจุดเสื่อมของพระพุทธศาสนา ก็เพราะว่าพุทธบริษัทนั่นแหละทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อม มันจะค่อยเสื่อมไปเรื่อยๆ

จากนั้นหลวงปู่ก็ย้อนถามข้าพเจ้าในเรื่องเดียวกันว่า ท่านมีความเห็นในภาคปริยัติและปฏิบัติเป็นอย่างไร ขอโอกาสหลวงปู่ ความแตกต่างกันในภาคปริยัติ และผลของการปฏิบัติมีความแตกต่างกันมาก ในภาคปริยัติ เหมือนกันกับน้ำมันที่ดูดขึ้นมาจากพื้นดิน จะนำไปใช้ประโยชน์กับรถหรือเครื่องยนต์ใดๆ ยังไม่ได้ ต้องเอาน้ำมันดิบนั้นไปกลั่นให้เกิดเป็นน้ำมันอันบริสุทธิ์ก่อนจึงนำไปใช้ประโยชน์ได้ดี นี้ฉันใดหลวงปู่ น้ำมันดิบเหมือนภาคปริยัติ การนำมากลั่นให้เป็นน้ำมันบริสุทธิ์เหมือนภาคปฏิบัติ การนำมาใช้งานให้เป็นผลประโยชน์เหมือนปฏิเวธ ที่เรียกว่า บริสุทธิธรรม เป็นธรรมที่บริสุทธิ์อยู่ตลอดเวลา ไม่มีการเสื่อมไปแต่อย่างใด ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนในอิริยาบถใด ความบริสุทธิ์จึงเป็นวิราคธรรม เป็นอกุปปธรรม เป็นธรรมที่ไม่กำเริบ พระอรหันต์ทุกองค์ต้องเป็นอย่างนี้จึงเป็น กตํ กรณียํ เป็นผู้หมดกิจที่จะพึงทำอีกต่อไป

เมื่อเล่าผลของการปฏิบัติถวายหลวงปู่แล้ว จากนั้นก็ได้สนทนาย้อนหลังในเรื่องอดีต การเวียนเกิดตายในภพต่างๆ หลวงปู่ถามว่า ในสถานที่ได้รู้ธรรมนั้นได้พิจารณาดูไหมว่า ในที่แห่งนั้นมีความเกี่ยวข้องกับเราอย่างไร ขอโอกาสหลวงปู่ ในที่แห่งนั้นกระผมได้เคยเป็นหมา ได้ไปตายอยู่ในที่แห่งนั้นมาแล้ว หลวงปู่ได้หัวเราะแล้วพูดว่า มันต้องมีชาติที่เกี่ยวข้องกัน เพราะการเกิดตายในโลกนี้มายาวนาน ต้องได้เกิดเป็นสัตว์โลกทุกประเภท ข้าพเจ้าก็ได้ถามหลวงปู่กลับไปว่า ขอโอกาสหลวงปู่ ที่โหล่งขอดนั้น หลวงปู่มีความเกี่ยวข้องกันมาอย่างไร หลวงปู่ก็ได้พูดว่า แต่ก่อนมาเฮาเคยเป็นอีเก้งอาศัยอยู่ในที่แห่งนั้นมาแล้ว และได้แก่เฒ่าตายไปเอง หลวงปู่ถามมาอย่างนี้เพื่อหยั่งเชิงดูว่า จะรู้เรื่องความเป็นมาในชาติอดีตของตัวเองหรือไม่เท่านั้นเอง แต่หลวงปู่ก็ได้ถามในเรื่องใหม่อีก ถามว่าท่านได้สร้างบารมีอะไรที่เป็นหลักสำคัญ และได้สร้างมาแต่เมื่อไร ในยุคไหน เมื่อหลวงปู่ได้ถามในเรื่องลึกๆ อย่างนี้ก็ได้เล่าถวายให้หลวงปู่ฟังตามที่รู้มา ขอโอกาสหลวงปู่ ในสมัยก่อนที่ล่วงเลยมายาวนาน ในสมัยครั้งนั้น กระผมได้สร้างสัจจะให้แก่ตัวเอง ทำอะไรทำจริง ตั้งใจทำในสิ่งใด ต้องทำในสิ่งนั้นให้สำเร็จตามที่ตั้งใจเอาไว้ ฝึกนิสัยให้เป็นคนจริงอยู่ตลอดเวลา เมื่อตั้งใจจะทำสิ่งนี้ที่ไม่ผิดศีลผิดธรรม ก็ต้องทำตามที่ได้ตั้งใจเอาไว้ ให้สัญญาแก่ตัวเองว่า เราต้องเป็นคนมีความจริง

จะพูดอะไรเรื่องอะไรกับใครๆ ก็ฝึกตัวเองให้เป็นผู้พูดจริงในทุกๆ เรื่อง มีสัจจะให้แก่ตัวเองแล้ว และยังมีสัจจะให้แก่ผู้อื่นด้วย มีความซื่อสัตย์ให้แก่ตัวเอง และมีความซื่อสัตย์ต่อคนอื่น เป็นผู้มีนิสัยไม่หลอกลวงตัวเอง และไม่หลอกลวงคนอื่น ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำเท็จให้แก่ใครๆ จริงอย่างไรก็ต้องพูดไปอย่างนั้น จึงเป็นสัจจบารมี ที่สร้างมาเป็นอันดับหนึ่ง บารมีข้อที่สอง คือได้สร้างปัญญาบารมี อุบายในการสร้างปัญญาบารมีนี้ เป็นอุบายวิธีในการฝึกความคิด ฝึกนิสัยให้เป็นผู้สังเกตในเหตุการณ์ต่างๆ แล้วนำมาพิจารณาวิเคราะห์ วินิจฉัยใคร่ครวญในเหตุการณ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผล เมื่อเหตุเป็นอย่างนี้ จะมีผลเกิดขึ้นเป็นอย่างไร เมื่อมีผลอย่างนี้มีเหตุเป็นอย่างไร เหตุที่ผิด เหตุที่ถูก ผลที่ผิด ผลที่ถูกเป็นอย่างไร ใช้เหตุผลมาเป็นหลักตัดสินชี้ขาด ข้อสำคัญ อย่าเข้าข้างตัวเอง เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นกับตัวเอง ก็ต้องใช้ความคิดแก้ปัญหาตัวเอง มีปัญหาเกิดกับคนอื่น ก็ใช้ความคิดแก้ปัญหาช่วยเขา นี่เป็นการสร้างปัญญาบารมีทางโลก ในหลักการสร้างปัญญาบารมีในทางธรรมจะต้องเอาไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มาเป็นองค์ประกอบในการสร้างปัญญา ขอโอกาสหลวงปู่ กระผมได้สร้างบารมีมาสองอย่างนี้เป็นหลักยืนตัวมาตลอด จนกลายเป็นนิสัยแก่ตัวเอง เกิดมาในชาตินี้ ก็รู้ตัวเองอยู่ว่า เป็นผู้มีนิสัยในสัจจะ

เรื่องการทำ เรื่องการพูด รู้ตัวเองอยู่ว่ามีสัจจะมาก ในสมัยวัยเด็กและวัยหนุ่ม ก็รู้ตัวเองอยู่ว่าไม่เหมือนใครๆ ไม่ชอบนิสัยของผู้ไม่มีสัจจะ ไม่ชอบนิสัยกับคนพูดเท็จ ในใจส่วนลึกๆ มีความรู้สึกเป็นอย่างนั้น

ที่หลวงปู่ถามว่า สร้างบารมีในยุคไหนสมัยใดนั้น ขอโอกาสหลวงปู่ ในยุคหนึ่งกระผมได้เกิดร่วมพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า พุทธสิขี ในสมัยนั้น พระสงฆ์ได้ตั้งกระผมเป็น อารามิกวัตร เป็นผู้อุปัฏฐากพระเณร และได้ดูแลรักษาเสนาสนะภายในวัดได้ปรนนิบัติพระอรหันต์เป็นจำนวนมาก ให้ความเคารพเชื่อถือในทุกๆ องค์ และสามเณรทุกรูปด้วยความเลื่อมใสศรัทธา มีความเคารพ อ่อนน้อมถ่อมตัวต่อพระเณรทุกรูป ในวัดนั้นมีพระเณรไม่ต่ำกว่า ๕๐๐ รูป กิจวัตรประจำวัน ต้มน้ำร้อนให้พระเณรฉัน ต้มน้ำร้อนให้พระมหาเถระสรง เอาน้ำร้อนเครื่องฉันต่างๆ ไปถวายพระเถระตามกุฏิ อุปัฏฐากพระเณรที่เจ็บป่วยด้วยความเต็มใจ ดูแลความสะอาดปัดกวาดเช็ดถูกุฏิพระเถระ ทำความสะอาดศาลาและทำความสะอาดภายในวัดด้วยความขยันหมั่นเพียร ฝึกตัวเองให้ตรงต่อเวลาอยู่เสมอ เวลาไหนทำอะไร ต้องตั้งใจทำในสิ่งนั้นให้สำเร็จ ตั้งใจไว้ว่าจะแบ่งเบาภาระทำให้พระเณรมีความสุขใจ ทำตัวเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย จะไม่ทำให้พระเณรภายในวัดมีความหนักใจ ในครั้งนั้นรู้สึกว่ามีความเหน็ดเหนื่อยมาก แต่ก็ต้องอดทนต่อสู้ ได้ตั้งสัจจะแก่ตัวเองเอาไว้ว่า จะปรนนิบัติพระเณรอย่างนี้ตลอดไป ถึงชีวิตจะสิ้นไปด้วยความเหน็ดเหนื่อยนี้ ก็ขอบูชาพระพุทธเจ้าพุทธสิขี ถวายบูชาพระธรรม ถวายบูชาพระเณรทุกองค์ ด้วยสัจจวาจาที่ได้อธิษฐานนี้ ขอจงเป็นนิสัย เป็นปัจจัยให้ข้าพเจ้าได้รู้แจ้งเห็นจริงในพระสัทธรรมของพระพุทธเจ้าภายภาคหน้าโน้นเทอญ ส่วนปัญญาบารมีนั้น ก็ได้ฝึกตัวเป็นผู้รอบรู้ในเหตุผลอยู่เสมอ ส่วนบารมีอื่นๆ ก็เป็นผลพลอยได้พ่วงตามกันมา รู้สึกว่าอยากมีความหลุดพ้นเข้าสู่พระนิพพานเริ่มตั้งแต่ในสมัยครั้งนั้นเป็นต้นมา สัจจบารมีปัญญาบารมีจึงเป็นจุดเด่นในตัวเอง การฝึกตัวให้เป็นนิสัยอย่างนี้ ถ้ามีความตั้งใจอยู่ก็ไม่เหลือวิสัยและทำได้

หลวงปู่ก็ได้ถามต่ออีกว่า การสร้างปัญญาบารมีในทางธรรมสร้างอย่างไร ขอโอกาสหลวงปู่ การสร้างปัญญาบารมีในทางธรรม เอาไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มาเป็นหลักในการพิจารณาด้วยปัญญา ไม่ว่าสิ่งนั้นจะมีวิญญาณครอง หรือไม่มี

วิญญาณก็ตาม สิ่งทั้งหมดนั้นเกิดขึ้นจากเหตุคือสังขาร เมื่อเกิดขึ้นมาแล้วก็อยู่คงที่ไม่ได้ ย่อมมีความเปลี่ยนไปเป็นธรรมดา มีการตั้งอยู่ชั่วขณะ แล้วมีความดับไปเป็นธรรมดา จะดับไปเร็วหรือช้านั้นขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยในสิ่งนั้น ในโลกนี้มีความเป็นอยู่อย่างนี้ ที่เรียกว่าสามัญลักษณธาตุ ของทุกอย่างย่อมมีสภาพเกิดขึ้นด้วยเหตุปัจจัย และก็ต้องดับไปตามเหตุนั้นๆ ความทุกข์ทั้งหลายย่อมมารวมอยู่ที่ใจ เหตุปัจจัยที่จะทำให้เกิดความทุกข์ทางใจนั้น มีเหตุปัจจัยเกิดขึ้นได้หลายอย่าง มีการเกิดขึ้นจากเหตุภายในคือตัวเราเอง และเหตุปัจจัยเนื่องจากสิ่งภายนอกก็มีมากมายเช่น ร้อนจัด หนาวเย็นจัด หิวกระหายจัด มีความต้องการในสิ่งภายนอกไม่ได้มาตามความปรารถนาก็เกิดเป็นทุกข์ทางใจได้ ไม่อยากในสิ่งที่ไม่ชอบใจ แต่ก็ได้รับในสิ่งนั้นมาก็เป็นทุกข์ทางใจได้ จึงเกิดเป็นอารมณ์ที่ชอบใจบ้างและไม่ชอบใจบ้าง มีความยึดมั่นในสิ่งภายนอกว่า สิ่งนั้นจะต้องอยู่กับเราไปตลอดกาลไม่อยากให้มีการพลัดพรากจากกันไป เมื่อสิ่งนั้นได้พลัดพรากจากไปใจก็เป็นทุกข์

ทุกข์เนื่องจากเหตุภายในคือ ร่างกาย ที่ใจยึดครองอยู่ ใจมีความหลงจึงได้เกิดความเห็นผิดไปว่านี่เป็นร่างกายของเรา หารู้ไม่ว่าร่างกายนี้มันมีเหตุให้ใจได้เกิดความทุกข์อยู่ในตัวมันเอง เช่นความแก่ ความเจ็บไข้ได้ป่วยด้วยโรคนานาประการ เพราะร่างกายนี้มันมีก้อนเชื้อโรคอยู่ในตัวมันเอง ทุกข์อีกอย่างหนึ่งเป็นสภาวทุกข์ คือความทุกข์เป็นเจ้าเรือนมีอยู่กับทุกคนที่เกิดมา เรียกว่าทุกข์ที่เกิดขึ้นในอิริยาบถ ไม่มีอิริยาบถใดมีความสุขตลอดไปได้ ในครั้งแรกก็ว่ายืนมีความสุข เมื่อยืนนานๆ ก็เกิดความทุกข์ขึ้นมาที่ใจ จะว่าเดินมีความสุข เมื่อเดินนานๆ ก็มีความทุกข์ขึ้นมาภายในใจได้ จะว่านั่งมีความสุข เมื่อนั่งนานๆ ก็เกิดความทุกข์ขึ้นมาที่ใจได้ จะว่านอนมีความสุข เมื่อนอนนานๆ ก็เกิดความทุกข์ที่ใจเช่นกัน ฉะนั้นจึงเปลี่ยนอิริยาบถอยู่เสมอ เพื่อบรรเทาความทุกข์ไปได้ มีการเปลี่ยนในอิริยาบถไปมาไม่รู้ว่ากี่ครั้งกี่หน เมื่อไรใจยังครองร่างกายนี้อยู่ ก็ต้องมีความทุกข์อยู่อย่างนี้ตลอดไปถึงวันตาย เมื่อจะตายก็ยิ่งเพิ่มความทุกข์ขึ้นมาอีก ที่เรียกว่าขันธ์เริ่มแตกสลาย ในช่วงนั้นจะมีความทุกข์มาก แต่ก็แก้ไขอะไรไม่ได้แล้ว ถึงจะกลัวตายก็จะต้องตายอยู่นั่นเอง

อุบายการฝึกปัญญาในอนัตตา ก็ต้องพิจารณาอยู่เสมอว่า อนัตตา คือสิ่งที่หมดสภาพ จะเรียกว่าเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวเป็นตน เป็นเราเป็นเขาไม่ได้ เพราะสิ่งทั้งหลายหมดสภาพไปแล้ว จะสมมุติให้เชื่อว่าเป็นรูปนั้นรูปนี้ไม่ได้ เช่นธาตุสี่ มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ เมื่อรวมตัวกันเป็น ฆนะ คือก้อนกลุ่ม มีจิตวิญญาณครองอยู่ ก็เรียกว่ารูปกายให้เป็นสมมุติว่าเป็นเรา และเป็นตัวของเราได้ เมื่อใจได้ออกจากร่างกายนี้ไปเมื่อไร ร่างกายนี้ก็หมดการทำงาน ถึงจะมีธาตุดิน มีธาตุน้ำ ในตัวคนตายอยู่ก็ตาม เมื่อไม่มีธาตุลมและธาตุไฟ ร่างกายนี้ก็จะแตกสลายเปื่อยเน่า ถ้าเอาไฟมาเผา ก็จะเหลือเพียงกระดูกเป็นชิ้นๆ ไปเท่านั้น จะเอากระดูกมาสมมุติว่าเป็นอัตตาตัวตนอีกต่อไปก็จะไม่ได้เลย จึงเรียกว่า อนัตตา หมายถึงสิ่งที่หมดสภาพไป ไม่ว่าสัตว์ทุกชนิดในโลกนี้ ก็เป็นเหมือนกันอย่างนี้ทั้งหมด จะเป็นสิ่งที่มีวิญญาณครอง หรือสิ่งที่ไม่มีวิญญาณครอง ทุกอย่างย่อมหมดสภาพไปด้วยกันทั้งสิ้น ของทุกอย่างจะรวมลงสู่ธาตุเดิม จึงเรียกว่า สัพเพ ธัมมา อนัตตาติ ยทาปัญญายปัสสติ อถะนิพพินทะติทุกเข เอสะมัคโควิสุทธิยา เมื่อใด ผู้มีปัญญาดี พิจารณาให้เป็นไปตามความเป็นจริงอยู่อย่างนี้ ในเมื่อจิตมีความรู้เห็นเป็นจริงว่า สภาวะทั้งหลายมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นก็ต้องดับไปเป็นธรรมดา จิตย่อมเกิดนิพพิทาความเบื่อหน่ายในความเกิดที่ซ้ำซากนั้นๆ การฝึกความคิดพิจารณาอย่างนี้อยู่บ่อยๆ เรียกว่าเป็นอุบายในการสร้างปัญญาในทางธรรม เมื่อหลวงปู่ได้ฟังดังข้าพเจ้าได้อธิบายมานี้ หลวงปู่ยิ้มในทันทีว่า แหมอุบายการฝึกปัญญาพิจารณาได้ดีมาก

เมื่อเล่าเรื่องในการสร้างบารมีถวายหลวงปู่แล้ว ก็อยากรู้เหมือนกันว่าหลวงปู่สร้างบารมีมาอย่างไร มีบารมีข้อไหนที่หลวงปู่มีความหนักแน่นเป็นพิเศษ หลวงปู่ได้เล่าให้ฟังว่า ในสมัยนั้น เฮาก็ได้เกิดร่วมในพระศาสนาของพระพุทธเจ้าชื่อว่าพุทธสิขีเหมือนกัน ในครั้งนั้นเฮาได้เป็นหัวหน้าพ่อค้าเกวียน มีลูกน้องเป็นจำนวนมาก การค้าขายในครั้งนั้น มีสินค้าหลักคือข้าวสาลี และมีสินค้าอย่างอื่นๆ เสริมไปบ้าง ต่อมาได้พาลูกน้องเตรียมสิ่งของไปขายในเมืองอื่น และซื้อของต่างเมือง มาค้าขายในเมืองตัวเองในช่วงนั้นเป็นปลายฤดูฝน ทางเกวียนยังไม่แห้งหมด เฮาเป็นหัวหน้าพ่อค้า เฮาก็ขับเกวียนนำหน้าฝูงเกวียนทั้งหลาย พอดีเกวียนเฮาได้ติดหล่ม วัวก็ลากเกวียนขึ้นจากหล่มไม่ได้ จึงได้ใช้ไม้เรียวตีวัวอย่างแรงเพื่อบังคับให้วัวลากเกวียนขึ้นจากหล่มให้ได้ วัวก็ดันอย่างเต็มแรง สุดแรงเกิด แต่ก็ไม่สามารถฉุดเกวียนขึ้นมาจากหล่มได้ ในช่วงนั้นเกิดบันดาลโทสะ เอาไม้เรียวตีวัวอย่างไม่คิดว่าวัวจะเป็นอย่างไร กระหน่ำตีไม่หยุดมือ จนวัว

ล้มฟุบตัวลง แล้วร้องขึ้นทั้งสองตัวด้วยความเจ็บปวด แล้วดึงวัวให้ลุกขึ้น เรียกลูกน้องมาช่วยผลักดันเกวียน ในที่สุดก็เอาเกวียนขึ้นจากหล่มได้ หลังจากนั้นก็พาลูกน้องจอดเกวียนพักในที่แห่งหนึ่ง เมื่อลงมาปลดวัวออกจากเกวียน ได้มองเห็นน้ำตาวัวทั้งสองไหลลงอาบแก้ม จึงเกิดสลดใจ มีความสงสารวัวขึ้นมา จึงจูงวัวไปกินน้ำกินหญ้า ในขณะนั้นได้มองดูน้ำตาวัวอยู่ตลอดเวลา เกิดความคิดขึ้นในใจว่าวัวมันก็ลากเกวียนหนัก ทั้งเกวียนก็ติดหล่ม กำลังของวัวก็ไม่พอที่จะลากเกวียนขึ้นจากหล่มได้ วัวกินน้ำได้นิดหน่อย แล้วยืนน้ำตาไหล หญ้าก็ไม่กิน แล้วมีความคิดเกิดขึ้นในใจว่า ถ้าเราเป็นวัวลากเกวียนหนักอย่างนี้ ทั้งเกวียนก็ติดหล่มอยู่อย่างนี้ เจ้าของก็ตีอย่างรุนแรง เราจะมีความทุกข์เจ็บปวดขนาดไหนหนอ

ในขณะนั้น คิดเมตตาสงสารวัวเป็นอย่างมากทีเดียว เข้าไปจับตัวใช้มือลูบหลังวัวแล้วพูดกับวัวว่า จากนี้ไปเราจะไม่ตีและบังคับวัวอีกแล้ว จงพาเราไปค้าขายในครั้งนี้ก่อน เมื่อกลับมาแล้ว เราจะไม่ใช้วัวทั้งสองทำการค้าขายอีก แล้วไปหาหญ้าอ่อนๆ มาให้มันกิน ใช้มือลูบหัวลูบตัววัว แสดงความรักต่อวัว และพูดต่อวัวว่า เราขอโทษที่ใช้ไม้เรียวตีเธอทั้งสองอย่างรุนแรง ทำให้เธอทั้งสองได้รับความเจ็บปวด เมื่อออกเดินทางต่อไป เฮานั่งอยู่บนชานเกวียนไป ก็ได้พูดกับวัวอยู่เสมอว่า พากันลากเกวียนไปนะ จากนี้ไปเฮาไม่ตีอีกหรอก ใช้มือลูบหลังวัวไปด้วย ไปจอดเกวียนในที่ไหนก็จูงวัวไปกินน้ำ ไปหาหญ้ามาให้วัวกิน สังเกตได้ว่า วัวมีกำลังใจดีขึ้นมาก ใช้วิธีการพูดคุยอยู่กับวัว ยิ้มให้วัวอยู่เสมอ เมื่อทำการค้าขายเสร็จแล้ว ก็พากันกลับเมืองของตัวเอง ตลอดทางที่นั่งเกวียนมา ได้คิดอยู่ในใจตลอดเวลาว่า เรานี้เอาเปรียบวัวเกินไป ทั้งลากเกวียนอย่างหนักให้แล้ว เราก็ยังนั่งเพิ่มน้ำหนักเข้าไปอีก ในขณะนั่งเกวียนมา ก็เอาเรื่องของวัวมาเป็นอุบายในการคิดพิจารณาว่า วัวก็มีหน้าที่ลากเกวียนอย่างนี้ เราก็ไม่ควรใช้งานเขาหนักเกินไป หากเราทำงานสิ่งใดแบกหามสิ่งใด ถ้าของนั้นหนักไปเราก็เป็นทุกข์ ถ้ามีคนอื่นมาบังคับเราให้แบกของหนัก เราก็จะต้องมีความทุกข์มากขึ้น นี้ฉันใด เราไม่ควรที่จะใช้งานหนักกับวัวอีก จากนี้ต่อไปเราจะเลิกการค้าขายไปเลย เพราะสงสารวัว

เมื่อไปถึงเมืองตัวเองแล้ว ก็ค้าขายสิ่งของให้หมดไปทั้งหมด จากนั้นก็หยุดการค้าขายอะไรทั้งสิ้น และจะตั้งใจเข้าวัดเพื่อบำเพ็ญกุศล เมื่อเข้าวัดแล้วก็ได้ฟังธรรม

จากพระอรหันต์ ท่านก็พรรณนาเรื่องความเมตตา ความสงสารต่อเพื่อนมนุษย์ และความเมตตาสงสารในหมู่สัตว์ดิรัจฉานให้ฟังว่า มนุษย์เราเป็นผู้มีสติปัญญา รู้จักผิดรู้จักถูก อย่าใช้อำนาจไปเบียดเบียนคนอื่นสัตว์อื่น ให้ฝึกใจให้มีความรัก ความสงสารต่อกันทุกคน และทุกตัวสัตว์ดิรัจฉานทุกประเภทไป ไม่ว่าสัตว์ประเภทไหนในโลกนี้ ในครั้งนั้นหลวงปู่ได้ฝึกความเมตตาให้เกิดขึ้นที่ใจ ในครั้งนั้น ก็มีใจคิดอยากจะบวช ก็ได้บวชตามความตั้งใจเอาไว้ เมื่อได้บวชแล้วก็เจริญเมตตาอยู่เป็นนิจ จนเกิดความรักความสงสารต่อมนุษย์และสัตว์เป็นอย่างมาก วัดที่บวชอยู่นั้นมีพระเณรไม่ต่ำกว่า ๕๐๐ องค์ หลวงปู่พูดว่า มีอารามิกวัตรดูแลพระเณรในยุคนั้นก็เป็นท่านทูลนี้แหละ เป็นอันว่า พวกเราได้สร้างบารมีมาในยุคพระพุทธเจ้าพุทธสิขีด้วยกัน

ข้าพเจ้าได้ถามหลวงปู่ต่อไปว่า ขอโอกาสหลวงปู่ พระเณรที่บวชพร้อมกันในยุคนั้น หลวงปู่จำได้ไหมว่า ในสมัยนี้มีองค์ใดบ้างที่ได้มาเกิด และได้มาบวชพร้อมกันในยุคนี้ หลวงปู่พูดว่ามี แต่บางคนก็ไม่ได้บวช บางคนก็ได้บวช ผู้ได้บวชในยุคนี้เป็นใครหลวงปู่ หลวงปู่พูดว่า มีหลวงปู่ดุลย์ หลวงปู่ชอบ หลวงปู่หลุย พอจำหน้าได้ นอกนั้นจำไม่ได้ หลวงปู่ก็ได้ถามข้าพเจ้ากลับมาว่า ท่านล่ะ จำใครได้บ้าง ที่ได้มาเกิดในยุคนี้ ก็ได้เล่าให้หลวงปู่ฟังว่า ที่จำได้ชัดๆ มีสององค์ เพราะกุฏิของท่านอยู่ใกล้กับที่พักของกระผม นั้นคือ หลวงปู่นี่แหละองค์หนึ่ง หลวงปู่หลวง วัดสำราญนิวาส อ.เกาะคา จ.ลำปางนี้องค์หนึ่ง หลวงปู่บัว วัดป่าหนองแซง หลวงปู่บุญมา ที่แสดงธรรมเรื่องการเกิดดับ พระอาจารย์วัน พระอาจารย์จวน เหล่านี้ก็ได้สร้างบารมีมาในยุคเดียวกัน กระผมเป็นโยมอุปัฏฐากพระในยุคนั้น จึงจำครูอาจารย์ได้หลายองค์ครับผม

หลังจากได้เล่าประวัติการเริ่มต้นในการสร้างบารมีมาแล้ว หลวงปู่ก็ได้ถามต่อข้าพเจ้าอีกว่า ในยุคสมัยพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันนี้ ในครั้งที่พระองค์ยังมีชีวิตอยู่ ท่านได้ปฏิบัติร่วมพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าหรือไม่ ขอโอกาสหลวงปู่ ถ้าจะให้กระผมเล่าในเรื่องนี้ต้องเล่ายาวนะ หลวงปู่ว่า ยาวก็ไม่เป็นไร เล่าไปเถอะ จากนั้นก็ได้ปรารภเรื่องของหลวงปู่มั่นในชาตินี้ก่อนว่า ในชีวิตนี้ชาตินี้ กระผมไม่เคยเห็นหลวงปู่มั่นเลย ในช่วงที่กระผมบวชเป็นสามเณรปีพ.ศ. ๒๔๙๒ พระอาจารย์สมจะพาไปงานประชุมเพลิงหลวงปู่มั่น แต่ติดงานที่จำเป็นอย่างหนึ่ง ที่จะได้ไปเรียนหนังสือที่จังหวัดมหาสารคาม จึงไม่ได้ไป

งานศพหลวงปู่มั่นเลย เพียงรู้ชื่อหลวงปู่มั่นตามหนังสือและรูปของท่านเท่านั้น กระผมเพิ่งมารู้จักหลวงปู่มั่นในนิมิต ในช่วงที่กระผมได้มาบวชเป็นพระกรรมฐานนี้เท่านั้น ในคืนหนึ่ง กระผมพิจารณาธรรมไม่แยบคาย พิจารณาเท่าไหร่ก็ยังไม่หายสงสัย ยังมีความไม่แน่ใจว่าผิดหรือถูก จน ๒ คืนที่ผ่านไป ก็ยังตีความหมายในปัญหาธรรมในหมวดนั้นๆ ไม่แยบคาย ก็เลยปล่อยปัญหาธรรมนั้นไว้ก่อน แล้วกลับมาทำสมาธินึกคำบริกรรม เมื่อจิตมีความสงบเป็นสมาธิแล้ว หลวงปู่มั่นก็มาปรากฏให้เห็น พร้อมทั้งชี้แนะในอุบายแก้ปัญหาให้ฟังแล้วก็หายไป จิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมาพอดี จากนั้นก็ใช้ปัญญาพิจารณาตามอุบาย ที่หลวงปู่มั่นได้ชี้แนะเอาไว้ ความเข้าใจในปัญหานั้นก็เกิดความแยบคายและหายสงสัยในปัญหานั้นทันที เหมือนหลวงปู่มั่นได้เปิดสิ่งที่คว่ำอยู่ หงายขึ้นมาให้ได้เห็นความจริง

การที่หลวงปู่มั่นมาปรากฏในนิมิตนี้บ่อยครั้ง มาแต่ละครั้งเป็นช่วงที่ตีปัญหาธรรมไม่แยบคาย ท่านจะมาช่วยแนะวิธีให้เป็นอุบายให้ได้คิดพิจารณา ให้เกิดความแยบคายทุกครั้งไป เมื่อเริ่มปฏิบัติมา กระผมเองยังไม่เคยถามปัญหาข้อข้องใจในธรรมกับครูบาอาจารย์องค์ไหนเลย ส่วนใหญ่จะใช้ปัญญาพิจารณาแก้ปัญหาธรรมให้แก่ตัวเองได้ และมีส่วนน้อยที่หลวงปู่มั่นมาช่วยเหลือ นับแต่พรรษาแรก จนถึงพรรษาที่ ๘ หลวงปู่มั่นได้มาให้อุบายในทางนิมิตไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ครั้งขึ้นไป จึงได้คิดไปว่า ทำไมหลวงปู่มั่นจึงมาในนิมิตบ่อยถึงขนาดนี้ หรือมีความเกี่ยวข้องกับหลวงปู่มั่นมาอย่างไรในชาติอดีต มีความเกี่ยวข้องกับหลวงปู่มั่นมาอย่างไร จึงได้อธิษฐานภายในใจว่า ขอให้ข้าพเจ้าได้รู้ความเป็นมาในชาติอดีตว่า ในอดีตชาติ ข้าพเจ้ามีความเกี่ยวข้องกับหลวงปู่มั่นเป็นอย่างไรบ้าง ขอให้ข้าพเจ้าได้รู้ในเรื่องนี้ด้วยเถิด จากนั้นเข้าที่ภาวนาและทำสมาธิตามปกติ ในคืนนั้นได้ปรากฏมีวัดใหญ่ในที่แห่งหนึ่งมีความร่มรื่นดีมาก มีพระอยู่ร่วมกันประมาณ ๕๐๐ รูป ทุกองค์มีความตั้งใจภาวนาปฏิบัติอย่างจริงจัง ในวัดนั้น มีหลวงปู่มั่นเป็นเจ้าอาวาสปกครองบรรดาคณะสงฆ์ทั้งหมด มีกระผมเป็นพระผู้ใหญ่ รองหลวงปู่มั่นลงมา การปกครองของหลวงปู่มั่นในครั้งนั้นมีความเด็ดขาด พระเณรทุกองค์มีความเคร่งครัดในพระธรรมวินัยเป็นอย่างมาก องค์ไหนมีความผิดต่อพระธรรมวินัย หลวงปู่มั่นจะเรียกตัวมาบอกกล่าวสั่งสอน พระเณรทุกองค์มีความกลัวในหลวงปู่มั่นเป็นอย่างมาก ทั้งมีความ

เคารพในหลวงปู่มั่นเป็นอย่างมากทีเดียว กิจวัตรน้อยใหญ่ไม่มีความย่อหย่อนหละหลวม มีการเดินจงกรม นั่งสมาธิอยู่ตลอดเวลา ธรรมที่หลวงปู่มั่นนำมาอบรมพระเณร มีความเด็ดขาดเข้มข้นจริงจังเป็นอย่างมากทีเดียว

ในครั้งนั้น หลวงปู่มั่นเกิดสัญญาวิปลาส ไม่มีพระองค์ใดตักเตือนท่านได้ กระผมเองก็ไม่กล้าจะตักเตือนท่านเหมือนกัน ท่านเป็นผู้มีนิสัยดุมาก การปฏิบัติของหลวงปู่มั่นมีความผิดพลาดในจุดไหนก็ไม่รู้ แล้วในเช้าวันหนึ่ง หลังฉันอาหารเสร็จแล้ว ท่านก็นั่งนิ่งซึมโดยไม่พูดจากับพระองค์ใดๆ ทั้งสิ้น กระผมก็ได้รู้ความผิดปกติของท่าน แต่ก็ไม่กล้าจะถามท่าน จากนั้นท่านก็หันหน้ามาหาคณะสงฆ์ แล้วพูดขึ้นด้วยน้ำเสียงดุๆ ว่า ผมจะลาสิกขาจากหมู่คณะท่านไปแล้วนะ กระผมขอร้องท่านด้วยวิธีต่างๆ ท่านก็ไม่ยอมฟังเสียง ว่าแล้วก็หันหน้าไปกราบลงในที่นั่ง ๓ ครั้ง แล้วลุกขึ้นไปหยิบเอาผ้าขาวมานุ่ง แก้ผ้าเหลืองทิ้งออกไป กระผมเข้าไปขอร้อง ท่านก็ดุด่าว่า อย่ามายุ่ง เมื่อนุ่งผ้าขาวเสร็จแล้ว ท่านก็ได้เดินลงจากศาลาไป กระผมก็ได้มาปรึกษาในหมู่คณะสงฆ์ทั้งหลายว่า จะทำกันอย่างไร พระสงฆ์ทั้งหลายก็มอบให้กระผมเป็นผู้ออกความคิดและตัดสินใจ กระผมก็ได้ประกาศกับหมู่พระสงฆ์ว่า ทุกองค์อย่าลงจากศาลานี้หนีไป ให้ทุกองค์นั่งภาวนาอธิษฐานส่งกระแสจิตเมตตาไปหาท่านอาจารย์ใหญ่ของพวกเรา ขอให้ได้กลับคืนมาโดยเร็ว กระผมได้จัดพระ ๓ องค์และโยมอีก ๓ คน ให้คอยติดตามท่านไปห่างๆ ท่านไปไหนก็ให้ไปด้วย แต่อย่าให้ท่านได้เห็นและรู้ตัวว่า พวกเราได้ติดตามท่านไป อย่าปล่อยให้ท่านไปโดยลำพังองค์เดียวอย่างเด็ดขาด จากนั้นพระทั้ง ๓ องค์ โยมทั้ง ๓ คน ก็ออกติดตามท่านในทันที กระผมเองและคณะสงฆ์ก็ได้พากันไหว้พระสวดมนต์ พากันอธิษฐานระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้า ระลึกถึงคุณพระธรรม ระลึกถึงคุณพระอริยสงฆ์ ระลึกถึงบารมีที่ได้เคยบำเพ็ญมา ขออธิษฐานให้ช่วยดลบันดาลให้ท่านพระอาจารย์มั่นได้กลับคืนมาในวันนี้โดยเร็วด้วยเทอญ ทุกองค์ต้องทำตามนี้

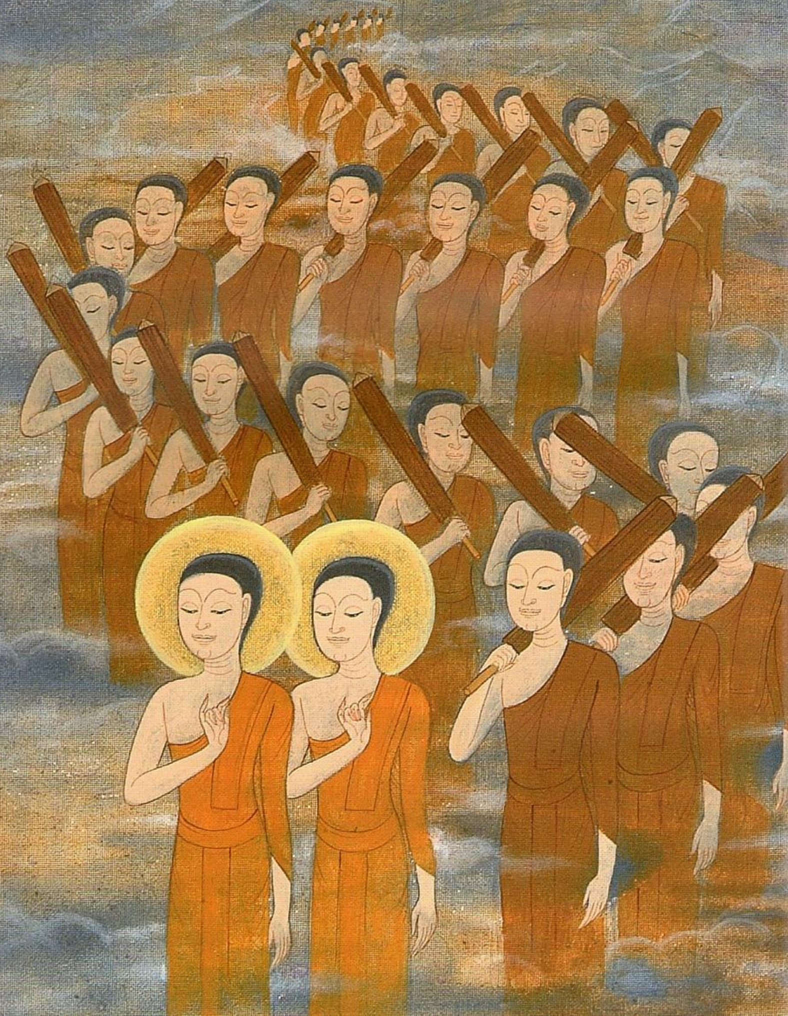
จากนั้นก็พากันกำหนดจิตภาวนา พากันตั้งสัจจะ อธิษฐานว่า ถ้าหากท่านอาจารย์ไม่กลับคืนมา หมู่กระผมทั้งหลาย ก็จะไม่ลุกหนีจากที่ศาลานี้อย่างเด็ดขาด ถึงชีวิตจะตายไปก็ยอม ทุกองค์ให้ความตั้งใจ อธิษฐานอย่างนี้เหมือนกันทุกองค์ เมื่อถึงเวลาประมาณ ๔ โมงเย็น หลวงปู่มั่นก็ได้เดินเข้ามาสู่วัดเอง เมื่อเห็นท่านเดินเข้ามาภายในวัด

กระผมก็ได้พาคณะสงฆ์ทั้งหมดออกไปต้อนรับ พากันห้อมล้อมท่านขึ้นมาบนศาลา นิมนต์ท่านนั่งที่บนอาสนะที่จัดไว้แล้ว แต่ท่านก็ไม่ยอมนั่งในบนอาสนะนั้นเลย กระผมและหมู่คณะสงฆ์จะพากันกราบท่าน แต่ท่านก็ห้ามไม่ให้ไหว้ ห้ามไม่ให้กราบอีก ท่านจึงได้พูดขึ้นว่า นี่ผมเป็นอะไร ผมนุ่งผ้าขาวอย่างนี้ไม่เป็นพระแล้วใช่ไหม กระผมได้กราบเรียนท่านไปว่า ขอโอกาสพ่อแม่ครูอาจารย์ การทำอย่างนี้ไม่ได้ขาดจากความเป็นพระแต่อย่างใด เพียงท่านอาจารย์ได้ลืมตัวไปในชั่วขณะเดียวเท่านั้น จากนั้น กระผมจึงได้เผดียงต่อคณะสงฆ์ทั้งหลายว่า คณะสงฆ์ทั้งหลายจงรับทราบว่าในขณะนี้ พ่อแม่ครูอาจารย์ของพวกเรา ยังมีความสมบูรณ์ในเพศที่เป็นพระอยู่ ยังไม่ขาดจากความเป็นพระ ถ้าคณะสงฆ์มีความเห็นว่า ครูอาจารย์ของพวกเรายังเป็นพระอยู่ ขอทุกท่านจงได้อนุโมทนาพร้อมกันด้วยเทอญ จากนั้นพระสงฆ์ทั้งหมดก็ได้อนุโมทนาสาธุพร้อมกัน

จากนั้นก็เอาสบง จีวร ผ้าสังฆาฏิ นำมาถวายท่าน เมื่อท่านได้นุ่งห่มเรียบร้อยแล้วก็นิมนต์ท่านขึ้นนั่งบนอาสนะ กระผมพร้อมด้วยหมู่คณะสงฆ์ก็พากันกราบท่าน เสร็จแล้วก็พากันนั่งอยู่ในความสงบ หลวงปู่มั่นท่านให้โอวาทแก่คณะสงฆ์ทั้งหลายว่า นับจากนี้ไป ผมขอยกการปกครองของผมทั้งหมดนี้ให้ท่านทูล เป็นตัวแทนผม ทุกองค์ต้องพากันอยู่ในโอวาทและการปกครองของท่านทูลทั้งหมด ผมเองจะขออยู่ในความอิสระ ถ้าผมไม่ได้ท่านทูลเป็นลูกศิษย์แล้ว ไม่ทราบว่า ผมจะเป็นไปในรูปแบบใด จากนี้ไปให้ผมได้อยู่เป็นปกติส่วนตัว ขอคณะสงฆ์ทั้งหลาย จงอยู่ในโอวาทและการปกครองของท่านทูลต่อไป ผมเองจะอยู่ในฐานะเป็นประธานสงฆ์ให้เท่านั้น กระผมได้ขอพรจากหลวงปู่มั่นว่า ขอโอกาสพ่อแม่ครูอาจารย์ กระผมและหมู่คณะขอพรว่า ขอให้กระผมและหมู่คณะสงฆ์ทั้งหลาย ได้ปรนนิบัติพ่อแม่ครูอาจารย์ให้เป็นอาจาริยวัตร ให้เป็นเหมือนครั้งก่อนตลอดไปด้วยเถิด ท่านก็พยักหน้า จากนั้นพระสงฆ์ก็ได้ปฏิบัติท่านต่อไป

นับจากนั้นเป็นต้นมา หลวงปู่มั่นไม่เคยดุด่าให้พระองค์ไหนอีกเลย ท่านจะเก็บตัวภาวนาปฏิบัติเฉพาะองค์ท่าน ถึงเวลาทำกิจวัตร ท่านก็ทำเหมือนกับพระเณรทั่วไป ถึงเวลาสรงน้ำ ก็มีพระเณรไปสรงน้ำท่านเป็นปกติ เวลาบิณฑบาต ท่านก็บิณฑบาตเหมือนพระเณรทุกองค์ เวลาฉัน ก็ร่วมฉันที่ศาลาแห่งเดียวกัน ผู้ให้พร กระผมเป็นผู้รับหน้าที่ให้พรเอง เวลาลงปาฏิโมกข์ กระผมก็พาหมู่คณะสวดโอวาทปาฏิโมกข์เอง ถึงวันพระ

กระผมก็เป็นผู้อบรมพระเณรเอง ให้หลวงปู่มั่นอยู่สบายตามอัธยาศัย กระผมพยายามทำหน้าที่นี้ให้ดีที่สุด ไม่มีเรื่องอธิกรณ์เกิดขึ้นในหมู่คณะสงฆ์แต่อย่างใด มีการปกครองในหมู่คณะสงฆ์ตลอดมา ในบางครั้ง หลวงปู่มั่นก็ได้สรรเสริญกระผมให้พระภายในวัดฟังว่า ท่านทูลมีการปกครองคณะสงฆ์ได้ดี เพราะทุกองค์ตั้งอยู่ในธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด การปกครองก็ง่ายไม่มีปัญหาอะไร นี้เองหลวงปู่มั่นจึงให้ความเมตตาแก่กระผมอย่างสนิทใจ เมื่อเกิดมาในยุคนี้ชาตินี้ หลวงปู่มั่นจึงได้มาช่วยแก้ไขข้อปัญหาต่างๆ ให้กระผมได้มีอุบายพิจารณาให้เกิดความแยบคาย การมาของหลวงปู่มั่นนั้น องค์จริงท่านไม่ได้มา แต่เป็นคุณธรรมที่ท่านสงสารได้มาปรากฏในนิมิตเท่านั้น

เมื่อได้เล่าเรื่องส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับหลวงปู่มั่นให้หลวงปู่ขาวฟังแล้ว ข้าพเจ้าก็ขอถามหลวงปู่ขาวดูบ้างว่า ขอโอกาสหลวงปู่ ในสมัยครั้งพุทธกาล ในเมื่อครั้งพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ หลวงปู่ได้เกิดร่วมในสมัยนั้นหรือไม่ กระผมขอนิมนต์ให้หลวงปู่เล่าความเป็นมาในอดีตให้กระผมฟังด้วยครับผม หลวงปู่ก็ยิ้มๆ แล้วก็ได้พูดมาในทันทีว่า ในสมัยครั้งนั้น เฮาเพิ่งบวชเป็นพระนวกะ เพิ่งบวชใหม่ไม่กี่วัน ยังไม่รู้จักความผิดถูกในพระธรรมวินัย ตลอดข้อวัตรปฏิบัติก็ยังไม่เข้าใจเลย แต่มีความหวังดีในการบวช มีความยินดีในการปฏิบัติ มีความอยากพ้นไปจากทุกข์ทั้งหลาย ในครั้งนั้น มีพระที่บวชใหม่ร่วมสมัยกันประมาณ ๕๐๐ องค์ ทุกองค์ก็ยังไม่รู้พระธรรมวินัยเช่นกัน ในขณะนั้น มีพระองค์หนึ่งที่ท่านบวชก่อน ได้มาชักชวนให้ไปเป็นหมู่คณะ ท่านได้พูดว่า มีพระอาจารย์องค์หนึ่งมีความปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ มีความเคร่งครัดในพระธรรมวินัย และข้อวัตรปฏิบัติเรียบร้อยดีมาก และท่านก็ได้เป็นพระอรหันต์ มีความรอบรู้เฉลียวฉลาดเฉียบแหลมมาก แนวทางปฏิบัติตรงต่อมรรคผลนิพพานทีเดียว อุบายวิธีปฏิบัติของท่านทำให้ผู้ปฏิบัติไปถึงมรรคผลนิพพานได้เร็วขึ้น เฮาเองก็มีความเชื่อ เพราะอยากปฏิบัติให้ถึงพระนิพพานอยู่แล้ว พระอาจารย์องค์นั้น ก็ได้ไปพูดกับพระที่บวชใหม่หลายองค์ และได้พูดในเรื่องนี้เหมือนกัน ทุกองค์ก็เชื่อตาม แล้วพร้อมที่จะเป็นลูกศิษย์ของพระอาจารย์มีจำนวนมากขึ้น พระบวชใหม่ทุกองค์จึงได้พร้อมใจกันที่จะติดตามไปด้วย เมื่อถึงวันเวลาแล้ว ก็พากันออกเดินทางไปพร้อมกัน พระบวชใหม่ทั้งหมดมีประมาณ ๕๐๐ องค์ เมื่อไปถึงสถานที่แห่งหนึ่ง มีพระเข้าไปกราบพระเถระ แล้วคอยรับฟังโอวาทต่อไป พระเถระให้

โอวาทว่า คณะสงฆ์ทั้งหลายต้องอยู่ในข้อวัตรปฏิบัติเหมือนกัน ๕ ประการด้วยกัน นี่เป็นทางตรง และเป็นอุบายวิธีที่จะขัดเกลากิเลสอาสวะให้หมดจากใจได้เร็วที่สุด

๑.ไม่ฉันเนื้อทุกชนิดเป็นวัตร ๒.อยู่ในป่าเป็นวัตร ๓.ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ๔.บิณฑบาตเป็นวัตร ๕.อยู่โคนไม้เป็นวัตร ทั้ง ๕ ข้อนี้ ให้พระสงฆ์ทุกองค์ ถือเอาเป็นข้อวัตรปฏิบัติอย่างเคร่งครัด อาจารย์ใหญ่ผู้ออกกฎระเบียบที่เป็นประธานสงฆ์นั้น ชื่อว่าพระเทวทัตนั่นเอง องค์ที่รองลงมาชื่อว่า พระโกกาลิก และมีรองต่อลงไปอีกหลายองค์ จากนั้นพระสงฆ์ทั้งหลายก็พากันปฏิบัติในข้อบัญญัติ ๕ ประการอย่างจริงจังทีเดียว ต่อมาไม่นานนัก ก็เห็นพระสารีบุตร พระโมคคัลลาน์ไปสู่สำนักนี้ แล้วทำความสนิทสนมกับพระเทวทัตเป็นอย่างดี ในคืนหนึ่ง พระเทวทัตให้โอกาสแก่พระสารีบุตร เป็นองค์แสดงธรรมแก่พระบวชใหม่ทั้งหลาย ในขณะนั้นเฮามีความเลื่อมใสศรัทธา ในพระธรรมของพระสารีบุตรมากทีเดียว ท่านแสดงธรรมได้ไพเราะดี และมีเหตุผลพอเชื่อถือได้อย่างสนิทใจ จึงได้คิดเปลี่ยนใจว่า เราจะขอติดตามไปกับพระสารีบุตรอย่างแน่นอน ในขณะนั้น พระเทวทัตผู้มีทิฏฐิมานะสูง ไม่ยอมรับฟังธรรมพระสารีบุตรแต่อย่างใด มีแต่นอนเฉยแล้วหลับไป พระโกกาลิก ก็นอนหลับเช่นกัน อาจเป็นฤทธิ์ของพระโมคคัลลาน์ หรือฤทธิ์ของพระพุทธเจ้าทำให้พระเทวทัต พระโกกาลิกได้หลับไปก็เป็นได้ เมื่อจวนสว่างพระสารีบุตรได้พูดว่า พระใหม่ทั้งหลาย ท่านใดมีความประสงค์จะไปกับเรา จะพาไปกราบไหว้พระพุทธเจ้าในขณะนี้

พระใหม่ทั้งหมดก็พากันเตรียมพร้อมในทันที เมื่อพร้อมกันแล้วพระใหม่ทั้งหมดก็ออกเดินทางตามพระโมคคัลลาน์ พระสารีบุตรไป เฮามีความชอบใจในธรรมพระสารีบุตรในครั้งนั้น ก็ได้มอบกายถวายตัวเป็นลูกศิษย์ของพระสารีบุตรนับแต่ครั้งนั้นเป็นต้นมา แต่เฮาก็ไม่ได้บรรลุธรรมในมรรคผลอะไรในสมัยนั้น แต่มีความเลื่อมใสศรัทธาในธรรมและในการบวชเป็นอย่างมาก ได้ตั้งใจในการปฏิบัติ ยอมเสียสละชีวิตอุทิศต่อพระพุทธศาสนาจนถึงวันตาย แล้วข้าพเจ้าก็ได้ถามหลวงปู่ว่า ในชาติปัจจุบันนี้ หลวงปู่ภาวนาปฏิบัติ ได้เห็นพระสารีบุตร มาแสดงธรรมให้ฟังบ้างไหม หลวงปู่พูดว่า ก็เหมือนท่านนั่นแหละ ชาตินี้ท่านไม่เคยเห็นหลวงปู่มั่นเลย ทำไมหลวงปู่มั่นมาปรากฏตัวแสดงธรรมให้แก่ท่าน ก็เพราะชาติอดีตเคยเกี่ยวข้องกันมา จึงเป็นอย่างนั้น ผมก็เหมือนกันเคยมีนิมิตเห็นพระสารีบุตรท่านมาสอนเช่นกัน หลวงปู่ว่าพระสารีบุตรเคยมาแสดงธรรมให้ฟังบ่อยครั้งทีเดียว เรื่องอย่างนี้ท่านผู้อ่านอาจมีความสงสัยว่า เป็นไปได้อย่างไร หรืออาจารย์ทูลแต่งขึ้นเอง เพื่อความแน่ใจ ให้ไปถามพระอาจารย์บุญเพ็ง วัดถ้ำกลองเพลดูได้ หลวงปู่เคยเปรยๆ ให้พระเณรฟังมาหลายครั้งแล้ว แต่ตัวข้าพเจ้าเอง ได้ถามหลวงปู่โดยตรง หลวงปู่จึงได้อธิบายให้ฟังอย่างละเอียดทีเดียว

หลวงปู่ได้ถามเรื่องนรก

หลวงปู่ได้ถามว่า ท่านเคยไปตกนรกไหม ขอโอกาสหลวงปู่ กระผมเคยไปตกนรกมาแล้วครับผม หลวงปู่ถามว่า ทำกรรมอะไรจึงไปตกนรก จึงได้เล่าเรื่องที่ไปตกนรกให้หลวงปู่ฟัง ในครั้งหนึ่ง กระผมมีครอบครัวแล้ว ในครั้งนั้น มีน้องเมียอีกคนหนึ่งเป็นสาวเต็มตัวและมีความสวยงามมาก ข้าพเจ้าไม่อยากเขียนในเรื่องนี้เลย ให้พากันนึกเดาเอาเองก็แล้วกัน แต่ก็ได้เล่าให้หลวงปู่ฟัง ในเรื่องผิดศีลข้อกาเม เมื่อตายไปแล้วกรรมนั้นก็ให้ผล จึงได้ไปตกนรกขุมหนึ่ง ชื่อว่า อัคคีภัย นรกขุมนี้ได้เป็นไฟไปเสียทั้งหมด นรกขุมไฟนี้ สำหรับลงโทษผู้ที่ผิดศีลข้อกาเมโดยตรง นรกขุมนี้เป็นอุโมงค์ใหญ่ มีฝาผนังเป็นแผ่นเหล็ก ในพื้นก็เป็นแผ่นเหล็กเช่นกัน แผ่นเหล็กที่ล้อมรอบนรกขุมนี้มีความหนามาก และเป็นนรกที่กว้างใหญ่ มองไปที่ไหนเห็นแต่ไฟพุ่งออกมาจากแผ่นเหล็กแดงโชนไปหมด มีความร้อน ร่างกายทุกส่วนไหม้ย่อยยับไป เมื่อร่างกายไหม้ไปแล้ว ไฟนั้นก็ยุบตัวลงแล้วก็ได้เกิดมาใหม่ ก็ถูกไฟเผาอยู่อย่างนี้อีก เป็นอยู่อย่างนี้ยาวนานทีเดียว คนตกอยู่ในนรกขุมนี้มีจำนวนมาก ไม่รู้ว่ามีใครบ้างจำกันไม่ได้ หญิงชายผู้ผิดศีลข้อกาเมนี้ จะตกนรกขุมนี้เหมือนกันทั้งหมด ความทุกข์ทรมานในขณะนั้น ไม่มีสิ่งใดจะมาเปรียบเทียบได้ เมื่อไฟนรกอ่อนตัวลงก็เหลือเพียงโครงกระดูก ความร้อนก็เพียงเป็นไออุ่น หนังเนื้อก็เกิดขึ้นมาอีก แล้วก็ถูกไฟนรกเผาอีก เป็นอยู่อย่างนี้ยาวนานไม่รู้ว่ากี่ปี เมื่อกรรมนี้หมดไปก็รู้ว่า เราได้พ้นจากนรกแล้ว ได้ตั้งใจเอาไว้ว่า เราจะไม่ทำผิดศีลข้อตัวกาเมนี้อีก เพราะกลัวความร้อนของไฟนรกขุมนี้อย่างเข็ดหลาบทีเดียว ความตั้งใจในครั้งนี้ จึงเป็นนิสัยติดตัวมา

จนถึงชาติปัจจุบัน ในชาตินี้ก็มีความละอายไม่กล้าที่จะล่วงเกินในศีลข้อนี้ มีความละอายในตัวเอง จะไม่ทำเหมือนสัตว์ดิรัจฉานอีกต่อไป

เมื่อเล่าเรื่องนี้จบลง หลวงปู่ขาวก็หัวเราะเอิ๊กอ๊ากๆ แล้วพูดขึ้นมาว่า ได้ไปตกนรกขุมเดียวกับเฮา จากนั้นนิมนต์ให้หลวงปู่ขาวเล่าเรื่องไปตกนรกให้ฟัง

หลวงปู่ขาวได้พูดว่า ในครั้งก่อนโน้น เฮาก็ได้ไปตกในนรกขุมนี้เหมือนกัน แต่ไม่ได้ผิดกับน้องเมียเหมือนท่านนะ แต่เป็นกับผู้หญิงทั่วไปไม่เลือกหน้าทั้งนั้น พูดไปหัวเราะไป เมื่อเราตายไป จ่ายมบาลก็จับตัวไปลงนรกขุมนี้ ในขณะตกลงไปครั้งแรก มีแต่ความมืดทั้งหมดไม่รู้ว่าจะไปทางไหน จากนั้นก็มีความร้อนขึ้นที่ฝ่าเท้า เหยียบลงไปที่ไหนก็ร้อนขึ้นมาในที่แห่งนั้น ก็ได้กระโดดหนีไปยืนในที่อื่น ความร้อนก็เกิดขึ้นมาอีก กระโดดไปมาจนหัวไปชนฝาเหล็กนรกเกือบตาย จากนั้นก็เกิดความร้อน เกิดเป็นไฟพุ่งออกมารอบด้าน และร้อนขึ้นๆ เป็นทวีคูณ เมื่อไฟนั้นพุ่งเข้ามาหาร่างกาย ร่างกายก็แห้งกรอบไปหมด ความร้อนนั้นสุดที่จะหาสิ่งใดมาเทียบได้ ทนทุกข์ทรมานอยู่ในนรกขุมนี้นานทีเดียว ถามหลวงปู่ต่อไปว่า ในชาตินี้หลวงปู่เคยล่วงเกินศีลข้อนี้อีกหรือไม่ หลวงปู่พูดว่าก็เหมือนเดิมอีกนั่นแหละว่าแล้วก็หัวเราะ มันไม่เข็ดหลาบเลย เพราะจำไม่ได้ หลวงปู่พูดว่า นายขาวไปเล่นสาวที่ไหนก็ตาม พ่อต้องเตรียมขายวัวได้เลยว่า เพื่อเป็นค่าปรับไหมวัวที่คอกจำนวนมากเกือบหมดไปจากคอกก็แล้วกัน

ในครั้งหนึ่งหลวงปู่พูดว่า ในคืนหนึ่งไปวัด มีสาวๆ มากในคืนนั้น พอเลิกจากวัดแล้ว ผู้สาวก็ลงจากศาลา นายขาวเป็นผู้มือไว หาเวลาฉวยโอกาสที่จะไปจีบผู้หญิงที่หมายตัวเอาไว้ ในลานวัดมีเสาสี่เหลี่ยมฝังอยู่ไม่ได้สังเกต ตาก็มองดูแต่ผู้สาว พยายามจะล้วงมือจับเขาให้ได้ ในขณะนั้นไม่ได้เห็นต้นเสาที่บังอยู่ หัวก็ไปชนกับเสานั้นอย่างแรงโป้งเดียวล้มลงกับที่ หัวแตกล้มลงกับพื้น เลือดไหลฉูดออกมา ทั้งอายเพื่อนฝูงและอายผู้สาว ทั้งเจ็บปวดในขณะนั้น เพียงเท่านี้ ท่านผู้อ่านก็พอจะรู้เรื่องของหลวงปู่ขาวแล้วนะ หลวงปู่พูดว่า ในชาตินี้ ถ้าภาวนาปฏิบัติพ้นไปไม่ได้ ก็คงจะได้ลงไปเยี่ยมนรกขุมเก่าอีกอย่างแน่นอน ข้าพเจ้าได้พูดแหย่หลวงปู่ไปว่า ถ้าเช่นนั้น จ่ายมบาลก็คงจำหน้าหลวงปู่ได้แน่นอน ถ้าจ่ายมบาลมีลูกสาวเขาก็คงไม่ไว้ใจ ต้องรักษาลูกสาวเป็นพิเศษแล้วซิท่า เขาก็จะเพิ่มโทษหนักกว่าตกนรกขุมไฟหลายเท่าทีเดียว เพื่อให้นายขาวได้เข็ดหลาบ แม่นบ่

หลวงปู่ หลวงปู่ก็หัวเราะเอิ๊กอ๊ากๆ จนน้ำตาไหลทีเดียว ในคืนนั้นได้พูดคุยกันเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศไปบ้าง ผู้อ่านก็จะได้ยิ้มๆ ภายในใจเช่นกัน

ได้ถามหลวงปู่อีกเรื่องหนึ่งว่า ขอโอกาสหลวงปู่ ในครั้งที่หลวงปู่มีครอบครัวแล้วว่าเมียนอกใจ แล้วจะใช้ดาบฟันคนทั้งสองให้ขาดเป็นท่อนๆ เรื่องเป็นอย่างไร ทำไมหลวงปู่จึงจะกล้าทำถึงขนาดนั้น หลวงปู่หัวเราะแล้วพูดว่า ในตอนนั้นเฮามุ่งแต่การทำงานเพื่อความร่ำรวย ไม่มีเวลาให้เขาเพราะมีความเหนื่อยในการทำงาน ตื่นเช้าก็ไปทำงานจนค่ำมืดจึงได้กลับบ้านทุกวัน ผู้หญิงก็อย่างว่า เมื่อผัวไม่ให้ความสุข ก็คิดนอกใจไปหาผู้ชายอื่นมาเสริมแก้เหงา ทีแรกเฮาก็ไม่รู้ ต่อมาคนชาวบ้านเล่าให้ฟัง ก็ได้หาวิธีสังเกต ทำท่าจะไปทำงานแล้วหลบตัวเข้าไม่ให้เขาได้เห็น ก็มีผู้ชายคนนั้นได้ขึ้นมาบ้าน ก็เหมือนกับชาวบ้านพูดจริงๆ ในครั้งนั้นมีความเจ็บใจมาก ตั้งใจที่จะฆ่าคนทั้งสองนั้นให้ตายกับมือ แล้วเอาดาบมาลับให้คมกริบทีเดียว จะฟันให้มันขาดเป็นท่อนๆ ให้สมใจ ทั้งลับดาบไปและพิจารณาไปว่า นี่เรากำลังจะไปทำบาปกรรมให้แก่ตัวเองใช่ไหม การฆ่าคนนั้นเป็นของง่าย เมื่อทำแล้วบาปจะตกเป็นของตัวเอง อีกอย่างหนึ่ง ตำรวจก็จะมาจับมึงเข้าคุก นอนอยู่ในคุกหลายปีทีเดียว พ่อแม่และญาติๆ ทั้งหลายก็จะมีความละอายชาวบ้านเขา นี่เราจะมาทำบาปกรรมเพราะเมียมีชู้อย่างนี้ไม่ดีเลย ถ้าเมียเราจริงๆ เขาต้องมอบกายมอบใจให้เราคนเดียว นี่เขาแบ่งกายแบ่งใจให้คนอื่นเสียนี่ แสดงว่าผู้หญิงคนนี้ไม่ใช่เมียเราอย่างแท้จริง หรือเราจะไปหาเอาหญิงอื่นมาเป็นเมีย ถ้าผู้หญิงคนนั้นเป็นอย่างนี้อีกจะทำอย่างไร

จึงนึกขึ้นได้ว่า ถ้าอย่างนี้เราบวชดีไหม ไม่ต้องได้มาทำบาปกรรมอะไรต่อไป พอนึกได้ว่าบวชเท่านั้น ใจก็อยากจะออกบวชในขณะนั้น ลับดาบยังไม่คมดีเลย ก็ได้ตัดสินใจจะออกบวชทันที ก็หยุดในการลับดาบ เอาดาบไปเก็บเสีย จากนั้นก็เก็บผ้านุ่งพอจำเป็นเข้ามอบนาคบวชเป็นพระอยู่วัดบ้าน แต่เจ้าอาวาสวัดและพระเณรในวัดนั้นไม่พากันปฏิบัติ ก็อยู่ด้วยกันไม่ได้ จึงได้ออกไปจากวัดนั้นเสีย ไปหาภาวนาปฏิบัติเฉพาะตัว บวชมาได้ ๕ พรรษา จึงได้ทราบข่าวหลวงปู่มั่น ก็ได้ไปฟังธรรมจากท่าน จึงเกิดมีความศรัทธาเลื่อมใส ตัดสินใจเปลี่ยนสังกัดพระมหานิกาย ได้มาบวชเป็นพระธรรมยุต เป็นคู่นาคกันกับหลวงปู่หลุย พระธรรมเจดีย์ (จูม พนฺธุโล) เป็นพระอุปัชฌาย์ จากนั้นก็ได้ไปศึกษา

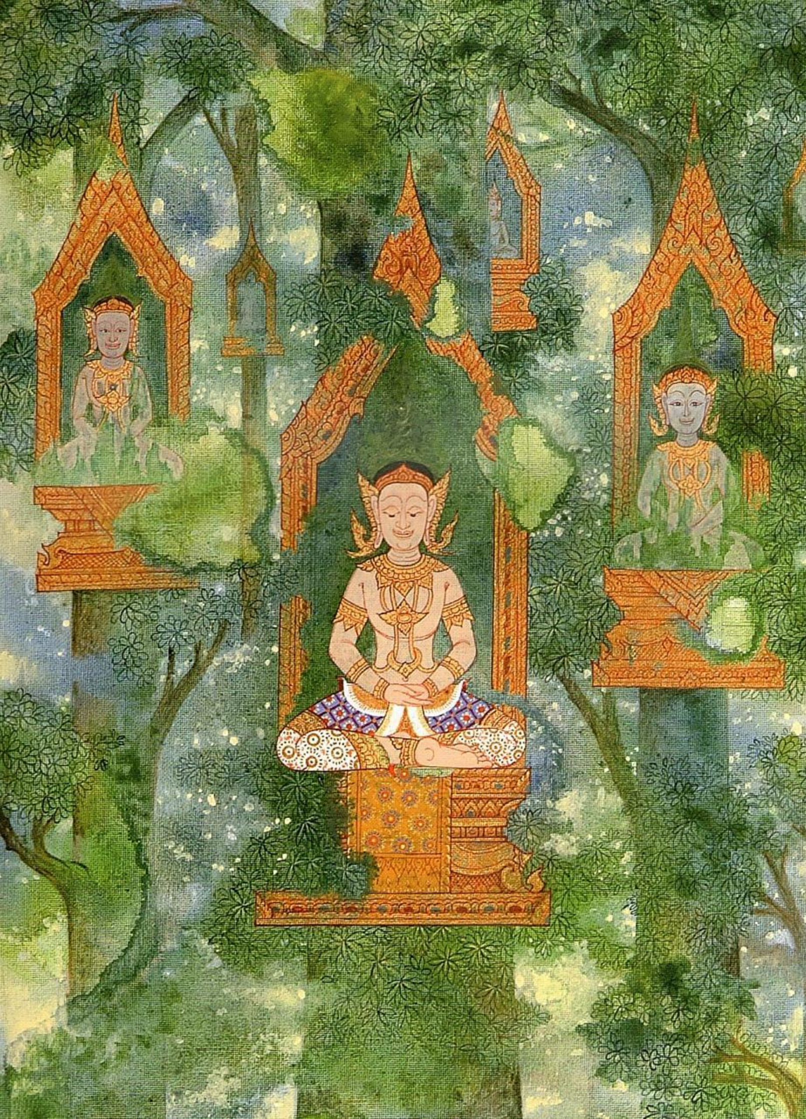
อุบายวิธีปฏิบัติอยู่กับหลวงปู่มั่น จนเข้าใจในอุบายการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ใช้เวลาปฏิบัตินานถึง ๒๐ กว่าปี จึงรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมได้ แล้วมานึกในเหตุการณ์ที่ผ่านมาในสมัยเป็นฆราวาสว่า ชีวิตเราจะมาถึงจุดนี้ได้ก็เพราะเมียเป็นต้นเหตุ จึงถือว่า เขามีคุณกับเรามาก ถ้าเมียเขาไม่เป็นอย่างนั้น เราก็จะไม่เป็นอย่างนี้อย่างแน่นอน ก็จะหลงตายอยู่กับเขาตลอดไป ที่เราได้รู้ธรรมได้ในชาตินี้ก็เพราะเมีย จึงแผ่เมตตาให้เขาอยู่ตลอดเวลา

พูดเรื่องเทวบุตรเทวดากันบ้าง

ในคืนหนึ่งต่อมา ได้พูดคุยในเรื่อง เทพบุตรเทวดากันบ้าง หลวงปู่เป็นผู้เริ่มต้นถามก่อนเช่นเคย ถามว่า ท่านเคยได้ไปเกิดบนสวรรค์ไหม เล่ามาให้ฟังซิ ขอโอกาสหลวงปู่ สวรรค์นั้นกระผมเคยได้ไปนับครั้งไม่ถ้วน การไปสวรรค์แต่ละครั้ง จึงทำให้เกิดความหลงในกามคุณมากขึ้น เพราะสวรรค์มีความสุขอยู่กับกามคุณ มีความรื่นรมย์จนเกิดความหลงใหลลืมตัว แต่ก่อนกระผมไม่เคยปฏิบัติธรรม มีความหลงใหลในสวรรค์เป็นอย่างมากทีเดียว ในชาติหนึ่งกระผมได้ปฏิบัติดี ได้พิจารณาในเรื่องสวรรค์ ทำให้ใจเกิดความเบื่อหน่ายในสวรรค์เป็นอย่างมาก เพราะอยู่บนสวรรค์ทำให้เสียเวลาในการปฏิบัติธรรม มีความล่าช้าที่จะให้ถึงซึ่งมรรคผลนิพพาน กระผมจึงได้อธิษฐานว่า เกิดมาแต่ละชาติ ขออย่าได้ไปเกิดในชั้นสวรรค์เลย ขอให้ได้มาเกิดเป็นมนุษย์ทุกชาติไป เพื่อจะได้บำเพ็ญบารมีให้มากที่สุด จะได้ภาวนาปฏิบัติให้ต่อเนื่องกัน เพื่อจะได้เข้าสู่แห่งมรรคผลนิพพานโดยเร็ว เมื่อกระผมเกิดมาในชาตินี้ ก็จึงมีนิสัยที่แตกต่างกับคนอื่นเขา เมื่อได้ยินใครๆ พูดเรื่องสวรรค์ ใจมันเบื่อหน่ายไม่อยากได้ยินในคำว่าสวรรค์นี้เลย ก็ไม่รู้ตัวเองอยู่ว่าเป็นเพราะเหตุใด เมื่อได้มาปฏิบัติแล้วจึงรู้ว่า กระผมได้ปรารถนาเว้นจากสวรรค์มาแล้วในชาติก่อน จึงมีนิสัยเกิดความเบื่อหน่ายในสวรรค์ เพราะสวรรค์เพียงเป็นสถานที่พักผ่อนชั่วคราวเท่านั้น หรือเรียกว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักแรมชั่วขณะ เมื่อถึงเวลาบุญกุศลหมด ก็ได้ลงมาเกิดในโลกมนุษย์นี้อีก เที่ยวขึ้นลงในระหว่างโลกมนุษย์เมืองสวรรค์เป็นอยู่อย่างนี้ไม่รู้ว่ากี่รอบมาแล้ว จึงเป็นที่ซ้ำซากเสียเวลา

เทวดาจะแบ่งเป็นหมู่มี ๒ กลุ่มใหญ่ด้วยกัน กลุ่มหนึ่ง นับแต่ชั้นจาตุมเทวดา ชั้นดาวดึงส์เทวดา ชั้นยามาเทวดา ชั้นดุสิตาเทวดา ชั้นนิมมานรตีเทวดา ชั้นปรนิมมิตวสัตตีเทวดา เทวดาชั้นบนนี้ไม่ได้ไปมาเมืองมนุษย์บ่อยนัก เพราะมีความสุขอยู่บนสวรรค์จนลืมตัว เมื่อรู้ตัวได้ก็หมดบุญกุศลไป ก็ได้ลงมาเกิดในโลกมนุษย์อีก ถ้าเกิดมาได้พบกับนักปราชญ์บัณฑิต หรือมีกัลยาณมิตรที่ดีก็เป็นความโชคดีไป ถ้าได้ไปเกิดในสถานที่มีคนพาลสันดานชั่วก็อาจหลงทำความชั่วไป ตายไปก็จะได้ลงสู่อบายภูมิ มีนรก เปรต สัตว์ดิรัจฉาน และอสูรกายไป ฉะนั้นการที่ได้ไปเกิดบนสวรรค์ชั้นสูง โอกาสที่จะได้บำเพ็ญบารมีนั้นยากมาก แต่ละวันแต่ละคืนไม่ได้นึกถึงบุญกุศลแต่อย่างใด มีแต่เสพสุขในอารมณ์ที่เป็นทิพย์อยู่ตลอดเวลา มนุษย์เขาทำบุญให้ทานรักษาศีล ภาวนากันอย่างไรก็ไม่รู้เรื่อง ถึงหมู่มนุษย์จะร้องกล่าวให้มาร่วมทำบุญกุศล เทวดาชั้นบนเขาก็ไม่ได้มาร่วมงานด้วย ที่มาร่วมงานนั้นเป็นหมู่เทวดาชั้นต่ำที่เรียกว่า รุกขเทวดา ภุมเทวดา เท่านั้นเอง หลวงปู่ถามต่อไปว่า ไหนลองเล่ามาให้ฟังดูซิเขามาร่วมงานอย่างไร เขาอยู่กันอย่างไร ท่านทูลเองเคยเป็นเทวดาชั้นต่ำนี้ไหม จึงได้ขอโอกาสเล่าให้หลวงปู่ฟังว่า เทวดากลุ่มนี้มีความใกล้ชิดในหมู่มนุษย์โดยเฉพาะพวกเคหเทวดา

ในชาติหนึ่ง กระผมได้เกิดอยู่ในโลกมนุษย์ ได้เป็นหัวหน้าอุบาสกอุบาสิกา ได้พาคณะศรัทธาทั้งหลายไปบำเพ็ญกุศลในวัดต่างๆ ได้ประกาศให้คนทั้งหลายไปทำบุญ และทำประโยชน์ในสาธารณกุศลทั่วไป มีวัดแห่งหนึ่งเป็นถ้ำใหญ่ มีพระเณรอยู่ด้วยกันเป็นจำนวนมาก กระผมได้พาคณะศรัทธาไปบำเพ็ญกุศลในวัดนี้เป็นประจำ เมื่อกระผมได้ตายไปจึงได้ไปเกิดเป็นรุกขเทพบุตร ได้ไปอาศัยในป่าใหญ่ มีต้นรังใหญ่ต้นหนึ่ง กระผมได้เนรมิตเอาต้นรังใหญ่เป็นปราสาทได้อย่างสวยงาม และได้เป็นใหญ่ในหมู่เทวดาทั้งหลายคณะศรัทธาที่ร่วมทำบุญในครั้งนั้น ก็ได้ไปเกิดเป็นรุกขเทวดาเป็นจำนวนมาก ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่นวัน ๘ ค่ำ ๑๔-๑๕ ค่ำ กระผมได้พาพวกหมู่เทวดาทั้งหลาย ไปบำเพ็ญกุศลในวัดนี้เป็นประจำ และไปบำเพ็ญกุศลในวัดต่างๆ ด้วย โดยออกเดินทางไปในเวลาประมาณตี ๓-๕ ก่อนที่หมู่มนุษย์เขาจะไปถึง สำหรับพาหนะที่ใช้ในการเดินทางนั้นไม่เหมือนกัน บางกลุ่มเขาก็เนรมิตให้เป็นเรือ บางกลุ่มก็เนรมิตให้เป็นปราสาท แล้วพากันลอยไปเป็นกลุ่ม ดูแล้วมีความสวยงามมาก ระดับสูงที่ลอยไปนั้น สูงกว่าปลายต้นไม้ไม่กี่เมตร บางกลุ่มก็แยกไปที่ต่างๆ ตามความต้องการ แต่ใครจะไปในที่ไหนนั้น ต้องมารายงานกระผมทุกครั้งไป

อีกงานหนึ่งเรียกว่างานรับเชิญ ให้ไปร่วมบุญในที่ต่างๆ พวกเทวดาเหล่านี้จะได้ไปในงานนี้บ่อยครั้งทีเดียว เช่นงานทำบุญที่วัด และงานทำบุญบ้านที่เขาเชิญมา คำเชิญก็คือกล่าวสัคฺเค ตามที่มนุษย์ทำกันอยู่ทุกวันนี้เอง เทวดาที่ไปร่วมงานนี้มีหลายกลุ่ม เช่น รุกขเทวดา กลุ่มภุมเทวดา กลุ่มเคหเทวดา เป็นเทวดาที่อยู่อาศัยตามบ้านเรือนของหมู่มนุษย์ เทวดากลุ่มนี้มีความได้เปรียบกว่าเทวดากลุ่มอื่นๆ เพราะเขาอยู่กับหมู่มนุษย์อยู่แล้ว บ้านไหนทำบุญเขาจะรู้ก่อน และบอกข่าวกันเอง เจ้าของบ้านจะทำบุญเขาก็บอกกันเอง พวกรุกขเทวดาก็ได้มาร่วมบุญนี้เช่นกัน บ้านที่เทวดาอยู่นั้น ที่บ้านนั้นต้องมีคุณธรรม มีการบำเพ็ญกุศลอยู่เสมอ มีการไหว้พระสวดมนต์ภาวนาอยู่เป็นนิจ ดังจะเล่าประวัติประกอบให้เข้าใจดังนี้ ในสมัยครั้งพุทธกาล มีบ้านของโยมแม่ของพระโสณกุฏิกัณณะ ในครั้งนั้นพระโสณกุฏิกัณณะ ได้ขับร้องในทำนองสรภัญญะ ถวายพระพุทธเจ้าให้ได้รับฟัง เมื่อขับร้องจบลง พระพุทธเจ้าตรัสอนุโมทนาว่า สาธุๆ เทวดาทุกหนแห่งก็ต้องอนุโมทนาว่า สาธุๆ พร้อมกัน กลุ่มเทวดาที่อาศัยอยู่ที่บ้านของโยมแม่ของพระโสณกุฏิกัณณะ ก็พากันร่วมอนุโมทนาด้วยเช่นกัน ฉะนั้น รุกขเทวดา ภุมเทวดา เคหเทวดา จึงได้เปรียบในหมู่เทวดาชั้นสูง เพราะได้อยู่ใกล้ชิดในหมู่มนุษย์ ได้บำเพ็ญบุญกุศลร่วมกับหมู่มนุษย์เป็นประจำ เรื่องของเทวดานั้นยาวมาก เพียงอธิบายให้ฟังเป็นตัวอย่างเท่านั้น เพื่อให้พวกเราได้รู้กัน

เมื่อเล่าเรื่องเทวดาให้หลวงปู่ฟังแล้ว หลวงปู่ยอมรับว่า ความจริงก็ต้องเป็นอย่างนั้น แล้วหลวงปู่ก็ได้อธิบายเสริมต่อไปว่า การเป็นเทวดาอยู่ในชั้นต่ำนี้มีกำไร เพราะได้บำเพ็ญกุศลร่วมกันกับหมู่มนุษย์เป็นประจำ ได้รับส่วนบุญที่มนุษย์แบ่งให้อยู่แล้ว ผู้จะเป็นเทวดาชั้นสูงหรือชั้นต่ำ ต้องมาบำเพ็ญบุญกุศลอยู่ในเมืองมนุษย์นี้ทั้งนั้น ผู้จะได้เป็นพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า หรือพระอริยเจ้าทั้งหลาย ก็ต้องมาสร้างบารมีในเมืองมนุษย์นี้เช่นกัน ฉะนั้นในเมืองมนุษย์จึงเป็นสถานที่สร้างบารมีได้อย่างสมบูรณ์ ผู้ได้มาเกิดในเมืองมนุษย์ และได้พบพระพุทธศาสนาจึงถือว่าเป็นผู้โชคดีที่สุด แต่ก็น่าเสียดายที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว ไม่ได้ทำความดีให้แก่ตัวเอง พากันหลงไปตามความอยาก สร้างแต่บาปกรรมให้แก่ตัวเอง เมื่อตายไปก็ลงสู่นรกหมกไหม้ ไปเป็นเปรต ไปเป็นสัตว์ดิรัจฉาน ไปเป็นอสูรกาย เพราะเมืองมนุษย์นี้เป็นศูนย์กลาง ใครจะเป็นอะไร เช่นเป็น

พระพุทธเจ้า และพระอริยเจ้า ไปเป็นเทพบุตร เทพยดา ไปสู่อบายภูมิทั้งสี่ ก็ได้มาทำกรรมอยู่ในเมืองมนุษย์นี้ทั้งนั้น

หลวงปู่บอกให้เผยแผ่ศาสนา

หลวงปู่ขาวได้พูดกับข้าพเจ้าว่า นี่ทูล จากนี้ไปให้ตั้งใจเผยแผ่พระพุทธศาสนานะ อบรมพระเณรและญาติโยม ให้เขาได้เข้าใจในแนวทางที่ถูกต้อง เพราะแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องนั้นหาผู้สอนได้ยากมาก เมื่อหลวงปู่มีเจตนาดีอย่างนี้ คงเป็นเพราะหลวงปู่ต้องการแบ่งเบาช่วยเหลือหลวงปู่นั่นเอง ข้าพเจ้าจึงขอโอกาสหลวงปู่ แสดงความเห็นให้หลวงปู่ฟังว่า หลวงปู่ครับ อุบายการอบรมสั่งสอนธรรมแก่พระเณรและฆราวาสนั้นกระผมมีความพร้อมอย่างเต็มที่ นับแต่วันที่กระผมได้รู้สัจธรรมความจริงที่บ้านป่าลันมาแล้ว ธรรมอย่างอื่นที่นำมาสอนคนเกิดขึ้นพร้อมกันทั้งหมด ให้เหตุผลแก่หลวงปู่ว่าในขณะนี้กระผมยังเป็นพระหนุ่ม ความเชื่อถือของพระเณรและญาติโยม ที่มีต่อตัวกระผมนั้นแทบไม่มีเลย ถึงกระผมจะอธิบายความจริงให้ฟังในเรื่องการปฏิบัติพร้อมด้วยเหตุและผลให้อย่างถูกต้องก็ตาม เขาก็จะว่ากระผมพูดธรรมเกินตัว เพราะขณะนี้กระผมเพิ่งบวชมาได้เพียง ๘ พรรษาเท่านั้น ความมั่นใจระหว่างผู้ฟัง อาจคิดไปได้ว่า อาจารย์ทูล แสดงธรรมได้ดีก็ตาม สิ่งหนึ่งที่เขาไม่มีความมั่นใจ คือ กระผมเป็นพระหนุ่ม อาจจะสึกหาลาเพศไปก็ได้ ฉะนั้นการอบรมธรรมแก่พระเณร และฆราวาสช่วงนี้ กระผมยังไม่เหมาะสมเลย มีเหตุผลว่า อัตตัญญู กระผมก็รู้ตัวอยู่ว่ายังอยู่ในวัยหนุ่ม เพราะในยุคนี้ไม่เหมือนในสมัยครั้งพุทธกาล ในสมัยครั้งพุทธกาลมีพระพุทธเจ้าเป็นผู้รับรองว่าพระเณรองค์นี้มีความมั่นคงแล้ว แต่ในยุคนี้ไม่เป็นอย่างนั้น เขาต้องการฟังธรรมจากพระผู้มีอายุมาก พรรษามากเท่านั้น เขาจะเชื่อในตัวบุคคลเป็นหลักสำคัญ ถ้าพระแก่ๆ พรรษามากๆ แสดงธรรมจึงมีประโยชน์แก่เขา ถ้าเขาไม่เชื่อในตัวบุคคลแล้ว ธรรมะที่แสดงไปก็ไม่มีความหมายอะไรเลย

ขอโอกาสหลวงปู่ให้รอไปสักระยะหนึ่ง เมื่อถึงกาลเวลาที่เหมาะสมแล้ว กระผมก็จะเผยแผ่ธรรมอย่างเต็มที่ ในช่วงนี้ถ้ากระผมแสดงธรรมอย่างลึกซึ้งไป เขาก็จะว่ากระผมพูดธรรมเกินตัวไป ที่จริงความรู้และความสามารถของตัวกระผมนั้นพร้อมแล้วอย่างสมบูรณ์ แต่วัยของกระผมยังไม่พร้อม ฉะนั้น ขอให้เป็นไปตามกาลัญญู ในเวลาที่เหมาะสม เมื่อใดอัตตัญญู กาลัญญู ปริสัญญู พร้อมแล้ว ในเมื่อนั้นแหละกระผมจึงจะเปิดเผยตัวเอง เมื่อหลวงปู่ได้รับฟังเหตุผลที่ข้าพเจ้าอธิบายแล้วนี้ หลวงปู่ก็พยักหน้าแล้วพูดว่า ถ้าเช่นนั้น ก็อย่าไปเก็บตัวนานนะ บางทีอาจจะมีพระเณร หรือฆราวาสที่เขาพร้อมแล้วในบารมี ให้เขาได้รับฟังธรรมของจริงด้วย อาจเขาจะได้บรรลุธรรมในชาตินี้ไปก็ได้ อย่าปล่อยให้เขาตายฟรีๆ ช่วยอบรมสั่งสอนเขาหน่อย อย่าปล่อยให้โอกาสเขาเสียไปเปล่า เพราะทุกวันนี้ ผู้ตั้งใจจริงจังในการปฏิบัติยังมีอยู่ ให้เขาได้รู้แนวทางการปฏิบัติให้ถูกต้องด้วย เพื่อจะได้เป็นกำลังให้แก่พระพุทธศาสนาอีกต่อไป

การสนทนาธรรมกับหลวงปู่นั้นมีหลายเรื่องมากมาย แต่ได้นำมาเขียนเอาไว้ในที่นี้ในบางส่วนเท่านั้น จากนั้นมาข้าพเจ้าก็ได้วางตัวเป็นไดโนเสาร์เต่าล้านปี อยู่ในหมู่คณะนี้มาตลอด ทำตัวเป็นผู้ไม่มีบทบาทในธรรมแต่อย่างใด จะอยู่ในวัดถ้ำกลองเพลหรือวัดไหนๆ ก็ได้วางตัวเข้ากันกับหมู่คณะได้อย่างสนิททีเดียว เพราะมีธรรมหมวดหนึ่งที่ข้าพเจ้านำมาปฏิบัติอย่างฝังใจ นั้นคือ สัปปุริสธรรม ๗ อย่าง ๑.ธัมมัญญุตา ฝึกตัวเป็นผู้รู้จักเหตุ ๒.อัตถัญญุตา ฝึกตัวเป็นผู้รู้จักผล ๓.อัตตัญญุตา ฝึกตัวให้เป็นผู้รู้จักตน ๔.มัตตัญญุตา ฝึกตัวเป็นผู้รู้จักประมาณ ๕.กาลัญญุตา ฝึกตัวให้เป็นผู้รู้จักกาลเวลา ๖.ปริสัญญุตา ฝึกตัวให้เป็นผู้รู้จักชุมชน ๗.ปุคคลัญญุตา ฝึกตัวให้เป็นผู้รู้จักบุคคล อุบายธรรมทั้ง ๗ ข้อนี้ ข้าพเจ้าถือว่าเป็นเรื่องสำคัญเฉพาะตัวมากทีเดียว เมื่อเราอยู่ในหมู่สังคมส่วนใหญ่ ต้องมีความเข้าใจในการปฏิบัติตัวอยู่ในสังคมนั้นๆ เพราะแต่ละท่านมีนิสัยไม่เหมือนกัน เราจะต้องปรับตัวเองเข้าอยู่ในสังคมนั้นให้ได้ ในภาคปฏิบัติแล้ว ไม่จำเป็นต้องเรียบเรียงไปตามลำดับในตำราให้เข้าใจว่า ในขณะนี้มีประสบการณ์เฉพาะหน้าอย่างไร ควรใช้ธรรมะหมวดไหนเข้าไปแก้ไข จึงจะทำให้ปัญหานั้นหมดไปได้ และแก้ให้ทันต่อเหตุการณ์ อย่าปล่อยให้ปัญหานั้นเกิดความหมักหมม อย่าให้ปัญหานั้นตีแผ่กระจายไปกว้างไกล ต้องแก้ปัญหานั้นให้ทันท่วงที

แก้ความเห็นผิดให้อาจารย์ตัวเอง

เมื่อออกพรรษาแล้ว อยู่ในฤดูกาลทอดกฐิน ข้าพเจ้าได้มีโอกาสได้ไปช่วยเย็บผ้ากฐินที่วัดป่าหนองแซง มีหลวงปู่บัวเป็นเจ้าอาวาส เมื่อเข้าไปกราบหลวงปู่บัว ท่านก็มีอาการยิ้มๆ เมื่อกราบเสร็จ ท่านก็ถามทันทีว่า เป็นอย่างไร ไปภาวนาปฏิบัติที่จังหวัดเชียงราย คงได้ของดีมาฝากนะ เล่าให้ฟังซิ จากนั้น ก็ได้เล่าผลของการปฏิบัติให้หลวงปู่บัวฟังทุกประการ เล่าให้หลวงปู่ขาวฟังอย่างไร ก็เล่าให้หลวงปู่บัวฟังอย่างนั้น เมื่อเล่าผลการปฏิบัติให้หลวงปู่บัวจบแล้ว หลวงปู่บัวได้พูดว่า แหม! ไปภาวนาปฏิบัติทางไกลกลับมาได้ของดีมาฝากครูอาจารย์ มันต้องเป็นอย่างนี้ซิ ผู้ที่ผ่านทุกข์ได้ในขณะนี้มีน้อยเต็มที ส่วนมากมันกลัวทุกข์ ทั้งที่ตัวเองยังไม่รู้ทุกข์เห็นทุกข์ ทางที่ไปพระนิพพานมันต้องผ่านทุกข์นี้ไป ถ้ามันรู้ทุกข์เห็นทุกข์ด้วยปัญญาจริงๆ มันต้องผ่านทุกข์ไปได้ คนที่กลัวทุกข์ มันจึงได้จมอยู่ในทุกข์ของโลกนี้ตลอดไป หลวงปู่บัวถามอีกว่า เล่าเรื่องนี้ให้หลวงปู่ขาวฟังแล้วใช่ไหม ก็ตอบหลวงปู่ว่า เล่าเรื่องนี้ถวายหลวงปู่ขาวแล้ว หลวงปู่ถามอีกว่า หลวงปู่ขาวว่าอย่างไร ตอบ หลวงปู่ขาวก็อนุโมทนาด้วย หลวงปู่บัวพูดว่า เมื่อท่านสอนตัวเองได้แล้ว ให้ไปสอนอาจารย์ของท่านนะ เพราะเป็นพระหัวรั้นหัวแข็งมาก

หลวงพ่อบุญมาองค์นี้แหละ ที่เป็นองค์แสดงธรรมให้ข้าพเจ้าฟังเรื่องการเกิด-ดับในสมัยที่ข้าพเจ้าเป็นฆราวาส แต่ท่านยังหลงติดอยู่ในฌานสมาบัติเป็นอย่างมาก และมีอภิญญาเกิดขึ้นหลายอย่าง จึงไม่มีใครอยากจะเข้าไปแก้ไขให้ท่านได้ เพราะผู้มีอภิญญาสมาบัตินี้มีทิฏฐิสูงมาก เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติของตัวเองว่า จะเป็นไปในมรรคผลนิพพาน และยังเชื่อว่าปัญญาจะต้องเกิดจากสมาธิความสงบอย่างฝังใจ เมื่อหลวงปู่บัวมอบหมายให้ว่าไปเทศน์โปรดอาจารย์ตัวเองบ้าง ข้าพเจ้ายังไม่มีความมั่นใจว่า จะไปเทศน์โปรดท่านได้ และท่านเองเป็นผู้พูดคุยธรรมะเก่ง ถ้าได้พูดธรรมะแล้ว ถ้ามีคนนั่งฟังจะพูดธรรมะทั้งวันยังพูดได้ แต่ก็พูดวนเวียนอยู่ในเรื่องจิตมีความสงบอย่างนั้น อาการของจิตเป็นอย่างนี้ พูดเชื่อมโยงกันกับฌานสมาบัติ แล้วโยงต่อกันกับอภิญญา ข้าพเจ้าเคยได้ฟังท่านเทศน์มาแล้ว ก็รู้อยู่ว่า การเป็นในลักษณะอย่างนี้ ไม่เป็นไปในมรรคผลนิพพานแต่อย่างใด แต่ไม่เคยพูดเตือนท่านได้ เพราะข้าพเจ้าไม่ได้เป็นเหมือนท่าน และท่านเองก็เป็นอาจารย์ของเรา ในช่วงก่อนๆ มาไม่กล้าที่จะพูดธรรมะกับท่านเลย เป็นผู้ฟังเพียงฝ่ายเดียว แต่บัดนี้ข้าพเจ้ามีกำลังพอตัว แต่ไม่ทราบว่า จะแก้ความหลงผิดของท่านได้หรือไม่ อย่างไรก็ทดลองดู บางทีอาจเป็นคู่ทรมานกันได้

ในคืนนั้นข้าพเจ้าก็ได้ไปกุฏิหลวงพ่อบุญมา ในขณะนั้นท่านกำลังเดินจงกรมอยู่ เมื่อเห็นข้าพเจ้าไปก็ได้หยุดในการเดินจงกรม ท่านถามนิดหน่อยแล้วพาขึ้นไปที่กุฏิ เมื่อกราบท่านเสร็จแล้ว หลวงพ่อบุญมาก็ถามทันทีว่า เป็นอย่างไรได้ทราบข่าวว่า ไปภาวนาปฏิบัติที่จังหวัดเชียงราย ภาวนาปฏิบัติดีไหมเล่าให้ฟังหน่อย ข้าพเจ้าก็ตอบท่านไปด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตัวว่า ขอโอกาสหลวงพ่อ ผมก็พอทรงตัวอยู่ได้ครับผม ท่านก็ได้พูดว่าก็เท่านั้นแหละ ถ้ามีความตั้งใจจริงจัง ไม่จำเป็นไปภาวนาปฏิบัติไกลหรอก ในภาคอีสานเราก็มีที่บำเพ็ญในธุดงค์มากมาย ในวัดป่าหนองแซงนี้ก็เป็นสัปปายะดีอยู่แล้ว แต่มันขาดความตั้งใจจริงเท่านั้น เมื่อข้าพเจ้าได้จังหวะ ก็ขอโอกาสท่านว่า ความตั้งใจจริงนั้น จะตั้งใจอย่างไรจึงจะถูกต้อง จากนั้นท่านก็ได้อธิบายเรื่องการทำสมาธิ อธิบายเรื่องความสงบ อธิบายเรื่องฌานสมาบัติ ๘ เพราะท่านมีความชำนาญอยู่แล้ว ท่านอธิบายในความสงบ อธิบายเรื่องฌานมีความละเอียดมาก

ข้าพเจ้าต้องนั่งฟังท่านอยู่นานเกือบชั่วโมง หาเวลาพูดแทรกไม่ได้เลย เมื่อท่านพูดเหนื่อยแล้วท่านก็หยุดฉันน้ำ ข้าพเจ้าจึงได้โอกาสพูดในช่วงนี้ ขอโอกาสหลวงพ่อกระผมได้มาบวชในครั้งนี้ก็เพราะหลวงพ่อ ในครั้งนั้นผมเป็นฆราวาส หลวงพ่อได้แสดงธรรมให้กระผมฟังเป็นประโยคสั้นๆ ว่า เกิด ดับ กระผมได้เอาธรรมหมวดนั้นมาปฏิบัติจนได้รับผลเป็นที่น่าพอใจ จึงได้ถามหลวงพ่อบุญมาว่า กระผมฟังธรรมจากหลวงพ่อมานาน หลวงพ่อได้อธิบายเรื่องสมาธิความสงบ อธิบายเรื่องฌานสมาบัติ ๘ จุดยืนที่หลวงพ่อพูดมานั้นเหมือนวัวพันหลัก จากนั้นท่านก็นิ่งไปไม่โต้ตอบ เมื่อท่านไม่โต้ตอบ ข้าพเจ้าได้ขอโอกาสท่าน พูดเรื่อง อุบายการปฏิบัติ และพูดเรื่องผลของการปฏิบัติให้ท่านฟังและพูดกับท่านว่า ที่หลวงพ่ออธิบายไปทั้งหมดนั้น ไม่เกี่ยวกับมรรคผลนิพพานแต่อย่างใดเลย หลวงพ่อคิดว่ามรรคผลนิพพานนั้นอยู่ตรงไหน ท่านพูดออกมาว่า โอ๊ย มรรคผลนิพพานมันอยู่ไกลแสนไกล ในชาตินี้จะได้จะถึงหรือไม่ยังไม่รู้ ถามท่านว่า หลวงพ่อพูดเรื่องนิโรธสมาบัติ ผมคิดว่าหลวงพ่อเป็นพระอรหันต์ไปแล้ว เพราะนิโรธสมาบัตินั้น เป็น

วิหารธรรมของอนาคามีและพระอรหันต์เท่านั้น จะเข้านิโรธสมาบัติได้ ปุถุชนธรรมดาเข้าได้เพียงฌานสมาบัติ ๘ เท่านั้นจะเข้านิโรธไม่ได้เลย

พระอรหันต์ผู้บรรลุธรรมในมรรคผลนิพพาน ไม่จำเป็นต้องเข้านิโรธสมาบัติเสมอไป ทำไมหลวงพ่อจึงไม่ใช้ปัญญาพิจารณาในสัจธรรม ให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงบ้าง ท่านก็ถามมาว่า การใช้ปัญญาพิจารณาในหลักสัจธรรมนั้น มีหลักการอย่างไร อธิบายให้ผมฟังได้ไหม ตอบท่านว่า อธิบายให้ฟังได้ครับผม จากนั้น ข้าพเจ้าก็ได้กราบหลวงพ่อ ๓ ครั้ง แล้วขอโอกาสท่านว่า อย่ามีความเข้าใจผิดว่าลูกศิษย์สอนครูก็แล้วกัน จากนั้นก็เริ่มอธิบายในหลักวิธีในการใช้ปัญญาให้ท่านฟัง เริ่มจากการ เกิด-ดับ ในสมัยหลวงพ่อบุญมาได้สอนตัวข้าพเจ้ามาแล้ว ในสมัยครั้งเป็นฆราวาส แล้วมาขยายเรื่องการเกิด-ดับให้ท่านฟังอย่างหยาบ เกิด-ดับอย่างกลาง เกิด-ดับอย่างละเอียด อธิบายให้ต่อเนื่องกัน อธิบายในการใช้ปัญญาพิจารณาเรื่องการเกิด-ดับในขั้นวิปัสสนา อธิบายเรื่องการเกิดดับในระดับขั้นวิปัสสนาญาณ อธิบายเรื่องนิโรธ ความดับทุกข์ อธิบายเรื่องอาสวักขยญาณ ที่เกิดขึ้นที่บ้านป่าลัน เป็นวันสุดท้าย ทั้งอุบายข่มขู่และอุบายปลอบใจ พูดอย่างไรนั้นเป็นเรื่องเฉพาะตัวเท่านั้น

เมื่อหลวงพ่อบุญมาได้รับฟังข้าพเจ้าอธิบายธรรม แต่เริ่มต้นจนถึงที่สุด ในผลปฏิบัติต้องเป็นอย่างนี้ๆ ท่าน หลวงพ่อบุญมาก็ได้ร้องไห้สะอึกสะอื้น ใช้ผ้าเช็ดน้ำตาอยู่ตลอดเวลา แล้วก็ได้พูดว่า ผมขอยกมือไหว้ว่าสาธุในธรรมที่ท่านได้อธิบายมา และธรรมที่ท่านได้รับผลแล้ว จากนั้นข้าพเจ้าก็ใช้วิธีการปลอบใจท่านว่า หลวงพ่อครับ ในชาตินี้หลวงพ่อมีบารมีพร้อมแล้วนะ มีความโชคดีที่ได้ผมมาเป็นลูกศิษย์ กระผมจะไม่ลืมบุญคุณของหลวงพ่อที่มีต่อตัวกระผม ในสมัยผมเป็นฆราวาสอยู่นั้น หลวงพ่อก็ได้แสดงธรรมในเรื่องการเกิดดับมาแล้ว จนกระผมได้ออกบวช และได้ภาวนาปฏิบัติต่อเนื่องกันมา ใช้อุบายในการเกิดดับมาพิจารณาอยู่เสมอ จนได้รับผลตามที่กระผมได้อธิบายให้หลวงพ่อฟังไปเมื่อกี้นี้ บัดนี้กระผมได้เอาธรรมนั้นมาอธิบายให้หลวงพ่อฟัง บัดนี้กระผมขอร้องให้หลวงพ่อกลับอุบายวิธีในการปฏิบัติเสียใหม่ เพราะแนวทางเดิมที่หลวงพ่อปฏิบัติมาแล้วนั้น ไม่เป็นไปในมรรคผลนิพพานแต่อย่างใด วิธีเก่าที่หลวงพ่อปฏิบัติอยู่นั้นเป็นแนวทางของพวกดาบสฤาษีเขา วิธีนี้เป็นแนวทางที่จะไปสู่พรหมโลกเท่านั้น ยิ่งทำไปก็หลง วนไปมาอยู่ในฌานนั้นหาทางออกไม่ได้เลย ถ้าหลวงพ่อได้ตายในขณะนี้จะได้ไปเกิดเป็นพรหมทันที ในขณะนี้หลวงพ่อก็มีอายุแก่แล้ว การภาวนาปฏิบัติมามีความผิดพลาดมาตลอด ทำให้เสียเวลามานานแล้ว

กระผมได้ชี้แนะแนวทางให้หลวงพ่อรู้อุบายการปฏิบัติแล้ว จากนี้ไปให้หลวงพ่อได้ไปปฏิบัติที่บ้านฝั่งแดง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ไปวันไหนก็ได้ อย่าช้านัก และให้หลวงพ่อรู้ตัวเสียว่า อุบายการปฏิบัติที่ผ่านมาได้ผิดไปแล้ว ให้หลวงพ่อเริ่มต้นใหม่ยังไม่สายเกินไป จากนี้ไป หลวงพ่ออย่าได้พูดธรรมะให้ใครๆ ฟังอีกเป็นเด็ดขาด แม้แต่การพูดคุยในสิ่งใดๆ ถ้าไม่จำเป็นก็อย่าพูด หรือหากจะได้พูดก็ให้พูดน้อยที่สุด เพราะการพูดมากนั้นไม่ดีเลย มันทำให้จิตใจฟุ้งไปในอารมณ์ที่พูด และคิดหาคำที่จะมาพูด การใช้ปัญญาพิจารณาในธรรมจะไม่ต่อเนื่องกัน ไม่เช่นนั้นกระผมก็จะปล่อยให้หลวงพ่อไปตามยถากรรม ถือว่าเป็นชาติสุดท้าย ที่กระผมกับหลวงพ่อได้พบกัน ชีวิตของหลวงพ่อไม่เหลือมากนัก ก่อนจะตายไป ขอให้หลวงพ่อได้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ ในช่วงที่หลวงพ่อมีชีวิตอยู่นี้ก็แล้วกัน หรือหลวงพ่อจะว่าอย่างไร ท่านพูดว่า ถ้าท่านให้ผมไปผมก็จะไป หลวงพ่อให้สัญญากับกระผมได้ไหม จากนี้ไป หลวงพ่อจะไม่คุยธรรมะให้ใครๆ ฟังอีก ท่านรับสัญญาว่า จะไม่พูดอีกต่อไป

ในวันต่อมา ท่านก็ได้จัดเก็บสิ่งของเพื่อจะออกเดินทาง ข้าพเจ้าก็ได้ไปช่วยเก็บสิ่งของช่วยท่าน เสร็จแล้วท่านก็ไปลาหลวงปู่บัว หลวงปู่บัวก็เทศน์ย้ำว่า เป็นวาระสุดท้ายของชีวิตแล้วนะ ปฏิบัติให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ในชาตินี้ให้ได้ จากนี้ไปอย่าไปหลงในความสงบหลงอยู่ในฌานอีก ใช้ปัญญาพิจารณาให้มากเอาไว้ จากนั้นก็เอารถสองแถวพาท่านไปขึ้นรถเมล์ใหญ่ไปจังหวัดเชียงราย และก็มีลูกๆ ของท่านตามไปส่งให้ถึงที่ จากนั้นข้าพเจ้าก็ไปเล่าเรื่องนี้ให้หลวงปู่บัวฟัง เรื่องไปทรมานหลวงพ่อบุญมา ใช้อุบายอย่างไรๆ หลวงปู่บัวก็หัวเราะเป็นการใหญ่แล้วพูดว่า ต้องเอาขนาดนั้นแหละพระหัวแข็ง มีมานะอัตตาสูงไม่ยอมฟังใครๆ ภาวนาปฏิบัติผิดแล้วยังไม่รู้ตัวเอง และไม่เชื่อฟังคนอื่น ถือว่าตัวเองถูกทั้งหมด ในปีนั้น หลวงพ่อบุญมาได้จำพรรษาที่บ้านฝั่งแดง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ท่านก็ได้รีบเร่งภาวนาปฏิบัติอย่างเต็มที่ ในที่สุด ท่านก็ได้รู้แจ้งเห็นจริงในพระสัจธรรมในพรรษานั้นเอง การแก้ไขปัญหาให้ผู้ที่ภาวนาผิด ที่หลงติดอยู่ในความ

สงบ หลงติดอยู่ในฌานนี้ มิใช่ว่าจะแก้กันได้ทุกองค์ เว้นเสียแต่พระพุทธเจ้าทรมานแก้ไข หรือผู้มีปัญญาที่ดีมาก่อน มีความเข้าใจในหลัก เจโตวิมุติได้ดี และเคยเป็นคู่ทรมานกันมาก่อนเท่านั้น จึงจะแก้ผู้ที่หลงผิดอยู่ในความสงบ หลงผิดอยู่ในฌานนี้ได้

หลวงปู่ขาวเล่าเรื่องช้างเผือกให้ฟัง

เมื่อเสร็จธุระจากกฐินวัดป่าหนองแซงแล้ว ก็ได้กลับไปวัดถ้ำกลองเพล ได้พูดคุยธรรมกับหลวงปู่ตามปกติ ในวันหนึ่งอยู่กับหลวงปู่สององค์ หลวงปู่ได้ถามข้าพเจ้าว่า ทูลเคยนิมิตว่าได้ขี่ช้างเผือกไหม ขอโอกาสหลวงปู่ กระผมเคยนิมิตว่าได้ขี่ช้างเผือกครั้งหนึ่ง หลวงปู่พูดว่า ขี่อย่างไรเล่าให้เฮาฟังซิ ก็ขอโอกาสเล่าให้หลวงปู่ฟังดังนี้ ในคืนหนึ่ง เมื่อเข้าสมาธิได้ที่แล้ว ในโลกนี้มีความสว่างเห็นไปหมดทุกที่ มองขึ้นไปบนอากาศ ก็มีความสว่างไสวเช่นกัน ในขณะนั้น เห็นหลวงปู่มั่นนั่งอยู่บนหลังช้างเผือกขนาดใหญ่ และมีครูอาจารย์องค์อื่นๆ นั่งอยู่บนหลังช้างเผือกยืนเรียงแถวกันอยู่หลายองค์ จากนั้นช้างเผือกที่หลวงปู่มั่นนั่งอยู่ ก็ลอยขึ้นสู่อากาศ และช้างเผือกตัวอื่นๆ ก็พาครูอาจารย์ลอยขึ้นสู่อากาศเช่นกัน จากนั้นก็มาถึงช้างเผือกที่ตัวกระผมนั่งอยู่ ก็ได้ลอยขึ้นไปตามช้างเผือกกลุ่มใหญ่ ได้ลอยอยู่บนอากาศเป็นวงกลม ช้างเผือกแต่ละตัวมีการประดับประดา ด้วยเครื่องเพชรนิลจินดา ประดับด้วยผ้าสีทองมีความสวยงามมาก ในท้องฟ้าอากาศมีรัศมีระยิบระยับแพรวพราว สว่างเต็มท้องฟ้าไปหมด แล้วมีเสียงประกาศว่า นี้เป็นกลุ่มคณะช้างเผือก ที่หลวงปู่มั่นได้พาหมู่คณะไปสู่พระบรมสุขคือวิมุตตินิพพานในกาลครั้งนี้ จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา ก็ได้พิจารณาว่า เป็นเรื่องปกติ ที่ผู้ปฏิบัติได้มาถึงจุดนี้แล้ว ถือว่าเป็นความสมบูรณ์ เป็นอุดมมงคล เพราะช้างเผือกเป็นช้างทรงของพระราชา จะตีความว่า ราชาธรรมนี้ก็เป็นได้ หมายถึงผู้จบในภาคการศึกษา คือจบในอายตนะนั่นเอง หรือจะเรียกว่าเป็นผู้เรียนจบในประโยค ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ได้แล้วอย่างสมบูรณ์

จากนั้นหลวงปู่ขาวก็เพียงแต่ยิ้มแล้วพูดว่า ในสมัยเฮาอยู่กับหลวงปู่มั่น หลวงปู่มั่นเคยประกาศให้คณะสงฆ์ทั้งหลาย ได้รับรู้ไว้ว่า เมื่อเราได้ตายไปแล้ว จะมีช้างเผือก

หนุ่มตัวหนึ่ง เหาะไปมา แสดงอภินิหารให้คนทั้งหลายได้รู้เห็นในความสามารถต่างๆ มากมาย พระเถระทั้งหลายได้ฟังแล้ว ก็มีความเข้าใจในความหมายว่า ในยุคต่อไป จะมีพระอรหันต์หนุ่มเกิดขึ้น จะได้แสดงความรู้ความสามารถ เผยแผ่ธรรม ให้คนทั้งหลายได้รับรู้ความจริงในสัจธรรม จะมีผู้ปฏิบัติตามได้รับผลมากทีเดียว ข้าพเจ้าก็ถามหลวงปู่ขาวว่า ขอโอกาสหลวงปู่ ช้างเผือกหนุ่มเชือกนั้นเกิดขึ้นหรือยัง หลวงปู่ก็พูดว่า เกิดขึ้นแล้ว ข้าพเจ้าก็ถามหลวงปู่ต่อไปว่า ช้างเผือกหนุ่มนั้นอยู่ที่ไหน กระผมอยากรู้ อยากไปกราบท่าน หลวงปู่ก็ยิ้มๆ แล้วพูดว่า ไม่บอก หาเองก็แล้วกัน เรื่องช้างเผือกหนุ่มนั้น พระอาจารย์วัน อุตฺตโม พระอาจารย์จวน กุลเชฏฺโฐ ก็เคยพูดในเรื่องช้างเผือกหนุ่มนี้ให้ข้าพเจ้าฟังเช่นกัน เมื่อถามท่านว่าเป็นอาจารย์องค์ใด ท่านก็ไม่บอกเช่นกัน

หากมีคำถามข้าพเจ้าว่า ช้างเผือกหนุ่มเชือกนั้นเกิดขึ้นหรือยัง ข้าพเจ้าก็จะตอบว่าเกิดขึ้นแล้วเช่นกัน แต่ไม่รู้ว่าช้างเผือกเชือกนั้นอยู่ที่ไหน หรือท่านอาจจะเห็นอยู่ แต่ไม่รู้ว่าเป็นช้างเผือก เพราะช้างเผือกนั้น อาจใช้สีดำทาเพื่ออำพรางตัวเองไว้จึงไม่มีใครรู้ ขอให้พวกเราค้นหาช้างเผือกหนุ่มตัวนั้นให้พบ เมื่อพบแล้ว กรุณามาบอกข่าวข้าพเจ้าก็แล้วกัน เพื่อจะได้ไปกราบคารวะ และฟังธรรมจากช้างเผือกหนุ่มเชือกนั้นให้สมใจ การทำนายของหลวงปู่มั่นนั้น หลวงปู่ขาวพูดว่า มีความแม่นยำมาก พูดคำใดเป็นคำนั้น เพราะหลวงปู่มั่นมีความชำนาญด้วยญาณ อดีตังสญาณ ท่านรู้เรื่องอดีตที่ผ่านมาแล้ว อนาคตังสญาณ ท่านรู้ในเรื่องอนาคต

อภินิหาร ๓ อย่าง

ที่หลวงปู่มั่นว่าช้างเผือกหนุ่มมีอภินิหารนั้น หลายคนอาจตีความหมาย ไม่ตรงตามหลวงปู่มั่นก็อาจเป็นได้ เพราะคนส่วนใหญ่ได้อ่านในตำรา หรือได้ฟังจากครูอาจารย์มามากว่า อภินิหาร ต้องเป็นผู้มีฤทธิ์ สามารถดำดิน เหาะเหินไปบนอากาศได้ เช่นได้อ่านเรื่องอภิญญา มีจักขุญาณ มีญาณทางตา ที่เรียกว่าตาทิพย์ กำหนดจิตให้เห็นรูปเทวดานรก และสิ่งอื่นๆ ได้ โสตญาณ มีญาณทางหู เรียกว่าหูทิพย์ กำหนดจิตฟังเสียงในหมู่เทวดา และสัตว์นรกและกำหนดฟังเสียงอื่นๆ ได้ เจโตปริยญาณ เป็นญาณรู้ทางใจ

กำหนดจิตรู้ในความคิดความเห็นของคนอื่นได้ มโนมยิทธิญาณ เป็นฤทธิ์ทางใจ กำหนดจิตให้เป็นนั่นเป็นนี่ หรือเป็นหลายคนได้ อิทธิวิธี เป็นอภินิหารทางใจ สามารถเหาะเหินไปมาในที่ไหนได้ คนส่วนใหญ่จะมาเข้าใจว่า อภินิหาร ต้องเป็นอย่างนี้

ในความหมายของหลวงปู่มั่น ว่าช้างเผือกหนุ่มมีอภินิหารนั้น หมายถึงอภินิหาร ๓ อย่าง ๑.อิทธิปาฏิหาริย์ แสดงฤทธิ์ได้นานาประการ ๒.อาเทสนาปาฏิหาริย์ มีญาณรู้วาระจิตคนอื่น แล้วพูดดักใจคนอื่นได้ ๓.อนุสาสนีปาฏิหาริย์ มีความสามารถแสดงธรรมได้อย่างมีเหตุผล ทำให้คนที่ฟังเข้าใจในความหมายได้ อธิบายธรรมหมวดที่คนเข้าใจได้ยาก มาอธิบายให้คนเข้าใจง่าย อธิบายธรรมหมวดยาว สามารถย่นย่อธรรมที่ยาว อธิบายโดยย่อให้คนเข้าใจได้ อภินิหาร ๓ ข้อนี้ ข้อ ๑ ข้อ ๒ ที่ทำให้เกิดขึ้นได้ แต่พระพุทธเจ้าไม่สรรเสริญ แต่พระพุทธเจ้ามาสรรเสริญ อนุสาสนีปาฏิหาริย์ ในข้อ ๓ เพราะเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและมรรคผลนิพพาน ฉะนั้น หลวงปู่มั่นว่ามีช้างเผือกหนุ่มมีอภินิหารนั้นหมายถึง อนุสาสนีปาฏิหาริย์ เป็นผู้มีความสามารถแสดงธรรม ให้เป็นไปในคำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างถูกต้อง ทำให้คนมีสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบตามแนวทางที่เป็นจริง แสดงธรรมให้คนเข้าใจในอุบายการปฏิบัติ เพื่อเป็นไปในมรรคผลนิพพาน หลวงปู่มั่นมีความหมายเป็นอย่างนี้ ขอให้พวกเราได้เข้าใจ เพื่อจะได้ค้นหาช้างเผือกหนุ่มได้ง่ายขึ้น มิใช่ว่าจะไปคอยดู เมื่อไรหนอท่านจะเหาะขึ้นสู่อากาศ เมื่อไรหนอท่านจะดำดิน และหายตัวให้ดู ถ้าจะหาในวิธีนี้ รับรองได้ว่า จะไม่พบช้างเผือกหนุ่มอย่างแน่นอน เพราะตีความหมายเป็นอภินิหารผิดไป จึงทำความเข้าใจแก่ท่านดังนี้

ไปกราบพระอาจารย์วัน อุตฺตโม

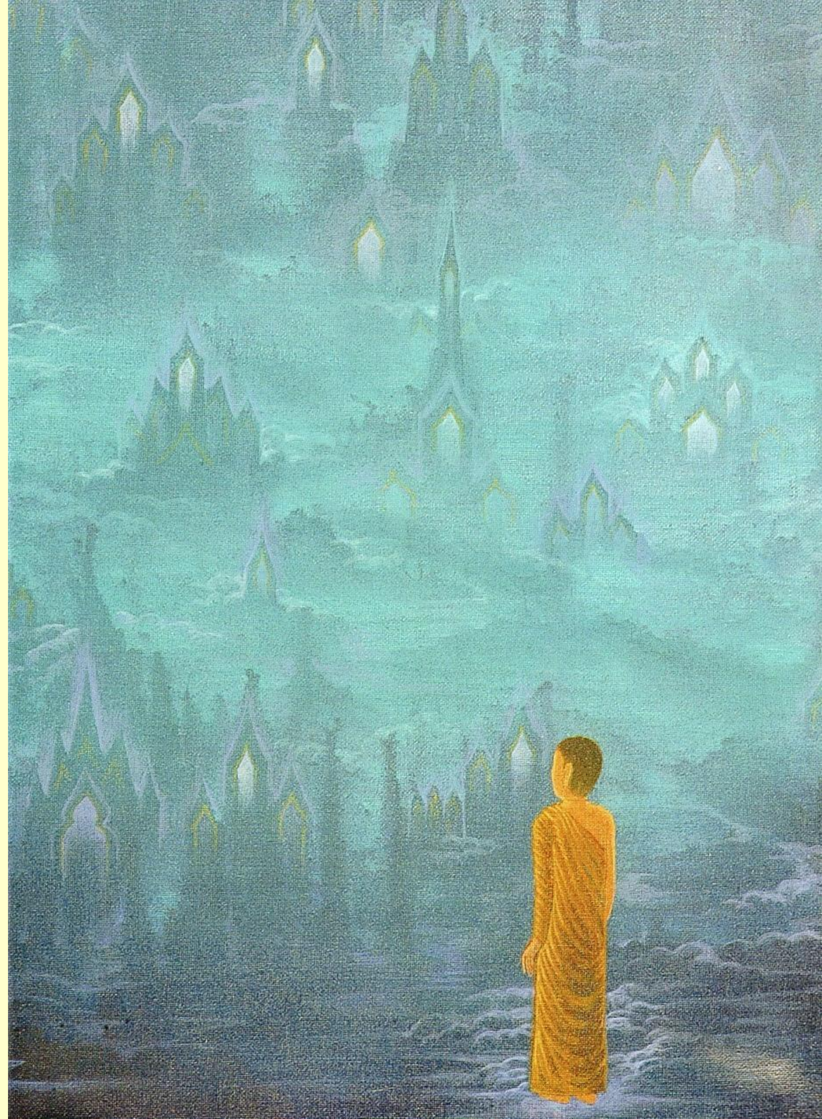
ในครั้งหนึ่งได้ไปกราบพระอาจารย์วัน อุตฺตโม วัดอภัยดำรงค์ธรรม อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร พระอาจารย์วัน เป็นผู้มีนิสัยสุขุมเรียบร้อย เป็นผู้มีคำพูดที่ประหยัด ถ้าไม่จำเป็นท่านจะไม่พูด หรือเรียกว่าพูดเล่นไม่เป็น พูดแต่ละครั้งมีสาระ มีเหตุผล ไม่พูดเล่น ตลกเฮฮา ท่านเป็นลูกศิษย์ของหลวงปู่มั่น ในครั้งนั้นคณะสงฆ์ได้ลงมติว่า ให้พระอาจารย์วัน เป็นองค์อุปัฏฐากปรนนิบัติหลวงปู่มั่นเป็นประจำ ดูแลรักษาเครื่อง

บริขารของหลวงปู่มั่น จะเป็นการรักษากุฏิทำความสะอาดเช็ดถูอยู่เป็นนิจ การรับบาตร ล้างบาตร เก็บรักษาบาตร และเครื่องบริขารอื่นเป็นประจำ เมื่อหลวงปู่มั่นมรณภาพไปแล้ว ท่านได้มาตั้งวัดอยู่ประจำที่วัดอภัยดำรงค์ธรรม ข้าพเจ้าได้ไปพักวิเวกอยู่กับท่าน ในคืนหนึ่ง ข้าพเจ้าทำสมาธิ เมื่อจิตเข้าที่ดีแล้ว มีนิมิตปรากฏเป็นท่านอาจารย์วันเดินเข้ามาหา แล้วถามข้าพเจ้าว่า ท่านทูล หลังจากที่ท่านได้รู้จริงในธรรมแล้ว ท่านเคยไปดู ชั้นพรหมโลกหรือยัง ก็ตอบท่านไปว่า ยังครับผม ท่านพูดว่า ไปดูบ้างสิ ในสมัยครั้งหลวงปู่มั่นรู้ธรรมแล้ว ท่านก็เคยไปดูชั้นพรหมโลกมาแล้ว ข้าพเจ้าถามท่านอาจารย์วันว่า ท่านอาจารย์ล่ะ ไปดูชั้นพรหมโลกหรือยัง ท่านตอบว่า ผมไปมาแล้ว อยากให้ท่านไปดู ว่าพรหมโลกเขาอยู่กันอย่างไร

เมื่อท่านอาจารย์วันพูดมาอย่างนี้ เราก็จะไปดูบ้าง จากนั้นก็พลิกแพลงส่งให้จิตเข้าสู่ฌาน แล้วลอยตัวขึ้นไปอย่างเร็ว แล้วหยุดมองลงมาดูมนุษยโลก เห็นโลกมนุษย์ เป็นเพียงวงกลม เหมือนกับหนองน้ำขนาดใหญ่ จากนั้นก็ลอยตัวขึ้นไปอีก แล้วหยุดมองดูโลกมนุษย์อีก เห็นโลกมนุษย์เท่ากับใบบัวขนาดใหญ่ แล้วลอยตัวขึ้นไปอีก ได้หยุดมองดูโลกมนุษย์อีก แต่บัดนี้มองไม่เห็นโลกมนุษย์เลย แล้วลอยตัวขึ้นไปถึง อรูปพรหม เมื่อไปถึงอรูปพรหมแล้ว ได้มองไปดูทุกหนแห่ง เห็นเพียงแสงระยิบระยับเท่านั้น เมื่อดูเสร็จแล้วก็จะถอยลงมาดูชั้น รูปพรหมบ้าง ว่าอยู่กันอย่างไร ก็ได้ลอยตัวกลับลงมาจนถึงชั้นรูปพรหม ในชั้นรูปพรหมนี้ เห็นเป็นรูปคนอยู่นิ่งๆ ไม่เคลื่อนไหวไปมาแต่อย่างใด บางท่านก็ยืนนิ่งๆ บางท่านก็นั่งนิ่งๆ บางท่านก็นอนนิ่งๆ ในพรหมชั้นนี้ มีคนไปตกค้างอยู่มากทีเดียว ใครทำสมาธิมีความสงบเป็นรูปฌานได้แล้ว เมื่อตายอยู่ในรูปฌานนี้ จิตจะได้ไปเกิดเป็นภพเรียกว่า รูปภพนั้นเอง มีอายุนานทีเดียว

จากนั้นก็คิดได้ว่า อยากมาดูสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพราะในสมัยครั้งพุทธกาล มีพระอรหันต์ทั้งหลาย ได้มาเยี่ยมสวรรค์ชั้นนี้มีจำนวนมาก เพราะเป็นชั้นพระอินทร์เป็นใหญ่ในสวรรค์ชั้นนี้ คิดอยากจะมาดูบ้าง จากนั้นก็ลอยตัวลงมา ผ่านสวรรค์ชั้นต่างๆ จนถึงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ดูแล้วเป็นอีกเมืองหนึ่ง มีความกว้างใหญ่จนมองสุดสายตา มีปราสาทน้อยใหญ่ไม่เท่ากัน แต่ละปราสาทก็มีแสงสีไม่เหมือนกัน แต่ความสว่างของแต่ละปราสาท มีแสงแพรวพราวสะท้อนถึงกันทั้งหมด ในขณะนั้นได้เห็นปราสาทหลังหนึ่ง

มีขนาดสูงใหญ่ มีแสงสว่างไสวสวยงามมาก จากนั้นก็ลอยตัวเข้าไปดูใกล้ๆ ห่างจากปราสาทไปประมาณ ๔๐ เมตร ในขณะนั้น ได้เห็นเทวดาองค์หนึ่งเดินออกมาจากปราสาท ได้มองเห็นข้าพเจ้า แล้วหลบตัวเข้าไปในปราสาทชั้นใน ฟังเสียงตะโกนบอกกันว่า เจ้าแม่ๆ พระคุณเจ้ามาเยี่ยมพวกเราแล้ว ท่านนั่งลอยอยู่นอกปราสาทของพวกเราอยู่ไหนๆ จากนั้นก็พากันออกมาส่องดูข้าพเจ้า ผู้เป็นหัวหน้าได้พูดว่า ขอนิมนต์พระคุณเจ้าได้เข้ามาในปราสาทหลังนี้เถิดเจ้าค่ะ ข้าพเจ้าก็รู้อยู่ว่าปราสาทหลังนี้มีแต่ผู้หญิง เราเป็นพระไม่ควรที่จะเข้าไปในปราสาทนี้ได้ ก็ได้บอกไปว่า อาตมาไม่ควรที่จะเข้าไปในปราสาทได้ เพราะอาตมามาองค์เดียว เทวดาพูดว่า ถ้าเช่นนั้นขอนิมนต์พระคุณเจ้าได้เข้ามาใกล้ปราสาทนี้ก็ได้ ข้าพเจ้าก็ลอยลงมา ห่างจากปราสาท ๑๐ เมตร ความสูงก็พอให้เทวดาไม่ต้องแหงนหน้ามากนัก

จากนั้นเทวดาทั้งหลายมีไม่ต่ำกว่าหนึ่งหมื่นองค์ ก็ได้ออกมาระเบียงปราสาทนั่งท่า เทพพนมเรียบร้อยดี จากนั้นก็พากันมากราบ ๓ ครั้ง ผู้เป็นหัวหน้าก็พาเทวดาทั้งหลายกล่าวว่า สาธุ สาธุ สาธุ พร้อมกัน มีเสียงก้องกังวานเลยทีเดียว เขาถามข้าพเจ้าว่า พระคุณเจ้า มาจากที่ไหน ก็บอกเขาไปว่า อาตมาไปเยี่ยมพรหมโลกมา มีโอกาสดีอาตมาได้มาแวะเยี่ยมที่นี่ เขาก็พากันว่า สาธุๆ อีก ผู้เป็นหัวหน้าพูดว่า พวกหม่อมฉันไม่ได้กราบพระคุณเจ้าในสมัยที่พระพุทธยังทรงมีชีวิตอยู่ ท่านพระคุณเจ้า พระโมคคัลลาน์ พระสารีบุตร เคยมาเยี่ยมพวกหม่อมฉันบ่อย จากนั้นมายาวนาน จึงได้เห็นพระคุณเจ้านี้อีก พวกหม่อมฉันจึงถือว่ามีความโชคดีเป็นอย่างยิ่ง ครั้งต่อไปขอนิมนต์พระคุณเจ้าได้ขึ้นมาโปรดพวกหม่อมฉันอีกด้วย พวกหม่อมฉันทั้งหลายขอฟังธรรมด้วย

ในขณะนั้นได้คิดถึงท่านอาจารย์วัน เพราะท่านบอกว่าให้ขึ้นมาดูพรหมโลก เมื่อดูแล้วให้รีบไปรายงานให้ท่านทราบ ท่านคงคอยเราอยู่ในขณะนี้ จึงได้บอกกับหมู่เทวดาว่า อาตมาจะไม่ได้อยู่นาน เพราะมีกิจธุระในมนุษยโลก จะต้องได้ลงไป เพียงได้ถามเทวดาไปว่า ได้มาอยู่ในปราสาทนี้แต่เมื่อไร เขาบอกว่า พวกหม่อมฉันได้มาอยู่ในปราสาทหลังนี้เมื่อครั้งพุทธศาสนา พระพุทธเจ้ากัสสโปเจ้าค่ะ พากันทำบุญอะไรมาจึงได้มีปราสาทหลังใหญ่สวยงามถึงปานนี้ เขาบอกว่า ได้ทำบุญหลายอย่าง ได้สร้างโบสถ์สร้างวิหาร สร้างพระมหาธาตุเจดีย์ มีการให้ทาน รักษาศีล ภาวนา และมีการบำเพ็ญบุญอื่นๆ อีกมากมาย ถามต่อไปว่า ทำไมจึงไม่มีผู้ชายอยู่ด้วยล่ะ ผู้เป็นหัวหน้าบอกว่า ในครั้งนั้นหม่อมฉันเป็นหัวหน้าในการบำเพ็ญบุญทั้งหลาย ไม่มีผู้ชายมาเกี่ยวข้องเลยเจ้าค่ะ ก็เพียงบอกเขา ไปว่าให้พากันนึกถึงบุญกุศลที่เราพากันทำมาแล้ว อย่าประมาทในชีวิต เพราะการเปลี่ยนแปลงไปย่อมเกิดขึ้นได้ แม้แต่สวรรค์ที่พวกเราอยู่ จำเป็นก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงไป บุญกุศลอยู่บนสวรรค์นั้นหมดได้ จะได้ลงไปเกิดในเมืองมนุษย์ แล้วสร้างบุญกุศลขึ้นมาอยู่ในที่นี้อีก ขอพวกท่านจงอยู่ด้วยความสุขใจตลอดไปด้วยเถิด

เมื่อให้โอวาทจบลง เขาก็พากันว่า สาธุ สาธุ สาธุ พร้อมกัน แล้วก็กราบ ๓ ครั้ง ข้าพเจ้าก็ได้ลาพวกเทวดาเหล่านั้น แล้วก็ลอยลงมาสู่มนุษย์โลก เพื่อจะนำเรื่องนี้มาพูดให้พระอาจารย์วันฟัง พอลอยลงมาถึงกุฏิ จิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิ จึงได้เรียบเรียงในเหตุการณ์ครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี ในวันต่อมา ก็ได้ไปกราบพระอาจารย์วัน อยู่กัน ๒ องค์ จึงเล่านิมิตนั้นให้พระอาจารย์วันฟังทั้งหมด เมื่อท่านฟังแล้ว ท่านก็ได้ย้อนถามในเรื่องการปฏิบัติ ก็ได้เล่าถวายท่านอาจารย์วันฟัง เหมือนกับการเล่าถวายให้หลวงปู่ขาวฟังทั้งหมด ท่านอาจารย์วันก็ได้พูดว่า จิตที่จะเข้าถึงจุดนี้ได้ เป็นจิตที่มีความละเอียดอ่อนมาก ทุกองค์เมื่อถึงจุดสุดท้ายจะเป็นอย่างนี้เหมือนกัน และน้อยองค์จะเป็นไปได้อย่างนี้ จะนับเป็นเปอร์เซ็นต์ไม่ได้เลย เพราะมีหลายอย่างที่เป็นอุปสรรคขัดขวาง ทำให้ผู้ปฏิบัติผ่านไปได้ยาก ข้าพเจ้าก็ไม่กล้าถามท่านว่า ได้บรรลุธรรมแต่เมื่อไร และอยู่ที่ไหน เพราะพระผู้น้อยถามพระผู้ใหญ่จึงไม่เหมาะสม ฉะนั้นพระอาจารย์วันจึงมีคนให้ความเคารพเชื่อถือเป็นอย่างมาก ในการแสดงธรรมมีความโดดเด่นมาก ถ้าหากท่านยังมีชีวิตอยู่ การเผยแผ่ธรรมในยุคนี้ จะมีความก้าวไกลเป็นอย่างมากทีเดียว

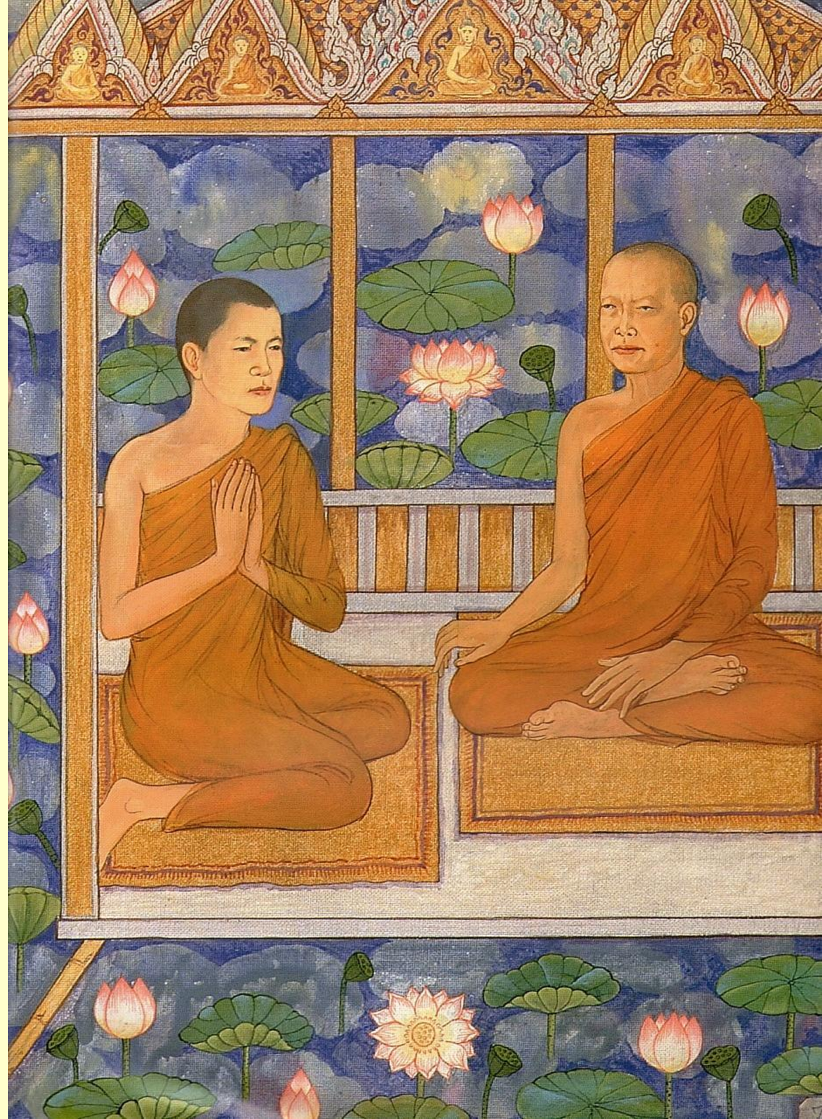
ไปกราบนมัสการพระอาจารย์จวน

ในช่วงหนึ่ง พระอาจารย์จวนได้สั่งกับพระมาว่า ให้ท่านทูลมาเยี่ยมหน่อยเพราะในช่วงนั้น ท่านกำลังทำสะพานรอบภูทอกเพื่อการเวียนเทียน จะขอเล่าประวัติพระอาจารย์จวน ให้ท่านผู้อ่านได้ฟังสักเล็กน้อย เพราะพระอาจารย์จวนกับข้าพเจ้ามีความสนิทสนมกันดี ทุกเรื่องในชีวิตเป็นฆราวาสท่านก็ได้อธิบายให้ฟัง ก่อนจะมาบวช

ท่านก็เล่าให้ฟัง นิสัยพระอาจารย์จวนมีความแตกต่างกันกับพระอาจารย์วัน พระอาจารย์จวนเป็นนิสัยชอบพูดสนุก มีการพูดเล่นปนอยู่นิดๆ ในสมัยเป็นฆราวาส ท่านเล่าให้ฟังว่าไปชอบหญิงสาวคนหนึ่ง แต่อยู่คนละหมู่บ้านกัน ในวันหนึ่งได้ไปเที่ยวงานกฐิน ในครั้งนั้นได้ใช้ตะเกียงเจ้าพายุ มีความสว่างทีเดียว ในขณะนั้นได้มองไปเห็นหญิงสาวคนหนึ่ง มีความสวยงามมาก ใบหน้ากระทบแสงตะเกียง ดูผิวพรรณแล้วมีผิวขาวนุ่มนวล อดใจไว้ไม่ได้ต้องเข้าไปพูดคุยให้ได้ แล้วถามที่อยู่ เขาก็บอกให้ทั้งหมด เมื่อกลับมาบ้านก็ยังคิดถึงหญิงสาวนั้นไม่รู้ลืม ตั้งใจเอาไว้ว่าจะแต่งงานกับหญิงสาวนี้ให้ได้ ในวันต่อมาก็ไปเยี่ยมหญิงสาวที่หมายตาเอาไว้ พอไปถึงบ้าน ผิวพรรณที่ว่าสวยงามนั้นได้เปลี่ยนไป เพราะหญิงสาวคนนั้นเป็นโรคเรื้อนกวาง หรือโรคสะเก็ดเงิน ดูไม่ได้เลย

ในช่วงต่อมาก็เกิดชอบหญิงสาวคนหนึ่งอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน เป็นสาวสวยในหมู่บ้านมีหนุ่มๆ มาติดพันมากมาย ได้ตัดสินใจอย่างเด็ดขาดแล้วว่าเราจะแต่งงานกับหญิงสาวนี้แน่นอน พระอาจารย์จวนมีนิสัยชอบสังเกต ก็เอาเรื่องของหญิงสาวคนนั้นมาคิดพิจารณา ดูว่าหญิงสาวคนนั้นมีความสวยจริง ถ้าได้แต่งงานกันแล้ว หญิงสาวคนนั้นจะมีความสวยงามตลอดไปหรือไม่ ก็ได้มีความคิดเทียบเคียงดูว่า ผู้หญิงที่แต่งงานไปแล้วแต่ก่อนเขาก็มีความสวยเหมือนหญิงสาวคนนี้ เมื่อมีครอบครัวแล้วความสวยก็หมดไปเหมือนหญิงชาวบ้านธรรมดา ถึงจะพิจารณาอยู่ก็ยังมีความรักในตัวเขาอยู่ จะแต่งงานกับหญิงสาวนี้ให้ได้ ในสมัยนั้นไม่มีหัวส้วมถ่าย ต้องออกนอกบ้านไปหาถ่ายในป่านอกบ้านให้หมูหมากิน ก็นึกขึ้นได้ว่า สาวสวยนี้มันถ่ายเป็นอย่างไร มันสวยเหมือนคนหรือไม่ ในวันหนึ่งก็ไปดักซุ่มอยู่ในป่า เพื่อจะไปดูอุจจาระ (อึ) เขา ในวันแรกไปดูไม่ทัน หมูกินหมดเสียก่อน แต่ไม่ละความพยายาม

ในวันต่อมาไปดักซุ่มอยู่เหมือนเดิม เมื่อหญิงสาวถ่ายเสร็จแล้ว เขาก็รีบหนีไป ท่านก็รีบออกจากที่ซุ่มอยู่ไปดูทันที เมื่อไปดูกองถ่ายเขา ได้เห็นตัวตืดทั้งตัวกลมตัวแบนยั้วเยี้ยไปหมด ก็ได้พิจารณาว่า หญิงสาวนี้มันสวยเพียงผิวหนังเท่านั้น ภายในมันสกปรกโสโครกทั้งหมด ความรักที่เคยมีต่อหญิงสาวคนนี้ก็ค่อยจืดจางลงๆ เอากองถ่ายมาเป็นอุบายในการคิด เมื่อคิดพิจารณาในหญิงสาวคนนี้แล้ว ก็คิดพิจารณาไปยังหญิงสาวคนอื่นๆ ว่า มันจะต้องเป็นเหมือนกันทั้งหมด ข้าพเจ้าถามท่านไปว่า ท่านอาจารย์ได้มาบวช

ในครั้งนี้ก็เพราะกองขี้เขาใช่ไหม ท่านก็ตอบว่าใช่ ถ้าไม่ไปเป็นกองขี้เขา เราอาจจะได้แต่งงานกับหญิงสาวคนนี้แน่นอน นี่ก็เป็นอุบายธรรมอีกอย่างหนึ่ง ถ้าผู้มีความคิดที่ดี ถึงจะเห็นกองขี้ ก็นำมาเป็นอุบายของปัญญาได้ คิดอย่างไรจะเป็นอุบาย เปลี่ยนความเห็นของตัวเองได้ ก็ต้องใช้อุบายในการคิดของตัวเอง เช่นพระอาจารย์จวนเห็นกองขี้ ก็ยังมีอุบายนำมาคิดให้เกิดความเห็นถูกได้ นี้พวกเราเคยเห็นสิ่งเหล่านี้มามากแล้ว แต่ไม่ได้นำมาคิดให้เป็นธรรมะเลย อุบายความคิดที่จะเปลี่ยนจากความเห็นผิด มาเป็นความเห็นถูกได้นั้นมีจำนวนมาก แต่พวกเราไม่อยากจะคิดพิจารณาแต่อย่างใด ขอให้พวกเราใช้ความคิดของตัวเองให้เป็นบ้าง

ในคืนหนึ่ง ข้าพเจ้าเข้าที่ทำสมาธิแล้ว ปรากฏเห็นสระน้ำขนาดใหญ่กว้างประมาณ ๕๐๐ x ๕๐๐ เมตร ในกลางสระน้ำนั้น มีปราสาทหลังหนึ่ง มีขนาดใหญ่สวยงามมาก ตั้งอยู่ในกลางสระน้ำนั้น เมื่อดูไปดูมา เห็นพระองค์หนึ่ง เดินไปมาอยู่ในปราสาทหลังนั้น ก็คิดว่านั่นเป็นอาจารย์องค์ใดเดินอยู่ในปราสาทนั้น จากนั้นท่านก็ได้มายืนหันหน้ามาดูข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็มองดูท่าน เห็นชัดทีเดียวว่า นั่นคือพระอาจารย์จวน ข้าพเจ้าก็ได้ตะโกนพูดกับท่านว่า ท่านอาจารย์ กระผมจะไปปราสาทหาท่านอาจารย์ สะพานอยู่ที่ไหน ท่านก็ชี้ไปที่ไม้ไผ่ลำหนึ่งที่วางเอาไว้ ตั้งแต่ฝั่งจนถึงปราสาทที่ท่านอยู่ ท่านพูดว่า นี้ไงสะพาน ถ้ามีความสามารถมาก็มาได้เลย เป็นไม้ไผ่แห้งลำเล็กๆ ลอยอยู่บนน้ำ ไม่มีราวให้จับเลย ข้าพเจ้าก็คิดได้ว่าเมื่อท่านอาจารย์จวนท่านไปได้ เราก็จะต้องไปได้เช่นกัน จากนั้นก็เอาเท้าไปเหยียบไม้ไผ่ดูเหมือนกับว่าไม้ไผ่แน่นไม่หวั่นไหว ข้าพเจ้าก็เดินไต่ไปตามไม้ไผ่นั้นอย่างรวดเร็ว แป๊บเดียวถึงปราสาทแล้ว ก็ขึ้นไปปราสาท ไปกราบท่าน ท่านอาจารย์จวนพูดว่า นี้ทูล ท่านมีความสามารถพอตัวแล้วนะจึงมาหาผมได้

จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา ได้พิจารณาดูว่า พระอาจารย์จวน ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ไปแล้ว แต่ก่อนเคยอยู่ร่วมกับท่านมา ท่านไม่เคยพูดในผลการปฏิบัติให้ฟังเลย นิสัยความเป็นพระอรหันต์ ท่านก็ไม่แสดงให้ปรากฏแต่อย่างไร เป็นพระที่ปิดความลับในคุณธรรมได้อย่างสนิททีเดียว การวางตัวของท่านก็เหมือนพระเณรธรรมดาทั่วไป เป็นผู้มีนิสัยเป็นปกติ ไม่มีวี่แววในความเป็นพระอรหันต์เลย นิสัยพระอาจารย์วัน นิสัยพระอาจารย์จวน เป็นหนังคนละม้วนกัน พระอาจารย์วัน เป็นผู้มีนิสัยน้ำลึก เงาลึก พระอาจารย์จวน เป็นผู้มีนิสัย น้ำลึก เงาตื้น ฉะนั้นการแสดงออก ทางกายและวาจา จึงมีความแตกต่างกัน ในคืนนั้นได้พิจารณาดูพระอาจารย์จวนแล้ว ก็รู้ได้ทันทีว่า ท่านได้เป็นพระอรหันต์แล้ว ตามปกติตัวข้าพเจ้าแล้ว ไม่มีนิสัยจะไปดูใครๆ ทั้งนั้นใครจะมีคุณธรรมหรือไม่มีคุณธรรม ไม่มีความสนใจในเรื่องนี้ เว้นเสียแต่มีเหตุเสียก่อนจึงจะพิจารณาว่านี้เป็นเรื่องอะไรเท่านั้นเอง

ในวันต่อมา ก็ได้ไปเล่าเรื่องนิมิตนี้ให้ท่านอาจารย์จวนฟัง เมื่อเล่าเรื่องนิมิตจบลง ท่านก็ถามมาว่า ท่านทูล พิจารณาในเรื่องนี้เป็นอย่างไร ข้าพเจ้าก็ตอบว่า เมื่อออกจากสมาธิแล้ว กระผมจึงได้รู้ว่า ท่านอาจารย์ได้หลุดพ้นไปแล้ว ท่านพูดว่า นี่ทูล เรื่องนี้ผมไม่เคยเล่าให้ใครๆ รู้จักตัวผมนะ เมื่อท่านมารู้ผมอย่างนี้ ผมก็จะพูดเสียเลยว่า ผมได้หลุดพ้นไปนานแล้ว แต่ไม่เคยพูดให้ใครๆ ฟัง หลวงปู่ขาว ผมก็เพียงพูดเปรยๆ ให้ท่านรู้เท่านั้นนะ ไม่ได้พูดตรงๆ เหมือนพูดให้ท่านฟังในขณะนี้ ท่านพูดว่า เมื่อรู้เรื่องของผมแล้ว ท่านก็อย่าพูดให้ใครๆ ฟังนะ ก็ได้รับปากท่านว่า จะไม่พูดให้ใครๆ ฟัง ในขณะนี้ท่านอาจารย์จวนได้มรณไปแล้ว จึงได้นำเรื่องของท่านมาเขียน ให้ท่านทั้งหลายได้รับรู้เท่านั้น ถ้าหากท่านยังมีชีวิตอยู่ ข้าพเจ้าก็จะไม่พูดเรื่องพระอาจารย์จวนให้ใครๆ ฟัง เพราะสัญญากับท่านเอาไว้แล้ว แต่ก็ไม่ได้ถามท่านว่า ได้บรรลุธรรมแต่เมื่อไร เพราะพระผู้น้อย จะไปถามพระผู้ใหญ่เห็นว่าไม่เหมาะสม จากนั้นท่านก็ได้เล่าเรื่องประวัติ ในสมัยอยู่กับหลวงปู่มั่นให้ฟังว่าหลวงปู่มั่นสอนภาวนาปฏิบัติอย่างไร และสอนลูกศิษย์อย่างไร หลวงปู่ท่านมีความชำนาญในการสอน อุบายวิธีของสมถะ และวิปัสสนาได้ดีมาก แต่ส่วนใหญ่ไปจับเอาวิธี ทำสมาธิ ส่วนวิธีการเจริญในวิปัสสนา การใช้ปัญญาพิจารณาไม่เข้าใจ

จากนั้นท่านอาจารย์จวนก็ได้ถามข้าพเจ้าว่า การไปรู้ธรรมที่เล่ามานี้ ไปรู้ที่ไหน ข้าพเจ้าก็เล่าถวายท่าน เหมือนกันกับเล่าให้หลวงปู่ขาวฟังทั้งหมด ท่านอาจารย์จวนพูดว่า การรู้ธรรมอย่างนี้รู้กันได้น้อยมาก เพราะคนในยุคนี้เขาไม่เชื่อหรอกว่า จะมีผู้ภาวนาปฏิบัติได้ คนส่วนใหญ่เขาจะเข้าใจว่า พระอรหันต์ต้องมีอภินิหาร แสดงฤทธิ์ได้ทั้งหมดจะเป็นเหมือนกันทุกองค์ ที่จริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ ในสมัยครั้งพุทธกาล พระอรหันต์องค์ที่แสดงฤทธิ์ได้มีไม่กี่องค์ ส่วนใหญ่เป็นเพียงทำให้อาสวะให้สิ้นไปเท่านั้นเอง ทางที่ดีก็คืออย่าพูดเรื่องของพระอรหันต์ให้ใครๆ ฟังนั้นแหละดี พูดไปก็ไม่มีประโยชน์อะไร

เพราะถึงยุคสมัยแล้ว ต้องเป็นอย่างนี้นี่เอง พระอาจารย์จวน ถึงท่านจะมีคุณธรรมสูง แต่ไม่มีใครรู้ เพราะท่านมีวิธีอำพรางตัวเองได้ดี มีนิสัยเข้ากับใครๆ ได้ทั้งหมดไม่มีปัญหาอะไร

กลับมาวัดถ้ำกลองเพล

เมื่อกลับมาวัดถ้ำกลองเพล ข้าพเจ้าก็ได้อุบายจากพระอาจารย์จวนเป็น อุบายหลบตัวเพื่ออยู่กับหมู่คณะ ข้าพเจ้าก็ปรับตัวอยู่กับหมู่คณะได้เป็นอย่างดี ไปที่ไหน อยู่ในที่ใด สังคมใด ถ้ารู้จักวิธีทำความโง่เป็นจะอยู่แบบสบาย จึงได้นึกถึงในคำสอนของพระสังกัจจายน์ว่า มีตาก็ทำเหมือนคนตาบอด มีหูก็ทำเป็นคนหูหนวก มีใจก็ทำเหมือนกับคนบ้าใบ้ไปเสีย อย่าไปสนใจในการเห็นสิ่งใดๆ เลย ได้ฟังเสียง ก็อย่าไปสนใจกับเสียงนั้นๆ เพราะสิ่งนั้นเป็นเรื่องของคนอื่นเขา อย่านำมาเป็นอารมณ์ มีใจก็ทำตัวเหมือนคนบ้าใบ้ จะอยู่ในที่ไหนสังคมใด อย่าทำตัวเป็นคนโดดเด่น อวดรู้ อวดฉลาด ถึงเราจะมีความรู้ความฉลาดภายในใจอยู่ก็ตาม อย่าไปแสดงให้ใครๆ ได้รู้ นี่เรียกว่า ฉลาดอวดโง่ นั้นแหละดี หรือมีคำหนึ่งว่าคมมีดอยู่ในฝัก ถ้าฝึกตัวได้อย่างนี้อยู่ในที่ไหนก็อยู่สบาย ประการหนึ่ง ฝึกตัวเองเป็นคนแพ้อยู่เสมอ อย่าฝึกตัวให้เป็นผู้ชนะใครๆ อย่าเอาชนะในการกระทำแก่คนอื่น อย่าเอาชนะใครๆ ในการพูดกับคนอื่น อย่าไปโต้เถียงกับใครๆ ทั้งสิ้น ถ้าทำได้อย่างนี้เราจะอยู่สบายตลอดไป

ในคืนหนึ่ง หลวงปู่ให้เล่าเรื่องอายุขัยให้ฟัง

ขอโอกาสหลวงปู่ ประวัติเรื่องอายุขัยของมนุษย์โลกนี้ แต่ละยุคแต่ละสมัยอายุขัยของมนุษย์ในโลกนี้ไม่เท่ากัน ในบางยุคก็มีอายุขัยสั้น ในบางยุคคนมีอายุขัยยาว อายุขัยของมนุษย์ในโลกนี้ มีทั้งขาขึ้นและขาลง อายุขัยของมนุษย์ขาขึ้นมี ๑๐ ล้านปีเป็นอายุขัย อายุขัยของมนุษย์ขาลงต่ำสุดมี ๑๐ ปีเป็นอายุขัย เมื่อคนมีอายุขัยน้อย รูปร่างกายก็เล็กลงไปตามอายุขัย เมื่อคนมีอายุขัยมากขึ้น ร่างกายก็สูงใหญ่โต นี้เป็นหลักของธรรมชาติ ต้องเป็นไปอยู่อย่างนี้ แต่คนในยุคนี้เขาไม่เชื่อว่าเป็นไปได้ เพราะเขาอยาก

เห็นในปัจจุบันทันตาในขณะนี้ เพราะการเปลี่ยนแปลงอายุขัยนี้เป็นไปอย่างช้าๆ มีความยาวนานถึง ๑๐๐ ปี จึงมีการเปลี่ยนแปลงอายุขัยครั้ง ๑ ถ้าพูดเรื่องอายุขัย คนมองไม่เห็นเป็นรูปธรรม ต้องพูดในเรื่องพยานบุคคล แต่ละยุคแต่ละสมัยมาพูดกัน ต้องมีความอ้างอิงถึงพระพุทธศาสนามาเป็นองค์ประกอบ จึงจะมองเห็นภาพแต่ละยุคได้ว่าเป็นอย่างไร จะพูดในยุคภัทรกัป ที่มีพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ ที่ผ่านมาแล้วมีพระพุทธเจ้าตรัสรู้ผ่านไปแล้ว ๔ พระองค์ด้วยกัน

๑. พระกกุสันโธพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าองค์นี้เกิดมาในโลกเมื่อคนมีอายุขัย ๔ หมื่นปี ได้อบรมสั่งสอนพุทธบริษัทเข้าสู่พระนิพพานเป็นจำนวนมาก เมื่อถึงการเวลาพระองค์ก็ได้นิพพานไปตามกาลสมัย ต่อมาก็เป็นสุญกัป เป็นกัปที่ว่างจากพระพุทธศาสนา จากนั้นมาอายุขัยของมนุษย์ก็ลดลงโดยธรรมชาติเอง คือ ๑๐๐ ปี อายุขัยของมนุษย์ลดลง ๑ ปี ๑๐๐ ปีอายุขัยลดลง ๑ ปีลงเรื่อยๆ จนอายุขัยของมนุษย์ในยุคนั้นมี ๓ หมื่นปีเป็นอายุขัย

๒. ในยุคนั้นมีพระพุทธเจ้าองค์หนึ่งเกิดขึ้นในโลกชื่อว่า พระพุทธเจ้าโกนาคมโน ในยุคนั้นคนมีอายุขัย ๓ หมื่นปี พระพุทธเจ้าโกนาคมโนก็ได้แสดงธรรมโปรดมนุษย์เข้าสู่นิพพานเป็นจำนวนมาก เมื่อถึงกาลเวลาพระองค์ก็เข้าสู่พระนิพพานไปก็เป็นสุญกัป เป็นกัปที่ว่างจากพระพุทธศาสนาต่อมาเป็นเวลานาน อายุขัยของมนุษย์ก็ลดลงมาเรื่อยๆ ๑๐๐ ปีอายุขัยลดลง ๑ ปีจนคนในยุคนั้นมีอายุขัย ๒ หมื่นปี ในยุคนั้นมีพระพุทธเจ้าองค์หนึ่งเกิดขึ้น

๓. ในยุคนั้นมีพระพุทธเจ้าองค์ ๑ เกิดขึ้นในโลก ชื่อว่าพระพุทธเจ้ากัสโป ในยุคนั้น คนมีอายุขัย ๒ หมื่นปี พระองค์ก็ได้แสดงธรรมโปรดให้มนุษย์ทั้งหลาย ได้บรรลุมรรคผลนิพพานเป็นจำนวนมาก เมื่อถึงกาลสมัย พระองค์ก็ได้เข้าสู่พระนิพพานไป จึงเป็นสุญกัป เป็นกัปที่ว่างจากพระพุทธศาสนาต่อกันมายาวนาน แต่อายุขัยของมนุษย์ก็ลดลงอยู่เรื่อยๆ ๑๐๐ ปี อายุขัยลดลง ๑ ปี จนคนมีอายุขัยในยุคนั้น อายุขัยขั้นต่ำมี ๑๐๐ ปี เป็นอายุขัย จึงได้มีพระพุทธองค์หนึ่งเกิดขึ้นในโลก ชื่อว่า พระพุทธเจ้าสมณะโคดม

๔. พระพุทธเจ้าสมณะโคดมนี้ เป็นพระองค์ปัจจุบัน ที่พวกเราทั้งหลายได้เคารพกราบไหว้กันอยู่ และพระองค์ก็ได้อบรมสั่งสอนพุทธบริษัท ให้เข้าสู่มรรคผลนิพพานเป็น

จำนวนมาก พระพุทธเจ้าจึงได้วางพระพุทธศาสนาเอาไว้ ๕ พันปี พระองค์ก็ได้นิพพานไป ในขณะนี้ พระพุทธศาสนาได้ล่วงเลยมาแล้ว ๒ พันกว่าปี ในช่วงนี้ อายุขัยของมนุษย์ได้ลดลงมาแล้ว ๒๕ ปี ในขณะนี้ อายุขัยของมนุษย์ในขั้นต่ำมี ๗๕ ปี เป็นอายุขัย ในช่วงต่อไปของมนุษย์ก็จะลดลงไปเรื่อยๆ ๑๐๐ ปี ลดลง ๑ ปี อีก ๖ พัน ๕ ร้อยปีข้างหน้าอายุขัยของมนุษย์จะเหลืออยู่ ๑๐ ปีเป็นอายุขัย ในยุคนั้น จะไม่มีศาสนาใดๆ มีอยู่ในโลกนี้เลย และไม่มีกฎหมายอะไรมารองรับในการปกครองเลย จะอยู่กันเหมือนสัตว์โลกทั่วไป ในยุคนั้นจะเกิด กลียุคขึ้น เพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมยุคใหม่

ในยุคนั้น คนมีบุญจะพากันลงมาเกิดเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมให้เกิดเป็นสังคมยุคใหม่ เรียกว่า สังคมที่มีอายุขัยเพิ่มขึ้น พวกเทพทั้งหลายก็จะลงมาเกิดในยุคที่มีอายุขัย ๑๐ ปีเป็นจำนวนมาก แล้วมีเทพอีกกลุ่มหนึ่งต้องตามดูแลรักษา เมื่อพ่อแม่เกิดกลียุคฆ่ากันตายหมดแล้ว พวกเทพที่ลงมาเกิดใหม่ก็จะอยู่ร่วมกันแบบผัวเมีย เมื่อลูกได้เกิดมา ก็ล้วนแต่คนมีบุญลงมาเกิดด้วยกันทั้งนั้น จากนั้นมาจะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอายุขัยขาขึ้น อีก ๑๐๐ ปี อายุขัยเพิ่มขึ้น ๑ ปี เป็น ๑๑ ปีจึงตาย อีก ๑๐๐ ปี อายุขัยเพิ่มขึ้น ๑ ปี ๑๒ ปีจึงตาย คนก็จะมีอายุขัยเพิ่มขึ้นทุก ๑๐๐ ปี ต่อ ๑ ปี ก็จะเป็นอายุขัย ๒๐ ปีตาย ๕๐ ปีตาย ๑๐๐ ปีตาย ๑ พันปีตาย ๑ หมื่นปีตาย ๑ แสนปีตาย ๑ ล้านปีตาย ๑ โกฏิปีตาย ช่วงอายุขัยเพิ่มขึ้นนี้ จะไม่มีพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้เลย รูปร่างของมนุษย์ก็ใหญ่โตไปตามอายุขัย การแต่งงาน คนมีอายุยาวนานจึงแต่งงานกัน การตั้งครรภ์ก็ตั้งอยู่นานจึงคลอดลูกออกมาได้ การเป็นเด็กก็เป็นอยู่นานจึงจะใหญ่โตพอแต่งงานกันได้ นี่คือคนในยุคนั้นๆ

เมื่อคนมีอายุขัยถึง ๑ โกฏิปีตาย จากนั้นก็จะมีการลดอายุขัยลง คนเกิดในยุคนั้นจะเกิดความเบื่อหน่ายในชีวิต ว่าตัวเองเกิดมานาน เฒ่าแก่ก็อยู่นาน เกิดรำคาญในชีวิตของตัวเอง จากนั้นมา ก็จะมีการเปลี่ยนในอายุขัย ๑๐๐ ปี อายุขัยก็จะลดลง ๑ ปี ลดลงมาเรื่อยๆ จนคนมีอายุขัย ๙ ล้านปีตาย ๘ ล้านปีตาย ๗ ล้านปีตาย ๖-๕-๔-๓-๒-๑ ล้านปีตาย ๙ แสนปีตาย ๘ แสนปีตาย ๗-๖-๕-๔-๓-๒-๑ แสนปีตาย ในช่วงอายุขัยของมนุษย์ ไม่เกิน ๑ แสนปีตาย พระพุทธเจ้าเสด็จลงมาตรัสรู้ได้ เป็นอันว่า พระพุทธเจ้าที่จะเสด็จมาตรัสรู้นั้น จะมาในช่วงอายุขัยของมนุษย์ขาลงนี้ทั้งนั้น อายุขัยของมนุษย์จะลดลงมาทุก ๑๐๐ ปีต่อ ๑ ปี มนุษย์ในยุคนั้นมีอายุขัย ๙ หมื่นปี อายุขัย ๘ หมื่นปี ในยุคของ

มนุษย์ที่มีอายุขัย ๘ หมื่นปีนี้เอง พระศรีอาริยเมตไตรย์ จะได้มาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เมื่อพระองค์สั่งสอนพุทธบริษัทให้บรรลุมรรคผลเป็นจำนวนมาก เมื่อถึงกาลเวลา ก็ดับขันธ์เสด็จเข้าสู่นิพพาน ในศาสนาพระศรีอาริยเมตไตรย์ ไม่ได้วางพระพุทธศาสนาเอาไว้ในโลกมนุษย์นี้เลย เมื่อนิพพานแล้ว ศาสนาก็หมดไปตามกาลนั้นๆ คนในยุคนั้นจะมีบุญวาสนาที่ได้บำเพ็ญมาแล้ว เราคนหนึ่งล่ะ ถ้าได้บำเพ็ญบารมีไว้ในชาตินี้ จะต้องได้ไปเกิดในยุคศาสนาพระศรีอาริยเมตไตรย์แน่นอน

ให้พวกเราได้คิดคำนวณเอาเองว่า จากวันนี้จนถึงยุคศาสนาพระศรีอาริยเมตไตรย์มีความยาวนานเท่าไร จะนับเป็นตัวเลขหลายหลักทีเดียว เมื่อถึงยุคศาสนาพระศรีอาริยเมตไตรย์นี้ จะมีความสิ้นสุดใน ภัทรกัปที่มีพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ จากนั้นก็จะเป็นภัทรกัปใหม่ ความยาวนานของภัทรกัปนั้นมีเท่าเดิม แต่พระพุทธเจ้าจะเสด็จมาตรัสรู้ในภัทรกัปนั้นมีไม่เท่ากัน บางภัทรกัปมีพระพุทธเจ้า ๑ องค์บ้าง ๒ องค์บ้าง ๓ องค์บ้าง ในภัทรกัปไหน มีพระพุทธเจ้าน้อยพระองค์ ในยุคนั้นจะมีช่องว่างใน สุญกัปยาวนานมาก ในภัทรกัปหนึ่งจะมีพระพุทธเจ้าไม่เกิน ๕ พระองค์ ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ส่วนอายุขัยก็จะลดลงเรื่อยๆ จนถึงอายุขัย ๑๐ ปีตาย ฉะนั้นอายุขัยของมนุษย์จะขึ้นลงตามที่ได้อธิบายมานี้ ในยุคใด คนมีอายุขัยมีน้อย ในยุคนั้นจะมีคนพาล เกิดขึ้นในโลกมนุษย์นี้มากมาย จะเป็นไปในลักษณะนี้ทั่วโลก เรียกว่าเป็นธรรมชาติต้องเป็นอย่างนี้ ในช่วงนี้อยู่ในช่วงอายุขัยขาลง นิสัยของมนุษย์ก็จะมีความก้าวร้าวมากขึ้น ทุกอย่างจะเกิดความรุนแรง โลภะ ความโลภก็มีความรุนแรง ราคะ ก็จะมีความรุนแรง โทสะ ก็จะมีความรุนแรง โมหะ ก็จะมีความรุนแรง ฉะนั้นความรุนแรงดังกล่าวจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทั่วโลกจะต้องเป็นอย่างนี้ จะมีความเป็นไป ในพุทธทำนายของพระพุทธเจ้าทุกประการ พุทธทำนาย ๑๖ ข้อนั้น มีสาเหตุเนื่องจากพระเจ้าปเสนทิโกศลทรงสุบินนิมิต พระพุทธเจ้าได้ทรงทำนายเอาไว้ว่า โลกมนุษย์จะมีการเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบใด ก็จะต้องเป็นไปอย่างนั้น จะแก้ไขไม่ได้เลย พระพุทธเจ้ามีอนาคตังสญาณ รู้เรื่องความเป็นไปในอนาคตได้อย่างถูกต้อง หลวงปู่ขาวพูดว่า ท่านทูลได้ศึกษามาจากไหน ก็พูดให้หลวงปู่ฟังว่ากระผมเป็นนักค้นคว้าในหนังสือเก่า แล้วเอามาพิจารณาให้เป็นไปตามเหตุและผล หลวงปู่พูดว่า วันต่อไป ให้มาเล่าเรื่องต่างๆ ของโลก ให้ฟังอีกนะ

ในคืนต่อมา หลวงปู่ถามว่า ในคืนนี้จะเล่าเรื่องอะไรให้ฟัง ขอโอกาสหลวงปู่ กระผมจะพูดเรื่องภัยธรรมชาติของโลก โดยมนุษย์ทั่วโลกจะต้องได้รับโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะธรรมชาติต้องเป็นอย่างนี้ ไม่มีมนุษย์ใดเอาชนะภัยธรรมชาติของโลกนี้ได้ คนเกิดมาในยุคนั้นจะมีความทุกข์เดือดร้อนเป็นอย่างมากทีเดียว นักปราชญ์ทั้งหลายก็จะมีผลกระทบไปด้วย เรียกว่าถึงยุคกาลสมัยต้องเป็นอย่างนี้ จะเป็นเพราะมนุษย์สร้างขึ้นเองหรือภัยธรรมชาติที่เกิดโดยธรรมชาติในตัวมันเอง สิ่งเหล่านี้จะทำให้มนุษย์ทั่วโลกได้รับความทุกข์เดือดร้อนไปตามกัน

๑. อัคคีภัย ภัยเกิดขึ้นจากความร้อนของโลกจะมีความสูงขึ้น อุณหภูมิจะมีความร้อนขึ้นทุกปี จะเกิดมีความแห้งแล้งในโลกนี้ แล้วจะเกิดไฟป่าขึ้นบางจุด ความอบอ้าวจะเกิดขึ้นทุกหนแห่ง อีกไม่กี่ร้อยปีข้างหน้า ความร้อนของโลกจะมีความรุนแรงมากขึ้น จะเป็นผลกระทบทางกายและใจเป็นอย่างมากทีเดียว

๒. อุทกภัย ภัยเกิดขึ้นจากน้ำ จะทำให้มนุษย์ทั่วโลกได้รับผลกระทบ พืชผลเกษตรจะมีความเสียหาย และบ้านเรือนก็จะถูกน้ำท่วมเป็นอย่างมาก จะทำให้อดอยากยากเข็ญ ข้าวในโลกนี้จะขาดแคลน อาหารทุกประเภทจะมีราคาแพง และสิ่งของที่จะเอาครองชีพก็หายาก คนจะมีความอดอยากล้มตายไปเป็นจำนวนมาก ทำให้มนุษย์ทั้งหลายมีความเดือดร้อนเป็นทุกข์ไปตามๆ กัน และฝนก็ไม่ตกถูกต้องตามฤดูกาล บางแห่งก็เกิดน้ำท่วม บางแห่งก็เกิดความแห้งแล้ง

๓. วาตภัย ภัยธรรมชาติเกิดขึ้นจากลม ลมนี้เป็นตัวบวกกับอัคคีภัย และเป็นตัวบวกแก่อุทกภัย ให้เกิดความรุนแรงมากขึ้น ถ้าลมบวกกับไฟ ความร้อนของโลกก็จะเพิ่มขึ้น ถ้าลมบวกกับน้ำ ก็จะทำให้มหาสมุทรเกิดความแปรปรวน ทำให้น้ำมหาสมุทรเป็นคลื่นใหญ่ กระทบกันไปมา ทำให้เรือเดินมหาสมุทรมีผลกระทบเป็นอย่างมาก การค้าขายระหว่างประเทศต่อประเทศจะเกิดมีปัญหา ในการส่งสินค้าต่อกัน วาตภัยนี้จะมีความรุนแรง ถ้าได้พัดป่าไม้บ้านเรือนก็จะพังพินาศไป ทำให้มนุษย์ผู้อยู่อาศัยมีความทุกข์เดือดร้อนไปตามๆ กัน ลมนี้จะพัดพาไปเป็นบริเวณกว้างทั่วทั้งโลก เครื่องบินที่ทำให้มนุษย์เราได้รับความสะดวกสบาย ในการไปมาหาสู่กันทั่วโลกก็จะเกิดมีปัญหา ไม่สามารถจะบินผ่านวาตภัยนี้ไปได้เลย แม้แต่ดาวเทียมที่โคจรอยู่บนอากาศ ก็จะขาดจาก

สัญญาณสื่อสาร การส่งข้อมูลยิงลงมาสู่มนุษย์โลก ก็จะมีปัญหาเช่นกัน ข่าวสารทางคอมพิวเตอร์ทางอินเตอร์เน็ต ที่มนุษย์เราได้รับความสะดวกสบายก็จะมีปัญหา เมื่อดาวเทียมเกิดความขัดข้องก็จะไม่สามารถขึ้นไปแก้ไขได้

เครื่องบินจะมีพลังวัฒนะสูงสักปานใด ก็ไม่สามารถผ่านวาตภัยนี้ไปได้เลย ในยุคนั้นจะมีคนล้มตายไปเป็นจำนวนมาก แต่ละประเทศ ต่างใครก็ต่างอยู่ จะติดต่อกันในทางโทรศัพท์ หรือข่าวสารอะไรต่อกันไม่ได้เลย เหตุการณ์อย่างนี้จะเกิดขึ้นกับโลกนี้แน่นอนอีกไม่กี่ร้อยปีข้างหน้า ความจริงจะปรากฏ เมื่อภัยใหญ่ทั้ง ๓ นี้เป็นต้นเหตุให้แล้ว ภัยส่วนปลีกย่อยก็จะตามมา เช่นโรคภัยเจ็บไข้ จะทำให้มนุษย์ในยุคนั้นเป็นทุกข์เดือดร้อนเป็นอย่างมาก ข้าพเจ้าไม่อยากจะเล่าเรื่องในอนาคตให้มากกว่านี้ เพราะเล่าไปก็จะไม่มีคนเชื่ออยู่แล้ว หรือบางคนก็จะคิดว่า หลวงพ่อทูลเพี้ยนไปก็เป็นได้

วิธีหลีกเลี่ยงภัยธรรมชาติมีช่องทาง

หากมีผู้เชื่อว่า ภัยธรรมชาติจะเกิดขึ้นจริงในหลายร้อยปีข้างหน้าโน้น ทางหลีกเลี่ยงมีวิธีเดียว นั่นคือการบำเพ็ญบุญกุศล มีการให้ทาน รักษาศีล ภาวนา ในเมื่อเราตายไปก็จะได้ไปพักผ่อนอยู่บนสวรรค์ ให้ผ่านกลียุคอันเลวร้ายนี้ไปก่อน หลังจากหกพันห้าร้อยปีผ่านไปแล้ว จึงลงมาเกิดใหม่ก็จะเป็นการดี เพราะยุคนั้นพ้นจากกลียุคไปแล้ว ถ้าจะมาเกิดตายๆ ในยุคนี้ ต้องเจอภัยธรรมชาตินี้แน่นอน อยากให้พวกวัยหนุ่มสาวที่จะมีอายุยาวไกล ได้ศึกษาเรื่องที่พระอาจารย์ทูล ขิปฺปปญฺโญ ได้อธิบายไว้นี้ มีข้อมูลพอเชื่อถือได้หรือไม่ได้ ให้ศึกษาข่าวสารโลกนี้ดูบ้างเพื่อเป็นการตัดสินใจ

ในยุคสมัยนี้ก็รู้อยู่เต็มใจอยู่ว่า คนส่วนใหญ่ไม่เชื่อในกรรมดีกรรมชั่วและไม่เชื่อในผลของกรรมจะตามสนอง จึงทำอะไรไปตามความอยากของตน หลายคนก็ได้พูดว่านรกไม่มี สวรรค์ไม่มี ตายแล้วไม่มีการเกิดใหม่ การทำดี การทำชั่ว ไม่มีผลในชาติหน้าแต่อย่างใด ความเข้าใจอย่างนี้มิใช่เป็นของใหม่ ได้เกิดมีมาแล้วก่อนพระพุทธศาสนา เมื่อพระพุทธเจ้าอุบัติเกิดขึ้นแล้ว ก็ยังมีคนประเภทนี้พูดกันอยู่ คนประเภทนี้จะมีอยู่เป็นคู่ของโลกไปอีกนาน ในยุคนี้ก็ยิ่งมีคนประเภทนี้เพิ่มมากขึ้น ดังคำว่า อเสวนา จะพาลานัง

บัณฑิตา นัญจะเสวนา การคบหาสมาคมในหมู่คนพาล ย่อมเกิดความเห็นผิดตามหมู่คนพาลไปด้วย การคบหาสมาคมของหมู่นักปราชญ์บัณฑิต ย่อมเกิดความคิดความเห็นเป็นไปในทางธรรมได้ นี่เองที่ว่าศาสนาเสื่อม ก็หมายถึงคนเสื่อมจากพระพุทธศาสนานั้น คำว่า คนเสื่อมจากศาสนา มิใช่ว่าจะเสื่อมพร้อมกันหมดทุกคน จะค่อยๆ เสื่อมกันไปทีละเล็กทีละน้อย เมื่อครบกำหนดห้าพันปีตามกำหนด คนก็จะเสื่อมจากศาสนานี้ทั้งหมด ไม่มีใครๆ จำในพุทธวจนะในคำสอนของพระพุทธเจ้าได้เลย ในช่วงยุคศาสนาจะหมดไปจากโลก ในยุคนั้นคนจะมีอายุขัย ๕๐ ปีเท่านั้นเอง

ถึงพระพุทธศาสนาได้หมดจากโลกนี้ไปแล้ว สัจธรรม ความเป็นจริง ยังมีอยู่เป็นคู่ของโลกตลอดไป แต่ไม่มีใครรู้ว่าสิ่งนี้เป็นสัจธรรมแต่อย่างใด ให้เราคิดย้อนหลังเมื่อครั้งพระพุทธเจ้าทรงประกาศศาสนาในครั้งแรก พระองค์ก็ทรงเอาสัจธรรมความเป็นจริงที่มีอยู่ในตัวบุคคล นำมาทรงสอนคนเอง เพราะแต่ละบุคคลมีสัจธรรมความจริงอยู่ในตัวอยู่แล้วแต่เขาไม่รู้ เมื่อพระพุทธเจ้าทรงชี้แนะให้รู้ เขาจึงได้รู้ว่า นี้เป็นสัจธรรมความจริง ความจริงเหล่านี้แหละ พระพุทธเจ้าทรงนำเอามาเผยแผ่ ให้แก่พุทธบริษัททั้งหลาย และได้นำมาเขียนไว้ให้เป็นตำรา ที่เรียกว่าสมมุติบัญญัติ สมมุติบัญญัติเพียงเป็นชื่อของสัจธรรมความจริงเท่านั้น การศึกษาก็เพียงมาศึกษาอยู่ในสมมุติบัญญัติเท่านั้น ยังไม่ลงลึกในสัจธรรมตัวจริงแต่อย่างใด เหมือนกับอาหาร ก็เพียงรู้แต่ชื่อของอาหาร แต่ยังไม่ได้เห็นในตัวอาหารและยังไม่ได้ลิ้มรสในอาหาร ว่ามีรสชาติเป็นอย่างไร นี้ฉันใด เพียงไปศึกษาในสมมุติบัญญัติเพียงอย่างเดียว แต่ไม่ได้ปฏิบัติ ผลที่เป็นปฏิเวธเราก็ไม่รู้ว่า รสชาติของพระธรรมนั้นเป็นอย่างไร ก็ฉันนั้น ถึงจะศึกษารสชาติของธรรมไปตามตำรา ก็เพียงรู้ไปตามตำราเท่านั้น แต่ความสงสัยในธรรมก็ยังมีอยู่ตลอดไป

เรื่องนายสิงห์ บ้านป่าลัน

เรื่องของนายสิงห์ บ้านป่าลัน ข้าพเจ้าจะได้เขียนประวัติ ของนายสิงห์ ให้ท่านผู้อ่านได้รับรู้เอาไว้ บางทีอาจจะเป็นอุบายสอนใจให้แก่ท่านได้บ้างไม่มากก็น้อย ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ปีเดียวกันกับข้าพเจ้าไปจำพรรษาอยู่ที่บ้านป่าลัน นายสิงห์เคยมาช่วยงานทางวัดอยู่บ่อยๆ ในวันหนึ่งได้ไปทำความสะอาดที่กุฏิ จึงได้มีเวลาว่าง ได้ถามกับนายสิงห์ไปว่า สิงห์ๆ ตัวเราเคยได้บวชไหม นายสิงห์ตอบว่าไม่เคยบวช เขาตอบว่าไม่อยากบวช ถาม ทำไมจึงไม่อยากบวช ถาม แต่ก่อนเป็นวัยหนุ่มเคยไปวัดไหม เขาตอบว่า เคยไป ถามเพื่ออะไร เขาตอบ ไปเที่ยวกับหมู่เฉยๆ เคยไหว้พระไหม เขาพูดว่า ไม่เคยไหว้พระเพราะผมอ่านหนังสือไม่ได้ ได้ถามนายสิงห์ไปว่า เคยฟังธรรมะจากครูอาจารย์มาก่อนไหม เขาพูดว่าไม่เคย ธรรมะอะไรเป็นอย่างไรผมก็ไม่รู้ ถามเคยนั่งสมาธิไหม เขาก็พูดว่าไม่เคยเช่นกัน ข้าพเจ้าก็ได้บอกกับนายสิงห์ไปว่า ถ้าเราไม่เคยทำสมาธิ ให้เราฝึกปัญญาก็แล้วกัน เขาถามว่า ฝึกปัญญาฝึกอย่างไร ก็บอกกับนายสิงห์ไปว่าให้ใช้ความคิดก็แล้วกัน เขาถามว่า ฝึกความคิดฝึกอย่างไร

ก็ได้บอกกับนายสิงห์ไปว่า ให้ใช้ความคิดธรรมดาที่เรามีอยู่ แต่ก่อนมาเราเคยใช้ความคิดเราไปในทางโลก คิดในเรื่องการทำมาหากิน คิดเพื่อการทำไร่ทำนา คิดในการหาเงินหาสมบัติต่างๆ ความคิดอย่างนี้เราเคยคิดมาก่อนไหม เขาตอบว่า เคยคิดมาก่อน เคยคิดว่าสมบัติเหล่านี้เป็นสมบัติของเราไหม เขาพูดว่าเคยคิด ข้าพเจ้าก็บอกว่า เอาความคิดเหล่านี้แหละ มาฝึกคิดเสียใหม่ ให้คิดอยู่เสมอว่า สมบัติที่เรามีอยู่ทั้งหมดนี้ ไม่มีสมบัติส่วนใดเป็นของของเราได้ตลอดไปได้ สมบัติทั้งหมดนั้นเป็นเพียงสมบัติ อาศัยในชั่วขณะ เมื่อเรามีชีวิตอยู่ก็เพียงเอาสมบัตินี้ มาเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกได้ประจำวันเท่านั้น ถ้ามันหมดไปก็หามาใหม่ และใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป ให้คิดอยู่เสมอว่า สมบัติเหล่านี้เป็นสมบัติของโลก ไม่มีใครๆ เอามาเป็นสมบัติของตัวเองตลอดไปได้ จะมีสมบัติเงินทองข้าวของมากน้อยไม่สำคัญ อีกไม่กี่วันกี่ปี เราจะต้องตายจากสมบัตินี้ไปอย่างแน่นอน เงินทองที่มีอยู่ บ้านเรือนไร่นาทั้งหลาย ก็ตกเป็นของลูกของหลานต่อไป ให้คิดดูผู้ที่เขาตายไปก่อนเรา เขามีสมบัติมากมายกว่าเรา เมื่อเขาตายไปแล้ว มีใครบ้างหอบเอาสมบัตินี้ไปได้บ้าง สมบัติทุกอย่างจะทิ้งอยู่กับโลกนี้ทั้งหมด แม้ลูกหลานก็จะเอาสมบัติโลกนี้ไปไม่ได้เช่นกัน เขาก็เพียงอาศัยอยู่กินในสมบัติเหล่านี้ จนถึงวันตายเหมือนกันกับเรา ในเวลาเราคิดเอาสมบัติทำไมเราคิดเป็น การคิดเพื่อไม่เอาเราก็ต้องคิดเป็นเช่นกัน

ในขณะนั้น นายสิงห์รู้สึกว่าตั้งใจฟังเหตุผลด้วยความตั้งใจ บอกนายสิงห์ไปว่าให้คิดไว้ ๕ อย่าง ๑. คิดเรื่องที่ได้สมบัติมา ๒. คิดเรื่องสมบัติหายไป ๓. คิดเรื่องตายจาก

สมบัตินี้ไป ๔. คิดว่าไม่มีสมบัติอะไรเป็นของเราตลอดไป ๕. ให้คิดว่าชีวิตเราเพียงอาศัยสมบัติอยู่ในชั่วขณะเท่านั้น อีกไม่กี่วันก็จะต้องพลัดพรากจากกันไป ร่างกายเรานี้ และสมบัติทั้งหลาย ก็จะต้องสลายเปื่อยเน่าผุพัง ลงสู่ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟไปเท่านั้น ได้บอกกับนายสิงห์ไปว่า การใช้ความคิดนี้ ให้เป็นความคิดของตัวเองเท่านั้น ไม่ต้องไปเลียนแบบจากความคิดของใครๆ ให้คิดไปตามเหตุผลของตัวเอง ต้องใช้สมองในการคิด อีกคำหนึ่งว่า ฝึกพูดในใจโดยไม่ต้องออกเสียงให้ใครๆ ได้ยิน ให้คิดอยู่อย่างนี้ติดต่อกันประมาณไม่เกิน ๗ วัน ถ้าคิดได้อย่างไร จงมาพูดให้อาจารย์ฟังด้วยนะ เมื่อนายสิงห์รับปากแล้วก็กลับบ้าน ก็ได้ไปฝึกความคิดดังที่ข้าพเจ้าให้อุบายไปแล้ว

ในวันต่อมา สัญญาว่า ๗ วัน ให้มารายงานตัวว่าคิดอย่างไรบ้าง เพียง ๓ วันเท่านั้น นายสิงห์ได้มารายงานตัวแล้ว เมื่อไปกุฏิก็ได้ถามนายสิงห์ว่า เป็นอย่างไรสิงห์ ที่อาจารย์สั่งว่า ให้ฝึกความคิดของตัวเองคิดเป็นหรือยัง นายสิงห์ก็ตอบด้วยความมั่นใจว่า ผมคิดเป็นแล้ว ในครั้งแรกก็คิดมั่วกันไปหมด แต่นำเอาแต่ละเรื่องมาคิด รู้สึกว่าคิดได้ดีมีความต่อเนื่องกัน เมื่อคิดในเรื่องหนึ่งได้แล้ว การคิดในเรื่องที่สองก็ง่ายขึ้น ทำการทำงานอยู่ก็คิดในเรื่องนี้ได้ ตอนกลางคืนยิ่งคิดได้ดี แทบไม่ได้หลับนอนเลย บางทีก็นั่งคิด บางทีก็นอนคิด ยิ่งคิดไป ใจก็ยิ่งเกิดความเบื่อหน่าย ไม่อยากได้ในสมบัติอะไรเลย มันเป็นเหมือนอาจารย์พูดมาทั้งหมด ไม่มีสมบัติอะไรเป็นของของเราเลย ที่ว่าเป็นของเรา เป็นเพียงเราคิดเอาเอง แต่สมบัติทั้งหลายมันไม่ได้พูดว่าเป็นของของเราแต่อย่างใด อีกไม่นานก็ต้องตายจากกันไป คิดได้ว่าร่างกายนี้อยู่ได้ก็เป็นผลเนื่องจากอาหารการกิน กำลังที่มีอยู่ ก็เกิดมาจากอาหารการกิน ถ้าไม่ได้กินข้าวปลาอาหารร่างกายก็หมดกำลังและตายไป ฉะนั้นอาหารเป็นเพียงกินเพื่อให้ร่างกายนี้อยู่ได้ แม้สมบัติอย่างอื่นก็เป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น นายสิงห์จึงได้ถามข้าพเจ้าอีกว่า จะให้ผมคิดเรื่องอะไรต่อไปอีก ข้าพเจ้าก็ได้บอกกับนายสิงห์ไปว่า เอาเรื่องเก่านั้นแหละมาคิดอีก ให้คิดซ้ำๆ ซากๆ ในเรื่องเดิมๆ ยิ่งคิดบ่อยเท่าไร ใจก็จะค่อยรู้จริงเห็นจริงมากขึ้น และให้ทำความเข้าใจว่าสมบัติที่เรามีอยู่ เป็นเพียงอาศัยชั่วคราวเท่านั้น

ก็รู้อยู่ว่า นายสิงห์ไม่รู้เรื่องในธรรมทางปริยัติเลย ข้าพเจ้าก็จะใช้อุบายในการพูดไม่ให้เป็นปริยัติ ไม่ทำให้นายสิงห์เกิดความสับสน ใช้เป็นอุบายในความเป็นจริง

ทั้งหมด ได้ถามนายสิงห์ว่า สิงห์ การทำงานก่อนจะได้ข้าว ก่อนจะได้เงินมามีความทุกข์กายทุกข์ใจไหม นายสิงห์ก็ตอบว่าทุกข์ เมื่อหามาได้ในครั้งนี้กินหมดไปแล้วหาใหม่มากินอีกมีความทุกข์ไหม นายสิงห์ก็ตอบว่าทุกข์ นี้สิงห์ เรามีความทุกข์เพราะหาอยู่หากินตั้งแต่วันนั้นจนถึงวันนี้ มีความทุกข์ต่อเนื่องกันมาตลอด เมื่อชีวิตเรายังมีอยู่ ก็จะหาไปกินไปและมีความทุกข์ไปเรื่อยๆ จนตลอดวันตาย เมื่อตายไปแล้วเกิดมาใหม่ ก็จะหาอยู่หากินในโลกนี้อีก การเกิดขึ้นในชาติใหม่ ก็เพราะเรายึดติดในสมบัติต่างๆ ที่เรามีอยู่ เมื่อตายไป ใจก็ได้กลับมาเกิดในความยึดติดในสมบัติทั้งหลายเหล่านี้ จากนี้ไปให้สิงห์ได้ทำใจไว้ว่า อย่าให้ใจไปติดยึดในสมบัติใดๆ ถึงจะหามาได้ ก็ให้ทำความเข้าใจไว้ว่า สมบัติเหล่านี้ เป็นสาธารณะของครอบครัว หากันไปหามาได้ก็รักษากันไป และอาศัยสมบัตินั้นไป อย่าให้ใจไปยึดติดกับสมบัติอะไรทั้งสิ้น ถ้าใจไปยึดติดในสมบัติสิ่งใด ใจก็จะกลับมาเกิดในวัตถุสมบัติเหล่านี้แน่นอน

ให้เราฝึกใจทำใจให้ปฏิเสธในสมบัติที่เรามีอยู่ทุกประเภทว่า สิ่งทั้งหมดนี้เป็นสมบัติที่อาศัยในขณะที่เรายังมีชีวิตอยู่เท่านั้น ให้ใช้ความคิดอยู่อย่างนี้บ่อยๆ ให้ฝึกใจปฏิเสธในสมบัติอยู่บ่อยๆ เมื่อเราคิดอยู่อย่างนี้อยู่บ่อยๆ ใจก็จะค่อยปล่อยวางในสมบัตินี้ไป ใจก็จะมีความเบาเหมือนเราได้เอาของหนักออกจากบ่าของตัวเราแล้ว เมื่อเราคิดอยู่บ่อยๆ ก็จะเกิดความเหน็ดเหนื่อยจากความคิดเราได้ ในเมื่อเราคิดเหนื่อยเมื่อไรก็ใช้อุบายในการพักใจไปด้วย การพักใจก็ไม่มีอะไรเป็นพิเศษเพียงเราได้หยุดในการคิดนั้นเสียแล้วมาทำใจไว้ว่าเราจะไม่คิดในสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น เพียงสติระลึกรู้อยู่กับลมหายใจเข้า มีสติระลึกรู้อยู่กับลมหายใจออก ลมหายใจเข้าก็รู้ว่าลมหายใจเข้า ลมหายใจออกก็รู้อยู่ว่าลมหายใจออก ลมหายใจหยาบก็รู้ว่าลมหายใจหยาบ ลมหายใจละเอียดก็ให้รู้ว่าลมหายใจมีความละเอียด เมื่อมีลมหายใจละเอียดเกิดขึ้นก็อย่าไปกลัวว่าเราจะตายนะ ให้กำหนดดูลมหายใจส่วนละเอียดนั้นๆ และกำหนดจิตดูจนกว่าลมหายใจส่วนละเอียดนั้นจะหมดไปแล้วจะเกิดความอัศจรรย์ในรสชาติของธรรมนั้นขึ้นมา จากนั้นก็ถามนายสิงห์ว่าอาจารย์อธิบายมานี้พอเข้าใจไหม นายสิงห์ก็ตอบว่าเข้าใจก็บอกให้นายสิงห์กลับบ้านปฏิบัติต่อไป

อีกไม่กี่วันนายสิงห์ก็กลับมาวัดอีก พอดีเป็นวันพระ ข้าพเจ้าก็ได้อธิบายธรรมให้คนทั้งหลายฟังตามปกติ นายสิงห์ก็นั่งฟังอยู่ด้วย พออธิบายธรรมไปประมาณ ๑๐ นาที

นายสิงห์ก็ลุกหนีไป แล้วไปเดินจงกรมอยู่ลานวัดคนเดียว ก็รู้อยู่ว่านายสิงห์มีปัญญาคิดในหมวดธรรมได้อย่างองอาจกล้าหาญ จนถึงเวลาแสดงธรรมจบแล้วนายสิงห์ก็ไม่ยอมหยุดในการเดินจงกรม ก็ปล่อยให้เขาเดินต่อไป บอกให้ทุกคนได้รู้ว่าอย่าไปพูดกับนายสิงห์นะให้แกเดินจงกรมอยู่คนเดียว ถึงเวลาประมาณเที่ยงคืนนายสิงห์ก็หยุด แล้วมานั่งสมาธิอยู่คนเดียว นานเท่าไหร่ไม่รู้ทุกคนก็ได้ไปพักผ่อนหมดแล้ว การแสดงธรรมให้นายสิงห์ฟังในครั้งนี้ ข้าพเจ้าจะหลีกเลี่ยงในคำพูดในศัพท์ปริยัติทั้งหมด ก็รู้อยู่ว่านายสิงห์ไม่รู้ในปริยัติก็ไม่ต้องพูดปริยัติให้แกเกิดความสับสน พูดในเรื่องความทุกข์ทางกายและทุกข์ทางใจ พูดในสิ่งที่หมดสภาพไป ให้นายสิงห์มีความเข้าใจในหลักความเป็นจริง ความเข้าใจในหลักความเป็นจริงนี้เองที่เรียกว่า ปัญญาเกิด เมื่อปัญญาเกิด พิจารณาในสิ่งใดจะมีความแยบคายและหายสงสัยในสิ่งนั้นๆ ไปโดยง่าย นายสิงห์ใช้ปัญญาพิจารณานั้น ปัญญาของตัวเองล้วนๆ ไม่ได้ไปยืมมาจากตำรามาคิดแต่อย่างใด การปฏิบัติจึงทำได้ง่ายรวดเร็ว

ในวันต่อมา นายสิงห์ได้ไปหาที่กุฏิ เพื่อรายงานผลของการปฏิบัติที่ได้รับแล้วให้ข้าพเจ้าฟัง นายสิงห์ก็ได้เรียบเรียงอุบายในการใช้ความคิดพิจารณาในวัตถุสมบัติให้ฟังยิ่งพิจารณาไป ความเข้าใจก็มีความรู้เห็นชัดเจนมากขึ้น สมบัติต่างๆ ที่เคยยึดถือว่าเป็นของของเรา ใจก็ยอมรับว่าไม่มีสิ่งใดเป็นของของเราแต่อย่างใด ในคืนหนึ่งได้ทำให้จิตมีความสงบอยู่นานเท่าไรก็ไม่รู้ เมื่อจิตถอนออกจากความสงบแล้ว ก็นำเอาเรื่องต่างๆ ที่เคยคิดมาแล้วมาพิจารณาอีก ในการคิดพิจารณาในครั้งนี้ ใจได้รู้เห็นในความจริงได้อย่างละเอียดมาก ในเวลาประมาณเที่ยงคืน เหมือนกับใจได้รู้แว๊บขึ้นมาว่า พระโสดาบัน ในคืนนั้นนั่งอยู่ด้วยความเอิบอิ่มใจตลอดทั้งคืน

เมื่อนายสิงห์พูดมาอย่างนี้ ก็ทดลองถามแกเล่นๆ ว่า ในความรู้สึกขณะนั้น ใจมีความรู้สึกเกี่ยวกับร่างกายเป็นอย่างไร แกก็รีบพูดในทันทีว่า ในขณะนั้น ใครๆ จะเอาร่างกายไปให้ไฟเผาทิ้งก็ไม่เสียดาย หรือจะมีใครๆ มาขอเอาหัวใจ ก็จะให้เขาผ่าเอาได้เลย หรือจะมีคนมาขอลูกตาทั้งสอง ก็จะให้เขาเอาไปได้เลย ความเสียดายในร่างกายทุกส่วนไม่มีในใจ แต่อย่างใด ทรัพย์สมบัติทั้งหลายก็ไม่เสียดายหวงแหนอะไรทั้งสิ้น ใจไม่มีความยึดติดในสมบัติทั้งหลายแต่อย่างใด ถ้ามีใครๆ มาขอในสมบัติทั้งหลายในขณะนั้น ก็จะยกให้เขาทั้งหมด ได้ถามนายสิงห์ไปว่า พระพุทธเจ้า พระธรรม พระอริยสงฆ์ ผลแห่ง

กรรมดีกรรมชั่ว นรก สวรรค์ เชื่อว่ามีจริงไหม นายสิงห์ตอบด้วยความมั่นใจว่า ผมเชื่อมั่นว่า พระพุทธเจ้า พระธรรม พระอริยสงฆ์ มีจริง ผลแห่งกรรมดี กรรมชั่วมีจริง นรกสวรรค์ มีจริง ต่อไปนี้ศีล ๕ ของผมไม่มีคำว่าขาดและเศร้าหมองแต่อย่างใด

ในการถามผลของการปฏิบัติของนายสิงห์นี้ จะไปถามในเรื่องความรู้ในทางปริยัติ แกก็จะตอบไม่ได้เพราะนายสิงห์ ไม่เคยได้ศึกษาในทางปริยัติมา อ่านหนังสือไม่ได้เขียนหนังสือไม่เป็น ต้องถามในความรู้สึกภายในใจเท่านั้น ให้แกได้พูดออกมาจากใจโดยตรง ความรู้สึกภายในใจเป็นอย่างไร แกก็จะตอบออกมาอย่างนั้น ไม่ต้องเอาปริยัติไปเปรียบเทียบ เราเป็นครูสอนก็ต้องรู้ว่า ความหมายในการพูดของเขานั้น ตรงกับธรรมะหมวดใด และจิตได้บรรลุธรรมในขั้นไหน เราจะรู้เขาเองว่าอยู่ในภูมิธรรมขั้นนั้นทันทีเพราะการละกิเลส ๓ ตัว คนไม่เคยบรรลุธรรม ก็จะตีความหมายไปว่าต้องละสักกายทิฏฐิ ละวิจิกิจฉา ละสีลัพพตปรามาสก่อน จึงจะบรรลุธรรมเป็นพระโสดาบันได้ นี้คือผู้ไม่เคยบรรลุธรรม ที่จริงแล้วการบรรลุธรรมเป็นการละกิเลส ๓ ตัว อยู่ในชั่วขณะจิตเดียว เป็นสันตติสัมผัสกันเร็วมาก การได้บรรลุธรรมในขณะใด กิเลสก็ได้หมดไปขณะนั้นผู้ได้บรรลุธรรมในขั้นไหนก็ตาม ต้องรู้ได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องให้ใครๆ มาพยากรณ์ให้แต่อย่างใด เหมือนเรากินข้าว เมื่อเราอิ่มก็รู้ตัวว่าเราอิ่ม จะไปถามคนอื่นทำไมเล่า นี้ฉันใด ผู้ได้บรรลุธรรมในขั้นไหนก็รู้ได้ด้วยตนเองก็ฉันนั้น

ประวัติแม่ออกเล้า

แม่ออกเล้านี้ เดิมเป็นคนจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้มาอยู่ที่บ้านป่าลันแล้วหลายปี เป็นผู้มีนิสัยชอบภาวนาปฏิบัติมาก่อน ในครั้งอยู่จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้เคยฟังธรรมมาแล้ว และเคยฝึกทำสมาธิมาพอสมควร ใจมีความหนักแน่นในพระพุทธศาสนามาก ทำบุญตักบาตรมิได้ขาดแต่ละวัน แต่แม่ออกเล้าชอบทำสมาธิเป็นประจำ เรื่องสติปัญญาการพิจารณาในธรรมไม่เข้าใจเลย ข้าพเจ้าพยายามพูดเรื่องสติปัญญาให้ฟังก็ยังไม่เข้าใจ ในช่วงนั้น นายสิงห์ ได้มีดวงตาเห็นธรรมแล้ว ก็ได้ยกเอาเรื่องของนายสิงห์มาเล่าให้ฟัง นี่แม่เล้า เราภาวนาปฏิบัติมานาน การปฏิบัติเรายังไม่ก้าวหน้าไปถึงไหนเลย การทำสมาธิเพียงนี้จะไม่

เป็นไปในมรรคผลนิพพานแต่อย่างใด ความรอบรู้ในสัจธรรม ความฉลาดเฉียบแหลม ไม่ได้เกิดจากความสงบในสมาธินะ จากนั้นก็เล่าเรื่องนายสิงห์ให้แม่เล้าฟังตั้งแต่ต้นจนจบ ก็บอกให้แม่เล้าไปคุยกับนายสิงห์ดู ให้คุยกันสองต่อสองนะ ว่านายสิงห์เริ่มต้นการปฏิบัติอย่างไร ให้เอาตัวอย่างการปฏิบัติเหมือนกับนายสิงห์ เพราะนายสิงห์เขาปฏิบัติไม่กี่เดือน เขาก็ตั้งหลักเข้ากระแสพระนิพพานได้ เราจะมาหลับตาฝึกความโง่ให้แก่ตัวเองอยู่อย่างนี้ ชาตินี้ก็จะตายฟรีๆ ไม่มีมรรคผลอะไรเลย รู้สึกว่าแม่เล้ามีความสนใจมากขึ้น

จากนั้นข้าพเจ้าก็บอกกับนายสิงห์ไว้ว่า ถ้าแม่เล้ามาถามเรื่องการปฏิบัติ ให้นายสิงห์อธิบายให้แม่เล้าฟังด้วยนะ ว่าเริ่มต้นเราฝึกคิดพิจารณาเรื่องอะไร นายสิงห์ก็รับคำว่าจะพูดให้แม่เล้าฟังเองตั้งแต่ต้นจนจบ ต่อมาข้าพเจ้าก็สังเกตการณ์ดูว่า ทั้งสองคนจะพูดกันอย่างไร ในวันหนึ่งเป็นวันพระ ได้เห็นนายสิงห์อธิบายธรรมะให้แม่เล้าฟัง ข้าพเจ้าสังเกตการณ์อยู่ห่างๆ ไม่ให้คนทั้งสองได้เห็น นายสิงห์เป็นผู้อ่านหนังสือไม่ได้ ในชีวิตนี้นายสิงห์ไม่มีความรู้ในทางปริยัติมาเลย ธรรมะหมวดไหนก็ไม่รู้จักมาก่อน ข้าพเจ้าดักฟังอยู่ห่างๆ ก็รู้ในความหมายในการพูดของนายสิงห์ได้ดี แกจะใช้กิริยาท่าทางลีลาการแสดงออกมาทางกาย ใช้มือประกอบในการพูดเป็นบางจังหวะ เสียงดังฟังชัด พูดเรื่องการใช้ปัญญาพิจารณาในวัตถุสมบัติ ว่าไม่มีสิ่งใดเป็นของของเรา พูดออกมาเป็นฉากๆ ทำให้แม่เล้าผู้นั่งฟังเงียบแทบไม่กระพริบตา ใช้เวลาพูดธรรมะให้แม่เล้าฟังนานประมาณ ๑ ชั่วโมง ทั้งสองจึงได้ลุกหนีจากกันไป

ต่อมาอีกประมาณ ๓ วัน ข้าพเจ้าก็ได้ถามแม่เล้าว่า ได้ไปฟังธรรมจากนายสิงห์หรือยัง แม่เล้าก็ว่าไปฟังแล้ว ถามต่อว่า ฟังแล้วเป็นอย่างไร เข้าใจในความหมายหรือไม่ แม่เล้าก็พูดว่า นายสิงห์ได้ธรรมะมาจากไหน ทำไมจึงได้พูดธรรมะเก่งถึงขนาดนั้น แต่ก่อนมานายสิงห์เป็นคนไม่ค่อยพูด ธรรมะก็ไม่เคยรู้มาก่อน อ่านหนังสือก็ไม่ได้ ทำไมจึงพูดธรรมะเก่งถึงขนาดนี้ ก็ได้บอกแม่เล้าไปว่า ถ้าอยากเก่งเหมือนกับนายสิงห์ ก็ต้องปฏิบัติให้เหมือนกับนายสิงห์ซิ ฝึกคิดพิจารณาในวัตถุสมบัติให้เป็น ให้เห็นความเป็นจริงว่า สมบัติส่วนไหนที่เป็นของของเราตลอดไปได้ ที่เข้าใจว่านี่เป็นสมบัติของเรา ที่จริงหาใช่ไม่ มันเป็นเพียงสมบัติของโลกต่างหาก เมื่อเราหามาได้ ก็มาเข้าใจว่านี้เป็นสมบัติของเราเท่านั้น ถึงจะเป็นของเราก็เป็นเพียงสมมุติเท่านั้น อีกไม่กี่วันก็จะได้พลัดพรากจากตัวเราไป หรือเราก็จะต้องได้ตายจากสมบัติเหล่านั้นอย่างแน่นอน ให้เราฝึกความเห็นของใจเสียใหม่ ให้เกิดความเข้าใจตามหลักความเป็นจริงว่า ชีวิตเราเกิดมา ไม่ได้มีสมบัติเหล่านี้ติดตัวเรามาด้วยเลย เป็นสิ่งที่หาใหม่ได้มาใหม่ทั้งหมด จะไปมั่นหมายว่า สมบัติเหล่านี้เป็นของของเราตลอดไปไม่ได้ คนตายไปแล้วหลายคนเราก็เห็นกันอยู่ ใครบ้างหาบหามสมบัติของโลกนี้ไปได้ แม้แต่ร่างกายของแม่เล้าเอง ก็จะละทิ้งทับถมอยู่กับแผ่นดินนี้ หรือเอาไฟเผาทิ้งไปเท่านั้นเอง ของที่มีค่ามีราคามีตา หู จมูก ลิ้น กาย หรืออวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย ก็จะถูกไฟไหม้ไปเสียทั้งหมด จะเหลือเพียงกระดูกเท่านั้น

จากนั้นมา แม่เล้ากับนายสิงห์ ก็ได้พูดคุยธรรมะกันบ่อยครั้ง ข้าพเจ้าก็ให้อุบายในการใช้ปัญญาอยู่เสมอ จากนั้นมาไม่นาน แม่เล้ามีอุบายปัญญาพิจารณาในวัตถุสมบัติว่าไม่มีสิ่งใดเป็นของของเรา มีความเข้าใจในสติปัญญา และเหตุผลของตัวเองมากขึ้น ไม่หมกมุ่นทำสมาธิเพียงอย่างเดียวเหมือนที่เคยทำมา การใช้ปัญญาก็พิจารณาได้ทุกที่ไม่มีกาลเวลา มาได้นายสิงห์เป็นครูสอนให้การแนะนำอยู่เสมอ อีกไม่นานนัก แม่เล้าก็เป็นผู้มีดวงตาเห็นธรรม เหมือนกับนายสิงห์ทุกประการ นั่นคือเป็นผู้ตั้งอยู่ในพื้นฐานภูมิธรรมของพระโสดาบัน อย่างมั่นคง เป็นนิยตะบุคคล เป็นผู้ตรงต่อมรรคผลนิพพานได้แล้ว เป็นผู้ไม่ตกในอบายภูมิ มีนรก เปรต สัตว์ดิรัจฉาน อสูรกายอีกต่อไป ถึงจะได้มาเกิดในโลกมนุษย์อีก ก็ไม่เกิน ๗ ชาติ ๓ ชาติ ๑ ชาติ จะต้องได้บรรลุเป็นพระอรหันต์เข้าสู่พระนิพพาน ไม่มีการเกิดตายในภพทั้ง ๓ นี้อีกต่อไป ในยุคนี้ถึงจะอยู่ในยุคปลายพระพุทธศาสนา ก็สามารถจะปฏิบัติให้บรรลุธรรมเป็นพระอริยโสดาบันได้ เพราะขั้นตอนในการปฏิบัตินั้นไม่มากมาย ไม่เหมือนกับภูมิธรรมของพระอนาคามีหรือภูมิธรรมของพระอรหันต์ ข้อสำคัญให้เราเริ่มต้นให้ถูกก็แล้วกัน ถ้าเริ่มต้นไม่ถูก ถึงจะเป็นภูมิธรรมที่ปฏิบัติง่าย แต่เรามาปฏิบัติให้เป็นของยาก ก็จะเกิดความยากไปเอง เพราะไม่เข้าใจในอุบายวิธีในภูมิธรรมนั้นๆ ไม่รู้จักการตัดตอน ภูมิธรรมขั้นไหนไม่เข้าใจ นำมาปะปนปฏิบัติมั่วกันไปหมด สุดท้ายไม่ได้รับผลอะไรเลย

ความเชื่อ และไม่เชื่อ ต้องมีเหตุผล

ความเชื่อหรือไม่เชื่อ ต้องมีเหตุผลประกอบในการตัดสินใจ อย่าให้อคติเข้ามาแอบแฝงใจ เช่นเชื่อเพราะความรัก ไม่เชื่อเพราะความชัง วิธีนี้ไม่ใช่นักปฏิบัติ มันเป็นนิสัยของพวกคนพาล เป็นนิสัยผู้มีอคติไม่มีเหตุผลอะไร ถ้าเป็นผู้นำจะทำให้หมู่เพื่อนเกิดความเสียหายเป็นอย่างมาก เป็นพวกกาลามสูตร เชื่อในสิ่งใดขาดเหตุขาดผล เป็นความเชื่อไม่เป็นตนของตน ไปคอยเชื่อแต่คนอื่นพูดให้ฟังเพียงอย่างเดียว อธิบายให้ชัดๆ เลยว่า เรื่อง ความไม่เชื่อ ความไม่เชื่อนี้มีอยู่ ๒ ประเภทด้วยกัน ๑.ไม่เชื่อโดยมีเหตุผล ๒.ไม่เชื่อที่ขาดเหตุผล ให้ท่านผู้อ่านได้พิจารณาให้ดี เรื่องเหล่านี้อาจจะมีอยู่ในตัวเราทุกคน เพื่อรู้จุดอ่อนจุดแข็งของตัวเอง

๑. ไม่เชื่อโดยมีเหตุผล เรียกว่าเหตุผลมีอยู่ แต่เหตุผลนั้นเชื่อถือไม่ได้ เพราะขาดพยานหลักฐาน หรือพยานเอกสารมีอยู่ แต่ขาดพยานบุคคล เช่นในยุคปัจจุบัน การภาวนาปฏิบัติมีพยานเอกสารพร้อม แต่ขาดพยานบุคคลมาเป็นองค์ประกอบ ถึงจะมีเหตุผลในเอกสารมาอ้างอิงได้ดี แต่ก็มีหลายคนให้ความเชื่อถือว่าเป็นจริงไปตามตำราที่อธิบายไว้ ในตำรานั้นมีเหตุผลที่เป็นเท็จอย่างไรก็เชื่อกันไปเสียหมด ยกตัวอย่างเช่น การทำสมาธิ ผู้สอนก็มีเหตุผลหลายๆ อย่างว่า ทำสมาธิไปเถอะ เมื่อจิตมีความสงบเป็นสมาธิแล้วปัญญาจะเกิดขึ้น นี้เพียงพูดไปตามเอกสารลมๆ แล้งๆ กันไป ส่วนผู้ที่มีปัญญาดีมีการศึกษาดี ถึงจะมีพยานเอกสารเพียงเท่านี้ ท่านจะไม่เชื่อในเหตุผลเพียงเท่านี้เลย ต้องไปศึกษาว่า ในสมัยครั้งพุทธกาล มีใครบ้างที่ทำสมาธิให้จิตมีความสงบแล้ว มีปัญญาเกิดขึ้นนั้นมีพระอริยเจ้าองค์ใด และพระพุทธเจ้าทรงสอนใคร และสอนอยู่ที่ไหน จะเป็นพระอริยเจ้าฝ่ายพระ หรือพระอริยเจ้าฝ่ายฆราวาส ต้องศึกษาประวัติของพระอริยเจ้าทุกๆ องค์ เพื่อนำมาประกอบกันกับคำว่า ทำสมาธิไปเถอะ จิตมีความสงบแล้วปัญญาจะเกิดขึ้น ถึงจะมีเหตุผลพูดมาอย่างนี้ ก็จะไม่เชื่อในเหตุผลในลักษณะนี้อยู่นั้นเอง เพราะในครั้งพุทธกาลไม่มีอย่างนี้

แต่คนในยุคนี้ขาดการศึกษา ไม่ได้ดูแบบอย่างในสมัยครั้งพุทธกาล เพียงได้ยินครูอาจารย์ของตัวเองพูดมาอย่างนี้ ก็พากันเชื่อตามๆ มานี้คือกลุ่มกาลามสูตร เชื่อแบบงมงาย ถ้าผู้มีปัญญาดีมีการศึกษาดี ท่านจะไม่เชื่อในเหตุผลเพียงเท่านี้ ที่ข้าพเจ้าได้อธิบายอย่างนี้ ก็เพื่อให้ข้อคิดแก่ผู้ปฏิบัติทั้งหลาย ให้ฝึกตัวเป็นผู้มีเหตุผลที่ถูกต้องเท่านั้น

เอาหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าในสมัยครั้งพุทธกาล พาศึกษากันดูบ้าง จะเข้าใจในความแตกต่างกันกับในสมัยยุคปัจจุบันเป็นอย่างมากทีเดียว ที่พูดกันอยู่เสมอว่า จะปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวทางคำสอนของพระพุทธเจ้า การปฏิบัตินั้นเป็นไปตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ตามที่เราได้ประกาศไว้หรือไม่ หรือภาวนาปฏิบัติไปตามแบบฉบับของพวกดาบสฤาษีกันแน่ ถ้าผู้สอนและผู้ปฏิบัติได้อ่านเรื่อง มรรคมีองค์ ๘ จะรู้ได้ทันทีว่าทำไมพระพุทธเจ้าจึงทรงเอาหลักปัญญาขึ้นก่อน ปัญญามีอยู่ ๓ ขั้นตอน ๑. สุตมยปัญญา ๒. จินตามยปัญญา ๓. ภาวนามยปัญญา สุตมยปัญญา เป็นปัญญาขั้นศึกษาในจุดเริ่มต้นมิใช่หรือ เช่นศึกษาในหมวดศีล ศึกษาในหมวดสมาธิ ศึกษาในหมวดธรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจให้ถูกต้อง แล้วจึงนำมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดเป็นผลในปฏิเวธ ว่าศีลแต่ละข้อแต่ละหมวดต้องมีปัญญาศึกษา สมาธิแต่ละขั้นแต่ละตอน ต้องมีปัญญาศึกษาให้ดี ให้มีความเข้าใจในสมาธิแต่ละขั้นตอนนั้นๆ มิใช่ว่าจะพากันนึกคำบริกรรมเรื่อยเปื่อยไป โดยไม่รู้ในจุดหมายปลายทาง การทำสมาธิเพื่อให้เป็นสัมมาสมาธิ มีเหตุในการทำอย่างไร จึงจะเกิดเป็นผลออกมาเป็นสัมมาสมาธิได้ มิจฉาสมาธิ เป็นสมาธิที่ผิด มีเหตุเป็นอย่างไร ต้องใช้ปัญญาศึกษาให้เข้าใจก่อนทั้งนั้น ความผิดพลาดจึงจะไม่เกิดขึ้น

๒. ไม่เชื่อในสิ่งที่ขาดจากเหตุผล เพราะเหตุผลเป็นตัวตัดสินชี้ขาดในความผิดความถูกได้ แต่ต้องเป็นเหตุผลที่เป็นธัมมาธิปไตย เอาความจริงเป็นหลัก ไม่เข้าข้างตัวเองและกลุ่มของตัวเอง ธรรมทุกหมวดที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ มีหลักเหตุผลเป็นประกันพระพุทธเจ้าตรัสคำไหนต้องเป็นจริงตามนั้น สิ่งที่ถูกก็ถูกจริง สิ่งที่ผิดก็ผิดจริง ความจริงดังกล่าวนี้เองพระพุทธเจ้าทรงนำมาประกาศให้คนทั้งหลายได้รับรู้ ที่เรียกว่าพระพุทธเจ้าทรงประกาศศาสนา ก็หมายความว่าพระองค์ได้ทรงประกาศความจริงนั้นเอง ความจริงดังกล่าวที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาประกาศนั้น เป็นความจริงที่กุลบุตรทั้งหลายจะรู้เห็นได้ ความจริงที่มีความละเอียดสุดความสามารถของกุลบุตรจะรู้เห็นได้ พระพุทธเจ้าก็ไม่ได้ทรงนำมาสอนพวกเรา แต่พวกเราในยุคนี้พากันปฏิบัติแหวกแนวไปเอง ก็เพราะมีการศึกษาน้อยและยังตีความหมายในคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่ตรงต่อความหมาย ในหลักเดิมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ แต่ความตั้งใจจริงทุกคนต้องการจะปฏิบัติให้ถึงซึ่ง

มรรคผลนิพพานเช่นกัน แต่การดูแผนที่ธรรมของพระพุทธเจ้าคงไม่เหมือนกัน ฉะนั้นการปฏิบัติจึงเป็นไปคนละทางกัน ดังเห็นกันในปัจจุบัน

ฉะนั้น ถ้าทุกคนได้ปฏิบัติไปตามมรรคมีองค์ ๘ ปฏิบัติไปตาม สัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ เป็นหลักยืนตัวได้แล้ว การปฏิบัติในขั้นต่อไปจะไม่มีปัญหาอะไร มีความเห็นชอบในเบื้องต้นเป็นหลักไว้แล้ว การปฏิบัติต่อไป ก็จะเป็นสัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ถ้าปฏิบัติเรียงไปตามลำดับอย่างนี้จะไม่มีปัญหาอะไร ในยุคนี้พากันปฏิบัติแบบย้อนศร ไปเริ่มต้นจากการทำสมาธิก่อน เพื่อให้เกิดเป็นสัมมาสมาธิ มันเป็นไปไม่ได้ ในหลักสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ ตัวเรายังไม่เข้าใจเลยว่าเป็นอย่างไร มิใช่ว่าเพื่อทำสมาธิความสงบแล้ว จะเกิดเป็นสัมมาสมาธิเอง ความเห็นเป็นอย่างนี้ผิดจากหลักเดิมของพระพุทธเจ้าอย่างแน่นอน เพราะการทำสมาธิเป็นอุบายวิธีฝึกเพื่อให้เกิดความสุขทางใจ หรือทำเพื่อให้เกิดกำลังใจเท่านั้น จะนำไปละกิเลสตัวนั้น ละตัณหาตัวนี้ไม่ได้เลย เป็นเพียงทำเพื่อข่มกิเลสตัณหาได้ชั่วระยะหนึ่ง เป็นอุบายบังคับไม่ให้กิเลสตัณหาเกิดความรุนแรง เหมือนเอาหินทับหญ้าเอาไว้ชั่วขณะ ถ้าเอาหินออกจากกอหญ้าแล้ว หญ้าก็เกิดขึ้นมาอีก นี้ฉันใด การทำสมาธิก็เพียงข่มกิเลสตัณหาไว้ ก็ฉันนั้น การทำอย่างนี้ ก็ยังดีกว่าผู้ที่ปล่อยใจไปตามกระแสโลกอยู่นั้นเอง หากมีคำถามว่าการทำสมาธิ เป็นบุญกุศลเป็นบารมีหรือไม่ เป็นแน่นอนสามารถที่จะไปสู่สวรรค์และพรหมโลกได้ หรือถามว่า ไปสู่มรรคผลนิพพานในชาตินี้ได้หรือไม่ ตอบ จะไปไม่ได้ในชาตินี้แต่อย่างใด ก็ต้องคอยพระพุทธเจ้าต่อไป แต่ไม่ทราบว่าเป็นยุคของพระพุทธเจ้าพระองค์ไหน ให้คอยกันไปก็แล้วกัน

สัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ เป็นฐานใหญ่ในการปฏิบัติธรรม

ในสมัยครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงประกาศศาสนา ก็หมายถึงประกาศความจริงแก่ฝูงชนทั้งหลาย ให้รับรู้ข่าวสารความจริง เพราะคนทั้งหลายได้หลงความจริงมานาน จนเกิดความเข้าใจผิดในทางมรรคผลนิพพาน ที่เรียกว่า มิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิดนั่นเอง คนทั้งหลายยังไม่รู้ตัวเองว่า เป็นมิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิดแต่อย่างใด พระพุทธเจ้า

จึงได้ประกาศให้คนทั้งหลาย ให้เปลี่ยนความเห็นอันดั้งเดิมเสียใหม่ เพราะความเห็นที่เป็นอยู่ในขณะนี้ เป็นความเห็นที่เป็นไปในวัฏสงสาร เวียนว่ายเกิดตายอยู่ในภพทั้ง ๓ ไม่มีการจบสิ้น แม้พระพุทธเจ้าของพวกเราก็เคยเป็นอย่างนี้มาแล้วยาวนานเช่นกัน แต่บัดนี้พระพุทธองค์ทรงมีสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบตามหลักความเป็นจริงแล้ว จึงได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอย่างสมบูรณ์ เพราะสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ เป็นฐานให้แก่วิปัสสนาโดยตรง มิใช่ว่าสมาธิเป็นฐานของปัญญาแต่อย่างใด ให้เราได้ไปศึกษาประวัติของพระพุทธเจ้าดูบ้าง เมื่อครั้งพระองค์ทรงทำสมาธิอยู่กับดาบสทั้งสอง พระองค์ทรงทำสมาธิมีความสงบได้อย่างเต็มที่ ทำไมสมาธิจึงไม่เป็นฐานปัญญาแก่พระองค์บ้าง พูดไปขาดการศึกษาจึงทำให้พุทธบริษัทเข้าใจผิดต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ผู้นำพระพุทธศาสนาในยุคนี้ก็คือพระสงฆ์ ถ้าพระสงฆ์มีความเห็นผิด ก็ต้องสอนผู้อื่นผิดๆ ไปด้วย พระสงฆ์ที่มีความเห็นถูกมีน้อย ส่วนพระสงฆ์ขาดการศึกษา ไม่รู้ประวัติความเป็นมาของพระพุทธเจ้า จึงได้เข้าใจไปว่า สมาธิเป็นบาทฐานของปัญญาไป จึงได้สอนกันในรูปแบบนี้ตลอดมา ฆราวาสผู้ไม่มีการศึกษา จึงได้เชื่อตามพระที่สอนมาอย่างนี้เรื่อยมา

ถ้าพระที่เป็นผู้นำทางศาสนาเข้าใจเป็นอย่างนี้ จะแก้ไขได้ยากมาก หรือแก้ไขไม่ได้เลย ในมรรค ๘ ถ้าได้ศึกษาประวัติในครั้งพระพุทธเจ้าทรงประกาศศาสนาว่า ทำไมพระพุทธเจ้าจึงทรงเอาสัมมาทิฏฐิ ปัญญาความเห็นชอบขึ้นก่อน เพียงเท่านี้ก็จะมีความสำนึกได้ทันทีว่า อะไรผิดอะไรถูก ข้าพเจ้าได้แจกแจง เรื่องผู้มีนิสัย ปัญญาวิมุติ กับผู้มีนิสัย เจโตวิมุติ พระพุทธเจ้าสอนคนสองกลุ่มนี้ มีความแตกต่างกันอย่างไร เราก็จะเข้าใจได้ทันทีว่ามีความแตกต่างกัน พระพุทธเจ้าเสด็จไปประกาศศาสนาในที่แห่งใด มิใช่ว่าพระพุทธเจ้าจะทรงให้คนทั้งหลายทำสมาธิกัน เพื่อให้ปัญญาได้เกิดขึ้นแต่อย่างใด ให้ทุกคนได้ไปอ่านประวัติในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้าดูบ้าง ประวัติของฆราวาสผู้ที่ท่านได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้า ในครั้งนี้ได้ปฏิบัติกันอย่างไร ในพระสูตรเรื่องฆราวาสได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้ามีมากมาย อยากให้พวกเรารู้ขั้นตอนของพระอริยเจ้าเอาไว้ว่ามีขั้นตอนที่แตกต่างกันอย่างไร เช่น ผู้จะได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน ปฏิบัติในขั้นตอนธรรมอย่างไร พระสกิทาคามี ปฏิบัติในขั้นตอนธรรมอย่างไร พระอนาคามี มีอุบายปฏิบัติในขั้นตอนหมวดธรรมไหน พระอรหันต์ ปฏิบัติในขั้นตอนในหมวดธรรมอะไร

เราจะได้เข้าใจในขั้นตอนในธรรมแต่ละหมวดนั้นๆ เมื่อเราปฏิบัติธรรม ก็จะเลือกเอาหมวดธรรมนั้นๆ มาปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

มิใช่ปฏิบัติธรรมกันไปแบบไม่รู้จุดหมายปลายทาง เหมือนการเดิน ถ้าไม่รู้จักเส้นทางที่เราจะต้องไปจะเกิดการหลงทางได้ จุดหมายปลายทางอยู่ใกล้นิดเดียว ขับรถเวียนไปมาหาทางเข้าไม่เจอ เรียกว่าปฏิบัติเข้าวันเวย์ เสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์ นี้ฉันใด การปฏิบัติธรรมที่ไม่มีหลักการที่ดีก็ฉันนั้น สมมุติว่าเราได้สะสมบารมีมาไม่มากนักในชาตินี้บารมีเราเพียงเหมาะสมในภูมิพระโสดาบัน แต่เราจะไปเอาภูมิธรรมของพระอรหันต์ ภูมิธรรมทั้งสองอย่างจะไม่ได้อะไรเลย ถ้าเราปฏิบัติเจาะจงบากบั่นอยู่ในคุณธรรมของพระโสดาบันอยู่ต่อเนื่อง โอกาสในชาตินี้ เราก็จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าขั้นพระโสดาบันอย่างแน่นอน ก็เหมือนคนป่วยกินยาไม่ถูกกับโรค โรคนั้นไม่รุนแรงยาก็ไม่แพงไม่ต้องลงทุนสูงเสียเงินมาก โรคก็จะหายไปได้ ถ้าไม่เข้าใจในการรักษาโรคตัวเองจะไปใช้ยาราคาแพงและยานั้นก็ไม่ถูกกับโรคของตัวเอง เสียเงินไปมากแล้วและโรคก็ไม่หายอาจจะทำให้โรคดื้อยาไปได้ และกลายเป็นโรคเรื้อรังรักษาให้หายได้ยากมากหรือรักษาให้หายไม่ได้เลยจนตลอดวันตาย นี้ฉันใด การปฏิบัติก็ฉันนั้น ถ้าไม่ได้ศึกษาอุบายวิธีในการปฏิบัติในภูมิธรรมของพระอริยเจ้า และขั้นตอนในหมวดธรรมที่จะนำไปสู่ในภูมิธรรมแต่ละขั้นแล้ว ในชาตินี้จะหมดโอกาสทันที เรียกว่าปิดฉากมรรคผลนิพพานของตัวเองไปอย่างน่าเสียดาย โรคดื้อต่อยาเป็นฉันใด ใจดื้อต่อธรรมก็เป็นฉันนั้น จึงยากที่จะต้องแก้ไข แต่ก็ไม่เหลือวิสัยแก้ไขได้ ถ้าเข้าใจหลักการที่ดี ที่เป็นไปในมรรคผลนิพพานอย่างถูกต้อง

อาจารย์เก่าของพระพุทธเจ้า

ขอทำความเข้าใจแก่ผู้ปฏิบัติทั้งหลายไว้ในที่นี้ด้วยว่า จะเล่าประวัติอาจารย์เก่าของพระพุทธเจ้าของเรา ในครั้งที่พระองค์ได้ไปปฏิบัติอยู่กับครูทั้ง ๒ ในสมัยครั้งนั้น ๑. อาฬารดาบส กาลามโคตร ๒.อุททกดาบส รามบุตร ทั้ง ๒ ดาบสนี้ในอดีตชาติที่ผ่านมาเป็นผู้ได้บำเพ็ญบารมีมามาก เป็นผู้มีบารมีเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ในคุณธรรมของพระอรหันต์

ถ้าปฏิบัติถูกทางจะได้เป็นพระอรหันต์ในชาตินี้แน่นอน ในยุคนั้น พระพุทธศาสนายังไม่ได้เกิดขึ้นในโลก ดาบสทั้ง ๒ ก็มีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติ จึงได้ไปทำสมาธิ จนจิตเข้าสู่รูปฌาน อรูปฌาน ก็ติดอยู่เพียงเท่านี้ จะต่อไปมรรคผลนิพพานไม่ได้เลย ในสมัยครั้งนั้นพระพุทธองค์ของพวกเราก็ได้ไปทรงปฏิบัติอยู่ด้วย พระองค์ก็ได้ทรงปฏิบัติในสมาธิเป็นรูปฌาน อรูปฌาน ได้เช่นกัน แต่พระพุทธองค์ของพวกเราทรงมีความสำนึกได้ว่า การทำสมาธิให้จิตมีความสงบอย่างนี้ มิใช่ทางให้เป็นไปในมรรคผลนิพพานแต่อย่างใด พระองค์จึงได้ทรงลาดาบสทั้งสองหนีไป เพื่อทรงแสวงหาในอุบายการปฏิบัติด้วยพระองค์เอง นี้ขออธิบายเพียงสังเขป ถ้าต้องการรู้รายละเอียด ให้ไปอ่านดูในตำรา หรือถามครูอาจารย์ก็ได้ ความต้องการของข้าพเจ้า อยากให้พวกเราได้รู้ว่า ดาบสทั้ง ๒ มีบารมีที่พร้อมแล้ว ทำไมจึงเป็นพระอรหันต์ไม่ได้

ให้เราได้สังเกตในพระดำริของพระพุทธเจ้าดังนี้ เมื่อพระพุทธเจ้าของเรามีความสมบูรณ์ในการตรัสรู้แล้วนั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงนึกถึงครูทั้ง ๒ เมื่อพระองค์ส่งพระญาณดูแล้ว ก็ทรงทราบว่าอาจารย์ทั้ง ๒ นั้นได้มรณะไปแล้ว ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะได้ตรัสรู้ ๗ วัน พระพุทธเจ้าจึงได้ทรงอุทานว่า ถ้าอาจารย์ทั้ง ๒ นั้นได้ฟังธรรมจากเรา อาจารย์ทั้ง ๒ นั้นจะได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในชาตินี้แน่นอน คำดำริของพระพุทธเจ้าอย่างนี้พวกเราเคยอ่านในตำราหรือยัง ถ้าไม่เคยอ่านให้ไปหาอ่านเสีย เพื่อจะได้เป็นอุบายในการตัดสินใจของตัวเราเอง หากเราได้ยินจากใครๆ พูดว่า ทำสมาธิจิตมีความสงบแล้วปัญญาจะเกิดขึ้นนั้น เราจะมีเหตุผลอ้างอิงได้ว่า ในสมัยครั้งนั้น พระพุทธเจ้าเราทรงทำสมาธิมีความสงบได้ถึงขั้น รูปฌาน อรูปฌาน หรือดาบสทั้ง ๒ ก็ทำสมาธิ มีจิตสงบได้เป็นรูปฌาน อรูปฌาน ทำไมปัญญาจึงไม่เกิดขึ้นเล่า เราจะมีเหตุผลมาเป็นองค์ประกอบอ้างอิงได้ เราจะไม่หลงเชื่อกับคำพูดที่ขาดจากเหตุผลได้ทันที จะไม่มีความงมงายตามที่เคยเป็นมา ตำราที่สอนผิดเราก็จะได้รู้ ตำราที่สอนถูกเราก็จะเข้าใจ จะเชื่อในสิ่งใด ต้องมีเหตุมีผลมาเป็นเครื่องตัดสินใจ อย่าให้ใครๆ สอนเราดึงเราไปในทางที่ผิดๆ อีกต่อไป อย่าทำใจตัวเองเป็นพวกกาลามสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า อย่าเชื่อตามตำราและคัมภีร์ นี้เป็นพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ เพราะในยุคนี้มีบุคคลเขียนตำราขึ้นมามากมาย

แต่ละตำราอ้างอิงว่า เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งนั้น และเอาความคิดความเห็นที่ผิดๆ ที่ขาดจากเหตุผลเขียนลงไป ทำให้คนมีปัญญาน้อยเข้าใจผิดได้

เราได้สังเกตบ้างไหมว่า ที่พระพุทธเจ้าดำริว่า ถ้าครูทั้งสองได้ฟังธรรมะจากเราในขณะนี้แล้ว ครูทั้งสองนั้นจะได้เป็นพระอรหันต์ในชาตินี้ นี้หมายความว่า ครูทั้งสองนั้นมีบารมีพร้อมแล้วที่จะได้เป็นพระอรหันต์ในชาตินี้ นี้หมายความว่า ครูทั้งสองนั้นมีบารมีพร้อมแล้วที่จะได้เป็นพระอรหันต์ในชาตินี้ แต่ครูทั้งสองได้ปฏิบัติผิดไป มีความหลงใหลในสมาธิความสงบ มีความยินดีในฌานจนลืมตัว พวกเราส่วนใหญ่ ก็พากันปฏิบัติเหมือนกันกับดาบสทั้งสองอยู่มิใช่หรือ ถ้าเราพากันปฏิบัติอยู่อย่างนี้ ถึงเราจะพร้อมด้วยบารมีที่จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าในชาตินี้ มรรคผลนิพพานของพวกเราก็จะปิดฉากลงทันที ดาบสทั้งสองเป็นอย่างไร เราก็จะเป็นอย่างนั้น เพราะอุบายการปฏิบัติหลงในความสงบ และหลงอยู่ในฌานเหมือนกัน เมื่อตายไปก็จะเข้าสู่พรหมโลกเหมือนกัน ฉะนั้นขอให้พวกเราได้ศึกษาในคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เข้าใจ และก็ต้องศึกษานิสัยตัวเองให้ดีว่า เราเป็นนิสัยอะไร เราเป็นนิสัยปัญญาวิมุติ หรือเราเป็นนิสัยเจโตวิมุติ เมื่อเรารู้จักนิสัยตัวเองว่าเป็นอย่างไร การทำสมาธิ เราจะรู้จักความพอดีในวิธีการทำสมาธิของตัวเอง เพราะการทำสมาธิเป็นเพียงอุบายเสริมให้แก่สติปัญญาเท่านั้น ถ้าปัญญาไม่มีให้สมาธิไปเสริม เรียกว่าคนไม่มีปัญญา ถ้าเป็นอย่างนี้ก็จะเกิดความฟุ้งซ่านทันที จึงเรียกว่า ความฟุ้งซ่านเกิดขึ้นกับผู้ไม่มีปัญญา ถ้าผู้มีปัญญาที่ดี ความฟุ้งซ่านก็จะไม่เกิดขึ้นกับท่านผู้นั้น มีแต่ปัญญาล้วนๆ ไปเลย

อุบายบรรเทาความโกรธ

ความโกรธ เกิดขึ้นที่ใจได้มีหลายสาเหตุ รวมแล้วก็หมายถึงความไม่ชอบใจในสิ่งที่เกิดขึ้น เนื่องจากสาเหตุอันใดเราจะเป็นผู้รู้ดีด้วยตนเอง เพราะเหตุที่จะทำให้ใจเราโกรธมีมากมาย มีเหตุเหมือนกันบ้าง ไม่เหมือนกันบ้าง จะรวบรวมเหตุให้เกิดความโกรธมาไว้ในหนังสือเล่มนี้คงไม่ได้ เพราะมีมากสาเหตุที่เกิดขึ้นของแต่ละคน ส่วนมาก เมื่อความโกรธเกิดขึ้นไม่เข้าใจในวิธีแก้ไขให้ความโกรธได้ลดลง จะตรงกันข้าม นั่นคือวิธีเพิ่มให้ใจเกิดความโกรธมากขึ้น คนกลุ่มนี้เป็นนิสัยที่มีอัตตาสูง ยอมคนอื่นไม่เป็น ไม่ยอมเสียศักดิ์ศรี ไม่ให้ใครๆ มาตำหนิตัวเอง เป็นนิสัยไม่ยอมตัวเข้าใจคนอื่น แต่ต้องการให้คนอื่นมาเข้าใจตัวเองเพียงฝ่ายเดียว ทำตัวเป็นผู้ถูก และทำตัวเป็นผู้ชนะต่อคนอื่นตลอดไป นิสัยอย่างนี้จะมีอยู่กับบุคคลที่เห็นแก่ตัว จะเป็นฆราวาสบ้าง และเป็นอยู่ในเพศนักบวชบ้าง ส่วนพระจะไม่มีสิ่งเหล่านี้ในใจท่าน เพราะพระท่านมีศีลมีธรรมอยู่ในใจของท่านอยู่แล้ว จึงให้นามสมมุติว่าเป็นพระ พระแปลว่า ผู้ประเสริฐ ในศีลในธรรม ไม่มีโทษมีภัยกับใครๆ ไม่ทำให้ใครๆ เกิดความเดือดร้อนเป็นทุกข์ มีแต่ทำคุณประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน ให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขในสังคมตลอดไป

อุบายวิธีบรรเทาความโกรธทำดังนี้ สมมุติว่าใจเราโกรธขึ้นแล้ว เนื่องจากสาเหตุอันใดก็จะรู้ด้วยตัวท่านเองว่าเกิดขึ้นจากเหตุอันนี้ อุบายวิธีเราต้องหาสถานที่มีความสงบสงัดพอสมควร ให้ไปนั่ง แล้วใช้สติกำหนดระลึกรู้เฉพาะอารมณ์แห่งความโกรธภายในใจโดยตรง ความโกรธมากก็มีสติระลึกรู้ ความโกรธน้อยก็ให้มีสติระลึกรู้ ให้มีสติระลึกรู้ในอารมณ์แห่งความโกรธให้ต่อเนื่อง หรือเรียกว่า เอาสติระลึกรู้ เพ่งดูอารมณ์แห่งความโกรธไม่ให้เผลอ อีกไม่นานนัก อารมณ์แห่งความโกรธนั้นก็จะค่อยลดลงๆ จากความโกรธที่รุนแรงก็จะทุเลาลงเรื่อยๆ เราก็จะรู้ว่า ความโกรธเราได้ลดลงแล้ว ทำอยู่อย่างนี้ต่อไปจนกว่าความโกรธนั้นจะมีความอ่อนตัวลง ความโกรธอ่อนตัวลงอย่างไร เราก็จะรู้เองว่าความโกรธได้อ่อนตัวลงแล้ว ถึงจะไม่หายขาดเราก็มีความสบายใจขึ้นมาบ้าง วิธีการอย่างนี้ ในครั้งแรกก็ต้องใช้เวลาหลายนาที จึงจะระงับความโกรธลงได้ ถ้าหากเราฝึกอยู่บ่อยๆ ก็จะเกิดความชำนาญ ทำไม่กี่นาที ความโกรธก็จะลดลงทันที หรือมีอารมณ์ที่รุนแรงอย่างอื่นใดเกิดขึ้นที่ใจ ก็ทำในลักษณะนี้เช่นกัน

อ้อ! เกือบลืมไป ในขณะที่เราใช้สติ กำหนดรู้ดูอารมณ์แห่งความโกรธภายในใจอยู่นั้น มีวิธีหนึ่งที่เราจะต้องป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นเป็นเด็ดขาด นั่นคือ อย่า ส่งใจ ไปหาต้นเหตุ ที่ให้เกิดอารมณ์แห่งความโกรธที่ผ่านมาแล้ว ถ้าไปนึกถึงเหตุที่ให้เกิดอารมณ์แห่งความโกรธเมื่อไร จะเหมือนกับเราเทน้ำมันใส่ไฟที่กำลังลุกอยู่ ไฟก็จะลุกพุ่งตัวขึ้นมาอีก อาจจะคุมไฟไม่อยู่ก็เป็นได้ ฉะนั้นต้องรักษาใจเราไว้เป็นพิเศษ อย่าไปคิดถึงเหตุที่ให้เกิดอารมณ์แห่งความโกรธอย่างเด็ดขาด ในเมื่ออารมณ์ความโกรธอ่อนตัวลงแล้ว

ขั้นตอนต่อไป เราต้องใช้ปัญญาพิจารณา ทบทวนดูในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับใจว่า นาทีที่ผ่านไปใจของเรามีความโกรธ ในขณะนี้ใจไม่มีความโกรธมาก หรือมีความโกรธก็น้อยลง ในช่วงนี้แหละเราจะต้องใช้ปัญญาอบรมใจสอนใจ ให้รู้จักเหตุแห่งความทุกข์ใจดังที่ข้าพเจ้าได้อธิบายผ่านมาแล้ว ถ้ามีความโกรธมากจะใช้ปัญญาอะไรไม่ได้เลย ต้องลดความโกรธลง วิธีทำความโกรธให้ลด ก็ได้อธิบายมาแล้ว ต้องใช้ปัญญาอบรมใจสอนใจในช่วงที่ความโกรธลดลง จึงจะได้ผลในวิธีใช้ปัญญาสอนใจ ให้ใจได้รู้เห็นโทษภัยในความโกรธของตัวเอง ใจโกรธด้วยสาเหตุอันใด ต้องใช้ปัญญาสอนใจให้รู้จักเหตุนั้นๆ ทีหลังให้ระวังใจไม่ให้ไปยึดติดผูกพันในเรื่องนั้นอีก ให้รู้จักการทำใจตัวเองว่า ไม่มีสิ่งใดเป็นไปตามที่เราต้องการทั้งหมดได้ แม้ตัวเราก็ไม่สามารถทำให้คนอื่นถูกใจได้ทั้งหมดได้ ต้องมีปัญญารอบรู้ในใจเขาและใจเราว่า ทุกคนมีกิเลสตัณหาพอๆ กัน ถ้าเอามานะอัตตาเข้าไปกระทบกัน เรื่องความโกรธจะต้องเกิดขึ้นทันที

ฉะนั้น เราต้องมีความอดทน และข่มใจตัวเองอยู่เสมอ ฝึกข่มใจไปทีละเล็กละน้อยจนเกิดความเคยชิน อีกอย่างหนึ่งพยายามฝึกตัวเองยอมแพ้คนอื่นให้เป็น ในสังคมมนุษย์ในยุคนี้จะมีคนพาลอยู่มาก พวกคนพาลเหล่านี้ เขาจะทำไปพูดไปตามภาษาของเขาเอง เขาไม่มีความสำนึกถึงใจของคนอื่นแต่อย่างใด เขาพูดไปทำไปตามที่เขาอยากจะทำ อยากจะพูด พวกคนพาลเป็นผู้ที่พูดไม่คิดและทำก็ไม่ได้คิดตริตรองดูความผิดอะไร เรียกว่า ทำก่อนคิด พูดก่อนคิดนั่นเอง ฉะนั้น เราไม่ควรเอาคนพาลเหล่านี้มาเป็นแบบอย่าง ก่อนทำก่อนพูด เราต้องคิดไว้ก่อนว่า การทำอย่างนี้ การพูดอย่างนี้ จะมีผลกระทบคนอื่นหรือไม่ ถ้าเห็นว่าจะกระทบให้คนอื่นเป็นทุกข์เพราะการทำของเราและการพูดของเรา ก็หยุดในวิธีการนั้นเสีย

อุบายในการฝึกปัญญา

อุบายในการฝึกปัญญา มีอุบายหลายอย่าง ข้อสำคัญคืออุบายฝึกความเห็นชอบเป็นหลักที่สำคัญอย่างยิ่ง จากนั้นก็มาฝึกตัวเองให้เป็นนักสังเกตในเหตุการณ์ต่างๆ เมื่อสังเกตแล้ว ก็มาฝึกในการตริตรอง หาเหตุผลมาเป็นองค์ประกอบว่า สิ่งนั้นจะเป็นเหตุให้

เกิดเป็นผลอย่างไร ในเมื่อผลได้เกิดขึ้นมาก่อน ก็ต้องย้อนคิดถอยหลังไปหาเหตุ ถ้าเป็นเหตุที่ดี ทำให้เกิดเป็นผลดี เราต้องสร้างเหตุที่ดีนั้นๆ เพื่อให้เกิดผลดีต่อไป ถ้าคิดพิจารณาแล้วว่า ผลที่ไม่ดีเป็นอย่างนี้ เกิดจากเหตุที่ไม่ดีเป็นอย่างนี้ เราก็อย่าไปก่อเหตุที่ไม่ดีนี้ขึ้นอีก เพราะจะเกิดเป็นผลที่ไม่ดี การตริตรอง การพิเคราะห์ การวิจัย การวิจารณ์ การพิจารณา และการใช้ความคิด เป็นในลักษณะความหมายอย่างเดียวกัน นั้นหมายความว่า กระจายเรื่องออกมาให้กระจ่าง ให้เกิดความชัดเจน เพื่อจะได้รู้เห็นในความเป็นจริงในสิ่งนั้นๆ เพื่อจะได้เข้าใจในเหตุผลว่า ผลที่ถูกมาจากเหตุอะไร ผลที่ผิดมาจากเหตุอะไร เหตุอย่างไรควรทำ และเหตุอย่างไรไม่ควรทำ เหตุอย่างไรควรพูด เหตุอย่างไรไม่ควรพูด นี้เรียกว่า อุบายฝึกปัญญา ปัญญาแปลว่า ความรอบรู้ ต้องรอบรู้ในเหตุที่ผิดและรอบรู้ในเหตุที่ถูก รอบรู้ในผลที่ผิด รอบรู้ในผลที่ถูกรอบรู้ในสิ่งที่ควรทำ รอบรู้ในคำที่เราพูด นี้เรียกว่าอุบายฝึกปัญญาโดยตรง

ในทางธรรมะ เรียกว่า โยนิโสมนสิการ ฝึกคิดฝึกพิจารณาให้เกิดความถูกต้องตามหลักความเป็นจริงอยู่เสมอ เมื่อใจยอมรับความจริงจึงเรียกว่า เกิดความแยบคาย ความแยบคาย หมายถึงใจได้รับความกระจ่างจากการคิดพิจารณาในเหตุผลที่เป็นจริง ถ้าใจได้รับความกระจ่างชัดเจนเมื่อไร จึงเรียกว่า ปัญญาเราเริ่มเกิดขึ้นแล้ว คำว่าปัญญาเกิดคือเกิดความเข้าใจและเกิดความรู้เห็นในหลักสัจธรรมตามความเป็นจริง ของทุกสิ่งเกิดขึ้นจากเหตุอะไร ก็จะต้องดับไปด้วยเหตุนั้นๆ การพูดเพียงคำว่า เกิดขึ้นแล้วดับไปเพียงเท่านี้ ผู้มีปัญญาดีเท่านั้นจึงจะรู้ได้ คนส่วนใหญ่ก็ได้พูดกันไปตามตำราเท่านั้น ส่วนลึกๆ ในความหมายจริงๆ หารู้ไม่ การรู้ในตำราเพียงเท่านี้ ใจเกิดความแยบคายไม่ได้ ถึงจะพูดถูกก็ถูกไป ตามตำราเท่านั้น ใจไม่ได้เกิดความแยบคาย และหายสงสัยภายในใจแต่อย่างใด ในเมื่อใจยังไม่หายความสงสัย การละถอนปล่อยวางในสิ่งใดๆ ก็ปล่อยวางไม่ได้ ใจที่เคยยึดติดในสิ่งใด ก็จะยึดติดในสิ่งนั้นๆ ต่อไป จึงได้เกิดตายตลอดมายาวนาน

ความฟุ้งมี ๓ อย่าง

ส่วนมากผู้ปฏิบัติได้รับข้อมูลจากครูอาจารย์มายังไม่สมบูรณ์ จะเป็นเพราะครูอาจารย์ศึกษาธรรมะมาน้อย จึงสอนลูกศิษย์ได้เพียงฟุ้งซ่านเพียงอย่างเดียว ที่จริงแล้วความฟุ้งภายในใจมีหลักใหญ่อยู่ ๓ ประเภท ๑. ฟุ้งซ่าน ๒. ฟุ้งไปตามสังขารการปรุงแต่ง ๓. ฟุ้งในธรรม ฟุ้งทั้ง ๓ อย่างนี้มีเหตุให้ฟุ้งที่แตกต่างกัน เริ่มจากฟุ้งซ่านนี้ก่อนว่า มีสาเหตุเกิดจากอะไร เราจะได้เข้าใจได้อย่างมีเหตุมีผล คำว่าฟุ้งก็หมายถึงการคิดนั่นเอง คำว่าฟุ้งซ่าน ต้นเหตุเกิดจากการทำสมาธิล้วนๆ โดยไม่เคยเตรียมการในวิธีใช้ความคิดในทางธรรมะมาก่อน หรือเรียกว่า เป็นผู้ไม่รู้จักวิธีการคิดพิจารณาในทางปัญญามาเลย เมื่อเริ่มต้นก็ได้รับข้อมูลในวิธีทำสมาธิ ฝึกจิตให้มีความสงบเพียงอย่างเดียว เมื่อนึกคำบริกรรมทำสมาธิไปไม่กี่นาที จิตก็มีสมาธิตั้งมั่นเกิดขึ้น นิสัยที่เป็นปัญญาวิมุติ เมื่อจิตเป็นสมาธิตั้งมั่นได้ ใจก็อยากจะคิดไปทางปัญญา แต่หลักวิธีการคิดพิจารณาในทางปัญญาเราไม่เคยเตรียมการฝึกคิดในทางธรรมมาก่อน เมื่อคิดในทางธรรมไม่เป็น จึงได้เกิดความฟุ้งซ่านขึ้นมา ลักษณะความฟุ้งซ่าน เป็นความคิดที่ไม่มีหลักการ เป็นความคิดที่เลื่อนลอย เป็นความคิดที่ไม่มีจุดยืน เรียกว่าคิดแบบไม่มีขอบเขต ในที่สุดก็เกิดความหงุดหงิดเกิดความรำคาญใจ จึงเรียกว่า จิตมีความฟุ้งซ่านรำคาญ นี้คือผู้เป็นนิสัยปัญญาวิมุติ แต่ไม่เคยฝึกในทางสติปัญญามาก่อน เรื่องความฟุ้งซ่านนี้จะเกิดขึ้นกับทุกๆ คน

ถ้าผู้นั้นเคยฝึกปัญญามาก่อน เคยคิดในเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มาก่อนแล้ว เมื่อมาทำสมาธิ พอจิตตั้งมั่นได้แล้ว ใจจะเกิดความคิด ที่เรียกว่าปัญญาจะเริ่มเกิด เราก็เอาความคิดในทางปัญญาที่ฝึกมาแล้ว น้อมใจคิดในทางปัญญาได้เลย ถ้าฝึกวิธีปฏิบัติอย่างนี้ ความฟุ้งซ่านจะไม่เกิดขึ้นแต่อย่างใด นี้ก็น่าเห็นใจ ที่เราได้รับข้อมูลจากครูอาจารย์มาผิด เป็นวิธีห้ามความคิดไปเสียทั้งหมด ในเมื่อปัญญาจะเริ่มเกิด ก็เข้าใจว่าจิตฟุ้งซ่านไปเสีย ทั้งผู้สอนผู้ปฏิบัติ ไม่เข้าใจในเรื่องปัญญาเลย ปัญญาเกิดอย่างไรก็ไม่รู้ ก็เลยตีความหมายไปว่า เมื่อปัญญาเกิดก็จะเหมือนเปิดสวิตช์ไฟฟ้า จะเกิดสว่างจ้าขึ้นมาเอง ความเข้าใจอย่างนี้ เป็นความเห็นผิด หรือตีในความหมายผิดเป็นอย่างมากทีเดียว เมื่อข้าพเจ้าอธิบายให้ฟังอย่างนี้ ถ้ายังไม่เข้าใจ ข้าพเจ้าพร้อมที่จะให้ความกระจ่างได้

๒. จิตฟุ้งตามสังขารการปรุงแต่ง จิตฟุ้งซ่านในสังขารการปรุงแต่งนี้ ไม่มีการเกิดความหงุดหงิดรำคาญแต่อย่างใด เพราะคิดฟุ้งไปตามกิเลสตัณหา มีความยินดีพอใจ

อยากจะคิดอย่างนั้นและคิดได้อย่างเป็นเรื่องเป็นราว สร้างเรื่องมาคิด จินตนาการวาดภาพมาคิด เป็นอิฏฐารมณ์ เป็นอารมณ์ที่ชอบใจในการคิดอยู่แล้ว การคิดอย่างนี้จึงเข้าทางของกิเลสตัณหาทั้งหมด จะยืนคิด เดินคิด นั่งคิด หรือนอนคิด ยิ่งคิดเท่าไรก็ยิ่งมัน มีความขยันในการคิดอีกด้วย สิ่งที่นำมาคิดจะเป็นเรื่องของกามคุณล้วนๆ คิดไปใจยิ้มไปไม่มีความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า คิดได้อย่างดิบดีถี่ยิบเลยทีเดียวที่เรียกว่าสร้างวิมานบนอากาศวาดภาพด้วยความฝัน ที่เรียกว่าฝันหวาน ก็คือสังขารการปรุงแต่งนี้เอง การฟุ้งในลักษณะนี้มิใช่เป็นฟุ้งซ่าน แต่เพียงฟุ้งไปตามสังขารเท่านั้น เป็นการฟุ้งที่ยั่วยุให้กิเลสตัณหาเกิดความกำเริบไปตามกระแสโลกมากขึ้น การฟุ้งอย่างนี้ไม่เป็นผลดีต่อการปฏิบัติแต่อย่างใด เรื่องในอดีตได้ผ่านไปแล้วหลายปี เมื่อมีความติดใจในเรื่องนั้นอยู่ ก็ขุดคุ้ยขึ้นมาคิด จินตนาการวาดภาพเก่าๆ สมมุติเอามาคิดให้เป็นเรื่องเป็นราวขึ้นมา หลงลืมไปว่ามีความสุขใจ ที่เรียกว่า เสพกามโดยสมมุติทางใจ ในเรื่องอนาคตก็เช่นกัน ใจที่มีความใฝ่ฝันในกามคุณก็มีแนวความคิดคาดการณ์เอาไว้เช่นกัน สร้างเรื่องมาคิดให้เป็นไปตามที่ใจต้องการ

ฉะนั้น สังขารการปรุงแต่ง จึงเหมือนกับสายไฟ ลำพังการมีสายไฟเส้นเดียว จะทำให้เกิดความสว่างในหลอดไฟไม่ได้ จำเป็นต้องมีสายบวกที่เรียกว่าสายดินหรือสายกราวด์มาประกอบกัน จึงจะเกิดแสงสว่างขึ้นมาได้ นี้ฉันใด สังขารการปรุงแต่งมีอยู่ก็ตาม ถ้าไม่เอาสมมุติมาประกอบในการคิด สังขารทำงานไม่ได้ หรือมีเพียงสมมุติเพียงอย่างเดียว ไม่มีความคิดในการปรุงแต่ง สมมุติก็เป็นเพียงสมมุติเท่านั้นเอง ถ้าสังขารการปรุงแต่งมีสมมุติก็มี ถ้าทั้งสองได้บวกกันเมื่อไรจะมีเรื่องเกิดขึ้นในทันที ในโลกนี้จะอยู่กันก็เพราะมีของสองอย่าง คือ สังขารและสมมุตินี้เท่านั้น สังขาร สมมุติ เป็นได้ทั้งอิฏฐารมณ์ คือ อารมณ์ที่ชอบใจ อนิฏฐารมณ์ คืออารมณ์ที่ไม่ชอบใจ และอุเบกขารมณ์ คืออารมณ์เฉยๆ ในบางครั้งบางเวลา ส่วนใหญ่ใจชอบแสวงหาในอารมณ์ที่ชอบใจอยู่เป็นนิสัย ไม่ว่าสิ่งใดๆ เช่นรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ก็ต้องการในสิ่งที่ชอบใจทั้งนั้น สิ่งที่ชอบใจ ถ้าได้มาสมความปรารถนาแล้ว ก็จะเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดความไม่ชอบใจเช่นกัน

๓. จิตฟุ้งในธรรม จิตฟุ้งในธรรมนี้ ผู้อ่านอาจจะเกิดความสงสัยว่า ฟุ้งอย่างไรให้ท่านได้อ่านและพิจารณาในเหตุผล ท่านจะเข้าใจเองว่าเป็นในลักษณะนี้ มิใช่ว่า

ผู้เรียนมาก รู้มากจะเกิดการฟุ้งไปหาใช่ไม่ นั่นเรียกว่าผู้รู้มากเท่านั้น จะเกิดเป็นผลดี ที่เรียกว่าเป็น พหูสูตร หรือเรียกว่าเป็นพระธรรมกถึก เป็นผู้ทรงพุทธวจนะในคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ดี มีหลักการในการจัดหมวดธรรมทั้งหลายให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อง่ายในการปฏิบัติต่อไป วิธีนี้เป็นผลดีต่อพระศาสนา ที่ว่าฟุ้งในธรรมนั้น เป็นในลักษณะการใช้ปัญญามาพิจารณาในธรรมเช่นกัน ความแตกต่างกันคือความตั้งใจไว้ในครั้งแรก เมื่ออยากจะรู้ธรรมเห็นธรรม ไปตามตำรา คิดว่าพระธรรมในตำรา ถ้าคิดพิจารณาอยู่บ่อยๆ จะทำให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมได้ จึงคิดในหมวดธรรมต่างๆ โดยไม่มีขอบเขต ไม่มีจุดหมายไม่มีที่ลง การคิดในธรรมในลักษณะนี้ ยิ่งคิดก็ยิ่งฟุ้ง หารู้ไม่ว่า การคิดอย่างนี้เป็นการคิดไปตามความรู้เท่านั้น หรือเรียกว่าคิดไปตามชื่อของธรรม แต่ตัวที่เป็นสัจธรรมจริงๆ หารู้ไม่ การคิดอย่างนี้ เพื่อจะนำไปสอนคนอื่นก็จะเป็นผลดี ถ้าจะคิดเพื่อจะเอามาแก้กิเลสตัณหาของตัวเอง จะไม่ทำให้ใจละถอนปล่อยวางจากกิเลสตัณหาได้เลย

ในสมัยครั้งพุทธกาลก็มีตัวอย่างอยู่แล้ว นั่นก็คือพระโปฐิละ พระโปฐิละนั้นมีความรู้ในภาคการศึกษามามากเป็นธรรมกถึก เป็นพระนักเทศน์องค์หนึ่งในสมัยนั้น เรื่องพระโปฐิละนี้ยาวฆราวาสอาจจะไม่ได้อ่าน ขอให้ท่านได้ไปอ่านเสียหรือไปถามครูอาจารย์ให้ท่านเล่าให้ฟังก็ได้ ตอนที่พระโปฐิละมีจิตฟุ้งในธรรม ตอนที่พระพุทธเจ้าถามปัญหาธรรมแล้วตอบไม่ได้ ทั้งที่ตัวเองมีความรู้เต็มตัว พระพุทธเจ้าจึงตั้งชื่อให้ว่า พระโปฐิละแปลว่าผู้แบกคัมภีร์เปล่า จากนั้นพระโปฐิละก็เอาธรรมที่ศึกษามาดีแล้วคิดอยู่ตลอดเวลาก็เพียงฟุ้งตามชื่อของธรรมเท่านั้น ไม่สามารถบรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าได้เลย

อีกองค์หนึ่งในยุคปัจจุบัน มีท่านเจ้าคุณองค์หนึ่ง จบ ปธ ประโยค ๘ เป็นพระนักเทศน์ ได้มาปรึกษาธรรมกับหลวงปู่ขาว หลวงปู่ขาวถามว่า ท่านเจ้าคุณปฏิบัติธรรมอย่างไร ท่านเจ้าคุณก็ได้อธิบายแนวทางการปฏิบัติของท่านไป ด้วยวิธีการใช้ปัญญาไปตามหมวดธรรมต่างๆ มากมาย เรื่องเข้าปฏิสนธิเข้าอย่างไร ไล่เรียบเรียงต่อๆ กันมาจนถึงเรื่องจิต เจตสิก จนถึงพิจารณาความตายให้เป็นไปในอนัตตา ธาตุสี่ลงสู่ธาตุเดิม ไม่มีอะไรเป็นสัตว์เป็นบุคคล ตัวตนเราเขา ได้ทำติดต่อกันอยู่อย่างนี้ นาน ๗ วัน ๗ คืน ใจก็ไม่ได้มีการปล่อยวางในกิเลสตัณหาอะไร ความโลภ ความโกรธ ความหลงก็มีเท่าเดิม ท่านถามหลวงปู่ขาวว่า จะให้กระผมทำอย่างไร ที่กระผมพิจารณาไปนั้นถูกธรรมทั้งหมด

หลวงปู่ขาวพูดว่า ท่านเจ้าคุณ ธรรมที่พิจารณาไปทั้งหมดนั้นถูกธรรมก็จริง แต่มันถูกตามชื่อของธรรมเท่านั้น เพราะธรรมที่เจ้าคุณพิจารณาอยู่นั้น มันเป็นเพียงสมมุติบัญญัติธรรม ยังไม่เป็นปรมัตถธรรม เหมือนจริงกับเงินปลอม จะมีสีมีตัวเลขเท่ากันก็ตาม เงินปลอมก็อยู่ในถุงเดียวกันนั้นแหละ การปฏิบัติธรรม อย่าเอาตามตำรา และอย่าทิ้งตำรา ให้เจ้าคุณพิจารณาเองนะ จะปฏิบัติอย่างไร ถ้าไปเอาตามตำราทั้งหมด มันก็ถูกธรรมไปตามตำรา เรียกว่าฟุ้งในธรรม

คำว่า รู้ธรรมเห็นธรรมมันต้องรู้เห็นด้วยญาณทัสสนะ คำว่าญาณไม่ได้หมายจากรู้ไปตามตำรา ญาณไม่ได้เกิดขึ้นจากสัญญาความจำได้หมายรู้ ญาณมันเป็นผลมาจากเหตุ คำว่าเหตุหมายถึงทัสสนะ ถ้ารู้ตามความเห็นความรู้นั้นไม่ผิด คำว่าทัสสนะก็หมายถึงความเห็น คำว่าความเห็นก็หมายถึงปัญญานั่นเอง เพราะปัญญาเป็นเหตุให้เกิดความเห็น ถ้าเห็นแล้วจึงรู้ความผิดจะไม่เกิดขึ้น เหมือนเราเห็นช้างก็รู้ว่าช้าง เห็นคนก็รู้ว่าคน เห็นความจริงก็รู้ว่าของจริง จึงเรียกว่าทัสสนญาณคือเห็นก่อนรู้ ญาณทัสสนะคือรู้ก่อนเห็น การปฏิบัติต้องมีความชำนาญทั้งสองอย่างคือชำนาญในญาณทัสสนะ และชำนาญในทัสสนญาณ เพราะสัจธรรมบางอย่างต้องรู้ก่อนเห็น สัจธรรมบางอย่างต้องเห็นก่อนรู้

ถ้าไม่เข้าใจในอุบายการพิจารณาธรรม ถึงจะพิจารณาธรรมได้ดีถูกต้องก็ตาม ก็จะคิดฟุ้งไปตามชื่อของธรรมเท่านั้น แต่ก็ไม่เกิดความรู้ความเห็น จะให้ถึงซึ่งมรรคผลนิพพานในชาตินี้ไม่ได้ เพราะการคิดพิจารณาในธรรมนั้น เป็นเพียงสัญญาจำเอาจากตำรามาพิจารณาไปตามหลักการเท่านั้น ยังไม่ถึงขั้นปฏิบัติที่จะรู้จริงเห็นจริงในสัจธรรมได้ ท่านเจ้าคุณองค์นั้นก็ยอมรับว่า ได้คิดพิจารณาธรรมไปตามสัญญา ที่ได้ศึกษาตามตำรามา ก็เลยกลายเป็นปัญญาในสัญญาไป จึงเป็นความฟุ้งในธรรมไปตามสัญญา ข้าพเจ้านั่งฟังอยู่ที่นั่นจำได้ดี ถ้าท่านมีความสงสัย ข้าพเจ้าก็พร้อมที่จะให้คำปรึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจให้เป็นไปในสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ จากนั้น ท่านเจ้าคุณก็ได้ลาหลวงปู่ขาวไป ไม่ได้รู้ข่าวท่านอีกเลยว่า การปฏิบัติธรรมของท่านเป็นไปในรูปแบบใด การรู้ธรรมมามาก ถ้าไม่มีความฉลาดรอบรู้ในทางสติปัญญาที่ดี จึงเป็นของยากที่จะเลือกเฟ้นเอาหมวดธรรม ที่จะนำมาปฏิบัติให้ถูกกับจริตนิสัยของตัวเองเพื่อให้ใจได้ละถอนกิเลส การปฏิบัติให้เป็นไปในธรรมนั้นไม่มีปัญหาอะไร จะปฏิบัติอย่างไรก็ถูกธรรมอยู่แล้ว

ข้อสำคัญ หมวดธรรมที่เรานำมาปฏิบัตินั้น ทำให้ใจละถอนปล่อยวาง ลดละกิเลสตัณหาน้อยใหญ่ให้หมดไปจากใจได้หรือไม่ การปฏิบัติธรรม เป็นวิธีแก้ปัญหาของใจโดยตรง การจะรู้ปัญหาภายในใจได้ ต้องมีสติปัญญารอบรู้ในส่วนลึกของใจจริงๆ จึงจะแก้ปัญหาต่างๆ ให้หมดไปจากใจได้ นี้คือจุดสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติธรรม

การดูพระอริยเจ้า ดูได้ยาก

คำว่า พระอริยเจ้า คือผู้ได้บรรลุธรรมขั้นใดขั้นหนึ่ง เช่นการบรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน บรรลุธรรมเป็นพระสกิทาคามี บรรลุธรรมเป็นพระอนาคามี บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ การบรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้านั้น จะมีเฉพาะผู้ปฏิบัติธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น ไม่จำกัดชาติชั้นวรรณะ จะเป็นชาติใดภาษาใด ถ้าปฏิบัติให้เป็นไปตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นสัมมาปฏิบัติที่ถูกต้องแล้ว จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าด้วยกัน การดูพระอริยเจ้าดูได้ยากนั้น มีอุปมาดังนี้

๑. น้ำลึก เงาลึก ๒. น้ำลึก เงาตื้น ๓. น้ำตื้น เงาลึก ๔. น้ำตื้น เงาตื้น ทั้ง ๔ ข้อนี้ดูได้ยาก นอกจากจะสุ่มเดากันไปเท่านั้น ถ้าใครมีความเคารพต่อครูอาจารย์องค์ไหน ถึงท่านยังเป็นปุถุชน ก็ยังเชื่อว่าท่านเป็นพระอริยเจ้าอรหันต์ไป ถ้าไม่มีความเคารพ ถึงท่านจะเป็นพระอริยเจ้าอรหันต์แล้ว ก็ยังไม่เชื่ออยู่นั่นเอง

ข้อ ๑. คำว่าน้ำลึก เงาลึกนั้น หมายความว่า ท่านผู้นั้นได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าแล้ว เงาลึก หมายความว่า เป็นผู้มีนิสัยกิริยามรรยาท การแสดงออกมาทางกายวาจาและความประพฤติตัวในลักษณะอื่นๆ มีความสุขุมลุ่มลึก เป็นนิสัยเดิมของท่านเป็นมาอย่างนั้น ถ้าลักษณะอย่างนี้พอจะเดาถูกอยู่บ้าง

ข้อ ๒. คำว่าน้ำลึก เงาตื้น น้ำลึก หมายถึงท่านจะได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าอรหันต์แล้ว เงาตื้น หมายถึง กิริยามรรยาท การแสดงออกมาทางกายวาจา และความประพฤติตัวไม่มีความสำรวมเลย อยากทำอย่างไรอยากพูดอย่างไร หรือความประพฤติตัวอย่างไรก็เป็นไปตามนิสัยเดิม แต่ก็ไม่ผิดในพระธรรมวินัย นั้นเป็นเพียงการแสดงออกโดยกิริยาเท่านั้น ถ้าหากท่านได้ไปพบพระอรหันต์ผู้มีนิสัยอย่างนี้ ท่านก็จะไม่เชื่อว่าท่านได้เป็นพระอรหันต์แต่อย่างใด เพราะนิสัยการแสดงออกมาทางกายวาจา ไม่น่าเคารพเชื่อถือได้เลย

ข้อ ๓. น้ำตื้น เงาลึก น้ำตื้น หมายความว่า ท่านผู้นั้นยังไม่ได้บรรลุธรรมอะไรเลย เงาลึก หมายถึง กิริยามรรยาท การแสดงออกมาทางกายวาจา และความประพฤติอย่างอื่นมีความสำรวมดีมาก นิสัยสุขุมลุ่มลึกน่าเคารพเลื่อมใส ใครได้พบเห็นแล้วเกิดศรัทธาความเชื่อในตัวท่าน ไม่มีจุดอ่อน ไม่มีจุดบกพร่องให้ได้เห็นเลย ถ้าท่านได้เห็นผู้ที่มีนิสัยอย่างนี้ คิดว่าท่านจะเดาผิดไปว่า เป็นพระอริยเจ้าอรหันต์ทันที เพราะกิริยาเรียบร้อยดีมากทีเดียว

ข้อ ๔. น้ำตื้น เงาตื้น น้ำตื้น หมายถึงใจไม่มีคุณธรรมอะไร เงาตื้น หมายถึงกิริยามรรยาท การแสดงออกมาทางกายวาจา ไม่มีความสำรวมเลย ความประพฤติอย่างอื่นก็ไม่มีความเรียบร้อยแต่อย่างใด นิสัยของแต่ละท่าน จะเอามาวัดในภูมิธรรมไม่ได้ เพราะนิสัยเป็นสัญลักษณ์เฉพาะตัว จะเป็นพระอริยเจ้าอรหันต์หรือยังเป็นปุถุชน นิสัยนั้นก็เป็นเหมือนเดิมไม่มีการเปลี่ยนไป เพราะพระอริยเจ้าอรหันต์ เปลี่ยนนิสัยไม่ได้ การเปลี่ยนนิสัยได้มีเฉพาะพระพุทธเจ้าเท่านั้น ขอให้พวกเราเข้าใจตามนี้

ถ้าจะจับคู่ดูว่า เอาพระอริยเจ้าอรหันต์ ผู้เป็น น้ำลึก เงาลึก กับพระผู้เป็นนิสัยน้ำตื้น เงาลึก มาอยู่ร่วมกัน ท่านก็จะไม่รู้เลยว่า องค์ไหนเป็นพระอริยเจ้า องค์ไหนเป็นปุถุชน เพราะท่านเหล่านี้มีนิสัยกิริยามรรยาท ความประพฤติมีความเรียบร้อยเสมอกัน จะไม่รู้เลยว่า องค์ไหนองค์จริงองค์ปลอม

ถ้าจับคู่ เอาพระอรหันต์ผู้มี น้ำลึกเงาตื้น และพระปุถุชนที่เป็นน้ำตื้นเงาตื้นมาอยู่ร่วมกัน กิริยามรรยาททางกายวาจา และความประพฤติอย่างอื่น ไม่เรียบร้อยเลย ท่านก็จะไม่รู้เลยว่า องค์ไหนองค์จริงองค์ปลอม เพราะกิริยาทางกายวาจาไม่มีความสำรวมทั้งคู่ แต่พวกเราชอบดูผู้มีคุณธรรม ชอบดูแต่กิริยาภายนอกแบบผิวเผินมาเป็นตัวตัดสิน และยังอวดรู้อวดฉลาดไปว่า ตนดูพระอริยเจ้าได้ ที่จริงแล้วจะดูไม่ได้เลย นี้เรียกว่าโง่อวดฉลาด แม้แต่พระอริยเจ้าด้วยกันก็ยังไม่รู้กัน

ไม่ว่าในครั้งพุทธกาลหรือในยุคปัจจุบันจะรู้กันไม่ได้เลย ท่านจะรู้กันได้ก็เพราะได้พูดคุยกันเท่านั้นจึงจะรู้กันได้ การสนทนาในภูมิธรรมซึ่งกันและกัน ท่านเหล่านั้นก็ต้อง

มีความสนิทสนมกัน ไว้ใจซึ่งกันและกันจึงจะพูดคุยกันได้ แต่ก็มีพระอรหันต์บางท่านที่มีญาณเป็นพิเศษ ก็สามารถรู้ในคุณธรรมขององค์อื่นได้ แต่ก็ไม่รู้กันหมดทุกองค์ จะรู้เฉพาะองค์ผู้มีนิสัยที่ตรงกัน หรือเคยเกี่ยวข้องกันมาในอดีตชาติเท่านั้น แต่ก็มีน้อยองค์จะรู้ได้อย่างนี้ เพราะเคยสร้างบารมีร่วมกันมา เคยร่วมสุขร่วมทุกข์กันมาหลายภพหลายชาติ ถ้าเป็นกรณีอย่างนี้ก็พอจะรู้กันได้บ้าง ถึงจะรู้กันท่านก็ไม่โฆษณา นอกจากจะพูดเป็นนัยๆ ให้ลูกศิษย์ฟังในบางโอกาสเท่านั้น

นิสัยของพระอรหันต์ไม่มีอคติกับใครๆ ไม่กล่าวร้ายกับใครๆ ไม่พูดใส่ร้ายกับพระองค์อื่นๆ ความเมตตาจะมีเสมอต้นเสมอปลาย ไม่มีโทษไม่มีภัยกับใครๆ เมื่อพระพุทธศาสนาล่วงเลยมาถึงยุคนี้ ความคิดเห็นของคนก็ย่อมมีความเห็นที่แตกต่างกันไป ดังได้ยินอยู่เสมอว่า ในยุคนี้สมัยนี้จะไม่มีพระอรหันต์อยู่เลย เข้าใจไปว่า หมดยุคหมดสมัยของพระอรหันต์ไปแล้ว ส่วนใหญ่จะมีความเข้าใจกันอย่างนี้ แต่ก็ยังมีผู้ที่เชื่ออยู่ว่าในยุคนี้ยังมีพระอรหันต์อยู่ แต่ก็มีน้อยนิดนับเป็นเปอร์เซ็นต์ไม่ได้เลย ดังมีคำบาลีว่า อรหนฺต อสุนฺโลโก ในตราบใด ยังมีพระผู้มีความตั้งใจปฏิบัติ ให้เป็นไปในพระธรรมวินัยอยู่ ในตราบนั้น พระอรหันต์จะไม่หมดไปจากโลกดังนี้ พระอรหันต์หรือพระอริยเจ้าในขั้นอื่นๆ จะมีน้อยอยู่ก็ตาม ก็ยังนับว่ามีพระอริยเจ้าอยู่นั่นเอง ถ้าหากมีคำถามว่า ใครเป็นพระอรหันต์ ก็บอกแล้วว่า การดูพระอรหันต์นั้นดูได้ยาก ดังที่ได้เปรียบเทียบให้ฟังให้รู้เรื่องน้ำลึกเงาลึกนั่นเอง ถ้าหากจะรู้กันจริงๆ ก็คอยดูตอนที่ท่านองค์นั้นได้ถูกไฟเผาไปแล้ว กระดูกของท่านก็จะกลายเป็นพระธาตุ มีการแปรสภาพเป็นเม็ดใสๆ มีขนาดเท่าเมล็ดงา หรือมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง นั้นคือพระอรหันต์โดยแท้ เป็นผู้มีคุณธรรมอันบริสุทธิ์ อัฏฐิก็มีความบริสุทธิ์ไปด้วย ส่วนภูมิธรรมของพระอนาคามี พระสกิทาคามี พระโสดาบัน อัฏฐิจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงแปรสภาพแต่อย่างใด เพราะพระอริยเจ้าเหล่านี้ยังมีกิเลสอาสวะแฝงอยู่ภายในใจ แต่ก็มีบางท่านเข้าใจผิดไปว่า พระอริยเจ้านับแต่ภูมิพระโสดาบันขึ้นไปจนถึงพระอรหันต์ อัฏฐิจะกลายเป็นพระธาตุทั้งหมด การพูดอย่างนี้เป็นผู้อ่อนในการศึกษา ไม่มีความเข้าใจในเรื่องพระธาตุนี้เลย เรื่องอย่างนี้ไม่มีในตำราในสมัยครั้งพุทธกาลแต่อย่างใด ขอให้พวกเราทั้งหลายมีความเข้าใจตามนี้ก็แล้วกัน

บทส่งท้าย

อัตโนประวัติที่ท่านได้อ่านจบไปแล้วนี้ ในครั้งแรก ข้าพเจ้าไม่คิดอยากจะเขียนประวัติของตัวเองให้ใครๆ ได้รู้ แต่ก็มีลูกศิษย์เป็นจำนวนมากมาขอร้อง ก็ได้ปฏิเสธไปหลายครั้ง แต่ก็เล่าให้ฟังในบางส่วน หลายคนก็อยากรู้มากกว่านี้จึงได้ร้องขอให้ข้าพเจ้าเขียนไว้เพื่อให้ลูกหลานในอนาคตรู้บ้าง ทำไมจึงไม่อยากเขียนประวัติส่วนตัว ก็เพราะรู้ตัวอยู่ว่าความเป็นมาในชีวิตนี้มีความแตกต่างจากคนอื่นเขา ถึงจะเป็นลูกพ่อแม่เดียวกันก็มีนิสัยไม่เหมือนใครๆ ดังที่ท่านได้อ่านมาแล้ว การเขียนประวัติในครั้งแรกก็เขียนให้คนอ่านบางส่วน ยังไม่สมบูรณ์เท่าไร เล่มนี้จึงได้เขียนเพิ่มเติมจากเล่มเก่า แต่ไม่ได้เขียนประวัติในวัยหนุ่มเอาไว้ ถ้าเขียนไปก็จะมีคนว่าเขียนเข้าข้างตัวเอง จึงได้เขียนในวัยเด็กและช่วงออกบวชเท่านั้น ก็มีหลายคนพูดว่า ประวัติข้าพเจ้าเองไม่เหมือนใครๆ ดังที่ท่านได้อ่านมาแล้ว ประวัติของข้าพเจ้าเหมือนกับดาบสองคมได้ ขึ้นอยู่กับผู้ตีความหมาย ถ้าผู้ให้ความเคารพในตัวข้าพเจ้าอยู่ก็คิดว่าเป็นประโยชน์ ถ้าผู้ไม่เคารพในตัวข้าพเจ้าก็คิดไปในทางที่ไม่ดีได้ ลักษณะอย่างนี้เป็นเรื่องธรรมดา ใครเกิดมาในโลกนี้แล้ว ต้องนินทาสรรเสริญเป็นคู่กัน แม้พระพุทธเจ้าของพวกเราก็ยังมีคนกล่าวร้าย สรรเสริญเช่นเดียวกัน

ประวัติของข้าพเจ้าที่ได้ปรับปรุงใหม่นี้ ได้เพิ่มเติมเนื้อหาสาระในอุบายวิธีการปฏิบัติให้มากขึ้น เพื่อเป็นข้อคิดแก่ท่านผู้อ่านในอุบายธรรมต่างๆ อุบายธรรมส่วนใหญ่ข้าพเจ้าได้เน้นหนักในเรื่องสติปัญญาเป็นหลัก เพราะข้าพเจ้าได้อ่านประวัติของพระพุทธเจ้ามาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงพระพุทธองค์ทรงดับขันธ์เข้าสู่นิพพาน และได้อ่านประวัติในช่วงพระพุทธเจ้า ได้ทรงประกาศพระพุทธศาสนา ว่าพระพุทธเจ้าทรงเริ่มต้นในการเผยแผ่ธรรมอย่างไร ใช้หมวดธรรมไหนเป็นหลักยืนตัว เริ่มจากปัญจวัคคีย์ทั้งห้า พระพุทธเจ้าก็ทรงใช้หลักปัญญาความเห็นชอบเป็นจุดเริ่มต้น เป็นอุบายวิธีให้คนได้เปลี่ยนนิสัย จากความเห็นผิดกลับมาเป็นความเห็นถูก นี่เป็นจุดเริ่มต้นในการประกาศพระพุทธศาสนา เดิมคนเราเป็นมิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิด จึงได้เกิดตายอยู่ในโลกนี้มายาวนาน พระองค์จึงทรงใช้อุบายวิธีมีเหตุผลเป็นองค์ประกอบ จนฝูงชนทั้งหลายยอมรับความจริง มีการเปลี่ยนใจเกิดความเห็นจริงตามคำสอนของพระพุทธเจ้า จึงเรียกว่า สัมมาทิฏฐิ ปัญญา

ความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรม จนปัญจวัคคีย์ทั้งห้าได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยสาวกเป็นกลุ่มแรกนอกนั้นก็เป็นกลุ่มของ พระยศ และพ่อแม่ของพระยศ กลุ่มภัทรวัคคีย์ ที่ตามหาหญิง ๓๐ ท่าน และกลุ่มชฎิลสามพี่น้องพร้อมด้วยบริวาร ๑,๐๐๐ ท่าน และกลุ่มอื่นๆ อีกมากมายทั้งฝ่ายของพระและฝ่ายของฆราวาส มีผู้ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าเป็นจำนวนมาก อยากให้ผู้ปฏิบัติในยุคนี้สมัยนี้ได้ศึกษาประวัติของผู้ได้บรรลุธรรมในสมัยครั้งพุทธกาลดูบ้าง จะมีความแตกต่างกับพวกเราเป็นอย่างไร

พระอริยเจ้าเหล่านั้น ในครั้งแรกก็เป็นปุถุชนธรรมดา เมื่อท่านเหล่านั้นได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าแล้ว พากันปฏิบัติอย่างไร เริ่มต้นที่พระพุทธเจ้าสอนธรรมแก่ท่านเหล่านั้นสอนอย่างไร อยากให้พวกเราทั้งหลาย ได้ไปอ่านประวัติพระอริยเจ้าฝ่ายฆราวาสด้วยกัน เพื่อจะได้เป็นพยานบุคคลในการตัดสินใจ ในยุคนี้สมัยนี้ ผู้ปฏิบัติไม่เข้าใจในอุบายการฝึกปัญญา ข้าพเจ้าให้ข้อสังเกตไว้ว่า ทำไมจึงไม่อยากจะฝึกปัญญากัน ให้ข้อสังเกตไว้สองอย่าง ๑. รู้ในตำรามาแล้ว ไม่ไปพิจารณาให้เสียเวลา ก็รู้แล้วนั่นเอง จะเอาความรู้ในตำรามาเป็นปัญญา จึงไม่อยากพิจารณาในสัจธรรมอะไร เพราะเข้าใจในธรรมตามตำรามาแล้ว ที่จริงหาใช่ไม่ ความรู้ก็เป็นเพียงความจำไปตามตำรา เพียงเป็นหลักการในภาคทฤษฎีเท่านั้น เหมือนไปเรียนรู้ในวิธีประกอบอาหาร ว่าอาหารอย่างนั้นมีเครื่องปรุงอย่างนั้นๆ การรู้เพียงอย่างนี้จะเข้าใจว่าตัวเราทำอาหารรับประทานเป็นแล้วหรือรู้วิธีทำอาหารเท่านั้น การรู้เครื่องปรุงอาหารรู้ได้ก็จริง แต่วิธีการปรุงอาหารเราไม่เคยลงมือทำเลย เมื่อลงมือทำจริงๆ รสอาหารจะออกมาในรสอย่างไรไม่รู้ นี้ฉันใด ความรู้ที่ศึกษามา เราไม่เคยนำมาใช้ในทางปัญญาเลย เมื่อนำมาใช้จริงๆ จะเป็นปัญญา หรือเป็นสัญญาความจำในตำรามาก็ไม่รู้เช่นกัน ฉะนั้น ปัญญามิใช่ความรู้ ความรู้มิใช่ปัญญาถ้าเอาความรู้มาเป็นปัญญาเมื่อไร ปัญญาตัวจริงจะปิดฉากลงทันที เหลือเพียงความรู้มาอวดกันเท่านั้น จึงให้ข้อสังเกตว่า เอาความรู้มาปิดปัญญาตัวเองโดยไม่รู้ตัว

สังเกตข้อที่ ๒. ผู้ปฏิบัติมีความเห็นว่า ทำสมาธิให้จิตมีความสงบแล้วจะมีปัญญาเกิดขึ้น ความเห็นอย่างนี้จึงเป็นความเห็นที่ขัดแย้งกัน ในครั้งพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติอยู่กับดาบสทั้งสองเป็นอย่างมากทีเดียว ในครั้งนั้น พระพุทธเจ้าของพวกเรา ทำสมาธิมีจิตสงบอย่างเต็มที่แล้ว ทำไมปัญญาของพระองค์จึงไม่เกิดขึ้นบ้าง สมาธิของพวกเราเป็นสมาธิประเภทไหนหรือยิ่งไปกว่าสมาธิของพระพุทธเจ้าอย่างนั้นหรือ ที่พูดว่าทำสมาธิทำให้จิตมีความสงบแล้วปัญญาจะเกิดขึ้นนั้น ในสมัยครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าสอนใครที่ไหนใครเป็นตัวอย่างพอจะนำมาอ้างอิงเป็นพยานบุคคลได้บ้าง สมาธิที่พระพุทธเจ้าสอนพระพุทธเจ้าได้แยกออกเป็นสองหมวดหมู่ ๑. สมาธิความตั้งใจมั่น ๒. สมาธิความสงบสมาธิทั้ง ๒ ประเภทนี้ พระพุทธเจ้านำมาสอนแก่บุคคล ๒ จำพวก สมาธิความตั้งใจมั่นพระพุทธเจ้านำมาสอนแก่ผู้มีนิสัยปัญญาวิมุติ สมาธิความสงบ พระพุทธเจ้านำมาสอนแก่ผู้มีนิสัยเจโตวิมุติ นี้พวกเราเป็นนิสัยอะไรกันแน่ ทำไมจึงใช้ในสมาธิความสงบเพียงอย่างเดียวเหมือนกันทั้งหมด และยังพูดต่อไปว่า จิตมีความสงบดีแล้วจะเกิดปัญญาขึ้น รู้ไหมว่า สมาธิความสงบนั้นเป็นสมาธิที่ปิดปัญญา ในตำราก็ได้อธิบายชัดเจนอยู่แล้วว่า ถ้าจิตต้องการความสงบในสมาธิ ก็ปล่อยให้จิตมีความสงบในสมาธินั้นต่อไปให้เต็มที่ จนกว่าจิตจะมีความอิ่มตัวในความสงบอย่างเต็มที่ เมื่อจิตมีความอิ่มตัวในความสงบแล้ว จิตก็จะถอนออกจากความสงบนั้น ให้มีสติกำหนดเอาไว้ไม่ให้ถอนออกหมด ให้อยู่ในขั้นอุปจารสมาธิที่เรียกว่าสมาธิความตั้งใจมั่น แล้วจึงน้อมไปในทางปัญญา นี้คือหลักเดิมที่พระพุทธเจ้าได้ทรงสอนเอาไว้

ขณะนี้พวกเราไม่เข้าใจตามวิธีเดิมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้เลย จึงกลายเป็นมิจฉาสมาธิ ความเห็นผิดในความสงบโดยไม่รู้ตัว สมาธิอะไรก็ไม่รู้ นำมาพูดอ้างอิงว่าเป็นสมาธิของพระพุทธเจ้าทั้งหมด ทำให้ผู้อ่อนการศึกษามีความเข้าใจผิดเกิดความเห็นผิดไปตามๆ กัน แม้แต่ธรรมะที่นำมาสอนกันในยุคนี้ก็เช่นกัน จะอ้างอิงว่าเป็นธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปเสียหมดเช่นกัน พระพุทธเจ้ามีพระญาณที่เรียกว่า อนาคตังสญาณพระองค์มีพระญาณหยั่งรู้แล้วว่า ผู้จะทำลายพระธรรมคำสอนของพระองค์ให้เกิดความวิบัติไปไม่ใช่ใครอื่นนั่นคือพุทธบริษัทนั่นเอง พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสเป็นพุทธพจน์เอาไว้ ที่เรียกว่ากาลามสูตรมี ๑๐ ข้อดังนี้ เรื่องกาลามสูตรนี้พระพุทธเจ้าเตือนสติแก่ชาวพุทธทั้งหลายว่า อย่าเชื่อในสิ่งใดที่ขาดจากเหตุผล และเหตุผลนั้นต้องเป็นธรรมาธิปไตย เอาความจริงในสัจธรรมมาเป็นหลัก มิใช่ว่าใครพูดอะไรมาก็จะเชื่อไปตามทั้งหมด โบราณพากันเชื่อถือกันมาอย่างไรก็เชื่อถือกันมาอย่างนั้น ไม่ยอมแก้ไขปรับปรุงด้วยเหตุผลแต่อย่างใด พระพุทธองค์ทรงให้สติแก่ชาวพุทธทั้งหลายไว้ว่า อย่าฝึกตัวเป็นผู้เชื่อในสิ่งใดที่ขาด

จากเหตุและผล อย่าฝึกตัวเป็นคนหูเบาใจเบา เราเป็นผู้ปฏิบัติ ต้องฝึกตัวให้เป็นผู้หนักแน่น ที่เรียกว่าฐาน หมายถึงความมั่นคงหนักแน่น อย่าเชื่อในสิ่งที่งมงายไร้สาระข่าวลือ

กาลามสูตร ๑๐ ข้อดังนี้

๑. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่า ได้ฟังตามๆ กันมา หมายความว่า อย่าฝึกตัวเป็นผู้หูเบาใจเบา ไม่เอาเรื่องที่ได้ฟังมาว่าเป็นเรื่องจริงไปเสียทั้งหมด เช่น ได้ฟังต่อๆ กันมาว่าทำสมาธิไปเถอะ เมื่อจิตมีความสงบแล้วปัญญาจะเกิดขึ้น ผู้ไม่มีสติปัญญาที่ดี ไม่มีเหตุผลเป็นของตัวเอง จะเกิดความเชื่อว่า ปัญญาจะเกิดจากจิตมีความสงบจริง ก็ตัดสินใจเชื่อตาม โดยตัวเองไม่ได้ศึกษาหาข้อมูลจากคำสอนของพระพุทธเจ้าเลย พระพุทธเจ้าสอนอย่างไรก็ไม่รู้ ถ้าผู้ใดผู้หนึ่งเกิดความเห็นผิด ที่ความหมายในคำสอนของพระพุทธเจ้าผิดเพี้ยนมา เราก็จะเกิดความเห็นผิดเพี้ยนต่อๆ กันไป และเราก็จะได้พูดต่อๆ กันไปอีกคนอื่นที่ไม่มีสติปัญญา ไม่มีเหตุผลเหมือนกับเรา เขาก็จะเชื่อตามเราเหมือนกับเราได้เชื่อจากผู้อื่นมาแล้วนั้นเอง เป็นคำพูดปากต่อปากต่อๆ กันไป ผู้ที่ไร้การศึกษาไม่คิดหาเหตุผลไม่ได้อ่านในตำราในสมัยครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงสอนอย่างนี้หรือไม่ ถ้าพระพุทธเจ้าทรงสอนอย่างนี้จริง พระพุทธเจ้าทรงสอนใคร และสอนอยู่ที่ไหน พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในตำราเล่มไหน ให้ชื่อว่าสูตรอะไร เมื่อได้ถูกถามอย่างนี้ก็จะตอบไม่ได้เลยว่า หลักฐานเดิมเป็นมาอย่างไร ก็จะมีคำตอบตามภาษาคนโง่ว่า ก็ได้ฟังตามครูอาจารย์สอนมาอย่างนี้ก็ต้องเชื่ออย่างนี้ นี้เรียกว่าคนหูเบาใจเบา

เอาการได้ยินได้ฟังจากคนอื่นมาเป็นตัวตัดสิน ถ้าผู้อื่นผิดเราก็ผิดไปด้วย จึงเรียกว่าสทฺธาวิปยุตฺ เป็นศรัทธาความเชื่อที่งมงาย เป็นความเชื่อที่ไม่มีสติปัญญาเป็นองค์ประกอบ เรียกว่าเชื่อแบบลมๆ แล้งๆ เหมือนเอากิ่งไม้ปักขี้เลน ลมพัดไปทางไหนก็เอนเอียงไปตามลม นี้ฉันใด ใจไม่มีสติปัญญาและเหตุผลเป็นรากฐาน จึงได้เกิดความเชื่อตามคนอื่นพูดให้ฟัง ถ้าผู้มีความเข้าใจผิดเห็นผิดเพียงคนเดียวปล่อยข่าว คนอื่นก็จะเล่าต่อๆ กันไป และขยายวงกว้างออกจึงกลายเป็นกระแส จะแก้ไม่ได้เลย เช่นว่า ทำสมาธิไปเถอะ จิตสงบดีแล้วปัญญาจึงเกิดขึ้นเป็นต้น และเรื่องอื่นๆ อีกมากมาย จะเรียกได้ว่าถึงยุคพวกกาลามชนได้มาเกิดร่วมกันเป็นจำนวนมาก จึงยากที่จะแก้ไขได้ และทำให้พุทธวจนะ คำสอนของพระพุทธเจ้าเกิดความวิบัติไป นิสัยของผู้พอที่จะได้บรรลุธรรมได้ในชาตินี้ก็ถูกปกปิดไป ใจไม่มีความหนักแน่นในทางสติปัญญาพอก็หลงไปตามกัน ที่เรียกว่ากระต่ายตื่นตูม กระต่ายตัวเดียวเป็นเหตุ จึงทำให้สัตว์อื่นๆ เชื่อฟังกระต่ายตัวเดียวนี้ ก็ฉันใด คนใจเบาหูเบาไม่มีเหตุผล ไม่มีสติปัญญา จึงเชื่อฟังตามข่าวลืออยู่เสมอ ฉันนั้น

๒. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่า ของเก่าที่ทำตามๆ สืบต่อกันมา นี้ก็เช่นกัน ประเพณีนิยมที่พวกเราทั้งหลายได้ทำกันอยู่ในปัจจุบัน ก็พากันถือว่าเป็นเรื่องที่เก่าแก่ พากันทำมาแต่ในครั้งโบราณกาล ถึงปู่ย่าตายายพ่อแม่ของพวกเราก็พากันสืบทอดต่อๆ กันมาจนถึงพวกเราทั้งหลายได้กระทำอยู่ในยุคปัจจุบัน และจะทำต่อๆ กันไปในอนาคตอีกยาวนาน ทำกันมาอย่างไร พวกเราก็จะได้ทำต่อไปอย่างนั้น เพราะถือว่าเป็นประเพณีที่เก่าแก่ไม่กล้าที่จะแก้ไข ถ้าท่านผู้ใดได้อ่านประวัติของพระพุทธเจ้า ที่พระพุทธองค์ทรงอบรมสั่งสอนในหมู่พุทธบริษัทในสมัยครั้งพุทธกาล ได้มีผู้ปฏิบัติตาม พากันได้บรรลุมรรคผลนิพพานผ่านไปแล้วเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังมีวิธีปฏิบัติแบบเก่าๆ ที่มีก่อนพระพุทธศาสนายังมีอยู่อีก นั่นคือปฏิบัติในหมู่พวกดาบสฤๅษี วิธีนี้มีคนทำกันมาก่อนพระพุทธศาสนา แม้พระพุทธเจ้าของพวกเรา ในสมัยครั้งนั้น พระองค์ยังทรงไปปฏิบัติกับพวกดาบสฤๅษีเช่นกัน นั้นคือวิธีการทำสมาธิ ทำให้จิตมีความสงบเป็นฌาน ตามตำราได้กล่าวเอาไว้ พระองค์ทรงพิจารณาแล้วว่า วิธีทำสมาธิทำให้จิตมีความสงบอย่างนี้ จะไม่เป็นไปในมรรคผลนิพพานแต่อย่างใด พระองค์จึงได้ลาดาบสทั้งสองนั้นหนีไป เพื่อหาวิธีปฏิบัติแบบใหม่ด้วยพระองค์เอง โดยไม่มีใครๆ เป็นครูอาจารย์ ในที่สุดพระองค์ก็ได้ค้นพบสัจธรรมด้วยพระองค์เอง ที่เรียกว่าการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้านั้นเอง

ถ้าพระองค์ทรงปฏิบัติตามแบบเก่าๆ ไปตามพวกดาบสฤๅษีเหล่านั้น พระพุทธศาสนาก็จะไม่ได้เกิดขึ้นในโลกแต่อย่างใด พวกเราก็จะพากันมืดบอดต่อไปเป็นเวลานานทีเดียว นี้ถือว่าพวกเรามีความโชคดีที่ได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา คำสอนที่พระพุทธเจ้านำมาสอนแก่พุทธบริษัททั้งสี่มีอยู่ ๒ หลักใหญ่ๆ ด้วยกันนั่นคือ สมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน แนวทางการปฏิบัติมีมรรค ๘ เป็นวิธีการปฏิบัติที่สำคัญ ในครั้งพุทธกาล ผู้ที่ได้บรรลุมรรคผลนิพพาน ท่านเหล่านั้นใช้แนวทางปฏิบัติให้เป็นไปในสัมมาทิฏฐิ ปัญญาความเห็นชอบเป็นหลักสำคัญ ส่วนวิธีการทำสมาธิก็เป็นวิธีปฏิบัติเพียง

เป็นอุบายเสริม ให้แก่ปัญญาเท่านั้น ในยุคนี้สมัยนี้ ผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่พากันหลงประเด็น หรืออาจตีความหมายในคำสอนของพระพุทธเจ้าไม่เข้าใจก็อาจเป็นได้ พากันไปนิยมภาวนาแบบเก่าๆ ตามพวกดาบสฤๅษีเหล่านั้น คำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นของใหม่ และทันสมัยอยู่ตลอดเวลา พากันให้ความสนใจมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะพากันให้ความสนใจภาวนาแบบเก่าๆ ไปตามพวกดาบสฤๅษีเหล่านั้น

๓. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่า กิตติศัพท์อันเป็นข่าวเล่าลือ นี้ก็เป็นอีกข้อหนึ่ง ที่พวกเราทั้งหลายควรนำมาพิจารณา คำว่าข่าวลือ เป็นได้ทั้งจริงและไม่จริง พอเชื่อได้และเชื่อถือไม่ได้ จะเป็นข่าวจริงและไม่จริงอย่างไร ก็ให้ใช้ปัญญาพิจารณาดูก่อนว่า ข่าวอย่างนี้มีเหตุผลพอเชื่อถือได้ หรือเชื่อถือไม่ได้ มิใช่ว่าได้ยินมาอย่างไรก็ตัดสินใจเชื่อไปเสียทั้งหมด ต้องฝึกนิสัยตัวเองให้เป็นผู้หนักแน่น พิจารณาด้วยปัญญาให้เข้าใจก่อนจึงตัดสินใจเชื่อในภายหลัง เช่นได้ทราบว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์เกิดขึ้นที่ไหน ก็จะเชื่อไปเสียว่าต้องเป็นจริงอย่างนั้น อย่าฝึกตัวเองให้เป็นผู้หูเบาใจเบาเชื่ออะไรแบบงมงายที่ขาดจากเหตุผล และจะมีข่าวลืออื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นในโลกนี้อีกต่อไปในภายภาคหน้านี้อีกมาก มีทั้งข่าวดีและข่าวไม่ดี จะมีข่าวลืออะไรก็ตามที ต้องมีการพิสูจน์ให้รู้จริงเห็นจริงก่อนจึงเชื่อในภายหลัง ต้องฝึกสติปัญญาพิจารณาในความเชื่อของตัวเอง มิใช่ว่าจะเอาคนอื่นมาเป็นผู้ชี้แนะบอกกล่าวแล้วเชื่อตามเขาไป ความเชื่อหรือไม่เชื่อต้องมีเหตุผลเฉพาะตัว จึงเรียกว่า ตนและเป็นที่พึ่งของตน ความเชื่ออีกอย่างหนึ่งคือเรื่องบุญกุศล เช่นได้เห็นการปฏิบัติว่า วิธีนี้เป็นทางลัดทางตรง สามารถจะทำให้หลุดพ้นไปโดยง่าย ก็เชื่อตามข่าวลือกันไป โดยไม่ตริตรองพิจารณาในเหตุผลแต่อย่างใด

ข่าวลืออีกอย่างหนึ่ง เมื่อทราบข่าวว่า มีพระที่มีคุณธรรมสูงที่ไหน ก็พากันหลั่งไหลพากันไปกราบไหว้บูชา เพื่อให้เกิดเป็นบุญกุศลให้แก่ตัวเอง จะเป็นอรหันต์พระบ้าง อรหันต์เณรบ้าง ทุกคนต้องการบุญกุศล เชื่อกันว่า เมื่อได้กราบพระอรหันต์ครั้งหนึ่งจะเกิดบุญกุศลมากมายมหาศาล เครื่องไทยทานต่างๆ ก็นำไปถวายบูชามากมาย ข่าวลืออย่างนี้ ยังไม่ทำให้เกิดความเสียหายอะไร ถ้าเรามีความเคารพในครูอาจารย์องค์ใด จะได้เป็นบุญกุศลของตัวเราเอง ส่วนมากจะเป็นพระอรหันต์ที่ลูกศิษย์ได้ยกยอปั้นขึ้นเอง แล้วนำมาประกาศโฆษณา เพื่อหวังผลประโยชน์ให้แก่อาจารย์ตัวเอง และของลูกศิษย์เอง ครู

อาจารย์องค์ไหนที่มีศิษย์ให้ความเคารพศรัทธา จะได้เป็นพระอรหันต์ได้ง่ายในยุคนี้ เรียกว่า พระอรหันต์เกิดจากลูกศิษย์ ในลักษณะอย่างนี้ก็เป็นองค์จริงบ้าง องค์ปลอมบ้าง ครูอาจารย์องค์ไหนที่เราไม่ให้ความเคารพเชื่อถือ ไม่มีความเลื่อมใสศรัทธา ถึงครูอาจารย์องค์นั้นจะเป็นพระอรหันต์องค์จริง แต่ก็ยังไม่เชื่ออยู่นั่นเอง มิหนำซ้ำยังแสดงความประมาทก้าวร้าว นินทาว่าร้ายท่านไปด้วย ฉะนั้นพวกเราได้รับข่าวลือมาอย่างไร อย่าเพิ่งตัดสินใจเชื่อว่าต้องเป็นจริงอย่างนั้น ถ้าผิดหวังเมื่อไรจะเกิดความเสียใจในภายหลัง พากันตั้งสติให้ดี ให้มีเหตุผลเป็นของตัวเอง

๔. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่า อ้างมาจากตำราหรือคัมภีร์ นี้ก็เช่นกัน จะมีความมั่นหมายว่า ตำราหรือคัมภีร์ว่าอย่างไร ก็มีความมั่นใจว่าเป็นของจริงไปเสียทั้งหมด ตำราคัมภีร์ว่าอย่างไรก็พากันเชื่อกันไปอย่างนั้น เพราะตำราในยุคนี้สมัยนี้ ส่วนใหญ่จะเขียนออกมาตามความเห็นของผู้เขียนเอง เมื่อเราได้อ่านแล้ว ก็ต้องนำมาพิจารณาในเหตุผลอีกครั้งหนึ่ง ว่าตำราและคัมภีร์นั้น เป็นไปในคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือไม่ ถ้านำมาปฏิบัติแล้วจะให้ผลเป็นอย่างไร ต้องใช้วิจารณญาณกลั่นกรองด้วยเหตุผลให้ดี ว่ามีตำราหมวดไหนบ้างพอเชื่อได้และเชื่อถือไม่ได้ ต้องวิจัยวิเคราะห์ใคร่ครวญตรึกตรองให้รู้เห็นในเหตุและผล เพราะในยุคนี้ มีผู้เขียนตำราหรือคัมภีร์ออกมามากมาย มีทั้งหนังสือเก่าและหนังสือใหม่ มีทั้งพระเขียนและทั้งฆราวาสเขียนเต็มไปหมด หนังสือแต่ละเล่มจะอ้างอิงไปว่า เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งนั้น เป็นหนังสือจากพระอริยเจ้าเขียน และหนังสือปุถุชนเขียน หลายประโยค หลายความหมาย เหมือนกันบ้าง และไม่เหมือนกันบ้าง ที่จริงพวกเราควรได้ศึกษาพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าให้เข้าใจ ตรงไหนที่พระพุทธเจ้าของพวกเราเคยปฏิบัติมาแล้ว และพระองค์ทรงประกาศว่า วิธีการปฏิบัติอย่างนี้ มิใช่แนวทางเพื่อจะทำให้ใจมีความบริสุทธิ์ เกิดวิมุตินิพพานได้ วิธีปฏิบัติอย่างไรเพื่อเป็นไปในมรรคผลนิพพาน เราก็จะได้รู้

พระพุทธเจ้ามีพระญาณหยั่งรู้ว่า ผู้จะทำให้พระพุทธวจนะของพระพุทธเจ้าได้เกิดความวิบัติไปไม่มีใครมาจากไหน จะเป็นพุทธบริษัทของพระพุทธเจ้าเอง ในยุคต่อไปในภายภาคหน้าโน้น จะมีผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลงในคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นจำนวนมาก จึงยากในหมู่กุลบุตรลูกหลาน ที่เกิดมาสุดท้ายภายหลังจะเข้าใจ จะทำให้ผู้จะได้บรรลุใน

มรรคผลนิพพานเป็นไปได้ยาก เพราะแนวทางปฏิบัตินั้นไม่เป็นไปตามแนวทางเดิมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ จะมีการแก้ไขในคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เป็นไปตามความคิดเห็นของตัวเอง ในยุคต่อไปใครเขียนตำราขึ้นมาก็จะอ้างอิงไปว่าเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าไปเสียทั้งหมด จะทำให้กุลบุตรลูกหลานที่เกิดมาสุดท้ายภายหลังได้เกิดความสับสนคนจะตีความหมายในพระธรรมมีความคลาดเคลื่อนไป ไม่ตรงกับคำสอนเดิมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ คนจะไม่เข้าใจในอุบายการปฏิบัติที่ถูกต้อง ใครตีความหมายในธรรมมีความเห็นเป็นอย่างไร ก็ได้เขียนเป็นตำราคัมภีร์ออกมาอย่างนั้น นี่เองพระพุทธเจ้าทรงมีพระญาณหยั่งรู้ในการณ์ไกล จึงได้ให้สติแก่กุลบุตรลูกหลานว่า อย่าได้เชื่อเพียงสักว่าได้อ้างมาจากตำราหรือคัมภีร์ ให้มีสติปัญญาพิจารณาให้เข้าใจในเหตุผลที่ถูกต้องเอาไว้

ข้าพเจ้าขอให้ข้อสังเกตว่าตำราที่นักปราชญ์ยุคใหม่เขียนขึ้นมามากมาย มีหลายเรื่องที่ขัดกันกับคำสอนเดิมของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างมาก เช่นมีครูอาจารย์สอนและเขียนตำราคัมภีร์ออกมาเป็นจำนวนมาก เป็นตำราในวิธีทำสมาธิเป็นส่วนมาก ที่เขียนในตำราไว้ว่าทำสมาธิไปเถอะจิตมีความสงบแล้วปัญญาจะเกิดขึ้น การพูดมาอย่างนี้พระพุทธเจ้าทรงสอนใครที่ไหน ในครั้งพุทธกาลเป็นใครที่ทำสมาธิมีจิตสงบได้แล้วมีปัญญาเกิดขึ้น จำนวนพระอริยเจ้าในสมัยครั้งพุทธกาลมีพระอริยเจ้า ทั้งพระเณร ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกามีจำนวนหลายหมื่นท่านที่ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าไปแล้ว มีใครบ้างปัญญาเกิดจากความสงบของสมาธินี้ ต้องหาพยานบุคคลมาพูดกัน เพียงเอาพยานเอกสารมาพูดกันเพียงลอยๆ นี้ไม่ได้มันจะเข้าข่ายเชื่อไปตามตำราหรือคัมภีร์ที่นักปราชญ์ยุคใหม่เขียนขึ้นมาก็ได้ จึงไม่มีเหตุผลที่สมบูรณ์พอ ฉะนั้นต้องอ้างอิงถึงพยานบุคคล ในสมัยครั้งพุทธกาลมาเป็นองค์ประกอบในการตัดสิน ข้าพเจ้าเองเคยได้ศึกษาเรื่องพระอริยเจ้าในพระสูตร ทั้งพระและฆราวาสเกือบทั้งหมด เพื่อค้นหาดูให้รู้ว่ามีพระอริยเจ้าองค์ใดบ้างที่ทำสมาธิ จิตมีความสงบแล้วปัญญาเกิดขึ้น เมื่อดูในตำราทั้งหมดแล้ว ไม่มีใครทำสมาธิจิตสงบแล้วมีปัญญาเกิดขึ้นแต่อย่างใด แต่ทำไมตำราในยุคนี้จึงเขียนออกมาอย่างนี้

ใครจะเอาตำราอะไรมาพูดกับข้าพเจ้า ให้เอาตำรานั้นมาพูดกันต่อหน้า อย่าไปพูดลับหลัง ว่าตำราที่ว่านี้เกิดขึ้นได้อย่างไร ใครเป็นผู้เรียบเรียง ผู้เรียบเรียงนั้นเป็นพระอริยเจ้าหรือไม่ หาพยานบุคคลมาพูดกัน ในครั้งหนึ่งที่ผ่านมามีพระเถระองค์หนึ่งเคยถาม

ข้าพเจ้าว่า ท่านทูล ทำไมไปเทศน์สอนฆราวาสเรื่องปัญญา เพราะขั้นปัญญาเป็นธรรมระดับสูงเป็นธรรมะขั้นละเอียดฆราวาสเขาจะรู้ได้อย่างไร มันต้องสอนเขาในหมวดศีลห้าศีลแปดและสอนให้เขาทำสมาธิเท่านี้ก็พอ เมื่อเขาทำสมาธิมีจิตสงบดีแล้ว ปัญญาจะเกิดขึ้นเองไม่ต้องไปสอนเขาในเรื่องปัญญาหรอกการสอนอย่างนี้ท่านสอนคนผิดส่วนใหญ่เขาสอนศีลสมาธิกัน เพราะศีลเป็นขั้นเริ่มต้น สมาธิเป็นอันดับสอง ปัญญาเป็นอันดับสามขั้นปัญญานี้ชาวบ้านไม่เข้าใจเพราะเป็นธรรมสูงเกินไป หรือท่านจะว่าอย่างไรในเรื่องนี้

เมื่อได้โอกาสข้าพเจ้าก็กราบเรียนท่านไปว่า ขอโอกาสหลวงปู่ กระผมสอนฆราวาสกระผมไม่ได้สอนปัญญาในระดับสูง หลวงปู่พูดสวนขึ้นทันทีว่าปัญญาไม่สูงได้อย่างไรท่านเคยอ่านไหมในไตรสิกขา ปัญญาต้องอยู่ในอันดับสุดท้าย ข้าพเจ้าพูดว่าขอโอกาสหลวงปู่ให้กระผมได้อธิบายให้สุดเรื่องก่อน คำว่าปัญญาในขั้นต้นนั้นเป็นอย่างไรถ้ากระผมได้พูดแล้วหลวงปู่จึงจะเข้าใจ ท่านพูดว่าพูดไปซิปัญญาขั้นต้นของท่านมันเป็นอย่างไร จากนั้นข้าพเจ้าก็ได้ยกเอาหมวดปัญญา ๓ ขึ้นมาพูด ๑.สุตมยปัญญา ๒.จินตามยปัญญา ๓.ภาวนามยปัญญามาเป็นหลัก ขอโอกาสหลวงปู่ที่ผมสอนฆราวาสเรื่องปัญญานั้นกระผมใช้ปัญญาขั้นพื้นฐานมาสอนเขาให้เขาได้ใช้ความคิดของตัวเองให้เป็นประโยชน์ให้เขามีความเข้าใจในเหตุและผล เพราะสุตมยปัญญาเป็นปัญญาในภาคการศึกษา ในหมวดปริยัติทั้งหลายคำว่าปริยัติเป็นคำรวมในคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหมด จะเป็นหมวดศีล หมวดสมาธิ หรือหมวดธรรมอื่นๆ รวมแล้วเรียกว่าปริยัติ ฉะนั้นกระผมสอนเขาให้มีความเข้าใจในวิธีรักษาศีล เช่นรักษาศีลห้ามีขั้นตอนในการรักษาอย่างไรศีลจึงมีความบริสุทธิ์ได้ ฝึกให้เขาได้เข้าใจในศีลแต่ละข้อๆ ว่าศีลแต่ละข้อมีอุบายวิธีรักษาต่างกัน

ฉะนั้นกระผมสอนให้เขาใช้สุตมยปัญญามาศึกษาวิธีการรักษาศีลก่อน เมื่อเขาได้เข้าใจในศีลและวิธีการรักษาศีลแล้วการรักษาศีลมันก็ง่ายขึ้น ศีลก็จะไม่ขาดไม่เศร้าหมองเพราะเขามีปัญญารักษาศีลเขาอยู่แล้วจึงเรียกว่าปัญญารอบรู้ในหมวดศีล จะเป็นศีลแปดก็เป็นในลักษณะเดียวกันเพราะศีลแปดก็เป็นปริยัติ ก็ต้องใช้ปัญญาในขั้นต่ำนี้มาศึกษาให้รู้วิธีการรักษาศีลแปดเช่นกัน จะทำสมาธิก็ต้องใช้ปัญญาในระดับนี้มาศึกษาในวิธีทำสมาธิว่ามีขั้นตอนในการทำอย่างไรจึงจะเป็นสัมมาสมาธิได้ เพราะสมาธิมีหลายรูปแบบเช่นขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปนาสมาธิ สัมมาสมาธิ มิจฉาสมาธิ สมาธิความตั้งใจมั่น สมาธิ

ความสงบ แต่ละสมาธิมีความแตกต่างกันอย่างไร ถ้าเป็นมิจฉาสมาธิเกิดขึ้นจะแก้ไขอย่างไร ต้องศึกษาให้เข้าใจในหมวดของสมาธินั้นๆ จึงเป็นปัญญารอบรู้ในสมาธินี้ก็หมายถึงสุตมยปัญญา เป็นปัญญาภาคการศึกษาในหมวดศีล ปัญญาภาคการศึกษาในหมวดสมาธิ ปัญญาในภาคการศึกษาในหมวดธรรมต่างๆ ในตำรา กระผมไม่ได้เอาปัญญาในระดับสูงขั้นละเอียดมาอบรมสั่งสอนในหมู่ฆราวาสแต่อย่างใด ในหมวดปัญญา ๓ ก็มีอยู่หลวงปู่ก็พอจะเข้าใจ

เมื่อข้าพเจ้าได้อธิบายในเรื่องปัญญามี ๓ ระดับให้ฟัง หลวงปู่ก็เข้าใจดีแต่ไม่ยอมแพ้ ไม่ยอมเสียเปรียบ ท่านก็พูดออกมาว่าที่ท่านพูดออกมาทั้งหมดนั้นมันก็ถูก แต่มันไม่เหมือนกับพระส่วนใหญ่เขาสอนกัน ท่านต้องสอนให้เหมือนกันกับพระส่วนใหญ่เขาบ้างซิ เพื่อให้เป็นไปในทางเดียวกัน นี้คือพระกาลามสูตรผู้เชื่อในตำราหรือคัมภีร์

๕. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่า ตรรก (คิดคำนวณด้วยการสุ่มเดา ใช้เหตุผลเข้าข้างตนเอง) ในวิธีการสุ่มเดานี้จะมีการเสี่ยงในความผิดพลาดได้ง่าย เหมือนการเดินทางถ้าไปด้วยการสุ่มเดาโอกาสการเดินทางผิดมีสูง หรืองานทางโลกจะเป็นงานในทางบริหารบ้านเมือง ถ้าบริหารการวางแผนผิดบ้านเมืองก็เกิดความเสียหายได้ หรือธุรกิจในการค้าต่างๆ ถ้าคำนวณต้นทุนและกำไรผิด การค้าก็มีการขาดทุนได้ ถ้าสุ่มเดาถูกก็พอมีกำไรอยู่บ้างนี้ฉันใด การปฏิบัติธรรมแบบสุ่มเดาก็จะเกิดมีปัญหาได้ฉันนั้น เพราะการปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องของใจโดยตรง การปฏิบัติทางกาย การปฏิบัติในทางวาจา ก็เป็นอุบายเพื่อนำมารวมอยู่ที่ใจทั้งหมด ฉะนั้นใจจึงเป็นศูนย์รวมให้แก่หมวดธรรมทั้งหลาย จึงเรียกว่าใจเป็นใหญ่ใจเป็นประธาน ให้แก่หมวดธรรมทั้งปวง การปฏิบัติธรรมต้องศึกษาในหมวดธรรมนั้นให้เข้าใจ ธรรมหมวดใดควรละ ธรรมหมวดใดควรเจริญให้มากก็ต้องพิจารณาด้วยเหตุและผลมิใช่ว่าจะภาวนาปฏิบัติกันไปแบบสุ่มเดา ถ้าหากสุ่มเดาในการปฏิบัติผิด ก็จะเกิดเป็นมิจฉาปฏิบัติขึ้นมาทันที เช่นธรรมที่ควรละแต่ไปปฏิบัติให้มาก หมวดธรรมที่ควรปฏิบัติให้มากก็ละในธรรมหมวดนั้นเสีย ฉะนั้นการปฏิบัติแบบสุ่มเดา โอกาสปฏิบัติผิดจึงมีสูงมาก

เพราะเส้นทางที่จะตรงต่อมรรคผลนิพพานเลยนั้น ทุกคนไม่เคยได้สัมผัสในมรรคผลนิพพานมาก่อน ถึงพระพุทธเจ้าได้วางเส้นทางไว้ตรงต่อมรรคผลนิพพานแล้วพวกเราที่กำลังเดินตามเส้นทางนี้ ถ้าตีความหมายในเส้นทางไม่ถูกเช่น ปฏิบัติอย่างไร

เป็นสัมมาทิฏฐิที่ถูกต้องชอบธรรม ปฏิบัติอย่างไรเป็นมิจฉาทิฏฐิปฏิบัติผิดไปในทางมรรคผลนิพพาน เมื่อสุ่มเดาไปถูกในทางมิจฉาปฏิบัติ โอกาสที่จะได้สัมผัสในมรรคผลนิพพานในชาตินี้ก็ต้องหมดไป เหมือนกับการรับเหมาสร้างอาคารต่างๆ ถ้าคำนวณในวัสดุผิดคำนวณในฐานรากที่รับน้ำหนักผิดหรือคำนวณราคาผิด อาคารหลังนั้นก็จะเกิดมีปัญหาและผู้รับเหมาก็มีแต่การขาดทุนนี้ฉันใด การปฏิบัติธรรม อุบายที่นำมาปฏิบัตินั้นถ้าสุ่มเดา ก็จะไม่ได้หมวดธรรมมาปฏิบัติให้ถูกกับจริตนิสัยของตัวเองแต่อย่างใด พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ว่า ธัมเม วิจยะ การเลือกเฟ้นในอุบายธรรมมาปฏิบัตินั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งฉะนั้นจึงฝึกใจให้มีสติปัญญาที่ดี ถ้าผู้มีสติปัญญาที่ดีจะมีวิธีค้นหาอุบายธรรมมาปฏิบัติให้ถูกกับจริตนิสัยของตัวเองได้ ไม่มีการสุ่มเดาดังที่เคยเป็นมา การภาวนาปฏิบัติก็จะไม่เสียเวลา การปฏิบัติธรรมก็จะบรรลุเข้าสู่มรรคผลนิพพานโดยไม่ช้า

๖. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่าคาดคะเนไปตามปรัชญาเพียงอย่างเดียว นี้ก็เป็นวิธีหนึ่ง ผู้ปฏิบัติควรวินิจฉัยให้ดีในวิธีคาดคะเนไปตามปรัชญานั้นควรเชื่อถือได้เพียงใด เป็นเพียงปรัชญาคิดว่าสิ่งนั้นต้องเป็นอย่างนั้นสิ่งนี้ย่อมเป็นอย่างนี้ไปเท่านั้น จะไปปักใจเชื่อจริงจังเลยทีเดียวไม่ได้ เพราะสิ่งที่คาดคะเนเอาไว้ยังตกอยู่ในอนิจจัง ความไม่เที่ยง จะคาดการณ์ว่าสิ่งนั้นจะเป็นไปตามที่คิดเอาไว้ไม่ได้ เหมือนคาดการณ์ว่าสิ่งนี้ต้องอยู่กับตัวเราตลอดไปนี้ก็เอาแน่นอนไม่ได้เช่นกัน หรือคาดการณ์ว่าค้าขายในสิ่งนี้ต้องมีกำไรเป็นอย่างนี้ ในที่สุดมีการขาดทุนไปก็เป็นได้ หรือผัวเมียคิดว่าจะแต่งงานกันไปและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขนี้ก็เอาแน่ไม่ได้ อาจจะหย่าร้างกันไปก็ได้ หรือเกิดมีความทุกข์ใจเกิดขึ้นก็ได้ ในที่สุดก็มีความผิดหวังตามที่คาดการณ์เอาไว้ หรือคาดคะเนว่า ชีวิตเราต้องมีความสุข อาจเกิดเป็นทุกข์ได้ คิดว่าชีวิตจะได้ยืดยาวจนถึงเฒ่าแก่ อาจตายเมื่ออายุยังน้อยอยู่ก็ได้ ฉะนั้น การคาดคะเนเอาเองย่อมทำให้เกิดความผิดหวังอยู่มากทีเดียว

การภาวนาปฏิบัติธรรมก็เช่นกัน ความคาดหมายว่าเราจะต้องภาวนาปฏิบัติให้เป็นไปตามที่เราคาดการณ์เอาไว้ ในที่สุดก็ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ ฆราวาสหลายคนเห็นเพื่อนภาวนาได้ เราก็คิดว่าจะทำได้เหมือนเขา เมื่อทำไม่ได้ก็เกิดความท้อแท้ถอยใจหรือพระก็เช่นกัน ครั้งแรกก็ตั้งใจภาวนาปฏิบัติเอาจริงจัง เมื่อปฏิบัติไปไม่กี่วันกี่เดือนผลของการปฏิบัติยังไม่เกิด ก็คิดว่าเรามีบารมีน้อยในชาตินี้คงเข้าถึงมรรคผลนิพพานไม่ได้ก็

มีการถอยใจหมดกำลังใจ ก็หยุดในการภาวนาปฏิบัติไปเสีย ฉะนั้นการคาดคะเนเอาเอง จึงไม่เป็นไปตามที่เราต้องการได้ทุกอย่างไป มันขึ้นอยู่กับเหตุ เมื่อเราสร้างเหตุไว้ในทางที่ไม่ดี แต่คิดว่าจะเกิดเป็นผลในทางที่ดีเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ การคาดคะเนย่อมเป็นไปตามความเห็น ถ้ามีความเห็นผิดแล้วปฏิบัติไปตามความเห็นผิดของตัวเองโดยไม่รู้ตัว แล้วมาคาดการณ์ว่าจะเป็นไปในมรรคผลนิพพานมันเป็นไปไม่ได้ การคาดคะเนในสิ่งใด ต้องมีเหตุผลมาเป็นองค์ประกอบให้ดี ถ้าไม่มีสติปัญญาที่ดีการคาดคะเนก็จะผิดทันที

๗. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่าตรึกไปตามอาการ คำว่าตรึก มีความหมายว่านึกขึ้นได้นั้นเอง คำว่าตรอง หมายความว่าพิจารณาตามเหตุการณ์ที่นึกขึ้นได้ หรือศัพท์หนึ่งที่ว่านึกคิด ทั้งสองคำนี้มีความหมายที่ต่างกัน เช่นนึกขึ้นได้นี้ก็เป็นประโยคหนึ่ง คิดพิจารณาตริตรองก็เป็นอีกประโยคหนึ่ง ในความหมายในคำว่า ตรึกตามอาการ ก็คือนึกขึ้นได้ตามอาการนั้นเอง การนึกขึ้นได้เพียงเท่านี้ก็อย่าพึ่งปักใจเชื่อ สิ่งนั้นจะต้องถูกต้องตามที่เราตรึกเอาไว้ เพราะการตรึกหรือการนึกขึ้นมาได้ มันยังเป็นไปตามตัณหาคือความอยาก ตัณหาความอยากก็มาจากความเห็น ถ้าความเห็นผิดก็ตรึกผิด ถ้าความเห็นถูกก็ตรึกถูก ฉะนั้นจึงเอาการตรึกมาตรองพิจารณาดูว่าเป็นสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ หรือเป็นมิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิดไปได้ เพราะการตรึกเกิดจากความเห็นในส่วนลึกของใจ ถ้าความเห็นผิดก็ตรึกผิด ถ้าความเห็นถูกก็ตรึกถูก การจะรู้ว่าการตรึกผิดหรือตรึกถูก ต้องใช้วิธีการตรองพิจารณาว่า ตรึกในเรื่องอะไร ตรึกไปในทางโลกหรือตรึกไปในทางธรรม ต้องนำการตรึกนั้นมาพิจารณาให้เข้าใจ ว่าตรึกอย่างไรพอเชื่อถือได้ ตรึกอย่างไรเชื่อถือไม่ได้ ตรึกในเรื่องดีหรือตรึกในเรื่องไม่ดี ถ้าเห็นว่าตรึกในสิ่งนี้ไม่ดีก็ตัดทิ้งไป

คำว่าตรึกในความหมายหนึ่งเรียกว่า ระลึกขึ้นได้ เช่นระลึกไปตามอาการของจิตที่มีอารมณ์ของสังขารแฝงอยู่ เรียกว่าสังขารจิต สังขารจิตนี้เองจึงทำให้ตรึกไปในสมมุติทั้งหลาย การตรึกอย่างนี้จะเป็นการตรึกไปในเรื่องของกามคุณ หรือเรียกว่าตรึกไปตามกระแสโลก อีกคำหนึ่งว่าเป็นมิจฉาสติ ระลึกผิดในทางธรรม ตามนิสัยเดิมคนเรามีสติอยู่แล้ว แต่ใช้สติระลึกไปในทางกิเลสตัณหาอยู่ตลอดเวลา ถ้าคนพาลชอบใช้สติระลึกไปในทางที่ผิดศีลผิดธรรม ระลึกไปในทางบาปอกุศลอยู่เสมอ คำว่าสติ เป็นหน้าที่เพียงการระลึกได้เท่านั้น การระลึกผิดระลึกถูกต้องใช้ปัญญาพิจารณาให้รู้เหตุและผลในการระลึก

ได้อีกครั้งหนึ่ง ระลึกอย่างไรเป็นมิจฉาสติ ระลึกอย่างไรเป็นสัมมาสติ ต้องมีปัญญารอบรู้ในการระลึกนั้นอยู่เสมอ ฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงทรงเตือนสติว่า อย่าเชื่อเพียงสักว่าตรึกไปตามอาการเท่านั้น เพราะอาการนั้นหมายถึงอาการของจิตที่เรียกว่าเวทนา สัญญา สังขารและวิญญาณ เพราะตามปกติ นามจิตทั้งสี่นี้ มีกิเลสตัณหาอาสวะน้อยใหญ่แฝงอยู่ในนามจิตนี้อยู่แล้ว การตรึกแต่ละครั้งจึงเป็นมิจฉาในการตรึกอยู่เสมอ

ตรึกอย่างหนึ่งชอบเกิดขึ้นจากผู้ทำสมาธิ เมื่อทำให้จิตมีความสงบอยู่บ่อยๆ หรือสงบอยู่นานๆ อาจจะตรึกขึ้นมาว่า ในลักษณะอย่างนี้คงเป็นฌานนั้นฌานนี้ขึ้นมาได้ อาจมีความเข้าใจว่านี่เป็นปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌานไป หรืออาจจะตรึกลึกไปกว่านี้ เช่นนี่ก็เป็นรูปฌาน นี่เป็นอรูปฌาน นี้เรียกว่าตรึกไปตามอาการของความสงบในสมาธิ ก็จะเกิดเป็นมิจฉาสมาธิไปโดยไม่รู้ตัว ถ้าฝึกในสมาธิอยู่บ่อยๆ ก็จะเกิดความเคยชิน ก็จะกลายเป็นผู้คิดในทางปัญญาไม่เป็นเลย จะอยู่เฉยๆ ทำใจให้ว่างอยู่ตลอดเวลา กิเลสตัณหาที่มีอยู่ในใจก็ไม่แสดงตัวแต่อย่างใด เพราะอำนาจของสมาธิ อำนาจของฌาน ได้ปกปิดไว้แล้ว ความโลภ ความโกรธ ความหลง ราคะในความรักความใคร่ในกามคุณก็ไม่กำเริบ มีจิตว่างและวางเฉยอยู่ตลอดเวลา ในลักษณะอย่างนี้เองอาจเกิดความเข้าใจผิดตรึกขึ้นมาว่านี่เป็นภูมิธรรมของพระโสดาบันบ้าง เป็นภูมิธรรมของพระสกิทาคาบ้าง เป็นภูมิธรรมของพระอนาคามีบ้าง หรือตรึกว่าเราเป็นพระอรหันต์แล้ว อย่างนี้ก็อาจเป็นได้ ฉะนั้น การตรึกอย่างนี้ จึงกลายเป็นมิจฉาทิฏฐิ ตรึกผิดไป

ยกตัวอย่างในสมัยครั้งพุทธกาล มีพระ ๓๐ รูป ไปเจริญสมณะธรรมอยู่อีกแห่งหนึ่ง พระภิกษุ ๓๐ รูปนั้นพากันทำสมาธิเป็นนิสัยไม่มีการใช้ปัญญาแต่อย่างใด เมื่อฝึกทำสมาธิไปนานๆ ก็มีความสงบได้ เมื่อจิตมีความสงบใจก็มีความสุขสบาย ก็พากันทำสมาธิให้จิตมีความสงบถึง อรูปฌาน อำนาจของฌานก็ไปข่มกิเลสตัณหาไว้ทั้งหมดจิตมีแต่ว่างเฉยเป็นอุเบกขาอยู่ตลอดเวลา ภิกษุ ๓๐ รูปนั้นก็พากันมาตรึกผิดไปว่า พวกเราได้หมดอาสวะกิเลสตัณหาไปทั้งหมดแล้ว ก็พากันตรึกไปว่าตัวเองได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ก็ได้ชักชวนกันว่า พวกเราควรไปรับคำพยากรณ์จากพระพุทธเจ้า ว่าพวกเราได้เป็นพระอรหันต์ทั้งหมดแล้ว ในขณะเดินทางมา พระพุทธเจ้ารู้แล้วว่า พระกลุ่มนี้พากันสำคัญตัวเองผิด พระองค์ก็ได้สั่งพระอานนท์ให้ไปบอกพระกลุ่มนั้นไว้ก่อน ให้พระกลุ่มนั้นไป

นอนพักที่ป่าช้าก่อน แล้วจึงเข้ามาเฝ้าพระพุทธเจ้าในวันต่อไป พระกลุ่มนั้นได้รับฟังจากพระอานนท์แล้ว จึงได้เข้าไปพักที่ป่าช้านั้น ไปเห็นหญิงสาวนอนตายอยู่ในป่าช้านั้น หาผ้าติดตัวชิ้นหนึ่งก็ไม่มี มีกิริยาเหมือนคนนอนหลับ พระกลุ่มนั้นมีราคะกำเริบ อำนาจฌานไม่สามารถบังคับกิเลสไว้ได้นี้เรียกว่า ตรึกผิดจึงเกิดความหลงผิดด้วย

๘. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่าชอบใจที่เข้ากันได้ ความชอบใจที่เข้ากันได้นั้น มีเหตุ ๒ ประการ ๑. ความเกี่ยวข้องกันมาในอดีตชาติ หมายความว่าเคยเป็นพ่อแม่ญาติมิตร มีความผูกพันกันมา เมื่อได้เกิดร่วมกันในชาตินี้ก็มีนิสัยชอบพอกันและเข้ากันได้ ๒. ในชาติปัจจุบันนี้เคยได้สงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงเกิดความสนิทสนมกันเห็นใจซึ่งกันและกันจึงได้เกิดนิสัยความชอบพอซึ่งกันและกัน อีกประการหนึ่งมีนิสัยที่ตรงกันและความคิดความเห็นก็เป็นไปในทางเดียวกันจึงเกิดมีความชอบใจเข้ากันได้ การชอบพอกันมีอยู่ ๒ กลุ่มด้วยกัน ๑. กลุ่มของนักปราชญ์บัณฑิต ก็มีความชอบพอกันในกลุ่มนักปราชญ์บัณฑิต ๒. กลุ่มของคนพาล ก็มีนิสัยที่ตรงกันเพราะเป็นกลุ่มของคนพาลด้วยกัน ๒ กลุ่มนี้หากได้อยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ก็อยู่ร่วมกันได้ แต่ในส่วนลึกๆ ภายในใจแล้วเข้ากันไม่ได้เลย เพียงเข้ากันได้เป็นกิริยาเท่านั้น ส่วนอกิริยาเข้ากันไม่ได้แต่อย่างใด

ในความหมายของพระพุทธเจ้า ในความหมายที่ว่าชอบใจกันนั้นหมายถึงการปฏิบัติ การปฏิบัตินั้นก็แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มด้วยกัน ๑. กลุ่มสัมมาปฏิบัติ กลุ่มนี้ก็มีทิฏฐิที่ตรงกันและเข้ากันได้ ที่เรียกว่า ทิฏฐิ มีความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อุบายวิธีปฏิบัติก็เหมือนกัน ผลของการปฏิบัติก็ออกมาเหมือนกันจึงเกิดความชอบพอกัน แต่พระพุทธเจ้าไม่ได้หมายเอากลุ่มนี้เพราะมีการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่แล้ว ๒. อีกกลุ่มหนึ่งพระพุทธเจ้าหมายเอาการปฏิบัติผิด ที่ไม่เป็นไปในมรรคผลนิพพาน ที่เรียกว่ามิจฉาทิฏฐิ ความรู้ความเห็นไม่เป็นไปในทางความหลุดพ้นแต่อย่างใด ตัวอย่างเช่น กลุ่มผู้ที่เป็นวิปัสสนูปกิเลสด้วยกันเมื่อได้พูดคุยกันจะเข้ากันเป็นปี่เป็นขลุ่ยเลยทีเดียว ผู้นี้เป็นอย่างไรผู้นั้นก็เป็นในลักษณะเหมือนกันอย่างนั้น จึงได้เกิดความชอบพอกันและเข้ากันได้ การเป็นในลักษณะอย่างนี้จะรู้ตัวเองได้หรือไม่ ตอบ ไม่รู้ตัวเองว่าปฏิบัติผิดแต่อย่างใด หรือใครๆ จะบอกว่าการปฏิบัติอย่างนี้ผิดไป พูดอย่างนี้ไม่ได้อย่างเด็ดขาด ถ้าพูดไปก็จะทำให้เกิดความแตกแยกสามัคคีกันไปเท่านั้น อีกประการหนึ่งคืออุดมการณ์ในการปกครองก็

เป็นไปในทางเดียวกันก็เข้ากันได้ หากผู้ปฏิบัติเพื่อมรรคผลนิพพานจริงๆ อย่าได้เชื่ออะไรโดยง่าย อย่าเอาความชอบใจและไม่ชอบใจมาเป็นเหตุ ต้องใช้สติปัญญาเหตุผลมาตัดสิน

ประการหนึ่ง เราควรศึกษาประวัติของพระพุทธเจ้าให้ดี และศึกษาประวัติของพระอริยเจ้าในสมัยครั้งพุทธกาลให้เข้าใจ ว่าในยุคนั้นพระพุทธเจ้าสอนในวิธีปฏิบัติอย่างไร พระสาวกทั้งหลายก่อนท่านจะได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าได้ ท่านเหล่านั้นปฏิบัติอย่างไรเราควรได้ศึกษาประวัติเรื่องพระอริยเจ้าเอาไว้ ในพระสูตรมีเรื่องของพระอริยเจ้าเป็นจำนวนมาก มีทั้งเรื่องพระและฆราวาสมีเหตุผลพอเชื่อถือได้ ในยุคนี้อย่าพึ่งตัดสินใจเชื่ออะไรเร็วเกินไป เพียงชอบใจกันก็เชื่อกันเพียงเท่านี้ไม่ได้ เราต้องเอาความชอบธรรมมาเป็นจุดยืนตัวเอาไว้มิใช่เกิดความชอบใจก็จะเชื่อไปเสียทั้งหมด ถ้าเป็นอย่างนี้จะมีความเสี่ยงในความผิดความถูกอยู่มาก เช่นเราได้ศึกษามาอย่างนี้ ใครพูดถูกธรรมตามที่เราศึกษามาก็เกิดความชอบใจ หรือเคยทำสมาธิให้จิตมีความสงบมาอย่างนี้ ใครแสดงธรรมตรงตามที่เราปฏิบัติมาก็เกิดความชอบใจ หรือเราได้อ่านตำรามาว่าทำสมาธิทำให้จิตมีความสงบได้แล้วปัญญาจะเกิดขึ้น ถ้ามีพระพูดมาตรงกับที่เราได้ศึกษามาก็เกิดความชอบใจแล้วปักใจเชื่อว่าถูกต้องแล้ว ฉะนั้นการฟังธรรมอย่าเอาแต่ความชอบใจเพียงเท่านั้น ต้องฟังเอาเนื้อหาสาระ ฟังเอาในความหมายให้เป็นไปตามเหตุและผลโดยชอบธรรม

ถ้าธรรมใดเป็นไปตามไตรลักษณ์คืออนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หรือธรรมใดเป็นไปในอริยมรรค มีสัมมาทิฏฐิ ความเห็นที่ชอบธรรม นั่นเป็นแนวทางปฏิบัติให้ถึงซึ่งความสงบแห่งทุกข์ เป็นหมวดธรรมพอเชื่อได้จึงเชื่อ ถ้าธรรมใดไม่เป็นไปตามนี้ไม่ควรปักใจเชื่อถึงจะมีความชอบพอกับครูอาจารย์อยู่ก็ตาม ผู้ปฏิบัติในยุคนี้ต้องฝึกสติปัญญาให้ดี ฝึกให้มีเหตุผลให้พร้อม เพราะในยุคนี้มีผู้เขียนธรรมขึ้นมามาก และยังอ้างอิงว่าเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งนั้น ผู้อ่านที่ขาดการศึกษาเห็นว่าครูอาจารย์นั้นเรามีความชอบใจ ข้อมูลที่รับมาอย่างไรก็เชื่อกันไปทั้งหมด โดยไม่ต้องคิดหาเหตุผลในความผิดถูกแต่อย่างใด ธรรมใดเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริงก็ไม่รู้ แล้วไปศึกษาวิธีปฏิบัติของพวกดาบสฤๅษี เอามาปนกันกับคำสอนของพระพุทธเจ้ามากเกินไป วิธีอ่านตามตำราในธรรมะ อ่านคำสอนของพระพุทธเจ้า พูดตามคำสอนของพระพุทธเจ้าไปบ้าง เวลาพากันภาวนาปฏิบัติเอาตามแบบอย่างของพวกดาบสฤๅษี นี้คือความไม่เข้าใจ

๙. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่า ผู้พูดเป็นที่น่าเชื่อถือได้ นี้ก็เป็นวิธีหนึ่งที่พวกเราควรนำมาเป็นอุบายในการพิจารณา เป็นอุบายเตือนสติของตัวเราอยู่เสมอว่า ถึงผู้พูดจะเป็นที่น่าเชื่อถือได้ก็ตาม สิ่งที่ท่านพูดนั้นเราอย่าเพิ่งน้อมใจเชื่อเลยทีเดียว ให้เอาเรื่องที่ท่านพูดนั้นนำมาพิจารณาให้รู้เห็นเป็นไปตามเหตุผลก่อนว่า เรื่องที่ท่านพูดมีเหตุผลพอเชื่อถือได้หรือไม่ ให้ใช้ปัญญามาวิจัยวิเคราะห์ตีความหมายในเรื่องที่ท่านพูดให้เข้าใจ ถ้ามีเหตุผลพอเชื่อถือได้จึงตัดสินใจเชื่อในภายหลัง ถ้าเชื่อเร็วเกินไปจะเกิดความงมงายตามมาทุกอย่างต้องใช้ปัญญาพิจารณาให้แยบคาย วินิจฉัยในคำพูดของบุคคลให้เข้าใจ มิใช่ว่า ผู้พูดเป็นที่น่าเชื่อถือได้จะเชื่อไปเลยทีเดียว

ดังมีบุคคลเป็นตัวอย่างในสมัยครั้งพุทธกาลดังนี้ ในสมัยครั้งนั้นมีพระกลุ่มหนึ่งจะออกไปภาวนาปฏิบัติในต่างถิ่น จึงได้ไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า เมื่อรับฟังในอุบายธรรมเมื่อได้รับฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าแล้ว ก็พากันออกเดินทางไปภาวนาปฏิบัติในที่ต่างๆ แต่บังเอิญได้ไปพบกับพระสารีบุตรในครั้งนั้น พระกลุ่มนี้ก็ได้เล่าธรรมที่ได้ฟังจากพระพุทธเจ้าให้พระสารีบุตรฟัง แล้วถามพระสารีบุตรว่า ธรรมที่อธิบายมาทั้งหมดนี้พระสารีบุตรเชื่อหรือไม่ พระสารีบุตรตอบว่ายังไม่เชื่อ ทำให้พระกลุ่มนั้นไม่พอใจในคำตอบของพระสารีบุตร พระกลุ่มนั้นจึงได้พากันกลับมากราบเรียนเล่าเรื่องถวายต่อพระพุทธเจ้าว่า ธรรมที่ข้าพระองค์ได้ฟังจากพระพุทธเจ้าอย่างนี้แล้ว ข้าพระองค์ได้ไปเล่าให้พระสารีบุตรฟัง แต่พระสารีบุตรตอบว่าไม่เชื่อพระเจ้าข้า พระพุทธเจ้าให้ไปตามพระสารีบุตรเข้าเฝ้า พระพุทธเจ้าได้ตรัสถามพระสารีบุตรว่า ธรรมที่เราตถาคตได้อธิบายให้แก่พระกลุ่มนี้ฟังแล้ว พระกลุ่มนี้ไปเล่าให้พระสารีบุตรฟัง พระสารีบุตรพูดว่าไม่เชื่อนั้นจริงไหม พระสารีบุตรกราบถวายพระพุทธเจ้าว่าได้พูดอย่างนั้นจริงพระเจ้าข้า พระพุทธเจ้าตรัสถามต่อไปอีกว่า พระธรรมเราตถาคตได้ตรัสไว้แล้วว่าเป็นความจริงทุกประการ ทำไมพระสารีบุตรจึงไม่เชื่อเล่า พระสารีบุตรกราบทูลว่า ธรรมที่พระพุทธองค์ที่ตรัสไว้แล้วนั้น ข้าพระองค์ยังไม่ได้พิจารณาให้รู้เห็นตามความเป็นจริงในธรรมหมวดนั้น ข้าพระองค์จึงยังไม่เชื่อในธรรมนั้นพระเจ้าข้า พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่าพระสารีบุตรเป็นลูกเราตถาคตโดยแท้ เป็นผู้มีปัญญาเป็นผู้มีความฉลาดไม่เชื่ออะไรโดยง่าย เธอทั้งหลายจงเอาพระสารีบุตรเป็นแบบอย่าง อย่าเพิ่งเชื่ออะไรง่ายโดยที่ยังไม่ได้พิจารณาก่อนดังนี้

๑๐. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่าสมณะนั้นเคยเป็นครูของเรา ในความหมายข้อ ๑๐ นี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง ดูตามเหตุการณ์แล้ว จะตรงตามความเชื่อในยุคนี้สมัยนี้อยู่มากทีเดียว ควรจะเรียกไปตามสมมุติในยุคปัจจุบันนี้ว่า หลวงพ่อ หลวงปู่องค์นั้น ท่านเป็นครูอาจารย์ของเรา ถ้าใช้ในสมมุติอย่างนี้จะมีความชัดเจนดี และก็ไม่เพี้ยนไปจากสมมุติเดิม ท่านผู้อ่านต้องตั้งสติอ่านให้ดีและให้มีเหตุผลเพื่อประกอบการพิจารณาว่า ในยุคนี้จะเป็นเหมือนที่ข้าพเจ้าได้อธิบายนี้หรือไม่ พระพุทธเจ้าได้ทรงทำนายไว้แล้วว่า ในยุคปลายพระพุทธศาสนา คณะศรัทธาบางท่านบางกลุ่มจะพากันเชื่อในครูบาอาจารย์เป็นอย่างมาก เชื่อเพราะเหตุใด ขอให้ท่านได้หาเหตุผลด้วยตนเองบ้าง ข้าพเจ้าก็จะให้ข้อคิดในบางส่วนเท่านั้น การเชื่อในครูอาจารย์นั้นยังเป็นดาบสองคม เรียกว่าเป็นได้ทั้งคุณและเป็นได้ทั้งโทษ ถ้าได้ครูอาจารย์ที่ดี มีอุบายในการสอนธรรมให้ได้นำไปปฏิบัติ สามารถแก้ปัญหาในตัวเองได้ หรือสอนธรรมปฏิบัติในระดับสูง เพื่อให้เป็นไปในมรรคผลนิพพาน ถ้าได้ครูอาจารย์อย่างนี้นับว่าเป็นผู้โชคดีไป เรียกว่า อาจาริยวิจยะ เป็นผู้มีปัญญาที่ฉลาด มีความสามารถเลือกเฟ้นหาครูอาจารย์มาเป็นผู้นำทางได้

ส่วนมากมีความเชื่อต่อครูอาจารย์อยู่ แต่ไม่มีปัญญาประกอบกับความเชื่อ ถ้าเชื่ออย่างนี้จะมีปัญหาเกิดขึ้นได้เช่นเห็นอาจารย์รูปหล่อ เห็นอาจารย์พูดเก่ง เห็นอาจารย์เอาใจลูกศิษย์ หรือเห็นอะไรอีกนั้นหาเอาเองก็แล้วกัน ความเชื่อในครูอาจารย์ที่ไม่มีปัญญาจะเกิดมีปัญหาเกิดขึ้นในสังคมชาวพุทธเป็นอย่างมาก เมื่อครูอาจารย์ล้างสมองลูกศิษย์ให้เชื่อในตัวเองได้แล้ว จะเป็นพลังคุ้มกันให้อาจารย์ของตัวเองได้เป็นอย่างดี มีอะไรเกิดขึ้น คณะลูกศิษย์จะเกาะกลุ่มปกป้องแก้ต่างให้อาจารย์ของตัวเองได้เป็นอย่างดีสามารถยอมเสียสละแม้กระทั่งชีวิตตายแทนอาจารย์ได้ ถ้ามีความเชื่อในครูอาจารย์ถึงเพียงนี้แล้ว ครูอาจารย์จะชี้นกเป็นนก ชี้ไม้เป็นไม้ อาจารย์ว่าอย่างไรก็ต้องเชื่ออย่างนั้น อาจารย์สรรเสริญลูกศิษย์คนไหนว่าเป็นผู้ภาวนาดี เพชรน้ำหนึ่งอยู่ที่ไหน ผ้าขี้ริ้วห่อทองอยู่ที่ใด ก็เชื่อกันไปทั้งหมด หรืออาจารย์ตำหนิใครว่าไม่ดีอย่างไร ก็พากันปักใจเชื่อไปเสียทั้งหมด ลูกศิษย์เหล่านี้ เขาจะไม่กราบไหว้พระองค์ที่อาจารย์ของตัวเองได้ตำหนิไว้แล้ว เมื่อลูกศิษย์ของอาจารย์ที่ถูกตำหนิก็เกิดความไม่พอใจ ในที่สุด ครูอาจารย์ก็แตกแยกกันเอง และลูกศิษย์ก็เกิดความแตกแยกกันไปด้วย

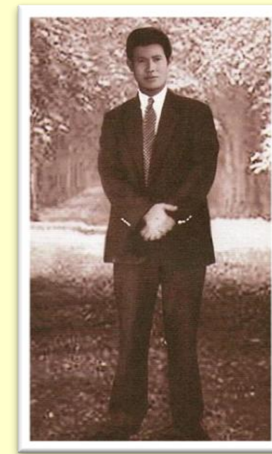
อีกเหตุผลหนึ่งซึ่งมีความสำคัญยิ่ง นั่นหมายถึงข้อวัตรปฏิบัติที่พวกเรามีความสนใจอยู่ในขณะนี้ ให้พวกเราทั้งหลายได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ในยุคนี้สมัยนี้ แต่ละสำนัก แต่ละชมรม มีอุบายการสอนในการภาวนาปฏิบัติไม่เหมือนกัน นี้ก็เพราะได้ครูอาจารย์ที่มีการศึกษามาไม่เหมือนกัน จึงมีการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป ถ้าทุกคนได้อ่านประวัติของพระพุทธเจ้า และประวัติของพระอริยเจ้ามาเหมือนกัน อุบายการปฏิบัติก็จะไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด ก็ให้เข้าใจเสียว่าในยุคช่วงปลายพระพุทธศาสนา ผู้ศึกษาในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าอาจจะเข้าใจกันไปคนละมุมก็อาจเป็นได้ ฉะนั้นการตีความหมายในธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง เพราะฆราวาสก็ต้องอาศัยพระเป็นผู้นำ เหมือนกับรถ ถ้าล้อหน้าเอียงไปทางไหน ล้อหลังก็ต้องเอียงตามด้วย เหมือนกับฝูงโคที่แสวงหาหัวหน้าโค ถ้าฝูงโคกลุ่มใดเลือกได้หัวหน้าโค ตัวที่เคยข้ามกระแสมาแล้วจะไม่มีปัญหาอะไร หัวหน้าโคก็จะพาฝูงโคทั้งหลายไปตามเส้นทางเดิม ให้ถึงฝั่งอย่างปลอดภัยแน่นอน

ถ้าฝูงโคกลุ่มใด ได้หัวหน้าโคตัวที่ไม่เคยข้ามกระแสมาก่อน การข้ามกระแสจะมีอุปสรรคแน่นอน อาจจะพาฝูงโคทั้งหลายลอยไปมาอยู่กับห้วงกระแสนั้นๆ ผ่านฝูงปลาฉลามบ้าง ผ่านฝูงจระเข้บ้าง เข้าสู่กระแสน้ำวังวนบ้าง ทั้งหัวหน้าโคและฝูงโคทั้งหลายจะพากันไปถึงฝั่งนั้นจึงเป็นของยาก นี้ฉันใด การเชื่อในครูอาจารย์จึงเป็นดาบสองคมดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ดังนั้น เราเป็นผู้ปฏิบัติ ควรเอาธัมมาธิปไตยเป็นหลัก เอาความถูกต้องในธรรมมาเป็นหลักประกันในการปฏิบัติของเรา ถ้าเอาธัมมาธิปไตยตามครูอาจารย์ของตัวเองก็จะเสี่ยงอยู่นั่นเอง ฉะนั้นผู้ปฏิบัติต้องฝึกสติปัญญาให้ดี ฝึกตัวเองให้เป็นผู้มีเหตุมีผล ครูอาจารย์ท่านใดพูดธรรมมาอย่างไร เราก็ควรได้คิดดูบ้างว่า ธรรมนั้นควรเชื่อถือได้หรือไม่ได้ เราก็จะได้คิดพิจารณาด้วยเหตุผลดูบ้าง เช่นได้ยินว่าทำสมาธิไปเถอะ เมื่อจิตมีความสงบแล้วปัญญาจะเกิดขึ้น เพียงเท่านี้เราก็ควรคิดหาเหตุผล หาคำตอบให้ได้ ว่าปัญญาเกิดขึ้นจากความสงบของสมาธิได้อย่างไร ในครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงสอนอย่างนี้หรือไม่และสอนใคร สอนอยู่ที่ไหน ต้องให้มีพยานบุคคลมาเป็นหลักฐานยืนยันศาสนาพุทธจึงเป็นหลักคำสอนที่มีเหตุผล ไม่ได้สอนให้เชื่อเหมือนศาสนาอื่น หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นอุบายวิธีฝึกตัวเองให้มีสติปัญญา ความฉลาดรอบรู้ตามความเป็นจริงในสัจธรรมทั้งหลาย ด้วยสติปัญญาของตัวเอง

อัตโนประวัติ ที่ท่านอ่านแล้วนี้ มีบางจุดท่านจะมีความสงสัยว่าเป็นไปได้อย่างไร ในจุดใดที่ไม่สำคัญ ท่านก็ไม่ควรให้ความสนใจในเรื่องนั้น จุดที่สำคัญที่ข้าพเจ้าได้อธิบายในหมวดธรรมต่างๆ แทรกไว้ในประวัตินี้ ท่านก็ควรสนใจในเรื่องนั้น ธรรมที่เขียนเอาไว้ก็เช่นกัน เป็นในลักษณะลางเนื้อชอบลางยา จะให้ถูกใจในทุกหมวดหมู่คงเป็นไปไม่ได้ จึงเป็น ธัมมวิจยะ ให้ท่านได้เลือกเองว่า ธรรมใดถูกกับจริตนิสัยของท่าน ควรจะให้ความสนใจในธรรมหมวดนั้น พระธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้มีจำนวนมาก เพราะนิสัยของคนเราไม่เหมือนกัน บางท่านอาจจะถูกกับอุบายธรรมที่แตกต่างกัน หากท่านมีความสงสัยในธรรมหมวดใด ท่านก็ควรถามข้าพเจ้าโดยตรง ถ้าหากถามท่านอื่นอาจจะไม่ตรงกับความหมายที่ข้าพเจ้าได้เขียนเอาไว้ ในการใช้ประโยคข้อความ สำนวนในการเขียนคงไม่ประทับใจท่านเท่าไรนัก แต่ขอให้ท่านได้สังเกตดูความหมายสาระ และดูความเจตนาของผู้เขียนไว้จะเป็นการดี เพราะข้าพเจ้าไม่ได้เป็นนักเขียนมืออาชีพ เพียงเขียนด้วยความสมัครใจ เพื่อให้ลูกหลานได้อ่านกันเล่นๆ เท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงขออภัยกับท่านผู้อ่านมาในหนังสือนี้ด้วย ท่านก็จะได้รู้ว่า มีพระองค์หนึ่งที่เกิดมาในช่วงปลายพระพุทธศาสนา การภาวนาปฏิบัติและผลของการปฏิบัติเป็นอย่างไรก็เขียนไปอย่างนั้น ให้ถือว่า เป็นปัจจัตตังของข้าพเจ้าก็แล้วกัน ฉะนั้นขอให้ทุกท่านจงมีความสุขความเจริญในธรรม ในชาตินี้ขอให้ท่านมีสติปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้ว พร้อมด้วยวาสนาบารมีที่ท่านได้บำเพ็ญมาแล้วในชาติอดีตและชาติปัจจุบัน ขอให้ท่านได้เป็นไปในมรรคผลนิพพาน ด้วยสติปัญญาและความสามารถเฉพาะตัวในชาตินี้ด้วยเทอญ

คำปรารภ

หลวงพ่อทูล ได้เขียนประวัติของท่านไว้ ๒ ช่วงคือ วัยเด็กและเมื่อออกบวชแล้ว ลูกศิษย์หลายคนอยากทราบว่า ในวัยหนุ่มนั้น ท่านมีวิถีชีวิตและความเป็นมาอย่างไร จึงได้พากันมาสอบถามหลวงพ่ออยู่เสมอถึงชีวิตในวัยหนุ่ม อยากให้หลวงพ่อเขียนเพิ่มเติม หลวงพ่อพูดว่า ถ้าอยากรู้จักชีวิตของหลวงพ่อในวัยหนุ่ม ก็ให้ไปสืบเอาเองจากเพื่อนชายหญิงของหลวงพ่อจากบ้านหนองแวง รวมทั้งบ้านเกิดและสถานที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

เมื่อหลวงพ่อให้แนวทางอย่างนี้แล้ว คณะศิษย์จึงรีบไปสืบประวัติของหลวงพ่อในวัยหนุ่มทันที โดยพากันไปพบเพื่อนๆ ของหลวงพ่อในสถานที่ต่างๆ และสัมภาษณ์ท่านเหล่านั้น โดยขอให้เล่าความหลังทั้งหมดให้ฟัง จนได้รับข้อมูลตามที่ตั้งใจไว้ สิ่งหนึ่งที่คณะศิษย์ได้รับฟังมาก็คือ ทุกคนพูดในทิศทางเดียวกันทั้งหมด และมีภาพของบุคคลทั้งหลายที่ได้ไปสัมภาษณ์มาด้วย ดังเราจะได้อ่านประวัติของหลวงพ่อทูล ในวัยเด็กและวัยหนุ่มดังนี้

หลวงพ่อ ทูล ขิปฺปญฺโญ ชีวิตฆราวาส

เรื่องราวของหลวงพ่อทูล ขิปฺปญฺโญ ที่คณะศิษย์เรียบเรียงขึ้นนี้ ได้รับฟังจากคำให้สัมภาษณ์ และคำบอกเล่าจากเพื่อนๆ เก่าแก่ของหลวงพ่อ ชาวบ้านหนองแวง จังหวัดอุดรธานี และจากจังหวัดมหาสารคามที่บ้านเกิด และที่อื่นๆ ซึ่งทุกคนพร้อมใจกันให้ข้อมูลเป็นอย่างดี ทำให้เราได้รับทราบข้อมูลเพิ่มเติมอีกมากมาย ในชีวิตฆราวาสของหลวงพ่อและความพิเศษแตกต่างจากคนธรรมดาทั่วไป ทำให้เราทราบว่า เวลาผู้ที่มีบุญวาสนาบารมีสูงมาเกิดนั้นเป็นอย่างไร แตกต่างจากเราๆ ท่านๆ อย่างไร

อัตโนประวัติฉบับสมบูรณ์เล่มนี้ เป็นเล่มพิเศษซึ่งหลวงพ่อเมตตาอนุญาตให้จัดพิมพ์ เพื่อฉลองอายุของหลวงพ่อครบ ๗๐ ปี ในวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ฉะนั้นท่านใดที่มีโอกาสได้อ่านหนังสือเล่มนี้ หากท่านอ่านโดยพิจารณาตามด้วยความตั้งใจมั่นแล้ว ท่านย่อมจะได้รับคติธรรมและธรรมะที่จะเป็นแนวทางให้ท่านนำไปปฏิบัติพร้อมทั้งเป็นกำลังใจให้ท่าน ในอันที่จะมุ่งมั่นปฏิบัติธรรมเพื่อความพ้นทุกข์ ซึ่งถือเป็นจุดมุ่งหมายอันสูงสุดของเราชาวพุทธ

ครอบครัวของหลวงพ่อทูล

เมื่อคณะเราเดินทางไปถึงบ้านหนองแวง จังหวัดอุดรธานี โดยได้แจ้งความจำนงล่วงหน้าว่าที่จะไปสืบหาประวัติของหลวงพ่อทูล ในวัยต่างๆ ของชีวิตความเป็นฆราวาส ทุกคนดีใจและยินดีที่จะให้ความร่วมมือ ชาวบ้านทุกคนต้อนรับคณะเราเป็นอย่างดี เราได้เห็นรอยยิ้มบนใบหน้าของท่านทั้งหลาย ยามที่กล่าวถึงหลวงพ่อทูลนั้นทุกคนดูตั้งใจพยายามรำลึกถึงความหลัง บางคนเล่าไประลึกไป สายตาที่ทอดมานั้นบ่งบอกถึงความสุขในการรำลึกถึงความหลัง ในช่วงวัยต่างๆ ที่ทุกคนได้เกี่ยวข้องกับหลวงพ่อมา

จากคำบอกเล่าของทุกคนจึงได้ข้อมูลว่า ครอบครัวของหลวงพ่อทูลนั้นเป็นครอบครัวสัมมาทิฏฐิอย่างแท้จริง โยมพ่อของท่านเป็นหมอสมุนไพรโบราณผู้มีคุณธรรมช่วยเหลือรักษาคนเจ็บป่วยมากมาย อีกทั้งเป็นบุคคลที่ชาวบ้านทั้งหมู่บ้านให้ความเชื่อถือ รักและเคารพ ยามที่มีเรื่องอันใดเกิดขึ้นก็มักจะมาหามาปรึกษาและให้ช่วยแก้ไขและเชิญไปในทุกงานในฐานะแขกผู้ใหญ่พิเศษ

จริตนิสัยของหลวงพ่อทูล

จากการสอบถามทุกท่านล้วนตอบเป็นเสียงเดียวกันคือ นิสัยของหลวงพ่อทูลนับแต่วันเด็กเล็กจนเติบใหญ่ขึ้นมา ไม่ว่าจะในสมัยเป็นฆราวาสหรือเป็นพระจนถึงปัจจุบันนี้ ท่านเป็นผู้มีนิสัยรักความยุติธรรม มีเมตตาสูง ไม่ถือตัว ร่าเริง ชอบหยอกล้อเพื่อนๆ เล่นในบางกาลเวลา ไม่เคยทะเลาะกับใครเลย มีแต่คอยห้ามมิให้ทะเลาะกันและอบรมสั่งสอนหมู่เพื่อนตั้งแต่อายุ ๓ ขวบ ให้หมู่เพื่อนรู้จักรักและสามัคคีต่อกัน ข้อสำคัญคือ ท่านเป็นผู้มีลักษณะความเป็นผู้นำมาตั้งแต่เป็นเด็กเล็ก และลักษณะพิเศษของผู้นำคือ ความเสียสละ ท่านมีมากในข้อนี้ หลวงพ่อไม่เคยเอาเปรียบใครเลย มีแต่เป็นผู้ให้มาตลอดอีกทั้งท่านเป็นผู้นำของคนในทุกยุค ตั้งแต่เป็นเด็กก็เป็นผู้นำเด็กในหมู่บ้าน ในวัยหนุ่มก็เป็นผู้นำของกลุ่มหนุ่มสาวทั้งหมู่บ้าน เพราะผู้ใหญ่บ้านนั้นจะทำหน้าที่ดูแลแต่คนเฒ่าคนแก่เท่านั้น ส่วนคนหนุ่มสาวก็จะเป็นหน้าที่ของหนุ่มทูล เป็นผู้ดูแลทั้งหมดเพราะทุกคนรักและเคารพเชื่อฟังเป็นอย่างดี

ฉะนั้นหนุ่มสาวในหมู่บ้านทั้งหมดจึงเลือกหนุ่มทูล ให้เป็นหัวหน้ากลุ่มของหนุ่มสาวในหมู่บ้าน หากมีงานบุญหรืองานสาธารณะกุศลอื่นใด ถ้าหนุ่มทูลพูดแล้วทุกเรื่องต้องสำเร็จลงด้วยดี หนุ่มทูลจะดูแลเพื่อนๆ หนุ่มสาวเป็นอย่างดี ไม่ให้ใครมาหลอกลวงได้ ถ้าหากมีหนุ่มบ้านอื่นมาชอบสาวบ้านหนองแวง หนุ่มผู้นั้นต้องเข้ามาหาหนุ่มทูลเพื่อให้ช่วยเป็นสื่อให้ได้พูดคุยกับสาวที่ตนหมายตาไว้ บางครั้งจุดไต้ตำตอหนุ่มต่างถิ่นมาขอให้หนุ่มทูล ให้ความสะดวกในการจะไปจีบสาวบ้านหนองแวง แต่บังเอิญเป็นสาวที่หนุ่มทูลก็ชอบพออยู่ แต่ก็ยอมเสียสละให้เพื่อนต่างถิ่นได้ นี้เองจึงเป็นบุคคลที่ทั้งหมู่บ้านของตนเองและเพื่อนต่างหมู่บ้านรู้จักกันไปทั่ว ถือเป็นคนดังของยุคนั้นก็ว่าได้ ไม่ว่าจะทำกิจกรรมใดของหมู่บ้านหนุ่มทูลจะเป็นผู้ริเริ่ม และนำพาให้ทุกคนปฏิบัติตามด้วยความพร้อมใจของคนทั้งหมู่บ้าน สิ่งที่แสดงถึงความเสียสละข้อหนึ่งคือ ทุกครั้งจะเป็นผู้สละมากกว่า ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการลงขันกันทำสิ่งใดเพื่อประโยชน์ของพระศาสนา หนุ่มทูลจะออกเงินมากกว่าหมู่ในทุกเรื่องและทุกครั้งไป หากทุกคนออกคนละ ๑๐ บาท หนุ่มทูลจะลง ๕๐ บาทและจะไม่เอาเปรียบใครเลย ทุกคนจึงรักและเชื่อถือทั้งรักทั้งเกรงใจมาก

เราได้ทราบข้อมูลสำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือ ในยุคนั้นหนุ่มทูลเป็นหนุ่มที่เนื้อหอมที่สุด สาวๆ ทุกคนจากหลายหมู่บ้านที่ได้รู้จักต่างหมายปองต้องการแต่งงานด้วย เพราะหนุ่มทูลเป็นคนรูปหล่อ ฐานะก็ดี ชาติตระกูลก็ดี นิสัยก็ดี การแต่งตัวก็งามสง่า โดยเฉพาะเมื่อใส่สูทชุดหรูผ้านอกไปงานเลี้ยงใดๆ จะดูว่าเป็นหนุ่มนักเรียนนอกหรือเจ้านายชั้นผู้ใหญ่มาเลยทีเดียว (สูทตัดที่ร้านตัดผ้าที่อำเภอท่าบ่อ ซึ่งรู้จักกับหนุ่มทูลดีและจะคอยเลือกผ้าดีๆ ที่ส่งมาจากนอกใหม่ๆ ให้หนุ่มทูลเสมอ) หากเป็นยุคสมัยนี้ต้องเข้าใจกันว่าท่านเป็นนักธุรกิจหนุ่มนักเรียนนอกแน่ๆ

หากหนุ่มทูลไปงานต่างหมู่บ้าน ทุกคนจะมาต้อนรับเป็นพิเศษ เพราะเข้าใจว่าท่านเป็นเจ้านายชั้นผู้ใหญ่มาเยือน อีกทั้งท่านเป็นผู้ที่มีกิริยามารยาทงดงาม อ่อนน้อมสำรวม จึงเป็นจุดเด่นทำให้สาวๆ ทุกหมู่บ้านต่างส่งสายตามาที่หนุ่มทูลเพียงผู้เดียว การที่เป็นหนุ่มรูปงามนี้ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พ่อ-แม่ของหนุ่มทูล ย่อมเหนื่อยกว่าใครๆ ในการต้อนรับแขกสาวๆ ที่มาเยือนบ้านอยู่ตลอดเวลา

เมื่อถึงงานเทศกาลประจำปี เช่นงานสงกรานต์ สาวๆ ทั้งใกล้และไกลจะพากันมาที่บ้านของหนุ่มทูล มารดน้ำขอพรจากพ่อแม่ของท่าน (เรียกว่าผ้าไม่ได้แห้งก็แล้วกัน) ส่วนพ่อแม่ท่านก็จะรับขวัญสาวๆ ทุกคนด้วยการผูกข้อมือให้พรแก่สาวๆ ทุกคนเพื่อเป็นสิริมงคล (เรียกว่าหัวบันไดไม่ได้แห้งเลย) ฝ่ายหนุ่มทูลเมื่อไปเที่ยวงานบุญต่างหมู่บ้าน สาวๆ ทั้งหลายจะพากันแย่งตัวหนุ่มทูล และเชื้อเชิญให้ไปรับประทานอาหารที่บ้านสาว เรื่องนี้เพื่อนชายร่วมรุ่นของหลวงพ่อเปิดเผยให้ฟัง เพราะทุกครั้งที่หนุ่มทูลไปที่ไหนก็จะต้องมีเพื่อนชาย ๓-๔ คนไปด้วยคอยป้องกันมิให้สาวใดเข้ามาถึงตัวหนุ่มทูลได้เพราะท่านไม่ยอมให้ใครแตะเนื้อต้องตัวได้และท่านก็ไม่แตะเนื้อต้องตัวสาวใด และไม่จับมือเช่นกัน

พวกเราทราบกันว่าหลวงพ่อไม่ฉันอาหารดิบ ฉะนั้นลูกศิษย์จึงเรียนถามหลวงพ่อว่า เวลาหลวงพ่อไปงานเลี้ยงในยุคนั้นทำอย่างไร ท่านตอบว่าบางครั้งหากเจ้าภาพรู้จักกันเขาก็จะไปจัดอาหารชุดพิเศษที่คั่วสุกใหม่ๆ มาให้ และบางครั้งก็รับประทานอิ่มจากที่บ้านก่อนไปเมื่อไปงานก็ดื่มแต่น้ำ

เอกลักษณ์เฉพาะตัวอีกข้อหนึ่งในเวลาปกติของท่าน ก็คือท่านชอบเบี่ยงผ้าขาวม้า (ลักษณะเหมือนห่มจีวร) โดยปกติชาวบ้านต้องเอาผ้าขาวม้ามาผูกเอว แต่ท่านต่างออกไป คณะศิษย์จึงถามหลวงพ่อว่าเพราะเหตุใด ท่านตอบว่าเพราะชอบ ท่านผู้อ่านล่ะคิดอย่างไร คิดเหมือนพวกเราหรือไม่ (พระโดยปกติต้องห่มจีวรให้เรียบร้อยก่อนไปที่ใดๆ) จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้พวกเราคิดว่า หลวงพ่อท่านสร้างบารมีความเป็นพระมามากจนกลายเป็นนิสัยเดิมที่ติดภพชาติมาได้

ต่อจากนี้ไปจะเป็นคำบอกเล่าจากชาวบ้านหนองค้อ จังหวัดมหาสารคาม และชาวบ้านหนองแวง (ไชยวาน) จังหวัดอุดรธานี ซึ่งทั้ง ๒ หมู่บ้านล้วนรักเคารพและเทิดทูนบูชาหลวงพ่อมาก

แม่ติ่ง เล่าให้ฟัง (วัยเด็กเล็ก)

จากคำบอกเล่าของ นางติ่ง ร่วมจิต (พี่สาวคนโตซึ่งเป็นผู้เลี้ยงดูแลหลวงพ่อมาตั้งแต่เด็ก) แม่ใหญ่ติ่งเล่าให้ฟังว่า ตั้งแต่แม่เริ่มฝันแปลกถึงดวงแก้วสว่างที่ลอยเข้ามาในห้องนั้นแล้ว อีกหลายวันก็ฝันถึงคนแห่แหนแม่เหมือนเทพธิดาผู้มีบุญวาสนาบารมี ปวงชนเทิดทูนแม่ยิ่งนัก แล้วแม่ก็ตั้งท้องน้อง (เด็กชายทูล) หลังจากนั้นพฤติกรรมการกินอาหารของแม่ก็เปลี่ยนไป ขณะที่ตั้งครรภ์แม่จะรับประทานได้แต่อาหารที่บริสุทธิ์ อย่างเกลือ, น้ำอ้อย, กล้วย ส่วนข้าวเหนียวก็ต้องคดเอากลางหวดเท่านั้น ถ้วยชามก็ต้องแยกชุดล้างใหม่ให้หมด ห้ามปนเปื้อนของคาวใดๆ แม่ใหญ่ติ่งจะเป็นผู้ดูแลในเรื่องนี้เพียงผู้เดียว เพราะเป็นลูกสาวคนโต แม่จึงมอบหน้าที่นี้ให้ พอแม่คลอดน้อง (เด็กชายทูล) แม่ก็สั่งให้ดูแลน้องคนนี้อย่างพิเศษอีกเช่นกัน คือต้องช่วยแม่ในการเลี้ยงน้อง (เด็กชายทูล) โดยเฉพาะเรื่องภาชนะอาหารต่างๆ ต้องล้างต้องเก็บแยกเป็นอย่างดีมาตลอด

หลังจากคลอดน้องแล้ว แม่ก็มีพฤติกรรมเป็นปกติธรรมดาเหมือนคนทั่วไปในเรื่องอาหารการกินและกลิ่นคาวต่างๆ หายหมดสิ้น แต่น้อง (เด็กชายทูล) จะรับประทานอาหารดิบไม่ได้ตั้งแต่เกิด เพราะถ้าใครหยิบอาหารที่ไม่สุกมาใส่ปากแล้วจะอาเจียนออกมาทันที มีบางครั้งพ่อก็เอาเนื้องูหรือเนื้อม้าที่ปิ้งสุกแล้วมาให้น้อง พอเข้าปากก็อาเจียนทันที จึงทราบแน่ชัดว่าแม้เนื้อสัตว์จะสุกด้วยไฟก็ตาม แต่ถ้าเป็นสัตว์ที่รวมอยู่ในมังสะ ๑๐ อย่างก็รับประทานไม่ได้ เหมือนพระวินัยของพระอย่างเคร่งครัด นี่คือจริตนิสัยการกินของเด็กชายทูลที่เป็นธรรมชาติ จึงเป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ใจยิ่งนัก

นี่ก็แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมพิเศษที่แตกต่างจากบุคคลธรรมดาทั่วไป ซึ่งเด็กขนาดนี้ไม่น่าจะมีปฏิกิริยาตอบสนองได้ถึงเพียงนี้ นอกจากจะต้องเป็นผู้ที่สร้างบารมีในการปฏิบัติธรรมเช่นนี้มาอย่างเต็มที่ จึงทำให้มีนิสัยเป็นพระมาตั้งแต่เกิดเช่นนี้

คู่หมั้นคู่หมายมาแต่เกิด

ชาวบ้านหนองค้อ จังหวัดมหาสารคาม เปิดเผยข้อมูลใหม่ให้คณะเราทราบว่า หลวงพ่อทูลเกิดมาพร้อมกับแม่ใหญ่เพชร (นางเพชร ทิพย์ศรีราช) อยู่บ้านหนองค้อด้วยกันบ้านอยู่ตรงกัน มองเห็นเรือนกันและถูกเลี้ยงดูมาคู่กันกับเด็กชายทูล ทั้งสองนอนเปลเดียวกันถูกเลี้ยงมาด้วยกันด้วยแม่นม ๒ คน บางครั้งเด็กชายทูลก็ไปดูดนมจากแม่ของเด็กหญิงเพชร บางครั้งเด็กหญิงเพชรก็มาดูดนมแม่ของเด็กชายทูล จนผู้ใหญ่ทั้งหลายตกลงกันไว้ว่า ถ้าเด็กสองคนนี้โตขึ้นเมื่อใดก็จะให้แต่งงานกัน ถือเป็นการหมั้นหมายไว้เป็นคู่หมายกันมาแต่เกิด

เมื่อโตขึ้นหนุ่มทูลก็รูปหล่อปานพระเอกหนังไทย ส่วนสาวเพชรก็เป็นสาวสวย แต่ถึงแม้จะเป็นคู่ที่ผู้ใหญ่หมั้นหมายไว้ ก็มีอันแคล้วคลาดกัน ตามเหตุปัจจัยที่เป็นไปโดยธรรมชาติ นี่คือกฎไตรลักษณ์แห่งความเป็นจริงของโลก

วัยเด็กเล็ก

จากคำบอกเล่าของชาวบ้านหนองค้อ จังหวัดมหาสารคาม และชาวหนองแวง (แก้มหอม) ทำให้เราทราบถึงจริตนิสัยพิเศษของหลวงพ่อในวัยเด็กอีกหลายประการ รวมถึงลักษณะความเป็นผู้นำ มักนำพาหมู่คณะไปในทิศทางที่เป็นบุญเป็นกุศลตลอดมา ตัวอย่างเช่นเมื่ออายุได้ ๓ ขวบ หมู่คณะจะชวนให้เล่นตามประสาเด็ก เช่นเล่นขายของบ้าง เล่นงูกินหางบ้าง หรือเล่นในวิธีอื่นหลายอย่าง แต่เด็กชายทูลปฏิเสธ กลับชักชวนหมู่คณะให้เล่นเรื่องเกี่ยวกับวัดเกี่ยวกับพระ เด็กชายทูลเป็นผู้กำกับการแสดงโดยสมมุติตนเองเป็นเจ้าอาวาส เด็กผู้ชายก็ให้เล่นเป็นเณรบ้าง เป็นพ่อออก*บ้าง เด็กผู้หญิงก็ให้เล่นเป็นแม่ออก** สถานที่เล่นก็เลือกเอาลานวัด โดยสมมุติฉากต่างๆ ให้สมจริง เจ้าอาวาสนั่งบนตั่งสูง เณรคอยรับใช้อยู่ใกล้ๆ ให้พ่อออกแม่ออกนำอาหารมาประเคนถวายทั้งคาวหวาน

พ่อออก หมายถึงอุบาสก แม่ออก** หมายถึงอุบาสิกา*

บาตรพระนั้นก็ใช้กะลามะพร้าวสมมุติเอา มีขาบาตรครบชุด ถาดอาหารที่โยมนำมาถวายก็เอาใบตองมาเย็บบ้าง ใช้กะลามะพร้าวบ้าง ส่วนอาหารในถาดก็ใช้ดินและเศษใบไม้ต่างๆ มาสมมุติเป็นอาหาร แล้วนำมาถวายเจ้าอาวาสทูล ท่านรับเล็กน้อยแล้วก็ส่งต่อทำท่าเหมือนกับพระที่ฉันกันในวัดป่าไม่ผิดเพี้ยนเลย การทำเช่นนี้เป็นความคิดของเด็กชายทูลเองทั้งหมด

เมื่อประเคนอาหารหมดแล้ว ทุกคนก็ต้องพนมมือรับพรจากพระ โดยเด็กชายทูลก็จะสวดบ่นพึมพำๆ ไปตามประสาเด็ก พอจบทุกคนก็สาธุ แล้วพระก็ทำท่าฉันในบาตร ทำท่าให้เหมือน ส่วนพ่อออกแม่ออกก็ทำท่านั่งล้อมลงรับประทานอาหารที่เหลือเมื่อพระฉันเสร็จ เณรก็รับบาตรไปทำท่าล้างบาตร แล้วเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย พ่อออกแม่ออกเมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้วก็เก็บถ้วยชามไปล้าง แล้วจัดเก็บภาชนะให้เรียบร้อย เจ้าอาวาสทูลเมื่อฉันเสร็จก็ไปกวาดตาด (ทำความสะอาดวัด) ตามหน้าที่ของพระ เมื่อพ่อออกแม่ออกจะกลับ ก็ต้องมากราบลาเจ้าอาวาสแล้วจึงกลับไปบ้าน การเล่นเช่นนี้เล่นกันบ่อยมากนับครั้งไม่ถ้วน

การเล่นอย่างนี้ไม่มีใครสอน เป็นความคิดของเด็กชายทูลเอง ซึ่งในยุคนั้นสมัยนั้นไม่มีพระกรรมฐานที่ฉันในบาตรให้เห็นเลย มีแต่พระวัดบ้านฉันอาหารจากภาชนะ เป็นที่น่าแปลกว่าเด็กชายทูลคิดวิธีการเล่นในลักษณะนี้ได้อย่างไร ทั้งไม่มีใครบอกและไม่มีตัวอย่างให้เห็น ทำไมจึงคิดการเล่นเช่นนี้มาได้

ยังมีการเล่นอีกชนิดหนึ่งที่เด็กชายทูลชอบเล่นกับเพื่อนๆ เป็นประจำคือการเอาไม้ไผ่ ๒ ลำให้เพื่อนๆ พากันหามหัวหามท้ายให้เด็กชายทูลนั่งอยู่บนไม้ไผ่ตรงกลาง เรียกว่าการนั่งบนเสลี่ยง เด็กทั้งหมดช่วยกันหามหัวหามท้ายแล้วโห่ร้อง แห่เป็นจังหวะทำนองร้องกันไปตลอดทาง หามไปก็เฮไปอย่างสนุกสนาน บ่อยครั้งที่คนนั่งเสลี่ยงตกลงมาจากเสลี่ยงแต่แล้วก็ลุกขึ้นมานั่งต่ออีก วิธีการนี้เหมือนการแห่กษัตริย์หรือเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินในยุคโบราณของไทยเรา แต่ก็เป็นความสนุกสนานของเด็กในยุคนั้นเป็นอย่างมาก

ยังมีพฤติกรรมอีกอย่างหนึ่งที่น่าสนใจ เพื่อนๆ เก่าแก่ของหลวงพ่อที่เกิดร่วมสมัยกันและคนเฒ่าแก่ที่เห็นเหตุการณ์ต่างๆ มาตลอด ทุกคนพูดว่ามันช่างแปลกใจนักที่เด็กชายทูลอายุเพียง ๓ ขวบสามารถทำอะไรต่างๆ คิดอะไรมากมายได้ถึงเพียงนี้ และมี

นิสัยเป็นเช่นนี้จริงๆ นั่นคือเด็กชายทูลมักจะชอบนั่งบนแคร่หรือสถานที่ที่สูงกว่าหมู่เพื่อน แล้วเด็กทุกคนก็พากันนั่งกับพื้นดินบ้างคุกเข่าบ้าง ฟังเด็กชายทูลอบรมสั่งสอน โดยเด็กชายทูลจะทำการสอนโดยชี้นิ้ว ใช้มือไม้ทำท่าทางประกอบในการอบรมสั่งสอน เด็กทั้งหลายก็ตั้งใจฟังอย่างจดจ่อ สถานที่อบรมบางครั้งก็ใช้ลานวัด บางครั้งก็ลานบ้านหรือที่อื่นๆ ที่มีที่นั่งสูงกว่าเพื่อน พอฟังจบทุกคนก็ก้มลงกราบคารวะ

วิธีการเล่นเหล่านี้ มิใช่เด็กธรรมดาจะคิดได้ประพฤติได้ แต่ท่านต้องได้สร้างบารมีมามิใช่น้อย จึงมีนิสัยเดิมติดภพชาติมาถึงเพียงนี้ พวกเรามารู้นิสัยในเด็กชายทูลอย่างนี้แล้ว จะมีความคิดเห็นเป็นประการใด ด้วยเหตุใดเด็กชายทูลอายุเพียง ๓ ขวบจึงมีนิสัยอย่างนี้

วัยเรียน (ที่บ้านหนองแวง)

ต่อมาเมื่ออายุได้ ๗ ขวบ พ่อแม่ได้พาอพยพย้ายบ้านไปอยู่ที่บ้านหนองแวง (ไชยวาน) จังหวัดอุดรธานี พออายุ ๘ ขวบก็เข้าโรงเรียนตามเกณฑ์ ที่โรงเรียนบ้านหนองแวง ปัจจุบันพวกเราไปหาดูสถานที่จริงปรากฏว่าไม่มีแล้วโรงเรียน มันเป็นอนิจจังไปแล้วคงเหลือแต่ซากแห่งความว่างเปล่า ยุคนั้นเด็กที่เข้าเรียนใหม่ต้องเรียนชั้นป.มูล เทียบได้กับชั้นอนุบาล ๑ ปี แล้วจึงเข้าเรียนชั้นประถมปีที่ ๑-๔ จนจบหลักสูตรชั้นประถมศึกษา

จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าทั้งหลายที่พยายามรำลึกถึงความหลังให้เราฟัง ด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใสระคนเสียงหัวเราะในบางครั้ง เมื่อนึกถึงความหลังเก่าๆ มีพ่อใหญ่พรคนหนึ่ง พ่อไรคนหนึ่ง สองท่านนี้เป็นเพื่อนเรียนร่วมรุ่นกับหลวงพ่อทูลมา พ่อใหญ่เล่าว่าเด็กชายทูลเป็นคนเรียนเก่งมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดๆ หากได้ฟังหรือเห็นการทำแม้เพียงครั้งเดียว ก็สามารถทำตามและจดจำได้อย่างแม่นยำ

ในยุคนั้นมีคุณครู ๒ คน คุณครูใหญ่ชื่อ หัส คุณครูน้อยชื่อ อักษร เมื่อคุณครูทั้งสองไม่ว่างหรือมาเพียงคนเดียว ก็จะให้เด็กชายทูลทำหน้าที่ช่วยสอนหนังสือแทน ด้วยไว้วางใจและเชื่อในความสามารถของเด็กชายทูล อีกทั้งเพื่อนๆ นักเรียนทั้งหมดก็รักใคร่และเชื่อฟังเด็กชายทูลมาก ไม่ว่าจะบอกสิ่งใดไปทุกคนยอมทำตามอย่างว่าง่าย เด็กชาย

ทูลเป็นผู้ว่านอนสอนง่าย อ่อนน้อมถ่อมตน เคารพรักครูบาอาจารย์มาก ทำให้คุณครูทั้งรักทั้งเชื่อใจ

เรื่องการเล่นกีฬา พ่อใหญ่พรเล่าว่าด้านการกีฬาทุกประเภท ทั้งเตะตะกร้อ, ฟุตบอล, วิ่งแข่ง, วิ่งเปี้ยว เด็กชายทูลเป็นผู้ชนะมาตลอดราวกับว่าแพ้ไม่เป็น อีกทั้งเป็นเด็กที่มีรูปร่างสูงใหญ่กว่าเพื่อนแขนขาก็ยาวกว่า แต่นิสัยอ่อนโยน อีกทั้งมีน้ำใจเป็นนักกีฬา รักและเป็นกันเองต่อเพื่อนๆ อย่างทั่วถึง แม้จะเป็นเด็กอายุน้อยแต่ความคิดอ่านนั้นเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว จึงเป็นผู้นำนักเรียนทั้งหมดมาโดยตลอด

มีอยู่ครั้งหนึ่งได้ไปแข่งขันกีฬาในอำเภอหนองหาน ระหว่างโรงเรียนต่อโรงเรียน มีเด็กคนหนึ่งเป็นลูกครูใหญ่ มีนิสัยเกเรพาลหาเรื่อง พอเล่นกีฬาแพ้ก็มาพาลหาเรื่องกับกลุ่มของเด็กชายทูล โดยอวดอ้างว่าตนเป็นลูกครูใหญ่ หมู่คณะพยายามเลี่ยงไม่สนใจ แต่ลูกครูใหญ่คนนี้ไม่ยอมยังตามหาเรื่องไม่เลิกรา กลุ่มของเด็กชายทูลจึงเริ่มไม่พอใจมีการถกเถียงกัน เด็กชายทูลจึงห้ามไม่ให้ทะเลาะกัน แต่ลูกครูใหญ่ไม่ยอมกลับหันเข้ามาจะตีเด็กชายทูลแทน แต่เด็กชายทูลรูปร่างสูงใหญ่กว่าจึงเอามือเท้ายันป้องกันไว้ทำให้ตีไม่ถึงเพราะไม่สามารถเข้าถึงตัวเด็กชายทูลได้ ลูกครูใหญ่จึงโกรธกลับไป เด็กชายทูลจึงได้รับการยกย่องทั้งจากครูและเพื่อนๆ ว่าเป็นคนมีน้ำใจนักกีฬามากที่สุด

เด็กชายทูลเรียนจบเพียงชั้นประถมปีที่ ๔ เท่านั้น แม้ว่าจะเรียนได้ดีมาก คุณครูก็ส่งเสริมทุกอย่าง คุณครูได้ไปขอจากพ่อแม่ของเด็กชายทูลให้ไปเรียนต่อที่ตัวจังหวัด อีกทั้งรับรองเรื่องที่พักที่อยู่ให้เรียบร้อย แต่พ่อแม่ของเด็กชายทูลเพิ่งย้ายมาอยู่บ้านหนองแวง ฐานะในยามนี้ต้องประหยัดไม่พอส่งเสียค่าเล่าเรียนแก่เด็กชายทูลได้ ฉะนั้นความฝันที่จะได้เรียนต่อในตัวจังหวัดจึงต้องสิ้นหวังไป ท่านผู้อ่านทั้งหลายช่วยกันคิดดู ถ้าหากเด็กชายทูลในยุคนั้นได้ไปเรียนต่อจริงแล้ว คณะศิษย์ทั้งหลายจะได้มีโอกาสกราบหลวงพ่อทูลเหมือนทุกวันนี้หรือไม่หนอ

บวชเณร

เมื่อออกจากโรงเรียนอายุได้ ๑๒ ปี พ่อแม่ก็ให้บวชเณรตามประเพณีที่มีมาแต่โบราณ ช่วงนี้เองที่ทำให้เณรทูลมีโอกาสได้พบพระกรรมฐานและสังเกตความเป็นอยู่ของ

ท่าน จนเกิดความประทับใจและฝังใจในพระกรรมฐานเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องไม้ชำระและไม้จิ้มฟัน จึงเป็นเหตุปัจจัยแรกที่ทำให้เณรทูลตั้งใจจะบวชเป็นพระกรรมฐานให้ได้ในชาตินี้

เณรทูลโดยปกตินิสัยเป็นผู้ใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้เป็นอย่างมาก ขยันศึกษาค้นคว้าหาตำรามาอ่าน ทั้งมีความตั้งใจในการศึกษาภาษาต่างๆ เช่นขอม, ลาว, บาลีฯลฯ แม้พระไตรปิฎกก็อ่านหมดทุกเล่มทั้งฉบับภาษาไทยและภาษาลาว ทำให้เป็นผู้รอบรู้และแตกฉานในการศึกษา การสวดมนต์ก็คล่องทุกบทสามารถท่องจำได้อย่างแม่นยำ มีเหตุปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้เณรทูล ขณะที่เพิ่งบวชมาได้เพียง ๓ วันและสวดมนต์ใดๆ ไม่ได้เลย ในวันนั้นพระอาจารย์ได้พาเณรทูลไปงานศพบ้านโยมด้วย เณรทูลนั่งอยู่ท้ายแถวสวดมนต์ก็ไม่เป็นไม่รู้จักสวด พระทุกองค์ก็สวดกุสลาและบทอื่นๆ ไปมีเพียงเณรทูลที่สวดไม่ได้ ทำให้รู้สึกว่าอับอายเป็นอย่างมากที่ไม่สามารถสวดมนต์ได้อย่างท่านอื่นๆ เมื่อความอับอายในตนเองเกิดมากขึ้นทำให้รู้สึกเหมือนหน้ามืดตาลายไป พอเวลาจะกลับต้องก้าวลงบันไดจึงก้าวพลาดตกบันได ญาติโยมทั้งหลายก็หัวเราะสนุกสนานอื้ออึง เมื่อกลับมาถึงวัดเณรทูลจึงตั้งใจกับตนเองทันทีว่าจะต้องสวดมนต์ให้ได้ทั้งหมดในคืนนี้ แล้วก็นั่งสวดมนต์จนสามารถท่องจำคำสวดมาติกาได้ทั้งหมดในคืนนั้น แล้วก็มีเหตุต้องได้ไปงานศพอีกในคืนวันต่อมา พระอาจารย์ก็ให้เณรทูลไปด้วยอีก ครั้งนี้เกิดเหตุอัศจรรย์หรือว่าจะมีสิ่งใดมาดลบันดาลให้พระเณรทุกองค์ หลงลืมคำสวดมาติกาพร้อมกันหมดทุกองค์ จำไม่ได้ว่าจะสวดอะไรต่อจึงเงียบเสียงพร้อมกันทั้งหมด คงเหลือแต่เณรทูลเพียงองค์เดียวที่ตั้งใจสวดต่ออย่างไม่หยุดหย่อน ทำให้ทุกคนแปลกใจโดยเฉพาะญาติโยมในงานศพนั้นต่างมองเณรทูลอย่างชื่นชมระคนความแปลกใจ ซึ่งเมื่อคืนนี้ยังสวดไม่ได้อยู่เลย ทำไมคืนนี้จึงสวดมนต์ได้อย่างคล่องแคล่ว จากความสามารถและคุณสมบัติพิเศษอันนี้ ทำให้ญาติโยมรู้สึกชื่นชมเณรทูลมาก

ในช่วงนั้นพระอาจารย์สมที่เป็นคนบ้านเดียวกับเณรทูล ท่านบวชเป็นพระกรรมฐานได้มาเยี่ยมบ้าน ท่านได้ชักชวนเณรทูลไปงานเผาศพหลวงปู่มั่นที่วัดป่าสุทธาวาสจังหวัดสกลนคร จึงตกลงใจไปแต่ยังไม่ถึงวัด เพื่อนเณรด้วยกันจะต้องไปเรียนหนังสือที่

จังหวัดมหาสารคาม จึงจำเป็นต้องกลับไปด้วยและไปเรียนหนังสือที่จังหวัดมหาสารคาม ไม่ทันได้ร่วมงานศพหลวงปู่มั่นเลย

ใช้ปัญญาอย่างศรีธนญชัย

ตอนที่บวชเป็นเณรใหม่ๆ ยังไม่รู้จักระเบียบวินัยของเณรดีนัก มีอยู่วันหนึ่งเกิดหิวมาก เดินไปเห็นมะม่วงต้นหนึ่งออกลูกเต็มต้นจึงเห็นว่า กฎระเบียบนั้นห้ามกินข้าวเย็น แต่มะม่วงนี้มิใช่ข้าวจึงสอยมะม่วงมาจิ้มกับเกลือกินอยู่กลางลาน พอดีพ่อออกเดินมาตักน้ำเห็นเข้าจึงเดินมาหาเณรทูลแล้วถามว่า เณรทำอะไรอยู่ เณรทูลบอกกินมะม่วงอยู่ พ่อออกจึงบอกว่าเขาห้ามกินข้าวเย็นนะ เณรทูลก็ตอบไปว่าไม่ได้กินข้าวเย็น นี่มะม่วงไม่เห็นหรือ ไม่ใช่ข้าวเย็น พ่อออกก็พูดอีกว่าเหมือนกันนั่นแหละจะมะม่วงหรือข้าวเย็น เณรทูลปฏิเสธอีกว่าไม่ใช่ มะม่วงก็คือมะม่วง ข้าวก็คือข้าว จะเป็นสิ่งเดียวกันได้อย่างไร พ่อออกอ่อนใจจึงไปกราบเรียนพระอาจารย์ให้ทราบ แล้วพระอาจารย์ก็เรียกเณรทูลไปสอนว่าคำว่าการกินข้าวเย็นความจริงเป็นอย่างไรในคำอธิบาย เมื่อเข้าใจแล้วเณรทูลจึงรับปากว่าจะปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด

สัจจะบังคับตนเอง

เมื่อบวชได้ ๒ พรรษาก็สึกออกมาช่วยพ่อแม่ทำมาหากิน พออายุ ๑๕ ปีย่างเข้า ๑๖ ปี เชียงทูลเริ่มรู้ตัวว่ามีใจปรวนแปรหันเหไปในทางโลกทางกามคุณ จึงต้องตั้งสัจจะอธิษฐานบังคับตนเองให้รักษาศีลข้อ ๓ อย่างเคร่งครัด เพื่อไม่ให้มารลากดึงไปได้ แต่มารก็มาทดสอบหนักพอควร แม้จะมีศีลข้อ ๓ ประจำใจเป็นปกติอยู่แล้วก็ตาม หลายครั้งศีลข้อ ๓ เกือบจะขาดไป แต่สัจจะมีพลังเหนือกว่าซึ่งได้ตั้งอธิษฐานไว้อย่างมั่นคงว่า เราจะรักษาศีลข้อ ๓ นี้ให้บริสุทธิ์ตลอดชีวิตนี้ (เชียง คือผู้ที่บวชเณรแล้วลาสิกขาจากเณรไป ใช้คำว่า เชียง นำหน้า)

วัยหนุ่ม

ความสามารถพิเศษอีกด้านหนึ่งคือ ด้านบันเทิง หนุ่มทูลสามารถร้องทำนองสรภัญญะได้ไพเราะมาก แหล่กลอนธรรมะต่างๆ ได้หมด ผญาก็เก่ง (ผญา คือบทกลอนที่

หนุ่มสาวพูดจีบกันด้วยบทกวีอีสาน เป็นภาษิตโบราณที่หนุ่มสาวโต้ตอบกันด้วยวิธีการพูดผญานี้)

นอกจากนี้ยังเป็นนักกวีที่สามารถแต่งกลอนได้ทุกประเภท ที่ถนัดที่สุดคือกลอนธรรมะต่างๆ เกี่ยวกับศาสนาทั้งหมด อีกทั้งยังเล่นลิเกได้ดีอีกด้วย จากคำบอกเล่าของพ่อใหญ่สงค์ที่เคยซ้อมลิเกด้วยกัน หลวงพ่อทูลเมื่อครั้งยังหนุ่ม อายุราว ๑๗-๑๘ ปีได้เล่นลิเกเรื่อง ท้าวสุริวงศ์ รับบทเป็นท้าวสุริวงศ์พระเอกของเรื่อง ทุกคนที่ได้ชมลิเกพูดเป็นเรื่องเดียวกันว่า พระเอกทั้งรูปหล่อทั้งรำสวย เวลาฟ้อนดูมือไม้อ่อนช้อยงดงามมาก พวกเราคณะศิษย์ฟังแล้วถึงกับประหลาดใจว่า หลวงพ่อของเราเคยเป็นพระเอกลิเกด้วย! ให้จินตนาการกันดูก็ได้ว่า เมื่อครั้งหลวงพ่อเป็นวัยหนุ่มจะมีรูปร่างลักษณะเป็นอย่างไร

พ่อใหญ่สงค์ยืนยันว่า ท่านรำได้สวยงามมากจริงๆ มือไม้อ่อนงดงามนัก จนแม่ยกทั้งหลายมารุมล้อมกันมากมาย ด้วยความชื่นชมในพระเอกหนุ่มทูล

ถ้าครั้งนั้นท่านมิได้เกิดในภาคอีสาน แต่มาเกิดกรุงเทพฯ คงจะถูกแมวมองดาราพาไปเป็นพระเอกหนังแล้ว ถือเป็นความโชคดีของพวกเราคณะศิษย์ทั้งหลาย ที่หลวงพ่อทูลท่านไม่ถูกชักจูงดึงเข้าสู่วงการมายาเสียก่อน หากเป็นเช่นนั้นพวกเราคงไม่มีโอกาสได้กราบไหว้ หลวงพ่อทูลเหมือนในทุกวันนี้ก็เป็นได้

ขายควายไทย

พออายุได้ ๑๘ ปี เชียงทูลได้เดินทางร่วมกับกองคาราวาน ไปกับพี่ชายและหมู่เพื่อนๆ ไปขายควายไทย คือเอาควายนำไปขายยังต่างจังหวัดภาคกลางตอนบน เขตจังหวัดสระบุรี ควายของกลุ่มเชียงทูลมี ๖๐ ตัว การเดินทางใช้ระยะเวลานาน ๔ เดือน ทั้งที่อายุน้อยกว่าหมู่ แต่ก็ได้รับการยกย่องจากหมู่คณะให้เป็นหัวหน้า กองคาราวานเรียกว่านายฮ้อยใหญ่ การเดินทางมีความลำบากไม่น้อยมีทั้งสุขมีทั้งทุกข์ และยังต้องคอยระวังโจรป่าจะมาปล้นควายด้วย เวลาเสบียงหมดก็ต้องแวะตามหมู่บ้านเพื่อหาซื้อเสบียงอาหารเพิ่มเติม หมู่คณะก็จะยกให้นายฮ้อยทูลเป็นผู้ออกหน้าเวลาไปซื้อของโดยอาศัยรูปหล่อและความสามารถในการพูดจาเป็นข้อได้เปรียบ จึงซื้อของได้ในราคาที่ถูกและได้ของแถมของแจกให้เปล่าอีกเป็นจำนวนมากอยู่เป็นประจำ ทำให้หมู่คณะพลอยอิ่มและประหยัดรายจ่ายไปด้วย แต่การไปซื้อของแต่ละครั้งถ้าเลือกบ้านที่มีลูกสาวด้วย นายฮ้อยเชียงทูลก็จะได้เปรียบมากขึ้น เพราะสาวๆ มาหลงรูปหล่อและคำพูดคำจาที่เรียบร้อยอ่อนโยนของนายฮ้อยทูล

เมื่อเสร็จจากการขายควายครั้งนี้ นายฮ้อยทูลจึงมีเงินทุนอยู่ก้อนหนึ่ง ความที่เป็นคนขยันทำมาหากินไม่ยอมอยู่นิ่งเฉย พอหมดหน้านาก็ขายยาสมุนไพร อาศัยได้เรียนรู้จากบิดาซึ่งเป็นผู้ชำนาญเรื่องยาสมุนไพรรักษาคนได้ดี ท่านจึงมีความรอบรู้ด้านสมุนไพรเป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นผู้ที่ใฝ่ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เป็นนิจ

สัจวาจาที่มั่นคง

หลวงพ่อทูลท่านเป็นผู้ที่ตั้งอยู่ในสัจจะอย่างมั่นคง หากได้เอ่ยวาจาใดออกไปแล้วจะทำตามนั้นอย่างเด็ดเดี่ยว แม้จะต้องแลกด้วยชีวิตสัจจะก็ต้องมาก่อน หลวงพ่อเคยเล่าให้ฟังว่า มีครั้งหนึ่งขณะอายุได้ ๖ ปี ขณะกำลังยื้อแย่งของสิ่งหนึ่งกับเด็กผู้หญิงเพื่อนร่วมรุ่น ดึงกันไปดึงกันมาต่างก็ไม่ยอม จนเด็กชายทูลเบื่อเอ่ยขึ้นมาว่า ต่อไปนี้กูจะไม่พูดกับมึง เด็กหญิงผู้นั้นก็เด็ดเดี่ยวเช่นกันตอบกลับทันทีว่ากูก็จะไม่พูดกับมึงเหมือนกัน และจากวันนั้นเป็นต้นมา จนกระทั่งโตเป็นหนุ่มสาวกันแล้วก็ตาม ก็ไม่ได้พูดจาด้วยกันเลยแต่ไม่ได้โกรธกัน ทั้งสองคนยึดถือสัจจะอย่างเหนียวแน่น ยังไปเล่นกันได้กินข้าวด้วยกันต่างฝ่ายต่างไปบ้านของกันและกันได้ แต่ไม่ยอมพูดกันเท่านั้น ใช้ภาษาใบ้แทนจนถึงทุกวันนี้เพียงได้ข่าวว่าย้ายบ้านแต่ไม่ทราบว่าเธอย้ายไปอยู่ที่ใด หลวงพ่อก็ไม่พบอีกเลย

สัจจะอีกประการหนึ่งที่เกือบทำให้ไม่มีหลวงพ่อทูลของเราในปัจจุบันนี้ ด้วยธาตุขันธ์ท่านแทบรับไม่ไหวเพราะสัจจะนั้น นั่นคือ เมื่อท่านอายุได้ ๑๙ ปี แม่ของท่านสั่งให้ไปตามพ่อที่บ้านดุง ท่านอิดเอื้อนไม่อยากไป เพราะในใจนั้นคิดจะไปพบสาว แต่แม่บังคับให้ต้องไปท่านจึงประชดแม่ไปว่า จะไปให้ถ้าไม่ถึงก็จะไม่หยุดเดินเด็ดขาด ในสมัยนั้นการเดินทางต้องใช้วิธีเดินเท้าเท่านั้น ระยะทางระหว่างบ้านดุงกับหนองแวงห่างกันถึง ๔๕ กิโลเมตร แต่เมื่อพูดไปแล้วก็ต้องทำตามที่พูดเป็นมั่นคง ปรากฏว่าเชียงทูลเดินตั้งแต่เที่ยงวันจนถึง ๖ โมงเย็น เดินบ้างแกมวิ่งบ้างโดยไม่ยอมหยุดเลย เกือบจะเอาชีวิตไม่รอดทั้งหิวน้ำ หิวข้าว เห็นเขาขายของอยู่ข้างทางอยากแวะซื้อก็กลัวจะต้องหยุด จึงตัดสินใจไม่

หยุดแวะ ยอมอดทุกอย่างเพื่อรักษาสัจจะเอาไว้อย่างเด็ดเดี่ยว พอไปถึงบ้านความเหนื่อยความเมื่อยล้าและอ่อนเพลียมาก ก็หลับไปทันที หลับไปได้ ๒ ชั่วโมง กว่าจะรู้ตัวตื่นขึ้นเวลาก็สองทุ่ม เมื่อตื่นขึ้นมาเพื่อนๆ ก็ถามว่า ออกจากบ้านหนองแวงมาเวลาเท่าไร พอทราบว่าออกมาตั้งแต่เวลาเที่ยงวัน ต่างก็บอกว่าจะเป็นไปได้อย่างไร ใครจะเดินได้ตั้ง ๖ ชั่วโมงโดยไม่หยุดพักเลย มีคนหนึ่งชื่อทิดสู เขารู้จักเชียงทูลดี เขายืนยันแทนว่าเชียงทูลพูดความจริง เพราะบุคคลผู้นี้โกหกไม่เป็น ทั้งชีวิตพูดแต่ความจริงเท่านั้น

นี่เป็นเหตุผลหนึ่งที่หลวงพ่อมักสอนพวกเราว่า เวลาตั้งสัจจะจะต้องระวัง เอาเท่าที่จะทำได้ อย่าให้เกินกำลังของเรา ผู้ที่มีสัจจะถือว่าเป็นผู้ที่พูดจริงทำจริง คำพูดใดไม่มีโกหกเลย ทำให้ทุกคนเชื่อถือท่านมาก ท่านเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน ว่านอนสอนง่าย ฉลาดเฉียบแหลมปัญญาไว ความจำเป็นเลิศกล่าวได้ว่าท่านเก่งเพียบพร้อมทั้งหมด

ท่านผู้อ่านเคยตั้งสัจจะบ้างไหม อายุหลวงพ่อเพียง ๖ ขวบ ก็มีสัจจะได้อย่างมั่นคงเด็ดเดี่ยวปานนี้ นี่คงไม่ใช่ชาติแรกในการรักษาสัจจะของท่าน แต่ต้องเป็นด้วยวาสนาบารมีเก่าที่ท่านได้ปฏิบัติสั่งสมบารมีส่วนนี้มาแล้วอย่างเต็มเปี่ยม จึงเป็นนิสัยเป็นธรรมชาติได้ถึงเพียงนี้

มีเมตตาต่อผู้ด้อยโอกาส

มีเหตุการณ์หนึ่งที่แสดงถึงความมีเมตตาต่อผู้ด้อยโอกาส คือในงานวัดที่ทุกคนจะพากันแต่งหน้าแต่งกายอย่างสวยงามเพื่อมางานวัดที่สำคัญ ทั้งหนุ่มทั้งสาวต่างสนุกสนานกับกลุ่มเพื่อนๆ แต่มีคนขี้เหร่ที่สุดในหมู่บ้านอยู่คนหนึ่ง เธอก็มีความอยากสวยอยากงามเหมือนสาวทั่วไป จึงแต่งหน้าทาแป้งแต่งตัวอย่างเต็มที่เช่นกันเพื่อมางานวัด แต่นั่งนานเท่าไรก็ไม่มีใครเข้ามาคุยมาสนใจด้วย หนุ่มทูลสังเกตเห็นจึงนึกสงสารที่ไม่มีใครเข้ามาหาเลย จึงเดินไปซื้อขนมต่างๆ แล้วเข้าไปนั่งคุยด้วยถามโน่นถามนี่เพื่อให้เธอมีความสุข ความคิดของหนุ่มทูลในขณะนั้นคิดเพียงว่าเธอผู้นี้ลงทุนซื้อเสื้อผ้าเครื่องประดับประดา เสียเงินค่าแป้งค่าลิปสติกค่าแต่งตัวแต่งกายไปหลายสตางค์แต่ไม่มีใครสนใจเลย จึงไปคุยด้วยเพื่อให้เธอผู้นี้มีความสุขบ้าง

บวชพระพรรษาแรก

พออายุครบ ๒๐ ปี ประเพณีโบราณนิยมบวชทดแทนพระคุณของพ่อแม่ เชียงทูลจึงเข้าบวชเป็นพระมหานิกายในปีพ.ศ. ๒๔๙๘ ที่วัดมัชฌิมบุรี อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เมื่อบวชแล้วก็ไปอยู่ที่วัดไชยนาถวราราม อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี มีพระครูอุดมธรรมฐิติ (พระอาจารย์เหรียญ) เป็นเจ้าอาวาส แม้พระทูลจะเป็นพระบวชใหม่แต่ก็มีความสามารถในทุกๆ ด้าน จนชาวบ้านยอมรับในองค์ท่าน ในสมัยก่อนกล่าวกันว่าหากผู้บวชท่านใดไม่ดีจริงแล้วผู้คนจะไม่ยอมรับนับถือ สำหรับพระทูลแล้วชาวบ้านทุกคนเคารพรัก นับถือ และเชื่อฟังครูบาทูลเป็นอย่างมาก

เรื่องราวครูบาทูลจากหลวงปู่เหรียญ

คำบอกเล่าจากหลวงปู่เหรียญ (พระครูอุดมธรรมฐิติ) ปัจจุบันเป็นเจ้าอาวาสวัดอุดมมงคล อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี ท่านเล่าให้ฟังว่า สมัยนั้นได้อยู่ร่วมพรรษากับพระทูล ในตอนนั้นท่านมีอายุพรรษาแก่กว่าพระทูล ๗ พรรษา

หลวงปู่เล่า ตามปกติชาวบ้านจะมาใส่บาตรตอนเช้าเท่านั้น ตอนเย็นจะมาเฉพาะวันพระ แต่ต่อมาเมื่อครูบาทูล พระบวชใหม่มาจำพรรษาที่วัดไชยนาถวรารามนี้ ชาวบ้านทั้งหลายก็มาวัดกันทุกวันทั้งเช้า ทั้งเย็น ทุกๆ วันหลังอาหารเย็น ชาวบ้านจะพากันมานั่งรอพระทูล หรือครูบาทูล เพื่อรอสวดมนต์ ทำวัตรเย็น ฟังเทศน์

แม้ครูบาทูลจะเป็นพระผู้บวชใหม่ก็ตาม แต่ท่านมีความสามารถมากในทุกๆ ด้าน ทั้งการเทศน์ก็มีลีลาที่น่าฟังชวนติดตาม ดูได้จากเวลาที่ชาวบ้านนั่งฟังเทศน์ บ้างก็นั่งฟังกันจนอ้าปากค้าง ดูตั้งใจฟังกันเป็นพิเศษ ครูบาทูลมักชอบเทศน์ลำ (เทศน์เป็นคำกลอน) ให้ฟัง หลวงปู่เหรียญเล่าว่า แม้ท่านเองก็มานั่งฟังเทศน์ด้วยบ่อยครั้ง ทำให้บางครั้งอดสงสัยไม่ได้ว่าทำไมท่านทูลจึงมีผู้รักเคารพนับถือและเชื่อฟังทุกอย่าง ไม่ว่าจะสอนสิ่งใดๆ ทุกคนก็เชื่อฟังและทำตามทั้งสิ้น จนหลวงปู่เหรียญเองอดสงสัยไม่ได้ จึงเข้าไปถามตรงๆ ว่า ท่านทูล ท่านมีเสน่ห์ยาแฝดหรือเปล่า ท่านทูลก็ปฏิเสธว่าไม่มี

หลวงปู่เล่าต่อว่า ท่านทูลเป็นผู้มีนิสัยอ่อนโยน สุภาพเรียบร้อย อ่อนน้อมถ่อมตน มีความสำรวมมาก พระเณรอยู่ร่วมกันในวัดก็รักใคร่สามัคคี แม้การปฏิบัติต่อครูบาอาจารย์ทั้งหลาย ท่านก็ดูแลได้เรียบร้อยดีมาก ทั้งข้าวของเครื่องใช้ ทั้งที่หลับที่นอนของ

ครูบาอาจารย์ ท่านก็จัดให้เป็นอย่างดีเรียบร้อยทุกอย่าง จึงทำให้เป็นที่รักของครูบาอาจารย์และเพื่อนภิกษุสามเณรทั้งหลาย รวมทั้งชาวบ้านด้วย ในขณะที่อยู่ที่วัดไชยนาถวรารามนี้ ท่านยังมีหน้าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ เป็นครูสอนภาษาธรรม ภาษาขอมและภาษาลาว ให้แก่พระเณรภายในวัดอีกด้วย

หลวงพ่อทูลในขณะนั้น แม้จะเป็นพระบวชใหม่ก็ตาม แต่ก็เป็นความหวังของครูบาอาจารย์ รวมถึงชาวบ้านทั้งหลายว่า ครูบาทูลจะต้องได้เป็นพระเถระชั้นผู้ใหญ่ที่มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นแน่แท้ ทำให้ครูบาอาจารย์และฆราวาสทุกคนมีความตั้งใจที่จะให้ครูบาทูลอยู่วัดนี้ตลอดไป เพื่อจะได้พึ่งพาบารมีเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร ให้ชาวบ้านได้พึ่งพาอาศัยและเพื่อทรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

คิดสูตรใหม่ในการดีดลูกคิด

ในช่วงที่ครูบาทูลอยู่ที่วัดไชยนาถวรารามนี้ กำนันเพ็งซึ่งเกี่ยวดองเป็นญาติกันมีศักดิ์เป็นลุง ได้มาสอนวิธีดีดลูกคิดแบบจีนและการทำบัญชีให้ ทั้งพระและฆราวาสทั้งหลายก็มาเรียนการดีดลูกคิดกัน แต่ไม่มีผู้ใดสามารถดีดเป็นได้โดยง่าย มีแต่ครูบาทูลที่เห็นเขาดีดให้ดูในวิธีการบวก ลบ คูณ หาร ดูเพียงครั้งเดียวก็สามารถดีดได้แล้ว คำนวณได้ทั้งบวก ลบ คูณ และหารได้อย่างถูกต้อง

ในวันต่อมาครูบาทูล ก็คิดสูตรการดีดลูกคิดแบบใหม่เป็นสูตรของท่านเอง โดยดัดแปลงลูกคิดจากที่ปกติแถวบนมี ๒ ลูกก็ลดลงเหลือ ๑ ลูก และแถวล่างมี ๕ ลูก ก็ลดลงเหลือ ๔ ลูก ท่านสามารถคิดสูตรใหม่ได้ทั้งในการบวก ลบ คูณ หาร จนเป็นครูสอนลูกคิดให้กับเพื่อนๆ พระเณรทั้งวัดได้ แต่ทุกคนไม่สามารถจะดีดลูกคิดสูตรใหม่ของครูบาทูลได้ การทำบัญชีก็เช่นกัน ท่านสามารถแยกแยะรายการได้อย่างละเอียดละออแบบพิสดาร โดยไม่มีตัวเลขใดผิดเลยแม้แต่เศษสตางค์ จนครูผู้สอนการดีดลูกคิดและการทำบัญชียอมรับว่าเก่งอย่างหาใครๆ เทียบได้ยาก

ในช่วงนั้นภายในวัดมีการสอบแข่งขันการดีดลูกคิดทั้งบวก ลบ คูณ หาร และการทำบัญชีด้วย ทั้งหมดมีกำนันเพ็งเป็นกรรมการผู้ตัดสิน โดยอาศัยเกณฑ์การดีดลูกคิดได้เร็วที่สุด ถูกต้องโดยไม่ผิดพลาดเลย ส่วนการทำบัญชีตัวเลขต่างๆ ต้องลงตัวโดยสมบูรณ์จึงจะเป็นผู้ชนะ ปรากฏว่าครูบาทูลเป็นผู้ชนะเลิศในการแข่งขันครั้งนี้

สูตรใหม่ในการดีดลูกคิดของครูบาทูลที่คิดขึ้นใหม่เฉพาะตัว จะไม่เหมือนสูตรของคนจีนที่เขาดีดกันและมีคนจีนมาขอฝึกเรียนด้วยแต่ก็ทำไม่ได้ เพราะเขาไม่เก่งคณิตศาสตร์

ในงานนี้เองมีสมุห์บัญชีของโรงงานน้ำตาลหนองน้ำสร้าง บ้านหนองหลัก อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี ไปดูการแข่งขันด้วย ได้เห็นแววความสามารถของครูบาทูล จึงเข้ามาคุยเพื่อชักชวนให้ไปทำงานที่โรงงานน้ำตาลแทนตน ซึ่งตนเองกำลังจะลาออก ครูบาทูลฟังแล้วก็มีความคิดเห็นคล้อยตามในขณะนั้น จึงเตรียมลาสิกขาเพื่อออกไปทำงานตามที่ตั้งใจไว้

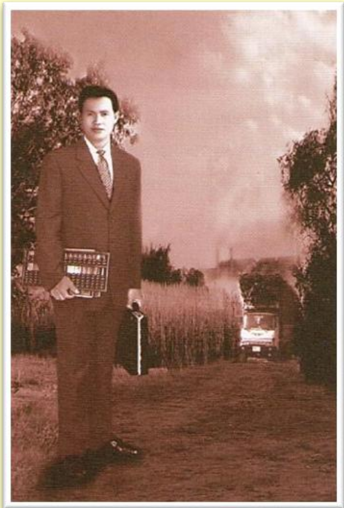
ลาสิกขาไปทำงาน

พอบวชครบ ๒ พรรษาจึงมาขอลาสิกขาจากพระอุปัชฌาย์ พร้อมกับเพื่อนพระอีก ๔ รูป พระอาจารย์ก็ให้เพื่อนๆ ของพระทูลสึกได้ แต่สำหรับพระทูล พระอุปัชฌาย์ไม่ยอมสึกให้ ไม่ว่าจะอ้างเหตุผลอย่างไรก็ไม่ยอมสึกให้ จนต้องหาทางออกโดยใช้กุศโลบายในเหตุผลส่วนตัวหลายอย่างจึงสึกออกมาได้ ส่วนชาวบ้านวัดไชยนาถวรารามพอทราบข่าวการสึกของครูบาทูล ต่างพากันร้องไห้เสียดายไม่อยากให้สึก หลายคนพากันร้องไห้มาขอให้บวชใหม่แต่ก็ไม่สำเร็จ ถึงสึกมาแล้วก็ยังมีคนเคารพเชื่อถือ

ทุกคนที่สึกออกไปล้วนกลับไปเที่ยวในบ้านกันหมด มีเพียงทิดทูลคนเดียวที่ยังอยู่คอยรับใช้วัดถวายอาหารแก่พระเณรภายในวัดทุกวัน ไม่ไปเที่ยวเล่นเหมือนคนอื่นเขา โดยเฉพาะบ้านใดที่มีลูกสาวก็จะพยายามมาดึงตัวทิดทูลให้ไปอยู่ที่บ้านด้วยให้ได้ แต่ทิดทูลก็ไม่ไปเพียงแวะไปบ้านให้เขาไม่ผิดหวัง เป็นการรักษาน้ำใจเขา

ทำงานที่โรงงานน้ำตาล

หลังจากสึกมาช่วงต้นปีพ.ศ. ๒๕๐๐ แล้ว ก็เตรียมตัวไปสมัครทำงานที่โรงงานน้ำตาล ในตำแหน่งสมุห์บัญชี โดยเดือนแรกได้เงินเดือน ๑,๐๐๐ บาท การทำงานของทิดทูลนั้นเป็นที่พอใจของเจ้าของโรงงานเป็นอย่างมาก จนได้รับความไว้วางใจและได้รับมอบหมายให้ดูแลการชั่งอ้อยเพิ่มอีกแผนกหนึ่ง และดูแลพนักงานทั้งหมด แทนเจ้าของโรงน้ำตาล ต่อมาได้เงินเดือนขึ้นเป็น ๒,๐๐๐ บาท พอทำงานอีกระยะหนึ่งก็ขึ้นให้อีกเป็น ๓,๐๐๐ บาท ต่อมาทางโรงงานน้ำตาลประสบปัญหาเกี่ยวกับวัตถุดิบ เนื่องจากโรงงานเริ่มอุดม ซึ่งเป็นโรงงานขนาดใหญ่มีทุนมากกว่า ได้กว้านซื้ออ้อยทั้งหมดไว้ ทำให้โรงงานขนาดกลาง และขนาดเล็กเจอปัญหาการขาดแคลนอ้อย ในการผลิตน้ำตาลแดง พอทิดทูลรู้ข่าวเช่นนี้จึงมองเห็นว่า อนาคตโรงงานอาจต้องปิดตัวเองเป็นแน่และมีความคิดว่า เมื่ออ้อยเป็นสินค้าที่ตลาดต้องการมาก จึงคิดจะปลูกอ้อยส่งขายด้วยตนเอง เมื่อคิดดังนี้จึงลาออกจากโรงงานน้ำตาล แล้วกลับบ้านขอเงินพ่อแม่ รวมกับเงินออมที่ตนเองสะสมมาตลอด เพื่อรวบรวมไว้ซื้อที่ดินสำหรับปลูกอ้อย เพื่อขายส่งต่อให้แก่โรงงานต่อไป

เริ่มงานใหม่

เมื่อลาออกจากโรงงานน้ำตาลแล้ว ก็ได้ทราบข่าวว่า โรงงานน้ำตาลอยู่ไม่ได้ต้องปิดตัวเองลง ในช่วงนี้ทิดทูลจึงคิดจะพักสักระยะ ก่อนที่จะเริ่มงานใหม่ ช่วงนี้เองทางวัดบ้านหนองแวงมีงานประจำปีหลายวัน ทุกคนไปเที่ยวงานวัดกันรวมทั้งทิดทูลด้วย ในงานก็ได้พบสาวๆ กลุ่มใหญ่ มีทั้งสาวไทยและสาวประเทศลาวจึงทราบว่าสาวๆ กลุ่มนี้เป็นลูกศิษย์ของพระอาจารย์สิม (บ้านสะงาย) ขณะนั้นพระอาจารย์สิมจำพรรษาอยู่ที่ ต.เวียงคุก อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย สาวไทยเหล่านั้นคือสาวบ้านเวียงคุก ส่วนสาวลาวมาจากบ้านฮ่อมและบ้านทินเพีย ประเทศลาว เดินทางมาหนองแวงพร้อมพระอาจารย์สิม การคุยกันจึงทำให้เกิดความคุ้นเคยกันมากขึ้น จึงชวนกันมาเที่ยวงานวัดทุกวันจนงานเลิก สาวๆ กลุ่มนี้ก็ได้ไปเที่ยวที่บ้านทิดทูลหลายครั้ง ทำให้รู้จักกับพ่อแม่ของทิดทูลดี ส่วนพ่อแม่ของทิดทูลก็ให้ความรักต่อเขา สาวลาวกลุ่มนี้ก็มาพักอยู่กับแม่มูล (หนองแวง) ทำให้รู้จักกันดี ส่วนสาวลาวเขามีความหวังว่า จะได้แต่งงานกับทิดทูล

เมื่อหมดงานวัด สาวลาวโดยเฉพาะแม่สังวาลย์และแม่เมิงก็จะกลับไปฝั่งลาว จึงถือโอกาสชวนหนุ่มไทยไปเที่ยวฝั่งลาวบ้านตนบ้าง คณะหนุ่มไทยนำโดยทิดทูลจึงตามสาวลาวไปเที่ยวด้วย หนุ่มๆ พักอยู่กินที่บ้านสาวลาวทั้งหลายเป็นเวลาหลายวัน แล้วก็มีการข้ามฝั่งแม่น้ำโขงกันไปๆ มาๆ หลายครั้ง จนสาวลาวตั้งความหวังไว้ว่าจะแต่งงานกับหนุ่มทูลให้ได้ จึงมักหาของกำนัลต่างๆ ผ้าซิ่นบ้าง ข้าวของเครื่องใช้มาฝากแม่ของทิดทูล เวียนมาหาถึงบ้านหลายคนทั้งสาวลาวและสาวไทย เมื่อทุกคนหวังแต่งงานกับทิดทูลจริงๆ ทิดทูลจึงต้องหาทางออกโดยหนีไปอยู่ที่อื่น โดยไม่บอกให้ใครทราบเลย

แม้ว่าจะสนิทสนมกับสาวใดก็ตาม สิ่งหนึ่งที่หนุ่มทูลถือปฏิบัติคือจะพูดจะคุยกันได้ แต่จะไม่มีการแตะเนื้อต้องตัวกัน หนุ่มทูลจะไม่แตะเนื้อต้องตัวหญิงใดเลย และไม่เคยเปิดโอกาสให้ผู้หญิงมาแตะเนื้อต้องตัวหนุ่มทูลได้เช่นกัน นี่คือสิ่งหนึ่งที่หนุ่มอื่นไม่สามารถทำได้ แต่หนุ่มทูลจะเป็นแบบนี้มาตลอด

ขณะที่หลบสาวไปอยู่ที่ อ.บ้านผือ พอดีช่วงนั้นทางการเปิดโอกาสให้ทุกคนจับจองที่ดินคนละ ๕๐ ไร่เพื่อให้ทำมาหากิน ทิดทูลจึงได้ไปจับจองด้วย แล้วขอซื้อสิทธิ์จากบุคคลอื่นอีกรวมได้ที่ดิน ๖๐๐ ไร่ เมื่อมีที่ดินแล้ว จึงเริ่มงานที่ตั้งใจไว้คือการทำไร่อ้อยส่งโรงงานเอง การทำไร่อ้อยที่ดงไม้เรียว อ.บ้านผือ จ.อุดรธานีนั้น ได้รับความช่วยเหลือด้านการหาพันธุ์อ้อยจากนายสไก สามเสน โรงงานน้ำตาลใหญ่ อ.กุมภวาปี พอทำไร่อ้อยได้ ๒ ปี ช่วงนี้อ้อยกำลังขยายพันธุ์ เป็นที่น่าพอใจมาก จึงต้องจ้างคนมาช่วยกันทำไร่อ้อย ไร่ละ ๓๐ บาทเหมาทำกันเป็นไร่ๆ ไป ประมาณการเอาไว้ว่าไม่เกิน ๒ ปีเงินล้านจะตกอยู่ในกำมืออย่างแน่นอน ในช่วงนั้นคิดอยู่ว่า มีเงินล้านอยู่ในมือก่อนจึงจะคิดแต่งงานมีครอบครัว

จุดหักเหของชีวิต

ช่วงนี้เอง ถือเป็นจุดหักเหของชีวิตที่กำลังจะเปลี่ยนไป เมื่อเพื่อนๆ ที่มาช่วยกันทำไร่อ้อยพากันถามว่า ไม่เคยเห็นภรรยาของทิดทูลเลย ทำไมจึงไม่พามาอยู่ด้วย ทิดทูลบอกว่ายังไม่มี เพื่อนๆ ต่างแปลกใจว่าเป็นไปได้อย่างไร รูปก็หล่อขยันทำงาน ดีอย่างนี้ยังไม่มีแฟน ทิดทูลจึงบอกว่า ยังหาผู้หญิงที่ถูกใจยังไม่ได้ เพื่อนๆ ถามว่าผู้หญิงแบบไหนจึงจะถูกใจ จะได้ช่วยหาให้ ทิดทูลบอกต้องมีคุณสมบัติหลัก ๒ ประการคือ หนึ่งต้องเป็นผู้ที่ไม่ทานอาหารดิบ เนื้อสัตว์ต่างๆ ต้องสุกด้วยไฟอย่างเดียวเท่านั้น และสองต้องเป็นผู้มีศีล ๕ ประจำใจ ให้เข้ากันได้กับตัวเองที่รักษาศีล ๕ ตลอดชีวิตอยู่แล้ว

เพื่อนๆ รับรองกันว่า มีผู้หญิงแบบนี้อยู่จริงและรู้จักด้วย จึงนัดหมายจะพาไปดูสาวคนนี้ที่งานวัด วันนั้นเป็นวันพระในพรรษาและวัดนั้นก็เป็นวัดพระธรรมยุตสายปฏิบัติด้วย ในการไปวัดครั้งนี้มีเหตุมาจากทิดหลงที่จะไปเอาเลขจากพระกรรมฐาน ส่วนหนุ่มทูลจะไปดูสาว แต่เมื่อไปถึงวัดแต่เช้าก็ขึ้นไปบนศาลา ไหว้พระและนั่งสังเกตการณ์ มองดูพระในศาลาหลายสิบองค์แต่ละองค์ล้วนมีความสำรวม ในช่วงนั้นความตั้งใจจะไปดูสาวๆ ที่มาวัดกลับไม่ได้ดู แต่กลับมาดูพระในกรรมฐานที่นั่งอย่างสำรวมบนศาลาแทน มีพระองค์หนึ่งมาเทศน์เรื่องทั่วๆ ไป แต่ทิดทูลก็มีความเคารพเลื่อมใส นั่งฟังเทศน์อย่างตั้งใจจนจิตมีความสงบตั้งมั่น ในขณะที่นั่งฟังเทศน์อยู่นั้นไม่รู้สึกอะไร มีแต่ความเบากายเบาใจเป็นอย่างยิ่ง ความตั้งใจว่าจะไปดูผู้สาวที่มาในวัดนั้น ความรู้สึกนี้หายไปหมดไม่คิดอยากจะดูหญิงสาวคนใดทั้งสิ้นแล้ว

เมื่อคราวที่บวชเป็นเณร มีความตั้งใจเป็นอย่างมากที่จะบวชเป็นพระกรรมฐาน แต่ก็ยังไม่มีโอกาส พอได้โอกาสบวชพ่อแม่ก็พาไปบวช แต่ในช่วงนั้นไม่มีพระสายวัดป่าเลย จึงต้องบวชเป็นพระวัดบ้านตามประเพณี แต่มาบัดนี้ได้มาเห็นพระปฏิบัติจึงตัดสินใจทันทีว่าเราจะบวชเป็นพระกรรมฐานให้ได้และจะบวชตลอดชีวิต หลังจากเสร็จธุระภายในวัดแล้วก็กลับมาที่พักในสวนอ้อย กลับมาคิดพิจารณาว่าชีวิตที่เคยตั้งใจเอาไว้ว่ามีเงินล้านเสียก่อนแล้วจึงมีครอบครัวนั้น เป็นอันว่าความคิดนี้ล้มเลิกอันตรธานไปสิ้น มีแต่ความตั้งใจจะบวชอย่างเดียวเท่านั้น จะไม่ยอมอยู่สร้างโลกต่อไปอีกอย่างเด็ดขาด จะต้องบวชเป็นพระกรรมฐานอย่างแน่นอน และมีความเชื่อมั่นว่าในยุคนี้สมัยนี้ถ้าปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว ชีวิตนี้ต้องถึงมรรคผลนิพพานอย่างแน่นอน

อุบายสอนตนให้ออกบวช

จากนี้ไปจะอ้างถึงคำถาม ที่คณะลูกศิษย์ของหลวงพ่อทูลมีความสงสัยอยากรู้เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ต่อตนเองในอนาคตบ้าง คณะศิษย์ถามหลวงพ่อว่าในช่วงที่หลวงพ่อเป็นฆราวาสอยู่นั้น หลวงพ่อได้ใช้อุบายธรรมใดมากระตุ้นเตือนใจให้คิดออกบวชอยู่ตลอดเวลา หลวงพ่อจึงเล่าให้ฟังว่า ในช่วงนั้นหลวงพ่อได้อ่านประวัติของพระพุทธเจ้าในชาติที่เป็นพระโพธิสัตว์เกิดเป็นพราหมณ์ มีครอบครัวเหมือนชาวบ้านทั่วไป เป็นชาวสวนชาวไร่ พระโพธิสัตว์มองเห็นว่าชีวิตฆราวาสนี้มีแต่ความทุกข์ หาความสุขที่แท้จริงไม่มีเลย จึงตัดสินใจจะออกบวชเพื่อให้พ้นไปจากความทุกข์ทั้งหลาย เมื่อตัดสินใจได้ดังนี้แล้วจึงไปลาภรรยาบอกความประสงค์ในใจว่าจะออกบวช ฝ่ายภรรยาตอบว่าจะออกบวชได้อย่างไร ขณะนี้ฉันตั้งท้องได้ ๓ เดือนแล้วถ้าจะออกบวชจริงๆ ก็รอให้ฉันคลอดลูกก่อนจึงไปบวช พระโพธิสัตว์ก็ยอมตาม จนลูกคลอดออกมาแล้วก็ลาภรรยาออกบวชอีก ฝ่ายภรรยาพูดว่าจะบวชได้อย่างไร ฉันยังเหน็ดเหนื่อยจากการคลอดลูกใหม่ๆ ไม่มีใครดูแลเรื่องอาหารการกินและการเลี้ยงลูกอ่อน ถ้าจะบวชจริงๆ ก็ขอให้เลี้ยงลูกให้โตพอจะไปมาหากินได้ก่อนจึงค่อยออกบวช ต่อมาลูกคนนี้อายุได้ ๓ ขวบ เห็นว่าเขาพออยู่กันได้แล้ว ก็มาลาภรรยาเพื่อออกบวชอีก ภรรยาก็อ้างอีกว่าจะบวชได้อย่างไร ฉันกำลังตั้งท้องลูกคนที่สองได้ ๓ เดือนแล้ว ถ้าจะบวชจริงๆ ก็รอลูกคนที่สองคลอดออกมาก่อน ฝ่ายพระโพธิสัตว์ก็ยอมตามอีก จนลูกคนที่สองคลอดออกมาแล้ว พระโพธิสัตว์ก็ลาภรรยาว่าจะบวชอีก ฝ่ายภรรยาก็อ้างเหตุผลอีกว่าจะบวชได้อย่างไร ฉันยังอ่อนเพลียอยู่ใครจะช่วยฉันเลี้ยงลูก ถ้าจะบวชจริงๆ ก็ให้ลูกหาอยู่หากินได้ก่อน พระโพธิสัตว์ก็ยอมอีกตามเคย

เมื่อลูกคนที่สองมีอายุ ๓ ขวบแล้วก็มาลาภรรยาออกบวชอีก ภรรยาบอกความจริงอีกว่ากำลังตั้งครรภ์ลูกคนที่สามได้ ๓ เดือนแล้ว ให้คอยดูแลลูกคนนี้คลอดออกมาก่อนจึงออกบวช ในช่วงนี้เองพระโพธิสัตว์สำนึกได้แล้วว่า เราเป็นคนผิดเองที่ถูกกิเลส

ตัณหาหลอกลวงใจให้หลงในกามคุณตลอดมา แต่มาบัดนี้พระโพธิสัตว์ได้ตั้งใจแล้วว่า ลูกที่เกิดขึ้นทั้ง ๓ คนนี้ก็เพราะเราอยู่กับเขามานาน แต่มาบัดนี้เราจะไม่อยู่ช่วยเขาเลี้ยงลูกคนที่สามอีกต่อไป

มิฉะนั้นจะมีลูกคนที่สี่ตามมาอีก เราตัดสินใจแล้วว่าลูกคนที่สามคลอดออกมาวันใดเราจะออกบวชในวันนั้น พอลูกคนที่สามคลอดออกมาพระโพธิสัตว์ก็ลาภรรยาทันที แม้ภรรยาจะไม่ยินยอมและพยายามขอร้องเหมือนอย่างเคย แต่ก็ไม่เป็นผล พระโพธิสัตว์ตัดสินใจออกบวชทันที เพราะกลัวว่าประวัติศาสตร์จะซ้ำรอย แล้วพระโพธิสัตว์ก็ได้ออกบวชจริงๆ ในวันนั้น

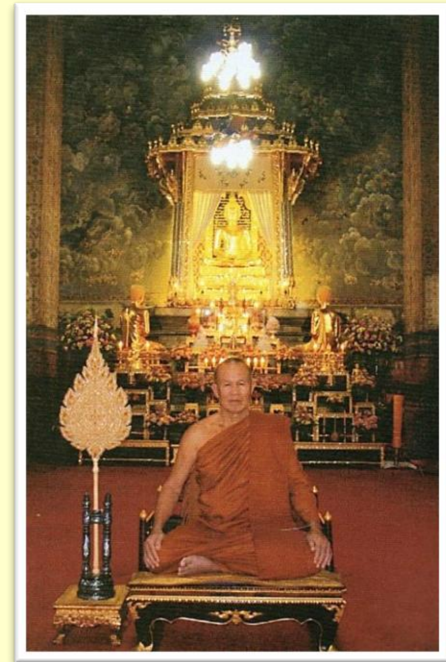
นี่เป็นอุบายสอนใจของหลวงพ่อทูลมาตลอด ในช่วงนั้นแม้ภรรยาจะตั้งครรภ์แล้วก็ตาม ทิดทูลจะไม่ยอมให้ประวัติศาสตร์ซ้ำรอย ไม่ปล่อยให้มีลูกคนที่สองตามมา ได้ตั้งใจไว้ว่าลูกคนแรกคลอดออกมาวันใด ทิดทูลก็จะออกบวชในวันนั้นทันที ชีวิตของฆราวาสจะสิ้นสุดกันในวันนั้น จากนั้นทิดทูลก็เข้าวัด ออกบวช จนเป็นหลวงพ่อทูลที่พวกเรากราบไหว้บูชาอยู่ขณะนี้

นี่คือผู้ที่สร้างบารมีมาแล้วอย่างสมบูรณ์ ถึงจะมีเรื่องทางโลกมาเกี่ยวข้อง ก็ไม่ทำให้ใจหลงงมงายไปตามกระแสโลกแต่อย่างใด

คุณผู้ชายทั้งหลาย เมื่อท่านได้อ่านประวัติของหลวงพ่อทูลในช่วงที่ออกบวชนี้ ท่านมีความคิดเห็นเป็นอย่างไร แล้วท่านล่ะกล้าพอและเด็ดเดี่ยวพอที่จะต่อสู้กับกิเลสตัณหาตัวใดๆ ที่ดึงท่านให้จมอยู่กับโลกนี้ต่อไปอย่างไม่สิ้นสุดได้หรือไม่ หรือท่านพอใจกับความสุขจอมปลอมของโลกที่ดึงท่านให้อยู่สร้างโลกมาจนถึงปัจจุบันนี้ มหาสมุทร (มหาสมมุติ) ยิ่งใหญ่มากพอที่จะพัดพาคนทุกคนในโลกนี้ ที่ลอยคออยู่ในกระแสแห่งวังวน ทุกวินาทีให้จมลงสู่ก้นมหาสมมุตินี้ คงมีเพียงนักปราชญ์ผู้ฉลาด และรู้เท่าทันมันจึงจะมีกำลังต่อสู้ก้าวข้ามถึงฝั่งได้

หลวงพ่อทูลท่านเคยบอกว่าจะให้ท่านยื่นมือมาฉุดดึงเพียงไร จนมือผู้ดึงนี้เลือดไหลแทบมือจะขาดแล้ว หากลูกศิษย์ไม่ยอมส่งมือและทุ่มกำลังสุดชีวิตดีดตัวเองให้พ้นจากกระแสของโลกที่ดูดเราอยู่ด้วยแล้ว ย่อมไม่สำเร็จ

ประวัติชีวิตหลวงพ่อทูล เป็นเนติแบบอย่างที่ยอดเยี่ยมที่สุด หากท่านใดจะถือปฏิบัติตามเป็นเยี่ยงอย่างได้ กรุณาส่งข่าวให้ได้รับทราบกันด้วย เพื่อจะได้ขออนุโมทนาในการบวชของท่านในครั้งนี้ด้วย ระวังอย่าให้ประวัติศาสตร์มาซ้ำรอยแล้วรอยเล่าเหมือนการเกิดของเรา ที่ผ่านพระพุทธเจ้ามากี่พระองค์แล้ว เรายังตกค้างอยู่ในโลกนี้อยู่ ช่างน่าสลดใจนัก ลูกศิษย์ของหลวงพ่อทุกคนจะให้กำลังใจซึ่งกันและกัน เพื่อดำเนินสู่ความพ้นทุกข์ตามรอยบาทแห่งหลวงพ่อไปอย่างเต็มกำลังความสามารถ

พระปัญญาพิศาลเถร

บุคคลที่คณะศิษย์สัมภาษณ์
ในการเรียบเรียงประวัติ

รายชื่อบุคคลที่คณะศิษย์สัมภาษณ์ในการเรียบเรียงประวัติ

๑	พระครูอุดมธรรมฐิติ (หลวงปู่เหรียญ)	ปัจจุบันเป็นเจ้าอาวาสวัดอุดมมงคล อ.ไชยวาน จ.อุดรธานี
๒	คุณแม่ติ่ง	พี่สาวคนโตที่เลี้ยงดูหลวงพ่อมา
๓	คุณแม่คำม่วน สิมลีลาศ	เพื่อน ปัจจุบันเป็นพี่สะใภ้ของหลวงพ่อ
๔	คุณพ่ออนงค์ ผิวอ่อน	เพื่อน บ้านหนองแวง
๕	คุณพ่อจันโท ทองทา	เพื่อน บ้านหนองแวง
๖	คุณพ่อเบี่ยง	เพื่อน บ้านหนองแวง
๗	คุณพ่อบุญมา	เพื่อน บ้านไชยวาน
๘	คุณแม่ลำดวน มีแสง (แม่ยศ)	เพื่อน บ้านหนองแวง
๙	คุณแม่ดี สูงเนิน	เพื่อน บ้านหนองแวง
๑๐	คุณพ่อใหญ่ลี	เพื่อน บ้านหนองแวง
๑๑	คุณพ่อหนูคาย วิเศษจันทร์	เพื่อนนักเรียนบ้านหนองแวงย้ายมาไชยวาน
๑๒	คุณพ่อใจ แก้วคำ	เพื่อน บ้านหนองแวง
๑๓	คุณพ่อใหญ่คำสา	ปัจจุบันเป็นพี่เขย
๑๔	คุณแม่ผัน พินิจมนตรี (ผัน)	เพื่อน บ้านหนองแวง
๑๕	คุณแม่บัวทอง เทพจันทร์ (ทอง)	เพื่อน บ้านหนองแวง
๑๖	คุณแม่บุญน้ำ สุดสนธิ์ (เทียม)	เพื่อน บ้านหนองแวง
๑๗	คุณพ่อหมุน ดีนอก	เพื่อนนักเรียนบ้านหนองแวง
๑๘	คุณแม่เพ็ญศรี แม่เข็ม	เพื่อนบ้านกลางใหญ่ อ.บ้านผือ จ.อุดรธานี
๑๙	คุณพ่ออินทร์ พ้วงคาม	เพื่อน บ้านหนองแวง
๒๐	คุณแม่บับพา	น้องสาว บ้านดุง
๒๑	คุณแม่เพชร ทิพย์ศรีราช	บ้านหนองค้อ อ.มหาสารคาม
๒๒	คุณพ่อฮ่ม ทองใบ	เพื่อน บ้านหนองแวง
๒๓	คุณแม่บัวเงิน	น้องสาว จ.อุดรธานี
๒๔	คุณแม่ใหญ่ทอง	บ้านค้อ จ.มหาสารคาม
๒๕	คุณพ่ออ่อนสี สีหานาม	บ้านหนองแวง
๒๖	ผู้ใหญ่เจริญ มะหาโคตร	รุ่นน้อง บ้านหนองแวง
๒๗	คุณพ่อใหญ่พร ขันทอง	เพื่อนนักเรียน
๒๘	คุณแม่ปั่น อาจสิริ	หนุ่มสาวรุ่นเดียวกัน บ้านหนองแวง

หมายเหตุ ยังมีอีกหลายท่านที่มิได้เอ่ยนาม ต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

พระมหาธาตุเจดีย์เฉลิมพระบารมีพระนวมินทร์

หลวงพ่อทูล ขิปฺปปญฺโญ
ผู้นำในการสร้างพระมหาธาตุเจดีย์

ในช่วงต้นปีพ.ศ. ๒๕๔๐ คณะสงฆ์ในพื้นที่อำเภอบ้านผือ อำเภอน้ำโสม และอำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี และพระเถรานุเถระในพื้นที่ใกล้เคียง ได้ประชุมพิจารณาเสนอให้พระอาจารย์ทูล ขิปฺปปญฺโญ ออกแบบและดำเนินการก่อสร้างพระมหาธาตุเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุซึ่งได้อัญเชิญมาจากประเทศศรีลังกา เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อพระมหาธาตุเจดีย์ว่าพระมหาธาตุเจดีย์เฉลิมพระบารมีพระนวมินทร์ ใช้เวลาก่อสร้าง ๑๕ เดือน งบประมาณ ๗๓ ล้านบาท

หลวงพ่อทูล ขิปฺปปญฺโญ ออกแบบพระเจดีย์ด้วยตนเอง และควบคุมดูแลการก่อสร้างอย่างใกล้ชิด เพื่อให้พระเจดีย์นี้เป็นมรดกของชาติเป็นสมบัติของพระพุทธศาสนา สืบไป

ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ที่อัญเชิญมาจากประเทศศรีลังกา ประดิษฐานเป็นสัญลักษณ์แห่งความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา อยู่เคียงคู่กับพระมหาเจดีย์ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้

พระบรมธาตุนี้ จริงหรือปลอม ?

หลวงพ่อทูล ขิปฺปปญฺโญ

ตอบคำถามในรายการ “ตามหาแก่นธรรม”

บันทึกเทป ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

ผู้ถาม : พระบรมสารีริกธาตุที่นำมาจากศรีลังกา มาประดิษฐาน ณ เจดีย์แห่งนี้ จะรู้ได้อย่างไรว่าเป็นของจริง แต่ถ้าเป็นของปลอมแล้วจะมีผลเสียต่อพระพุทธศาสนาหรือไม่?

หลวงพ่อทูลตอบ : คำถามนี้ดีมาก หลายคนก็มีคำถาม มีความสงสัยอยู่แต่หลวงพ่อทูลพูดด้วยความมั่นใจเป็นส่วนตัวได้เลย เพราะหลวงพ่อไม่ได้ดูด้วยตาเนื้อ หลวงพ่อดูด้วยตาใน

ก่อนจะนำมาก็ได้ไปดูที่ศรีลังกาว่าเป็นของจริงของปลอมแค่ไหน และดูถึงประวัติความเป็นมาของบุคคลที่เขารักษากันอยู่

พระเจดีย์ทองคำประดับอัญมณีที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

ภาพขยายพระบรมสารีริกธาตุที่อัญเชิญจากประเทศศรีลังกา

พล.ต.อ.ประชา พรหมนอก ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ นมัสการพระบรมสารีริกธาตุ

คณะศรัทธาล้วนปลื้มปิติที่ได้ชื่นชมพระบรมสารีริกธาตุอย่างใกล้ชิด ช่วงชีวิตที่เวียนเกิดเวียนตายในวัฏสงสาร หาโอกาสอย่างนี้ได้ยาก

คือเป็นบุคคลสำคัญเป็นที่ยอมรับของประเทศศรีลังกามาก เป็นผู้สืบเชื้อสายกษัตริย์เก่า

เรื่องจริงเรื่องปลอมคนอื่นก็ยังมีคำถามอยู่ แต่หลวงพ่อทูลรับประกันได้เลย ๑๐๐% คือของจริง คำว่าของจริงนี้ เป็นเรื่องส่วนบุคคลจะไปให้คนอื่นทั้งหมดเชื่อตามหลวงพ่อนี่ไม่ได้

ทีนี้ ถ้าแห่งใดแห่งหนึ่งที่มีการสมมติของปลอมว่าเป็นของจริงจะเป็นผลเสียหายต่อพระพุทธศาสนาหรือไม่ ก็ตอบว่า ไม่เป็น เพราะคำสมมติให้เกิดขึ้นในสิ่งใดว่าเป็นของพระพุทธเจ้าแล้ว แม้แต่ อิฐก้อนหนึ่งก็มีคุณค่า ไม้ท่อนหนึ่งก็มีคุณค่า เอาปูนมาแกะเป็นรูปร่างพระพุทธเจ้าก็มีคุณค่าขึ้นมาให้กราบไหว้ได้ คือเราระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า รูปนั้นเป็นสัญลักษณ์ที่แบ่งกันไว้ คือเราสมมติ เราไม่ได้กราบไหว้หิน กราบปูน แต่เรากราบรูปสมมติ

การสมมติว่าจริงหรือไม่ก็ตาม ไม่สำคัญตรงนั้น สำคัญที่ศรัทธาความเชื่อถือ ความเคารพของเราเต็มเปี่ยมหรือไม่ ตรงนี้เองที่มีประโยชน์ต่อทุกคนได้ นั่นคือต้องกราบด้วยปัญญา

เวลากราบก็ต้องทำในใจ นึกถึงพระพุทธเจ้า ผู้เป็นเจ้าของศาสนา ให้ความเคารพนอบน้อมทางกาย วาจา ใจให้ลึกซึ้ง เราเป็นพุทธบริษัทต้องทำอย่างนั้น

เหตุที่สร้างเจดีย์

หลวงพ่อทูล ขิปฺปปญฺโญ

ตัดตอนจาก ธรรมเทศนา

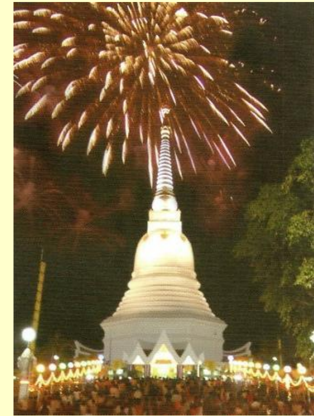
ในวันสมโภชพระมหาเจดีย์ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

"หลายคนก็ได้วิพากษ์วิจารณ์ว่า ทำไม หลวงพ่อทูล จึงได้สร้างเจดีย์ขนาดใหญ่ เสียเงินเสียทองไปมากมายก่ายกอง

การสร้างมหาธาตุเจดีย์นี้ ถ้ามองให้ลึกๆ มองให้ละเอียดแล้ว เป็นสมบัติของพระพุทธศาสนา ยกตัวอย่างเช่นประเทศอินเดียก็มีพุทธคยาเป็นหลัก เป็นมหาธาตุเจดีย์โบราณที่ท่านได้สร้างเอาไว้ มาในยุคนี้กุลบุตรลูกหลานก็ได้มากราบไหว้สักการบูชาในพระคุณของพระพุทธเจ้าอยู่เป็นประจำแต่ละปีๆ มีจำนวนมากมายมหาศาล ถ้าไม่มีมหา ธาตุเจดีย์ที่พุทธคยาแล้ว ก็ไม่ทราบว่าท่านเหล่านั้นจะไปกราบไหว้ที่ไหน คือ **หมดที่พึ่ง**

นี่คือจุดหนึ่งที่อาตมาได้มองเห็นว่า พระพุทธศาสนานั้นมิใช่ว่าจะอยู่คงทนไปตลอดกัปตลอดกัลป์ อีกยุคหนึ่งก็ต้องสลายไปตามกาลเวลา เหมือนประเทศเพื่อนบ้านเรา พม่าก็ดี ศรีลังกาก็ดี เขาก็สร้างมหาธาตุเจดีย์เป็นหลัก เป็นแก่นสาร ให้แก่พุทธบริษัททั้งหลายได้มากราบไหว้สักการะบูชากัน คือยุคนั้น สมัยนั้น ภิกษุสามเณรรู้สึกว่าอ่อนแอ ย่อหย่อน หละหลวมในพระธรรมวินัยกันเป็นอย่างมาก ญาติโยมเขามีความเคารพเชื่อถือในพระพุทธเจ้า เขาก็ไปกราบไหว้พระพุทธเจ้า เจดีย์ต่างๆ หรือต้นพระศรีมหาโพธิ์ต่างๆ ทั้งหมดนั้น เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจของเขา

เมื่อหลวงพ่อได้คิด พิจารณาเรื่องเหล่านี้ อนาคตต่อไปในภายภาคหน้าประเทศไทยเรา ถึงยุคนี้สมัยนี้จะมีครูอาจารย์หลายท่าน ทรงคุณธรรมน่าเลื่อมใสอยู่ก็ตาม แต่ไม่กี่ร้อยปีข้างหน้าการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มคณะสงฆ์นี้ ก็จะเป็นไปตามกาลเวลา คืออนิจจัง ความย่อหย่อนหละหลวมในพระธรรมวินัยในยุคนั้นก็จะเกิดขึ้น คนก็จะหมดศรัทธา หมดที่พึ่งทางใจ ก็ต้องมาอาศัยกราบไหว้ สักการบูชาในมหาธาตุเจดีย์นี้ต่อไป นี้ว่าการเสริมสร้างบารมีนี้เอง

ที่นี้การเสริมสร้างบารมี โดยการเอาวัตถุธาตุทั้งหลายมาสมมุติว่าเป็นมหาธาตุเจดีย์นี้ ว่าเป็นที่เก็บรักษาในคุณสมบัติทั้งหลายที่เรียกว่าพุทธคุณ พระพุทธเจ้าอยู่ที่ไหนเราก็กราบระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้าอยู่ที่นั่น เจดีย์วัดป่าบ้านค้อนี้ที่ไปที่มาของพระบรมสารีริกธาตุมีความชัดเจน เมื่อเป็นอย่างนี้แล้วต่อไป ๕๐ ปี ๑๐๐ ปี ๕๐๐ ปีข้างหน้าคนจะพูดต่อๆ กันไปว่า พระมหาธาตุเจดีย์ที่วัดป่าบ้านค้อนี้เป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ลูกหลานทั้งหลายก็จะได้มาสักการบูชาที่นี่ก็จะเป็นบุญบารมีของเขาต่อๆ กันไป นี่เป็นส่วนหนึ่งที่อาตมาได้ตั้งใจให้กุลบุตรลูกหลานเราได้กระทำไว้สืบทอดต่อไปในพระพุทธศาสนา เรียกว่า เป็นพุทธานุสสติอย่างหนึ่ง..."

งานสรงน้ำพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำในช่วงเทศกาลมาฆบูชาของทุกปี

ผลงานของหลวงพ่อทูล ขิปฺปปญฺโญ

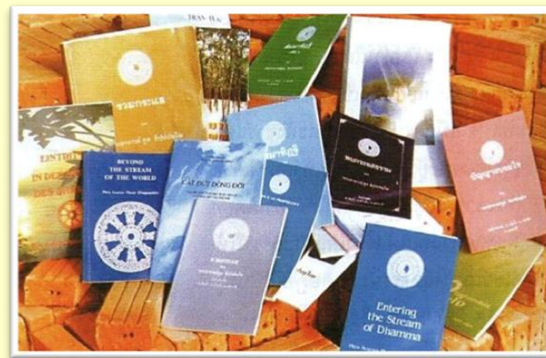
หลวงพ่อทูล ขิปฺปปญฺโญ ท่านได้เจริญตามรอยบาทแห่งองค์สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ในฐานะพุทธสาวกที่บำเพ็ญกิจส่วนตน ทรงภูมิธรรมอย่างสมบูรณ์ อีกทั้งท่านสามารถยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่มวลพุทธศาสนิกชนได้อย่างเหมาะสม จึงขอรวบรวมผลงานต่างๆ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังต่อไปนี้

๑. ด้านการประพันธ์หนังสือธรรมะ

หลวงพ่อทูล ขิปฺปปญฺโญ ท่านได้อุทิศชีวิตทุ่มเทให้กับการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนาเป็นอย่างมาก ท่านได้เขียนหนังสือธรรมภาคปฏิบัติเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งในงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา ท่านได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติว่า เป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ท่านได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติว่า เป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ได้รับพระราชทานเสาเสมาธรรมจักรและใบประกาศเกียรติคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เมื่อปีพ.ศ.๒๕๓๓

ผลงานหนังสือธรรมะของพระอาจารย์ทูล ขิปฺปปญฺโญ

๑. พ.ศ.๒๕๒๕	แนวทางปฏิบัติภาวนา
๒. พ.ศ.๒๕๒๗	ทวนกระแส
๓. พ.ศ.๒๕๒๘	ตัดกระแส
๔. พ.ศ.๒๕๒๙	ข้ามกระแส
๕. พ.ศ.๒๕๓๐	คู่มือชาวพุทธ
๖. พ.ศ.๒๕๓๑	พ้นกระแสโลก
๗. พ.ศ.๒๕๓๒	พบกระแสธรรม
๘. พ.ศ.๒๕๓๕	อัตโนประวัติ (ฉบับสมบูรณ์ พ.ศ.๒๕๔๗)
๙. พ.ศ.๒๕๓๗	สัมมาทิฏฐิ เล่ม ๑
๑๐. พ.ศ.๒๕๓๘	สัมมาทิฏฐิ เล่ม ๒
๑๑. พ.ศ.๒๕๓๙	พุทธทำนาย
๑๒. พ.ศ.๒๕๔๐	สัมมาทิฏฐิ เล่ม ๓
๑๓. พ.ศ.๒๕๔๑	เหตุให้เกิดทุกข์
๑๔. พ.ศ.๒๕๔๑	ปัญญาอบรมใจ
๑๕. พ.ศ.๒๕๔๒	ปัญญา ๓
๑๖. พ.ศ.๒๕๔๔	พุทโธ
๑๗. พ.ศ.๒๕๔๕	สัมมาศรัทธา
๑๘. พ.ศ.๒๕๔๗	กาลามสูตร
๑๙. พ.ศ.๒๕๔๘	สัปปุริสธรรม

ผลงานหนังสือธรรมะ ที่ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ

- Beyond the Stream of the World	แปลจาก พ้นกระแสโลก
- Entering the Stream of Dhamma	แปลจาก พบกระแสธรรม
- Cutting off the Stream	แปลจาก ตัดกระแส
- Buddho	แปลจาก พุทโธ
- Going Against the Stream	แปลจาก ทวนกระแส

สำหรับหนังสือเล่มที่ท่านได้เขียนขึ้นในช่วงแรกๆ นั้น ได้มีคณะศิษยานุศิษย์ขออนุญาตพิมพ์รวมเล่ม คือ หนังสือคู่มือชาวพุทธ แนวทางปฏิบัติภาวนา ทวนกระแส ตัดกระแส ข้ามกระแส พ้นกระแสโลก พบกระแสธรรม รวมไว้ในเล่มเดียวกันตั้งชื่อว่า รวมกระแส

นอกเหนือจากหนังสือธรรมะแล้ว ท่านยังได้ประพันธ์คำกลอนสอนธรรมมรดกอีสานอีกจำนวนกว่า ๑๐๐ กลอน แบ่งออกเป็น ๓ ชุด คือ กลอนชุดปู่สอนหลาน กลอนชุดทศชาติชาดก และกลอนชุดพุทธประวัติ รวมถึงผลิตสื่ออื่นๆ มีเทปเสียง ภาพวีดีทัศน์ประกอบกลอน นับเป็นวิธีการเผยแผ่ธรรมะที่เข้าถึงคนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างมาก

หนังสือธรรมะหลายสิบเล่ม มีทั้งภาษาไทยและได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศอีกหลายภาษา

๒. ด้านการสร้างพระมหาธาตุเจดีย์

หลวงพ่อทูล เป็นผู้ออกแบบพระเจดีย์ด้วยองค์เอง และควบคุมดูแลการก่อสร้างอย่างใกล้ชิด เพื่อให้พระเจดีย์นี้ เป็นมรดกของชาติ เป็นสมบัติของพระพุทธศาสนาสืบไป

ในช่วงต้นปีพ.ศ.๒๕๔๐ คณะสงฆ์ในพื้นที่อำเภอบ้านผือ อำเภอน้ำโสมและอำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานีและพระเถรานุเถระในพื้นที่ใกล้เคียง ได้ประชุมพิจารณาเสนอให้พระอาจารย์ทูล ขิปฺปปญฺโญ ออกแบบและดำเนินการก่อสร้างพระมหาธาตุเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุซึ่งได้อัญเชิญมาจากประเทศศรีลังกา เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อพระมหาธาตุเจดีย์ว่า "พระมหาธาตุเจดีย์เฉลิมพระบารมีพระนวมินทร์"

ใช้เวลาในการก่อสร้าง ๑๕ เดือน งบประมาณ ๗๓ ล้านบาท

ณ พระมหาธาตุเจดีย์องค์นี้ นอกจากจะได้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้ที่ส่วนบนของพระมหาธาตุเจดีย์นี้แล้ว ยังได้อัญเชิญต้นพระศรีมหาโพธิ์ มาจากประเทศศรีลังกา มาประดิษฐานเป็นสัญลักษณ์แห่งความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนา อยู่เคียงคู่กับพระมหาธาตุเจดีย์ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย

๓. ด้านการอบรมธรรมะปฏิบัติ

ท่านได้จัดให้มีกิจกรรมเผยแผ่ธรรมะอีกหลายรูปแบบ และในทุกรอบปีมีการจัดบรรพชาอุปสมบทและอบรมธรรมปฏิบัติแก่นักเรียนนักศึกษา ข้าราชการและประชาชนทั่วไปอยู่เสมอ

หลวงพ่อทูล ขิปฺปปญฺโญ เมตตาแสดงธรรม อบรมศิษย์ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย

ปี พ.ศ.๒๕๓๐ เริ่มมีการจัดการอบรมปฏิบัติธรรม

ปี พ.ศ.๒๕๔๑ จัดงานปฏิบัติธรรม สรงน้ำพระบรมสารีริกธาตุ และงานอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น นับเป็นกุศโลบายในการเผยแผ่ธรรมในวงกว้างที่ได้ผลดียิ่ง

ปี พ.ศ.๒๕๔๒ พระสงฆ์ แม่ชี วิทยากร ออกอบรมธรรมปฏิบัติตามแนวทางการสอนของหลวงพ่อทูล ขิปฺปปญฺโญ ในโครงการปฏิบัติธรรม ขิปปัญญานุสรณ์ ในเขตภาคเหนือตอนบน

ปี พ.ศ.๒๕๔๕ จัดอบรมธรรมะแก่เยาวชนในโรงเรียน และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหลายจังหวัด วัดป่าบ้านค้อและวัดตาดน้ำพุ ซึ่งเป็นวัดสาขา ทำการอบรมธรรมะแก่เยาวชนมาโดยตลอด โดยเน้นให้เยาวชนรู้จักคุณค่าของตนเองสามารถแก้ปัญหาด้วยปัญญาของตนได้

การเผยแผ่ศาสนธรรมในต่างแดน

ปี พ.ศ.๒๕๓๐ หลวงพ่อทูลท่านได้เริ่มเผยแผ่ธรรมในต่างแดน โดยท่านเมตตาเดินทางไปโปรดคณะศิษย์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ก่อให้เกิดการตื่นตัวในหมู่ผู้ปฏิบัติธรรมเป็นอย่างมาก มีการรวมกลุ่มปฏิบัติธรรม โดยใช้ชื่อกลุ่มว่า "K.P.Y." ย่อมาจาก KhippaPanYo (ขิปปปัญโญ-ปัญญาไว)

ปี พ.ศ.๒๕๔๓ คณะศิษย์ในซานฟรานซิสโก ร่วมกันถวายศูนย์ปฏิบัติธรรม KPY (KPY Buddhist Monastery, Sanfrancisco USA.)

ปี พ.ศ.๒๕๔๕ คณะศิษย์ในสหรัฐอเมริกาได้ถวายวัดแก่หลวงพ่อ คือ วัดนิวยอร์คธัมมาราม (New York Dhammaram Temple, 33-37 97th Street, Corona, NY.11368) ที่นครนิวยอร์ค

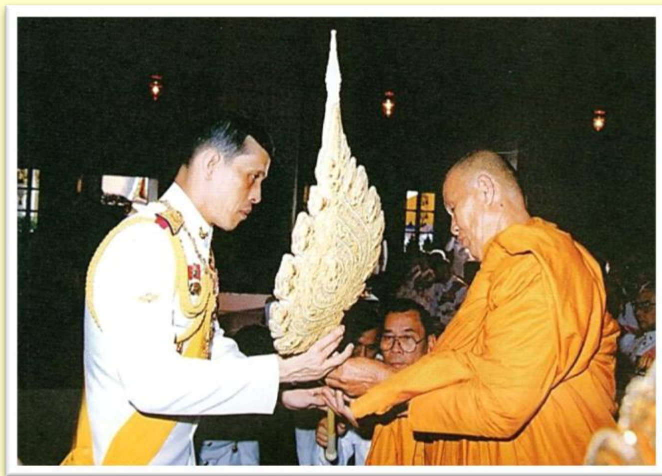
ปี พ.ศ.๒๕๔๖ คณะศิษย์ในสหรัฐอเมริกาได้ถวายวัดแก่หลวงพ่อ ที่นครซานฟรานซิสโก คือวัดซานฟรานธัมมาราม (San Fran Dhammaram Temple, 473 11th Ave., S.F., CA. 94118)

ปี พ.ศ.๒๕๔๗ เริ่มก่อตั้งวัดฮ่องกงธัมมาราม ที่ฮ่องกง

ปี พ.ศ.๒๕๔๘ ตั้งวัดฮ่องกงธัมมาราม (Hong Kong Dhammaram Temple, 118 Tai Tong Street, Yuen Long Town, New Territories, Hong Kong)

๔. ด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

ด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ท่านได้ทำนุบำรุงวัดวาอารามและพระภิกษุสามเณร โดยได้เมตตาเป็นองค์ประธานรวบรวมคณะศรัทธาทอดถวายกฐินและผ้าป่าตามเทศกาลให้แก่วัดและสำนักสงฆ์ที่ขาดแคลนในเขตจังหวัดอุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู และจังหวัดใกล้เคียงอย่างสม่ำเสมอ ตลอดทั้งสนับสนุนการก่อสร้างซ่อมแซมเสนาสนะ รวมถึงการสนับสนุนปัจจัย ๔ ด้านอื่น ให้แก่วัดวาอารามต่างๆ เป็นการดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป

ให้พระอธิการทูล วัดป่าบ้านค้อ จังหวัด
อุดรธานี เป็นพระราชาคณะมีนามว่า พระปัญญาพิศาลเถร
ขอพระคุณจงรับธุระพระพุทธศาสนา เป็นภาระสั่งสอน ช่วยระงับ
อธิกรณ์ และอนุเคราะห์พระภิกษุสามเณรในอาราม โดยสมควร
จงเจริญสุขสวัสดิ์ในพระพุทธศาสนาเทอญ
ตั้งแต่วันที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗
เป็นปีที่ ๕๙ ในรัชกาลปัจจุบัน

สมเด็จพระปรมินทรมหา

สยามินทราธิราช

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พันตำรวจโท

นายกรัฐมนตรี

ทางด้านการส่งเสริมกิจการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ท่านได้จัดตั้งกองทุนกลุ่มสตรีประจำหมู่บ้าน ช่วยหาทุนสร้างโรงพยาล แจกจ่ายเครื่องนุ่งห่มและเวชภัณฑ์ให้หมู่บ้านใกล้เคียงเพื่อให้หน่วยงานเหล่านั้น ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถรองรับนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ เป็นการช่วยเหลือสังคมและงานภาครัฐอีกทางหนึ่งด้วย

หลวงพ่อทูล ท่านให้การสนับสนุนต่อกิจการคณะสงฆ์อย่างมิได้ขาด โดยได้เป็นเจ้าภาพด้านสถานที่ในการประชุมพระสังฆาธิการและตรวจธรรมสนามหลวงชั้นตรี ณ วัดป่าบ้านค้อ จ.อุดรธานี ปี พ.ศ.๒๕๔๖

จากการที่ท่านได้ยังประโยชน์ให้แก่สังคมเป็นอเนกประการ บำเพ็ญศาสนกิจ, สาธารณกิจน้อยใหญ่ เปี่ยมด้วยเมตตาธรรม, กรุณาธรรม ให้กับประเทศชาติและพระศาสนาเป็นเนืองนิจ ดังนั้น ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสมณศักดิ์เป็นกรณีพิเศษ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ "พระปัญญาพิศาลเถร"

ขอขอบคุณ

ขออนุโมทนาในกุศลเจตนาของท่านทั้งหลาย ที่กรุณาเสียสละเวลา แรงกายแรงใจ แรงปัญญาตลอดจนแรงทรัพย์ร่วมในการทำหนังสือนี้จนสำเร็จได้

ขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย ได้โปรดดลบันดาลจตุรพิธพรชัยให้ท่านและครอบครัวรวมทั้งผู้ซึ่งเป็นที่รักโดยทั่วกัน

ประธานมูลนิธิวิวัฏธรรม รศ. ดร.คุณหญิงสุมณฑา พรหมบุญ

คณะจัดทำหนังสือ

พระวิชชุโรจน์	*จกฺกวโร*	*ข้อมูล*
คณะสงฆ์วัดป่าบ้านค้อ จังหวัดอุดรธานี		*ข้อมูล*
วิจิตรา	*วิภูษณวรรณ*	*ข้อมูลวัยเด็ก วัยหนุ่ม*
พรรณพิไลย	*นิมมานเหมินท์*	*บรรณาธิการ*
บุญสิริ	*สมบูรณ์ทรัพย์*	*รองบรรณาธิการ*
อาจารย์ปัญญา	*วิจินธนสาร*	*จิตรกรเขียนภาพประกอบ*
อลงกรณ์	*หล่อวัฒนา*	”
ปรมัตถ์	*เหลืองอ่อน*	”
ชินสีห์	*จันทร์มณี*	”
มหัทนา	*ปฐมสุข*	”
สนามชัย	*พวงระย้า*	”
ธัญญ์	*ศรีหาบุตร*	”
วิชัย	*รักชาติ*	”
พันธ์ศักดิ์	*มิตรสุภาพ*	*ถ่ายภาพ*
บัญชา	*หนังสือ*	*ออกแบบสิ่งพิมพ์*

ISBN : 974-92830-1-5

ปีที่พิมพ์ : พ.ศ. ๒๕๔๘

จำนวนพิมพ์ : ๑๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

